DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA.

DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

RES IN IMPERIO GRÆCORUM

GESTAS COMPLECTENS:

A JOANNE PALÆOLOGO I. AD MEHEMETEM II.

Acceſſit CRONICON BREVE, quo Græcorum, Venetorum, & Turcorum aliquot geſta continentur.

E BIBLIOTHECA REGIA, *nunc primum in lucem edita, verſione Latina, & Notis illuſtrata.*

Studio & opera ISMAELIS BULLIALDI.

VENETIIS,

EX TYPOGRAPHIA BARTHOLOMÆI JAVARINA.

M. DCC. XXIX.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

EMINENTISSIMO
AC ILLUSTRISSIMO
JULIO
S. R. E. CARDINALI
MAZARINO.
ISMAEL BULLIALDUS.

AD *Te*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *hoc Ducæ opus historicum, animique mei in edendo illo qualemcumque fœtum affero: apud quem Musis earumque Mystis amicum, tenellus ille & infirmus felicius adolescere, & virium incrementum suscipere possit; quibus injurias invidorumque calumnias propellere queat. Aliud equidem tutius nobiliusque patrocinium eligere non habui: & genium jam habere liber, victurusque mihi videtur, quod clientelæ tuæ se crediderit, Tuque*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *eum admiseris. Inscriptum celeberrimum nomen tuum, ceu ornamentum dignitate ac splendore conspicuum, in fronte cum gestet: quodque inter cæteros libros adnumerandus etiam sit, quibus artium scientiarumque omnium officinam, Bibliothecam tuam superbissimam ac magnificentissimam* ψυχῆς ἰατρεῖον *exornas, magnum inde decus ipsi accessurum spero. Nomen auctoris, cuius majores Byzantii olim regnarunt, ab oblivione vindicabitur, inscriptum illi Bibliothecæ, amplitudine sua omnia complectenti, cuius structura famæ tuæ perpetuitati in omne ævum consuluisti. Ita equidem est*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *per ora virorum tamdiu nomen feretur tuum, quamdiu terras genus humanum incolet. Veram stabilemque hanc esse laudem, non fictam aut fluxam, Ptolemæi Philadelphi Ægypti Regis post bis mille annos asserit probatque notissima fama: quam non gestamina regia sceptrum vel diadema, non rerum bello gestarum claritudo, illustrem ad nostra etiamnum tempora transmisere: sed regio cultu ac sumptu pluribus librorum myriadibus instructa Bibliotheca. Dicent aliis, qui cæteras virtutes tuas digne prædicare possunt; attonitus illas admirabundusque suspicio, simulque mæstus, quod facundia ac eloquentia me deficiant, quibus illas meritis laudibus efferre possim. Perge quod facis*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *literatorum votis & otio favere, eorumque studia benignitate tua fovere. Vale.*

AD LECTOREM.

BENEVOLE LECTOR, ad Operis Regii ac magnifici structuram, ex Regia Bibliotheca materias fine furto alio non transferendas, cum potuerim, comportare debui. Illi equidem, quo Byzantina Historia huc & illuc sparsa, ac velut inter rudera jacens, in superbi ædificii molem ac compagem adsurgit, operam nostram utcumque navavisse, & particulæ nomen nostrum inscripsisse, aliquantam laudem nobis allaturum spero. Sostratus siquidem Gnidius architectus Alexandriæ Pharum Ptolemæo ædificans, nominis sui ac famæ perpetuitati, structuræ illud permittente rege inscribendo, prospexit. Ex Bibliothecæ igitur Regiæ manu scripto codice opus transcriptum affero, styli quidem elegantia haud ornatum & comptum: barbarum potius, impolitum ac rude dixero; sed rerum momento ac gravitate eximium, earumque narratione prudenti gratum. Infelici sæculo, quo Græcia ærumnis cladibusque continuis attrita, Turcorumque tyrannide oppressa ultimos ducebat spiritus, styli barbaries adscribenda est: quæ totam illam gentem tam late pervaserat, ut paucissimos, venustatem illam antiquam, leporemque sermonis suis circumdare scriptis, fineret. Noster idcirco auctor, qui rebus etiam agendis, expediendisque negotiis, potius quam evolvendis libris operam suam impendebat, barbaris non solum vocibus utitur: quod & anteriorum sæculorum castigatiores auctores, quique sermonis nitorem affectaverunt, fecere: sed etiam Græca verba absurda constructione seu solœcismo perturbat ac permiscet. Inter vepres tamen spinasque illas, flos quidam non ineruditi ingenii se explicat: legerat quippe sacros libros, aliosque historiarum auctores; ita ut linguam Græcam antiquam calluisse, verum scribendi usu ac peritia destitutus fuisse mihi videatur. Criticum propterea agere nolui, vel de verbis litem illi movere, qui Grammatices deserto foro, ad alienum peregrinumque se transtulit. Satis mihi visum fuit, sensum verborum adsequi: & qua potui bona fide ac diligentia in Latinum sermonem convertere, in gratiam illorum qui linguam Græcam aut penitus ignorant, aut imperfecte didicerunt.

Byzantini Imperii res ad interitum festinantes, & posttremorum Imperatorum Christianorum tempora describere aggressus, rerum usu peritum, ac sapientia politica instructum se approbat: dum causas & principia exquirit & investigat eorum, quæ acciderunt, Græcorumque rebus ultimam perniciem attulere. Trium equidem novissimorum Imperatorum auspicio res gestas enarrare ipsi propositum fuit: urbisque & Imperii excidium scriptis mandare. Quamobrem Turcorum, qui illud debellarunt, mentionem ubique facere non oportuit: sed ab annis pluribus jam elapsis narratio repetenda fuit: & Johannis Cantacuzeni Johannisque Palæologi bella civilia, discordiæque domesticæ in memoriam revocandæ fuerunt: quæ Turcis in Europam trajiciendi occasionem tum primum præbuere: cum inauspicato ac tristi consilio, Turcos in Europam Græci insanientes accersiverunt: sibique & aliis gentibus Christianis, cur perirent funditus,

auctores extitere. Manuelis Palæologi, ejusque filiorum Johannis ac Constantini res ad captam urbem deinceps persequitur. Ad Turcorum statum quantum spectat: in Asia qualis fuerit sub Andronico seniore, paucis indicat, suspensoque pede Orthmanidarum principum seriem ad Bajazitem primum percurrit: breviterque de Othmane, Orchane & Morate primo disserit. Bajazitis gesta, tam adversus Turcorum Regulos & Temyrem, quem vulgus Tamerlanem vocat, quam Christianos principes prolixius enarrat. Lanienam cædesque mutuas liberorum Bajazitis, Isæ nimirum, Musulmani, Mosis, Mustaphæ ac Mehemeris exponit. Cineitis, qui Joniæ imperium aliquando sibi adrogaverat, variam fortunam, fraudulentum versutumque ingenium, modo ad has, modo ad illas propendens; ejusque tandem eversionem ac ruinam describit. Moratis denique secundi, Mehemetique itidem secundi, cum contra Turcos & Christianos in Asia, tum in Europa contra Græcos, Hungaros, Venetos, Servios, VValachos, Genuenses, Rhodiorumque equitum collegium, præcipuas res gestas enarrat. Omnia momenta adnotat, quibus Byzantinum imperium a Turcis subinde labefactarum Christianis tandem ereptum est. Othmanicorum principum (quibus occasio propagandi fines imperii vix unquam neglecta aut omissa est) artes, curas acres, assiduumque laborem in debellandis nationibus indicat. Neque etiam illa prætermisit, quæ ad religionem tam nostram Christianam, quam Musulmanicam pertinent. Concilii Florentini ab Eugenio Papa celebrati, cui Johannes Palæologus Imperator, Josephus Patriarcha Constantinopolitanus, & Græci cæteri interfuerunt, historiam breviter contexuit. Novam vero sectam, quæ inter Turcos a quodam Berceligia Mustapha invecta est, statimque deleta, intactam non reliquit. Ad captam a Turcis Constantinopolim historiam solummodo perducere sibi proposuerat, verum spe ductus futuræ aliquando eversionis potentiæ Turcicæ, gentemque Græcam in pristini splendoris statum reducendam fore ratus, post urbis captæ annum narrationem produxit. Hunc porro auctorem Laonico & Phranzi multum præstare propterea censeo: quod rerum principia & causas diligentius investiget, narrationisque filum parcius interrumpat. Laonicus enim, dum de rebus Turcorum confusam sæpe narrationem instituit, ad describendas, imperite ut plurimum, Occidentalium regnorum politeias digreditur. Phranzes autem præter rem, & nullius momenti multa suis inseruit: nec accurate & diligenter, præter Constantinopolitanam obsidionem, quam recte instituit & persequitur, res gestas narrat. Cum Turcorum Annalibus & Historia, a Leunclavio acerrimi judicii viro editis, noster admodum sentit: quo nomine magnifaciendus mihi videtur. In illis quæ ad Johannem utrumque, Cantacuzenum & Palæologum, pertinent, ab ipso Cantacuzeno non valde dissentit: quamvis temporum seriem interturbasse alicubi deprehendatur. Nec silentio transmittendus est consensus, qui inter ipsum ac Leonardum Chiensem intercedit, in Constantinopoleos obsidione ac expugnatione describenda. Quæ quidem diversorum scriptorum concordia historiæ fidem conciliat: & quæ vera, quæve falsa sint, discernendi copiam facit. In rebus porro Hungaricis imperitum se prodit: statumque regni illius a morte Sigismundi Imperatoris ignorasse,

De auctoris hujus Historiæ, quam sub manu habemus, nomine & genere paucissima dicenda occurrunt. Et nisi avi sui paterni nomen capite 5. edidisset, Anonymus liber proditurus erat. Verum cum ab antiquis illis Ducis, qui Constantinopoli regnarunt, se ortum dicat, & Michaelem Ducam avum suum appellet; Historiæ titulum inscripturi, avi nomen proprium ac gentilitium repetitum præfiximus: ut auctoris proprium nomen nobis ignotum, tali circumstantia determinaretur. Christianæ pietatis tenacissimum, & Catholicæ Ecclesiæ communionis studiosissimum se ubique approbat. Græcis levitatem malamque fidem objicit, qui ficte ac simulate cum Romana Ecclesia concordiam inierant: nec alio animo pacem composuerant, quam ut a Principibus Occidentalibus, Papa præcipue, auxilia contra Turcos consequerentur. Institutum vitæ quale fuerit, ex ipso discere possumus: qui se politicis rebus, ac negotiis tractandis occupatum fuisse tradit. Apud Gateluzios Lesbi principes vitæ partem transegit; fide ac gratia valuit: ab illisque ad Sultanum Mehemetem secundum, post urbem captam Legatus missus est. Rerum quarumdam, quas narrat, spectator fuit: cumque principibus istis Lesbiis operam navaverit, in Asia res gestas, in qua ipsum natum fuisse verisimile est, vel in Lesbo, accuratius novisse potuit. Atque de Duca, ejusque scribendi ratione hactenus.

Quæ vero in hoc edendo libro ipsi præstiterimus deinceps exponenda sunt. Unico Codice Bibliothecæ Regiæ usi sumus; operis finis in eo desideratur; nec scriptura ejus castigata & emendata est; at pronunciationis hodiernæ vitio, confusione nimirum tenuis cum *ω* diphthongo, Jotacismo etiam continuo corrupta. Ita ut sæpe vocalis una pro alia, diphthongus pro vocali, ac vice versa succedant. Textus illius continuus est, non sectionibus, aut capitibus distinctus, cui marginales notulæ indices quibusdam locis appositæ sunt. Faciliorem lectionem ut redderemus, textum in capita dividere visum est: marginibus etiam notulas apponere indices eorum, quæ in textu narrantur. Cumque temporum, quibus res gestæ sunt, Epochæ omnino necessariæ sint, ut clara ac perspicua narratio evadat: illas cum ex Historia Musulmanica, tum ex aliis Græcis ac Latinis excerptas apposuimus. Annos etiam Hegiræ, ubi necesse fuit, & ab orbe condito secundum Græcos, Christianæ Æræ annis adjectis adscripsimus. Historiam Byzantinam appellare placuit: quoniam Ducas res in illo imperio gestas Manuele, Johanne & Constantino imperantibus describit. Notas libro subjecimus, ut consensum ac dissensum narrationis Ducæ cum Laonico, Phranze, Leunclavio & aliis indicaremus, vel alia notatu digna adnotaremus. Ne nimium crescerent inhibuimus; illasque, quantum penes nos fuit, contraximus. Ducæ historiæ Chronicum breve, ex Bibliotheca Regia descriptum, attexere ad rem visum est: quod Græcorum, Turcorum ac Venetorum res gestas, & casus aliquot insignes adnotet. Græcus aliquis Peloponesius, Cephalenius, aut Zacynthius, dominii Veneti subditus illud conscripsit.

IN-

INDEX CAPITUM
HUJUS OPERIS.

CAPUT PRIMUM.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

CAPUT V.

CAPUT VI.

CAPUT VII.

CAPUT XIV.

CAPUT XV.

CAPUT XVI.

CAPUT XVII.

CAPUT XVIII.

CAPUT XIX.

CAPUT XX.

CAPUT XXI.

CAPUT XXII.

CAPUT XXIII.

CAPUT XXIV.

CAPUT XXV.

CAPUT XXVI.

CAPUT XXVII.

CAPUT XXVIII.

CAPUT XXIX.

CAPUT XXX.

CAPUT XXXI.

CAPUT XXXII.

CAPUT XXXIII.

CAPUT XXXIV.

CAPUT XXXV.

CAPUT XXXVI.

CAPUT XXXVII.

CAPUT XXXVIII.

CAPUT XXXIX.

CAPUT XL.

CAPUT XLI.

CAPUT XLII.

CAPUT XLIII.

CAPUT XLIV.

CAPUT XLV.

THEOPHYLACTUS SIMOCATTA

IN PROOEMIO HISTORIÆ MAURICIANÆ.

Οὐκοῦν εἰρήσειέ τις κοινὴν ἁπάντων ἀνθρώπων τὴν ἱστορίαν διδάσκαλον. εἰσηγουμένην οἷς τι ἐγχειρητέον, καὶ ἃ παροπτέον, ὡς μὴ συνοίσοντα. ἐμφρονεστάτους τε τοὺς στρατηγοὺς δι' ἐκείνης ἐστὶν ἰδεῖν.

Hiſtoriam igitur univerſi humani generis communem magiſtram, ducemque ad ea quæ capeſſere oportet, & ad ea quæ, utpote inutilia, prætermittenda ſunt, quilibet dixerit. Belli quoque Duces peritiſſimos illius cognitione evadere videmus.

MANUEL IMPERATOR PALÆOLOGUS,

CUJUS FREQUENS IN HAC HISTORIA MENTIO,

Oratione tertia.

Ἔγκλημα γὰρ ἡμῖν, οὐχ ὅπερ ὑπερβαίνει τὸ πεφυκὸς τὸ ἡμέτερον, οὐδὲ ὅσαγε μὴ δέδωκεν ἡμῖν ὁ βίος μαθεῖν, οὐδὲ ἅπερ οὐκ ἐπέτρεψε καιρὸς, ἢ σύμπτωμά τι καὶ τύχη. ἀλλὰ δὲ ἐκεῖνα μόνον ἀποδώσομεν εὐθύνας ἐξῆς ἁπάσης, ὅσαπερ ἐξὸν ἡμῖν εἰδέναι, ἢ μαθεῖν τῇ τε οἴκοθεν σπουδῇ, καὶ τῇ παρ' ἑτέρων διδασκαλίᾳ, ἡμεῖς τε μήτε εἰδέναι σπουδάσομεν πόνοις ἡμετέροις, μήτε μαθεῖν ἐθελήσομεν παρὰ τῶν εἰδότων.

Crimini equidem nobis datur, non quod naturam noſtram excedit, nec quæcumque per vitæ noſtræ rationem diſcere nobis haud licuit, aut quæ temporis opportunitas haud conceſſit, vel caſus & ſors aliqua: ſed omnes prorſus de iis tantummodo rationem reddituri ſumus, quæ cum ſcire vel diſcere liceat, tam ſtudio proprio, quam aliorum inſtructione, nos neque laboribus noſtris cognoſcere ſtuduerimus, neque diſcere voluerimus ab iis, qui ea norunt.

INDEX
GLOSSARUM
DUCÆ.

A

B

Γ

τὰς γαλέας. in §. autem 10. ejusdem capitis, scribitur, γαλαίας. Matthæus Paris. in Henrico I. *Navibusque rostratis, quas Galeias appellant*. Italicum *galea*, Hispanicum *galera*, Gallicum *galere*.

ΓΑΡΔΙΑ.) παραφυλακὴ, Custodia. *la Garde*. Pag. 38. d

ΓΕΝΗΤΖΑΡΙΔΕΣ.) ἀργυρωνήτας σὺν αὐτῷ δούλως ὡς καλοῦσι Γενιτζαρίδας. *Servos pecunia emptos, quos Genitzaridas vocant*. qui & Γιαννιτζάριδες. Auctor anonymus ἔχει καὶ Γιαννιτζάριδες χιλιάδες δέκα πέντε. Pag. 28. e

ΓΕΝΗΤΖΕΡΙ.) Genitzeri. Pag. 61. a

ΓΥΡΕΥΕΙΝ.) Redire. vide Gl. ad Nicet. & Indicem. Pag. 161.

Δ

ΔΕΣΠΟΙΝΑ.) Imperatoris uxor vel mater, ut pag. 8. E. R. δεσποίνης Ἄννης Codinus de Offic. cap. v. edit. Reg. oum. 27. πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ (alii μάναν ἀ.) ἢ τὴν δέσποιναν τὴν γυναῖκα. Theophilus Institut. II. tit. 6. in fine. vide ad Nicetam. Nota obiter, μάνα pro matre. Auctor Græcobarbarus: ἐχάση μάνα τὸ παιδὶ, ἢ τὸ παιδὶν τὴν μάναν. vide ad Cedr. in ea dictione. Pag. 44. d

ΔΕΦΕΝΔΕΥΕΙΝ.) defendere. hinc διφένδευσις, defensio. Acropolites pag. 6. d. vide ad Nicet. Pag. 48. b

ΔΙΑΚΑΙΝΙΣΙΜΟΣ.) Diacænesimus. vide Notas, & Iacobum Gretzerum III. observ. in Codinum cap. 14. Pag. 118. b

ΔΟΥΚΑΣ.) Dux. vide ad Cedrenum, & ad Nicet. in κόντος. Pag. 23. d

ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ. Præfectus classi. vide ad Cedr. & Constaor. Manass. Huic suberant Comites. vide in Κόμης. Pag. 69. e

Ε

ΕΝΟΡΔΙΝΩΣ.) Ordine. Eustathius Il. ↓ ἐνορδίνως ἵσωσι. Theophaoes in Iustiniano juniore. ἀνατρέξας τὰς ὑπὸ τῷ οἰκείῳ πατρὸς ἐνορδίνως γεγονότας τύπους. al. ἐνορδίνως. Sic ἐνόρδινοι δικασταὶ dicti & ἐνόρδινοι δικαστήριον, Judices ordinarii, & judicium ordinarium, apud Theodorum Hermopoliten, lib. VII. tit. 2. & apud Constantinum Harmenop. Epitom. lib. I. tit. IV. §. 61. & 62. Qui & ὀρδινάριοι δικασταὶ in Novella CXII. cap. 3. ἐμβαθμοι, in Basilicis. ut ὀρδινάριος ἄρχων, apud Synesium epistola CXLIV. Utrumque autem dictum ἀπὸ τῷ ὀρδίνω, sive ordine. Orus Apollo ἱερόγλυφ. cap. XCIV. al. XC. αὗται γὰρ ἑαυτὰς φυλάττουσι γρηγοροῦσαι κατ' ὄρδινον ἐν πάσῃ τῇ νυκτί. Constantinus in Tacticis: ἔχοντα ὀρδίνως ἀπὸ δέκα ἕξ ἀνδρῶν. & paulo post: Καὶ οἱ μὲν ὄρδινοι τῶν πεζῶν ἑνὸς ἑκάστου τάγματος &c. Leo Tactic. cap. IX. §. 55. εἴτε ἐν ὀρδίνῳ, εἴτε ἐν παρατάξει. Eustathius ad Il. α. ἀπὸ δὲ τῷ Ομηρικῷ ὀβελῷ, ἢ τὸ γραφικὸν σημεῖον μετώνυται ὁ ὀβελὸς; ὅς ἐστι γραμμή τις εὐθεῖα προτιθεμένη μὲν στίχων, ἤτοι ὀρδίνων, ἔξω. Auctor Anonymus pœnar. adversus Monachos delinquentes, inter scripta Basilii M. repertus: εἴ τις οὐκ αἴρῃ εὐλογίαν εἰς τὸν ὄρδινον αὐτῶ. & ibid. εἴ τις μεθιστᾷ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶ ἀπὸ τῶ ὀρδίνου τῆς ὑπηρεσίας. Hinc ὀρδιναίως. Glossarium MS. ὀρδιναίως, ἑξῆς, μετὰ ταῦτα. & ὀρδινεύειν, & προορδινεύειν. Leo Tact. cap. XVII.) 51. Καὶ ὅπως προορδινεύειν χρὴ τὰ βάνδα. vel ὀρδινιάζειν. Alexius Rhartutus Doct. II. ὥσπερ περὶ τῶ οἴκυ σῶ, ὀρδινιάσει τὸ αὐτὶ σῶ. Auctor Græcobarbarus: καὶ τ' ἄλλα τὰ ὀρδινιάσει. Corona pretiosa: præparare τὸ ὀρδινιάζω. Index In Iliad. Græcobarb. παρασκευάζει, ὀρδινιάζει. Pag. 84. d

ΕΝΟΤΙΚΟΙ.) unitati adhærentes. & pag. eadem C. ἑνωτικὰ λειτουργία. ἕνωσις. pag. 142. c. E. R. Pag. 116. a

ΕΞΙΣΩΤΗΣ.) Vide Notas ibid. & Glossarium ad Cedrenum. Pag. 60. e

Ζ

ΖΑΡΟΒΟΤΑΝΑΙ.) Machinæ bellicæ. v. Meursium.

ΖΑΤΡΙΚΙΟΝ.) v. Notas, & dicta ad Cedren. in τάβλα. Pag. 29. b.

ΖΙΧΙΔΕΣ.) Monachi Turcici.

Θ

ΘΕΜΑ.) Provincia. vide ad Cedrenum. Pag. 69.

Κ

ΚΑΒΟΥΡ.) Infidelis.

ΚΑΔΔΗΝΑΛΙΟΣ.) Cardinalis. Theod. Bals. ad Nomocanon. Photii tit. VIII. cap. I. ὡς καδδιναλίν. Sic in MS. cod. quo usus est Meursius, nec eget emendatione, uti ipse putabat. vide ad Nicetam. Pag. 39. e

ΚΑΔΗΣ.) Judex. vide Meursium. Pag. 20. b

ΚΑΘΟΣΙΩΣΙΣ.) pro καθοσιώσεως ἔγκλημα, crimen majestatis. Dixi ad Theophilum Institutionis IV. tit. ult. §. 3. & Salmasius ad Hist. A. Scriptores. Pag. 4. d.

GLOSSARIUM.

Pag. 51. a. ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ.) Joannes Moſchus Limon. cap. xlv Hodie καλόγηρος. vide ad Nicetam.

Pag. 158. ΚΑΜΠΑΝΑ.) Campana. Hinc καμπανάριον, pro turri, in qua ſuſpenditur campana. Aſtrampſychus ἐν τῷ Πυθαγορικῷ λαξευτηρίῳ. δηλοῖ εἰς ὁδὸν καὶ μακρὸν καὶ ὑψηλόν τι, ὅμοιον πύργῳ ςύλῳ καμπαναρίῳ.

Pag. 26. c ΚΑΜΠΟΣ.) Campus. Theodorus Lector Eccleſ. Hiſt. lib. 1. ἐν ταῖς λιταῖς ταῖς γινομέναις ἐν τῷ κάμπῳ. occurrit ſæpe apud eundem. Alexander monachus de Inventione S. Crucis: ὤφθη αὐτῷ ἐν κάμπῳ διάγοντι μετὰ τῶν ςρατιωτῶν περὶ μεσημβρίας ςυλοειδὴς ςαυρός. quæ totidem verbis exſtant in Julii Pollucis Chronico hactenus inedito. Theophanes in Juſtiniano Jun. τοῦ δὲ λαοῦ σκορπισθέντος ὡς πρόβατα ἐπὶ τοὺς κάμπους. Index Iliados Græco-barbaræ. πεδιάδες, οἱ κάμποι. Item πεδίον, κάμπον.

Pag. 145. c ΚΑΠΙΤΑΝΕΟΣ.) Dux, Capitaneus. Concilium Florentinum Seſſ. xxv. ἔςειλα γὰρ κατὰ τὸν καιρὸν καπιτάνιον ἐν τῇ Βενετίᾳ ἑτοιμάσαι κάτεργα. Concilium Epheſinum act. VII. Magnificentiſſimus Capitaneus Principi & Clero ſcripſit.

Pag. 94. a. ΚΑΡΒΟΥΝΟΝ.) κάρβων in Baſilicis, carbo. & δενδροκάρβωνες, Græci ad l. 5. §. 2. D. ad exhibendum καρβωνάριος, carbonarius. Helladius apud Photium ὅτι ἀνθρακεὺς ὁ ἐν τῇ συνηθείᾳ καρβωνάριος.

Pag. 135. c ΚΑΣΤΕΛΙΟΝ.) Caſtellum. Anonymus in Romano Imp. ἐν ἑτέρῳ ὀχυρωτάτῳ καςελλίῳ. Hinc καςελλοῦν. Theophanes in Phoca: φέρων πλοῖα καςελλομένα ἔχοντα ἐν τοῖς καπαρτίοις κιβώτια καὶ εἰκόνας τῆς Θεομήτορος. vide alia Gloſſaria.

Pag. 32. a ΚΑΣΤΕΛΛΑΝΙΑ.) Regio.

Pag. 32. a ΚΑΣΤΡΟΝ.) Oppidum. Auctor anonymus in vita Baſilii Imperatoris, κατὰ τοῦ κάςρου Εὐρίπου ὁπλίζεται. Cedrenus de eodem pag. 580. b. E. R. τῇ πόλει ἐπιτίθεται τοῦ Εὐρίπου. Hinc καςρομαχία, civitatum expugnatio. vide ad Cedrenum, Nicetam, & Indicem Gloſſ. Anaſtaſ. Hiſtoriæ.

Pag. 162. ΚΑΤΕΡΓΑ.) Triremes. Concilium Florentinum pag. 567. d. edit. German. Auctor Græcobarb. ναύρουσι τὰ κάτεργα εἰς γιαλοῦ. vide ſup. in καπιτάνιος. & Gloſſ. ad Nicetam.

Pag. 113. d ΚΕΛΛΗ.) Cella monachi. Anonymus in Conſtantino Leonis F. μόλις διελθὼν ὁ ἄναξ ταῖς κέλλαις τῶν ἱερῶν πατέρων καταλαβών. &: πρὸς τὰς κέλλας τῶν ἱερῶν πατέρων ὑπενόςησεν.

Pag. 114. b ΚΕΛΛΙΟΝ.) Cellula. S. Athanaſ. in ſerm. de imag. D. noſtri Jeſu Chriſti, refertur autem Synod. Nicæn. II. act. 4. χριςιανός τις ἔλαβεν ἐν οἰκίῳ κελλίῳ παρά τινος. Theodorus Studita in teſtamento ſuo nondum Græce edito: ὁ κτίνα μαθητὴν εἰς τὸ κελλίον σου μειράκιον προςαπαθῶς. Anonymus Scriptor in Leone Imp. ὁ δὲ Σαμωνᾶς. εἰ βούλει πληροφορηθῆναι φησὶν ὡς βούλει, εἰς τὸ ἐμὸν κελλίον ἀπόςειλον. Adde Novellam cxIIII. cap. I. & Glycam pag. 287. b. edit. Reg. Non ſolum autem pro monachi cellula κελλίον accipitur, ſed & pro ædicula, vel cubiculo interiore etiam Principum. Palladas ἀνθολ. libr. II. titul. xlix. epigrammat. 7.

Τῷ πτισάνην πωλοῦντι τὸ κελλίον ἐχθὲς ἔδωκα.

Hinc κελλιῶται pro monachis, & pro miniſtris interioris cubiculi apud Chalcocondyl. pag. 247. c. E. R. & Phranzen. de his etiam Nicetas pag. 326. a. E.R. vide ibid. Gloſſar. in v. κελλίον. videſis etiam Gloſſar. ad Cedren. in eadem voce. In MS. tamen cod. Chalcoc. κελλιώτην legitur.

Pag. 37. e ΚΛΕΙΣΟΥΡΑ.) Clauſura. Joannes Curopalates pag. 844. a. E.R. διὰ τῆς κλεισούρας τοῦ Ποδανδοῦ, ἀφικνεῖται εἰς Κιλικίαν. Codinus in Παρεκβολαῖς· ἀπετυφλώθη ἐν τῇ κλεισούρᾳ τῆς μάκρης. vide ad Cedrenum, Nicetam, & Anaſtaſium.

Pag. 96. c ΚΟΜΗΣ.) Comes. ſuberat Drungario. Qui vulgo hodie *Comite* dicitur, a Provincialibus autem *Comè*, multum diſtat ab hoc comite: hic enim tribus aut quinque triremibus præficiebatur, earumque dux erat, ut ſcribit Leo Imperat. Tact. cap. xix. §. 23. Ille vero remis intentus eſt, remigio præeſt, curatque ut remiges remos impellant prout res exigit, vel etiam ut vela deducant, aut erigant. Denique ſigno dato præcipit quemadmodum remos agant, & ſegnius remis incumbentes coercet. Nec etiam huc pertinet πρωτοκόμης, qui cæteris comitibus præerat. nam hodie ſinguli comites ſingulis triremibus præficiuntur, nec alter alteri præeſt. Habet tamen Comes qui vicem ejus expleat, ſi ipſe abſit, quem nos ſubcomitem appellamus, *foutocomè*. vide Codinum de Offic. cap. v. num. xcIII. & Gloſſarium ad Nicetam.

ΚΟΜΜΕΡΚΙΟΝ.) Commercium, vectigal. vide Glossar. ad Cedrenum, Nicetam, & Glossarium nostrum Nomicum in eadem dictione. Pag. 110. b

ΚΟΥΡΕΥΕΙΝ.) Excurrere. Pag. 159.

ΚΟΥΡΣΕΥΕΙΝ. Prædari. hinc κοῦρσον, pro incursione & preda. Continuator Theophanis in Theophilo: τὰ μὲν τῆς Σαῤῥακηνῶν κοῦρσα ἐπ' ἄλλον δή τινα τόπον ἐξελαύνειν ποιήσας. Alius auctor in vita Basilii Imperat. κοῦρσον κατὰ τῆς λεγομένης Ζαπέτρας ἀπέστειλεν ἐπιλέκτων πολεμιστῶν. Scriptor anonymus in Romano Constantini F. ἐλάσαι κοῦρσα, καὶ αἰχμαλωτίσαι, καὶ πραιδεῦσαι τὴν ῥωμαϊκὴν γῆν. vide ad Cedr. & Nicetam. Pag. 84. b 98. a. 116. c

ΚΡΑΛΗΣ.) Rex Uogaris, Bulgaris, Serviis. Joannes Cantacuzenus libro III. cap. 89. τῷ δὲ υἱῷ τὴν τοῦ Κράλη παρείχετο προσηγορίαν. vide Pandecten Turcicum Joannis Leunclavii cap. LXV. Pag. 9. b

ΚΥΡΙΣ.) Dominus. vide Glossarium ad Cedr. & Anastasium. Pag. 159.

A

ΛΑΙΝΑ.) Amphora. Hodie figulus, λαϊνᾶς dicitur. Pag. 9. b

ΛΑΕΓΕΩΝ.) Legio. vide Glossarium ad Nicetam & Manassem. Pag. 18. b

ΛΟΦΑ.) Merces. Pag. 162.

M

ΜΑΓΙΣΤΩΡ. Qui & Μαΐστωρ. Magister. v. Gl. ad Goostant. Manassem. Pag. 46. e

ΜΑΝΟΥΑΛΙΑ.) Candelabra. vide Gl. ad Nicetam. Pag. 131. e

ΜΑΡΚΕΣΙΟΣ.) Marchio, qui μαρκέσης Joanni Cantacuzeno Hist. lib. IV. cap. 3. & Annæ Alex. VIII. Pag. 43. d

ΜΕΓΑΔΟΥΞ.) Magnus dux. Pag. 135. a

ΜΕΓΑΜΑΓΙΣΤΩΡ.) Magnus Magister. *Le grand Maistre de Rhodes.* Pag. 46. c

ΜΕΣΑΖΩΝ.) Μεσάζειν. Βεζύρης. Consiliaris. vide Not. ad pag. LXXXVIII. Auctor Græcobarbarus in historica narratione de Belisario: βουλόνουν οἱ μεσάζοντες, καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας, id est, ut videtur, consiliarii Principis. habet & alias significationes, aut certe varia ejus ministeria. Ioannes Cantacuzenus Histor. lib. III. cap. 36. μεσάζων βασιλίδι ἦν, vertunt: Imperatricis aulę præfectus sive curator. Hinc μεσάζειν, lib. ejusdem cap. 15. τὴν μὲν τοῦ μεσάζοντος ὑπηρεσίαν ἐνεχειρίσθη. Officium administratoris obtinuit. Eundem esse putant cum eo quem IC. Comitem rerum privatarum appellant. Vide Annotationes eruditissimi viri Jacobi Pontani ad lib. I. cap. II. Corrigendus heic est Nicetas Manuelis Comneni lib. I. num. 3. pag. 37. d. edit. Reg. ubi legitur, μελεδωνὸν δὲ μεσάζοντα καὶ τῶν οἰκείων ἀποθηκῶν χρημάτων. puto enim Nicetam scripsisse: μελεδ. δὲ καὶ τῶν, &c. & illud, μεσάζοντα, irrepsisse in contextum cum interpretationis vice, vel ex codice Nicetæ Græcobarbaro in ora adscriptum esset. in codice enim Græcobarbaro sic habetur: μεσάζοντα δὲ τῶν οἰκείων ἀποθέσεων. ἀποθέσεις igitur sunt χρήματα. & ita ea vox accipienda apud Codin. de Offic. cap. I. num. 9. In Indice Nicetæ, μεσάζων exponitur, φροντιστής. at in Glossario ita scribendum: μεσάζων, μελεδωνὸς καὶ τῶν οἰκείων ἀποθηκῶν χρημάτων. vide ad Codin. de Officiis. Pag. 54. c

ΜΟΝΑΖΟΥΣΑΙ.) Μονάστριαι. Moniales. vide Glossar. ad Const. Manass. Pag. 213. d

ΜΠΑΙΟΥΛΟΣ.) Ballivus. v. Meurs. in hac dictione. Pag. 32. b

N

ΝΑΡΘΗΚΑΣ.) pro νάρθηξ. vide ad Cedrenum. Pag. 158.

ΝΟΤΑΡΑΣ.) Notarius, qui aliis νοτάριος, vide ad Cedr. Pag. 40. d

O

ΟΡΤΑΓΗ.) Sodalis. vide Not. pag. 194. Pag. 112. b

ΟΣΠΙΤΙΑ.) domus. Scriptor anonymus in Romano Imper. καὶ στάβλους ποιήσας καὶ ὁσπίτια κάλλιστα, καὶ κραβατοστρώσια διὰ τοὺς εἰσερχομένους πάντας ἐξωτικοὺς καὶ Pag. 162.

δίκας λαμβάνοντας καπσελάσιν. Auctor Indicis in Homeri Iliad. Græcob. οἰκίας, τὸ αὐτίκα ποσελάσειν. vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 72. c ΟΦΦΙΚΙΑΛΙΟΣ.) Officialis, seu Magistratus. Theodorus Hermopolites libro VI. tit. 2. exponens. §. 3. D. de Offic. procons. οὐ μόνον δὲ τὸν ἀνθύπατον διορίζεται τοιοῦτόν τι μὴ πράττειν, ἀλλὰ καὶ πάντα ὀφφικιάλιον.

Pag. 61. a ΟΦΦΙΚΙΟΝ.) Officium. Joannes Curopalates in Isaacio Comneno: τὰς τῶν ὀφφικίων δὲ δόσεις αὐτὸς πρῶτος περιέτεμε. Joannes Cantacuzenus Histor. lib. IV. cap. 53. ἵνα ἐὰν θέλωσί τινες τῶν ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἀρχόντων τυγχάνειν. ὀφφικίων. vide Nicephori Callisti tom. 2. pag. 589.

Pag. 7. a. ΟΦΦΙΚΙΟΝ.) officio & dignitate aliquem augere.

Π

Pag. 127. c ΠΑΡΑΠΟΡΤΙΑ.) Portellæ. vide ad Cedr. & Nicet.

Pag. 55. c 61. d. ΠΑΤΡΩΝ.) Patronus. Horapollo. ἱερογλ. XLVIII. ἄνθρωπον προσφθέγγοντα τῷ ἰδίῳ πάτρωνι. vide Euripidis Scholiasten ad vers. 420. Hecubæ. & Glossas Basilic.

83. b. ΠΙΝΚΕΡΝΗΣ.) Pincerna, pocillator. Glossar. MS. οἰνοχόος, πιγκέρνης. Leo Grammaticus: τὸν δὲ Ἀσπάθην Γεώργιον, καὶ πιγκέρνην, καὶ Θωμᾶν πριμικήριον δείρας καὶ κουρεύσας. utitur Nicephorus Gregoras, & Joannes Cantacuz. In fragmento quodam Annalium Francicorum: Eberartus munere pincernario. vide in σπαπιέρος.

Pag. 214. b ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ.) πνευματικεύειν. Confessarius. Confessarii munere fungi. Idem pag. 147. a.

Pag. 72. e ΠΟΔΕΣΤΑ.) ποδεστάτος. ποδεστασία. *Podestà*, Podestatus. Podestatia. primum & secundum personam designat. tertium, dignitatem. Potestatus ait Codinus de Officiis cap. VII. num. 6. (seu Prætor) Genuensium in Galatia. vide Nicephorum Gregoram lib. XV. Sect. 9.

Pag. 57. c ΠΟΡΤΑ.) Satellites Imperatorum Turcicorum.

Pag. 152 d. 124. d. ΠΡΑΙΔΑ.) πραιδεύειν. Preda, prædari. Scriptor anonymus in Constantino Leonis F. λαβόντες τὴν πραῖδαν. Leo Grammaticus: καὶ πραιδεύσας τὰ ἔξωθεν τῆς πόλεως. vide ad Cedr.

Pag. 44. d ΠΡΙΓΚΙΨ.) Πρίγκιψ. Πριγκίπισσα. Princeps. Joannes Curopalates in Breviario historico: θυγατέρα δὲ ὡσὰν πρίγκιπος. In Glossis autem Basilic. scribitur, πρίγκιψ. Joannes Cantacuz. Hist. lib. II. c. 33. εἰς τὴν πέραν, κρατήσας πριγκίπισσαν. Sic etiam scribitur in Alexiade III. Annæ Comn.

Pag 103. b ΠΡΩΤΟΟΣΤΙΑΡΙΟΣ.) Primus ostiarius. ἐστιάριος est θυρωρός. de munere ejus vide Notas ad Codin. cap. I. num. 40.

Pag 97. c ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ.) Præfectus exercituum. vide Nicetam in Balduino Fland. pag. 387. c. edit. Reg. Codinus de offic. cap. V. num. 17. significare videtur, Protostratorem non ideo dici, quod sit primus Imperialium Stratorum, id est, eorum, qui Imperatorem in equum sublevabant, de quibus jam actum ad Cedrenum & Nicetam, sed quod antecederet totum exercitum. Πρωτοστράτωρ, ergo de quo Ducas & Chalcocondyles, est primus belli dux, vel præfectus exercitus.

Pag. 162. ΠΡΩΤΟΣΥΜΒΟΥΛΟΣ.) Protosymbulus, Princeps consilii. Theophanes: ὁ δὲ πρωτοσύμβουλος ταῦτα μαθών. Continuator Theophanis in Theophilo: βουληθέντι μετὰ τῶν πατρικίων τῷ πρωτοσυμβούλῳ συνδέξασθαι, vide Cedr. pag. 443. d. E. R.

Pag. 46. a ΠΥΚΤΑΚΟΚΟΜΗΣΤΗΣ.) Nuncius.

Ρ

Pag. 23. d ΡΗΓΑΣ.) vel Ρῆγας. Regulus. Qui ῥηγάδες. in Nicetæ codice Græcobarbaro, in priore sunt, δυνασταί. vide ibidem Glossarium, & Indicem.

Pag. 97. c ΡΗΓΕΝΗ.) Regina.

Pag. 154 a ΡΟΓΑ.) Ρογεύειν. Roga, donativum, stipendium. Auctor anonymus in vita Basilii Imperatoris: καὶ ῥογῶν ἐνιαυσίων ἐκθέσεσι καὶ σιτηρεσίων ἄλλων καὶ φιλοτιμιῶν παροχαῖς δεξιούμενος. & in Constantino Leonis F. τὴν συνήθη τῆς ῥόγας ἐκπομπὴν ποιησάμενος ἐν τῷ σίγματι. ῥογεύειν autem est rogas tribuere, mercedem pendere, τὸν ὀψωνιασμὸν παρέχεσθαι, quod est ῥογεύειν in codice Græcobarb. Nicetæ. vel mercede conducere, ut Ducæ pag. 92. b. 104. d. & 121. d. ut in Niceta Græcob.

ῥογδίειν σρατὸν πεζικὸν ἢ ξενικὸν, quod eſt σρατολογεῖν, in puriore codice. vide Gloſſ. ad Cedren. & Nicetam.

Σ

ΣΑΓΙΣΜΑ.) Juſtratum equi. vide Gloſſ. ad Nicetam. Pag. 153. c

ΣΟΥΔΑΡΙΟΝ.) faſcia & redimiculum. vox hæc exſtat in novo fœdere. Vita S. Macarii Romani cap. xx. Tunc ſubtile faſciolum & oculis delectabile juxta me in terra poſitum adſpexi. Menæa habent, σουδάριον. Alcuinus de divinis officiis: Sudarium quod ad tergendum ſudorem in manu geſtari mos eſt, quod uſitato nomine fanonem vocamus. De fanone vide Voſſium lib. II. de vitiis ſermonis cap. 6. & in Addendis. De ſudario vide Gregor. Nyſſen. tom. 2. pag. 837. d. Chryſoſtom. homil. 3. in epiſtol. ad Hebr. Nicephor. Calliſt. tomo I. pag. 173. Oecumen. in Acta pag. 145. Pag. 131. c

ΣΠΑΘΙΖΕΙΝ.) Occidere, gladio perimere. Menologium M. Jun. d. 18. τὸν ἅγιον Θεόδουλον σπατίζεσθαι, καὶ ὕπω τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐκτμηθῆναι. Pag. 13. d

ΣΠΑΘΙΟΝ.) Theophanes in Heraclio: τὸ σπαθίον αὐτοῦ ὁλόχρυσον. vide ad Anaſtaſii hiſtoriam. Pag. 162.

ΣΠΕΚΟΥΛΑΤΩΡ.) Satelles Spiculator. Julius Firmicus Matheſ. VIII. cap. 26. Spiculatores faciet, qui nudato gladio hominum amputent cervices. Abdias Apoſt. hiſt. IV. Rogavit ſpiculatorem, ut aquæ illi facultas fieret. Sic etiam ſcribitur in Actis Sanctorum Martyrum Tharacii, Probi, & Andronici: & in paſſione Abundii & Abundantii. Græci σπεκυλάτωρ ſcribunt, ut in Evangelio D. Marci cap. VI. verſ. 27. qui ſpiculator veteri interpreti. S. Athanaſius Apol. II. καὶ παρῆν σπεκουλάτωρ. Gloſſæ MS. σπεκουλάτωρ, ἀποκεφαλιστής. In Gloſſis tamen Græcolat. ſcribitur, ſpeculator, & exponitur, δήμιος, ut a Dione, & ἀποκεφαλίζων, quod ſcilicet carnificis officium perageret. & in Svetonii Auguſto cap. 27. & in l. Divus 6. D. de bon. damnat. qui Baſil. lib. lx. tit. 52. ὁ ἀποτέμνων. verum ipſi etiam ſatellites, ſeu δορυφόροι, ſpiculatores dicuntur in veteri Onomaſtico. Itaque ſpiculatores qui dicunt, eos a ſpiculis dictos exiſtimant. qui διοπτῆρας, vel διόπτας καὶ ἐρδευντὰς vertunt, omnino ſpeculatores intelligunt. Certe Cujacius ἀποτέμνοντα in d. tit. 52. ſpiculatorem vertit, & Bonaventura Vulcanius in Notis ad Gloſſarium Latino-Græc. ſcribit, inepte ibi confundi ſpeculatorem cum ſpiculatore. Salmaſius autem Not. in Ælium Spartianum ait, certum eſſe falli eos, qui ſpiculatores legunt. Hoc definient qui ad Grammaticos in jus adierint. Pag. 137. c

ΣΤΕΜΜΑ.) Imperialis corona & diadema. Codinus de Officiis, cap. x. num. 3. & cap. xx num. 4. Pag. 44. b

ΣΥΡ.) Dominus. Pag. 150. c

T

ΤΑΓΗΣΤΗΡΙΑ.) Tapetes. Pag. 153. a

ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ.) Expeditio. Glycas pag. 307. c. E. R. Conſtantinus in Tactic. ὀφείλουσι γὰρ πάντοτε ἑτοιμάζειν. τὰ πρὸς τὴν χρείαν τοῦ ταξειδίου. Pag. 147. d

ΤΑΤΑΣ) Præceptor. vide Notas ad Codinum cap. II. num. 36. Pag. 112. b

ΤΕΝΤΑ.) Tentorium, Tabernaculum. vide Gloſſarium ad Nicetam. Pag. 29. e.

ΤΕΝΤΟΩ) Caſtra loco, tentoria figo. Pag. 31. b 84. c.

ΤΖΑΓΡΑ.) Tzagra. Sic conſtanter ſcribitur. τζάγρα autem exponitur jaculum, pag. lxxxiv. d. eſt etiam inſtrumentum, quo jaculum emittitur. Anna Comnena Alexiados VIII. βάλλει δέ τις τούτων τῶν λατίνων κομήτων διὰ τῆς τζάγγρας κατὰ τῆς κόρυθος. Hinc τζαγράτωρ, pag. c. a. Tzagrator, & τζαγροβόλισμα, tzagrorum emiſſio. τζαγροβίλος, pag. XIV. b. τζαγροβόλος, pag. CXI. d. baliſtarius, Bullialdo. An autem τζάγρας rectius interpreteris baliſtam, & τζαγράτορας, baliſtarios, facit ut addubitem, quod βαλισαρίους legam apud Juſtinian. Nov. lxxxv. cap. 2. & 3. & βαλιστοφόρους ἁμάξας, ἤτοι τὰς ὀχύρας τὰς λεγομένας τοξοβολίστρας, apud Leonem Tact. c. XIV. §. 83. Sic etiam ſcribitur apud Theophanem in duobus codd. MSS. nec aliter ſcriptum erat in Anaſtaſii codice, qui vertit, arcuboliſtas. Legendum tamen puto, τοξοβαλίστρας. Auctor anonym. in vita Baſilii Imp. τοξοβαλίστραις, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν τῶν λίθων ἀφέσεσι. Lego & χειροβαλίστρας, id Pag. 67. c

est, falaricas, in Glossis, quæ manu mitterentur, de quib. vide Servium ad vers. DCCV. Aen. IX. & Vegetium. videtur igitur τζάγρα aliud a balista instrumentum. τοξότας etiam & τζαγγράτορας velut res diversas posuit Nicetas pag. LXII. a E. R.

Pag. 162. ΤΖΑΚΙΖΕΙΝ.) Clade afficere. vide Meursium.

Pag. 97. e ΤΟΠΟΣΗΡΗΤΗΣ.) Prorex & gubernator. ponitur etiam pro Legato. Anonymus in Romano Imp. τοποτηρητῶν ἐκ Ῥώμης ἀπελθόντων. Leo Grammaticus: ἀπέστειλε Μιχαὴλ τὸν τοῦ Μαρολέοντος, υἱὸν τοποτηρητὴν ὄντα vide Gloss. ad Cedr. & Anastas.

Φ

Pag. 119. a ΦΑΚΙΟΛΙΟΝ.) Mitra ac redimiculum. alias, pannus. vide Gl. ad Anast.

Pag. 141. b ΦΑΜΕΛΙΑ.) Familia. vide Gloss. ad Cedr. & Anastas.

Pag. 117. a ΦΕΛΟΝΗΣ.) Stola. vide Notas. Item, penula. vide Theophylact. Simocatt. lib. VII. cap. 6.

Pag. 163. ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΑΡΙΣ.) Flammularius, vexillifer. φλάμμουλον, & φλάμπουλον dicebant. vide Gloss. ad Cedren. Nicet. & Anastas.

Pag. 48. d ΦΟΥΡΚΑ.) Furca. vide Gloss. ad Cedr. Nicet. & Anastas.

Pag. 162. ΦΟΥΣΣΑΤΟΝ.) Sic etiam hodie. Fossatum, Exercitus. v. Glycam pag. 274. edit. Reg. Gl. ad Cedr. Nicet. Anastas. & ad Institutiones Justiniani tit. de Milit. testam. scribunt etiam φωσάτον apud Ducam pag. 33. d. E. R. & Joannem Cantacuzenum Hist. lib. I. cap. 48. & lib. III. cap. 53.

Pag. 162. ΦΟΥΣΤΙΣ.) Biremis, hodie, φοῦστα.

Pag. 32. a ΦΡΕΡΙΟΣ.) frater. frere. Joannes Cantacuzen. Hist. lib. II. cap. 12. καὶ φρερίων τινῶν.

Χ

Pag. 92. c ΧΑΡΤΟΥΛΑΡΙΟΣ μέγας.) Magnus Chartularius. vide Glossar. Nomicum, & ibi annotata.

Pag. 92. b ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΞ μέγας.) Magnus Chartophylax. De Chartophylace vide sextam Synodum act. I. et 8. pag. 92. edit. Rom. & act. XI. pag. 182. d. & VII. Synodum pag. 404. in fine, & Meursium. de magno Chart. Concilium Florentinum: ὁ μέγας Χαρτοφύλαξ κύρις Μιχαήλ. vide Notas in Codinum cap. I. num. 9.

Pag. 120. a ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΟΝ.) Aurea bulla. βούλλωσις χρυσῆ. Menologium Augusti XXXI. σολέμνιον δίδοσθαι ἐτήσιον τῷ τοιούτῳ λήμματι διὰ χρυσοβούλλου λόγου πεποιήκασι. Joannes Curopalates in Breviario historico: τοὺς χρυσοβούλλους αὐτῷ γραφὰς παρίδων. vide ad Cedren. & Nicetam, & Spelmanni Glossarium.

FINIS.

Edit. Parif. pag. 1.

D U C Æ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS
HISTORIA BYZANTINA,
A JOANNE PALÆOLOGO,

Anno Chrifti CIↃCCCXLI. ad annum CIↃCCCLXII.

CAPUT PRIMUM.

Generationum ab Adamo ad Chrifti Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapforum a Chrifto ad Conftantini initia enumeratio. a Conftantino ad Juftinianum, a Juftiniano ad Conftantinum & Irenen. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Impp. Conftantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam.

ΑΡΙΘΜΟΙ ΕΤΩΝ ΑΠΟ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως τῆς ἡμετέρας γενεᾶς.

ΑΠΟ Ἀδὰμ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως Νῶε ἐφ' οὗ ὁ κατακλυσμὸς γέγονε γενεαὶ δέκα γεγόνασι· πρώτη, ἡ καὶ παρὰ Θεοῦ, τοῦ Ἀδάμ. μετὰ δὲ σλ'. ἔτη, δευτέρα ἡ τοῦ Σὴθ παρὰ τοῦ Ἀδάμ. μετὰ δὲ τὸ Σὴθ σε'. ἔτη, τρίτη ἡ τοῦ Ενὼς ἐκ τοῦ Σήθ. μετὰ δὲ τὸν Ενὼς ρϟζ'. ἔτη, τετάρτη ἡ τοῦ Καϊνὰν ἐκ τοῦ Ενώς. μετὰ δὲ τὸν Καϊνὰν ρο'. ἔτη, πέμπτη ἡ τοῦ Μαλελεὴλ ἐκ τοῦ Καϊνάν. μετὰ δὲ τὸ Μαλελεὴλ ρξε'. ἔτη, ἕκτη ἡ τοῦ Ἰάρεδ ἐκ τοῦ Μαλελεήλ. μετὰ δὲ τὸ Ἰάρεδ ρξβ'. ἔτη, ἑβδόμη ἡ τοῦ Ενὼχ ἐκ τοῦ Ἰάρεδ. μετὰ δὲ τὸ Ενὼχ ρξε'. ἔτη, ὀγδόη ἡ τοῦ Μαθουσάλα ἐκ τοῦ Ενώχ. μετὰ δὲ τὸ Μαθουσάλα ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα ἑπτὰ ἔτη, ἐννάτη τοῦ Λάμεχ ἐκ τοῦ Μαθουσάλα. μετὰ δὲ Λάμεχ ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα ὀκτὼ ἔτη, δεκάτη ἡ τοῦ Νῶε. Νῶε δὲ ὢν ἐτῶν ἑξακοσίων καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. ὥστε ἀριθμεῖσθαι ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη ,βσμβ'. Ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως Ἀβραὰμ γενεαὶ δέκα ἔτη χίλια ἑκατὸν εἴκοσι ἕν· Ἀβραὰμ δὲ ὢν ἐτῶν ἑβδομηκονταπέντε ὅτε μετῴκησεν εἰς γῆν Χαναὰν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, κἀκεῖ διατρίψας ἔτη εἴκοσι πέντε ἔτεκε τὸν Ἰσαάκ· ἔτεκε δὲ Ἰσαὰκ παῖδας δύο Ἠσαῦ, καὶ Ἰακώβ. Γενόμενος δὲ Ἰακὼβ χρόνων ἑκατὸν καὶ τριάκοντα κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον ἅμα τοῖς δώδεκα υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ

NUMERI ANNORUM a primo homine ad ætatem noftram.

AB Adamo primo homine ufque ad Noachum, cujus ævo diluvium accidit, decem exactæ funt generationes. Primæ cum Adam a Deo creatus eft. Poft annos ccxxx fecunda cum Sethus nafcitur Adamo. Poft Sethum ann. ccv. tertia, tunc Enos Setho natus eft. Poft Enos ann. cxcvii. quarta, quando Cainanus nafcitur Enos. Poft Cainanum ann. clxx. quinta nafcitur Maleleel filius Cainani. Poft Malaleelem annos clxv. fexta Jaredus nafcitur Malceelo. B Poft Jaredum ann. clxii. feptima Enochus nafcitur Jaredo. Poft Enochum ann. clxv. octava Mathufalæ nafcitur Enocho. Poft Mathufalam ann. clxvii. *pag. 2.* nona, Lamechus nafcitur Mathufalæ. Poft Lamechum ann. clxxxviii. decima, tuneque natus eft Noe. Noachus autem natus erat annos fexcentos cum aquarum diluvium terram obruit: Ab Adamo itaque ad diluvium ann. numerantur fupra bis mille ducenti quadraginta duo*. A diluvio pariter ad Abrahamum generationes decem tranfierunt, & anni fupra mille centum viginti & unus. Abraham porro annum feptuagefimum quintum eaegerat, cum Mefopotamia relicta difceffit in Chananæorum regionem, ibique annos viginti quinque commoratus genuit Ifaac. Duos vero filios genuit Ifaac, Efau nimirum & Jacobum. In Ægyptum deinde pro-

* Ex fuperioribus numeris colliguntur 2249. fed interpretes lxx. habent 2242.

A fectus est Jacobus, cum annos centum & triginta eaegisset, illueque cum duodecim suis filus nepotibusque venit, qui septuaginta quinque erant. Incoluit Abrahamus cum posteris suis terram Chanaan per spatium annorum quadringentorum triginta trium, illiusque posteri numero aucti in duodecim tribus digesti & distributi sunt: & multitudo posterorum duodecim filiorum Jacobi ad * sex millia chiliadum numerata est. horum autem sunt nomina, Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, Zabulon, Nephthalim, Gad, Aser, Dan, Joseph, & Beniamin. Moses, & Aaron genus a Levi ducunt, hic quidem sacerdotio primus functus est, Moses vero Reipublicæ administrationem capessivit, atque anno ætatis suæ octuagesimo Erythræum mare transivit, eduxitque populum Ægypto. Hic Moses floruit temporibus Inachi, qui primus regnavit (apud Græcos.) Quare Judæi sunt Græcis antiquiores. Transactis deinde per deserta annis quadraginta, Josuæ filio Nave annis xxv paruerunt; Resque Israelitarum publica, per viros ab ipsis Judices appellatos, administrata est annis quadringentis quinquaginta quatuor, usque ad Saulis unctionem, qui primus apud eam gentem Rex constitutus est, cujus imperii anno primo magnus nascitur David. Adeo ut ab Abrahamo ad Davidem quatuordecim generationes colligantur, & anni mille viginti quatuor. Atque a Davide ad transportatos Babylonem Judæos totidem generationes xiv, & anni seacenti noveni. A transportatione usque ad Christi nativitatem quatuordecim pariter numerantur generationes, anni etiam quingenti quaterni. Simul vero temporum seriem, & intervalla ad calculum revocantes, * colligimus a primo homine Adamo ad Christum annos supra quinquies mille quingentos. Ab incarnatione vero usque ad Constantinum Magnum anni numerantur cccxviii. ab imperio deinde Constantini magni ad Justinianum Imperatorem anni ducenti & decem, quo imperante sumptuique præbente magnum templum extructum est, nominique sanctæ Dei Sophiæ (id est Sapientiæ) dicatum. Ab imperio Justiniani, ad * Constantini, & Irenes matris ejus imperium anni elapsi sunt ducenti seaaginta; Ab Irene ad Alexium Comnenum anni effluaerunt ducenti nonaginta quinque. Imperium tenuit Alexius annos xxxvii menses iv cum semisse. Johannes filius ejus annos xxiv menses viii. Manuel filius Johannis ann. xxxvii mens. ix. Alexius Manuelis filius & Andronicus, qui Alexium occidit imperarunt annos iii. ita ut omnes anni dynastiæ Comnenorum colligantur * centum & unus cum mensibus novem, Post Andronicum vero Isacius Angelus obtinuit imperium per annos ix menses iix. Alexius Angelus Isaacii frater imperavit annis novem. Ducas qui Murtzuphlus dictus est mensibus duobus fasces imperii tenuit. Adeout a creatione mundi ad Ducæ imperium, quo regnante a Latinis Constantinopolis occupata est Aprilis die xii feria secunda sextæ septimanæ jejuniorum (idest jejunii quadragesimalis) anni colligantur supra sexies mille septingenti & duodeni.

A τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὸν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα πέντε· παρῴκησε δὲ Ἀβραὰμ σὺν τῷ σπέρματι εἰς γῆν Χαναὰν ἔτη τετρακόσια τριάκοντα τρία, καὶ πληθυνθὲν εἰς δωδεκάφυλον ἐλογίσθη. καὶ πλῆθος εἰς ἑξακισχιλίας χιλιάδας ἐψηφίσθη ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ἰακὼβ ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα· Ρουβίμ, Συμεὼν, Λευὶ, Ἰούδας, Ἰσάχαρ, Ζαβουλὼν, Νεφθαλείμ, Γὰδ, Ἀσὰρ, Δὰν, Ἰωσὴφ καὶ Βενιαμίν. Καὶ τοῦ μὲν Λευὶ ἀπόγονοι Μωϋσῆς, καὶ Ἀαρὼν, καὶ ὁ μὲν τὸ ἱερατεύειν ἤρξατο. ὁ δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸ ἄρχειν μεθίςατο. ὃς ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ περᾷ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. Οὗτος ὁ Μωϋσῆς ἤκμασεν ἐν τοῖς καιροῖς * Ἰνάχου, πρώτου βασιλεύσαντος· οὕτως ἀρχαιότεροι Ἑλλήνων Ἰουδαῖοι. B Διατρίψαντες δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα, καὶ ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἀρχόμενοι ἔτη εἰκοσιπέντε, καὶ ὑπὸ τῶν Κριτῶν ἔτη τετρακόσια πεντηκοντατέσσαρα μέχρι τῆς βασιλείας Σαοὺλ, πρώτου παρ' αὐτοῖς χρισθέντος βασιλέως· ἐφ' ᾧ ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ μέγας τίκτεται Δαβίδ. ὥστε συναθροίζεσθαι ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔτη χίλια καὶ εἴκοσι τέσσαρα. καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες ἔτη ἑξακόσια ἐννέα, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔτη πεντακόσια τέσσαρα. ὁ μὲν κατὰ τὰς τῶν χρόνων ἀκολουθίας συμψηφίσαντες C εὑρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδὰμ ἕως τοῦ Χριστοῦ ἔτη πεντακισχίλια πεντακόσια. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη τιή. Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἕως τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἔτη σί. ἐν τῷ * αὐτοῦ ᾠκοδομήθη τὸ μέγα τέμενος τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας σοφίας παρ' αὐτοῦ συσταθέν· Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἕως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἔτη σξ´. ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Εἰρήνης ἕως τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἔτη σϟέ. ἐβασίλευσε δὲ Ἀλέξιος ἔτη λζ´. καὶ μῆνας δ´. καὶ ἥμισυ. Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κδ´. μῆνας ή. Μανουὴλ D ὁ υἱὸς Ἰωάννου ἔτη λζ´. μῆνας θ´. Ἀλέξιος ὁ υἱὸς Μανουὴλ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ φονεὺς Ἀλεξίου ἔτη γ´. ὥστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη τῆς βασιλείας τῶν Κομνηνῶν ἔτη ρα´. μῆνας θ´. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἔτη θ´. μῆνας ή. Ἀλέξιος δὲ ὁ Ἄγγελος ἀδελφὸς Ἰσαακίου ἔτη θ´. Δούκας ὁ Μούρτζουφλος μῆνας β´. ὥστε εἶναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Δούκα, ἐν ᾗ καὶ ἑάλω ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων, ἔτη ,ςψιβ´. Ἀπριλλίῳ ιβ´. ἡμέρᾳ τῆς ἕκτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν.

Margin notes:

* id est sex millionum,

* Ἰνάχου.

* Colliguntur 5508.

Edit. Paris. pag. 3.

* Cœperunt anno Christi, 780.

Cœpit Alexius anno Christi 1081.

Johannes cœpit anno 1118.

Manuel 1143.

Alexius 1180.

Andronicus 1182.

* colliguntur 103.

Isacius 1185.

Alexius Angelus, 1195.

Christi 1204.

CAPUT II.

Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Michael Palæologorum primus. Asiæ minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum reguli in Asia. Andronicus Senior Johannes ejus F. Ægei maris insulæ ab externis occupatæ.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν ἐβασίλευσε Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ ἔτη ιη΄. Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης, καὶ γαμβρὸς Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως ἐπὶ θυγατρὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ τῇ ἐν Σιπύλῳ ἔτη λγ΄. Θεόδωρος Λάσκαρις ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ΄. Ἰωάννης Λάσκαρις, ὁ καὶ πρὸ τοῦ στεφθῆναι τυφλωθεὶς παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ἐξωθεὶς τῆς βασιλείας ἐν τῷ γ΄. αὐτοῦ ἔτει. ἐξώθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι ἐκ τῆς πόλεως, καὶ εἰσῆλθε βασιλεύων ἐκ τῆς ἀνατολῆς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος· Μέχρι τῆς βασιλείας τούτου ἡ μικρὰ Ἀσία, Παφλαγονία, Μυσία, ἡ καὶ Βιθυνία, Φρυγία μεγάλη, Φρυγία Καππατιανὴ, Καρία, καὶ μέρος Κιλικίας ὑπὸ Ῥωμαίους τελοῦν ἦν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐγκάτοικοι Λυκαονίας ὄντες τὰ ἐπέκεινα ἦρχον, ἤτοι Λυκαονίαν, Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Παμφυλίαν, Αρμενίαν, Ελενόποντον, Πισιδίαν, Λυκίαν, Κοίλην Συρίαν, καὶ ἕτερα. Ἐβασίλευσε δὲ καὶ Μιχαὴλ ἔτη κδ΄. μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος ἔτη μγ΄. ἐν τῷ ** ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἑάλω μητρόπολις τῆς Ἀσίας Ἔφεσος, καὶ ἡ ἐπαρχία Καρίας παρὰ τοῦ Μανταχία· καὶ ἡ Λυδία παρὰ τοῦ Ἀτὴν ἄχρι Σμύρνης. καὶ ἡ Μαγνησία μέχρι Περγάμου, καὶ πάσης Μαγεδῶν ἐπαρχίας παρὰ τοῦ Σαρχάν. Φρυγία πᾶσα παρὰ τοῦ Καρμιάν. ἑτέρα Φρυγία μεγάλη ἀρχομένη ἀπὸ Ἄσσου πόλεως ἄχρι καὶ Ἑλλησπόντου παρὰ τοῦ Καρασῆ. Βιθυνία πᾶσα καὶ μέρος τῶν Παφλαγόνων παρὰ τοῦ Ὀθμάν, οἳ ἦσαν ἀρχηγοὶ Τούρκων. μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη **. μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ἐβασίλευσεν Ἀνδρόνικος ὁ ἐπονομαζόμενος* γέρων ἔτη ιγ΄. μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος ὁ υἱὸς αὐτοῦ νέος ὤν, καὶ παιδαγωγούμενος παρὰ κυρίου Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ. ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ** ἤρξαντο οἱ Τοῦρκοι περᾶν τὸν Ἑλλήσποντον, ἐκ μὲν τῆς Ἀσίας Ὀμοὺρ ἔγγονος Ἀτὴν ἀρχηγὸς Τούρκων διακρατῶν Σμύρναν, Ἔφεσον, καὶ τὰ πέριξ, ἐκ δὲ Προύσης Ὀρχὰν ἔκγονος τοῦ ῥηθέντος Ὀθμάν· Περάσαντες γοῦν λῃστρικῷ τρόπῳ, ἐπόρθουν Χερρόνησον πᾶσαν, καὶ παράλιον Θρᾴκης μὴ ἔχοντες τὸν ἀνθιστάμενον, ἢ ἀνταίροντα, ἀφόβως ἄχρι Διδυμοτείχου, καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἄχρι Σηλυμβρίας κατέτρεχον, ὡς τὴν πᾶσαν Θρᾴκην ὑπὸ χεῖρα ποιήσοντες. Ἐν τῇ βασιλείᾳ γοῦν τοῦ ῥηθέντος Ἰωάννου ἔτι μείρακος ὄντος, ἑάλω Χῖος νῆσος παρὰ τῶν Γεννουιτῶν, καὶ αἱ λοιπαὶ Κυκλάδαι νῆσοι ἐκ τῶν Ναυάρας ἀφικομένων Φράγκων. καὶ Πελοπόννησος πᾶσα πλὴν Λακεδαιμόνων καὶ Μονεμβασίας, καὶ αἱ κατ᾽ Ἰωνίαν Φώκαιαι παρὰ τῶν Γεννουιτῶν.

POST occupatam vero a Latinis orbem, Theodorus Lascaris Nicææ annis XII imperavit. Johannes Ducas, qui & Baratza, generque Theodori Lascaris imperii sedem habuit Magnesiæ ad Sipylum annis XXXIII. Theodorus Lascaris ejus filius annis IV. Johannes Lascaris, qui, priusquam coronam imperatoriam suscepisset, a Michaele Palæologo excæcatur, & anno tertio quam imperare cœperat regno pellitur. Latini quoque urbe excedere coguntur, eamque ingressus est Michael Palæologus, ab orientis partibus, adsumpto imperatorio nomine, profectus. Ad hunc usque Imperatorem Romano imperio subditæ fuerunt, tributumque solverunt hæ provinciæ, Asia minor, Paphlagonia, Mysia, quæ & Bithynia, Phrygia magna, Phrygia * Capatiana, Caria, atque etiam pars Ciliciæ; Turci vero, qui Lycaoniam jam occuparant, provinciis quoque ulterioribus remotioribusq; imperabant; Lycaoniæ scilicet, Cappadociæ, Galatiæ, Pamphyliæ, Armeniæ, Helenoponto, Pisidiæ, Lyciæ, Syriæ cavæ, & aliis. Imperium tenuit Michael annos XXIV. Michaelem secutus est filius ejus Andronicus Palæologus qui regnavit annis XLIII. hujus imperii anno ** Asiæ Metropolis Ephesus, & Caria provincia in potestatem Mantachiæ devenerunt. Lydiamque Smyrnam usque subegit Atin. Magnesiam Pergamum usque, & totam Magedorum provinciam suæ ditionis fecit Sarchan. Phrygiam universam occupavit Carmian. Altera Phrygia magna, quæ ab urbe Asso ad Hellespontum extenditur a Carase occupata est. Bithynia tota, & Paphlagoniæ pars Othmano cesserunt, atque hi omnes Turcorum principes, ac duces erant. Post Andronicum Michael filius ejus imperii fasces obtinuit annis. ** Michaelis successit Andronicus * senior dictus, annisque XIII imperio præfuit. Andronicum sequitur filius ejus Johannes Palæologus, qui cum juvenis esset sub tutela Domini Johannis Cantacuzeni regebatur. Anno imperii hujus * Turci Hellespontum primo transfretarunt. Ex Asia quidem Homur filius Atinis Turcorum dux movit, qui Smyrnam, Ephesum, & loca vicina tenebat. Orchanes vero filius memorati Othmani Prusa profectus est. Superato itaque freto, prædonum more totam Chersonesum populati sunt. Thraciæque loca maritima secure, nulloque, qui incurrentes reprimeret, obvio facto usque Didymotœcum, etiamque versus imperii sedem Constantinopolim Selymbriam usque incursionibus infestarunt, tamquam Thraciam universam subacturi. Imperante quoque Johanne prædicto eoque adhuc juvene, Chium insulam Genuenses occuparunt, cæterasque cycladas insulas Franci ex Navarra profecti. Universa insuper Peloponesus, præter Lacedemonem & Monembasiam, & quæ in Jonia sitæ sunt Phocææ ab iisdem Genuensibus suæ ditioni adjectæ sunt.

Theodorus 1204. Ducas 1222.
Theodorus 1255.
Johan. Mascar. 1256.
ἐν ἔτει ͵ϛψξθ΄ Ἰουλίῳ κε΄. Anno a creatione mundi 6769. Julii die 25. Christi 1260 cœpit Mich.
* alii Pacatiana.
Edit. Paris. pag. 4.
Andronicus 1283.
Duces Turcorum
Mantachia
Atin
Sarchan
Carmian
Carases
Othman.
Pater, & filius simul annis fuerunt 43.
Vide Notas.
Andronicus 1328.
* Junior
* ͵ϛωνε
Hic Johannes coronatus est Novemb. XIX. an. 6850. 1341.
Transitus Turcorum Othmanorum in Europam anno Hegiræ 758. Christi annis 1356. & 1357. cœpit anno Hegiræ 758. anno 1356. Decemb. die XXV. Dominica Cyclo Solis XXI. litteris C. B. Johannis Palæolog. anno XVI. Christi 1356.

CAPUT III

Edit. Paris. pag. 5.

Orchanis Osmanidæ mors: Morates ejus F. imperium adeptus Lazaro Despotæ Serviæ bellum infert, a juvene Servio occiditur, post cujus cædem prælium Turci ineunt, Servios cædunt, & magna clade afficiunt. Lazarus vivus & multi Serviorum proceres capiuntur & in Moratis tentoriis interficiuntur. A Veziris Ildrim Bajaziti Imperium defertur natu minori filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum excæcat Bajazites.

Mors Orchanis, Morates Turcorum princeps. Orchanes obiit anno Hegiræ 760. id est, anno Christi 1359. Adrianopolis occupata anno Hegiræ 765. Christi 1362. Al Annal. Turc. referunt ad ann. 761. Christi 1360.

EOdem anno labente nobis supra memoratus Orchanes Turcorum princeps obiit, relicto filio Morate ditionum atque principatus herede, qui Thraciæ urbibus potitus imperii limites producit, obsessamque Adrianopolim occupat, atque universam, excepta Thessalonica, Thessaliam; velut ergo Romanorum provinciis omnibus perdomitis, & subactis, in Tribalos movit, & quamplurima ipsorum oppida, pagosque funditus delevit, incolasque captivos in objectam Europæ Asiam per fretum Chersonesi abductos trajecit. Quibus cum attendisset Serviæ Crales (id est Rex) Lazarus Stephani Cralæ F. conscripto ex omnibus ditionibus suis exercitu, cum tyranno acie decertat, eoque prælio utriusque exercitus plurimi ceciderunt. Admissum deinde novum quoddam, præterque id quod dici aut cogitari potest callide susceptum facinus.

Fortis viri audax facinus, Milos Cobilitius ei nomen fuit.

Vir quidam Servius e primaria nobilitate, juvenis fortis, & audax, si quis alius coætaneorum tunc fuit, talisque exitu approbatus, a Christianorum acie in medios Turcorum ordines velut transfuga procurrit, statimque a Turcis comprehenditur. Ipse vero Turcorum Principem nomine compellans dicebat cupere se eum videre, & verba quædam in aurem ipsi facere, ut hoc bello superior evaderet; *hujus enim causa*, inquit, *transfuga huc transivi*: Ducem itaque suum illi ostendunt. Moratesque manu significat, ut ad se accederet: cum ergo prope accessisset juvenis, sica lethale vulnus præcordiis Tyranni infligit, ipseque ab hastatis Moratis satellitibus, custodibusque membratim concisus est. Tunc Turci novum casum præter spem contuiti, tamque acerbæ cladis, cujus ipsi spectatores fuerant, impatientes, consilium prudens atque callidum ineunt: in

Pugna valida Serviorum cum Turcis.

media acie tentorio erecto intus semimortuum Moratem deponunt, ac veluti nullum subiissent periculum, multis interim devitatis, intra ordines ut canes rabidi se receperunt. Servii vero, quæ a forti ac generoso juvene illo tam solerter & feliciter, proque salute sua gesta erant, non solum non cognoverunt, quamque Turci cladem amisso duce acceperant; sed animo insuper fracti ac despondentes & eximius ille belli dux sperato fructu delusus periit: ut & ipsi ignave ac timide Turcis restiterunt, tantisper dum talem exitum prælium haberet. comprehenditur Lazarus, & cum eo procerum atque belli ducum quamplurimi, qui in tentorium, in quo Morates jacebat animam jam agens, adducti trucidantur, idem mortis genus ac Morates experti. Horum vero quæ gerebantur nondum quicquam senserant, qui in lævo, dextroque aciei cornu stabant. in postrema quippe acie pugnatum erat. dextrum ducebat cornu Sabucius major natu filiorum Moratis:

pag. 6.

Mors Lazari, & Moratis Turcorum Principis. Hegiræ 791. Christi 1389.

A ἘΝ δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτεθνήκει καὶ ὁ προρρηθεὶς Ὀρχὰν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ, ὃς ἐγκρατέστερος τῶν Θρᾳκικῶν πόλεων γενόμενος, πολιορκήσας τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε, καὶ Θετταλίαν πᾶσαν πλὴν Θεσσαλονίκης. Ὡς οὖν σχεδὸν πάσας τῶν Ῥωμαίων γῆν ὑπὸ χεῖρα κατέχων, καὶ ἐς Τριβαλοὺς ἀφίκετο, καὶ πολλὰ τῶν αὐτῶν πολίχνια, καὶ κώμας ἀφανίσας, καὶ τοὺς οἰκήτορας αἰχμαλώτους ποιῶν, ἐς τὴν περαίαν διὰ τοῦ ἐν Χερρονήσῳ πορθμοῦ ἀπέπεμπεν· ὁρῶν οὖν ταῦτα ὁ τότε τὴν Σερβίαν κραλεύων Λάζαρος, υἱὸς Στεφάνου τοῦ Κράλη Σερβίας συναγηοχὼς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν δύναμιν συμπλέκεται τῷ τυράννῳ, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τῶν δυνάμεων πίπτουσι πλεῖστοι· εἶτα γίνεταί τι καινὸν καὶ ὑπὲρ λόγον τεχνούργημα. Ἀνήρ τις τῶν ἐνδόξων Σέρβος νέος, ἀνδρεῖος, καὶ τολμηρὸς ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν τότε, καθὼς ἀπεδείχθη, ἀποσπασθεὶς ἐκ τῆς φάλαγγος τῶν Χριστιανῶν, εἰς μέσον τῆς παρατάξεως τῶν Τούρκων ὡς αὐτόμολος πίπτει. καὶ δὴ τοῦτον ἁρπάσαντες οἱ Τοῦρκοι τοῦτον, αὐτὸς δὲ τὸν ἡγεμόνα ὀνόματι καλῶν, καὶ βούλομαι τοῦτον ἰδεῖν, καὶ λόγους τινὰς ὑποψιθυρίσαι ὡς ἐγκρατὴς γενέσθαι τούτου τοῦ πολέμου, ἕνεκα γὰρ τούτου αὐτόμολος ἐλήλυθεν, εἰπών, τὸν ἡγεμόνα δεικνύουσι. ὁ Μουρὰτ δὲ διὰ τῆς χειρὸς δειγματίσας τοῦτον ὡς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ὁ νέος ὁρμήσας καὶ πλησίον ἐλθών, ξιφιδίῳ κατὰ καρδίας καιρίαν δίδωσι τὴν πληγήν, καὶ αὐτὸς παρὰ

B

C τῶν πελεκυφόρων καὶ ὑπασπιστῶν τοῦ Μουρὰτ μεληδὸν κατατέμνεται· Τότε οἱ Τοῦρκοι τὸ παρ' ἐλπίδα καινὸν θεασάμενοι, καὶ οἷον κακὸν αὐθωρὸν ἐπ' ὄψιν ἐπισκοτισὸν μὴ ἐνεγκάμενοι, βουλὴν ἀσυνόπτον βουλεύονται, μάλα καὶ σοφιστικήν· ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως σκηνὴν πηγνύντες, ἔσω τὸν ἡμιθανῆ Μουρὰτ τεθείκασι· αὐτοὶ δὲ ὡς οὐδένα τοὺς πολλοὺς κινδύνους ἀπώσαντες, εἴσω τῆς παρατάξεως ὡς κύνες λυττῶντες ἐχώρησαν. οἱ δὲ Σέρβοι ἀγνοοῦντες τὴν εἰς αὐτοὺς γενηθεῖσαν παρὰ τοῦ καλοῦ ἐκείνου εὐστοχίαν. καὶ τὴν εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ ἡγεμόνος ζημίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεγνωκότες, ὡς ὁ καλὸς ἐκεῖνος στρατηγὸς ἄτερ κέρδους τοῦ προσδοκωμένου ἀπώλετο, δειλοκαρδίως κακεῖνοι πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντεῖχον, ἕως οὗ τέλος ὁ πό-

D λεμος εἴληφε. Συλλαμβάνεται οὖν ὁ Λάζαρος, καὶ σὺν αὐτῷ τῶν μεγιστάνων οἱ πλεῖστοι, οὓς ἀπαγαγόντες ἐν τῇ σκηνῇ ᾗ ἔκειτο ὁ Μουρὰτ ἤδη τὰ λοίσθια πνέων, σὺν τῷ Λαζάρῳ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄρδην κατέσφαξαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ Μουρὰτ ἀμφω τέλος ἐδέξατο. τὸ δεξιὸν κέρας μήπω τῶν πραττομένων αἰσθόμενον τι, ἀλλ' οὔτε τὸ ἀριστερόν, ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ ταῦτα ἐπράχθησαν. ἦν δὲ ὁ ἔξαρχος τοῦ δεξιοῦ κέρατος Σαβούτζης ὁ πρῶτος τῶν υἱῶν Μουράτ, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ὁ δεύτερος ὁ καὶ Παγια-

ζὴν, δεινὸς, καὶ δραστήριος ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων, ὃν καὶ μετακαλέσαντες οἱ τῆς βουλῆς ἐξοχώτατοι τοῦ Μουράτ, οὓς καὶ Βεζιρίδας κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν καλοῦσιν, ἀνακαλύπτουσι τὰ γινόμενα, καὶ τὸ πτῶμα τὸ πατρικὸν ἐμφανίζουσιν. Ὁ δὲ, οὐδὲ σχῆμα αἰμωγῆς ἢ κλαυθμοῦ ἐν ταῖς παρειαῖς ἀναφανεὶς, μετακαλεῖται Σαβούτζιον τὸν ἀδελφὸν, ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἵνα σκέψωνταί τι βαθύτερον· ἀγνοοῦντος δὲ Σαβουτζίου τὸ δρᾶμα ἑκὼν ἔρχεται ὡς πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἄκων συλλαμβάνεται παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται, καὶ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων ὁ Παγιαζὴτ ἀναδείκνυται· ἀνὴρ δεινὸς καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα γρήγορος, χριστιανομάχος ὡς οὐδεὶς τῶν κατ᾽ αὐτὸν, ἐν τῇ τῶν Ἀράβων θρησκείᾳ μαθητὴς τοῦ Μαχάμεδ θερμότατος, φυλάττων τὰς ἀθέσμους αὐτοῦ ἐντολὰς ἄχρι καὶ τῆς ὑστάτης στιγμῆς· ἄγρυπνος καὶ ἐξυπνητηρίαν ἐν ἐπιβουλαῖς, καὶ μηχανουργίαις κατὰ τῶν Χριστοῦ λογικῶν προβάτων.

A laevo præerat alter eorum Bajazites vir acer, & præ cæteris promptus, quem accersiverunt, qui Vezirides eorum lingua vocantur, præcipui Moratis consiliarii, eique exponunt quæ acciderant, casumque patris. Lachrymis itaque compressis omnique luctus specie, Sabucium fratrem tamquam jussu patris cum eo de rebus gravioribus acturus ad se vocat. Sabucius itaque veluti patri obtemperans sponte accedit fraudis ac doli ignarus, invitusque a fratre comprehenditur & excæcatur. Turcorum deinde Princeps renunciatur Bajazites, vir acris ingenii, inque rebus bellicis sedulus atque impiger, præ cæteris sui ævi hominibus Christianorum hostis, superstitionis Arabum observator studiosissimus: & Mohamedis impiis præceptis adhærens ea accuratissime observabat. Noctes insomnes ducebat consilia struens, dolosque nectens adversus Christi rationabiles oves.

Sabucius excæcatur a fratre Bajazite.

Princeps Turcorum fit Bajazites.

CAPUT IV.

Bajazites Serviis tributa imperat, Stephanum Lazari F. sibi militare jubet, ejusque sororem Mariam uxorem ducit. Carmianum Phrygiæ Regulum spoliat. Joniam invadit. Sarchanem deditione accipit, & Asiæ Regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat & Callipoleos arcem instaurat.

ΟΥΤΟΣ τὴν ἡγεμονίαν ἀναδυσάμενος πρῶτον μὲν Σέρβους μετὰ τὴν πτῶσιν Λαζάρου καὶ τοῦ Μουράτ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὑποτελεῖς καὶ ὑποφόρους πεποίηκεν, ὁμήρους τε καὶ συνθήκας λαβὼν, ὡς ὁ τοῦ Λαζάρου ἐκείνου υἱὸς Στέφανος, ὃν καὶ Κράλην οἱ Σέρβοι μετὰ τὴν συμφορὰν ἐκείνην κεχειροτονήκασι, ἔν τε σὺν τῇ στρατείᾳ αὐτοῦ ὅποι διάγοι ὁ Παγιαζὴτ, ἀρκεῖνος συστρατεύεσθαι· καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαρίαν τὴν τοῦ Λαζάρου θυγατέρα εἰς γάμον ἐκδώσειν αὐτῷ παρθένον οὖσαν καὶ τρυφεράν, καὶ ἀργύρου τάλαντα ἱκανὰ ἐκ τῶν μετάλλων Σερβίας. Καὶ οὕτω μὲν Σέρβοι τοῖς Τούρκοις ὑπόσπονδοι γεγονότες ὁ Παγιαζὴτ πᾶσαν τὴν ἱππικὴν τῶν Θρακικῶν, καὶ Θετταλικῶν δυνάμεων συναγηοχὼς, ἐπὶ τὴν περαίαν τὴν πρὸς ἕω τὴν πορείαν ποιεῖ, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν τὸν ἐν μέσῳ Καλλιουπόλεως, καὶ Λαμψάκου, μετὰ πολλῆς συμμαχίας Τούρκων τε, καὶ Ῥωμαίων τῶν ὑπὸ χεῖρα, ἐπὶ τὸ Κοτύαειον ἀνατρέχει, μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, καὶ ταύτην τε πόλιν εἷλε, καὶ τὸν Καρμιανὸν τὸν ἀρχηγὸν τῆς Φρυγίας γενόμενος δὲ ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Φρυγίας ὁ Παγιαζὴτ Καρμιάνον ἐν τῇ Προύσῃ ἐξέπεμψεν, ὁ δὲ ἀποδράσας εἰς Πέρσας ἐξέφυγεν· ὁ δὲ Παγιαζὴτ τὴν Φρυγίαν διαβὰς, καὶ ἀπὸ Λαοδικείας εἰς Ἔφεσον κατελθὼν, ἐγκρατὴς τῆς Ἰωνίας ἐγένετο. καὶ τὸν Ἰεσσαῖ ἔκγονον τοῦ Ατίνου ἀρχηγὸν ὄντα τῆς Ἰωνίας κατασχὼν, ἐν τῇ κατὰ Βιθυνίαν Νικαίᾳ ἐξώρισε, κἀκεῖ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ διεβίβασε. τὰς δὲ δυνάμεις πάσας διαβιβάσας τὸν Μαίανδρον, καὶ Καρίαν πᾶσαν καὶ Λυκίαν ἀψοφητὶ λαβὼν, * ὁ τούτων ἀρχηγὸς Ἐλιὲζ πρὸς Πέρσας φυγὰς ᾤχετο. λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας ὀπισθορμῶν ἐν τῇ Λυδίᾳ παραγίνεται, τὴν πορείαν ἀπὸ τοῦ Τμώλου τοῦ μεγίστου ὄρους τῆς Λυδίας ἐς Σάρδεις μητρόπολιν τῆς Λυδίας κατελθών. καὶ πρὸς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ τὴν πορείαν ποιούμενος, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ Χεδὴρ ὁ ἀρχηγὸς Λυδίας, καὶ τῶν Αἰολίδων πόλεων, ὁ ἔκγονος τοῦ Σαρχὰν, καὶ παρέδωκεν ἑαυτόν· αὐτὸς δὲ μεταδοὺς μεγάλης τιμῆς, ἐπεὶ γαμβρὸς ἐπ᾽ ἀ-

B Hic adepto Principatu, post Moratis & Lazari cædem a nobis expositam Servios primum tributa pendere coegit, obsidibusque acceptis has conditiones tulit: Lazari illius filius Stephanus post cladem Serviis illatam Crales ab eis constitutus, quocumque cum exercitu moveret Bajazetes, sub ejus signis militaret; Maria Lazari filia virgo tenera adhuc & florens Stephani soror Bajaziti nuberet; plurimaque argenti talenta ex Serviæ fodinis metallicis ei solverentur. His legibus data atque obstricta Turcis Serviorum fide, collecto universo Thracico atque Thessalico equitatu proficiscitur Bajazites versus orientem in provincias ultra mare sitas, trajectoque freto, quod Callipolim & Lampsacum interjacet, cum ingentibus Turcorum C atque Romæorum, quos devicerat, copiis Cotyæum Phrygiæ Metropolim tendit, urbeque & Carmiano Phrygiæ Principe potitur. Rebus deinde illic constitutis Carmianus a Bajazite Prusam dimittitur, nec multo post ad Persas confugit. Totam postea Phrygiam itineribus emensus Bajazites, a Laodicæa Ephesum delatus tota Jonia potitur, & Jesæum filium Atenis Joniæ principem, eique tunc imperantem Nicæam Bithyniæ ablegatum ibi subsistere jussit: & reliquum deinceps vitæ tempus Jesæus illic transegit. Hinc superato Mæandro flumine, trajectisque universis copiis, Cariam totam & Lyciam sine aliquo tumultu bellico occupat, istarum provinciarum principe Eliez ad Persas aufugiente. D exercitum in Lydiam inde reducit, perque Tmolum altissimum montem Sardeis Lydiæ metropolim venit. Magnesiam deinde ad Sypilum sitam tendenti occurrit Cheder filius Sarchanis Lydiæ Æolidumque civitatum princeps, eique se dedidit. Hunc Chederem Bajazites, quem impertito honore cohonestaverat collocata ei in matrimonium sorore sua, Prusam mittit, moxque veneno sustulit. Movit inde Bajazites, & Philadelphiam proficiscitur, (cum enim

Bajazites uxorem ducit Mariam Lazari filiam.

Edit. Paris. pag. 7.

Anno Hegiræ 792. Christi 1390. illi reguli spoliati & Philadelphia capta. Fugit Carmiam, illiusque ditionem occupat Bajazites.

Atenis filius Jesæus dedit se Bajaziti, a quo spoliatur. Mantachias fugit, & Bajazites provincias illius in potestatem suam redigit.

Cheder Sarchan se suaque Bajaziti dedit.

totus Oriens ab annis fere centum Turcorum imperio premeretur, hæc urbs amplissima, hominumque frequentia celeberrima interim hactenus steterat, neque dum istorum tyrannidi cervicem submiserat, ipsaque, instar stellæ inter nubes in cæli vertice micantis, splendebat) & obsessam urbem ad deditionem compellit deficiente cives commeatu. Constitutis deinde pro libitu provinciarum rectoribus & præfectis, ad occidentales regiones cum omnibus copiis tendit. jamque fretum transvectus arcem ad fauces Callipoleos, a Catalanis ipsisque Turcis jam diu dirutam penitusque excisam, a fundamentis novam excitavit, portumque seu stationem unde triremes excurrere, in quem deinde tuto se recipere possent, construxit, eique turrem amplissimam imminentem ad arcendos hostiles incursus imposuit.

Philadelphia a Bajazete occupata Christi 1390. Hegiræ 792.

Callipolis iterum ædificata anno Christi 1391. Hegiræ 791.

δελφῷ ἦν ὁ Χιδὴρ, πέμπει τοῦτον πρὸς Προῦσαν. ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ καὶ φαρμάκῳ τοῦτον ἀπέκτεινεν· ὁ δὲ Παγιαζὴτ τὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν ἀπάγουσαν εἶχεν ὁδὸν, καὶ γὰρ αὕτη ὡς ὑπερέχουσα τῷ μεγέθει, καὶ πολύανδρος οὖσα ἐπεκράτει ἔγγιστά που τοῖς ρ΄. ἔτεσι, καὶ ἡ ὑφάλιος πᾶσα ἦν ὑποχείριος παρὰ τῶν Τούρκων· ἡ δὲ πόλις αὕτη δίκην ἀστέρος ἐν συννεφώδει μεσουρανήματι φαίνουσα ἦν. πολιορκήσας δὲ ταύτην * * * * * * * * * * * * καὶ μὴ δυνάμενοι διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν τροφῶν παρεδόθησαν. λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας τῆς ἕω προκαταστήσας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχηγοὺς καὶ ἡγεμόνας, οὓς αὐτὸς ἐβούλετο, πρὸς τὰ ἑσπέρια χωρεῖ. καὶ δὴ τὸν πορθμὸν διαβὰς, ἐπεὶ τὸ τῆς Καλλιουπόλεως φρούριον πρὸ πολλοῦ καιροῦ παρά τε τῶν Κατελάνων, καὶ παρ' αὐτῶν Τούρκων διεφθαρμένον εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν ἦν, αὐτὸς ἐκ βάθρων ἄλλο καινὸν ᾠκοδόμησε, καὶ ὁρμητήριον ἵνα αἱ τριήρεις φυλάξῃ, καὶ πύργον ὑπερμεγέθη πρὸς ἀντιπαράταξιν ὑπερισχύοντα τῷ λιμένι ᾠκοδόμησεν.

Edit. Paris. pag. 8.

CAPUT V.

Initia discordiæ inter Joh. Cantacuzenum & Imperatricem Annam ejusque aulæ proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo eum aggrediuntur adversarii, ab amicis monetur, qui ideo ab Alexio Apocauco in carcerem coniiciuntur, Apocaucum interficiunt, & propter ea omnes fere necantur. Michael Ducas auctoris avus paternus.

DUm hæc geruntur Imperator Johannes exacta juvenili ætate virilique consumpta, socordiæ ac desidiæ totus immersus senescebat. Hunc adhuc juniorem rexerat nobis memoratus Dominus Joannes Cantacuzenus, vir prudens reique militaris peritissimus ac strenuus, nobilium, ut ita dicam, flos suavissimi odoris. talem equidem Andronicus Imperator decessor Johannis, in omnibus non aliter quam fratrem habuit, ejusque fidei imperium ac filium moriens commisit. Sed Romæorum improspera & iniqua fortuna odium ei invidiamque conflavit: maxime etenim invidere solent homines illis, quos virtus ad altiora evehit: quapropter cum Joannem Imperatorem adhuc adolescentem generum sibi habere Cantacuzenus vellet, nuptum data illi Helena filia sua, cæteri Senatorii ordinis viri invidia exagitati matrem Imperatoris adeunt, uxoremque ei ex Germania petendam pro consuetudine jamdiu usurpata dicunt, nullatenus vero ex subditis, ut a Germanis (ajunt) auxilia, & suppetias, si tempus ita exegerit, consequi possimus. His cum annuisset Domina Anna, quæ Germana quoque fuit, & cui admodum cordi erat eodem sanguine Imperatoris ac filii purpuram connubiali fœdere intingere, negligitur respuiturque Cantacuzenus, qui tutelæ ac administrationis onere excusso Constantinopoli egressus in Macedoniam secessit. Hinc opportunam occasionem nacti, qui invidia in illum ardebant, crimen majestatis in illum confingunt, totumque commentum pro re comperta ad Imperatricem Imperatorisque matrem referunt, dantque consilium ut res accurate exploretur. Jubeat, inquiunt, Majestas tua Domesticum omnes turmas Macedonicas confestim cogere, Byzantiumque deducere. horum etenim alterutrum animo versabant, aut ad jussa Imperatoris præsto futurum, captivum-

Initia discordiæ inter Cantacuzenum & aulicos Constantinopolit. Palatii.

Laudes Cantacuzeni.

Helena Cantacuzeni filia.

Anna mater Johannis Imp.

Cantacuzenus Constantinopoli discedit.

In Cantacuzenum aulici Imperatricem excitant.

Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβὰς τὴν μειρακιώδη, καὶ νεανικὴν, μεθ' ἡλικίωσιν καὶ τὴν ἀνδρώαν μεθ' ὅσας ῥᾳθυμίας πρὸς τὴν πρεσβυτικὴν ἑτοιμάζεται τῷ τότε καιρῷ. καὶ γὰρ νέος ὢν, καὶ παιδαγωγῷ χρώμενος αὐτῷ Ἰωάννῃ τῷ προρρηθέντι Καντακουζηνῷ ἀνδρὶ συνετῷ καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ μαχιμωτάτῳ, καὶ τῶν εὐγενῶν, ὡς εἴποι τις, ἄνθος εὔοσμον. τοιοῦτον γὰρ ὄντα, καὶ ὁ προβεβασιλευκὼς Ἀνδρόνικος κατὰ πάντα ὡς ἀδελφὸν ἡγεῖτο, καὶ τὴν βασιλείαν σὺν τῷ παιδὶ * πλελευτήσας ἀνέθετο. ἀλλ' ἡ τῶν Ῥωμαίων κακὴ ἀγαθὴ τύχη μῖσος ἐνέσπειρε, καὶ φθόνον ἀνέτειλε. Καὶ γὰρ φθονοῦσι μᾶλλον τοῖς μᾶλλον ἐπ' ἀρετῇ προϊοῦσιν, ὅθεν καὶ κατὰ τὸν τότε καιρὸν νέος ὢν ἔτι ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης, ἐβούλετο ὁ Καντακουζηνὸς κηδεστὰς αὐτοῦ γενέσθαι ἐπὶ θυγατρὶ Ἑλένῃ. οἱ δὲ λοιποὶ τῆς συγκλήτου φθονοῦντες πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Βασιλέως ἐξ Ἀλαμανῶν καὶ Γερμανῶν, ὡς ἐκ συνήθους μακροῦ, τῷ Βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ἀγαγέσθαι νύμφην ἔφασκον, οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ ὑπηκόου, ὅπως στρατιὰν καὶ βοήθειαν ἐν καιρῷ δεομένῳ παρὰ τοῦ γένους ἐκείνου χρήσιμον· συγκατανεύσασαν οὖν εἰς τοῦτο καὶ τῆς δεσποίνης Ἄννης, ὡς ὅτι καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν ἦν καὶ προθύμως εἶχε πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν αἱμάτων πορφύραν βάψαι τῷ Βασιλεῖ καὶ παιδὶ, παρορᾶται Καντακουζηνὸς, καὶ αὐτὸς τῆς ἐπιτροπῆς τὸν φόρτον ἀποφορτίζεται, ἔξεισι τῆς Κωνσταντίνου, καὶ πρὸς Μακεδονίαν μεθίσταται. καὶ οἱ τὸν φθόνον τρέφοντες εὗρον εὐρυχωρίαν, καὶ καθοσίωσιν κατ' αὐτοῦ πλάττουσι, καὶ τῇ βασιλίσσῃ καὶ μητρὶ τοῦ Βασιλέως τὸ πλάσμα ὡς πρᾶγμα βέβαιον ἀπαγγέλλουσι, καὶ δοκίμιον τοῦ πράγματος τῇ δεσποίνῃ συμβουλεύονται. Γενηθήτω λέγοντες πρόσταγμα παρὰ τῆς σῆς βασιλείας πρὸς τὸν Δομέστικον ὥστε λαβεῖν τὰς τῶν Μακεδόνων ἴλας καὶ ἐλθεῖν ταχὺ πρὸς τὸ Βυζάντιον. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐνενόουν, εἰ μὲν ἀπαντήσει πρὸς τὸ θέσπισμα, τὸν θηρώμενον ἕξουσιν ὡς ἀνδράποδον, εἰ δ' ἀποκρούσει τὸ προσταχθὲν, εὐδη-

* leg. τελευτῶν.

λον τὴν κατηγορίαν καταγγέλωσι. καὶ ἄλλον ἐν τοῖς πράγμασι χειροτονήσωσι ἔφεδρον. Οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ προσγενεῖς τε καὶ φίλοι τὸ δρᾶμα λαθραίως διὰ γραφῆς δηλοῦσι, καὶ εἰ μὲν βούλεται ἥλιον ὁρᾶν, καὶ σκότους ἀπέχεσθαι τὰ προστάγματα τῇ παρακοῇ νέμει, γεγράφασιν. εἰ δ' ὑπήκοος γένῃ, ἕξεις πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν. Καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ Καντακουζηνὸς, καὶ τοῦ θεσπίσματος καταφρονήσας προφανῶς ἀντέστη· οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ ψηφίζουσιν ἔπαρχον, Ἀλέξιον τὸν Ἀπόκαυχον ἄνδρα ἀγεννῆ τε καὶ ἄνανδρον, πλὴν ποικίλον ἐν πανουργίᾳ καὶ δεινὸν ἐν σκαιότητι, ὃν καὶ μέγαν Δοῦκα ἡ βασιλὶς ὠφφικίωσε. Οὗτος μαθὼν τοὺς τῷ Καντακουζηνῷ ἀπαγγείλαντας τὰ γενόμενα, καὶ συλλαβὼν ἅπαντας προσγενεῖς τε καὶ φίλους, ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ μεγάλου παλατίου ἀπέκλεισε, τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ διακοσίους, ἄνδρας ἡμιθέους Ἥρωας καὶ Πελοπιδῶν, καὶ Αἰακιδῶν ἀπογόνους. τούτους ἔχων ἔνδον ὡς στρουθία εἰς πάγην, καὶ φοβηθεὶς μή ποτε νεωτερίσαντες ἀντίσχωσι τοῦ φρουρίου, καὶ γένωνται οἱ δέσμιοι ἐγκρατεῖς δι' ἐπισκέψεως τῶν συγγενῶν καὶ φίλων (καὶ γὰρ τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως μέρος ὅσον τῆς γερουσίας, ὅσον τὸ συρφετὸν ἐσέβετο τὸν Καντακουζηνὸν ὡς μεγαλοδωρότατον, καὶ εἰς ἅπαντας εὐεργετικώτατον) βουλεύεται βουλὴν πονηράν· τὴν μὲν ἡμέραν ἔχειν ἀλλήλοις τὸν ὅμιλον, καὶ συνδιάγειν ἐντὸς τοῦ φρουρίου τοὺς ἅπαντας, τὴν δὲ νύκτα κατὰ μέρος σὺν δύο, καὶ σὺν τρεῖς ἀσφαλίζεσθαι ἐν οἰκίσκοις τισί. τὸ δὲ βουληθὲν εἰς ἔργον ἤγετο. καὶ δὴ σανίδαι, καὶ ξύλα, καὶ τέκτονες παρεσκευάζοντο. ὡς δὲ τὸ πραττόμενον οἱ φρουρούμενοι ἔγνωσαν, εἶπον ἐν αὐτοῖς, οὐκ ἄλλο τοῦτο, πλὴν προφανὴς ἡμέτερος ὄλεθρος. καὶ γὰρ ἀπ' ἀλλήλων διαστάσεις τὴν νυκτώδη πνιγμονὴν, ἢ τὴν ἐν βυθῷ τῆς θαλάσσης καταπόντωσιν προμαντεύεται. ταῦτ' ἔφασκον, καὶ εἰς ἀθυμίαν ἐνέπεσον. Ὁ δ' Ἀπόκαυχος ἐλθὼν τοῦ μεθοδεῦσαι τὰς σκηνὰς, πῶς δεῖ πῆξαι τοῖς ἀρχιτέκτοσι, μόνος ἔφιππος οὐκ ἄλλου τινὸς συνεπομένου πλὴν ἑνὸς δούλου, καὶ τούτου πεζοποροῦντος ὡς ἔθος. ἐντὸς δὲ τῆς θύρας τοῦ φρουρίου γενόμενος, καὶ τοῦτον οἱ ἐκεῖ κατεχόμενοι ὡς φθορέα κοινὸν, καὶ ψυχάρπαγα θεασάμενοι, μίαν τῶν *παρατυχόντων σανίδων φλιᾶς ἕνεκα λεπτυνθεῖσαν, λαβὼν εἷς τῶν προυχόντων ἐκ γένους Ῥαοὺλ ἀντὶ ξίφους παίει κατὰ κεφαλῆς τὸν Ἀπόκαυχον. ὁ δὲ κατὰ γῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου ὡς ἀπ' οὐρανοῦ ἄλλος Σατὰν πίπτει. ὁ δὲ δοῦλος πλέκεται τῷ Ῥαοὺλ, καὶ ἄμφω μονομαχοῦντες ἱστάκεισαν. Τούτων δὲ ἀσχολουμένων ἐπὶ τῇ πάλῃ, ἕτερος τῶν ἐγκλειστῶν πέλεκυν παρὰ τῶν τοῦ τέκτονος χειρῶν ἁρπάσας τὸν χαμαὶ πεσόντα καρατομεῖ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἔν τινι μέρει τῶν προμαχώνων ξύλῳ πεπερονημένην προσανάπτουσι. τοῦτο οὐκ ἐς μικρὰν ἀθυμίαν ἐνέβαλε τοὺς Βυζαντίους σὺν ἅμα τῇ κρατούσῃ, καὶ παντὶ τῷ στρατῷ. ἀλλὰ φύρδην ἅπαντες συνδραμόντες, ἐντὸς τοῦ παλατίου εἰσῆλθον οὐκ ἀκόπως οὐδ' ἀναιμακτὶ, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς βίας, καὶ πάντας κατέσφαξαν, πλὴν ἓξ σωθέντων ἐν τῷ ὑπογείῳ τοῦ ναοῦ τῆς νέας. καὶ γὰρ τοὺς πλείονας ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τούτου κατέθυσαν, οὐκ αἰδοῖ, ἢ φειδοῖ χρησάμενοι τῶν ἀδύτων ἕνεκα καὶ τοῦ θυσιαστηρίου· τῆς

** παρατυχουσῶν*

que quem optant habituros; aut, si obsequi renuerit, accusationem criminis manifesti illi intentaturos, aliumque, qui rerum administrationem capessat, suffecturos. at interea Cantacuzeni consanguinei, & affines scriptis clam litteris machinationem fraudemque illi aperiunt: monentque, si volet luce frui, tenebrasque effugere, contumacia usus mandata imperatoria detrectet, quibus obsequentem manent ante mortem tenebræ. Hæc ubi intellexit Cantacuzenus jussis Imper. spretis palam rebellat: tuncque qui in urbe erant in locum ejus alium præfectum constituunt Alexium Apocaucum virum timidum & ignavum, vafrum tamen & astutum, scelerumque peritum artificem, quem etiam Magni ducis officio & dignitate Imperatrix auxit. Iste, cum rescivisset eos, qui Cantacuzeno insidiarum machinationem & seriem patefecerant, comprehensos omnes ejus consanguineos & amicos supra ducentos viros, Heroas & Semones, Pelopidarum, & Æacidarum abnepotes, in carcere magni Palatii conclusit. Tamquam passeres itaque intra retia præpeditos dum retinet, veretur ne quando novi aliquid moliti custodibus superiores evadant, & vincti Palatium occupent, consanguineorum & amicorum studio & opera adjuti. Potior namque civium pars, cum Senatus, tum plebs Cantacuzenum suspiciebant, quem magnificentissimum & in omnes maxime beneficum experti erant: hac de causa ejusmodi consilium improbum init; Omnes inter se versari familiariterque colloqui intra carceris septa interdiu permittere, per noctem vero separatos binos singulos, vel etiam ternos in quibusdam domunculis custodiæ securioris causa concludere: Jamque consilium peragebatur, asseresque & ligna apparabantur, & fabri advocati erant, cum illud, qui sub custodia tenebantur, senserunt, inque isi certam ac manifestam perniciem parari cognoverunt: illamque per noctem singulorum separationem, strangulationem, aut in profundum mare demersionem prænunciare: hosque sermones dum inter se agitant, animo despondent. Interim Apocaucus fabris ostensurus modum & ordinem, quem teneant in cameris illis extruendis, nullo comitante equite, sed uno servo, eoque, ut mos ipsi erat, pedibus sequente venit, intraque januam carceris ingreditur; quem mox conspectum, ut communem omnium pestem, vitæque singulorum insidiantem, unus eorum inter præcipuos ex genere *Raoul* apprehensa vice gladii tabula obvia, quæ ad limen statuendum dedolata erat, invadit, ejusque caput percutit, & Apocaucus ab equo, velut alius Sathan de cælo, cadit. At Apocauci servus cum Raoul colluctatur, & ambo tamquam in certamine singulari stant: dumque simul confligunt incarceratorum alius arrepta de fabri manibus securi, humi jacentis caput abscindit, illudque palo infixum in propugnaculi quadam parte depangit. Tantum facinus non parum attonitos reddidit Byeantinos, Imperatricem ipsam, totumque exercitum; omnes itaque concursu ad palatium promiscue facto ingrediuntur, non tamen citra pugnam cædemque, sed multa vi facta sibi via: omnesque trucidarunt, præter sex, qui in subterraneo templi novi monasterii specu delitescentes salvi evaserunt; plurimos etiam in medio templo mactaverunt, nec adytorum, aut altaris majestas & reveren-

Cantacuzeno insidiæ structæ ei patefactæ. Edit. Paris. pag. 9.

Alexius Apocaucus urbe præfectus.

Romanorum calamitas & amici Cantacuzeni in carcerem conjecti,

pavor iis infectus de ultimo vitæ discrimine.

Apocaucus ligno capite impacto cæsus a quodam ex genere Raoul.

pag. 10.

Trucidantur incarcerati ob interfectum Apocaucum.

Calamitas ingens.

Avus auctoris hujus historiæ Michael Ducas.

tia, ut parceretur illi, quicquam valuere. Inter eos equidem, qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus paternus *Michael Ducas*: Ipsi porro monachorum illius monasterii mantis seu cappis induti Constantinopoli aufugerunt, & in oppositam continentem Asiam transvecti, in regiones orientales alius in Bithyniam, alius alio discesserunt, Avusque meus Asiam petiit, adivitque Jesæum filium Atenis, & ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidem erat, & scientiarum liberaliumque artium peritissimus, Medicæ artis oon ignarus, genus ducens ab antiquis illis Ducis, inque prosapia ista, veluti catenæ annulus aureus splendebat. Hunc ergo honorifice excepit Tyrannus, providetque ut cuncta oecessaria commeatusque rerum omnium ei præberentur, beneficiisque cumulato Ephesum habitandam concessit; quæ sedes peregrinæ, æque ac patria, gratæ ipsi ac charæ fuerunt; Barbarum vero & alienigenam non aliter quam divina providentia constitutum Regem veneratione ac cultu prosecutus est, reputans Romæorum scelera, prævidensque brevi Thraciam universam cæterasque ad Danubium pertinentes regiones Turcos invasuros, & subacturos: ut paulo ante Phrygiam, Asiam ulterioresque provincias debellarant, ita annuente Deo, & peccata Romæorum tunc viventium majorumque nostrorum vindicante.

Genus Ducæ ab antiquis illis Ducis.

A ὧν εἷς ὁ πατρὸς πατὴρ καὶ ἐμὸς πάππος ἐτύγχανε Μιχαὴλ Δούκας, οἳ τὰ ἄμφια ἐνδυθέντες μοναχῶν τῶν ἔσω τῆς μονῆς ἐξῆλθον τῆς Κωνσταντίνου, καὶ τὴν περαίαν διαβάντες εἰς τὰ μέρη τῆς ἕω διεσπάρησαν, οἱ μὲν εἰς Βιθυνίαν, ἕτερος ἀλλαχοῦ. Ὁ δ' ἐμὸς πάππος εἰς Ἀσίαν, καὶ δὴ ἐντυχὼν τῷ Ἐσὲ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀτίν, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν δῆλα ποιήσας, καὶ γὰρ ὑπῆρχε παιδείας μεστὸς, καὶ πάσης τῆς ἄλλης ἔξω σοφίας ἀνάπλεως, καὶ ἰατρικῆς τέχνης οὐκ ἄμοιρος, γένει τε καυχώμενος τῶν ἀνέκαθεν Δουκῶν ὡς ἐκ τῆς αὐτῆς σειρᾶς χρυσάνθεμος κρίκος· δεξιοῦται τοῦτον ὁ τύραννος, καὶ προνοεῖ, καὶ φιλοτιμεῖται τὸν ἄνδρα, σιτηρεσίοις παντοίοις, καὶ δωρεαῖς B γενναίαις ἀμείψας, καὶ τοῦτον ἐν Ἐφέσῳ καθίσας, καὶ τὴν μετοικίαν ὡς πατρίδα ἐνηγκαλίσατο. Καὶ τὸν ἀλλογενῆ, καὶ βάρβαρον ὡς θεόπεμπτον ἔστεργε καὶ ἐτίμα, εἰς νοῦν λαμβάνων τὰς ἀτασθαλίας τῶν Ῥωμαίων, καὶ προβλέπων ὡς ὅτι ἐν ὀλίγῳ πάντα τὰ τῆς Θρᾴκης, καὶ μέχρι Δανούβεως, ὑπὸ χεῖρας τῶν Τούρκων πεσοῦνται, καὶ αὐτοκράτορες φανήσονται ὡς ἐν ὀλίγῳ, καθὼς καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν Φρυγίᾳ τε καὶ Ἀσίᾳ, καὶ τῶν ἐπέκεινα ἐγένοντο, Θεοῦ παραχωροῦντος διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τότε πολιτευομένων Ῥωμαίων, καὶ ἡμετέρων προπαππῶν.

CAPUT VI.

Cantacuzenus calceos purpureos induit, Imperator salutatur & ad Serviæ Cralem fugit, & cum eo fœdus percutit.

Edit. Paris. pag. 11.

JOhannes itaq; Cantacuaenus in superioribus sæpius dictus audita amicorum, ac consanguineorum tam inique patrata cæde (vehementer perculsus est) conspectisque non paucis sanguine & affinitata proaimis, tam sibi, quam occisis, qui pullati urbe relicta ad eum transierunt, ejulatibusque ac singultibus miatas querelas in eum jactarunt, se suosque propter illum quotidie truaidari, Romæorumque florem cædibus convulsum radicitus languescere. Imperii sceptrum fœminæ manibus tractari, in iisque transformatum in radium teatorium, colo fusoque additis, teaendis purpuris inservire. Dignitatem imperialem infanti adhuc lactenti inniaam, qui crepundia vix dignoscat & lingua balbutiente eorum nomina vix proloquatur. Magistratus forensis turbæ homines vilesque obtinere. *Crede* inquiunt *verbis nostris, imperiique fasces sume, accinge gladium super femur tuum, intende, procede & regna propter veritatem, mansuetudinem, & justitiam*. Cantacuzenus animo tum revolvens ab Imperatrice & Senatu invidia exagitatis adversum se præter rationem excitatas turbas, insidiisque se petitum, Romæis obtemperat, calceosque purpureos & sericos induic, Imperatorque ab universo exercitu salutatur, Deo, ucmihi visum est, cor ejus indurante, ut seditionibus intestinis scissum Romanum imperium Turcl iovaderent, omnesque illius provincias vastarent: atque etiam alias gentes Triballos, Mysos, Albanos cæterasque ad occasum sitas; justi-

Cantacuzenus calceos purpureos induit, & ab exercitu Imperator salutatur.

C ὉΓὰρ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς, ὃν καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, μαθὼν τὴν γεγονυῖαν εἰς τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς τε, καὶ φίλους ἄδικον σφαγὴν, καί τινες ἐκ τῆς πόλεως εἰς αὐτὸν ἀφικόμενοι οὐκ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, προσγενεῖς ὄντες αὐτοῦ καὶ τῶν φονευθέντων καθ' αἷμα, καὶ ἐξ ἀγχιστείας πλείονες μελανειμονοῦντες παρέστησαν τῷ Καντακουζηνῷ κλαίοντες, καὶ ὀλοφυρόμενοι, καὶ καταβοῶντες αὐτοῦ, ὡς ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀποβαλλόμεθα, καὶ τὸ ἄνθος τῶν Ῥωμαίων κατεμαράνθη, καὶ ὄλωλεν· Ἡ βασιλεία ἐν χερσὶ γυναικείαις κερκίδος δίκην παρακλώθουσα καὶ παρατρακτοῦσα τὴν ἁλουργίδα, ἡ ἀρχὴ ἐν ὑπομαζίῳ βρέφει, μόλις τὸ νοεῖν καὶ τὴν γλῶτταν ἐν παιγνίοις καὶ ψελλίσμασιν ἐνεργεῖν δυναμένῳ. D ἡ δυναστεία ἐν ἀγοραίοις καὶ μηδαμινοῖς ἀνδράσι· Πείσθητι τῶν ῥημάτων ἡμῶν, καὶ ἀντιλαβοῦ τῆς ἡγεμονίας, καὶ περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου, ἐπὶ τὸν μηρόν σου, καὶ ἔντεινε, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας, καὶ πρᾳότητος, καὶ δικαιοσύνης. Τότε ὁ Καντακουζηνὸς ἀναλογισάμενος τὰς ἐπαναστάσεις τῆς βασιλίδος, καὶ τῆς συγκλήτου φθόνῳ* φερομένους κατ' αὐτοῦ, ἄνευ τινὸς εὐλόγου αἰτίας, καὶ τῆς τυχούσης ἐπιβουλῆς, συνυπακούει τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἀμφιέννυται τὰ κόκκινα καὶ τὰ σηρικὰ πέδιλα, καὶ Βασιλεὺς παρὰ τοῦ στρατοῦ ἀναγορεύεται, οἶμαι τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτο σκληρύναντος τὴν καρδίαν αὐτοῦ, τοῦ διχοστατῆσαι τὴν Βασιλείαν Ῥωμαίων, καὶ διὰ μέσου τούτων εἰσάξαι τοὺς Τούρκους τοῦ καταφθεῖραι πᾶσαν γῆν Ῥωμαίων τὴν ὑπὸ χεῖρα. καὶ οὐ μόνον Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ Τριβαλῶν, καὶ Μυσῶν, καὶ Ἀλβανιτῶν, καὶ παντὸς ἄλλου δυτικοῦ ἔθνους, κρίμασιν οἷς οἶδεν ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός. τὰ μὲν ἄλλα γί-

** leg. [illegible]*

νε τι

να τιμωρῶν, διὰ τὰς συνεχεῖς ἐπάρσεις κατὰ Ῥωμαίων· τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τοὺς φρικωδεστάτους ὅρκους, καὶ ἀφορισμοὺς ἀφορίστους οὓς ἔφερον κατὰ κεφαλῆς αὐτῶν ὀμνύοντες, καὶ ἐξομνύοντες τοῦ φυλάξαι τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ τοῦ Λασκάρεως, καὶ μηδ' ὅλως συνομαρτεῖν καὶ συνεταιρεῖν τῷ Παλαιολόγῳ πρὸς ἀποστασίαν. ἀντιστρόφως δὲ πάλιν ἀντομνύοντες ὥστε ἔχειν καὶ στέργειν Βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Παλαιολόγον, ἀποτυφλώσαντες πρῶτον Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν, καὶ ἀναθέματι καθυπαχθέντες αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δεσποτικοῦ πάθους, ἐπισπάσαντες τὴν ἀράν· οἳ καὶ ἄρδην ἀπώλοντο, ὡς παρακατιὼν ὁ λόγος δηλώσει, τὴν ταυτοπάθειαν τῶν Ἰουδαίων κατακριθέντες ζηλωταὶ τῶν παρανομιῶν γενόμενοι. Εὐθέως οὖν παραλαβὼν ἃς εἶχε δυνάμεις Θρᾳκικὰς, καὶ τοὺς ἐκ τῆς πόλεως αὐτομόλους, πρὸς Κράλην Σερβίας παραγίνεται, καὶ τὴν ἅπασαν ἣν ἀδίκως ὑπέστη ζημίαν, καὶ ὄνειδος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ γένους τῶν οἰκείων φθορὰν ἅπαντα ἀπαγγείλας. ἦν γὰρ αἰδέσιμος ὁ Στέφανος τῷ τότε καιρῷ, τοῦτο γὰρ ἦν τῷ Κράλῃ ὄνομα. Καὶ γὰρ, ὡς ἔθος τὸ ὀγκῶδες καὶ βαρὺ πεπιεσθὲν, τὸ κοῦφον καὶ λεπτὸν εἰς ὕψος αἴρεται. αἱ γὰρ δυστυχίαι τῶν Ῥωμαίων, καὶ αἱ καθημεριναὶ ἀλλεπάλληλαι ταραχαὶ, καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι τοὺς βαρβάρους καὶ ἀγελαίους ὑπερέχοντας αὐτῶν πεποιήκασιν. Ὅθεν ὁ τῶν Σέρβων ἀρχηγὸς ἐτόλμησεν ἀναδύσασθαι κράτος, καὶ Κράλης ὀνομάζεσθαι. τοῦτο γὰρ τὸ βάρβαρον ὄνομα ἐξελληνιζόμενον Βασιλεὺς ἑρμηνεύεται. Ἐνωτισθεὶς οὖν τῶν ῥημάτων Καντακουζηνοῦ, καὶ πλήρης ἡδονῆς γεγονὼς, συνέθετο τοῦ δοῦναι αὐτῷ βοήθειαν καὶ ἀρωγὴν πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν Ῥωμαίων, ὃ καὶ πεποίηκεν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μαθόντες τὴν ἀποστασίαν Καντακουζηνοῦ, καὶ τὰ παράσημα τῆς βασιλείας ἐνδυθέντα, καὶ παρὰ πᾶσιν ὡς βασιλέα ἀναγορευόμενον τοῖς ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν οἰκοῦσιν ἄχρις αὐτῆς Σαλυμβρίας, κατωδύνοντο τὴν ψυχήν. καὶ πλήρεις δειλίας καὶ φόβου γενόμενοι συνείχοντο κοινολογοῦντες ὁ καθ' εἷς πρὸς τὸν γείτονα τί ἄρα ἔσται τὸ ἀποβησόμενον *, τὶς δὲ ὁ πρὸς τὰ κακὰ ῥέπουσα τύχη τοῖς Ῥωμαίοις ἔκλασεν;

* lege τί

A tia divina, quæ cuncta providet, pœnas exigente a gentibus, quæ continuis incursibus Romanum Imperium lacessierant, vindicante etiam Romæorum perjuria. Juramentis namque præstitis, addito excommunicationis anathemate diro, fidem suam obstrinxerant imperium servaturos Lascaris filio, nec umquam Palæologi defectioni adhæsuros, aut opem illi laturos. contrario nihilominus jurejurando sanxerunt Imperatorem Romanorum se agnoscere Palæologum, excæcato prius Johanne Lascari. Anathemate itaque percussi, in se ipsos maledictionem, ut Judæi tempore passionis Domini, atque exsecrationem accersiverunt, penitusque perierunt, ut narrationis series ostendet, iisdem pœnis ac Judæi, quorum scelera imi- B tabantur, damnati. Statim itaque collectis copiis Thracicis, simulque ab urbe transfugis, ad Serviæ Cralem pergit, sibique illatam præter omne jus & fas contumeliam ei ab initio exponit, suorumque affinium cædem. His etenim temporibus Stephanus, hoc enim erat Cralæ nomen, admodum illustris & potens erat; Sic namque accidere solet, ut, corporibus multa mole adsurgentibus, multoque gravitatis pondere depressis ac demersis, quæ levia & tenuia sunt, in sublime ferantur. Romæorum certe infortunia & quotidiani seque serie continua excipientes tumultus bellici atque intestinæ seditiones, barbarorum colluviem superiorem ipsis potioremque reddiderant. Unde Serviorum Prin- C cipi audacia nata vires acquirendi, & Cralæ nomen adsumendi: quæ barbara appellatio Græce reddita *βασιλέα* (id est Imperatorem) designat. Cum audiisset ergo Cantacuzeni querelas lætitia completus, suppetias ei se laturum, ut Romæis resistat, pollicetur, etiamque tulit. At Byzantinos, ubi certiores facti sunt de Cantacuzeni defectione, ipsumque imperii insignia induisse, & ab omnibus, qui Thraciam tenebant, Selymbriam usque proclamatum Imperatorem & agnitum, vehemens animi dolor invasit; tuncque perculsi metu ac terrore omnes, conventus & colloquia agitando disserere inter se vicini de incerto imminentium exitu, in quamve partem fortuna anceps Romæis tot calamitatibus afflictis inclinaret.

Ad Serviæ Cralem fugit Cantacuzenus.

Edit. Parif. pag. 12.

CAPUT VII.

Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellit, & Didymotæchum, ubi Cantacuzeni uxor subsliterat, proficiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militiæ Hierosolymitanæ capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, & in oppugnatione occumbit.

ΤΩΝ τοῦ Ἀτίνη Τούρκου υἱὸς εἷς Ὀμοὺρ ἐπονομαζόμενος, ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ Σμύρνῃ πολιχνίων, καὶ αὐτῆς Σμύρνας κατὰ διαδοχὴν * λαβόντος τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀτίνη τολμηρὸς ὢν, καὶ θρασυκάρδιος· ἐντυχὼν καὶ λιμένας οὓς ἐγκολπίζεται ἡ Ἰωνία, καὶ δρυμῶνας πολυξύλους καὶ πρὸς κατασκευὰς φορτικῶν νηῶν καὶ μακρῶν τριήρων ἐπιτηδείους κατεσκεύασεν αὐταρκῶς πρὸς ἃς ἐβούλετο λῃστρικὰς διήρεις καὶ τριήρεις. καὶ ἐπεμβαίνων αὐταῖς, ἐπόρθει τὰς περιαιγιάλους πόλεις καὶ νήσους Μιτυλήνην σὺν πάσῃ νήσῳ Λέσβῳ, Χίον, Σάμον, Νάξον καὶ πάσας τὰς περικύκλῳ νήσους. μαθὼν δὲ τὴν διχοστα-

* λαβὼν

D ATinis Turcorum Principis filiorum unus Homur dictus Smyrnæ, oppidorumque tractus illius Princeps, quam ditionem a patre Atine jure hæreditario obtinuerat, audax ipse & generosus: quosque Joniæ littora in sinus curvata portus efficiunt occupabat, sylvasque arboribus densissimas aptis ad fabricandum naves actuarias longasque triremes; ex quibus materias abunde coegit ad prædatorias biremes triremesque pro libitu construendas; quas cum conscendisset, urbes & insulas in ambitu circumjacentes vastavit, & depopulatus est Mitylenen cum tota insula Lesbo, Chium, Samum, Naxum cæterasque alias vicinas

Homur in Occidentales provincias venit.

insulas. Cum vero nuncius ad ipsam perlatus esset de Romæorum discordia civili, innotuissetque ipsi Johannis Cantacuzeni nobilitas, genusque ab heroibus olim deductum, bellica etiam virtus reique militaris peritia, quæ morum probitati ac prudentiæ conjunctæ erant, consilium improbum iniit. Instructam enim classem quadraginta navium portu deduxit, & Callipolim nullo sollicitante appulit, ascensione demum facta terrestri itinere Didymotœchum inde pervenit, ubi Cantacuzeni uxor cum tota familia substiterat; In Serviam enim discedens Cantacuzenus universam supellectilem auream atque argenteam cæterasque opes convasatas, liberos simul & uxorem Adrianopoli deduxerat, & Didymotœchum transportarat; securitati insuper oppidi hujus ab ipso provisum, cum ad Cralem se contulit. At Homur cum illum, quem tantopere cupiebat, non invenisset, moleste id tulit, magna siquidem videndi eum cupiditate tenebatur, & alloqui mutuoque jurejurando fœdus ferire, societatemque fraternam & amicitiam firmare, cujus præter mortem non esset alius terminus. Humane ac comiter exceptum Cantacuzena opipare & lautissime omni rerum ciborumque copia domi cum quingentis equitibus Turcis, totidemque peditibus qui triremibus vecti erant, per trimestre tempus commorantem, & tantisper dum Cantacuzenus rediret expectantem habuit. Cæteri interim classiarii simul collecti majoribus navigiis conscensis oram maritimam universam a Callipoli Selymbriam usque deprædari, tamquam Cantacuzeno opem jam ferrent. Id autem specie tantum agebatur, dum serio Thraciæ situm, locorum aditus exitusque explorabant & speculabantur; ipse vero terrestri itinere cum suis Rhedæstum usque obvia diripiens & vastans excurrit, & inde Didymotœchum redit. Cantacuzeni vero reditum cum nimis serum fore intellexisset, velletque ad sua reverti (audierat enim ordinis militaris Hierosolymitani Rhodios fratres classe instructa ad Smyrnæ portum applicuisse, jamque arcem in ipso ædificare cepisse nomine sancti Petri dedicatam, in quam fugitivi captivi tuto se recipere possent) ad pacem ineundam, amicitiamque contrahendam optime dispositus discessit, & Cantacuzena dona quamplurima largita hospitem dimisit. Abiit itaque captivos multos secum abducens, hasque primitias erroris sui perceperunt Romæi Thraciam ceterasque occidentis partes incolentes. Nam Bithyni, & Phryges, cæterarumque Orientis præfecturarum incolæ a Turcis in servitutem annis præteritis redacti erant. Smyrnam tandem revectus Homur oppidulum a fratribus militibus jam perfectum absolutumque cernit, crebrosque & frequentes in eo viros bellicosos & apprime industrios, nihilque constructioni ejus deesse. Acerbo itaque animi dolore correptus, jugiter secum agitare aut oppidum occupandi, aut vitam perdendi consilium. Oppugnatione deinde cepta non cessavit machinas bellicas experiri, novasque comminisci: noctu ac interdiu, ad pugnam velitationibus lacessere, & cuniculis actis ceterisque molitionibus adhibitis muros perfodere, & evertere; tandemque, velut alter Bacchus, frequen-

Homur Callipolim appellit.

Edit. Paris. pag. 13.

Ad Cantacuzenam Didymotichum venit.

Homuris in Thraciam profectio.

Cantacuzena Homurem humane excipit.

Turci oram maritimam Thraciæ Lero... [illegible] vastant & regionem explorant.

Equites Rhodii Smyrnam occupant anno Christi 134[illegible].

Homur Smyrnam redit.

Homur Smyrnæ castrum a Rhodiis equitibus ædificatum oppugnat.

pag. 14.

Ασίαν τῶν Ρωμαίων, καὶ ὅπως Ιωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἀνὴρ εὐγενής τε, καὶ τῶν πάλαι Ηρώων ἀπόγονος, ἀνδρεῖος, μαχιμώτατός τε περὶ τὰ πολεμικά, καὶ συνετὸς ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς ἤθεσι, βουλὴν βουλεύεται πονηράν. τέλος γὰρ εὐτρεπίσας τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα λέμβη, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλιούπολιν ἀφίκετο ἀπροκάλεστος· κἀκεῖθεν ἐξελθὼν διὰ ξηρᾶς ἄχρι Διδυμοτείχου ἀφίκετο. ἔτυχε γὰρ ἐκεῖσε διάγουσα ἡ γυνὴ τοῦ Καντακουζηνοῦ πανοικί. ἀπερχόμενος γὰρ αὐτὸς ἐν Σερβίᾳ συναγαγὼν πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν, καὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκα, ἐκ τῆς Αδριανοῦ εἰς Διδυμότειχον ἤγαγε, καὶ πᾶσαν ἄλλην τὴν τυχοῦσαν ἐπιμέλειαν τοῦ πολιχνίου παρασκευάσας τότε πρὸς τὸν Κράλην ἀφίκετο. ὁ δὲ Ομοὺρ μὴ εὑρὼν τὸν ποθούμενον ἰδεινοπάθει, καὶ ἐδυσχέραινε. ἐπεθύμει γὰρ τοῦ ἰδεῖν αὐτόν, καὶ ὁμιλῆσαι, καὶ ὅρκους δοῦναι, καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ, τοῦ εἶναι ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτῶν ἀδελφοὺς καὶ συλλήπτορας· ἡ δὲ Καντακουζηνοῦ δεξιωσαμένη τοῦτον, καὶ φιλοφρόνως ἀποδεξαμένη συμπάσῃ δαψιλεῖ ζωοτροφίᾳ, καὶ ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς, διήρκεσε μῆνας τρεῖς ἐκδεχόμενος τὸν Καντακουζηνόν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἕως πεντακοσίους Τούρκους ἱππεῖς, καὶ ἑτέρους τοσούς πεζοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ τριήρων· οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ στόλου συναθροισθέντες, καὶ εἰς τὰ τῶν ὑπερεχόντων πλοίων ἐμβάντες τὴν παράλιον πᾶσαν ἐλεηλάτουν ἐξ αὐτῆς Καλλιουπόλεως ἄχρι Σηλυμβρίας, ὡς δῆθεν * συμμαχῶν τῷ Καντακουζηνῷ, τῷ δὲ ἀληθείᾳ ἰχνηλατῶν τῆς Θρᾴκης γῆν, αὐτὸς δὲ διὰ ξηρᾶς σὺν τοῖς αὐτοῦ κατέδραμεν ἄχρι Ραιδεστοῦ, καὶ κουρσεύσας, καὶ ἀπολέσας ἐστράφη εἰς Διδυμότειχον· ἰδὼν οὖν τὴν ἄφιξιν τοῦ Καντακουζηνοῦ βραδεῖαν οὖσαν, καὶ βουληθεὶς ἐπιστρέψαι παλινδρόμητος γενέσθαι (ἤκουσε γὰρ ὅτι οἱ τῆς Ρόδου φρέριοι στόλον κατασκευάσαντες ἀφίκοντο ἐν τῷ λιμένι τῆς Σμύρνης, καὶ ἤρξαντο οἰκοδομεῖν φρούριον ἐν αὐτῷ, ὡς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἵνα κατασκηνώσωσιν ἐκεῖ τῆς σωτηρίας τῶν φυγάδων αἰχμαλώτων) τὰ πρὸς εἰρήνην καὶ φιλίαν καλῶς διατεθεὶς αὐτός. ἡ δὲ Καντακουζηνοῦ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις φιλοξενήσασα ἀπέπεμψεν· ἐλθὼν μετ' αἰχμαλωσίας ἱκανῆς, ἀπαρχὰς οὔσης τοῦ καρποῦ τῆς ἁμαρτίας τῶν Ρωμαίων τῶν κατοικούντων ἐν Θρᾴκῃ, καὶ ἐν πάσαις ταῖς κατὰ δύσιν μέρεσιν. οἱ γὰρ Βιθυνοί, καὶ Φρύγες, καὶ οἱ ἐν πάσαις τῆς ἑῴας οἰκοῦντες ἐπαρχίαις, προλαβὼν γὰρ ὁ χρόνος κατέφθειρεν, οἱ καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεφθάρησαν. ἐλθὼν δὲ ὁ Ομοὺρ ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ ἰδὼν τὸ πολίχνιον ἤδη ὑπὸ τῶν φρερίων πεπληρωμένον, μεστὸν ἀνθρώπων πολεμικῶν καὶ εὐμηχάνων, πλῆρες κατειργασμένον καὶ μηδεμίας ἄλλης δεούσης οἰκοδομῆς, ὠδυνήθη τὴν ψυχήν, καὶ ἐπιμόνως καθ' ἑαυτὸν ἐβουλεύσατο, ἢ τὸ φρούριον κατασχεῖν, ἢ τὴν ψυχὴν ἀποβάλλεσθαι. ἀρξάμενος δὲ μάχεσθαι καὶ ἀντιμάχεσθαι, καὶ πολεμικὰς μηχανὰς ἐξετάζειν καὶ ἐφευρίσκειν, οὐ διέλειπε νύκτα καὶ ἡμέραν διεγείρων πολέμους διά τε ἀκροβολισμῶν καὶ γεωρυγμάτων, καὶ τειχορυγμάτων καὶ πασῶν ἄλλων κατασκευῶν· ἤδη δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγωνίσμασι καὶ παλαίσμασιν ὥσπερ τις ἄλλος Λυαῖος ἀν-

** συμμαχεῖν legendum, & ἰχνηλατῶν.*

πιμαχόμενος ἠδυνήθη εἰς τόσον, ὡς καὶ τὴν τάφρον τῆς πολίχνης διαπεράσαι σὺν τοῖς αὐτοῦ, καὶ κλίμακας ἐν τοῖς τοίχεσι θεῖναι, καὶ ὡς λυσσητὴρ κύων, ὥρμησεν αὐτὸς πρῶτος ἀναβῆναι, καὶ τὸ τρόπαιον αὐτὸς μόνος λαβεῖν. ἡ δὲ ἄνω πρόνοια, ἡ τὰ πάντα καλῶς ἄγουσα καὶ μεταφέρουσα, ὁρῶσα τὸ θηριόγνωμον αὐτοῦ καὶ δρακόντειον ὅρμημα, μεσάζοντος ἤδη τῆς ἀναβάσεως τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος, καὶ ἀναπετάσας μικρὸν τὴν περικεφαλαίαν ἀπὸ τῆς ὄψεως τοῦ ἰδεῖν τί τὸ ἐλλεῖπον ἀπὸ τοῦ προμαχῶνος, καὶ βέλος ἀφίεται τζαγρόβελος κατ' αὐτοῦ, καὶ περονᾶται τὸ ἐπισκήνιον διὰ μέσου τῶν ὀφρύων, καὶ πίπτει κύμβαχος ἄνωθεν κάτω, καὶ οὕτω βιαίως ἀπέρρηξε τὴν ψυχήν. ἁρπάσαντες δ' αὐτὸν οἱ στρατιῶται ἔνδον πεσόντα τῆς τάφρου πολλῶν πεσόντων Τούρκων, ἔφερον αὐτὸν νεκρὸν ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Σμύρνης τὸ κείμενον ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ὅπερ φρούριον ἐτύγχανε ἀκρόπολις ποτὲ τῆς παλαιᾶς καὶ διεφθαρμένης Σμύρνης, ἀνακαινίσας αὐτὸ προλαβὼν ὀλίγοις ἔτεσιν Ἰωάννης ὁ Δούκας Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων. Ἀτὴν δὲ ὁ ἀρχηγὸς Τούρκων, ὁ καὶ πατὴρ τοῦ Ὀμοὺρ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος ἔλαβε καὶ κατεῖχε. τοιοῦτον ἤδη τὸ τέλος ὁ Ὀμοὺρ ἔσχεν.

tibus oppugnationibus & prælìis in oppidi fossam penetravit, scalisque mœnibus admotis, tamquam canis rabidus, primus murum subire ausus est, solique sibi victoriæ trophæum erigere. Verum divina providentia, quæ omnia quo vult agit, & transfert, ferocem animum istius & vehementem impetum intuita, de illo ita decrevit. cum ad medios scalæ gradus jam pervenisset, galeamque ab oculis parum rejecisset, ut, quantum esset propugnaculi pinna inferior, cerneret, sagittarius e superiore propugnaculo cum vulnerat adacto inter media supercilia telo. Percussus Homur ex alto præceps in caput cadit, vitamque hoc violento exitu finivit. in fossam lapsum milites Turci magno numero accurrentes mortuum in oppidum Smyrnæ vertici montis impositum raptim efferunt: quod castrum veteris eversæque Smyrnæ arx quondam fuerat, non multos ante annos a Johanne Duca Romanorum Imperatore iterum ædificata, quam Atin Turcorum princeps Homuris pater Andronico seniore imperante a Romanis postea recepit & obtinuit.

Homur a fratribus Rhodiis occisus.

Smyrnæ oppidum.

CAPUT VIII.

Cantacuzenus in Thraciam redit. Anna imperatrix auxilia ab Orchane petit & impetrat. Turci imperii provincias populantur & captivos abducunt.

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς συνθήκας ποιήσας μετὰ τοῦ Κράλη καὶ φιλίαν ἔνσπονδον, μεσολαβουμένων κάστρων, καὶ πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν τῆς δυστυχοῦς Βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀντὶ Ῥωμαίους δεσπότας * κληροδοθέντες εἰς ἡγεμόνας βαρβάρους, Τριβαλούς τε, καὶ Σέρβους. ἤρξατο δὲ κατατρέχειν καὶ αὐτὸς, καὶ ληλατεῖν, καὶ φθείρειν πάσας τὰς πόλεις τῆς Θρᾴκης ἄχρις αὐτῆς Σηλυβρίας. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἐννοήσαντες τὸ γεγονὸς παρὰ τοῦ Ὀμοὺρ τὸν πέρυσιν χειμῶνα, καὶ σκοποῦντες ὅτι τοῦτον ὁ Καντακουζηνὸς μετεπέμψατο, καὶ αὐτὸς ἦν αἴτιος τῆς ἐνδημίας τοῦ Ὀμούρ, οὐκ εἰδότες ὅτι αὐτόκλητος ἐλήλυθε, ἢ ὅτι κλώθουσα ἀντιστρόφως τὰ νήματα κακὴ τύχη τῶν Ῥωμαίων προυξένησεν αὐτὸν τοῦ ἐλθεῖν καὶ καταπατῆσαι χώματα ἀθάλλου Ῥωμαίων γῆς, βουλὴν βουλεύονται πονηρὰν, καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ὀργὴν καὶ μῆνιν θεήλατον· προξενοῦσι τῇ δεσποίνῃ Ἄννῃ τῇ μητρὶ τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου ἔτι μείρακος τοῦ στεῖλαι πρέσβεις εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βιθυνίας καὶ Φρυγίας, ἔτι δὲ καὶ Παφλαγονίας, τὸν ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τὸν Ὀρχὰν, τοῦ αἰτῆσαι ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν, ὡς ἵνα καταπολεμήσῃ τὸν Καντακουζηνὸν ἀποστάτην ὄντα τῆς Βασιλείας· συνθεμένη δοῦναι αὐτῷ ποσότητα χρυσίου πολλοῦ, καὶ οὓς ἀνδραποδίζουσιν οἱ Τοῦρκοι Ῥωμαίους ὑπηκόους τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἔχωσι ἄδειαν πωλεῖν καὶ πιπράσκειν ἔνθα βούλονται. καὶ τοὺς μὴ θέλοντας πωλῆσαι τοὺς αὐτοῦ αἰχμαλώτους, ἀνεμποδίστως περᾶν αὐτοὺς ἀπὸ Σκουταρίου, καὶ ἄγειν καὶ φέρειν αὐτοὺς ἔνθα βούλονται. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Ὀρχὰν, καὶ ἡδέως ἀκούσας, ἐδίψει γὰρ τὴν τοιαύτην πρὸ πολλοῦ γεῦσιν, καὶ θαρσαλέως πηδήσας, καὶ μετὰ πολλῆς ἡδονῆς τὸ μετὰ χαρᾶς προσειπὼν πέμπει τοὺς πρέσβεις ἀγαλλομένους, καὶ χαίροντας. οὐκ εἰδότες οἱ ἄθλιοι τίνα μετακαλοῦνται εἰς βοήθειαν, καὶ ποίαν βοτάνην ἐκ-

* κληροδοθέντων

At Cantacuzenus cum Crale icto fœdere initaque amicitia, cum præteriisset interjecta castra, urbes provinciasque infortunati Romani Imperii, quæ dominos ab os Romæis pulsis sortitæ erant, præfectosque barbaros Tribalos & Servios, excurrere Selymbriam usque, cunctas Thraciæ urbes vastare prædamque agere cœpit. At illi qui urbis mœnibus se continebant, quæ ab Homure anni superioris hyeme gesta erant, reputant, & Cantacuzenum accersivisse illum considerant, auctoremque ei fuisse susceptæ profectionis; latebat tamen eos sponte sua Homurem advenisse, aut malam Romæorum fortunam versa vice seriem malorum ducentem occasionem ipsi præbuisse accedendi, & peragrandi colles amœnos Romanæ regionis. Consilium ergo perniciosum, (Deo iis irato, minimeque propitio) capiunt. apud Dominam Annam Johannis Imperatoris etiamnum adolescentis matrem agunt, eique suadent ut ad Bithyniæ, Phrygiæ, & Paphlagoniæ principem Orchanem, nobis in superioribus memoratum, legatos mittat, qui auxilia & suppetias ab illo petant, quibus Cantacuzenum rebellem opprimat; magnam itaque vim auri daturam se pollicetur Anna, conceditque Turcis, ut libere ac secure vendant & distrahant, ubicumque libitum fuerit, quoscumque Romanos captivos ceperint Cantacuzeni partibus adhærentes: iis etiam, qui mancipia vendere nollent, dat liberam trajiciendi deducendique Scutarium facultatem, eaque abducendi quocumque vellent. Hæc a legatis proposita avido lætoque animo excipit Orchanes, qui antea impotenti atque ardenti libidine talia expetebat: multaque confidentia exultans, ingenti voluptate completus comiter & benevole legatos amplectitur, eosque al-

Cantacuzenus in Thraciam redit.

Prima occasio data Turcis trajiciendi in Thraciam. Anna imperatrix ab Orchane auxilia petit.

-dit. Paris. pag. 15.

Conditiones turpes per Annam propositæ.

Orchanes auxilia mittit.

locutus hilares & gaudio perfusos dimittit. Nesciebant certe miseri quem advocarent ad opem sibi ferendam, qualemque herbam interererent ad levandum emplastro morbum, quem sceleribus suis contraxerant. Misit itaque Orchanes militum decem millia, qui trajecto freto intra urbis mœnia a civibus gaudio exultantibus accipiuntur, perque vias urbis & muros ambulant, eosque lustrant; Benigne ab Imperatrice habiti cæterisque Romæis urbe excedunt, & adversus Cantacuzenum proficiscuntur. Ex altera vero parte Cantacuzenus præsidiis impositis castra arcesque firmat, commeatumque & cætera necessaria iovehit, progrediturque cum Romæorum sibi adhærentium copiis Serviorumque exercitu, prælioque semel atque iterum commisso nullum damnum a Turcis passus est; erat quippe vir bellicosissimus, robustus & artis bellicæ præ cæteris sui temporis hominibus peritus. Quotquot igitur prælio ceperunt, Turcos peremerunt, Romæos vero vestibus spoliatos domum nudos remiserunt. At Turci omissa pugna ad pagos diripiendos discurrunt. jamque longa agmina mancipiorum catenis vinctorum trahebant, abducebantque Constantinopolim viros, mulieres, lactentes infantes, adolescentes, sacerdotes & monachos velut oves, & tamquam Scythas aut Abasgos per vias vendendi gratia agebant; quodque acerbius erat, nisi redemptor statim accederet, spectantibus Romæis Romæi a barbaris, proh inhumanum scelus, flagris cædebantur. Iisque malus percutientis erat animus, ut nempe miseratione motus quispiam eos redimeret: qui vero redempti non sunt, eos trans fretum Prusam statim avexerunt, inque alias regiones mediterraneas inter Turcos vænum miserunt. Omnium erat miserabilis aspectus, ubique luctus, lamenta & lacrymæ intuentibus Romæis, neque ullus Græcus aut Barbarus miserebatur.

Imminens Romanis calamitas.

Cantacuzenus rebus suis consulit.

Turci agros Romæorum deprædantur.

Vide calamitatem intolerabilem.

Edit. Paris. pag. 16.

A θλίβουσιν ἵνα ποιήσωσιν ἔμπλαστρον εἰς τὴν νόσον ἣν ἡ ἁμαρτία αὐτοῖς προεξένησε. στείλας οὖν Τούρκους τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δέκα ὁ Ὀρχὰν, καὶ τὸν πορθμὸν* ἐμβάντες τῆς πόλεως, δέχονται τούτους μετὰ χαρᾶς οἱ πολῖται, καὶ τὰ τῆς πόλεως τείχη, καὶ τὰς ἔνδον ἀγυιὰς καταπατήσαντες, καὶ φιλοξενηθέντες παρὰ τῆς δεσποίνης καὶ τῶν Ῥωμαίων, ἐξίασι κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς, ἀσφαλτώσας τὰ φρούρια, καὶ ζωοτροφίας καὶ τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἅπαντα καλῶς ἐπιμελησάμενος, ἔξεισι καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Ῥωμαϊκῶν καὶ Σερβικῶν στρατευμάτων, καὶ συμπλακεὶς καὶ πρώτην καὶ δευτέραν εἰσβολὴν, οὐκ εἶχον οἱ Τοῦρκοι κερδᾶναί τι τῶν αὐτοῦ. ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ περὶ τὰ πάντα πολεμικώτατος, ἀλκὴν ἔχων καὶ τὸ χύδην τῶν πολέμων, B ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τοῦ τότε καιροῦ. Ὅσοι μὲν τῶν Τούρκων ἠνδραποδίζοντο μαχαίρας αὐτοὺς παρανάλωμα ἐποιοῦντο, ὅσοι δὲ τῶν Ῥωμαίων μόνον τοῖς ἐνδύμασιν αὐτοὺς ἀφελοῦντες, γυμνοὺς ἀφίεσαν οἴκαδε πορεύεσθαι. οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸ πολεμεῖν ἀφέντες τὸ σκυλεύειν τὰς κώμας κατέτρεχον. καὶ δὴ ὁρμαθοὺς ἀναριθμήτους ἐξ ἁλύσεων ἀνθρώπους συμπλέξαντες εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, θηλάζοντα νήπια καὶ ἐφήβους νέους, ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς ἅπαντας φύρδην. ὡς πρόβατα ἐν τῇ λεωφόρῳ, ὡς Σκύθας ἢ Ἀβασγοὺς* ἀπεμπωλοῦντας ἐκόμιζον. καὶ τὸ δεινότερον ὅτι εἰ ἔτυχε μὴ παραχρῆμα οὐχ εὑρίσκετο ἀγοράζων, ἐν ταῖς ὄψεσι τῶν Ῥωμαίων δεινῶς οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν βαρβάρων, ὢ τῆς ἀσπλαγχνίας, ἐμαστίζοντο. C οὐκ ἄλλο τι πανουργούμενοι, ἢ ὅτι καμφθέντες αὐτοὺς ἐξωνήσωσι· τοὺς δὲ μὴ ἐξωνημένους παρευθὺς τὸν πορθμὸν διαβάσαντες ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἀνωτέρω τούτους ἀπέπεμπον ἐν τοῖς Τούρκοις πιπραθησομένους, καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινὸν, πανταχοῦ κλαυθμοὶ, πανταχοῦ ὀδυρμοὶ, πανταχοῦ δάκρυα ἐν ὄψεσι τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν οὔτε Ἕλλην, οὔτε Βάρβαρος.

* leg. διαβάντες

* l. [illegible] πωλοῦντες

CAPUT IX.

Cantacuzenus Orchani filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a fœdere cum Anna icto avertit, & auxilia ab eo obtinet. nuptiæ celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim proficiscitur, civesque ut se dedant frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat.

Civium Constantinopoleos adversos alios Romæos nefarie admissum tam indignum facinus, cum animo versaret Cantacuzenus, nec id ferre posset, perniciosum consilium, Deo, ut videtur, cor ejus indurante, eligit quo Romæi funditus perirent. Legatis ad Orchanem missis auxilium ab eo poscit, ut a Romæis injuriam passus, & imperii Andronici defuncti Imperatoris administratione, cujus ipse tutor erat, invidia pulsus: suos etiam consanguineos occisos queritur, seque fugere coactum. Si itaque opem ferre velit, adjutoremque se præbere, pollicetur ei nuptum filiam se daturum, multosque dotis nomine thesauros, habiturumque eum pro filio, inque omnibus ei obtemperaturum. Tunc Orchanes cum legatos de conoubialibus pactis disserentes præter spem audivisset, ingentesque auri pollicitationes, non secus ac bos ore hiante per æstatis ardentem æstum e lacu frigidissimæ aquæ pleno hauriens, quamvis

Cantacuzenus ab Orchane auxilia poscit.

Conjugium Orchanis & Cantacuzeni.

D ΤΟΤΕ Καντακουζηνὸς εἰς νοῦν λαβὼν τὸ γεγονὸς, καὶ μὴ φέρων τὴν ἄτοπον πρᾶξιν, ἣν ἀθέσμως μετεχειρίσαντο οἱ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ἔξω Ῥωμαίους βουλὴν βουλεύεται πονηρὰν, Θεοῦ σκληρύνοντος, οἶμαι, τὴν καρδίαν αὐτοῦ, διὰ τὸ καταποντισθῆναι ἄρδην τοὺς Ῥωμαίους. καὶ στείλας πρέσβεις εἰς τὸν Ὀρχὰν αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ὡς ἀδικούμενος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων· καὶ ὡς ἐπίτροπος ὢν τῆς Βασιλείας τοῦ ἀποιχομένου Βασιλέως Ἀνδρονίκου, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι φθονήσαντες ἐξέωσαν αὐτὸν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ κατέσφαξαν τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, ἀφ' ἑνὸς φυγάδα πεποιήκασιν. Εἰ οὖν ἀντιλάβοιτο αὐτοῦ, καὶ χεῖρα βοηθείας ὀρέξῃ, ἔχει δοῦναι αὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα μετὰ καὶ πολλῶν θησαυρῶν χάριν προικὸς, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὡς υἱὸν, καὶ ὑπακούειν αὐτῷ εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. τότε ὁ Ὀρχὰν ἀκούσας τοὺς πρέσβεις παρ' ἐλπίδα γαμικῶν συναλλαγμάτων φθεγγομένους φωνὰς, καὶ θησαυρῶν ἀπείρων ἀγγελίας, αἰχμαλώτως ὑπωσὶ ὡς βοῦς διψῶν ἐν

καύσωνι θέρους ἐν λάκκῳ πλήρει ὕδατος ψυχροτάτου πίνων μὴ κορεννύμενος τῶν ταμάτων, οὕτω καὶ οὗτος ἐνωτισθεὶς ὑπὸ τῆς βαρβαρικῆς ἀκολασίας. ἔστι γὰρ ἀκρατὲς τὸ ἔθνος αὐτὸ καὶ οἰστρομανὲς ὡς οὐδὲν ἄλλο τῶν πάντων γενῶν ἀκόλαστον ὑπὲρ πάσας φυλὰς, καὶ ἀκόρεστον ἀσωτίαις. τοσοῦτον γὰρ πυροῦται, ὅτι καὶ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἐν θηλείαις, ἐν ἄρρεσιν, ἐν ἀλόγοις ζώοις ἀδεῶς καὶ ἀκρατῶς μιγνύμενον οὐ παύεται· καὶ ταῦτα τὸ ἀναιδὲς καὶ ἀπάνθρωπον ἔθνος εἰ Ἑλληνίδα, ἢ Ἰταλὴν, ἢ ἄλλην τινὰ ἑτερογενῆ προσλάβηται, ἢ αἰχμάλωτον ἢ αὐτόμολον, ὡς Ἀφροδίτην τινὰ ἢ Σεμέλην ἀσπάζονται. τὰς ὁμογενεῖς δὲ καὶ αὐτογλώττους, ὡς ἄρκτον ἢ ὕαιναν βδελύττονται. Ἀκούσας τοίνυν ὁ ῥηθεὶς ἀρχηγὸς Ὀρχὰν τὴν πρὸς γάμον τῆς κόρης συνάφειαν, ἦν γὰρ ὡραία τῷ εἴδει, καὶ τὴν ὄψιν οὐκ ἄχαρις, καὶ τὸν τῆς προικὸς ὄγκον, καὶ τὰ σταλθέντα παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ προγαμιαῖα δωρήματα, συνένευσεν εὐκόλως· καὶ φιλοτιμήσας τοὺς πρέσβεις ἀπέπεμψεν ὅρκους δοὺς καὶ λαβὼν, ὡς ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸ ἑξῆς ἔσται γαμβρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ. καὶ εἰς πᾶσαν ἀρωγὴν, καὶ βοήθειαν ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα ἀόκνως ἑτοιμασθήσεται. μόνον τὴν μελλόνυμφον σὺν τῇ φερνῇ συντόμως πρὸ τοῦ ἔαρος εἰ μεταπέμψει. ἔτυχε γὰρ αὕτη ἡ μιαρὰ μνηστεία ἐν Ἰανουαρίῳ μηνὶ γενέσθαι τοῦ τότε χρόνου· καὶ σὺν τούτοις ἐστάλθησαν, ὡς πέντε χιλιάδες, Τοῦρκοι τῷ Καντακουζηνῷ ἄνδρες μαχιμώτατοι, καὶ ὀξεῖς εἰς θυμὸν, καὶ τῶν Ῥωμαίων φθορεῖς, ὡς εἰκάσει τις αὐτοὺς εἰς κύνας καρχαρόδοντας, ἢ χάροντας. Ἀποδεξάμενος οὖν αὐτοὺς ὁ Καντακουζηνὸς, κατὰ τὴν συνήθη φιλοφροσύνην μετὰ δώρων ὅτι πλείστων, καὶ ὑποσχέσεων καταπορίσας αὐτοὺς, ἡτοιμάζετο τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον παρασκευὴν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ στῖφος τῶν Τούρκων, καὶ ἑτέρους τοσούτους, ἢ καὶ πλείονας Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους ὅσους ἡ Θρᾴκη τότε ἔχειν ἠδύνατο. καὶ δὴ ἑτοιμάσας τὰ τῆς προικὸς, καὶ πέμψας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Ὀρχὰν σὺν πάσῃ τιμῇ καὶ περιφανείᾳ καὶ δόξῃ καὶ πολλῇ τῇ λαμπρότητι, αὐτὸς εἰς πόλεμον ἠσχολεῖτο. καὶ δὴ τὰ ἀρξάμενος ἀπὸ Σηλυμβρίας ληΐζειν καὶ καίειν πάσας κώμας καὶ πόλεις ἄχρις αὐτῆς πόλεως, καὶ τοὺς δυστυχεῖς Ῥωμαίους οὓς μὲν Σέρβοι ᾐχμαλώτευον εἰς Σερβίαν ἀπέπεμπον· οὓς δὲ Τοῦρκοι τὸν πορθμὸν διαβιβάζοντες εἰς Προῦσαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις δορυαλώτους ἀπέμπολον. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινόν. τίνες οἱ αἰχμαλωτίζοντες; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ σπαθίζοντες; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ σπαθιζόμενοι; Ῥωμαῖοι. τίνων τὰ νεκρὰ σώματα; Ῥωμαίων· τίνες οἱ νεκρώσαντες; Ῥωμαῖοι. ὢ δεινῆς συμφορᾶς. ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ σὺν αὐτῷ τοῦ στρατοῦ, ἅπερ εἰρήκαμεν, ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντίνου, πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων φθείρας, καὶ δορυαλώτους πλείστους, καὶ πάντα τὰ πέριξ ἐν ἐρημίᾳ καὶ ἀφανισμῷ καταστήσας, ἐζήτει τὴν πόλιν λέγων· Ὡς ἵνα ἀδικήσω τινὰ, ἢ ἀδικήσας ἐλήλυθα, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ὡς ἀδικηθεὶς καὶ ἀδικούμενος. ἐπίτροπος εἰμὶ τῆς Βασιλείας Ῥωμαίων παρὰ τοῦ ἀποιχομένου βασιλέως Ἀνδρονίκου. ὁ νέος αὐτὸς, καὶ διάδοχος τῆς βασιλείας ἐμός ἐστι βασιλεὺς, καὶ υἱὸς κατὰ θέσιν. οὕτω γάρ μοι ἀνέθηκεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· Τί κακὸν ἔπραξα εἰ βούλομαι λαβεῖν αὐτὸν γαμβρόν; ἵνα οἴδατε ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὡς ἀδελφὸν γνήσιον, καὶ ἑώρα, καὶ προσεῖχε, καὶ ἐφίλει, καὶ τὴν βασιλείαν πολλάκις, ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν, καὶ ἀνετίθει καὶ συνεμέριζε ταύτην μετ' ἐμοῦ; οὐκ εἰμὶ τῶν ἐνδόξων, τῶν εὐγενεστάτων, τῶν περιφανῶν; τῶν ἐν πλούτῳ καυχωμένων ὁ ὑπέροχος; τῶν ἐν στρατηγίαις ὁ ἀλκιμώτατος; τί καταφρονεῖτε; καὶ ταῦτα γένος

largissimo poto statim non restinguit: hæc auribus insinuata promissa secundum innatam barbaris libidinem atque aviditatem amplectitur. Gens eoim ista cæteras nationes intemperantia atque inexplebilis luxuriæ furore vincit, qui eo erumpit, ut non solum juxta naturæ leges, sed etiam contra fas, & ordine præpostero cum fœminis, & maribus, atque brutis audacia effræni stupra exerceat. Præcipue vero impudens & inhumana gens si Græcam aut Italam, aliamve peregrinam mulierem captivam aut transfugam possideat, ut Venerem aliquam aut Semelen amplectitur, suas vero concives fœminas ut ursum aut hyænam aversatur. Prædictus itaque princeps Orchanes cum de conjugio puellæ, quæ præstanti forma ac venusta erat, deque dotis amplitudine verba percepisset: missisque a Cantacuzeno donis ante nuptialibus captus esset, facile petitionibus legatorum annuit, eosque honorifice habitos dimisit, & jurejurando interposito generum Cantacuzeni deinceps gessit, & ad suppetias, ut filium patri, ferendas apparaturum se pollicitus est: hac solum addita conditione, ut futuram uxorem sine mora ante vernum tempus accersat: hæc enim sponsalia scelesta mense Januario anni illius celebrata sunt. His pactis missa sunt militum Turcorum quinque millia bellicosorum & manu promptorum, qui Romæorum totidem pestes erant, ut etiam quivis eos cum canibus dentea exasperantibus, aut Charontibus rite comparaverit. Hos Cantacuzenus pro more solito comiter atque humane suscipit, dona quamplurima largitur, promissisque ipsos onerat. Apparat deinde adversus Byzantium expeditionem, agmen Turcorum post se trahens, aliosque totidem vel etiam plures Servios & Romæos, quicumque Thraciam tunc habitabant. Jamque cum dote & pompa splendida multaque magnificentia ad Orchanem filia transmissa, ad bellum se ipse accingebat, & a Selymbria Constantinopolim usque direptionibus atque incendiis vastare pagos & urbes cœpit. Infelicesque Romæi aut Serviorum præda facti in Serviam dimissi sunt, aut a Turcis capti freto trajecto Prusam cæterasque urbes translati sunt, & in servitutem abducti; Miserabile spectaculum omnibus exhibitum; nam qui in servitutem redigebat, & qui vinciebatur, percussor & percussus Romæus erat uterque; quique occidebant & occidebantur, o acerba calamitas! Romæi erant. profectus Cantacuzenus, ut jam dixi, usque ad portas Constantinop. plurimis Romæis occisis aut captis, omnibus circumjacentibus locis desolatis & eversis urbem occupare quærebat, taliaque verba dicit. *Non illaturus alicui injuriam, viri Byzantini, veni, neque hactenus intuli, qui antea contumeliam prius sum passus Imperii tutor ab Andronico Imperatore novissimo sum electus. Adolescens ipse imperii hæres, Imperator meus est filiusque per adoptionem, sic enim pater ejus coram Deo mihi mandavit. Quid peccavi si generum adsciscere illum volui? an latet vos quod pater ejus tamquam fratrem genuinum me semper foverit, & dilexerit? & imperii curam, ut & illum ipsum, mihi commiserit, & mecum partitus fuerit? Nobilis certe sum, illustris & clarus, summusque inter eos qui se divites prædicant, eorumque qui arma bellumque tractant fortissimus. Quare vobis infimæ sortis hominibus, barbarorumque labe*

Turcorum effrænata libido.

Orchanes conjugium oblatum amplectitur &

Edit. Paris. pag. 17.

auxilia mittit.

Orchanes uxorem ducit Cantacuzeni filiam.

Romæi divisione auxilio destituti.

Cantacuzeni ad Byzantinos oratio.

Edit. Paris. pag. 18.

inquinatis despectus sum & spretus? Propter hoc accessi, o cives, non ut quemquam damno afficiam, sed potius ut ex æquo & bono suum cuique tribuam. iis profecto qui peccaverunt veniam concedo, eorumque, qui detrimentum aliquod senserunt, propriis impensis damna resarciam: Romanam Remp. constituam, eique pacem stabiliam. Quid? si ut Deus jubet, vindicarem scelera vestra? Aperite ergo mihi portas, Dominum Christum juro, illiusque penitus intemeratam matrem, quod me nulli hostem, sed omnibus benevolum exhibebo. Byzantini vero nullum responsum, verba Cantacuzeni aspernati dederunt: quinetiam de plebis fæce homines ex propugnaculis verba contumeliosa in eum jactabant, ipsumque probris proscindebant, conjugem, atque filiam ejus Helenam, quæ brevi tempore interjecto eorum domina atque imperatrix constituenda erat, ut scortum conviciis onerabant. Tunc intellexit Cantacuzenus admonendo, aut verbis castigando urbem recipere non posse, ad alias vero se convertit artes: belloque experitur, ac tandem ope amicorum, & propinquorum, qui in urbe remanserant, ingreditur, ad quem conspiciendum omnes confluunt, faustis acclamationibus prosequuntur, imperatoremque salutant.

Cantacuzenus nullum responsum datum.

Cantacuzenus Constantinopolim occupat Februarii VIII ann. 6855. (Christi 1347.) Indict. XV.

τῆς κάτω τύχης καὶ μιξοβάρβαρον τυγχάνοντες; διὰ τί τοῦτο ἦλθον, ὦ πολῖται, οὐκ ἀδικήσων τινά, ἀλλὰ μᾶλλον δικαιώσων. καὶ τοὺς μὲν ἐπταικότας ἀφίημι τὰ παραπτώματα, τοὺς δὲ ἀδικηθέντας δικαιώσω ἐκ τῶν ἐμῶν θησαυρῶν, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν εἰσάξω ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πολιτείᾳ. εἰ δ' οὖν τὸ πᾶν ἐκδικήσω, καὶ ἀνταποδώσω Θεοῦ κελεύοντός μοι διὰ τὰς ἀνομίας ὑμῶν; ἀνοίξατέ μοι πύλας, ὄμνυμι τὸν δεσπότην Χριστὸν, καὶ τὴν πανυπέραγνον αὐτοῦ μητέρα, οὐχ ὡς ἐχθρὸς ἀλλ' ὡς φίλος φανήσομαι. Οἱ δὲ τῆς πόλεως τὸ παράπαν ἀπόκρισιν μὴ δόντες ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ καταφρονοῦντες, καὶ ἀτίμους λόγους οἱ τοῦ δήμου χυδαῖοι ἐκ τῶν προμαχώνων κατέχεον· αὐτὸν δὲ λοιδοροῦντες, καὶ τὴν αὐτοῦ σύζυγον, καὶ τὴν θυγατέρα Ἑλένην, ἣν ὡς ἐν ὀλίγῳ δέσποιναν καὶ κυρίαν αὐτῶν ὁ χρόνος ἔμελλε χειροτονῆσαι, αὐτοὶ ὡς μαχλάδα διὰ γλώττης κατέσυρον, τότε ὁ Καντακουζηνὸς ὁρῶν ὅτι διὰ δημηγοριῶν καὶ νουθετικῶν λόγων οὐκ ἦν τὸ παράπαν χειρώσασθαι, τὴν ἄλλην ἔφερε. καὶ διὰ τῶν πολεμικῶν, καὶ διὰ τῶν ἐντὸς εὑρισκομένων οἰκείων αὐτοῦ, εἴσεισιν ἐν τῇ πόλει, καὶ πάντες συνέρρεον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ εὐφημοῦντες, καὶ ὡς βασιλέα δοξάζοντες.

CAPUT X.

Cantacuzenus intra palatium accipitur. Annam, quæ animo intrepido vultuque imperterrito sedebat, adit & veneratur, placatam sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Johannis Palæologi & Cantacuzenæ Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Cherronesum vastantes duce Suleimane Orchanis filio a Matthæo Despota Cantacuzeno clade magna afficiuntur.

Anna intra palatium se continet.

At imperatrix Anna, quæ intra palatium clausam se continebat cum filio paucisque militibus nequaquam cedere, sibi vim atque injuriam fieri vociferari. interim Cantacuzeni milites urbem invadere, in eamque perrumpere tentant, omnia sus deque subvertere, quorum impetum ipse repressit. Cumque ei in memoriam revocarent probra & contumelias in eum jactatas, sordidorumque hominum propudiosa verba, ipsi indignabantur, quos tumultuantes sermonis suavitate ac dulcedine sedavit. Tunc ergo cum illi, qui intra palatium clausi erant, se in mortis discrimen adductos cernerent, sese dedunt. Ingressus palatium Cantacuzenus in interiora cubicula penetrat, invenitque imperatricem cum filio suo sedentem, ira, qua in Cantacuzenum erat accensa, nullatenus commotam aut tristiorem factam: quieta enim atque intrepida sedebat. At Cantacuzenus nudato capite accedens imperatoris adolescentis manum deosculatur: deinde, ut mos erat, matrem ejus & dominam salutat, eosque ut Romanorum Imperatores congruis verbis compellat. Cernens itaque universus exercitus animum ejus summe generosum, ergaque inimicos moderatum æquumque, illum laudibus ac præconiis extulit. Ipse vero cum Turcas, ut decebat, multis donis cumulasset, dimittit, gratiasque Orchani principi genero suo agit. Cives epulis demeretur, multisque largitionibus ac congiariis; Imperatricem vero blandis sermonibus ita demulcet, & providendo omnibus, prudenterque se gerendo eam tandem persuasit, ut sibi nurum deligeret filiam ipsius Helenam, & nuptui collocaret Johanni Imperatori filio, quem ex Andronico Palæologo supradicto pepererat. Nuptiæ itaque apparantur, & benedictæ dominæ nostræ Deiparæ templum in Blachernis adornatur, cum sacrorum celebratio-

Palatii præsidiarii Cantacuzeno portas patefaciunt.

Cantacuzenus Annam adit eamque veneratur ejusque F. Johannem eosque imperatores agnoscit.

pag. 59.

Congiarium Constantinopoleos civibus largitur.

Nuptiæ & coronationes Johannis Palæologi, & Helenæ Cantacuzenæ Palæologinæ die XXI Maii.

Ἡ δὲ βασιλὶς Ἄννα ἔνδον τοῦ παλατίου ἐγκλεισθεῖσα σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ ὀλίγοις στρατιώταις, οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλὰ κατεβόα, καὶ ἠδίκημαι, λέγουσα οὐκ ἐπαύετο. οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐβούλοντο μὲν εἰσπεδῆσαι, καὶ ἔσω εἰσελθεῖν, καὶ ἀτάκτως τὰ ἄνω χαμαὶ, καὶ τὰ κάτω εἰς τὸν ἀέρα λικμῆσαι, ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς ἐκώλυεν. οἱ δὲ στρατιῶται ἀναμιμνήσκοντες τὰς ἀδολεσχίας καὶ τῶν βαναύσων ὕβρεις, ἃς κατέχεον ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἠγανάκτουν κατ' αὐτῶν. αὐτὸς δὲ διὰ λόγων πιθανῶν ἐπράυνε τὸν ὄχλον. Τότε οἱ τοῦ παλατίου ἰδόντες ὅτι κινδυνεύουσι τοῦ θανεῖν, παρέδωκαν ἑαυτούς. καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπῆλθεν ἕως τῶν ἐνδοτάτων οἰκίσκων, εὗρε τὴν δέσποιναν σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καθεζομένην, μὴ φροντισάσης τὸ καθόλου μηδὲ παρασαλευθείσης τὸ σύνολον τῆς μήνιδος ἧς ἐπεφέρετο κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ· ἀλλ' ἐκάθητο ἀτρεμοῦσα, καὶ μὴ φοβηθεῖσα τὸ καθόλου. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ κορυφῇ προσεγγίσας κατεφίλει τὴν χεῖρα τοῦ νέου. εἶτα ὡς ἔθος προσκυνήσας καὶ τὴν μητέρα καὶ δέσποιναν τοῦ νέου, εὐφήμησεν αὐτοὺς ὡς βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων. Τότε ἅπαν τὸ στράτευμα ἰδὸν τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀγαθότητα, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἀνεξικακίαν, εὐφήμησε, καὶ ἐδόξασε. τοὺς δὲ Τούρκους φιλοξενήσας ὡς ἔπρεπε σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμψε, χάριτας ὁμολογῶν τῷ ἡγεμόνι καὶ γαμβρῷ αὐτοῦ τῷ Ὀρχάν· τοὺς δὲ πολίτας φιλοτιμίαις, καὶ γέρα πλεῖστα δωρήσας, καὶ τὴν δέσποιναν θεραπεύσας ἐν ἡδύσμασι λόγων, καὶ προβλεπτικαῖς πράξεσιν ἐποίησε ταύτην καταπεισθῆ, τοῦ λαβεῖν εἰς νύμφην τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἑλένην εἰς τὸν αὐτῆς υἱὸν Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον, καὶ υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, οὗ ἂν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε· ἑτοιμάζονται τοίνυν γάμοι, καὶ ὁ ναὸς τῆς εὐλογημένης δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ὁ ἐν Βλαχέρναις ἑτοιμάζεται. καὶ ἱεροτελεστίαι, καὶ στέψεις ὁμοῦ γίνον-

ται, καὶ φήμη ἀπαῤῥησίαςος· Ἰωάννη τῷ εὐσεβεςάτῳ βασιλέως, καὶ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων τῷ Παλαιολόγῳ, καὶ Ἑλένας τῆς εὐσεβεςάτης Αὐγούςης, πολλὰ τὰ ἔτη. ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης καὶ πενθερὸς τῷ βασιλέως, καὶ αὐτὸς ςεφθεὶς σὺν τῇ συζύγῳ Βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύετο, καὶ Ματθαῖος ὁ υἱὸς αὐτῷ δεσπότης. καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν τῇ πανδαισίᾳ ἐκείνῃ ὁρμαθὸν βασιλέων καὶ βασιλίδων, δεσποτῶν καὶ δεσποινῶν, ὡς τὸ πάλαι δωδεκάθεον. ἦν γὰρ ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης τῇ ἡλικίᾳ μεσάζων ἔφηβος. ἡ δὲ βασιλὶς Ἑλένη τρισκαιδέκατον ἔτος ἄγουσα, ἔγκυος δὲ γενομένη ἐκ τῷ βασιλεῖ υἱὸν πρωτότοκον ἄῤῥενα, ὃν καὶ Ἀνδρόνικον ἐπωνόμασε. ἀρξάμενος δὲ προχωρεῖν εἰς τὸν τῆς ἀφηλικιότητος χρόνον, ἀπαιδαλεῖν ἤρξατο καὶ νεωτερίζειν, οὐκ ἐν αἰχμαῖς καὶ δόρασι, ἀλλ᾽ ἐν κοίταισι καὶ ἀσελγείαις, καὶ ταῦτα δακνούσαις, καὶ καπνὸν δριμὺ ἀποπεμπούσαις ἀπὸ καρδίας πολλῶν. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς οὐκ ἐδίδου ὕπνον τοῖς βλεφάροις, οὐδὲ τοῖς κροτάφοις νυςαγμόν. ἀλλ᾽ ὡς εἶδον καὶ ἔμαθον τὸ παρεληλυθότα χρόνον οἱ Τοῦρκοι τὰ τῆς Θρᾴκας εἰσόδια καὶ ἐξόδια, οὐ διέλειπον περῶντες οἱ μὲν ἐκ Σεςοῦ πρὸς Ἄβυδον, οἱ δὲ ἐκ Λαμψάκου σὺν ἀκατίοις πάνυ σμικροῖς ἐλεηλατοῦν Χεῤῥόνησον. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς οὐ διέλειπε προσέχων τὰ φρούρια τὰ πρὸς τὴν Σερβίαν. Τότε καὶ Σουλεϊμὰν εἷς τῶν υἱῶν τῷ Ὀρχὰν περάσας ἀπὸ Λαμψάκου σὺν ςρατείᾳ πλείςῃ ἐλεηλάτει Χεῤῥόνησον. ὁ δὲ δεσπότης Ματθαῖος ὁ Καντακουζηνὸς συναντήσας αὐτῷ, περὶ ποὺ τὸ ἐν Χεῤῥονήσῳ Ἑξαμίλιον συνάπτει πόλεμον, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων ὤλεσε, καὶ αὐτὸν τὸν Σουλεϊμάν.

A ne coronationis solemnis ritus peragitur, & acclamationes lætitiæ publicæ signa exaudiuntur, quibus Johanni Palæologo pissimo, imperatori Romanorum potentissimo, & Helenæ religiosissimæ Augustæ multos annos optabat populus. Simul vero Johannes Cantacuzenus imperatoris socer cum conjuge sua coronatur, & imperator proclamatur, & Matthæus filius ejus Despota renunciatur. In hoc celebri epulo cernere erat choream Imperatorum & Imperatricum, dominorum & dominarum, quale fuisse olim traditur deorum duodecim convivium; imperator siquidem Johannes adolescentiæ flore vigebat, Helenaque imperatrix annos tredecim nondum egressa erat; ex imperatore vero cum concepisset, B filium ei peperit primogenitum, quem Andronicum nominarunt. At ille virilem ætatem adeptus sceleribus se polluere cœpit, juveniliterque agere, non armis tractandis deditus, sed stupris & mœchationibus, quæ multorum animos vellicabant, & e cordibus fumum acrem & mordicantem excitabant. At Cantacuzenus somno & quieti haud se permittebat, cumque Turci antea exploravissent, & cognovissent Thraciæ claustra, eorumque aditus & exitus, fretum assidue, alii Sesto Abydum, alii Lampsaco minoribus navigiis trajiciebant, & Chersonesum depopulabantur. Cantacuzenus equidem jugiter mœnia arcibus & castris in Serviæ finibus sitis invigilabat. tunc C etiam Suleimanes Orchanis filiorum unus Lampsaco solvens fretum cum valido exercitu trajecit, Chersonesumque diripit ac devastat: cui Dominus Matthæus Cantacuzenus occurrit, & prope Hexamilium in Chersoneso extructum cum eo acie conflixit, plurimosque Turcos cum eorum duce Suleimane cæcidit.

Cantacuzeni coronatio die xxxi. Maii.

Matthæus Cantacuz. Despota.

Johannis Imp. ignavia ac lascivia.

Turci Chersonesum vastant.

Suleimanes Orchanis F. a Despota Matthæo cæsus.

Edit. Paris. pag. 20.

CAPUT XI.

Johannes Imperator a socero alienatus in Italiam discedit, unde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agitat de recuperandis imperio, & urbe. Stratagemate Catalusii Johannes Paleologus Constantinopolim recuperat, & Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur.

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ὁρῶν ἐν ςενῷ τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα τυγχάνοντα, τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτῷ συμβασιλεύοντα Ἰωάννην ἐν σπατάλῃ καὶ μέθῃ διάγοντα, ἐδυσχέραινε. καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν κατονειδίσας αὐτὸν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ, ἐξῆλθε τῆς πόλεως σὺν δυσὶ τριήρεσι, καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο. ὁ δὲ Βασιλεὺς Καντακουζηνὸς μόνος ἀπολειφθεὶς Βασιλεὺς ὅσον ἠδυνάμεις ἀντεκαθίςατο τοῖς ὑπεναντίοις, τὰ μὲν Τούρκοις, τὰ δὲ Σέρβαις· συχνάκις ὅμως οἱ Τοῦρκοι πηδῶντες ἐπόρθουν Χεῤῥόνησον. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης διετῆ χρόνον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διαβιβάσας, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν θησαυροὺς ἐγκολπωσάμενος χάριν εὐεργεσίας, ἕνεκα τῆς πόλεως παραφυλακῆς, ἐςράφη, καὶ ἐν τῇ Τενέδῳ νήσῳ ἐλθὼν, ἦν γὰρ τότε οἰκουμένη, καὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπάρχων, ἐν φροντίδι δὲ ἦν, πῶς αὐτὸν ὁ πενθερὸς, καὶ Βασιλεὺς ὑποδέξεται. Τότε εἷς τῶν εὐγενῶν Γενουίτης σὺν δύο τριήρεσι πλεύσας ἐκ Γενουίας πρὸς Ἑλλήσποντον. ἐπεὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων τέθραυςο, καὶ εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν καθειςήκει τὰ πράγματα, ὥρμησε καὶ αὐτὸς

D In angusto positas res Romæorum cum videret Cantacuzenus, generumque suum imperii socium Johannem deliciis immersum crapulæque deditum, acri dolore animi perstringitur, eique aliquando libere apertisque verbis vitia exprobravit. At Johannes urbe excedit, & duabus triremibus Italiam petit. Solus itaque regendo imperio Cantacuzenus relictus, & pro viribus hostium tam Turcorum, quam Serviorum invasionibus & insultibus resistit. frequenter itaque Turci irrumpentes Chersonesum deprædabantur. Exacto demum in Italia & Germania biennio, multaque pecunia specie collatæ opis erogata ad tuendam urbem, Johannes imperator revertitur, & ad Tenedum insulam appulit, quæ tunc colonis frequens erat, Romæisque parebat, sollicitus quomodo ab Imperatore socero suo susciperetur. Per id tempus quidam nobilis Genuensis, qui instructis duabus triremibus Genua solverat, ad Hellespontum ferebatur. Fractis enim rebus Romanis ac penitus eversis, ipse Genuæ portu

Johannes Imperator in Italiam abit, &

biennium in Italia & Germania transigit.

Johannes imper. cum Gateluzo paciscitur ut sibi opē ferat.

solvetat; ut aliquas arces Chersonesi occuparet, illarumque dominium usurparet, ut & alii Chium, aliique alia loca Genuenses, & Veneti tenebant. dumque prætervehitur Imperatori forte fit obvius; habitisque mutuis inter se colloquiis, suum ei consilium aperit Imperator, quem etiam voluntati suæ obsequentem nactus est, paratumque ad auxilium sibi quovis modo ferendum, fidemque ab eo exegit, & jurejurando obstrinxit pro salute sua caput periculis eum objecturum, & urbe Cantacuzeni manibus erepta, si Deus ita annuat, Romanorum Imperatorem se solum intra & extra urbem ab eo constituendum esse. Hic appellabatur Franciscus Gateluzus, cui imperator vicissim pollicetur, *Si modo res Deo volente felicem sortiatur exitum, & in recuperando imperio opera sua usus fuero, Mariam sororem meam tibi nuptum dabo.* Cum utrisque conditiones & pollicitationes placuissent, ipsi Hellespontum strenue navigant, & per noctem ante urbem accedunt juxta portam quæ dicitur Odegetriæ, id est *Ducis viæ*. Austroque valido flante, Franciscus stratagema ejusmodi comminiscitur. Habebat in triremibus suis olearia vasa plurima. ab Italia namque discedens triremes oleo partim oneraverat, quo postea distracto ac divendito amphoras vacuas ferebat; jussit ergo remiges binos singulos amphoram unam gestare, & urbis muro alisam confringere, unde strepitus vehemens erumperet; itaque quassandi finem non fecerunt, aut vociferandi, donec custodes audito fragore excitati surgerent, & cum interrogassent causam tanti fragoris ac strepitus, triremium vectores responderunt, navibus actuariis mercatores vehimur, multum oleum nobiscum portantes, partim in mari Pontico distracturi, partim Constantinopoli, dumque navigamus, ecce navium nostrarum una quassata est: velitis ergo adjumento nobis esse, & vobiscum quasi fratribus residuas merces partiemur, nos saltem illæsos salvosque præstate, mare etenim exasperabatur, inque spumas fluctus assurgebant. Tunc qui intra portas custodes erant, eas aperiunt, & numero viginti extra prodeunt. at qui armati in insidiis stabant prope quingenti triremibus erumpentes ingrediuntur, & custodes turris, in quos inciderunt, trucidant; triremibus demum vacuis relictis prope bis mille armati, & acie instructa procedentes urbem ingrediuntur, statimque imperator familiares aliquos in domos Palæologorum, paternorumque amicorum mittit, qui adventum suum eis nunciarent, interim omnes, dum noctis tenebræ sunt, discurrunt. Franciscus in turrium unam ascendit, eique militum præsidium imponit, & in ea collocat imperatorem satellitibus atque hastatis qui eum protegerent, cinctum, ipse vero cum magno militum agmine supra muros discurrit clamando intensa voce, Vivat multos annos imperator Johannes Palæologus. Jamque lucescebat, cum populus audito clamore in Hippodromum cucurrit, ortoque sole etiam ii qui in palatio erant, & plerique alii turmatim confluxerunt. Johannes autem Cantacuzenus monasterium venerandæ (Virginis) ingressus confestim comam tondet, pullamque vestem induit, ac imperatori genero suo significat palatii portas ipsi patere. De turre deinde descendit Johannes Imp. & viam, quæ in palatium ducit, capessit

Quomodo Lesbus insula ad Franciscum Gateluzum ejusque posteros translata.

Stratagemate Gateluzio custodes decipit. *Edit. Paris. pag. 55.*

Porta a custodibus Gateluso aperitur.

Stratagema decii.

Cantacuzenus capta Constantinopoli fit Monachus 1355.

Johannes in Palatium venit.

ἐκ Γενούας τοῦ λαβεῖν μέρος τι τῶν Χερρονήσου φρουρίων, καὶ δεσπόζειν, ὡς ἕτεροι Χῖον, καὶ ἄλλοι ἄλλους τόπους, Γενουῖται, καὶ Βένετοι· καὶ κατὰ πάροδον ἐντυχὼν τῷ Βασιλεῖ, καὶ λόγους συνάραντες, καὶ τὴν γνώμην ὁ Βασιλεὺς ἀνακαλύψας αὐτῷ, εὗρε τὸν ἄνδρα καταπειθῆ, καὶ εἰς παντοίαν βοήθειαν ἕτοιμον. καὶ πιστώσας αὐτὸν ὅρκοις, ὥστε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θεῖναι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὴν πόλιν ἐξᾶραι ἐκ χειρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ, Θεοῦ συνεργοῦντος, καὶ αὐτὸν μόνον Βασιλέα Ῥωμαίων καταστῆσαι ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως, Φραντζίσκος ἦν οὗτος ὁ Γατελοῦζος τὴν ἐπωνυμίαν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς, Εἰ τοῦτο Θεοῦ συνεργοῦντος γενήσεται, καὶ ἕξω σε βοηθὸν ἐν τῇ ἐπαναλήψει τῆς ἐμῆς βασιλείας, γαμβρόν σε ποιήσομαι ἐπ' ἀδελφῇ τῇ ἐμῇ Μαρίᾳ· στέρξαντες οὖν ἀμφότεροι τὰς ὑποσχέσεις ἔτεμον τὸν Ἑλλήσποντον ὡς ἐχρῆν· καὶ διαπλεύσαντες ἀντικρὺ πόλεως διὰ τῆς νυκτὸς. ἔφθασαν ἐν τῇ μικρᾷ πύλῃ, τῇ ἐπονομαζομένῃ τῆς Ὁδηγητρίας· καὶ ἀνέμου σφοδροῦ πνέοντος νότου ὁ Φραντζίσκος σοφίζεται πανουργίαν τινά. ἐν γὰρ ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ ἦσαν ἐλαιοδόχα ἀγγεῖα πολλά. ἦν γὰρ ἔχων ἀπὸ Ἰταλίας μετ' αὐτοῦ φορτίον ἐλαίου, ὃ καὶ πέπρακε, καὶ τὰς λαγύνας κενὰς ἔφερε. κελεύσας οὖν τοὺς ἐρέτας συνδύο τὴν μίαν βαστάζοντες ἐν τῷ τοίχῳ τῆς πόλεως συνέθλαττον, καὶ ἦχος οὐκ ὀλίγος ἐξήρχετο, καὶ οὐ διέλιπον κρούοντες καὶ βοὴν ἀποπλαιοῦντες. ἕως οἱ φύλακες ἀκούσαντες ἐπάνησαν ἔξυπνοι· ἐρωτήσαντες δὲ, τίς ὁ θροῦς; οἱ τῶν τριήρων ἀπεκρίναντο, ὅτι ἔμποροι καὶ νῆες ἐσμὲν φέρουσαι ἔλαιον πολὺ, τὰ μὲν ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ, καὶ παροιμιάσαντες ἰδοὺ μία τῶν νηῶν συνεθλίβη. γενέσθω οὖν ἀρωγὴ τις ἐξ ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς, καὶ πάντα τὰ καταλειφθέντα φόρτια ὡς ἀδελφοὶ διαμεριζόμεθα, μόνον μὴ βλαβῶσι τὰ σώματα. ἦν γὰρ ἡ θάλασσα πρὸς τὸ ἀγριώτερον ὁρῶσα, καὶ κλυδωνιαῖον σίελον ἀποπτύουσα· τότε οἱ ἐντὸς τὰς θύρας ἀνοίξαντες, καὶ ἐξελθόντες ὡς εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν, οἱ παρακαθήμενοι ἔνοπλοι ἐν τῷ κατέργῳ ὡς πεντακόσιοι εἰσίεσαν, καὶ τοὺς εὑρεθέντας ἐν τῷ πύργῳ φύλακας κατέσφαξαν, καὶ τὰς τριήρεις κενὰς ἀφέντες, εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως ὡς δισχίλιοι, σὺν πάσῃ τῇ ὁπλοθήκῃ καὶ παρατάξει. Ὁ δὲ Βασιλεὺς εἰσελθὼν, καὶ παρευθὺ στείλας τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐν τοῖς οἰκήμασι τῶν Παλαιολόγων, καὶ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ φίλων, ἐσήμανε τὴν αὐτοῦ ἄφιξιν, καὶ πάντες ἔθεον, ἦν γὰρ νύξ. Ὁ δὲ Φραντζίσκος ἀνελθὼν εἰς ἕνα τῶν πύργων, καὶ ὀχυρώσας αὐτὸν σὺν ὑπασπισταῖς καὶ λοχαγοῖς, ἀνεβίβασε τὸν Βασιλέα περιφράξας αὐτὸν Λατίνοις καὶ Ῥωμαίοις ὁπλίταις, ὁ δὲ αὐτὸς ἔτρεχε ἐπάνω τοῦ τείχους σὺν πλείστοις δορυφόροις, βοῶντες μεγαλοφώνως, πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Παλαιολόγου βασιλέως Ἰωάννου· ἤρξατο δὲ λυκαυγίζειν, καὶ ὁ δῆμος ἐπακούσας τὴν βοὴν ἔτρεχε εἰς τὸν ἱππόδρομον. πρωίας δὲ γενομένης, καὶ οἱ τοῦ παλατίου, καὶ οἱ τοῦ δήμου πλεῖστοι σωρηδὸν συνεισήρχοντο. ὁ δὲ Βασιλεὺς Καντακουζηνὸς ἐν συντόμῳ τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου εἰσελθὼν κείρεται τὴν κόμην, καὶ ἀμφιέννυται τὰ μέλανα, καὶ τῷ Βασιλεῖ καὶ γαμβρῷ μηνύει τὴν τοῦ παλατίου δι' αὐτὸν ἑτοιμασθεῖσαν εἴσοδον. καὶ ὁ Βασιλεὺς κατελθὼν ἀπὸ τοῦ ὀχυρώματος, τὴν πρὸς τὸ παλάτιον φέρουσαν ὁδὸν σὺν πᾶσι τοῖς Ἰταλοῖς καὶ τοῖς ἐρ-

χηγοῦ αὐτῶν τοῦ Φραντζίσκου, καὶ παντὶ τῷ πλήθει τῆς πόλεως ὅσον τῶν εὐγενῶν, καὶ ὅσον τῶν τοῦ δήμου ἀκόλουθον· Τότε καὶ ἡ δέσποινα προϋπαντήσασα τῷ Βασιλεῖ σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ βρεφυλλίῳ ὄντι, κατησπάζοντο ἀλλήλους, καὶ ἀγαλλόμενοι εἰσῆλθον εἰς τὸ Παλάτιον. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Καντακουζηνὸς ἀφεὶς καὶ δόξαν, καὶ βασιλείαν, καὶ τρυφὴν τὴν κατὰ κόσμον, ἐξαιτεῖ παρὰ τοῦ Βασιλέως λόγον ἐξελθεῖν τῆς πόλεως, καὶ ἐλθεῖν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει, καὶ μονάσαι ἐν ἑνὶ τῶν μοναστηρίων· ὃ καὶ πεποίηκε, καὶ διαβιβάσας χρόνον ἱκανὸν καλῶς ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο· τότε καὶ ὁ Ορχὰν ἐγγὺς ἐπλήρωσε τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τέλος, τὴν ἡγεμονίαν καταλιπὼν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ.

comitantibus omnibus Italis, eorumque duce Francisco, populi etiam multitudine tam patriciorum & illustrium, quam plebis. Tum etiam Augusta in occursum imperatoris processit cum filio Andronico adhuc infantulo, mutuisque amplexibus se salutant, & læti palatium ingrediuntur. Jamque Cantacuzenus abdicato imperio, dimissisque deliciis & mundana gloria, imperatorem rogat, ut urbe discedendi copia sibi detur, possitque in sacrum montem secedere, ibique in aliquo monasterio vitam monasticam agere. quod vitæ institutum etiam sequutus est, longoque tempore ibi exacto in pace pie quievit. Eodem fere tempore Orchanes obiit, filioque suo Morati principatum reliquit.

Edit. Paris. pag. 22.

Cantacuzenus in montem Athon seu sanctum secedit. 1355.

Orchanes moritur, ei Morates succedit. 1359.

CAPUT XII.

Johannis Imperatoris filiorum natu major Andronicus, & Kuntuzes Moratis filius secundogenitus in parentes conjurant, deque occupanda tyrannide agitant: quibus patefactis Morates filium suum oculis privat, significat Johanni, si pacem secum habere vult, ut Andronicum etiam excæcet, cui Johannes morem gerens filio atque etiam ex eo nepoti visum adimit, & in carcerem conjicit. Andronicus Genuensium ope liberatus imperium invadit, patrem & fratres carceri mancipat; carcere astu se liberant, & Johannes in solium Imperatorium restituitur. Manuel ei successor designatur. Nuptiæ Catalusii & Mariæ Palæologinæ.

Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβὰς τὰ εἴκοσι καὶ πέντε ἔτη, καὶ τὴν ἀνδρῴαν ἡλικίαν ἐνδύς, ἐποίησεν υἱοὺς μετὰ τὸν Ἀνδρόνικον δύο, Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον. ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ὑπερεῖχε πάντας τοὺς συνηλικιώτας ἔν τε ῥώμῃ σώματος, καὶ ἐν ἡλικίᾳ καὶ κάλλει διαφέρων πολλούς. ὁ δὲ Μουρὰτ καὶ αὐτὸς ἔχων υἱοὺς τόν τε Σαβούτζιον τὸν προῤῥηθέντα, καὶ Κουντούζην, καὶ Παγιαζήτ. Ὁ δὲ Κουντούζας ἰσήλικος ὢν τῷ τοῦ Ἀνδρονίκου, καὶ κατὰ καιρὸν συνὼν αὐτῷ καὶ συνευφραινόμενος, ἐῤῥέθη λόγος, ὡς ὀμόσαντες ἄμφω ἀποστασίαν ἐκπράξονται, καὶ ὁ μὲν Κουντούζιος τὸν Μουράτ, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος τὸν Ἰωάννην τὸν πατέρα αὐτοῦ διαχειρίσονται, καὶ ἔσονται ἀδελφοὶ εἰς τὸ ἑξῆς. καὶ ὁ μὲν Ἀνδρόνικος τὴν βασιλείαν, ὁ δὲ Κουντούζας τὴν ἡγεμονίαν ἀναδέξηται. ἐνωτισθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Μουράτ, καὶ ἐξετάσας ἀκριβῶς, καὶ μαθὼν τὰ λαληθέντα ἀληθῆ, ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κουντουζίου. καὶ στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην γραφὰς δηλώσας τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεως, καὶ συναίτιον δηλῶν τὸν Ἀνδρόνικον καὶ υἱὸν αὐτοῦ. καὶ εἰ μὴ καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια δράσει τῷ Ἀνδρονίκῳ, ἐγερεῖ μάχην ἄσπονδον κατ' αὐτοῦ· Τότε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἢ διὰ τὴν ἀδυναμίαν ἣν εἶχε, μὴ φέρων ἐχθρωδῶς διακεῖσθαι τῷ Μουράτ· ἢ διὰ τὴν ὑστέρησιν τῆς γνώσεως· ἦν γὰρ ὡς ἐπιπολὺ κοῦφος, καὶ μὴ πολυπραγμονῶν ἐν ἄλλοις τοῖς πράγμασι, πλὴν ἐν γυναιξὶν ὡραίαις καὶ καλαῖς τῷ εἴδει, καὶ τίνος, καὶ πῶς παγιδεύσῃ αὐτήν. ἐν δὲ πράγμασιν ἑτέροις, ὡς ἔλθοι κατὰ τύχην, καὶ κατατροχάδην ἀποῤῥεύσει, οὕτω καὶ ἐδέχετο, καὶ ἀντελάμβανε. Ἐτύφλωσεν οὖν καὶ αὐτὸς τὸν Ἀνδρό-

Imperator Johannes, cum annis viginti quinque major esset virilemque ætatem adeptus, præter Andronicum genuit filios duos Manuelem & Theodorum. Omnes equidem coætaneos superabat Andronicus corporis robore, multosque proceritate, ac forma excellebat. Morates etiam filios genuit Sabucium, de quo mentionem fecimus, Kuntuzem, & Bajazitem, æqualis porro ætatis erant Kuntuzes & Andronicus, cumque data occasione inter se collocuti essent, & oblectandi animi causa simul convenissent, fama ferebatur ipsos conspirasse, rebellionemque esse meditatos, qua patrem suum uterque de medio tolleret: Kuntuzes Moratem, Andronicus vero Johannem; & in posterum fraterna amicitia, fœdusque intercederent, hicque imperium, ille principatum adipisceretur. Hæc cum ad Moratem delata essent, post diligens & accuratum rei examen, compertoque sermones esse veros, quos inter se habuerant, filio suo Kuntazio oculos effodi jubet: epistolamque ad imperatorem Johannem dirigit, qua significat filium suum jussu suo excæcatum, causamque facti exponit: Andronicum etiam ejus filium conjurationis participem accusat: quem nisi tali pœna mulctaverit, bellum internecinum illaturum minatur. Tunc Johannes Augustus, aut imbecillitatis, qua laborabat, conscius, veritusque hostem in se concitare Moratem, vel crassa ignorantia gravatus (obtemperavit.) erat enim ut plurimum hebes ac stupidus, nullaque negotia tractabat: sed totus in captandis formosis mulieribus & venustis occupabatur, ut aliquam quomodocumque alliceret, & illaquearet. Cæteras vero res omissas fortunæ volvendas permittebat, neque de earum exitu, quo tandem abirent, erat sollicitus, verum ad bonos vel malos successus indifferens. Excæcavit ergo Androni-

Johannis Imp. filii.

Moratis filii.

Andronici & Kuntuzis conjuratio in parentes.

Morates Kuntuzi oculos effodi jubet.

Adverte propositum inhumanum, Johannes Andronicum F. suum excæcat, & Morati morem gerit.

pag. 23.

Andronici filium Johannem suumque nepotem avus quoque excæcat.

cum ; neque eum solum , sed etiam ex illo nepotem Johannem infantem admodum , & vix balbutientem , inque locum ejus alterum filium Manuelem Romanorum imperatorem coronatum suffecit : Tertiumque Theodorum dictum Lacedæmonis principem constituit . Excæcatum Andronicum cum nepota Johanne & illius uxore in turri Anemæ concludit ; cumque per biennium ibi detenti fuissent , concursu Latinorum a Galata facto avaserunt . Genuensesque hunc Andronicum suscipientes , ejusque obtendentes nomen civibus Constantinop. bellum inferre cœperunt . Per plures itaqua dies cum pater & filius mutuis præliis certassent , (ita feri erant Romani , & Deum sic odio habebant) Andronicus conceptis execrandis juramentis , quæ deinde violavit , ingreditur civitatem , & Romanorum imperator proclamatus , patrem deinde fratresque suos Manuelem & Theodorum , ut olim Jupiter Saturnum patrem , fratresque suos Plutonem & Neptunum , incarcerat in ea turri , in qua captivus detentus fuerat , quam etiam æque ac Tartarum aversabatur , imperiique solium invadit . Per biennium quoque isti in turre manserunt , evaseruntque ope cujusdam perditi nebulonis , qui vocabatur Angelus , cognomenque ei erat diabolus : conjunctique nomine ac cognomine vocabatur Diabolangelus . Is igitur , cum eos turre extraxisset sive angeli sive dæmonis arte , navigio impositos Scutarium ultra mare trajecit . Verum Andronicus , cognita patris fratrumque fuga , noluit amplius auctor esse calamitatum & infortuniorum , quibus Romæi premebantur ; patremque accersit & fratres , obstricta iis per jusjurandum fide eos in urbem accipit , parentemque solio imperii restituit , & ejus pedibus advolutus errorum veniam rogat , & consequitur . Andronicus equidem ille oculorum alterum apertum habebat , Johannes vero filius ejus utroque luscitiosus erat , & oblique intuebatur . Imperator filii precibus jam delinitus , & eorum quæ acciderant pertæsus , eum cum uxore & filiolo Selymbriam ad habitandum misit , quam ei concedit Daniumque , Heracleam & Panidum . Manuelem deinde imperiali diademate ornat . Francisco Gateluzo , quem amicum optimum & exploratæ fidei supra memoravimus , nuptui collocat sororem suam , dotisque nomine Lesbum insulam ei tradidit , nuptiarum ue solemnitate peracta Mitylenen abierunt , eamque ad nostra tempora eorum posteri successione perpetua possederunt . Quoniam vero narrationis series a Bajazite regressa ad Orchanem illius avum nos retraxit , propter crimina Cantacuzeno objecta , in viam rursus redeamus , & ad Bajazitis res , potius vero Rom. infortunia exponenda pergamus , narrationemque earum ad finem perducamus .

Excæcati in carcere concluduntur.

Andronicus excæcatus Genuensium ope imperat. proclamatur.

Patrem Johannem imperatorem & fratres Andronicus in carcerem conjicit.

Vide alium satyrum.

Ope cujusdam nebulonis evadunt.

Andronicus patri imperium reddit.

& Selymbriam abit.

Manuel in Imperio patri suc cessor designatur. Gateluzi & Mariæ nuptiæ.

Edit. Paris. pag. 24.

A νικον, καὶ οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην νήπιον ὄντα, καὶ μόλις ψελλίζοντα, ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέφει τὸν δεύτερον τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Μανουήλ. τὸν δὲ τρίτον, τὸν καὶ Θεόδωρον δεσπότην Λακεδαιμονίας καθίστησι. τὸν δὲ τυφλὸν Ἀνδρόνικον μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰωάννου καὶ τῆς γυναικὸς ἐγκλείσας ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ καθείργνυσι. διετίαν δὲ ἐν φυλακῇ ἐγκλειστοι γενόμενοι συνδρομῇ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Λατίνων ἀπὸ τοῦ πύργου ἐξέφυγον, καὶ οἱ Γενουῖται τοῦτον δεξάμενοι, ἤρξαντο ἀντιμάχεσθαι τοῖς πολίταις προσωπεῖον αἰτιώμενοι τὸν Ἀνδρόνικον. καὶ πολεμήσαντες ἡμέρας ἱκανὰς πατὴρ πρὸς υἱὸν, καὶ υἱὸς πρὸς πατέρα (τοῦτο τῆς Ῥωμαίων ἀπανθρωπίας, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἔχθρας διὰ τῶν φρικωδεστάτων ὅρκων γενομένης B παραβάσεως) ποτὲ εἰσεισιν ἐν τῇ πόλει Ἀνδρόνικος, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναγορεύεται. τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον, ἐγκλείσας ἐν ᾧ πύργος, ἐν αὐτοὺς εἶχεν ὡς τάρταρον, ὡς ὁ Ζεὺς τὸν πατέρα καὶ Κρόνον, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Πλούτωνα καὶ Ποσειδῶνα ἔνδον ἀπεῖχε, καὶ αὐτὸς τῆς βασιλείας ἀντεποιεῖτο. διετίαν οὖν καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ πύργῳ γενόμενοι, ἀπέδρασαν συνεργείᾳ τινὸς ἀλάστορος, ὄνομα μὲν αὐτῷ Ἄγγελος, τῇ δὲ ἐπωνυμίᾳ διάβολος, καὶ μίγδην φέροντες σὺν τῇ ἐπωνυμίᾳ τὸ ὄνομα, ἐκαλεῖτο διαβολάγγελος. Αὐτὸς τοίνυν ἐκβάλλων ἀπὸ τοῦ πύργου εἴτε ἀγγέλου, εἴτε δαίμονος τέχνῃ ἐπέρασεν αὐτοὺς ἐμβάλλων ἐν ἀκατίῳ, πέραν εἰς τὸ σκουτάριον. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἀνδρόνικος μαθὼν τὴν C φυγὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν εἰς μακρὰν γενέσθαι τὰ δυστυχήματα Ῥωμαίοις, οὐδὲ αὐτὸς εἶναι τῶν κακῶν αἴτιος. ἀλλὰ μετακαλεῖται τὸν πατέρα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς δοὺς πίστεις ἐνόρκους, καὶ εἰσάγει τούτους ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀναβιβάζει τὸν πατέρα ἐν τοῖς τῆς βασιλείας θώκοις, καὶ πίπτει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ζητεῖ λύσιν τῶν ἐγκλημάτων, καὶ αὐτὸς ἀφίησιν. ἦν γὰρ ὁ Ἀνδρόνικος τὸν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἔχων ἀνεωγμένον, ὁ δὲ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο σκαρδαμύττων, καὶ παραβλὼψ θεωρῶν. Τότε ὁ Βασιλεὺς καμφθεὶς, καὶ ἐπὶ τῷ γεγονότι πάθει σφοδρῶς λυπηθεὶς, ἔπεμψεν αὐτὸν σὺν τῷ παιδὶ καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐν * Συληβρίᾳ δωρήσας αὐτῷ ταύτην, καὶ Δάνειον, καὶ Ἡράκλειαν, Ῥαιδεστὸν, D καὶ Πάνιδον. τὸν δὲ Μανουὴλ στέφει ταινίαις, καὶ Βασιλέα ἀναγορεύει Ῥωμαίων. τὸν δὲ Φραντζίσκον Γατιλοῦζον, ὃν ὁ λόγος ὡς φίλον καλὸν καὶ πιστότατον ἐδήλωσε προλαβὼν, δίδωσι τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν ὁ Βασιλεὺς εἰς γυναῖκα, καὶ εἰς προῖκα τὴν νῆσον Λέσβον, καὶ τοὺς γάμους τελέσαντες ἀπῆραν ἐκεῖθεν. καὶ ἐν τῇ Μιτυλήνῃ κατῴκησαν μέχρι τοῦ νῦν κατὰ διαδοχὴν οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ τὴν νῆσον ταύτην αὐθεντεύοντες οὐκ ἔλειψαν. Ἐπεὶ δ' ὁ λόγος ἡμᾶς ἀναποδίζων ἀπὸ τοῦ Παγιαζὴτ εἰς τὸν πάππον αὐτοῦ τὸν Ὀρχὰν ἕνεκα τῶν αἰτιαμάτων τοῦ Καντακουζηνοῦ ἀναχαιτίσας κατήνεγκε, φέρε πάλιν τὴν αὐτὴν ῥύμην ἀρξάμενοι πρὸς τὰ τοῦ Παγιαζὴτ εὐθυδρομήσωμεν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα καὶ ἴδωμεν τὴν διήγησιν ἄχρι τοῦ κατανοεῖν προσάξει.

Συμβρίαν.

CAPUT XIII.

Bajazites tributa Johanni imperat, & sibi militatum venire alterum ex ejus filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Johannes Constantinopolim munit, Bajaziti jussu extructa a se propugnacula diruit, tandemque obiit. Manuel qui Bajaziti militabat inque ejus aula versabatur, audita patris morte, Constantinopolim advenit. Bajazites id ægre ferens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicam occupat. Constantinopolim vexat & cibaria in eam invehi impedit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Bajazitem movent, & ad Nicopolim a Turcis cæduntur & vincuntur.

A Ἐπεὶ δ' ὁ Παγιαζὴτ τὰς πολυαρχίας πάσας ἐξῇρεν ἐκ προσώπου τῆς Ἀσιάτιδος γῆς, καὶ Βιθυνίας, καὶ Φρυγίας, Μυσίας λέγω, καὶ Καρίας, καὶ μονάρχης ἐγένετο, τότε κατὰ τῆς πόλεως καὶ τὸν νοῦν, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἔστησε. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον πέμψας ἀποκρισιαρίους εἰς Βασιλέα ᾐτήσατο φόρους διδόναι, καὶ ἐν ἐξπεδίτῳ ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ πέμπειν σὺν στρατιώταις ἑκατόν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς μὴ ἔχων βοήθειαν ἔκ τινος τῶν Ῥηγάδων, ἢ τῶν ἀριστοκρατουμένων, ἢ τῶν δημοκρατουμένων, εἰς τοῦτο κατένευσε, καὶ μίαν, καὶ δευτέραν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν στρατιώταις ὁπλίταις Ῥωμαίοις ἐπέμφθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ βασιλέως εἰς ὑπουργίαν, συστρατεύων τῷ Παγιαζὴτ, ὅτε πρὸς Παμφυλίαν κατὰ Τούρκων ἐχώρει. B Τὴν δὲ σιτοπομπίαν ἐκώλυσε, τὴν κατ' ἔτος λαμβανομένην ἐξ Ἀσίας εἰς τὰς νήσους Λέσβον λέγω, Χίον, Λῆμνον, Ῥόδον καὶ τὰς ἑξῆς. Καὶ δὴ στόλον ἑτοιμάσας πέμπει ἐν Χίῳ μακρὰς νῆας ἑξήκοντα, καὶ πυρὶ τὴν πόλιν ἐμπιπρᾷ, καὶ τὰς πέριξ κώμας ἀφανίζει, καὶ τὰς κυκλάδας νήσους καὶ τὴν Εὔβοιαν, καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν μέρη. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ὁρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀποκάλυπτον, καὶ αὔθαδες, ἤρξατο κτίζειν εἰς ἓν μέρος τῆς πόλεως τὸ λεγόμενον, χρυσείαν πύλην· κατασκευάσας πύργους δύο ἐν τῷ θατέρῳ τῶν μερῶν τῆς πύλης λευκῷ μαρμάρῳ συνηρμοσμένῳ, οἰκοδομήσας αὐτοὺς οὐ διὰ λιθοξόων, οὐδὲ διὰ οἰκείων ἀναλωμάτων, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ἀναθημάτων καλλίστων, κατάξας τὸν ναὸν ἐπ' ὀνόματι πάντων τῶν ἁγίων κτισθέντα παρὰ κυροῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, καὶ μεγάλου Βασιλέως, C καὶ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα καλῶς οἰκοδομηθέντα, καὶ αὐτὸν παρὰ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου· καὶ τὰ παραλειπόμενα τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ὃν ἀνήγειρεν ὁ μέγας Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Ἐχαράκωσεν οὖν μέρος τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς χρυσείας πύλης ἕως τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν κατασκευάσας, καὶ ὁρμητήριον ἔχων αὐτὸ πρὸς καταφυγὴν ἐν καιρῷ. Ἀπαρτισθέντος οὖν τοῦ πολιχνίου ὁ Παγιαζὴτ ἐβουλήθη ἐκστρατεῦσαι κατὰ Τούρκων κειμένων ἐν τοῖς μέρεσι, τοῖς κατὰ Πέργην τῆς Παμφυλίας. Καὶ δὴ καλέσας τὸν Βασιλέα πέμπει τὸ σύνηθες τὸν υἱὸν, καὶ βασιλέα Μανουὴλ σὺν τοῖς ἑκατὸν στρατιώταις. Καὶ D μετὰ τὴν ἐπάνοδον μηνύει τῷ Βασιλεῖ Ἰωάννῃ, ἐν τῇ Προύσῃ ὄντος τοῦ Μανουὴλ, ἵνα τὸ τῆς χρυσείας πολίχνιον, ὃ ἀνήγειρεν ἐκ νέου, χαλάσαι, καὶ ἐρείπιον ἀφεῖναι, ἢ τὰς τοῦ Μανουὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κόρας ἐξορύξας ταχέως εἰς αὐτὸν πέμπει τετυφλωμένον. Ὁ οὖν Βασιλεὺς Ἰωάννης ὁρῶν τὴν τοσαύτην δυναστείαν, καὶ μὴ ἔχων ὅτι δράσει,

Duca Hist. Byz.

A Postquam Bajazites omnes Asiæ principatus, qui plures erant, evertit, & Bithyniæ, Phrygiæ, Mysiæ, Cariæ Monarcham se gessit, adversus Constantinopolim mentem & oculos direxit. Primum omnium missis ad imperatorem apocrisiariis tributum poscit, ejusque filiorum unum, cum militibus centum ad bellum paratis mitti. Destitutus Imperator regum omnium auxilio, desertusque a Rebuspublicis Bajaziti obtemperat; semel etiam atque iterum Manuel cum cohorte centum armatorum militum Romæorum a patre missus, ut Bajaziti operam suam præberet, subque ejus signis militaret in expeditione ab eo adversus Turcos Pamphyliam tenentes suscepta. Frugum insuper convectionem annuam ex Asia in B insulas Lesbum, Chium, Lemnum, Rhodum & alias prohibuit Bajazites. Classe deinde instructa sexaginta longas naves in Chium mittit, urbem incendio delet, pagos vicinos diruit, Cycladas insulas affligit, Eubœam & Atticæ regionis partem. Tunc imperator cognita Tyranni ambitione manifesta atque audacia, aggressus est munire quamdam urbis partem, quæ Aurea porta dicitur, duabus ad utrumque portæ latus marmore albo bene expolito extructis turribus, non propriis tamen impensis ex latomiis convecto, sed e magnificentissimis, quæ diruit ipse, donariis consecratis olim ab aliis Imperatoribus. Namque templum nomini omnium sanctorum dedicatum, C quod Leo imp. philosophus & Magn. extruxerat, evertit; aliud quoque sanctorum quadraginta, quod imperator Mauricius ædificari jusserat; residuaque ad opus absolvendum congessit rudera Basilicæ sancti Mocii, quam Constantinus magnus ædificandam locaverat. Hoc munimento extructo partem civitatis ab Aurea porta ad litus maris meridiei objacens, cinxerat, sibique effugii locum quo se reciperet, paraverat. Jam absolutum erat illud propugnaculum cum Bajazites adversus Turcos, qui agrum Pergæum in Pamphylia tenebant, expeditionem meditabatur, quam imperatori significat: qui, quod jam facere assueverat, Manuelem filium atque imperatorem cum centum D militibus mittit. Ex qua expeditione cum rediisset Bajazites, & Manuel Prusæ commoraretur, Johanni imperatori significat, ut propugnaculum aureæ portæ dirueret, soloque rudera æquaret, alias excæcatum Manuelem effossis pupillis ei se remissurum statim minatur. Formidans itaque Johannes Tyranni istius vires, animi pendens, consilii viriumque inops, (in lecto etenim decumbebat podagra con-

Imperatoris servitutem nota, cui tributa imperat Turcus.

Classis Bajaziti in Cycladas insulas missa.

Johannes imperator Constantinopolim propugnaculis munire cogitat & perficit, sed.

Edit. Paris. pag. 25.

Bajazite jubente illa diruit.

fectus, & uti verum dicam, deliciis nimioque cibo & potu semimortuus) nullum etiam præter Manuelem superstitem filium habens, quem heredem imperii, sibique successorem relinqueret, propugnaculum solo æquat, certisque indiciis notum facit Tyranno, peracta esse quæ jusserat. Imperator certe cum tam acerba nefariaque mandata ipsi nunciata sunt, corporis doloribus adhuc conflictatus, fato cessit. Manuel audita patris morte noctu in fugam se conjicit, inque urbem pervenit, & postquam parentem mortuum de more luxisset, sollicitus atque anxius admodum propter Tyrannum erat dubius an se, & urbem ille bello petat. At Tyrannus cognita imperatoris morte, Manuelisque fuga, ægre & moleste id ferens in domesticos ira ac furore percitus excanduit, quod eorum nullo animadvertente aufugisset; illum quippe occidere destinaverat, si in potestate sua habuisset. Statim ergo ad imperatorem Manuelem Apocrisiarios mittit, qui ei denuntiarent sibi visum esse, ut in urbe Constantinopoli suorum judicum & jurisperitorum unus, quem Cadin ipsi appellant, resideret ac jus diceret: non æquum esse asserens Musulmanos mercaturam exercentes & Constantinopolim frequentantes, natis litibus & controversiis in jus vocari, & pro tribunali Cavuridum vadimonio adesse; sed oportere Musulmanum a Musulmano judicari, aliaque similia supra modum iniqua & injusta per calumniam proponit. hæc tandem ferociter ac superbe addit: *nisi velis quæcumque tibi impero exequi, quæque postulo concedere, portis urbis clausis in ea regna, quæ extra muros sunt, omnia possideo.* Eodem tempore Tyrannus ex Bithynia in Thraciam trajicit, omniaque oppida & vicos, intra præfecturæ urbanæ limites a Panido ad urbis mœnia evertit, incolasque alio transportat. Thessalonicam inde cepit, oppidulaque ulterius sita. Abranezem etiam in Peloponnesum mittit, qui universam Spartanam regionem Achaiamque diripuit; & adversus urbes ad Pontum Euxinum sitas Turachanem, qui eas devastavit. Utque plane quod res est dicam, omnia eversa ac desolata sunt, intraque urbem non melior erat, non qui triticum trituraret, sed ita, fame, ac desperatione laborabatur. Tyrannus equidem bello non tentabat urbem, pinnas murorum dejiciendo, eosve machinis ullis quatiendo, nec præterea velitationibus aut levibus oppugnationibus lacessebat: sed aderant militum supra decem millia, quos longe a muris in ambitu habebat obsidentes aditus, observantesque ne quid in urbem importaretur, aut ea exportaretur. Fames propterea in urbe ingravescebat, deficientibus tritico, vino, oleo cæterisque alimentorum speciebus: utque panem coquerent cæteraque obsonia, quæ coqui conficiunt, quod lignum ipsos deficeret, domos altas diruerunt, trabibusque earum ad ignem usi sunt. In ejusmodi angustiis constitutus imperator, nullumque præsens auxilium cernans, ad Papam, Regem Franciæ, & Hungariæ Cralem scribit, monetque Constantinopolim obsidione cingi, & in ea conclusum se esse ad rerum omnium penuriam redactum: & nisi prompte auxilium opemque ipsi tulerint, in hostium fidei Christianæ manus urbem concessuram. His permoti occidua-

Obiit Imp. Johannes anno mundi 6899 Indict. 2. Christi 1391.

Bajazites duras conditiones Manueli imperat.

Edit. Paris. pag. 26.

Anno Hegiræ 791. Zumalziulcher 19. Christi 1391. Maii 25. Thessalonica capta a Bajazite. Abranezes Peloponesum invadit.

Vide summam penuriam Constantinopolis circumsessæ.

Manuel opem sibi ferri a Christianis principibus poscit.

[A] ἦν γὰρ κατάκοιτος, καὶ ἀλγῶν τοὺς πόδας, ἀμεθανὴς, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ πολλῆς ἀδδηφαγίας, καὶ πολυποσίας, καὶ τῆς ἀδυπαθειῶν, μὴ ἔχων ἕτερον ἀντὶ τοῦ Μανουὴλ στέψαι, καὶ καταλιπεῖν Βασιλέα, βάλλει τὸ φρούριον αὐτοῦ, καὶ μηνύει τῷ τυράννῳ δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων, ὅτι τὸ κελευσθὲν πέρας εἴληφεν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀκούσας τὸ πικρὸν καὶ ἀπαίσιον μήνυμα ὅτι * ὄντος ἐν ὀδυνίαις σωμάτων ἀπέδωκε τὸ χρεών. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διὰ νυκτὸς φυγὰς ᾤχετο, καὶ δὴ καταλαβὼν τὴν πόλιν, καὶ τὸ πένθος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς ἔθος πληρώσας ἐκάθητο μεριμνῶν περὶ τοῦ τυράννου, τί ἄρα βούλεται κατ' αὐτοῦ, καὶ κατὰ τῆς πόλεως· ὁ δὲ τύραννος μαθὼν τὸν [B] θάνατον τοῦ Βασιλέως, καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Μανουὴλ ἐωράτο, καὶ ἐδυσχέραινε· καὶ κατὰ τῶν οἰκείων ἐμαίνετο πῶς διέδρα, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἔγνω. ἐβούλετο γὰρ θανατῶσαι αὐτὸν, εἰ ἐν χερσὶν ἔτυχεν ὤν· τότε στέλλει πρὸς τὸν Βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιαρίους, ζητῶν ὅτι βούλεται τοῦ εἶναι καὶ διαμένειν ἐντὸς τῆς πόλεως ἕνα τῶν αὐτοῦ κριτῶν, καὶ νομομαθῶν, ὃν αὐτοὶ καλοῦσι Καδῆν· οὐκ εἶναι δίκαιον λέγων τοὺς Μουσουλμάνους ἐν ἐμπορείαις ἀσχολουμένους, καὶ ἐν τῇ Κωνσταντίνου ἀπερχομένους, διά τινων ὑποθέσεων, καὶ ἀμφιβολιῶν παρίστασθαι τοὺς Μουσουλμάνους ἐν κριτηρίῳ Καβουρίδων, ἀλλὰ τὸν Μουσουλμάνον διὰ Μουσουλμάνου κρίνεσθαι, καὶ ἕτερα παραπλήσια γέμοντα φόρτης ἀδικίας, καὶ συκο[C]φαντίας. τέλος, εἰ οὐ βούλει ποιῆσαι, καὶ δοῦναι ὅσα σοι προστάττω, κλεῖσον τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ βασίλευε ἐν μέσῳ αὐτῆς. τὰ δὲ ἐκτὸς αὐτῆς ἐμὰ πάντα εἰσί. Τότε ὁ τύραννος περάσας ἀπὸ Βιθυνίας εἰς Θρᾴκην, πάντα τὰ τῆς πόλεως ἄστη κατέσκαψε, καὶ τοὺς οἰκοῦντας μετῴκισεν ἀπὸ Πανίδου ἄχρι αὐτῆς πόλεως. εἷλε καὶ Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην χωρία· εἰς Πελοπόννησον δὲ πέμπει Ἀβρανέζην ἀρχηγὸν, καὶ λεηλατεῖ πᾶσαν Λακεδαιμονίαν, καὶ Ἀχαΐαν. ἐν δὲ τῇ πόλεσι τῇ πρὸς Εὔξεινον πόντον κειμέναις πέμπει Τουραχάνην, καὶ ἐρημίᾳ ἐρήμωσεν αὐτάς· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ πάντα ἠφανίσθη, καὶ γεγόνασιν ἄοικα. Ἡ δὲ πόλις οὐκ [D] εἶχεν οὔτε τοὺς θερίζοντας, οὔτε τοὺς ἀλοῶντας, ἀλλὰ τῷ μεγέθει τοῦ λιμοῦ ἐστενοχωρεῖτο, καὶ ἀπεβάλλετο τὴν ψυχήν. οὐ γὰρ ἐπολέμει ταύτην ὁ τύραννος, οὐδὲ ῥιψεπάλξεις, οὐδὲ τειχεπάλξεις, οὐδ' ἀκροβολισμοὺς, οὐδ' ἄλλο τι τῶν μηχανικῶν ἀντεπήγαγεν. ἀλλὰ μόνον ἀνθρώπους ὑπὲρ μυρίους καθημένους κύκλῳ μακρόθεν, καὶ προσέχοντας τὰς διεξόδους, τοῦ μὴ ἐξέρχεσθαι, ἢ εἰσέρχεσθαι τί ἐν αὐτῇ. Ἐγένετο οὖν λιμὸς ἰσχυρὸς ἔνδον τῆς πόλεως ἀπό τε σίτου, οἴνου, ἐλαίου, καὶ ἑτέρων εἰδῶν· πρὸς δὲ χρείαν ἄρτου, καὶ πάσης ἄλλης κατασκευῆς, ἣν ὑπουργοῦσι μαγείρων παῖδες, ἐνδείας οὔσης ξύλων, κατήρριπτον τοὺς ἐξαισίους οἴκους, καὶ τὰς δοκοὺς κατέκαιον. Ὁ δὲ [E] βασιλεὺς Μανουὴλ ἀπορήσας, καὶ μηδεμίαν βοήθειαν ἰδὼν ἐξ ἅπαντος γράφει πρὸς Πάπαν, πρὸς τὸν Ῥῆγα Φραγκίας, πρὸς τὸν Κράλην Οὐγγρίας μηνύων τὸν ἀποκλεισμὸν, καὶ τὴν στενοχωρίαν τῆς πόλεως. καὶ εἰ μὴ τάχος φθάσει ἀρωγή τις καὶ βοήθεια, παραδίδονται εἰς χεῖρας ἐχθρῶν τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. Καμφθέντες οὖν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις οἱ τῆς ἑσπερίας ἀρχηγοὶ, καὶ πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ

* ἐὸν

καθοπλίσαντες ἑαυτοὺς, ἦλθοσαν εἰς Οὐγγρίαν ἔαρος ἀρξαμένου, ὅ, τε Ῥὴξ * Φιλάνδρας, καὶ ἐκ τῶν Ἰγγλυνῶν πλεῖστοι, καὶ τῆς Φραγγίας οἱ μεγιστᾶνες, καὶ ἐκ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγοι· καὶ δὴ πρὸς τὰς ἐπιτολὰς τοῦ κυνὸς ἔπηξαν τὰς σκηνὰς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δανούβεως, ἔχοντες μετ' αὐτῶν τὸν Κράλην Οὐγγρίας Σιγισμοῦνδον, ὃς καὶ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχέ τε, καὶ ἐλέγετο· καὶ δὴ περάσαντες τὴν περαίαν ἐν Νικοπόλει, καὶ καλῶς ἑτοιμασθέντες κατὰ τοῦ Παγιαζὴτ ὡπλίζοντο. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ πρὸ ἱκανὰς ἡμέρας μαθὼν τὴν ἄθροισιν τοῦ γένους τοῦ ἀπὸ ἑσπερίων, καὶ συναθροίσας καὶ αὐτὸς ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀνατολῆς τε, καὶ δύσεως, καὶ αὐτοὺς τοὺς φυλάσσοντας τὴν πόλιν, κατὰ πρόσωπον ἤλαυνε. καὶ περάσας τὴν Φιλίππου, καὶ τὰ ὄρη τὰ ὑπερμεγέθη, καὶ τοῖς λιβάσι καταντήσας τοῖς πρὸ Σοφίαν, ἐκεῖ αὐτοὺς ἀπεκδέχετο· τῇ ἐπιούσῃ τοίνυν ἐμφανεῖς γενόμενοι οἱ Χριστιανοὶ, καὶ κατὰ σειρὰν παραστάντες, συνασπισμὸν ποιησάμενοι, πρῶτον τὸ μέσον διέρρηξαν τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος λίαν ἐῤῥωμένως ἀγωνισάμενοι, καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀνθισταμένους, ἕως διήλασαν, καὶ ἐς αὐτὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν. καὶ συστρέψαντες αὖθις πάνυ ἔδρων τὰ κράτιστα, ὡς ἀπράκτους ἤδη φαίνεσθαι τοὺς τῶν Τούρκων σφενδονήτας τε καὶ τοξότας. Ὡς δ' οἱ τῆς Φλάνδρας ἔνδον τὸν πόλεμον δεξιῶς πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντικαθισταμένους, καὶ τὰ πρὸς φυγὴν ὁρμωμένους, καὶ αὐτοὶ χύδην ὄπισθεν ἔτρεχον, καὶ τὰς παρεμβολὰς τῶν Τούρκων διελθόντες, καὶ αἱματόφυρτα τὰ πελάγη τοῦ πεδίου ἐργασάμενοι, εἰς τὰς αὐτῶν παρεμβολὰς ὑπέστρεφον· Οἱ δὲ Τοῦρκοι σὺν τῷ ἀρχηγῷ Παγιαζὴτ, οἵ τινες πόρται καλοῦνται, οἷον θύρα τοῦ παλατίου τῆς αὐλῆς ὄντες, ἀργυρώνητοι πάντες, καὶ ἐκ διαφόρων γενῶν τῶν ἀπαριθμουμένων ἐν Χριστιανοῖς, ὑπὲρ μυρίους ὄντες καὶ ἐν λόχῳ τινὶ κεκρυμμένοι διὰ τὸ ἀνύποπτον, συμφρονήσαντες αὐτοβοεί τε κατὰ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Οὔγγρων ὁρμήσαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, καὶ συμμίξαντες τοὺς μὲν ἔργον ἀπέφαινον ξίφους, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποίουν. στραφέντες δὲ οἱ τῶν Φρανδάλων, καὶ ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Οὔγγρων, καὶ τοὺς Τούρκους ἀλαλάζοντας, καὶ εἰς ἀέρα φωνὰς πέμποντας καὶ κατόπιν τρέχοντας· ἐξαίφνης ἄλλοι σὺν βοῇ ταραχώδει, καὶ σαλπίγγων ἤχῳ ἐπικατασείσαντες τοῖς Φράγκοις, τοὺς μὲν ἐδίωξαν, ἄλλους δὲ ἔβαλλον κάτω τῶν ἵππων, καὶ τοὺς ἑτέρους τοὺς ἀνθισταμένους κατέσφαξαν· καταδιώξαντες τοὺς λοιποὺς ἄχρι Δανούβεως, ὧν πλεῖστοι ἐν τῷ ποταμῷ ἔρριψαν ἑαυτοὺς, καὶ ἀπεπνίγησαν. ἐζώγρησαν δὲ καὶ ζῶντας μεγιστᾶνας τὸν Δοῦκα τῆς * Φρανδάλων καὶ Μπουργουνίας, καὶ ἑτέρους Φραντζέζιδας, καὶ ὑψηλοτάτους Μπαρούνιδας. οὓς πέμψας ἐν τῇ Προύσῃ ἀπέκλεισε, καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπεμπόλησε, δόντες ἐγγύην τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης, καὶ υἱὸν τοῦ προῤῥηθέντος Φραντζίσκα τοῦ Γατιλούζου.

* Φλάνδρας

* Φλάνδρων

A rum regionum principes ad resistendum crucis hostibus armantur, ineunteque vere in Hungariam accedunt Flandriæ Comes, Anglorumque manus magna, Franciæ quoque proceres, & Italorum non pauci; perque sidus caniculæ ad Danubii ripam castrametati sunt; quibus Hungariæ Crales Sigismundus se adjunxerat: Romanorum Imperatoris erat, & ita appellabatur, & cum Nicopoli in alteram oppositamque Danubii ripam trajecissent, ad prælium contra Bajazitem strenue capessendum sese comparavere. Ante multum tempus certior factus erat Bajazites, gentes occidentales exercitum conscribere, quapropter orientis atque occidentis copias in unum coegit; quibus adjunxit eas, quæ urbem obsidebant, & in oc- B cursum occidentalium educit: prætergressusque Philippopolim, montesque altissimos ad paludes, quæ Sophiæ vicinæ sunt, accessit, illicque expectans substitit. Postridie Christiani acie instructa in conspectum Turcici exercitus procedunt, & testudine facta primo impetu mediam hostium phalangem perrumpunt, & strenue admodum pugnant; & donec ad postremam aciem hostium penetrassent, omnes, qui restiterunt, concidunt. Iterumque globo conserto rem ita strenue gesserunt, ut Turcorum funditorum & sagittariorum operam inutilem redderent. Ubi demum Flandricæ cohortes pugnam adversus Turcos feliciter cedere animadverterunt & horum C plerosque fugæ se committere, effuso cursu turbatisque ordinibus tergo instant, & in medios Turcicæ aciei ordines penetrant, occisorumque cruore cœnosas lacunas camporum complent; inque ordines eosdem remeando impetu ruunt. Tum demum principis Bajazitis satellites, qui *Porta* vocantur, veluti ad aulæ Palatinæ januam stantes, pecunia empti omnes, exque variis Christianis gentibus supra decem millia coacti, in insidiis delitescentes, uno impetu, ac clamore in Francos, ac Hungaros impressionem faciunt: eosque undique circumdatos consertis manibus partim ferro cædunt, partim in fugam vertunt. Flandri vero a prælio se recipientes ubi D fugatos Hungaros, fusosque vident, Turcosque lætitiæ vocibus ac clamoribus aerem complere, & a tergo instare, fugam capessunt; partimque ab hostibus cum clamore & tubarum clangore insequentibus profligantur, partim equis deturbantur. repugnantes neci dederunt Turci, cæterosque ad Danubii ripam persecuti sunt, quorum plurimi in fluvium præcipites ruerunt, & aquis absorpti sunt. Multos itaque principes vivos ac magnates vivos ceperunt, Ducem Burgundiæ, qui & Flandriæ Comes erat, aliosque Francos & illustres Barones, quos Prusam misit Bajazites & illic captivos vinctosque detinuit: multisque deinde pecuniis vendidit, sponsore vadeque accepto Mytilenes Principe, Francisci Gateluzi supra memorati filio.

Hungari & Belgæ adversus Turcos.

Edit. Parif. pag. 27.

Vide viros fortes misceri pereuntes.

Clades a Christianis accepta anno 1392. Septemb. 794. ad finem decumbente juxta Annal. Turc. juxta omnes Historicos occidentales anno Christi 1396.

Edit. Parif. pag. 28.

CAPUT XIV.

Bajazites Constantinopolim sibi dedi petit: & Johannem eiecto Manuele imperatorem constituit. Manuel saluti urbis ac plebis consulens Constantinopoli discedit & in Peloponesum, hinc in Italiam proficiscitur, & occidentalibus regnis ac provinciis peragratis in Peloponesum revertitur.

Bajazites Constantinop. sibi dedi insolenter postulat. Christi 1393. juxta Annal. Turc.

TAm prospero successu superbiens, ac supra modum elatus Turcus ad Imperatorem Manuelem Apocrisiarios mittit, urbemque Constantinopolim sibi tradi per eos poscit, nec tamen aliquod responsum accipit. Maxima pars interim civium fame laborantes conflictabantur, urbemque Turco prodi malebant: tamen cum eorum memoriam subirent, quæ in Asia a Turcis patrata erant, urbiumque eversiones, sacrorum templorum desolationes ac polluţiones: quibusque calumniis & vexationibus tentarentur singulis horis, adque pietatem ejurandam cogerentur, animum a tali proposito revocabant, his additis verbis: *labore atque ærumna ne fatiscamus, speque nostra in Deum reposita ad breve tempus sustineamus; nam quis novit an Deus erroribus ac peccatis nostris dissimulatis, sicut olim Ninivitarum, nostri non miserebitur? & a fera ista salvos, integrosque præstabit.* At Tyrannus quanto obfirmatos civium animos videt suæque libidini haud obtemperantes, tanto feritas illius in eos exasperabatur. Quid denum accidit? Andronicus ille paulo prius nobis dictus, Imperatoris Manuelis frater Selymbriæ superstite filio Johanne adolescente jam obierat. Hic virilem ætatem adeptus ditionem paternam obtinuit, a quo Bajazites Selymbriam sibi tradi poscebat: quod minime tolerans Johannes, patri sibique illatam ab avo injuriam allegavit; quod cum imperii successio ad patrem ejusque posteros jure deferretur, avus inique in eos se gerens secundo filio illud tradiderit, & *patri*, inquit, *meo hoc oppidulum concesserit, quod si occupaveris damno haud mediocri afficior.* Tunc Bajazites cum aliam occasionem nactus esset a proposito tali divertit. Jamdiu ille, quibus artibus Constantinopolim invaderet, animo versabat: non omisit itaque nomen obtendere Johannis, qui Manuelis ex fratre nepos erat, jubetque Manuelem urbe cedere, & Johannem in illam introduci, ad quem naturæ lege imperium pertinebat; pollicebatur insuper cum civibus Constantinopoleos deinceps se pacifice acturum. Cum itaque populum dissidiis agitatum sensisset Manuel, & adversum se seditione ac clamoribus insurgere; aliosque audaciam sumentes conclamare, ut Johannes introduceretur, & tollerentur scandala: audissetque passim murmurantes & accusantes, quod imperii solio non cederet, illudque legitimo successori non restitueret, sed tyrannice regnare vellet salutis publicæ immemor: Ipse prudentia ac eruditione apprime instructus, sapiens commodumque consilium init: & Johanni, qui in castris Turcorum cum exercitu duodecim millium militum erat, denunciat, eum in urbem accepturum esse, & introducturum accepto datoque utrinque juramento, eique imperium restituere velle, modo sibi liceat urbe ea-

Johannes cæcus Andronici luminibus privati f. dedere Selymbriam a Bajazite sollicitatus sed recusat.

Bajazites Johanne ejecto Manuelem imperatorem Constantinopolitanum facit.

pag. 29.

Manuelis Imperatoris in Italiam profectio, & Johannis ejus nepotis in urbem Constantinopolim ingressus.

A ΦΥΣΙΩΘΕΙΣ οὖν ἐν τῷ τοιούτῳ ἀτυχήματι, καὶ λίαν ἐπαρθεὶς πέμπει πρὸς τὸν Βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιαρίους, ζητῶν τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ οὐδ' ἀπόκρισιν ἔδωκεν. οἱ δὲ πλεῖστοι τῆς πόλεως βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ συνεθλίβοντο μὲν, καὶ δοῦναι προαιροῦντο τὴν πόλιν. ἀλλ' ἀπομιμνήσκοντες τὰ πραχθέντα ἐν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῶν Τούρκων, τὴν φθορὰν τῶν πόλεων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἱερῶν τεμενῶν, τοὺς καθ' ἑκάστην ὥραν πειρασμοὺς καὶ συκοφαντίας τοῦ ἐξομόσασθαι τὴν εὐσέβειαν, ὀπισθόρμως τοῦ νοὸς ἤλαυνον, λέγοντες. μὴ ἀποκάμωμεν, θήσωμεν εἰς Θεὸν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν, ἔτι μικρὸν ὑπομείνωμεν, καὶ τίς οἶδεν εἰ ἄρα ὁ B Θεὸς παριδὼν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὡς ποτὲ τοὺς Νινευίτας ἐλεήσει; καὶ σώσει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θηρίου τούτου. Ο δὲ τύραννος ὅσον ἔβλεπε τοὺς πολίτας ἀνθισταμένους, καὶ μὴ ἐνδόντας τοῖς αὐτοῦ θελήμασι, τοσοῦτον ἠγρίαινε, καὶ ἐθυμοῦτο κατὰ τῆς πόλεως. Τί δὲ συνέβη; ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ, ἦν τεθνηκὼς ἐν Σηλυμβρίᾳ, ὁ δὲ μεῖραξ Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀνδρωθεὶς, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τὸν πατρικὸν, ζητεῖται παρὰ τοῦ Παγιαζὴτ Σηλυμβρία. ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο, λέγων, καὶ διηγούμενος τὴν ἀδικίαν ἣν ἔπαθε παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτὸς, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἀνήκειτο εἰς αὐτοὺς τὸ βασίλειον, ὁ δὲ, ἀδικήσας αὐ- C τοὺς, ἔδωκε τὴν βασιλείαν τῷ δευτέρῳ υἱῷ, καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα τὸ πολίχνιον τοῦτο ὡς ὁρᾷς· εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο λάβοις ὑπερηδίκημαι. Τότε ὁ Παγιαζὴτ χώραν ἑτέρων ἄλλην ἐτράπη· ζητῶν γὰρ ἐκ πολλοῦ τὴν Κωνσταντίνου, καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μανουὴλ ὄνομα οὐκ ἔλιπε, λέγων· ἔξελθε σὺ Μανουὴλ ἐκ τῆς πόλεως, εἰσαχθήτω ὁ Ἰωάννης ὡς φύσει κληρονόμος τῆς βασιλείας, καὶ ἐγὼ πᾶσαν γαλήνην ἕξω, καὶ εἰρηνικὴν κατάστασιν σὺν τοῖς πολίταις. Τότε ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ὁρῶν τὸν δῆμον ἐν διχοστασίαις σαλευόμενον, καὶ τὸ μὲν ἀνταῖρον ἦν καὶ καταβοῶν, τὸ δὲ καὶ μάλα ἐθαρρεῖτο, καὶ ἐκέκραγεν, ὡς Ἰωάννης εἰσαχθήτω, καὶ ἀρ- D θήτω τὰ σκάνδαλα. Ο δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ καὶ συνετὸς ὤν, καὶ παιδείας μεστός, ὁρῶν τὸν χυδαῖον λαὸν παραψιθυρίζοντα καὶ αἰτιῶντα, ὡς οὐ παραχωρεῖ τῆς ἐφέδρας τὴν καθέδραν, ἀλλὰ τυραννικῶς ἐμμένειν ἐθέλων οὐ φροντίζει τὰ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κοινοῦ, βουλὴν βουλεύεται σοφωτάτην καὶ μάλα συνετικήν. μηνύει τῷ Ἰωάννῃ παρακαθημένῳ τῇ Κωνσταντίνου σὺν Τούρκοις χιλιάσι δέκα, καὶ δίδωσι ὅρκους αὐτῷ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τοῦ εἰσαχθῆναι ἐντὸς τῆς πόλεως. καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων. αὐτὸς δὲ ὁ Μανουὴλ ἐξελθεῖν σὺν ταῖς τριήρεσι ταῖς ἀνεισαμέ-

ταις, καὶ ἀπελθεῖν ὅπη ἄρα Θεὸς βύλεται. πεισθεὶς ὢν τοῖς ῥήμασι, καὶ τοῖς ὅρκοις εἴσεισι· καὶ δὴ φιλοφρόνως δεξάμενος αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς, καὶ παραδὺς αὐτῷ τὸ παλάτιον, καὶ δημηγορήσας κατενώπιον πάντων τῶν ἀρίςων, καὶ τῶν τῦ δήμυ, αὐτὸς ἐν τριήρεσιν ἐμβὰς σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐξῆλθε τῆς πόλεως, παραδὺς τὴν βασιλείαν τῷ Ιωάννῃ. Τίς δὲ ὁ σκόπος τῦ Παγιαζὴτ, καὶ τίς τῦ βασιλέως Μανυὴλ; ὁ μὲν Παγιαζὴτ ἐφαντάζετο τὴν πόλιν ἔχειν ἐκ χειρὸς τῦ Ιωάννυ. καὶ γὰρ προεζήτησε τῦτο, καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο, καὶ ὁ Παγιαζὴτ ἀντὶ τῆς πόλεως ὑπέσχετο δώσειν τὴν Πελοπόννησον ἐνόρκως, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἔχειν εἰρηνικὴν κατάςασιν. Ο δὲ βασιλεὺς Χριςιανικώτατος ὢν, καὶ μεμυημένος τὰ θεῖα, καὶ ἐν φρονήσει μεςὸς, ὁρῶν τὸ ὑπήκοον ἅπαν ταλαιπωρούμενον ὑπὸ ἐνδείας (μόδιος γὰρ σίτυ ὑπὲρ τὰ εἴκοσι νομίσματα. καὶ τῦ νόμισμα;) οἴνυ τε ὁμοίως, καὶ ἄλλων ἀναγκαίων τροφῶν λεῖψις. ἐξ ἀνάγκης ὁ κοινὸς λαὸς εἰς ἀπιςίαν, καὶ προδοσίαν πατρίδος ἑώρα, καὶ αὐτὸς ἐξωμολογεῖτο καθ' ἑκάςην ὥραν τε καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, λέγων· Μή μοι γένοιτο Χριςὲ Βασιλεῦ, μάθη ἀκυσθήτω ἐν τοῖς ἀπείροις ἔθνεσι τῶν Χριςιανῶν, ὅτι ἐν ἡμέραις Μανυὴλ τῦ βασιλέως παρεδόθη ἡ πόλις, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἅγια καὶ τίμια σκεύη τοῖς ἀσεβέσι, καὶ χριςομάχοις· Εὑρὼν ὢν τότε τὸν Ιωάννην συνεργοῦντα τῷ τυράννῳ τῦ ποιῆσαι αὐτὸν Βασιλέα, καὶ ὁ τύραννος φροντίζων τὴν πραγματείαν ὡς ὑπὲρ ἐκείνυ, ὁ Μανυὴλ εἴρηκα, τὸ σώζων σώζε, καὶ μὰ μελέτωσοι περὶ βασιλείας· Ελθὼν δὲ ἐν τοῖς παραλίοις τῦ Πέλοπος, ἀφῆκε τὴν δέσποιναν σὺν τοῖς τέκνοις ἐκεῖ. εἶχε γὰρ τὸν Ιωάννην βρέφος, καὶ τὸν Θεόδωρον νήπιον. καταλείψας δ' αὐτὸς ἐν Μεθώνῃ, καὶ τὰς τριήρεις ὀπίσθεν πέμψας, αὐτὸς ἐν μιᾷ τῶν μεγάλων νηῶν εἰσελθὼν ἔπλει εἰς Βενετίαν, εἰς Μεδιόλανα, Γενοῦαν, Φλορέντζιαν, Φεραρίαν, καὶ ἅπασαν Ιταλίαν διελθὼν ἀπὸ Προβέντζας ἐχώρει εἰς Γερμανίαν, ἤτοι Φραγκίαν· καὶ πάντες οἱ Ρηγάδες, καὶ Δοῦκαι, καὶ Κόντιδες ἐτίμων αὐτὸν, καὶ ὡς ἡμίθεον δώροις ἠμείβοντο. διελθὼν δὲ πᾶσαν Φραγκίαν, καὶ εἰς τὰ τῶν Αλαμανῶν ὅρια περάσας, πάλιν ἦλθεν εἰς Βενετίαν. οἱ δὲ Βένετοι πρεπόντως φιλοξενήσαντες, καὶ σὺν δώροις πλείςοις ἀποπέμψαντες, ἐςράφη εἰς Μεθώνην σὺν ταῖς αὐτῶν τριήρεσι· καὶ συντυχὼν τῇ δεσποίνῃ, καὶ τοῖς τέκνοις, ἐκάθητο καραδοκῶν τὰ τῆς πόλεως ἀτυχήματα· μᾶλλον τὰ τῦ ἔθνους τῶν Ρωμαίων δυςυχήματα.

cedere: quoquo versum Deo visum fuerit abire, triremesque ad navigandum aptas, quæ in portu reperirentur, abducere. Jurato itaque Manueli fidens Johannes ingreditur urbem benigne ab eo exceptus, eamque cum palatio recepit. Manuel deinde coram cœtu nobilium, primorumque plebis oratione habita, triremem conscendit cum uxore & liberis, urbe cessit & imperio, Johannique summam rerum tradidit. Bajazitis equidem, scopus cum eo, quem sibi proponebat Manuel, fine haud congruebat. Animum induxerat ille posse se Johanni urbem eripere, quod & antea ab eo stipulatus fuerat, isque vicissim consenserat: additoque jurejurando Bajazites ei promiserat daturum esse pro urbe Peloponesum, & pacem firmam inter eos in posterum intercessuram. Imperator equidem Christianissimus, inque divinis eximie eruditus, cum videret cunctos subditos inopia afflictos, (modius enim tritici pluris quam viginti nummis venibat,) vini pariter, cæterorumque ciborum, quibus vita sustinetur, penuria pressos: plebem tot ærumnis confectam, ad prodendam insigni perfidia patriam vergere præsentiscebat. singulisque diei horis hæc verba ad Deum dirigebat: *absit a me Christe Rex, ut apud longinquas nationes fama exeat, quod Manuelis imperatoris temporibus urbs hostibus prodita sit, impiisque Christianorum adversariis tradita sancta ac pretiosa supellex.* Quare cum vidisset Johannem tyranno operam suam locare, ut imperio poliretur: Turcumque totum negotium tractare, quasi rebus illius studeret, talia dixit: *urbis saluti consulendo te ipse salva, neque de imperio retinendo sis sollicitus.* Ad littora deinde Peloponesi delatus, imperatricem & liberos quos ex ea susceperat Johannem recens natum, Theodorumque infantem Methonæ reliquit, triremibusque remissis navium magnarum unam conscendit, & Venetias appulit: lustravitque deinceps Mediolanum, Genuam, Florentiam, Ferrariam, totamque Italiam peragravit, & ubi in (Narbonensem) Provinciam venit, hinc demum in Franciam, & Germaniam profectus est. Hunc certe Reges omnes, Duces & Comites maximo honore habuerunt, & velut semideum dona cumularunt. Ubi ergo totam Galliam peragravit, in Germaniam abiit, indeque Venetias repetit: quem Veneti, ut decebat, amice & benevole tractarunt, eique multa dona largiti sunt, eorumque triremibus vectus Methonem reversus est ad imperatricem & liberos, & cum eis, urbis malam fortunam, potiusque totius Græcorum gentis cladem expectans, tranquillam privatamque vitam agebat.

Manuelis imperatoris verba principe Christiano dignissima.

Manuel in Peloponesum abit & inde Italiam cæteraque occidentis regna petit. 1395.

Edit. Paris. pag. 30.

CAPUT XV.

Johannes precarium imperium obtinet a Bajazite, & Cadin seu judicem Musulmanum intra urbis mœnia accipit. Ad Bajazitem voluptatibus immersum veniunt a Temyre Chane legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armeniam movet. Constantinopolim a Johanne repetit, sed Constantinopolitani deditionem facere renuunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas immaniter sævit. Damascum, & Halepum diripit & vastat.

Johannes precarium imperium fiduciariumque a Bajazite obtinet.

POstquam Imperator Johannes urbem ingressus diadema imperatorium sumsit, ante omnia conditionem a Bajazite latam adimplens, judicem Turcum in urbe constituit, qui de litibus & controversiis inter Græcos & Turcos ortis cognosceret, & eas ex lege Arabica dirimeret. Omnia insuper oppida ad Selymbr. usque sita, Ipsaque Selymbria in ditionem Bajazitis cesserunt, Johanne intra muros urbis tantummodo imperante. interea

Bajazites deliciis fruitur.

Bajazites Prusæ agere, & prosperæ fortunæ fructibus, quos ex illa tamquam ex arbore pendentes & ioter avium cantus quotidie ioerementum capientes suscipiebat, potiri: & luxui ac deliciis quotidie deditus variis libidinum generibus secure vacare. In thesauris quippe congestum habebat quicquid pulchri, ac venusti cunctæ gentes mittere possunt, cum animalia corporis forma præstantia, tum metalla & alia, quæ oculis grata Deus in rerum natura

Bajazites prolapsus in omne genus libidinis.

produxit. Selecti adstabant pusiones & puellæ forma & corpore integri, florenteque ætate teneri, virgines etiam otis venustate ac præstantia solis splendori officientes. iique omnes Græci erant, Servii, Valachi, Albani, Hungari, Saxones, Bulgari & Latini, singulique lingua

Edit. Paris. pag. 31.

sua populari, etiam inviti, canebant. Ille itaque otio resolutus ac luxu diffluens, venereis voluptatibus, in mares ac fœminas promiscue insaniendo, indesinenter indulgebat. eaque peccatorum ac scelerum nostrorum præmia, divino numine in nos merito animadvertente, referebamus Sed tu domine secundum opera eorum retribue etiam illis, & peccata nostra post tergum projice neque tradas nos sicut cannabis calamum conterendos,

Legati Temyris Chani ad Bajazitem.

sed oculis propitiis nos intuere. Per id tempus Bajaziti voluptatibus indulgenti nuncius affertur, ex Persia legatos advenisse, qui eum convenire peterent. Cumque interrogasset a quo & undenam ad se mitterentur, dixerunt a Temyre Chan Persiæ & Babylonis Sultano missos; jussit itaque hospitium illis, ut se reficerent a via, præberi. Post paucos demum dies vocat ad se legatos, & ab eis, quæ in mandatis habebant, petit; accedentes

Legatorum oratio.

itaque ad eum, dixerunt. *Magnus Chan Temyr per nos servos suos tibi nunciat: non licere tibi aliena rapere, & hac ratione te præpotentem principem evadere. contentus esto illis, quæ Deo concedente infidelibus abstulisti. alias provincias, quas cæteris principibus more prædonis eripuisti, animo mutato statim restitue, ut Deum tibi propitium facias, aliorumque principum gratiam demerearis, laudemque ab eis consequaris. Sin minus hæc facere tibi libuerit, eorum Deo juvante, vindex ero.* Cum hæc, aliaque plura exposuissent, jussit Bajazi-

Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφθεὶς Βασιλεὺς εἰσῆξε πρῶτον κατὰ τὸ αἴτημα τοῦ Παγιαζὴτ κριτὴν Τοῦρκον, ὃς τὰς ἀμφιβολίας τὰς ἀναμεταξὺ συμβαινούσας Ῥωμαίοις καὶ Τούρκοις αὐτὸς διέκρινε κατὰ τὸν Ἀραβικὸν νόμον· καὶ πάντα ὅσα εἶχον Ῥωμαῖοι μέχρι Σηλυμβρίας, καὶ αὐτὴ Σηλυμβρία τοῦ Παγιαζὴτ ἐγένοντο, καὶ ὁ Ἰωάννης ἦν βασιλεύων ἐντὸς τῆς πόλεως· Ὁ δὲ Παγιαζὴτ καθήμενος ἐν Προύσῃ, καὶ τὰ τῆς εὐτυχίας ὑψίκομα δένδρα ὁρῶν καρποῖς βρίθοντα, καὶ καθεκάστην ἡμέραν ἀδεῶς κατατρυφῶντα ἐν διαφόροις στρουθῶν κελαδίσμασιν. οὐδὲν ἔλειπέ τι τῶν ἐν τοῖς γένεσι τῶν γλωσσῶν ὡραῖον, ἢ ἐν σώματι ζώου, ἢ μετάλλου, ἢ ἄλλης τινὸς ἐν τῷ κόσμῳ δοθείσης παρὰ τοῦ Θεοῦ ἰδέας ὄψεως, τὸ μὴ εἶναί τε καὶ εὑρίσκεσθαι ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ. Ἐκλεγόμενα παίδων τὰ καθαρὰ τῶν σωμάτων, καὶ τῇ ὡραίᾳ τῇ ὄψει ἀρρένων τε καὶ θηλέων παρίσταντο, παιδάρια νέα, καὶ τρυφερά, καὶ κόραι ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπουσαι· τίνων; Ῥωμαίων, Σέρβων, Βλάχων, Ἀλβανιτῶν, Οὔγγρων, Σάξων, Βουλγάρων, καὶ Λατίνων· ἕνα ἕκαστον μελῳδοῦντα τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ καὶ μὴ βουλομένων. Αὐτὸς δὲ καθήμενος, καὶ κατασπαταλῶν, οὐκ ἐπαύετο ἀφροδισιάζων, ἐν ἄρρεσι μαινόμενος καὶ θήλεσι. Ταῦτα τῶν παρανομιῶν ἡμῶν τὰ ἐπίχειρα. δικαία ἡ τοῦ Θεοῦ παίδευσις· Ἀλλὰ σὺ Κύριε ἀπόδος καὶ αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, παριδὼν τὰς ἀνομίας ἡμῶν δέσποτα, καὶ μὴ ἐάσῃς συντριβῆναι ἡμᾶς ὡς καλάμην στυππίου. ἀλλὰ βλέψον εἰς ἡμᾶς ἱλέῳ ὄμματί σου. Κατασπαταλοῦντος οὖν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἰδοὺ μήνυμα, ὡς ἀποκρισιάριοι ἦλθοσαν ἀπὸ Περσίας ζητοῦντες ἰδεῖν τὸν ἡγεμόνα· Ἀπὸ τίνος ἀπεκρίνετο; οἱ δὲ παρὰ τοῦ Τεμὴρ Χὰν Σουλτάνου Περσίας, καὶ Βαβυλῶνος· Ὁ δὲ προσέταξε τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τόπον εἰς ἀνάπαυσιν. μετὰ δέ τινας ἡμέρας προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐζήτει τὰ τῆς πρεσβείας ἀκοῦσαι. οἱ δὲ ἐλθόντες, καὶ παραστάντες ἐνώπιον αὐτοῦ, ἔφησαν· Ὁ μέγας Χὰν Τεμὴρ, δι' ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ μηνύει σοι λέγων, ὅτι οὐκ ἔξεστι σοι ἁρπάζειν τὰ ἀλλότρια, καὶ δι' αὐτῶν γενέσθαι σε μέγας ἀρχηγός. ἀρκοῦ εἰς ὅσα σοι ὁ Θεὸς δέδωκε παρὰ τῶν ἀπίστων λαβών. τὰς δὲ ἐπαρχίας ἃς παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων λῃστρικῶς ἥρπασας, παρευθὺ στρέψας δός· ἵνα καὶ παρὰ Θεῷ εὖ σοι γένηται, καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων εὐχαριστίας καὶ ἐπαίνους ἕξεις. εἰ δὲ μὴ ἐγὼ ἔσομαι σὺν Θεῷ ἐκδικητὴς αὐτῶν· Ταῦτα, καὶ ἄλλα πλείω εἰπόντες, ὁ Παγιαζὴτ ἐκέλευσε ξυρίῳ καθάραι τὰς πώγωνας, καὶ ἀποπέμψαι ἀτίμους, φήσας αὐτοῖς· ὑπάγετε,

γετε, ἀπαγγείλατε τῷ Κυρίῳ ὑμῶν, ἐρχέσθω ταχὺ, ἐνδέχομαι γὰρ αὐτὸν, ἔσω κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτῦ νομίμυ γαμετῆς εἰ μὴ ἔλθοι· Ταῦτα, καὶ ἕτερα ἀδολεσχήματα εἰπὼν πρὸς αὐτὺς ἀτίμως ἀπέπεμψεν· Αὐτὸς δὲ μὴ ἀμελήσας, ἀλλὰ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς τὰ ἀνώτερα μέρη τῆς Αρμενίας ἐστράτευσεν, ἣν γὰρ τῷ προλαβόντι χρόνῳ λαβὼν τὴν τῆς Καππαδοκίας μεγάλην Σεβάστειαν. ἐν δὲ τῇ στρατείᾳ ταύτῃ διαβὰς τὰ ὅρια τῆς μεγάλης Αρμενίας, καὶ εἰς τὴν τῶν Ταρασπερσῶν γῆν εἰσελθὼν, ἐσκάπησε μίαν τῶν πόλεων λεγομένην Αρσυγγὰν· ἐπαναζεύξας δὲ ἦλθεν ἐν Προύσῃ, ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Προύσης, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, ἦλθεν εἰς Αδριανούπολιν, καὶ τῷ βασιλεῖ Ιωάννῃ μηνύει λέγων· Οτι ἐγὼ μὲν εἰ καὶ τὸν βασιλέα Μανυὴλ ἐξέωσα τῆς πόλεως, ὐ διὰ σὲ, ἀλλὰ δι' ἐμὲ τῦτο πεποίηκα. εἰ μὲν βύλει τῦ εἶναί σε ἡμέτερον φίλον, μετάστηθι τῆς ἐκεῖ, καὶ δώσω ἐπαρχίαν ἣν ἂν βύλῃ· εἰ δὲ μήγε, μάρτυς μοι Θεὸς, καὶ ὁ μέγας προφήτης, ὐ φείσομαι τινὸς, ἀλλὰ πάντας ἀρδὴν ὀλέσω· Ταῦτα καὶ ἕτερα ὁ Παγιαζὴτ ὀργίλα πέμψας μηνύματα, αὐτοὶ τῷ Θεῷ τὰς ἐλπίδας ἀνέθεντο. ἄσαντο γὰρ προμεμελετηκότες ἐκ πολλῶν ὀλίγα πρὸς τροφήν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο λέγοντες.. ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τῷ Κυρίῳ ὑμῶν, ἡμεῖς ἐν ἀδυναμίᾳ ὄντες, καὶ δυναστείᾳ πολλῇ ὐκ ἔχομεν πῦ καταφυγεῖν, εἰ μὴ εἰς Θεὸν τὸν βοηθοῦντα τὺς ἀδυνάτυς, καὶ καταδυναστεύοντα τὺς δυνάστας, καὶ εἰ βύλει, πόιει· Εν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἦλθον μηνύματα φέροντες ἐξ Αμασείας, ὡς ὁ Τεμὴρ Χὰν στρατεύει κατὰ τῆς Συρίας. ὁ Παγιαζὴτ δὲ περάσας, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ διάγων πέμψας ἁπανταχοῦ προσεκαλεῖτο τὰς δυνάμεις πάσας τῆς ἑώας, καὶ τῆς δύσεως. Ο δὲ Τεμὴρ Χὰν διαβὰς τὴν Αρμενίαν ἐχειρώσατο πρῶτον τὸ Αρσυγγὰν πολέμυ νόμῳ, καὶ πάντας τὺς οἰκισθέντας παρὰ τῦ Παγιαζὰτ ξίφει κατέσφαξεν. εἶτα ἐλθὼν εἰς Σεβάστειαν, καὶ μεγαλόπολιν ὖσαν, ἔπηξε χάρακα· καὶ ζητήσας τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐνδόντες οἱ ἐντὸς, κατορύξας γύρωθεν ἔστησεν αὐτὴν ἐπάνω τῶν δοκῶν καὶ τῶν σανίδων ἀπόθεν ἐκ θεμέθλων, μὴ γνόντος τινὸς τῶν ἐντὸς τί ἄρα ἐγεγόνει τὰ κατ' αὐτῶν. ἦσαν γὰρ οἱ ὀρυκταὶ ἀρξάμενοι τῦ ὀρυγῆν ἀπὸ μακρόθεν τῆς πόλεως μίλιον ἓν καὶ πλέον. ἦν γὰρ ἡ πόλις ἐκ πλίνθυ ὠμῆς οἰκοδομηθεῖσα. τότε πάλιν ἐμήνυσε τοῖς ἔνδον λέγων, εἰ βούλεσθε τῦ σώζεσθαι παράδοτε τὴν πόλιν· αὐτοὶ δὲ μὴ πεισθέντες, ἀλλὰ λοιδορίας ἐκχέαντες ἀμέτρυς, πῦρ ἐνέκσε τῆς δοκοῖς οἷς ἐνίδρυτο ἡ πόλις, καὶ ἐκ τῶν θεμελίων κατέπεσε, καὶ εἰσελθόντες ἤρξαντο ἀφειδῶς κατακόπτειν, καὶ σκυλεύειν τούς πολίτας. Ο δὲ Τεμὴρ Χὰν ἐκέλευσε πάντας τὺς προύχοντας τῆς πόλεως συναθροῖσαι εἰς ἓν, καὶ προστάξας λάκκυς ὀρύγειν ὡς τάφυς μεγέθεις, καὶ δεσμεῖν αὐτὺς δεσμὸν, ὃν οὐκ ἐσοφίσατο τίς τῶν τυράννων· τὸν γὰρ αὐχένα ὑποκλίναντες, καὶ ἐν μέσῳ τῶν σκελῶν ὠθήσαντες, ἄχρις ἀρῖν τῦ δυστυχῦς ἐκείνυ, ὁποῖυ ἄρα καὶ εἴη, κατάντης ἐν τῷ πρωκτῷ, αἱ δὲ ἰγνύαι σὺν τοῖς γόνασι ἐξ ἑκατέρων τῶν ὤτων ἀπῃωρημέναι. καὶ ὁ ἄνθρωπος ὥσπερ ἀκανθόχοιρος σφαιροειδὴς ἐν τῷ τάφῳ ἠκοντίζετο· καὶ δέκα, ἢ καὶ πλείονες ἐν ἑνὶ μνημείῳ ὄντες, οὐ συνέκλειον χώμασιν· ἀλ-

A tee barbas iis novacula abradi, contumeliisque affectos dimitti, responsumque tale dedit: *abite, renunciate Domino vestro, ut celeriter veniat, quodque eum veniatem expecto. Si vero non accesserit, ab uxore legitima separetur.* Hisque per fastum ac jactantiam factis verbis contumeliose eos dimisit. Ipse vero rerum suarum haud negligens cum universis copiis in Armeniam superiorem contendit. cumque prius Sebastiam magnam in Cappadocia occupasset, hac expeditione Armeniæ majoris limites transcendit, inque Turcopersarum regionem penetravit, quamdamque urbem nomine Arsyngam in potestatem suam redegit; indeque relato pede Prusam reversus est. Illinc postea discedens fretum trajicit, & Adrianopolim venit. talia deinde imperatori Johanni denunciat: *Manuelem urbe non ejeci, ut ea potiaris, sed ut eam ditioni meæ adjungerem, quod si me amicum tibi habere volueris, abscede, aliam quamcunque provinciam elegeris, tibi concedam. quod si ita facere recusaveris, Deum testor ejusque magnum prophetam, quod nulli parcam, sed omnia penitus perdam.* Ejusmodi & alia minarum atque iræ plena mandaverat Bajazites; At cives Constantinopolitani, cum in Deum spem suam reposuissent, annonamque & cibos aliquos in urbem jamdiu importari providissent, responsum id dederant: *abite nunciate Domino vestro nos imbecillos & viribus destitutos, nullum præter Deum perfugium habere, qui infirmis auxiliatur, & potentes deturbat, denique quod meditaris, aggredere.* Dum hæc geruntur, nuncii Amasia advenerunt, qui Temyrem Chan in Syriam tendere afferunt, quapropter Bajazites superato freto Prusam contendit, ibique commorans copias suas tam ab occidente, quam ab oriente ex omni parte evocatas collegit. Interea Armeniam pertransiit Themyr Chan, primumque Arsyngam expugnat, omnesque colonos, qui a Bajazite illuc deducti erant interficit. Sebastiam deinde urbem, quæ ampla erat, venit: ibique castra metatus illam deditione a civibus facta recipere quærebat: cumque ei non auscultarent, muros per ambitum ab imis fundamentis suffodit, sublicisque & trabibus fulcit. Neque, quibus artibus hostis aggrederetur urbem muris ex latere non cocto cinctam, cives noverant, quod fossores plusquam uno ab urbe milliari cuniculos agere cœpissent. eo opere peracto monet iterum, sollicitatque cives, ut se dedant, si se salvos velint. At illi spreto hoste, convicia in eum atrocesque contumelias torquent; protinus ergo igne immisso sublicis trabibusque, quibus suffossi muri sustentabantur, ab imo corruunt: hostesque urbem ingressi cives promiscue cædere, eorumque res compilare ac diripere cœperunt. Jussit præterea Temyr Chan præcipuos omnes urbis viros in unum locum cogi: lacus in modum amplorum sepulcrorum effodi, illosque vicini modo tyrannis anteactorum temporum ignoto. Adducta enim inter femora cervix tantisper flectebatur, dum nares miseri ac infelicis illius, quisquis fuerit, podici immitterentur; suræque & genua ab utraque aure penderent. tum is in globum, tamquam Echinus, convolutus ac constrictus in sepulcrum conjiciebatur: & ubi in unam fossam decem vel plures abjecti sunt, terra non obruebantur; sed tabulis fossæ super-

D

Bajazitis responsum.

Sebastia anno 796. Hegiræ. 1394. Christi capta Hegiræ 798. Christi 1396. ex historia Musulmanica Leunclavius.

Constantinopolim a Johanne repetit Bajazites.

Edit. Paris. pag. 32.

Cives Constantinopolitani dedere se Bajazitæ recusant.

Temyr Syriam invadit.

Arsyngæ per Temyrem expugnatio.

Sebastiam expugnat Temyr anno Hegiræ 802. Christi 1400. Leuncl. in Hist. Musul. lib. VII.

Vide supplicium horrendum, & inhumanum.

stratis terra congerebatur, ne cito ac facile suffocati vita privarentur. taleque tormentum Tyranni commentum fuit. Urbe postmodum illa eversa ac deleta in Phœniciam discessit, & Damascum usque pervenit, omnia igne vastat, diripit, ingentes divitias congerit, ac plurimos captivos abducit. Damasco itaque devastata & in solitudinem redacta, Halepum profectus est, quam quoque evertit, multosque artifices in Persiam inde transtulit. Arabas demum veritus Samarchandum Persiæ caput reversus est.

Edit. Paris. pag. 33.

Damascus Halepum & reliquæ Syriæ partes a Temyre occupantur. Anno 802. Hegiræ. Christi 1400.

Cum Bajaziti nunciata essent, quæ ad Arsyngam & Sebastiam gesta erant, quamque cladem Syria, Damascus, & Halepum accepissent, celeritate summa atque diligentia in orientalibus partibus & Asia militem recenset, novumque & præter modum numerosum conscribit exercitum. Imperator ærumnosique cives Constantinopolitani manibus ad Deum protensis, lachrymisque affatim fusis interea ita supplicare: *Domine Deus miserere nostri quamvis inutilium servorum tuorum, istique, qui nobis, huic domui, & iis quæ in ea sunt, exitium minatur, aliam sollicitudinem & curam, aliudque propositum suggere, ut illius tyrannide absoluti te Patrem & Filium sanctumque Spiritum Deum, unum per sæcula celebremus, ac collaudemus, amen.*

A λάσαντες ἀσφαλίσαντες, ἐπάνω τῶν σαυίδων ἐχωμάτιζον, ἵνα μὴ εὐκόλως πνιγέντες ἀποβάλλονται τὸ ζῆν. Τοιαύτην ὁ Σκύθης ἐπενοήσατο βάσανον· ἐπειδὴ αὐτὴν εἰς τέλος ἠφάνισεν, ἔρχεται εἰς τὰ τῆς Φοινίκης μέρη, καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκοῦ, καὶ ἐμπιπρᾷ καὶ λεηλατεῖ καὶ λαμβάνει πλοῦτον ἀναρίθμητον, καὶ αἰχμαλωσίαν πολλήν. καὶ τὴν Δαμασκὸν ἐρημώσας, ἐπὶ τὸ Χαλέπ διαβαίνει, καὶ αὐτὸ ἠφάνισε, καὶ πολλοὺς τῶν τεχνῶν ἐπιστήμονας εἰς Περσίαν μετῴκισε, καὶ τοὺς Ἄραβας φοβήσας, ἐπανέζευξεν εἰς Σαμαρχὰν μητρόπολιν Περσίας. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἀκούων τὰ γενόμενα ἐν τῇ Ἀρσυγγᾷ, ἐν Σεβαστείᾳ τῇ πόλει, ἐν Συρίᾳ, καὶ ἐν τῇ Δαμασκῷ, καὶ τῷ Χαλὲπ, οὐκ ἐπαύετο ποιῶν ἀπογραφὰς ἐν τῇ

B δύσει, καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀθροίζων νέον στρατὸν, καὶ ὑπὲρ περισσοῦ τοῦτον πληθύνων. Οἱ δὲ πτωχοὶ πολῖται σὺν τῷ Βασιλεῖ, χεῖρας πρὸς Θεὸν αἴροντες σὺν δάκρυσι πλείστοις ἱκέτευον λέγοντες· Θεὲ καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους ἐλέησον ἡμᾶς τοὺς ἀχρείους δούλους σου· καὶ δὸς τὸν ἐπαπειλοῦντα ἡμᾶς, καὶ τὸν σὸν οἶκον τοῦτον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἅγια ἄλλην μέριμναν, ἄλλην φροντίδα, ἄλλον λογισμόν. ἵνα ἐλευθερωθέντες τῆς αὐτοῦ τυραννίδος, δοξάσωμέν σε τὸν Πατέρα, καὶ υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἕνα Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

CAPUT XVI

Temyr versus Tanaim movet. Bajazites exercitum conscribit, & Temyri ad Ancyram castra habenti occurrit. Cometa fulget. Pugna initur a Temyrianis cum Bajazitis copiis: Bajazites deseritur a magna copiarum suarum parte. vincitur. captus ad Temyrem, qui Zatrichio seu Scacchis ludebat, adducitur. Temyr Bajazitem consolatur & humane erga eum se gerit, arcte nihilominus custodit. Per totam minorem Asiam copiæ Temyris se diffundunt. Mehemetes patrem astu, sed frustra, liberare aggreditur. Chociapheutzes Eunuchorum princeps cum Bajazite domino suo captus, jussu Temyris capite plectitur.

Temyr Chan versus Tanaim proficiscitur.

TEmyr Chan ineunte vere ea Persia versus Tanaim movet, collectoque Tauroscytharum, Zynchorum & Abasgorum ingenti numero, eversisque oppidis, quæ Bosporo (*Cimmerio*) adjacent, in Armeniam dein & Cappadociam accessit: adjunxitque copiis suis Armeniorum agmen numerosum; indeque in Galatiam venit exercitum ducens ei, quem Xerxes olim conscripsit, multitudine parem.

Bajazites copias contrahit, &

Bajazites vero cum universis copiis Thraciis, & orientalibus simul collectis, novoque conscripto milite & auxiliaribus Serviorum hastatorum cohortibus, quas ducebat Lazari filius Stephanus, in

Temyri ad Ancyram castra habenti occurrit.

occursum Temyris processit. Cumque ad Galatiæ limites pervenisset, certior factus est Temyrem ad Ancyram castra habere. Exercitum itaque prope admovet, castraque in medio campo Ancyræ vicino collocat, fluvium illic vicinum labentem habuit, aquationemque facilem & commodam universo exercitui & equis: cum Temyr loca arida & aquis carentia teneret.

pag. 34.

Bajazites superbia & imprudentia summa imminentibus venatum abit.

Verum quid accidit? jubet Bajazites in mediis castris edictum promulgari, ut postridie omnes ad venationem exirent. Cum universo itaque exercitu per triduum venationi cervorum operam dedit; quo temporis spatio, quem

ΕΑΡΟΣ δ' ἀρξαμένου, ἤδη, καὶ ὁ Τεμὴρ Χὰν ἐκ Περσίας πρὸς τὰ τῆς Ταναΐδος μέρη ἐλθὼν, καὶ τοὺς Ταυροσκύθας, καὶ Ζυγχοὺς, καὶ Ἀβασγοὺς ἀθροίσας, καὶ τὰ ἐν τῷ Βοσπόρῳ πολίχνια κατασκάψας, διέβη πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας μέρη. καὶ τὴν Καππαδοκίαν διελθὼν σὺν πολλῇ στρατιᾷ καὶ ἐκ τῶν Ἀρμενίων οὐκ ὀλίγους παραλαβὼν πρὸς τὰ τῶν Γαλατῶν μέρη ἀφίκετο, στρατὸν ἔχων ὡς ὁ ποτὲ Ξέρξης πολυαρίθμητον. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ καὶ αὐτὸς πᾶσαν στρατιὰν συνάξας Θρακικήν τε, καὶ ἀνατολικὴν, καὶ νεόλεκτον ἄλλον στρατὸν, καὶ τὸ Σέρβον ἔχων ὁμοῦ Στέφανον τὸν τοῦ Λαζάρου υἱὸν σὺν δορυφόροις πλείστοις, ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς συναντῆσαι τῷ Τεμήρ. ὡς δὲ καὶ αὐτὸς προσήγγισε τοῖς μέρεσι Γαλατίας ἔμαθεν ὅτι Τεμὴρ ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ πόλει πλησιάζων ἦν. ἐγγίσας δὲ κἀκεῖνος πλησίον, καὶ τὰς σκηνὰς πήξας ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου πλησίον Ἀγκύρας,

D εἶχε καὶ τὸν ποταμὸν διαθυροῦντα, καὶ τὸ πότιμον ὕδωρ διὰ τὴν χρείαν τοῦ στρατοῦ, καὶ τῶν ἵππων, καὶ πάσης τῆς παρατάξεως. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἦν οἰκῶν ἐν ἀνύδρῳ γῇ. πλὴν τί γίνεται; κελεύει ὁ Παγιαζὴτ διαλαλίας γενέσθαι ἐν μέσῳ τοῦ φοσάτου, τῇ ἐπιούσῃ ἐξελθεῖν ἅπαντας ἐν κυνηγεσίῳ. ἐξῆλθεν οὖν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι τρεῖς ἡμέρας κυνηγετῶν, καὶ ἐλάφους διώκων. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἀνα-

σας ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἦν, ἦλθε, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ταῖς ὄχθαις τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐκάθητο πρώην ὁ Παγιαζήτ. ὕδατος τότε οὖν σπανίζοντος, ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος ἐν τῷ λέοντι τὴν πορείαν ἐποίει, ὁ Τεμὴρ οὐκ ἐφρόντιζε πλέον περὶ ὑδροποσίας· ἀλλ' ὁ Παγιαζὴτ ἀλαζονευόμενος, καὶ ὑπεροπτικῶς δεικνύων τὴν συμπλοκὴν τοῦ Τεμὴρ, ὡς ἐκ δευτέρου λόγου προσέχων αὐτὴν, ἐνήργησε τὰ κυνηγέσια, καὶ ἡ πρώτη τῆς αὐτοῦ δυστυχίας ἐμβολὴ ὑπῆρχεν αὕτη· ἐξελθὼν γὰρ, καὶ τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν μεσουρανίσματι, οἱ στρατιῶται ὑπὸ τοῦ καύσωνος ἀπελέγοντο τὴν ζωήν· καὶ ἐζήτουν ὕδωρ, καὶ οὐκ ἦν, καὶ λειποψυχοῦντο, καὶ ἀπέθνησκον. ἀπέθανον οὖν ἐν τῇ κακοπαθείᾳ αὐτῇ ἄνδρες πεντακισχίλιοι· μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας στραφεὶς ἐν ᾧ τόπῳ ἔκειτο, εὗρε τὸν Τεμὴρ ἐκεῖ καταυλισάμενον, καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ὑπ' ἐξουσίαν αὐτοῦ ἦν, ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ τόπου ἀπεμάκρυνε τοῦτο, καὶ οὐκ εἶχον ὅλως. ἐξ ἀνάγκης οὖν ἔγνωσαν ὅτι τῇ ἐπιούσῃ ἐξ ἀνάγκης μέλλουσι συνάψαι πόλεμον· Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ὁπότε τὴν ἐαρινὴν ὥραν ὁ ἥλιος ἐποίει, διϊὼν τοὺς διδύμους, περὶ τὰ ἑσπέρια μέρη σημεῖον ἐφάνη ἐξ οὐρανοῦ, καὶ προάγγελος κακῶν. τὸ δὲ ὂν Κομήτης περιφανὴς, ὄρθιον ἔχων τὴν κόμην, καὶ ὡς πῦρ φλογερὸν, ὑπὲρ πήχεις τέσσαρας ἀπὸ δύσεως ἐν ἑῴᾳ ὡς δόρυ κινῶν τὴν ἀκτῖνα. ὁπότε δ' ἂν ὁ ἥλιος ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα δύνας ἦν τότε καὶ αὐτὸς ἐξέπλυε τὴν ἰδίαν ἀκτῖνα, καὶ κατηύγαζε πάντα τὰ γῆς πέρατα, καὶ οὐκ ἐδίδου τοῖς λοιποῖς ἄστρασιν ἐξαυγάζειν οὐδὲ τὸν ἀέρα μελανίζειν. ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερεκτείνετο καὶ ἐν τῷ μεσουρανίσματι, ὑπερεξεχεῖτο ἡ φλὸξ, ἕως ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα περιωρίζετο. τοῦτο τὸ σημεῖον ἑωράκασιν Ἰνδοὶ, Χαλδαῖοι, Αἰγύπτιοι, Φρύγες, Πέρσαι, καὶ οἱ τῆς μικρᾶς Ἀσίας οἰκοῦντες, Θρᾷκές τε, καὶ Οὖννοι, Δαλμάται, καὶ Ἰταλοὶ, καὶ Ἱσπανοὶ, καὶ Γερμανοὶ, καὶ ἄλλο εἴ τι ἔθνος ἦν οἰκοῦν ἐν τοῖς τοῦ ὠκεανοῦ ῥήγμασιν· ἔστι οὖν τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον τέρας ἀπαστράπτον φαεινὸν, καὶ λάμπον, ὃ καὶ λαμπαδίας καλεῖται, ἄχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, τοῦ ἡλίου ἐν τῷ ζυγῷ τὴν πορείαν ἀρξαμένου ποιεῖσθαι. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν αὖθις, καὶ ἴδωμεν τὰ τοῦ Θεοῦ ξένα τεράστια, πῶς τὸν Φαραὼ κατεπόντισε δι' ἑτέρου Φαραὼ, καὶ πῶς ὁ τοῦ Κυρίου λαὸς εὗρεν ἀνακωχὴν τῶν πολλῶν πόνων αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ εἶδεν, οὐδὲ συνῆκε. Ὁ Σκύθης οὖν διαλαλίας ἀφ' ἑσπέρας ποιήσας ἐν παντὶ τῷ στρατοπέδῳ, ὥστε πρωῒ εὑρεθῆναι τοὺς πάντας ἐποχουμένους, καὶ περιπεφραγμένους τοῖς ὅπλοις, ἀναστὰς ἤδη ὄρθρου βαθέος παρετάξατο πάντας τοὺς ταγματάρχας, καὶ χιλιάρχους, καὶ ἐν μὲν τῷ δεξιῷ κέρατι ἔστησεν ἀρχηγὸν τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ τὸν ἔκγονον αὐτοῦ. ἦν γὰρ ὑπὲρ τὰ ξ᾽ ἔτη ὁ Τεμήρ. ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ αὐτὸς ἐτέτακτο· τότε προσέταξεν αὐτοῖς λέγων· Ὦ ἐμὸν ἄθροισμα, καὶ στρατὸς ἀκαταγώνιστος, φύσις ἀδαμάντινος, καὶ στερρὸν τεῖχος, καὶ γενεὰ δυσανάλωτος, ἀκούσατε τὰς ἐξ ἀρχῆς γεγονυίας παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν ἀριστείας, οὐκ ἐν τῇ ἑῴᾳ, καὶ γὰρ αὕτη ἡμετέρα πατρίς ἐστιν, ἀλλ' ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἐν Λιβύῃ, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. οἴδατε ἀκριβῶς τὴν Ξέρξου καὶ Ἀρταξέρξου καθ' Ἑλλήνων ἐπικατάστασιν, Ἑλλήνων λέγω τῶν ἡμιθέων ἡρώων ἀνδρῶν, ὧν τοι γὰρ οἱ μιξοβάρβαροι Τοῦρκοι ὡς ἀκρὶς πρὸς λέοντας ἐγγὺς ἐκείνων εἰκάζονται· οὐ γὰρ θαρρύνων ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω ταῦτα, καὶ γὰρ ἤδη ἐν χερσὶν ἡμετέραις τὸ θήραμα. ἀλλὰ μὴ ἀποδρασάτω τὸ μορμολύκιον τοῦτο ἐκ

tenebat locum, deserit Temyr & castra movet, inque fluminis locat ripa, in qua Bajazites pridie consederat. Aquæ tunc penuria erat, quod anni tempus agere-tur, quo signum Leonis Sol permeat, nec tamen de aquatione Temyr amplius fuit sollicitus. Verum Bajazites vane superbiens, venatione tempus terendo demonstrabat contemnere se, & aliis rebus posthabere pugnam, si cum Temyre ineunda esset: unde infortunium, ac clades ejus initium habuerunt. Nam ipso meridie egressus, æstu fervente milites intercipiebantur, & aquam frustra quærentes deficiebant, & extinguebantur. atque penuria aquæ quinque millia militum perierunt. Post triduum ad castra, quæ tenuerat, reversus Bajazites deprehendit Temyrem ea præoccupavisse, nec aquandi facultatem amplius se habere: hinc prævisum omnibus postridie pugnandi sibi impositam necessitatem. Eo anno vere jam affecto, dum sol Geminorum dodecatemorion emetiebatur, in occidentali plaga signum in cælo malorum nuncium apparuit. Cometes is erat lucidus & clarus, comam erectam explicans ignis flammantis specie; supraque quatuor cubitos, non secus ac hastam, ab occasu in ortum radios jaculabatur: & sole infra horizontem demerso propriis radiis effusis omnes orbis terræ terminos collustrabat, nec aliis stellis lumen exerere concedebat, aut aerem noctis umbra infuscari: quod ejus lumen aliorum splendorem vinceret, & ad cæli verticem flammans protenderetur, quamdiu supra horizontem extabat. Hoc portentum conspexerunt Indi, Chaldæi, Ægyptii, Phryges, Persæ, Asiæ minoris incolæ, Thraces, Hunni, Dalmatæ, Itali, Hispani, & Germani, & si quæ aliæ gentes Oceani littora accolunt: rutilansque ac splendens hoc maxime horrendum portentum, qui Lampadias vocatur, usque ad æquinoctium autumnale perduravit, cum Sol Libræ signum permeare incœpit. Verum ad rem rursus redeamus, consideremusque, quomodo Deus novo mirabilique prodigio Pharaonem unum in profundum mare per alterum demerserit, qui etiam Dei populus a malis & ærumnis vacationem cessationemque obtinuerit; at quam non vidit nec intellexit. Scytha igitur vespere per castra ubique edixit, ut omnes sequenti luce equis insidentes & armati adsint. Ipse deinde summo mane lecto excitatus, cohortium præfectos & Chiliarchas in aciem ordinavit. dextroque cornu filium natu majorem præfecit; sinistro, quem ex eo habebat, nepotem. annos etenim sexaginta Temyr jam excesserat: ipse vero aciem postremam duxit, his deinde verbis suos adhortatus est. *O multitudo mea, invicti exercitus, naturæ adamantinæ mure aheneæ, generatio insuperabilis, audistis, quæ a principio majores nostri præclare gesserunt, non inter orientales gentes, Oriens quippe patria nostra est, sed in Europa & Africa, &, ut verbo dicam, per universum orbem terrarum. Accurati novistis adversus Græcos expeditionem a Xerxe & Artaxerxe susceptam, Græcos, inquam, semideos & heroas, cum quibus profecto hi Turci semibarbari hybridæ comparari nequeunt, nisi quomodo confertur cum leone locusta; Neque ut in vobis audaciam excitem talia in memoriam vestri omnium revoco, jam etenim præda manibus nostris elabi non potest; Verum ne locus effu-*

[Vide Tyranni superbiam.]

[Æstu enecti Bajazitis milites.]

[Cometa]

[Temyr ad pugnam se parat.]

Edit. Paris. pag. 35.

[Milites hortatur.]

girodi detur huic terriculamento: atque etiam vivum integrumque capiatur, hincque in Persidem abducamus spectaculum futurum liberis nostris: erudiamusque ut in posterum nos per conjuges nostras non adjuret. Vos itaque jubeo hunc latum campum in ambitu circumdare; dextrumque cornu & sinistrum pariter in falcem curvata acie procedere. totum itaque campum circumvallate, ut hostis in medio, velut punctum polare, reperiatur. Ambo inde cornua dextrum sinistrumque, cum adhuc mane esset, campum circulo facto claudere cœperunt. Bajazites etiam oriente Sole legiones suas disposuit, aciemque instruxit, classicum cani jussit, Scytharum deinde impressionem expectans stabat. Scythæ sine strepitu & clamoribus ducis sui jussa capessunt, tacentesque, velut impigræ formicæ, operi incumbunt. Quare Bajazites verba plurima effutire cœpit, contumeliisque exagitare præcipuos hostilis exercitus viros, Grabozidasque deprimere, probrisque proscindere, quod in pugna haud strenue se gererent. At unus inter primatios, qui sub vexillis Atinis stipendia meruerat, cum audiisset dominum suum Atinem cum fratre in acie Temyris adesse, effusis habenis vexilloque rapto cum quingentis armatis equitibus ad Scythas transfugit; quos secuti sunt Sarchanis subditi, Mentachiæ & Carmiani a principibus suis clamore ac gestu accersiti. Ad hostes igitur omnes transeunt, &, tamquam fabulæ graculus, Bajazites sensim spoliatur. Scytharum interim multitudo in orbem disponi, circulumque statim concludere. Quod cum animadvertisset Stephanus Lazari filius Bajazitis sororius, quique in hoc prælio quinque millia hastatorum Serviorum ducebat, vinci se non ferens, martiali animo in Scythas hastis in eorum ora versis impressionem facit. cujus audaciam furentemque impetum videntes, minime sustinuerunt: sed ex utroque latere cedentes exitum ei patefecerunt Scythæ, qui telis ac sagittis in equorum posteriora missis, cum ferreis loricis armatos vectores nequirent, equos vulnerarunt. At Servii flexis equis in hostes iterum invecti, viam denuo sibi, Scythis cedentibus, & ab utraque parte multis cadentibus, aperuerunt. Accessit deinde Stephanus ad Bajazitem, multumque sermonem in aurem ei fecit, sed persuadere nequit, ut fugam arripiat. Illum equidem jam concluserant canes multi, tauri pingues ambiebant. Attendens ergo Stephanus ad ea quæ gerebantur, exitumque prælii instantem prævidens, copias suas, & primogenitum Bajazitis filium Musulmanum abduxit, mediosque rursus hostes valida impressione perrumpit ac disturbat: eodemque manu sua multis hostibus cæsis, suorum plurimis amissis ipse circumstantes vix effugit, quod Scytharum ordines, a primo circulo ad interiorem & confertiorem, densati admodum essent. Stephanus itaque fugæ se mandat, & Prusam versus viam direxit. At Scythæ Turcos omnes aufugientes nemini parcendo occiderunt, donec Bajazites in tumulum quemdam, qui in medio campo erat, per angustias ascendisset, in quo collocatos habebat decem millia servorum pecunia emptorum, quos Genitzaridas vocant, cum cæteri in fugam versi dilaberentur. Quapropter Scythæ Turcorum tergo instantes, ut Bajazitem veluti lucium subsilientem ac pal-

Prælium Turcorum & Scytharum.

Atinis subditi & Sarchanis ad Temyrem transfugiunt.

Mentachiæ etiam & Carmiani.

Stephan. Serviæ Despota strenue pugnat pro Bajazite.

Edit. Paris. pag. 36.

Musulmanum secum abducens aufugit Stephanus.

A τῶν χειρῶν ἡμῶν· ἀλλ' ἀγρευθήτω σῶον καὶ ὑγιές, ἵνα ἐν τῇ Περσικῇ γῇ ἀπαγαγόντες δείξωμεν αὐτὸ τοῖς τέκνοις ἡμῶν, καὶ παιδεύσωμεν αὐτὸν τοῦ μὴ ἀφορίζειν ἡμᾶς κατὰ τῶν συζύγων ἡμῶν. Βούλομαι τοίνυν τὸ ὁρώμενον τοῦτο μέγα χωρίον περικυκλωθῆναι, καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κυκλοφορικῶς ἀγέσθω, ὁμοίως καὶ τὸ ἀριστερόν· καὶ χαρακώσατε τὸ πεδίον ἅπαν, καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐν μέσῳ κέντρον τοῦ πόλου εὑρεθήτω. Τότε τὰ δύο κέρατα, τὸ μὲν ἐκ δεξιῶν, τὸ δὲ ἐξ εὐωνύμων ἤρξατο κυκλεῖν τὸ περίγειον ἔτι πρωΐας οὔσης. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἡλίου ἀνατέλλοντος, καὶ αὐτὸς τοὺς λεγεῶνας συντάξας, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχήσας, ἵστατο ἐκδεχόμενος ἀφετηρίας παρὰ τοῖς Σκύθαις. οἱ δὲ ἔπραττον τὰ προσταχθέντα, ἄνευ B φωνῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ὁ τοῦ τυχόντος ὄχου, ἐργαζόμενοι ὡς ἄοκνοι μύρμηκες. Ἤρξατο οὖν ὁ Παγιαζὴτ ἀδολεσχῶν, καὶ ὑβρίζων τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ τοὺς τζιαβουσίδας ὑποβιβάζων καὶ δέρων, ὡς οὐ καλῶς τὸν πόλεμον ἀντιτίθενται. εἷς δὲ τῶν ὑπερεχόντων ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀτίνη, ἐνωτισθεὶς ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ ὁ Ἀτίνης σὺν τῷ ἀδελφῷ κατὰ πρόσωπον ἐστήκει, ἀφεὶς ὅλας τὰς ἡνίας, καὶ λαβὼν τὸ βάνδον σὺν πεντακοσίοις ὁπλίταις αὐτόμολος εἰς τοὺς ἐναντίους ἔδραμεν. οἱ δὲ τοῦ Σαρὰν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἔπραττον, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ Μανταχίᾳ καὶ τοῦ Καρμιὰν, ὁρῶντες τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν κράζοντας καὶ σημαίνοντας, εἰς αὐτοὺς ἅπαντες ἔφυγον, καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους ἐχώρουν. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιὸς κατ' ὀλίγον ἐψι- C λοῦτο, ὁ χορὸς δὲ τῶν Σκυθῶν ἐκυκλοῦτο, καὶ σφαῖρα ὡς ἄρτι ἐγένετο. ἰδὼν δὲ Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱὸς, καὶ γυναικάδελφος τοῦ Παγιαζὴτ ἔτι συνὼν αὐτῷ σὺν πεντακισχιλίοις ἀνδράσι Σέρβοις δορυφόροις, καὶ μὴ φέρων τὴν ἧτταν, ἀρειῷ θυμῷ πρὸς τοὺς Σκύθας χωρεῖ, στρέψαντες τὰ δόρατα πάντα κατὰ πρόσωπον τῶν Σκυθῶν. οἱ δὲ Σκύθαι ἰδόντες τὴν τόλμαν πλήρη θυμοῦ, ἀνοίξαντες θύραν, ἔδωκαν αὐτοῖς διέξοδον· οἱ δὲ Σκύθαι ἐξόπισθεν ἔβαλλον βέλεσι τοὺς στρατιώτας ἐν τοῖς ὀπισθίοις τῶν ἵππων· τοὺς γὰρ ἐπιβάτας οὐκ εἶχον ἀδικῆσαί τι, πεφραγμένους ὄντας μέλανι σιδήρῳ· οἱ δὲ Σέρβοι πάλιν ἐπανεστραφέντες, καὶ πάλιν θύραν ἀνοίξαντες, οἱ Σκύθαι ἔδωκαν αὐτοῖς εἴσοδον, πλὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν με- D ρῶν ἔπεσον οὐκ ὀλίγοι· πλησιάσας δὲ ὁ Στέφανος τῷ Παγιαζὴτ, καὶ εἰπὼν εἰς τὸ οὖς ἰδιαίτερα ῥήματα, οὐκ ἐποίησεν αὐτὸν καταπεισθῆναι τοῦ ἀποδρᾶσαι· ἤδη γὰρ περιεκύκλωσαν αὐτὸν κύνες πολλοὶ, ταῦροι πίονες περιέσχον αὐτόν. ὁ δὲ Στέφανος ὁρῶν τὰ γενόμενα, καὶ προβλέπων τὰ μετ' ὀλίγον ἐσόμενα, τοὺς ἰδίους λαβὼν, καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζὴτ τὸν λεγόμενον Μουσουλμὰν, κρούσας ἐν μέσῳ πάλιν τῶν ὑπεναντίων, καὶ σὺν δυνάμει πολλῇ ἀραιώσας αὐτούς, καὶ ἀποβαλὼν πολλοὺς, καὶ αὐτὸς κατασφάξας πλείστους, μόλις ἐξῄει τὰς ἐνέδρας· ὅσον γὰρ οἱ Σκύθαι πεπυκνωμένοι ἀπὸ τοῦ πρώτου κύκλου, εἰς τὸ στενὸν καταντήσαντες· ὁ δὲ Στέφανος τὴν πρὸς Προῦσαν ἀπάγουσαν ἔφυγεν ὁδόν, καὶ ὁ Μουσουλμὰν σὺν E αὐτῷ. οἱ δὲ Σκύθαι πάντας τοὺς Τούρκους, ὅσοι φεύγοντες ἦσαν ἅπαντας ἀφειδῶς κατέκοπτον, ἕως οὗ ὁ Παγιαζὴτ ἀνελθὼν ἐν μέσῳ τῆς καμπῆς δι' ἀτραποῦ στενοχωρίας ἐν βουνῷ τινι, ἔχων παρακειμένους ὡς δέκα χιλιάδας ἀργυρωνήτους σὺν αὐτῷ δούλους αὐτοῦ, τοὺς καλοῦσι Γενιτζαρίδας· τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν διὰ φυγῆς ᾤχετο· οἱ δὲ Σκύθαι διώκοντες τοὺς Τούρκους, ὡς εἶδον τὸν Παγιαζὴτ ἐν μέσῳ τῶν ἀρκύων ἤδη ὡς λά-

θρακα ἀναίροντα, διαλαλίας γινομένης μηδένα φονεῦσαι τινὰ, γυμνοὺς ποιοῦντες ἀφίεσαν· νόμος γάρ ἐστιν οὗτος ἄνωθεν ἐκ διαδοχῆς ἀεὶ πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς κατιὼν ἀκάρατος, οὐ μόνον Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ Πέρσαις καὶ Τριβαλοῖς, καὶ Σκύθαις διὰ τὴν ταυτότητα τῆς πίστεως τὰ μὲν πράγματα μόνα σκυλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδραποδίζεσθαι. οὐδὲ φονεύειν ἔξω τῆς πολεμικῆς παρατάξεως μηδένα· τότε οἱ τοῦ Παγιαζὰτ δοῦλοι ὡς λέοντες ἀντέπιπτον τοῖς Σκύθαις· οἱ δὲ Σκύθαι διὰ τὴν ὑπὲρ πλειστοῦ αὐτῶν σύνταξιν ἀντικαθίσαντο τοῖς Τούρκοις· τί γὰρ εἶχον ποιῆσαι δέκα πρὸς ἑκατὸν Σκύθας; πλὴν πάντες ἐσφάγησαν, καὶ πόσον κατηνύκει τὰ τοῦ Παγιαζὰτ δυστυχήματα, ὡς πλησιάσαι τοὺς Σκύθας, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· κατάβηθι τοῦ ἵππου Κύριε Παγιαζὴτ, καὶ δεῦρο, καλεῖ σε Τεμὴρ Χάν. τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τοῦ ἵππου, ἦν γὰρ ὁ ἵππος Ἀραβικὸς πολλοῦ τιμήματος ἄξιος· οἱ δὲ ἔστρωσαν ἱππάριον σμικρὸν, καὶ καθίσαντες αὐθ' αὐτὸς ἐνωτισθεὶς ὅτι Παγιαζὰτ ἐν χερσὶν ἦν, κελεύσας πῆξαι σκηνὴν, ἐκάθητο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἔνδον τῆς σκηνῆς παίζων Ζατρίκιον, ὃ οἱ Πέρσαι Σατρὰτζ καλοῦσιν, οἱ δὲ Λατῖνοι σκάκον. δηλῶν ἐν αὐτῷ, ὡς οὐκ ἔτι μοι φροντὶς ἦν περὶ τῆς τοῦ Παγιαζὰτ θηράσεως, εἶχον γὰρ αὐτὸν διὰ τῆς ἀναριθμήτου μου δυνάμεως ὡς στρουθίον ἐν παγίδι· πλὴν τὸ ἀληθὲς ἦν ὑποκρινόμενος τὴν ἀλήθειαν, καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐπὶ διπλασίονα ἐχώρει τὰ τούτου στρατεύματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλα φροντὶς, καὶ κότος συνεῖχεν αὐτῷ, ἕως οὗ τὰ τῆς τύχης ἴδεν ἀμαρῶς εἰς αὐτὸν διαρρέοντα· τότε καὶ ἐτεχνάζετο, καὶ εἰς μύθους ἐχώρει, καὶ τῇ αὐτοῦ ἀνδραγαθίας ἐμέτρει τὰ τῆς τύχης δωρήματα· ἀπαγαγόντες οὖν αὐτὸν, καὶ ἐν τῇ πύλῃ τῆς σκηνῆς στήσαντες, ὄρθιον, γεγωνὸν φωνὴν εὐφημοῦντες τὸν Τεμὴρ Χάν, καὶ σὺν τῇ εὐφημίᾳ καὶ τὸ τοῦ Παγιαζὴτ ὄνομα ἐπὶ χείλεσιν ἰδοὺ, λέγοντες, καὶ ὁ τῶν Τούρκων ἀρχηγὸς παρίσταται σοι δέσμιος. ὁ δὲ Τεμὴρ ἀσχολούμενος ἐπὶ τῇ μελέτῃ τοῦ σκάκου οὐκ ἀνέθορε πρὸς τοὺς εὐφημοῦντας αὐτόν· τότε πάλιν γεγωνοτέρᾳ φωνῇ εὐφήμουν οἱ παρεστηκότες, καὶ τὸ τοῦ Παγιαζὰτ ὄνομα ἐκ δευτέρου ἀνήγγειλαν· τότε καὶ ὁ Τεμὴρ ἡττηθεὶς ἐν τῷ τοῦ σκάκου παιγνίῳ παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, δοὺς αὐτῷ Περσιστὶ Σιαχροὺχ, ὃ λέγεται παρ' Ἰταλοῖς Σκάκο ζόγκο, ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τότε Σιαχροὺχ, ἤγουν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἀτενίσας οὖν καὶ ἰδὼν τὴν φάλαγγα, καὶ τὸν Παγιαζὴτ ἐν μέσῳ ὡς κακοῦργον, ἠρώτησεν αὐτοὺς, λέγων· οὗτος ἐστὶν ὁ πρὸ μικροῦ διαζευγνύων τὰς ἡμετέρας γυναῖκας, εἰ μὴ ἀντιπαραταξόμεθα; ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἀντιλαβὼν τὴν ἀπόκρισιν, ἔφη. ἐγώ εἰμι· οὐδὲ γάρ σε τοσοῦτον καταφρονεῖν τοὺς πεπτωκότας· ἀλλ' ἴσθι καὶ αὐτὸς ἀρχηγὸς ὢν φυλάττειν σε τοὺς ὅρους τῆς ἡγεμονίας. Τότε ὁ Τεμὴρ αἰσθόμενος τὴν εἰς ὑπερβολὴν χολώδη ὑπέκκαυσιν αὐτοῦ. ἦν γὰρ ἀπὸ πρωῒ ἕως δείλης νῆστις, καὶ ὑπὸ τοῦ καύσωνος τοῦ διψαλέου, καὶ τῆς ἀχλύος κατάξηρος, σταθεὶς ὄρθιος, ἐκέλευσε καθῆσαι τὸν Παγιαζὴτ ἀντικρὺ τούτου. καὶ ψυχαγωγήσας, καὶ παρηγορήσας διὰ λόγων, ἐκέλευσε πῆξαι σκηνὰς τρεῖς, ἤγουν τέντας ἐντίμους, εἰπὼν αὐτῷ. ὕπαγε, ἀναπαύθητι. καὶ μὴ λογίζῃ πράττειν εἰς σὲ, ἃ σὺ εἰς ἄλλους πέπραχας· ὄμνυμί σοι Θεὸν, καὶ τὸν αὐτοῦ προφήτην, ὡς οὐκ ἄλλος χωρίσει τὴν ψυχήν σου ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς, εἰ μὴ Θεὸς ὁ ἑνώσας αὐτήν. Τότε ὁ Παγιαζὴτ εἰσελθὼν ἐν ταῖς σκηναῖς, ἃς ὁ Τεμὴρ ἐδωρήσατο, ἐκέλευσεν ὁ Τεμὴρ τάφρον ὀρύξαι γύρωθεν τῶν σκηνῶν, καὶ κύκλῳ τῶν σκηνῶν

A pitantem, intra media retia conspexere, ac pactione facta, ut a cædibus utrinque abstineretur, spoliatos dimiserunt. Hanc equidem legem a majoribus ad posteros derivatam non solum Romani, sed etiam Persæ, Triballi & Scythæ, quod eamdem religionem profiteantur, inviolatam servant, *solam vestem auferre, corpora libera dimittere, nullumque extra prælium occidere*. Tunc Bajazitis satellites tamquam leones in Scythas irruunt; qui, quod multitudine superiores longe essent, Turcorum vim represserunt & ad internecionem deleverunt; qui etenim decem adversus centum obsistere possent? eoque improspera fortuna Bajazitem adduxit, ut ad eum Scythæ accurrentes clamarint:
B *Equo descende domine Bajazites, hucque accede, te accersit Temyr Chan.* tumque, etsi invitus, ab Arabico maximique pretii equo desilit; Isti vero humili vilique equo instrato Bajazitem imponunt, & ad Chan Temyrem deducunt. Qui cum audivisset Bajazitem in suam potestatem devenisse, jussit tentorium erigi sub quo cum filio sedit Zatrichium ludens, quem ludum Persæ *Santrata* vocant, Latini vero *Scaccum*; Hoc ludicro oblectamento, quod de Bajazite comprehendendo non ita sollicitus fuerat, demonstrare voluit, certamque copiis suis innumeris prædam intra retia habuisse; at, quod res fuit, dissimulabat. Quamvis enim aciem duplo majoribus copiis instructam habuisset, anxius tamen admodum ac iratus apud se
C erat, donec feliciter res sibi cessisse sensit. tuncque astute & vafre disserere ipse, & fortunæ dona fortitudine sua admetiri, & æstimare. Bajazitem demum adducunt, stantemque in tentorii vestibulo collocant, elataque voce Chan Temyrem faustis acclamationibus prosecuti sunt, interque illas nomen Bajazitis sæpius est auditum: *ecce Turcorum Princeps vinctus coram te stat*. Temyr porro Scaccorum ludo intentus ad acclamantium voces non exilit. rursus ergo contentiori voce adclamare aditantes, nomenque Bajazitis denuo repetere. Ludo Scaccorum tunc Temyr a filio victus ei nomen Siachruch imposuit, eoque deinceps appellavit; quæ vox Persica ab Italis per
D *Scaccum roccum* redditur, victi regulo ad extremas angustias redacto. Intentis itaque in turbam circumfusam oculis, Bajazitem in medio tamquam scelestum reum intuitus, eos sic interrogat: *hiccine est, qui paulo ante a conjugibus nostris divortium a bis mandabat, nisi bellum ei inferremus?* ad quæ respondit Bajazites: *Ille sum, nec te decet victos tam superbe habere, & despicere: sed disce ea, qui princeps quoque es, imperio limites & modum imponere.* Ex his tunc cognovit Temyr bilem illius immodice accensam, quod a mane ad vesperam jejunus permansisset, æstuque acerrimo & pulvere desiccatus ac retorridus esset. Et cum rectus staret, jussit Temyr coram se eum sedere, mitique ac blando sermone delinivit, & consolatus
E est. Imperavit deinde tria tabernacula splendida ac magnifica, quæ *tentæ* vulgo dicuntur, erigi; dixitque illi: Secede & quiesce & noli reformidare ne in te admittam, quæ in alios patravisti: per Deum tibi juro, ejusque prophetam, quod nullus alius animam tuam a corpore separabit præter Deum, qui illam conjunxit. Bajazites tentoria statim ingreditur, quæ Temyr ipsi concesserat: quibus etiam hu

Bajazites a Tartaris captus. Anno Christi 1402. Augusti 7. feria 2. Hegiræ 804. triduo post die 11. Augusti annus 804. incœpit feria 5.

Edit. Paris. pag. 37.

Zatrichium ludit Temyr dum Bajazites comprehenditur.

Ludo Scaccorum Temyr a filio victus Siachruch eum appellat.

Temyr Bajazitem consolatur.

Bajazites arcte custoditur.

jus mandato fossa circumducta est, & illis asservandis custodiendisque per ambitum mille armati Persæ impositi, extra fossam vero quinque millia expeditorum militum ex domesticis lectorum collocata sunt, singulisque noctibus ac diebus deducta, aliis custodiæ vices obeuntibus.

Vide multitudinem.

Edit. Paris. pag. 38.

In campo itaque, ubi pugnam consueverant, octo dies consumpsit, per quos Persicus exercitus a Galatia in Phrygiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Asiam minorem, Cariam, Lyciam, & Pamphyliam sese diffudit, ita ut in singulis provinciis totus Temyris exercitus cum ipso duce adesse videretur: hoc igitur octiduo multitudo illa diffusa restagnavit. Jamque Temyr divitiis ingentibus compilatis, mancipiisque pluribus Ancyra abductis, Cotyæum Phrygiæ metropolim accedit obvios quoscumque flammis tradens, Bajazitem quoque in custodia diligenter asservatum, quomodo supra diximus, trahebat. contigit autem dum Ancyræ morabantur quidpiam cujus meminisse operæpretium est. Dum Bajazites bellum adhuc gerebat, aderant ei in exercitu IV. filii, quorum natu grandior Musulmanus, secundus Esses, tertius Mehemetes, quartus tandem Moses; domi vero duos adhuc infantes Mustapham, & Orchanem tenebat. Anno autem illo quo pugnatum est, Mehemeti liberorum tertio Galatiam provinciam, ut eam regeret, pater attribuerat: qui cum patrem in Scytharum manus jamjam venturum vidit, cum suis aufugit, & rerum exitum expectando per montes fugitivus vagabatur. Inventis itaque fossoribus apprime industriis ac impigris, noctu de montibus in planitiem descendit; terramque vertendo ab eis in media tentoria perventum erat, opusque jam perfectum, nisi divina virtute quadam obsistente prohibiti fuissent, quominus scelus illud liberarent. Jamque orta luce, sol eo tempore novem horas infra horizontem consumebat leonem permeans, recens custodum cohors ad stationem advenit, qui conspectis ad ostium fossæ aggeribus clamorem sustulerunt, quo nocturni custodes excitati pariter vociferantur, ingensque trepidatio per universum exercitum est orta. Postea ingressi Bajazitem in medio tabernaculo stantem & Chotziapheruzem eunuchorum ejus principem, qui simul captus fuerat, invenerunt: fossores vero & Mehemetes aufugerunt. Mane jam facto Temyr eum adiit, probris ac conviciis laceravit, cumque eo sermonem minarum plenum habuit, & Chotziapheruzi caput abscindi coram jussit. Sub arcta custodia deinceps habitus est Bajazites, ferreis compedibus ac manicis per noctem vinctus; interdiu militibus tantummodo frequentibus assiduisque custoditus.

Temyris exercitus per totam Anatoliam diffusus.

Mehemetes tertius filiorum Bajazitis patrē carcere liberare tentat, sed frustra.

Chotziapheruzes decollatus.

A φυλάττειν χιλίους ὁπλίτας Πέρσας, ἐκτὸς δὲ τῆς τάφρου πεντακισχιλίους ἀζώνους ἐκ τῶν οἰκειακῶν, καθ' ἑκάστην νύκτα τε, καὶ ἡμέραν ἐναλλάσσοντων αὐτούς. ἐποίησεν οὖν ἡμέρας ὀκτὼ ἐν αὐτῇ τῇ πεδίῳ ὅπου ὁ πόλεμος ἐγένετο. καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις διεσκεδάσθη τὸ Περσικὸν στράτευμα ἀπὸ Γαλατίας εἰς Φρυγίαν, Βιθυνίαν, Παφλαγονίαν, Ἀσίαν μικράν, Καρίαν, Λυκίαν, καὶ Παμφυλίαν, ὥστε ἐν πάσῃ ἐπαρχίᾳ, καὶ πόλει δοκεῖν εἶναι ἅπαν τὸ στράτευμα τοῦ Τεμὴρ σὺν αὐτὸν τὸν Τεμήρ· ἐν αὐταῖς ταῖς ὀκτὼ ἡμέραις ὑπερεχύθη, καὶ ἐπλημμύρησεν· ὁ δὲ Τεμὴρ λαβὼν πλοῦτον, καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν ἐξ Ἀγκύρας, καὶ τοὺς

B συναντῶντας φλέγων καὶ καταναλίσκων, ἦλθεν εἰς Κοτύαιον μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Παγιαζὴτ, καλῶς πεφραγμένον τῷ τρόπῳ, ᾧ προλαβόντες εἰρήκαμεν, πλὴν ἐγεγόνει ἐν Ἀγκύρᾳ τι, ὅπερ ἐστὶ μνήμης ἄξιον. Ἔτι ὄντος τοῦ Παγιαζὴτ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου, ἦσαν σὺν αὐτῷ τέσσαρες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, πρῶτος ὁ Μουσουλμάν, ὁ μετὰ τοῦτον Εσσές, καὶ τρίτος ὁ Μεχεμὲτ, καὶ τέταρτος ὁ Μωσῆς. εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ δύο, Μουσταφάν, καὶ Ὀρχὰν ἔτι νήπια ὄντα· εἶχε δὲ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαλατίας κληρωθεῖσαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὁ Μεχεμὲτ ὁ τρίτος. ὡς οὖν ἴδε κἀκεῖνος τὸν πατέρα ἔτι ἐγχείρ-

C σι τῶν Σκυθῶν ὡς ἐν ὀλίγῳ ἐσόμενον, ἀπέδρα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἦν ἐν ὄρεσι φυγαδεύων, καὶ καραδοκῶν τὸ μέλλον· εὑρὼν οὖν τεχνίτας ὀρυκτὰς ἐπιτηδείους εἰς ἄγαν, καὶ κατελθὼν διὰ τῆς νυκτὸς ὤρυξαν τὴν τάφρον, καὶ ἕως τὸ μέσον αὐτῶν σκηνῶν καταντήσαντες, εἶχον γὰρ πληρουργήσαντες τὸ πανούργημα, εἰ μὴ θεία τις δύναμις ἐκώλυσε τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι τὸν ἀλάστορα. καὶ δὴ πρωΐας οὔσης, ἦν γὰρ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος ὁ ἥλιος ἐννέα που ὥρας ἐν τῷ λέοντι βαδίζων, ἦλθεν ἡ παράταξις ἡ νέα, καὶ ἰδόντες τὰ χώματα τῆς ὀπῆς ἐβόησαν, καὶ ἐγερθέντες οἱ φυλάσσοντες τὴν νύκτα ἀνεβόησαν, καὶ θόρυβος μέ-

D γας ἐγεγόνει παντὶ τῷ στρατῷ. καὶ εἰσπηδήσαντες εὗρον τὸν Παγιαζὴτ ἱστάμενον ἐν μέσῳ τῆς τέντας, καὶ τὸν Χοτζιαφερούζ τὸν ἀρχιευνοῦχον αὐτοῦ, ἦν γὰρ οὗτος ὁμοῦ ἑαλωκὼς σὺν αὐτῷ· οἱ δ' ὀρυκταὶ ἔφυγον καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Μεχεμέτ. πρωΐας δὲ παρεστὰς τῷ Τεμὴρ καὶ λοιδορήσας αὐτὸν, καὶ λόγους ἐπαπειλητικοὺς εἰπὼν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, προστάξας ἀποκεφαλίσαι τὸν Χοτζιαφερούζ. ἔκτοτε οὖν ἐγένετο μεγάλη φυλακὴ εἰς αὐτὸν, καὶ σιδηραῖ κλοιοὶ, καὶ χειροπέδαι διὰ τῆς νυκτός· τῇ δὲ ἡμέρᾳ μόνον συχνοὶ στρατιῶται, οὐ διέλειπον φυλάσσοντες.

CAPUT XVII.

Edit. Parif. pag. 39.

Temyr Asiæ urbes aliquot adit & capit, incendiis ac direptionibus omnia devastat. Bajazitis thesauros Prusæ seu Burusæ adservatos rapit. Smyrnam expugnat; Ad eum Phocæarum principes ut sibi placatum reddant, legatos mittunt, donisque conciliant. Cariam lustrat, & deinceps in Phrygiam Salutariam iter flectit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persidem anno in expeditione exacto redit.

A ΑΠΑΡΑΣ δὲ ἀπὸ τοῦ Κοτυαίου, φθείρας, αἰχμαλωτεύσας, λαβὼν πάντα θησαυρὸν τὸν δεσποζόμενον σὺν βασάνοις καὶ τιμωρίαις πλείσταις, καίων, κρεμάζων, ζωντοθάπτους δεικνύων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πᾶσαν ἄλλην τιμωρίαν ποιῶν, ἦλθεν εἰς Προῦσαν· καὶ ἀνοίξας τοὺς θησαυροὺς ἐξήντλει τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων κερδηθέντα κειμήλια χρυσᾶ, ἀργύρεα, λίθους τιμίους, μαργαρίτας δίκην κόκκων σίτου μετρουμένους ἐν χοίνιξι. εὗρεν οὖν ἐκεῖ καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ, καὶ τὰς παλλακάς, καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου. καὶ λαβὼν πάντα τὰ τῆς Προύσης, Νικαίας, Νικομηδίας, καὶ τῶν πέριξ πόλεων τοὺς ἀκενώτους θησαυρούς, εἰς Φρυγίαν τὴν κάτω ἀφίκετο· καὶ πορθήσας ἅπαντα πολίχνιά τε καὶ πόλεις, ἦλθεν εἰς Ἀσίαν. καὶ διαβὰς B Ἀδραμύττιον, καὶ Ἄσσον, ἦλθεν εἰς Πέργαμον, κἀκεῖ ποιήσας ἡμέρας, καὶ ἀθροίσας τῶν πέριξ πόλεων τοὺς θησαυρούς, καὶ αἰχμαλωτίσας νέους καὶ παιδίσκας, καὶ κολάσας, καὶ τιμωρήσας πάντας Τούρκους τε καὶ Ῥωμαίους, πυρικαύστους, καὶ ἐγκλείστους ὑπὸ ἀσιτίας λιμοκτονήσας ἕνεκα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, πάντα πλοῦτον σωρεύσας, ἦλθεν εἰς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ κειμένην. κἀκεῖ συναθροίσας πάντα τὰ τῆς Λυδίας χρύσεά τε, καὶ ἀργυρᾶ κειμήλια, καὶ πάντα τὸν ἐν ταῖς Σάρδεις, καὶ Φιλαδελφείᾳ, καὶ Ἀτταλῷ σωρεύσας πλοῦτον, ἦλθεν εἰς Σμύρναν. κἀκεῖ σκηνώσας ἐν τῷ πολιχνίῳ τῶν φρερίων, ὃ ἀνήγειραν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προρρηθέντος Ὀμοὺρ, ἐζήτει τοῦτον παρ' C αὐτῶν· ὡς δὲ ἀντέλεγον οἱ φρέριοι, ἦσαν γὰρ πλεῖστοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες προσφυγόντες ἐν τῷ φρερίῳ, Ἐφέσιοι, Θύραιοι, Νύμφαιοι, καὶ ἀπὸ ἄλλων πόλεων Χριστιανοί, θαρροῦντες, ὡς οὐ κυριευθήσεται παρά τινος. καὶ γὰρ ὁ Παγιαζὴτ κατ' ἔτος ἐπολέμει, καὶ οὐ διέλειπεν ἀσφαλεῖς τὰς διεξόδους τηρῶν, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ἐγκρατὴς γένηται τοῦ πολιχνίου, ὑπὸ γὰρ πολέμου οὐδὲ ἴσχυε. Τότε ὁ Τεμὴρ εἰς νοῦν λαβὼν φράττει τὸ τοῦ λιμένος στόμα. διαλαλίας ποιήσας ἀφ' ἑσπέρας, ἵνα τὸ πρωῒ ὁ καθεὶς τῶν στρατιωτῶν ἀνὰ λίθον ἄρας, ῥίψει ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ὃ καὶ γέγονεν· ὁρῶντες δὲ οἱ τοῦ κάστρου, ἐδειλίασαν· καὶ εἰ μὴ εἵλκυσαν D τὰς τριήρεις, καὶ τὰ πλοῖα ἔξω τοῦ λιμένος ἐν τῷ πελάγει, τῇ πρώτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἐπυρώθησαν ἂν παρὰ τῶν Σκυθῶν· ἀρξάμενοι δὲ πρωῒ ἄχρι τῆς πρώτης ὥρας, ἐποίησαν τὴν ὑγρὰν, ξηράν. οὐδὲ τὸ δέκατον, τί λέγω δέκατον; οὐδὲ τὸ ἑκατοστὸν ὑπούργησε τὸ τῆς διαλαλίας πρόσταγμα. τοῦ γὰρ ἦν ὁ πᾶς ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ τότε, καθὼς ἔφημεν, περικυκλώσαντες τὴν ἅπασαν ἄλλην ἐξ ἄλλης, πρὶν ἀκουσθῶσι καταλαμβάνοντες γῆν. καὶ τελῶν διὰ μιᾶς ἡμέρας πολλάκις, δίκην πτηνῶν

A COtyæo discedens Temyr, omnia evertens, servituti cunctos mancipans, omnes thesauros contrectans, suppliciis variis adhibitis · urendo scilicet miseros, & suspendio afficiendo, vivos sepeliendo, cæterisque tormentorum generibus torquendo, Prusam venit: referatosque thesauros exhaurit: &, quæ Romanis erepta fuerat, compilat auream argenteamque supellectilem, pretiosos lapides margaritasque, quas, tanta fuit earum copia, velut grana frumenti chœnice admetiebatur. Illic quoque uxores Bajazitis, pellicesque invenit, interque eas Lazari filiam. omnibusque abreptis, spoliatisque thesauris, quos nactus est Prusæ, Nicææ, Nicomediæ & in vicinis urbibus, B in Phrygiam inferiorem ire pergit: omnesque in itinere urbes ac oppida populatur, & in Asiam abit præteritisque Adramutio & Asso Pergamum accessit: ibique diebus aliquot immoratus thesauros urbium vicinarum compilat, puerosque & puellas captivos comprehendit, omnesque Turcos & Romanos suppliciis diris vexavit, ut aurum & argentum ab eis extorqueret: aliosque igni tradidit, alios conclusos fame enecavit. Cunctis itaque divitiis earum urbium corrasis Magnesiam ad Sipylum montem sitam profectus est; illic congessit universam Lydiæ auream argenteamque supellectilem, omnemque quam Sardeis, Philadelphia & Attalus possidebant. Smyrnam deinde C profectus castra metatur juxta oppidulum ab Hierosolymitanæ militiæ fratribus Rhodiis equitibus tempore memorati Homuris extructum, idque sibi dedi postulat. At Rhodii fratres equites id renuere, quod plurimi viri fœminæque in illud confugissent, Ephesii, Thyræi, Nymphæi, aliarumque urbium Christiani loci firmitate freti, nec a quoquam expugnatum iri confidentes. cum enim illud vi frustra sæpe tentasset Bajazites, quotannis præsidiis impositis aditus occupabat, ut fame expugnaret. Tum expugnandæ arcis consilio capto, Temyr portus ingressum obsepire aggreditur, edicitque sub vesperam, ut crastina luce singuli milites lapidem afferant, & in portus fauces projiciant. quod deinde factum, iis, qui in D oppido conclusi erant, timorem ingentem objecit, triremes porro, cæteraque navigia, nisi prima diei hora in altum deduxissent, a Scythis incensa forent: qui cum ab aurora ad solis ortum lapides congerere cœpissent, utrumque littus aggere junxerunt, & portus ostium desiccaverunt. atque decima pars militum, quid decimam dico? ipsa centesima operi faciundo plusquam satis fuit. Ubique enim innumera militum multitudo diffusa aberat, omnem regionem per ambitum occupantium, aliamque ex alia, priusquam de eorum adventu quicquam prænosceretur,

Vide immensos thesauros.

Temyr Smyrnam expugnat.

jus mandato fossa circumducta est, & illis asservandis custodiendisque per ambitum mille armati Persæ impositi, extra fossam vero quinque millia expeditorum militum ex domesticis lectorum collocata sunt, singulisque noctibus ac diebus deducta, aliis custodiæ vices obeuntibus. In campo itaque, ubi pugnam conseruerant, octo dies consumpsit, per quos Persicus exercitus a Galatia in Phrygiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Asiam minorem, Cariam, Lyciam, & Pamphyliam sese diffudit, ita ut in singulis provinciis totus Temyris exercitus cum ipso duce adesse videretur: hoc igitur octiduo multitudo illa diffusa restagnavit. Jamque Temyr divitiis ingentibus compilatis, mancipiisque pluribus Ancyra abductis, Cotyæum Phrygiæ metropolim accedit obvios quoscumque flammis tradens, Bajazitem quoque in custodia diligenter asservatum, quomodo supra diximus, trahebat. contigit autem dum Ancyræ morabantur quidpiam cujus meminisse operæpretium est. Dum Bajazites bellum adhuc gerebat, aderant ei in exercitu IV. filii, quorum natu grandior Musulmanus, secundus Elies, tertius Mehemetes, quartus tandem Moses; domi vero duos adhuc infantes Mustapham, & Orchanem tenebat. Anno autem illo quo pugnatum est, Mehemeti liberorum tertio Galatiam provinciam, ut eam regeret, pater attribuerat: qui cum patrem in Scytharum manus jamjam venturum vidit, cum suis aufugit, & rerum exitum expectando per montes fugitivus vagabatur. Inventis itaque fossoribus apprime industriis ac impigris, noctu de montibus in planitiem descendit; terramque vertendo ab eis in media tentoria perventum erat opusque jam perfectum, nisi divina virtute quadam obsistente prohibiti fuissent, quominus scelus illud liberarent. Jamque orta luce, sol eo tempore novem horas infra horizontem consumebat leonem permeans, recens custodum cohors ad stationem advenit, qui conspectis ad ostium fossæ aggeribus clamorem sustulerunt, quo nocturni custodes excitati pariter vociferantur, ingensque trepidatio per universum exercitum est orta. Postea ingressi Bajazitem in medio tabernaculo stantem & Chotziapheruzem eunuchorum ejus principem, qui simul captus fuerat, inveneruot: fossores vero & Mehemetes aufugerunt. Mane jam facto Temyr eum adiit, probris ac conviciis laceravit, eumque eo sermonem minarum plenum habuit, & Chotziapheruzi caput abscindi coram jussit. Sub arcta custodia deinceps habitus est Bajazites, ferreis compedibus ac manicis per noctem vinctus; interdiu militibus tantummodo frequentibus assiduisque custoditus.

Vide multitudinem.

Edit. Paris. pag. 38.

Temyris exercitus per totam Anatoliam diffusus.

Mehemetes tertius filiorum Bajazitis patrē carcere liberare tentat, sed frustra.

Chotziapheruzes decollatus.

A φυλάττειν χιλίους ὁπλίτας Πέρσας, ἐκτὸς δὲ τῆς τάφρου πεντακισχιλίους εὐζώνους ἐκ τῶν οἰκειακῶν, καθ' ἑκάστην νύκτα τε, καὶ ἡμέραν ἐναλλάσσων αὐτούς. ἐποίησεν οὖν ἡμέρας ὀκτὼ ἐν αὐτῷ τῷ πεδίῳ ὅπου ὁ πόλεμος ἐγένετο. καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις διεσκεδάσθη τὸ Περσικὸν στράτευμα ἀπὸ Γαλατίας εἰς Φρυγίαν, Βιθυνίαν, Παφλαγονίαν, Ἀσίαν μικράν, Καρίαν, Λυκίαν, καὶ Παμφυλίαν, ὥστε ἐν πάσῃ ἐπαρχίᾳ, καὶ πόλει δοκεῖν εἶναι ἅπαν τὸ στράτευμα τοῦ Τεμὴρ καὶ αὐτὸν τὸν Τεμήρ· ἐν αὐταῖς ταῖς ὀκτὼ ἡμέραις ὑπερεχύθη, καὶ ἐπλημμύρησεν· ὁ δὲ Τεμὴρ λαβὼν πλοῦτον, καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν ἐξ Ἀγκύρας, καὶ τοὺς B συναντῶντας φλέγων καὶ καταναλίσκων, ἦλθεν εἰς Κοτύαιον μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Παγιαζὴτ, καλῶς περιπεφραγμένον τῷ τρόπῳ, ᾧ προλαβόντες εἰρήκαμεν, πλὴν ἐγεγόνει ἐν Ἀγκύρᾳ τί, ὅπερ ἐστὶ μνήμης ἄξιον. Ἔτι ὄντος τοῦ Παγιαζὴτ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου, ἦσαν σὺν αὐτῷ τέσσαρες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, πρῶτος ὁ Μουσουλμάν, ὁ μετὰ τοῦτον Ἐσαΐς, καὶ τρίτος ὁ Μεχεμὲτ, καὶ τέταρτος ὁ Μωσῆς. εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ δύο, Μουσταφάν, καὶ Ὀρχὰν ἔτι νήπια ὄντα· εἶχε δὲ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαλατίας κληρωθεῖσαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὁ Μεχεμὲτ ὁ τρίτος. ὡς οὖν ἴδε κἀκεῖνος τὸν πατέρα ἔτι ἐγχειρ- C σὶ τῶν Σκυθῶν ὡς ἐν ὀλίγῳ ἐσόμενον, ἀπέδρα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἦν ἐν ὄρεσι φυγαδεύων, καὶ καραδοκῶν τὸ μέλλον· εὑρὼν οὖν τεχνίτας ὀρυκτὰς ἐπιτηδείους εἰς ἄγαν, καὶ κατελθὼν διὰ τῆς νυκτὸς ὤρυξαν τὴν τάφρον, καὶ ἕως τὸ μέσον αὐτῶν σκηνῶν καταντήσαντες, εἶχον γὰρ τελεσιουργήσαντες τὸ πανέργημα, εἰ μὴ θεία τὶς δύναμις ἐκώλυσε τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι τὸν ἀλάστορα. καὶ δὴ πρωΐας οὔσης, ἦν γὰρ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος ὁ ἥλιος ἐννέα που ὥρας ἐν τῷ λέοντι βαδίζων, ἦλθεν ἡ παράταξις ἡ νέα, καὶ ἰδόντες τὰ χώματα τῆς ὀπῆς ἐβόησαν, καὶ ἐγερθέντες οἱ φυλάσσοντες τὴν νύκτα ἀνεβόησαν, καὶ θόρυβος μέ- D γας ἐγεγόνει παντὶ τῷ στρατῷ. καὶ εἰσπηδήσαντες εὗρον τὸν Παγιαζὴτ ἱστάμενον ἐν μέσῳ τῆς τέντας, καὶ τὸν Χοτζιαφερούζ τὸν ἀρχιευνοῦχον αὐτοῦ, ἦν γὰρ οὗτος ὁμοῦ ἑαλωκὼς σὺν αὐτῷ· οἱ δ' ὀρυκταὶ ἔφυγον καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Μεχεμέτ. πρωΐας δὲ παρασὰς τῷ Τεμὴρ καὶ λοιδορήσας αὐτὸν, καὶ λόγους ἐπαπειλητικοὺς εἰπὼν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, προστάξας ἀποκεφαλίσαι τὸν Χοτζιαφερούζ. ἔκτοτε οὖν ἐγένετο μεγάλη φυλακὴ εἰς αὐτὸν, καὶ σιδηροῖ κλοιοὶ, καὶ χειροπέδαι διὰ τῆς νυκτός· τῇ δὲ ἡμέρᾳ μόνον συχνοὶ στρατιῶται, οὐ διέλειπον φυλάσσοντες.

CAPUT XVII.

Edit. Paris. pag. 39.

Temyr Asiæ urbes aliquot adit & capit, incendiis ac direptionibus omnia devastat. Bajazitis thesauros Prusæ seu Burusæ adservatos rapit. Smyrnam expugnat; Ad eum Phocæarum principes ut sibi placatum reddant, legatos mittunt, donisque conciliant. Cariam lustrat, & deinceps in Phrygiam Salutariam iter flectit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persidem anno in expeditione exacto redit.

ΑΠΑΡΑΣ δὲ ἀπὸ τοῦ Κοτυαίου, φθείρας, αἰχμαλωτεύσας, λαβὼν πάντα θησαυρὸν τὸν εὑρισκόμενον σὺν βασάνοις καὶ τιμωρίαις πλείσταις, καίων, κρεμάζων, ζωντοθάπτως διανύων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πᾶσαν ἄλλην τιμωρίαν ποιῶν, ἦλθεν εἰς Προῦσαν· καὶ ἀνοίξας τοὺς θησαυροὺς ἐξήντλει τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων κερδηθέντα κειμήλια χρυσᾶ, ἀργύρια, λίθους τιμίους, μαργαρίτας δίκην κόκκων σίτου μετρουμένους ἐν χοίνικι. εὗρεν δὲ ἐκεῖ καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ, καὶ τὰς παλλακάς, καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου. καὶ λαβὼν πάντα τὰ τῆς Προύσης, Νικαίας, Νικομηδίας, καὶ τῶν πέριξ πόλεων τοὺς ἀκινήτους θησαυρούς, εἰς Φρυγίαν τὴν κάτω ἀφίκετο· καὶ πορθήσας ἅπαντα πολίχνιά τε καὶ πόλεις, ἦλθεν εἰς Ἀσίαν. καὶ διαβὰς Ἀδραμύττιον, καὶ Ἀσσόν, ἦλθεν εἰς Πέργαμον, κἀκεῖ ποιήσας ἡμέρας, καὶ ἀθροίσας τῶν πέριξ πόλεων τοὺς θησαυρούς, καὶ αἰχμαλωτίσας νέους καὶ παιδίσκας, καὶ κολάσας, καὶ τιμωρήσας πάντας Τούρκους τε καὶ Ῥωμαίους, πυρικαύστους, καὶ ἐγκλείστους ὑπὸ ἀσιτίας λιμοκτονήσας ἕνεκα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, πάντα πλοῦτον σωρεύσας, ἦλθεν εἰς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ κειμένην. κἀκεῖ συναθροίσας πάντα τὰ τῆς Λυδίας χρύσεά τε, καὶ ἀργυρᾶ κειμήλια, καὶ πάντα τὸν ἐν ταῖς Σάρδεις, καὶ Φιλαδελφείᾳ, καὶ Ἀτταλῷ σωρεύσας πλοῦτον, ἦλθεν εἰς Σμύρναν. κἀκεῖ τεντώσας ἐν τῷ πολιχνίῳ τῶν φρερίων, ὃ ἀνήγειραν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προρρηθέντος Ὁμοὺρ, ἐζήτει τοῦτο παρ' αὐτῶν· ὡς δὲ ἀντέλεγον οἱ φρέριοι, ἦσαν γὰρ πλεῖστοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες προσφυγόντες ἐν τῷ φρουρίῳ, Ἐφέσιοι, Θυραῖοι, Νυμφαῖοι, καὶ ἀπὸ ἄλλων πόλεων Χριστιανοί, θαρροῦντες, ὡς οὐ πορθηθήσεται παρά τινος. καὶ γὰρ ὁ Παγιαζὴτ κατ' ἔτος ἐπολέμει, καὶ οὐ διέλειπεν ἀσφαλῶς τὰς διεξόδους τηρῶν, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ἐγκρατὴς γένηται τοῦ πολιχνίου, ὑπὸ γὰρ πολέμου οὐδὲ ἦν. Τότε ὁ Τεμὴρ εἰς νοῦν λαβὼν φράττει τὸ τοῦ λιμένος στόμα. διαλαλίας ποιήσας ἀφ' ἑσπέρας, ἵνα τὸ πρωῒ ὁ καθεὶς τῶν στρατιωτῶν ἀνὰ λίθον ἄρας, ῥίψει ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ὃ καὶ γέγονεν· ὁρῶντες δὲ οἱ τοῦ κάστρου, ἐδειλίασαν· καὶ εἰ μὴ εἵλκυσαν τὰς τριήρεις, καὶ τὰ πλοῖα ἔξω τοῦ λιμένος ἐν τῷ πελάγει, τῇ πρώτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἐπυρπολήθησαν ἂν παρὰ τῶν Σκυθῶν· ἀρξάμενοι δὲ πρωῒ ἄχρι τῆς πρώτης ὥρας, ἐποίησαν τὴν ὑγρὰν, ξηράν. οὐ δὲ τὸ δέκατον, τί λέγω δέκατον; οὐδὲ τὸ ἑκατοστὸν ὑπούργησε τὸ τῆς διαλαλίας πρόσταγμα. ποῦ γὰρ ἦν ὁ πᾶς ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ τότε, καθὼς ἔφημεν, περικυκλώσαντες τὴν ἅπασαν ἄλλην ἐξ ἄλλης, πρὶν αἰσθῆναι καταλαμβάνοντες γῆν. καὶ τελῶν διὰ μιᾶς ἡμέρας πολλάκις, δίκην πτηνῶν

COtyæo discedens Temyr, omnia evertens, servituti cunctos mancipans, omnes thesauros contrectans, suppliciis variis adhibitis: urendo scilicet miseros, & suspendio afficiendo, vivos sepeliendo, cæterisque tormentorum generibus torquendo, Prusam venit: referatosque thesauros exhaurit: &, quæ Romanis erepta fuerat, compilat auream argenteamque supellectilem, pretiosos lapides margaritasque, quas, tanta fuit earum copia, velut grana frumenti chœnice admetiebatur. Illic quoque uxores Bajazitis, pellicesque invenit, interque eas Lazari filiam. omnibusque abreptis, spoliatisque thesauris, quos nactus est Prusæ, Nicææ, Nicomediæ & in vicinis urbibus, in Phrygiam inferiorem ire pergit: omnesque in itinere urbes ac oppida populatur, & in Asiam abit præteritisque Adramutio & Asso Pergamum accessit: ibique diebus aliquot immoratus thesauros urbium vicinarum compilat, puerosque & puellas captivos comprehendit, omnesque Turcos & Romanos suppliciis diris vexavit, ut aurum & argentum ab eis extorqueret: aliosque igni tradidit, alios conclusos fame enecavit. Cunctis itaque divitiis earum urbium corrasis Magnesiam ad Sipylum montem sitam profectus est; illic congessit universam Lydiæ auream argenteamque supellectilem, omnemque quam Sardeis, Philadelphia & Atralus possidebant. Smyrnam deinde profectus castra metatur juxta oppidulum ab Hierosolymitanæ militiæ fratribus Rhodiis equitibus tempore memorati Homuris extructum, idque sibi dedi postulat. At Rhodii fratres equites id renuere, quod plurimi viri fœminæque in illud confugissent, Ephesii, Thyræi, Nymphæi, aliarumque urbium Christiani loci firmitate freti, nec a quoquam expugnatum iri confidentes. cum enim illud vi frustra sæpe tentasset Bajazites, quotannis præsidiis impositis aditus occupabat, ut fame expugnaret, Tum expugnandæ arcis consilio capto, Temyr portus ingressum obstipare aggreditur, edicitque sub vesperam, ut crastina luce singuli milites lapidem afferant, & in portus fauces projiciant. quod deinde factum, iis, qui in oppido conclusi erant, timorem ingentem objecit, triremes porro, cæteraque navigia, nisi prima diei hora in altum deduxissent, a Scythis incensa forent: qui cum ab aurora ad solis ortum lapides congerere cepissent, utrumque littus aggere junxerant, & portus ostium desicaverunt. atque decima pars militum, quid decimam dico? ipsa centesima operi faciundo plusquam satis fuit. Ubique enim innumera militum multitudo diffusa aberat, omnem regionem per ambitum occupantium, aliamque ex alia, priusquam de eorum adventu quicquam præsciretur,

Vide immensos thesauros.

Temyr Smyrnam expugnat.

Edit. Paris. pag. 40.

percurrentium. Uno equidem die tridui itinere emenso, ut volucrum nubes terras sæpius circumcursabant nullis impedimentis gravati, sed iis solum sarcinis & commeatu, quæ ad facile vincendum satis sunt. ad quod apte se comparant, dum numero magnam satis multitudinem, ipsamque celerem ac expeditam educunt. Quodque horum præcipuum est, sibi nullatenus parcunt, & adversus hostes ferarum aggrestium more in pugnam procedunt. Portus ostio jam superato ad fossas oppidi accedere Scythæ: at equites Rhodii fortiter e propugnaculis obsistere, Scythasque, ut passeres locustas, in fossas dejicere, quæ eorum cadaveribus complebantur. hi vero, ut hydræ capita, succrescere. congesta itaque cadaveribus fossa residui immenso numero Scythæ cæsorum calcantes cadavera, scalasque admoventes ascenderunt, aliique in mœniorum pinnas evaserunt, alii, quæ ad inferos & lethum ducit, viam ingressi sunt. Neque superstes cæsorum patris aut liberorum cadavera calcare aversabatur, aut eorum ab aliis discrimen aliquod faciebat: sed uni tantum intentus erat quisque, quomodo prior ascenderet; telumque turri infigeret. Undequaque igitur muros subeuntes, in interiorem arcis locum fratres compellunt, qui salutem fugæ quærentes triremes prope arcem adducunt, ipsasque tumultuantes ac trepidantes ingressi sunt Ballivus & cæteri fratres. At Christiani, qui in id oppidum securitatis causa ex aliis locis se receperant, omnes cum uxoribus & liberis mare ingressi, partim triremium clavis adhærentes, partim in remos nitentes, alii funibus anchorisque arreptis vectorum fidem inclamabant: *miseremini nostri, qui Christiani sumus, neque hic nos deserite.* Vectores vero manus vociferantium proteosas contis quatientes ac submoventes, pansis velis in altum feruntur, hosque semimortuos deserunt. Scythæ expugnato castro coactos in unum supra mille captivos, mulieres ac pueros ad Temyrem adducunt, quos ad unum interfici imperat, occisorumque capita abscindi; in ædificanda deinde turre, ordines lapidibus capitibusque distinxit, ita ut caput unum ad lapidis latus coagmentaretur, faciesque ordine dispositæ essent: atque in secundo ordine lapidi caput, lapis capiti (*opere reticulato*) superstruebatur: vultusque in exteriorem superficiem omnes versi erant; conspiciendum illic exhibebatur novum prodigium, inhumanumque commentum. At Phocæarum principes legatos ad eum destinarunt, priusquam in Joniam pervenisset, & multis donis placavere: quibus ille acceptis pacem cum iis composuit: harum altera, quæ nova vocabatur Genuensibus parebat, altera, quæ & vetus, Mitylenes duci subdita erat. Cum Smyrnam Temyr accederet, eamque bello peteret, nepotem suum Phocæas exploratum misit; quod cum rescivisset Lesbi princeps conscensa trireme Phocæam appulit: urbeque egressus in occursum Temyris nepotis, comiter ac perhumane, prout decebat, eum suscepit; & postquam conviviis ac compotationibus indulserunt, & se simul oblectaverunt, cum multis donis remisit. Temyris etiam nepos sceptrum illi dilectionis amorisque signum largitus est, mutuis tandem salutationibus ac osculis sese complexi discesserunt, ille quidem trireme vectus, hic e-

Smyrnæ expugnatio.

pag. 41.

A αἰθερίων, περιτρέχοντες τὴν οἰκουμένην, μηδὲν μὲν ἐπαγόμενοι, πάντα δ' ὅμως ἔχοντες ὅσα πρὸς τὸ ῥᾳδίως νικᾶν ἐφόδια κράτιστα. εἶναι γὰρ τουτί, τό, τε κατὰ πλῆθος ἐξιέναι μυρίων καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον, τό, τε τῆς κινήσεως εὔστροφον καὶ ὀξύτατον. καὶ ὃ τούτων μεῖζον, τὸ τελέως ἀφειδεῖν ἑαυτῶν καὶ κατὰ πρόσωπον δίκην ἀγρίων θηρῶν ἀπαντᾷν εἰς τὰς μάχας. Διαβάντες τοίνυν τὸ στόμα τοῦ λιμένος, καὶ παραστάντες τὴν τάφρον· οἱ μὲν φρέριοι διὰ τῶν βελῶν ἀνδρείως ἐμάχοντο ἐκ τῶν προμαχώνων, καὶ δίκην ἀκρίδων κατακοπτομένων ὑπὸ στρουθῶν ἐν τῇ τάφρῳ ἐνέπιπτον, καὶ ἡ τάφρος ὑψοῦτο τοῖς σώμασι τῶν Σκυθῶν· καὶ οἱ Σκύθαι ὡς αἱ κεφαλαὶ τῆς ὕδρας ἐφύοντο. Πληρωθείσης οὖν B τῆς τάφρου τῶν σωμάτων, οἱ παραλειπόμενοι ὑπὲρ μέτρον Σκύθαι πατήσαντες τὰ τεθνηκότα τῶν σωμάτων, καὶ κλίμακας ἐπιθέντες ἀνέβαινον, οἱ μὲν ἄνω, οἱ δὲ τὴν πρὸς ᾅδην φέρουσαν κάθοδον. μὴ φροντίζων ὁ ζῶν διὰ τὸν τεθνηκότα εἰ πατήρ ἐστιν, ἢ υἱὸς γνήσιος· ἀλλὰ τὸ σπουδαζόμενον ἓν ἦν ἐν ταῖς τῶν ἁπάντων ψυχαῖς, τίς πρῶτος ἀναβαίνειν, καὶ τὸ σκῆπτρον θεῖναι ἐν τῷ πύργῳ. τότε ἐκ πάντων τῶν μερῶν ἀναβάντες, καὶ τοὺς φρερίους εἰς τὸ ἐνδότερον καταδιώξαντες, φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπιμελουμένους, τὰς δὲ τριήρεις ἐγγὺς τῆς ἀκροπόλεως ἐλαύσαντες, φύρδην καὶ ἀτάκτως εἰσήρχοντο, ἔχοντες τὸν Μπαΐουλον αὐτὸν ὁμοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς φρερίους. οἱ δὲ ἐλθόντες τοῦ φυλαχθῆναι ἐκ τῶν ἐκτὸς Χριστιανοὶ ἅπαντες σὺν γυναιξὶ C καὶ τέκνοις, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ, οἱ δὲ κρατοῦντες τὰ πηδάλια τῶν τριήρεων, οἱ δὲ τὰς κώπας, ἄλλοι τὰ τῆς πρώρας καλώδια καὶ τὰς ἀγκύρας, ἐβόων πρὸς τοὺς ἐπιβάτας· Ἐλεήσατε ἡμᾶς Χριστιανοὺς ὄντας, καὶ μὴ ἐγκαταλείπητε ὧδε. αὐτοὶ δὲ σὺν ῥοπάλοις κρούσαντες εἰς χεῖρας τὰς ἀπῃωρημένας, καὶ πετάσαντες τὰ ἱστία, ἀφέντες αὐτοὺς ἡμιθανεῖς ἔπλεον. οἱ δὲ Σκύθαι παραλαβόντες καὶ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εἰς ἓν ἀθροίσαντες τὴν αἰχμαλωσίαν, ἦσαν γὰρ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὑπὲρ τοὺς χιλίους, καὶ ἀπαγαγόντες αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Τεμήρ, ἐκέλευσε πάντας ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀποτμηθῆναι· καὶ οἰκοδομήσας πύργον ἵνα, μίαν πέ- D τραν ἐθεὶς, καὶ μίαν κεφαλὴν συναρμόσας, ὥστε τὸ πρόσωπον ἵστασθαι καθ' εἱρμόν· καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ τάξει, ὅπου ἡ πέτρα ἦν ἐπάνω ταύτης κεφαλή. καὶ ὅπου κεφαλὴ ἦν ἐπάνω ταύτης πέτρα, καὶ τὰ πρόσωπα πάντα φαινόμενα περὶ τὴν ἔξω ἐμφάνειαν. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας καὶ ἀπάνθρωπον ἐπινόημα· αἱ δὲ Φωκαῖαι ἔστειλαν πρέσβεις πρὸ τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἰωνίας, καὶ προσεκύνησαν σὺν δώροις πλείστοις· καὶ αὐτὸς ὑπεδέξατο, καὶ εἰρήνην σὺν αὐτοῖς ἐσπείσατο· ἦν γὰρ ἡ μία τῶν Γενουιτῶν, ἡ καὶ νέα καλουμένη· ἡ δὲ ἑτέρα ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μιτυλήνης ἀνέκειτο, ἡ καὶ παλαιὰ καλουμένη. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἐλθὼν ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ πολεμίζων αὐτήν, ἔστειλε τὸν ἔγγονον E αὐτοῦ ἱστορήσων τὰς Φωκαίας· καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ τῆς Λέσβου ἡγεμὼν, ἐμβὰς ἐν τριήρει ἦλθεν εἰς Φωκαίας· καὶ ἐξελθὼν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ φιλοξενήσας ὡς ἔπρεπεν τὸν υἱωνὸν τοῦ Τεμήρ, φαγόντες, καὶ πιόντες, καὶ εὐφρανθέντες ὁμοῦ, σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμψεν. Ὁ δὲ τοῦ Τεμὴρ ἔγγονος δοὺς αὐτῷ σκῆπτρον σημεῖον ἀγάπης, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὁ μὲν ἐν τριήρει, ὁ δὲ ἀναβὰς ἐφ' ἵππου, ἀπ' ἀλλήλων

λίθον ἐχωρίσθησαν· Ἐλθὼν δὲ καὶ εὑρὼν τὴν Σμύρναν κατασκαφεῖσαν ἕως τῶν θεμελίων, πρὸς τὴν Ἐφέσου τὴν πορείαν ἐποίησε, καὶ πανταχόθεν τὸ στράτευμα συνέρρεεν. ἦν γὰρ πρόσταγμα παρ᾽ αὐτοῦ ἐκδοθὲν ἐξ Αγκύρας, ὅπου ἂν τύχωσιν οἱ Μεγιστᾶνες, καὶ οἱ σατράπαι σὺν τοῖς ὑπ᾽ αὐτοὺς, οἱ πάντες εὑρεθῶσιν ἐν Ἐφέσῳ· καὶ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἦν ἀναποδίζων πρὸς τὰ πάτρια· ἐκεῖ δὲ πήξας τὰς σκηνὰς ἐποίησεν ἡμέρας τριάκοντα, καὶ τὰ πέριξ ἅπαντα τῆς πόλεως κάστρα, καὶ πόλεις, καὶ κώμας, ἀθροίσας ἅπαντας, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν προγόνων καταλειφθέντα χρυσᾶ τε, καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἄλλην πᾶσαν τιμίαν ὕλην, καὶ ἱματισμὸν πολυτελῆ, διὰ πολλῶν βασάνων καὶ καυστηριασμῶν συλλέξας, ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὴν * Μιλησίων μητρόπολιν Καρίας ἔρχεται. χειμῶνος ὕπω σφοδροῦ γενομένου, κρύους τε καὶ παγετοῦ, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν τετραπόδων φύσιν τῶν ζώων, καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ἀέρια, καὶ τὰ ἔνυγρα ζῶα παγιωθῆναι, καὶ εἰς κρύσταλλον μεταμεῖψαι τὴν φύσιν αὐτῶν. ἐξερχομένου δὲ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἀπιέναι, τὴν καταλελειμμένην εἰς τόσον ἀφίεσαν ἔρημον, ὅτι οὔτε κυνὸς ὑλακὴ τὸ παράπαν ἠκούετο, οὐδὲ ὄρνιθος ἡμέρου κοκκυσμὸς, οὐδὲ παιδίου κλαυθμυρισμός. ἀλλ᾽ ὥσπερ σαγήνην χαλῶν ἁλιεὺς, ἕλκει ταύτην ἐν τῇ ξηρᾷ ἀπὸ τοῦ πελάγους, ὅτι ἂν συναντοίη τοῦτο καὶ ἕλκει πρὸς τὴν ξηρὰν, κἂν τε μέγαν ἰχθὺν, κἂν τε σμικρὸν, καὶ αὐτὸ τὸ φαυλότατον ἰχθύδιον, καὶ καρκινίδιον. οὕτω καὶ οὗτοι τὴν ἅπασαν Ἀσίαν λεηλατήσαντες ᾤχοντο, ἀπὸ δὲ Μιλησίων εἰς τὴν ἄνω Φρυγίας Καπατιανὴν ἔστειχον, τὰ ὅμοια πράττοντες. ἀπὸ δὲ Λαοδικείας εἰς Φρυγίαν Σαλουταρίαν κατήντησαν, ἣν δὲ κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶσσαν οἱ Τοῦρκοι Καράσαρ λέγουσιν. ἐκεῖ καὶ ὁ πολυπαθὴς Ἰλτερὶμ Παγιαζὴτ ἀπέθανε. Λέγεται δὲ παρὰ πολλῶν, ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν φαρμάκῳ τῆς ζωῆς ἐστέρησεν. ὁ γὰρ Τεμὴρ ἐβούλετο μὲν αὐτὸν ζῆν, καὶ ἐν τῇ Περσίᾳ ἄγειν, καὶ δεῖξαι τοῖς Πέρσαις ποδαποῦ θηρίου ἐγκρατὴς ἐγένετο. καὶ θεατρίσαι, καὶ πομπεῦσαι· καὶ μετὰ ταῦτα διὰ πολλᾶς στενοχωρίας τοῦ ζῆν ἀπαλλάξειν ποιῆσαι. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὰ λοίσθια πνέων ἦν, μηνύει τῷ Τεμήρ· Ὡς ἐγὼ νῦν μεταλλάττω τὸν βίον, σὺ δὲ ἱλαρῶς βλέψον τεθνηκότα με, καὶ τὸ σῶμά μου δὸς ταφῆναι ἐν τῷ παρ᾽ ἐμοῦ δομηθέντι μνημείῳ. Ἀκούσας δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα ὁ Σκύθης ἐκάμφθη τῇ γνώμῃ. καὶ στείλας αὐτὸν διὰ ἐνταφιαστῶν δούλων αὐτοῦ ὡς ἑκατὸν ἐλευθερώσας αὐτοὺς, ἀπήγαγον αὐτὸν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἔθαψαν ἐν τῷ μνημείῳ, ὃ αὐτὸς ᾠκοδόμησεν. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἀπάρας ἐκεῖθεν πρὸς Λυκαονίαν ἀφίκετο. κἀκεῖθεν εἰς Καισάρειαν, εἶτα εἰς Ἀρμενίαν μικράν τε, καὶ μεγάλην. πληρώσας ἐνιαυτὸν ἕνα ἐκτὸς τῆς Περσίας, καὶ μετὰ τὸν χρόνον εἰσῆλθε νικητὴς τροπαιοῦχος, φέρων λάφυρα καὶ λείαν, ὡς οὐδεὶς τῶν πώποτε τυράννων Περσῶν. Ἀλλ᾽ ἐπανίωμεν πάλιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἡγεμόνας τῶν Ὀθμάνων, καὶ ἴδωμεν καὶ ποίῳ τρόπῳ μετέπεσον εἰς αὐτοὺς τὰ τῆς ἡγεμονίας ἀτυχήματα.

* l. Μυλάσων

quo insidens. qui ad castra reversus Smyrnam a fundamentis eversam dirutamque offendit, atque adeo Ephesum versus tendentem exercitum, eoque confluentem. Edixerat namque Temyr Ancyra digrediens, ut omnes proceres magnatesque, ubicumque agerent, eum Ephesi adirent, illucque convenirent; Epheso quippe discedens imperii sui provincias repetiturus erat. Ibi castris collocatis triginta dies consumpsit, interimque ex vicinis illi urbi oppidis, & vicis omnes incolas congregat: multisque cruciatibus & deustionibus ab iis extorquet, quicquid a majoribus auri argentique, pretiosarum rerum, vestisque relictum erat; hinc Mylasum Cariæ metropolim profectus est. tamque aspera & acris hyems invasit, geluque ita intensum est, ut quadrupedes, volucres aeriæ, aquatiliaque animalia gelu induruerint: eorumque naturalis calor frigore extinctus sit. Cum vero ab una urbe in aliam migraret exercitus Temyris, eam, unde movebat, tam desertam ac solitudinis horrore plenam reliquit, ut neque canis latrare usquam audiretur, non aves domesticæ & cicures cucurrire, non infans vagire; sed quo pacto laxato reti, & in littus postea ex mari reducto, quicquid implicitum sive minutus piscis sive amplus occurrit, in terram piscator trahit, etiamque pisciculum vilissimum, cancrumque minutulum; non aliter isti totam Asiam egerunt & tulerunt, & Mylasso relicta in Phrygiam Cappatianam, cuncta pariter agendo, ferendoque iter direxerunt. A Laodicea vero viam capessiverunt, quæ in Phrygiam salutariam ducit, quam provinciam lingua sua Turci Karasar appellant. illic ærumnis confectus Ilterim Bajazites fato concessit. affirmant plurimi quod veneno mortem ipse sibi consciverit. Volebat equidem Temyr hunc vivere, & in Persidem abducere, ut universæ genti ostenderet qualem ejusque soli feram comprehenderat: spectandumque exhibere ad triumphi ornatum & magnificentiam. tandem multis ærumnis ac miseriis attritum ad mortem sibi inferendam ipsum cogere. verum ubi animam agere cœpit, postremaque suspiria ducere, Temyri talia significat: *Vitam cum morte jam commuto: tu lætus & hilaris mortuum me conspice, cadaverque meum trade sepeliendum in monumento quod mihi ædificavi*. His auditis Scytha animi rigore remisso emollitus est, & libertatem centum illius servis concessit, qui funus procurarent; Prusamque cadaver abducendum permittitur, ubi in sepulchro, quod vivus sibi posuerat, sepultum. Temyr in Lycaoniam inde movit, deincepsque Cæsaream pervenit, tandemque in Armeniam minorem ac majorem reversus est. Annum in expeditione extra Persiam exegit, demumque victor ac triumphator rediit, præda ac spoliis onustus, quanta nullus umquam Persarum Tyrannus reportavit. Sed iterum redeamus ad Othomanicæ familiæ principes, qui postea successerunt, & attendamus quomodo in eos imperium feliciter concesserit.

Edit. Paris. pag. 42.

Moritur Bajazites anno Hegiræ 804. Christi 1042. regni sui XIV.

Mors Bajazitis.

CAPUT XVIII.

Manuel imperator Byzantium revertitur, & Johannem ex fratre nepotem in Lemnum relegat. Cum Musulmano Bajazitis filio fœdus amicitiamque init. Rerum status in Asia post Temyris Chanis discessum. Esse, seu Isa, Bajazitis filius bello a fratre Mehemete petitus Temyre duce capitur, & laqueo præfocatur. Cineites Smyrnæus innotescit, Atinis filios ex Ionia pellit, Musulmani partes sequitur. Atinis filii Mantachiæ ope Ephesum expugnant. Homur Atinis filius cum Cineite affinitatem contrahit, & paulo post obit. Musulmani adversus Cineitem expeditio. Asiæ reguli adversus Musulmanum conjurant, sed mutuis suspicionibus a se invicem dissociantur.

Manuel imp. Byzantium revertitur, & Johannes ex fratre nepos in Lemnum fecedit.

Edit. Parif. pag. 43.

IMperator Manuel cum cladem Turcorum audivisset, subitamque Bajazitis, qui velut fulgur e cælo deciderat, fortunæ mutationem, Byzantium confestim redit, & clavum imperii regendum a nepote, quem in Lemnum relegat, recepit. Solus igitur Manuel a Palatinis officialibus, & populo imperator salutatur. At Musulmanus fretum transvectus in occidentales regiones se contulit, Constantinopolim ingressus imperatoris pedibus accidit, & apud eum hanc supplicem orationem habet: *Ego tibi filius ero, tuque mihi pater eris: & ab hoc tempore nulla inter nos discordiæ zizania disseminabitur, nullæ offensiones intercedent, tantummodo Thraciæ præfectum me constitue, & aliis regionibus, quantas majores mei possederunt.*

Musulmani ad Manuelem oratio.

Obsides quoque tradidit ex fratribus suis impuberibus unum, sororemque unam Phatma-catun appellatam: promisitque imperatori Thessalonicam, oppida ad Strymonem Zetunium usque sita, & Peloponnesum redditurum esse; atque etiam oppida urbi vicina a Panido usque ad ostium sacrum; & hinc Varnam usque cunctas arces maritimas littoribus Euxini Ponti impositas.

Conditiones pacis inter Manuelem & Musulmanum. anno Hegiræ 805. Christi 1402. cœpit Hegiræ annus Augusti die 1.

Imperator pace inita Adrianopolim cummisit, Demetriumque Leontarium virum prudentem & in bello impigrum ad recipiendam Thessalonicam destinat, qui negotium confectum imperatori scribit, & Johannem in eam urbem introducit, imperatoremque totius Thessaliæ proclamat.

Johan. Thessaliæ Rex.

Præterea Manuel Romanos illustres viros in alias urbes & oppidula misit, qui eas pulsis Turcis receperunt. Eo tempore tota Thracia profunda pace, & secuta tranquillitate fruebatur; at Orientales provinciæ tumultu ingenti turbabantur, subitaque principum per provincias mutatione agitabantur. Vere itaque inchoante, postque horrendam illam procellam sedato æstu, fames dira, pestisque vehemens grassatæ sunt per provincias omnes, quas Scythæ invaserant, bellaque intestina orta.

Status rerum in Asia.

Carmianus namque qui Alysat cognominabatur, facultatem a Temyre consecutus in paternam ditionem redeundi, eam recuperavit; Sarchan pariter Lydiam paternum principatum recepit. Orchan & Atinis ambo filii Homur & Esses, Joniam totam sortiti sunt. Mantachiæ filius Elias Cariam, & Lyciam obtinuit; Qui vero in oriente relicti erant Bajazitis filii, eorum unus Mehemetes, cum provinciam nullam obtineret, Ancyræ in Galatia substiterat, cum quo frater ejus minor natu Moses etiamnum puer degebat. Eses vero alius eorum huc & illuc vagabundus oberrabat, dignitate ac imperio prorsus de-

A Ὁ γοῦν βασιλεὺς Μανουὴλ ἀκούσας τὴν ἧτταν τῶν Τούρκων, καὶ τὴν τοῦ Παγιαζὴτ ἀθρόαν μεταβολὴν πῶς ἀπ᾽ οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν πεσόντα, παρευθὺ πρὸς Βυζάντιον ἄνεισι. καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ παραχωρεῖ τῶν οἰάκων τῆς βασιλείας, καὶ αὐτὸς ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ πέμπεται. καὶ ὁ Μανουὴλ μόνος βασιλεὺς παρὰ τοῦ παλατίου καὶ τοῦ δήμου εὐφημίζεται. ὁ δὲ Μουσουλμὰν περάσας ἐν τῇ δύσει, εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ πίπτει ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως, καὶ δέεται οὕτω λέγων· Ὅτι ἐγὼ ἔσομαί σοι εἰς υἱόν, σὺ δὲ πατὴρ ἐμὸς ἔσῃ· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν μέσῳ ἡμῶν οὐ φυήσει ζιζάνιον, ἀλλ᾽ οὔτε σκάνδαλα ἔσονται· μόνον ἀναγόρευσόν με ἡγεμόνα B Θρᾴκης, ὅσην καὶ ἄλλην γῆν οἱ τῶν γονέων ἐκεκτήσαμεν. δοὺς αὐτῷ καὶ ὁμήρους ἕνα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τῶν ἀνήβων, καὶ μίαν τῶν ἀδελφίδων Φατμακάτουν ἐπονομαζομένην· ὑποσχεθεὶς δοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ τοῦ Στρυμόνος ἄχρις αὐτοῦ Ζητουνίου, καὶ τὴν Πελοπόννησον· τὰ δὲ τῆς πόλεως πέριξ ἀπὸ Πανίδου μέχρι ἱεροῦ στομίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ στομίου μέχρι Βάρνας ἅπαντα τὰ παράλια κάστρα, τὰ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ κείμενα. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰρηναίαν κατάστασιν ποιήσας, καὶ αὐτὸν ἐν Ἀδριανουπόλει πέμψας, C ἔστειλε Δημήτριον τὸν Λεοντάριον ἄνδρα συνετὸν, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ εὔστροφον, τοῦ παραλαβεῖν Θεσσαλονίκην. Ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ μηνύσας τῷ βασιλεῖ, εἰσάγει τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἐντὸς, καὶ δεικνύει τοῦτον βασιλέα πάσης Θετταλίας· ὁμοίως καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι, καὶ τοῖς πολιχνίοις ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίους τῶν ἐνδόξων, καὶ παρέλαβον πάντα διώξαντες τοὺς Τούρκους. Ἦν ἐν τοῖς Θρᾳκώοις μέρεσιν εἰρήνη παντοία, καὶ ἀστασίαστος γαλήνη· τὰ δὲ τῆς ἕω ἐν μεγάλῃ ταραχῇ, καὶ ἀθρόᾳ μεταβολῇ τῶν ἡγεμόνων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. D Ἔαρος τοίνυν ἀρξαμένου, καὶ τοῦ σφοδροῦ χειμῶνος ἐκείνου, καὶ κλύδωνος παρελθόντος, ἐγεγόνει λιμὸς ἰσχυρὸς, καὶ λοιμὸς ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις, αἷς οἱ πόδες τῶν Σκυθῶν ἐπάτησαν, καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Καταβὰς τοίνυν ὁ Καρμιὰν, δοὺς ὁ Τεμὴρ ἄδειαν, ἔλαβε τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, Ἀλυσὰρ ἐπονομαζόμενος· ὁμοίως καὶ Σαρχὰν Λυδίαν τὴν πατρικὴν ἐπαρχίαν πρὸς ἑαυτὸν ἐποιήσατο· ὁ Ὀρχὰν, καὶ οἱ τοῦ Ἀτινὴ δύο υἱοὶ Ὁμὴρ καὶ Ἐσὴς, καὶ αὐτοὶ τὴν Ἰωνίαν πᾶσαν ἐκληρώσαντο· καὶ ὁ τοῦ Μανταχίᾳ Ἐλιὲζ, καὶ αὐτὸς Καρίαν, καὶ Λυδίαν ἐπεκτήσατο. οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ ἑῴᾳ τοῦ Παγιαζὴτ υἱοὶ, ὁ μὲν Μεχεμὲτ ἐν Ἀγκύρᾳ ἦν τῆς Γαλατίας, ἐπεὶ οὐκ εἶχε κληρονόμον, ἢ ἐπαρχίαν. ἦν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μωσῆς μετ᾽ αὐτοῦ ἔτι

παιδαρίσκος ὤν. ὁ δὲ Εσὲς ὁ ἕτερος ἦν πλανώμενος ἔνθεν κἀκεῖθεν, μὴ ἔχων αὐθεντίαν, ὁμοίως καὶ Μυσαφᾶς. ὅθεν στείλας ὁ Μεχεμὲτ τινὰ τῶν μεγιστάνων τῶν πατρὸς αὐτοῦ, Τεμαρτὶς ἐπονομαζόμενον, ἐξ Αγκύρας * εὑρόντα τότε τὸν Εσὲν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις· καὶ συνάψας πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἦν μεγαλυνόμενος ἐν Γαλατίᾳ. ἐν δὲ τῷ πρὸς Ιωνίαν μέρει τοῦ Ατὴν ἠγέρθη τὶς ὄνομα Τζινεὶτ, υἱὸς τοῦ λεγομένου Καρασούπαση, ἀνὴρ γενναῖος, καὶ εἰς τὰ πολεμικὰ ἔνδοξος. ἔχων πρόνοιαν τὴν Σμύρνην ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Παγιαζὴτ· καὶ διὰ τὴν πολυχρόνιον ἡγεμονίαν, ὡς καθολικὸν οἱ Σμυρναῖοι τοπάρχην ἐσέβοντο. τότε ἤρατο μάχην πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ατὴν, ἦσαν γὰρ αὐτοὶ ἐν Εφέσῳ. ὁ δὲ Τζινεὶτ ἀθροίσας Σμυρναίους, καὶ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ὡς πεντακοσίους, κατερχόμενος ἐλῄστευε τοὺς ἐν τῷ κάμπῳ Εφέσου· ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ συναθροίσας ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Εφεσίων ἀφίκετο· καὶ δὴ παρακαθίσας τὸ πολίχνιον, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὁ τοῦ Ατὴν υἱὸς ἀφεὶς ἀπέδρα, καὶ ὁ Τζινεὶτ κύριος καθίστησι τῆς ἡγεμονίας. πλὴν γὰρ παντὸς ἔγραφεν ἐν τῇ Θρᾴκῃ πρὸς τὸν Μουσουλμὰν· ὡς ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ πάσχω, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ατὴν οὐ δι' ἐμὲ, ἀλλὰ διὰ σὲ ταύτην ἐγκολποῦμαι· στεῖλον οὖν μοι βοήθειαν ἵνα εἰς τέλος ἀντιπαρατάξομαι τοὺς ἐχθροὺς σου· ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἀπὸ Καλλιουπόλεως ἐν Σμύρνῃ καὶ μίαν, καὶ πολλάκις ἀπέστειλε θησαυρὸν πολὺν, καὶ δι' ἐκείνου στρατεύων ἦν καθ' ἑκάστην, ἕως οὗ τοὺς κληρονόμους τοῦ Ατὴν ἐδίωξεν. Εαρος δὲ ἀρχομένου, * καὶ τὸν δεύτερον ἤδη χρόνον μετὰ τὴν παραδρομὴν τοῦ δεινοῦ ἐκείνου. κατακλυσμοῦ, ἄρξαντες ὁ εἷς τῶν Ατὴν υἱὸς, ὁ καὶ Ομοὺρ καλούμενος, τοῦ ἑτέρου τεθνεκότος, πρὸς τὸν Θεῖον αὐτοῦ τὸν Μαντεχίαν Ελιέζπεγην τὸν ἡγεμόνα Καρίας ἐπανέρχεται, καὶ ἱκετικῶς προσπίπτει τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, δεόμενος βοηθείας· Ο δὲ καὶ μάλα ἀσπασίως αὐτὸν ὑποδέχεται, καὶ τὸ αἰτηθὲν πληροῖ, καὶ συνάξας τὸν ἅπαντα στρατὸν αὐτοῦ, ἐν Εφέσῳ σὺν τῷ Ομοὺρ ἔρχεται, ἄγων σὺν αὐτῷ ὡς ἑξακισχιλίους ἄνδρας. οἱ δὲ τῆς πόλεως σὺν τῷ Καρασούπασῃ τῷ πατρὶ τοῦ Τζινεὶτ ἦσαν ὡς τρισχίλιοι. ὁ γὰρ Τζινεὶτ εὑρέθη ἐν τῇ Σμύρνῃ ὑπάρχων. τότε μὴ ὑποκύψαντες οἱ Εφέσιοι, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντικαθιστάμενοι, πῦρ ἀφιᾶσιν ἐν τῇ πόλει, καὶ διὰ τῶν τεσσάρων μερῶν ἀναφθείσης τῆς φλογὸς κατεδαπάνει τὰς οἰκίας· καὶ τὰ καταλειφθέντα παρὰ τῶν Σκυθῶν τὸ πῦρ ὡς χόρτον κατήσθιε. καὶ ἦν ἡ πᾶσα πόλις τέφρα, καὶ κόνις ἐν δυσὶν ἡμέραις. Οἱ δὲ Εφέσιοι ἰδόντες τὴν τοσαύτην ζημίαν, προσεκύνησαν. ὁ δὲ Καρασούπασης γενόμενος ἔγκλειστος ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀντεμάχετο ἄχρι φθινοπωρινοῦ καιροῦ, ἐκδεχόμενος βοήθειαν παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τζινεὶτ. ὁ δὲ οὐκ ἠδύνατο ἀφεὶς τὴν Σμύρνην ἀπελθεῖν ἐν Εφέσῳ, ἦν γὰρ σπάνις πολλὴ τῶν στρατιωτῶν· τότε ἀνοίξας τὰς πύλας ἐξῆλθε, καὶ πεσὼν ὑπετάγη τῷ Μαντεχίᾳ· παραλαβὼν οὖν αὐτὸν σὺν τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων ἐν τῷ πολιχνίῳ, δεσμίους ὡς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἤγαγε. τῷ δὲ παιδὶ τοῦ Ατὴν τῷ Ομοὺρ ἐγκαθιζάνει ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ πατρικῇ. τὸν δὲ Καρασούπασην ἔγκλειστον ἐν πολιχνίῳ τινὶ ἐντὸς πύργου δεσμήσας ἔρριψε, καὶ

hic deesse videtur τινὶ

leg. καὶ τὸ ἕτερον ἤδη χρόνον

A stitutus, ejusdemque conditionis erat Mustaphas. Quare Mehemetes quemdam e magnatibus, qui patrem ejus comitabantur, Temirtem cognominatum, Ancyra adversus Esen, qui in regionibus illis tunc agebat, progredi jussit: prælio cum eo commisso Temirtes victor evasit, Esemque capite truncavit: unde Mehemetes in Galatia nomen famamque sibi fecit. Interim in Joniæ partibus, quas possederat Atin, quidam Cineites appellatus, ejus, qui Karasupasi vocabatur, filius innotuit, vir fortis ac generosus bellique peritia clarus; Hujus parens, Bajazite rerum summam obtinente, Smyrnam rexerat, & quod diuturnum regimen ejus fuisset, Smyrnæi tamquam generalem Toparcham & præfectum venerabantur. B Hoc igitur tempore bellum adversus Atinis filios capessit, qui Ephesi principatus sedem habebant; collectisque Smyrnæis, & ex circumjacentibus oppidulis quingentis ferme viris, in agrum Ephesium venit, colonosque deprædatur. Brevi vero cum præter quingentos coegisset alios, ad ipsam urbem Ephesum accessit, arceque, post paucorum dierum obsidionem potitur, & principem illius se gerit: cum ea deserta Atinis filius aufugisset; veruntamen litteris ad Musulmanum, qui in Thracia agebat, datis aperte his professus est verbis: *Ego tui gratiam tot labores sustineo, principatumque Atinis invasi, non ut mihi, sed tibi acquiram, auxilium propterea ad me mitte, ut hostibus* C *tuis quandiu steterint, obsistam.* His fidem præbens Musulmanus semel atque iterum sæpiusque pecunias multas Callipoli Smyrnam transmisit, quibus belli impensas quotidianas sustinebat, donec Atinis hæredes expulit. Ineunte vere, alteroque anno ab horrenda illa Scytharum excursione, Atinis filiorum unus, qui Homur quoque vocabatur, alio demortuo superstes, ad avunculum suum Mantachiam Eliezpegum Cariæ principem se confert, & supplex ad pedes illius prostratus auxilium rogat; quem perbenigne suscepit Mantachias, ejusque petitioni annuit, omnemque exercitum cogit, & in comitatu Homurem habens circiter sex militum millia Ephesum ducit. urbis D porro incolæ, quibus præerat Karasupasi Cineitis pater, ter mille tantum numero erant, quod hic Smyrnæ tunc ageret; nec cesserunt propterea Ephesii, sed forti animo obstiterunt: at hostes per quatuor urbis regiones ignem immiserunt, quo domus absorptæ sunt; & reliquias, quæ Scytharum vastationi supererant, tamquam fœnum flammæ devorarunt: biduique spatio tota urbs in cineres versa est. Tunc Ephesii tantam cladem contuiti, hostibus se permiserunt. Karasupasis vero intra arcem se recipit, & in autumnum dilata deditione, dum a filio opem expectat, obsidionem toleravit. Is Smyrna deserta opem ferre patri, & Ephesum accedere nequibat, quod mili- E tum paucitas id fieri vetaret. Tandem ergo portis reclusis arcem dedit, inque manus Mantachiæ devenit: qui illum aliosque in arce comprehensos intra ditionis suæ limites vinctos abduxit, reddita Atinis filio paterna hæreditate. Karasupasim aliosque Othmanicarum partium viros in castri cujusdam, qui Mamalus dicitur, turrem conjecit, & conclusos tenuit. Quid vero molitur Cineites? Smyrna cum una hiemi solvit, & Cariæ litto-

Esa seu Ise capite plexus.

Edit. Paris. pag. 44.

Cineiti. improbi tyranni militia.

Cineites Atinis filios ex Jonia pellit.

Cineites se Musulmani partibus addicit.

Christi 1403. Hegiræ 805.

Homur Atinis fil. ad Cariæ principem confugit.

Ephesus a Mantachia & Homure combusta & expugnata.

pag. 46.

Karasupasis Cineitis p. incarcer. plus.

ra legens Mamalo adpulit, clamque incarceratis per nuncium significat illuc advenisse, ut furtim eos asportaret. Illi itaque cunctos custodes suos ad convivium vocant, meracioribusque calicibus ad satietatem porrectis soporem ipsis, ita ut pro mortuis haberentur, conciliaverunt: turri deinde se proripuere, funibus de muro se demittentes, birememque conscenderunt, & gaudio perfusi, quod clanculum ita se subduxissent, Smyrnam navigant.

& a filio Cineitæ liberatus.

Hyeme deinde incipiente Cineites adversus Ephesum castra movet, intraque arcis mœnia Homurem compellit, urbemque totam militibus diripiendam permittit: & præter corpora, quæ libera remanserunt; quæcumque cives illius residua post Scytharum incursionem possederant, ademerunt, pluresque etiam trucidarunt: aliaque sexcenta horrenda perniciosus ille patravit. Cum res eo loci essent, cum Homure paciscitur, filiamque suam ei despondet: & ubi a Cineite jusjurandum accepit de servandis pactis, castro egreditur. tumque parentum ac liberorum more in mutuos amplexus eunt, & juramento interposito Musulmano obsequium Cineites renunciat, Atinisque generalis proclamatur.

Homuris & Cineitis fœdera.

Cineires deinde Homurem comitatus totum illius principatum lustrat, & in suas partes cunctas urbes ad Mæandrum sitas trahit: quæque ad Boream sitæ sunt, Philadelphiam, Sardeis & Nymphæum usque ad Hermonem fluvium. Cumque in iis collocasset viros sibi maxime fidos, earumque omnium regimen & administrationem cognatis & amicis suis concredidisset, cum futuro genero Ephesi agebat. Quodam vero die mane inter cives rumor differtur, Ducem obiisse. post Solis ergo ortum funus extulerunt in castrum, quod Pyrgion, id est Turricula, appellatur, ad Tmoli montis radices situm, & majorum sepulchris mandarunt.

Mors Homuren, filii Atinis.

Jam Cineites viribus auctus provinciam, quam regebat, paternam hæreditatem reputans supremus Asiæ Dux appellatur. Quamobrem cum Musulmanus tantam ejus insolentiam haud ferret, in Bithyniam trajicere destinat, confestimque fretum transvectus Prusam ingreditur, eumque Prusensium universitas alacri bonoque animo excepit, omnesque hilares admodum atque læti paratos se ad mortem pro eo obeundam dixerunt.

Musulmani in Asiam expeditio adversus Cineitem.

Edit. Paris. pag. 46

1404. Christi.

Jamque vere inchoato exercitum adversus Cineitem conscribit; hic vero paucis equitibus comitantibus, cursu Iconium Lycaoniæ metropolim advolat, & Caramaoum alloquitur, hinc Cotyæum venit, & cum Carmiano de iisdem habito sermone, ipsos cum militibus Ephesum pertrahit. hancce vero apud eos orationem habuit: *Accurate novistis quam magna damna Bajazites vobis intulit, parentibusque vestris: quos partim occidit, partim eis gulam laqueo fregit, ipseque Monarcha vobis pulsis evasit; quandoquidem vero pestis illa justo Dei judicio de medio sublata est, non absorbeat nos aspidis proles, sed quanto ocyus & alacriter caput illius contundamus, quando nondum viget ac valet, securamque vitam in posterum agamus.* Ejus verba cum audivissent principes, utiliaque sibi, quæ monuerat, rati, curribus vecti accesserunt; triginta militum millia adduxit Caramanus, Carmianus vero decem, quibus Cineites quinque millia adjunxit, & Ephesi castrametati sunt. Musulmanus vero Prusa Lopadium venit, & in exercitu

Ducum conventus contra Musulmanum.

τοὺς σὺν αὐτῷ Ὀτμανίδας, Μάμαλος ὀνομάζεται τὸ πολίχνιον. ὁ δὲ Τζινεῒτ τέδαι ἅμα δρᾷ· ἐκ τῆς Σμύρνης ἐξελθὼν σὺν διήρει μιᾷ, πλεύσας ἐν τῷ Καίρῳ ἔρχεται εἰς Μάμαλον, κἀκεῖ κρυφίως πέμπει πρὸς τοὺς ἐγκλείστους, ὡς ἤδη κλέψων ἦλθεν αὐτούς. οἱ δὲ τοὺς φύλακας πανδαισίαν ποιήσαντες, καὶ εἰς κόρον τὸν ἄκρατον κεράσαντες, καὶ κοιμήσαντες ὡς τεθνηκότας, αὐτοὶ ἐξῆλθον τοῦ πύργου· καὶ διὰ τοῦ τείχους χαλασθέντες καλῳδίοις, εἰσῆλθον ἐν τῇ διήρει, καὶ πλεύσαντες ἦλθον εἰς Σμύρνην. ἐγένετο οὖν μεγάλη χαρὰ ἐν τῇ τοιαύτῃ κλοπῇ. χειμῶνος δὲ ἀρχομένου ὁ Τζινεῒτ στρατεύει εἰς Ἔφεσον, καὶ κλείει ἐντὸς τοῦ πολιχνίου τὸν Ὀμούρ, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις πρόδαν ποιεῖται· καὶ πλὴν τῶν ἀνθρώπων, ὅτι οὐκ ᾐχμαλώτιζον, τὸ πᾶν, ὃ ἐπεκτήσαντο μετὰ τὴν παραδρομὴν τῶν Σκυθῶν, ἐσκύλευσαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν κατέσφαξαν, καὶ ἄλλα μυρία δεινὰ πέπραχεν ὁ ἀλάστωρ. Τότε εἰς συμβιβάσεις ἐλθὼν μετὰ τοῦ Ὀμούρ, καὶ τὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα αὐτῷ δοὺς, καὶ ὅρκοις πιστώσας τὴν ἀλήθειαν, ἔξεισι τοῦ Κάστρου· καὶ περιπτύσσονται ὡς πατὴρ μετὰ υἱοῦ, καὶ ἀποβάλλεται ἐνόρκως τὴν πρὸς τὸν Μυσυλμὰν εὐπείθειαν, καὶ Ἀτύνης καθολικὸς ἀναδείκνυται· σὺν αὐτῷ οὖν συνδραμὼν τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἑλκύσας τὰς πάσας πόλεις, τὰς πρὸς Μαίανδρον, καὶ τὰς πρὸς ἄρκτον, Φιλαδέλφειαν, Σάρδεις, Νύμφαιον μέχρι τοῦ Ἕρμωνος ποταμοῦ· καὶ οἰκίσας τοὺς πιστοτάτους αὐτῷ, καὶ τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν εἰς χεῖρας τῶν αὐτοῦ συγγενῶν, καὶ φίλων ἐνθεὶς, αὐτὸς ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ μελλογαμβρῷ διῆγεν, θροῦς ἀπεκηρύχθη πρωῒ ἐς τὸν δῆμον, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἐτεθνήκει. καὶ δὴ ἡλίου ἀνατείλαντος ἄραντες τὸ πτῶμα αὐτοῦ, ἔφερον ἐν τῷ πολιχνίῳ, ὃ Πυργίον καλεῖται, ἐν τῇ ὑπωρείᾳ τοῦ Τμώλου ὄρους κείμενον· ἐκεῖ αὐτὸν ἔθαψαν ἐγγὺς τῶν πατέρων αὐτοῦ· ὁ δὲ Τζινεῒτ εἰς ὕψος ἀρθεὶς, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ὡς πατρικὸν κλῆρον ἡγησάμενος, αὐτόνομος ἡγεμὼν Ἀσίας ἐκλήθη. ὁ δὲ Μυσυλμὰν μὴ φέρων τὴν αὐτοῦ ἀναίδειαν, ἠβουλήθη περάσαι ἐν τῇ Βιθυνίᾳ. καὶ δὴ περάσας, καὶ εἰσελθὼν ἐν Προύσῃ, ἅπαντες οἱ Προυσαεῖς ἀσπασίως αὐτὸν ὑπεδέξαντο, καὶ μεθ' ὅσης χαρᾶς ἑτοίμως τοῦ θανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ ἠρετίσαντο. τότε δὴ ἔαρος ἀρξαμένου, στρατὸν ἀθροΐζειν ἤρξατο κατὰ τοῦ Τζινεῒτ. ὁ δ' αὐτὸς Τζινεῒτ σὺν ὀλίγοις ἵπποις δρομαίως εἰς Ἰκόνιον μητρόπολιν τῆς Λυκαονίας ἔρχεται, καὶ τῷ Καραμὰν ὁμιλήσας, κατέρχεται εἰς Κοτύαιον, καὶ τῷ Καρμιὰν τὰ αὐτὰ εἰπὼν, ἔλαβε αὐτοὺς μεθ' ὅπλων εἰς Ἔφεσον. οἱ δὲ λόγοι οὓς ὡμίλησε μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἦσαν· Οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ζημίαν, ἣν ὑπέστητε παρὰ τοῦ Παγιαζίτ καὶ τοὺς ὑμετέρους γονεῖς, οὓς μὲν ἔσφαξεν, οὓς δὲ ἀγχόνῃ ἀπέπνιξε, καὶ αὐτὸς μονάρχης ἐγένετο, καὶ ὑμᾶς ἐξορίστους ἐποίησε. νῦν δὲ ἐπεὶ δικαίᾳ Θεοῦ κρίσει ὁ ἀλάστωρ ἠφάνισται, μὴ καταπιέτω ἡμᾶς τὸ τῆς ἀσπίδος ἔκγονον, ἀλλὰ προθύμως* ἔτι ἀκμάζον ἂν συντρίψωμεν αὐτοῦ τὴν κάραν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐν ἀμεριμνίᾳ διάξωμεν. Τότε οἱ ἡγεμόνες ἐνωτισθέντες τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ εἰς συμφέρον αὐτῶν λογισάμενοι, ἐχώρουν ἐν ἅρμασι· καὶ ὁ μὲν Καραμὰν ἐν * τριάκοντα χιλιάσιν, ὁ δὲ Καρμιὰν ἐν δέκα, καὶ ὁ Τζινεῒτ ἐν πέντε χιλιάσιν ἐν Ἐφέσῳ ἐστρατοπέδευσαν, ὁ δὲ Μυσυλμὰν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς Προύσης ἐν Λοπαδίῳ ἐλθὼν, καὶ τὸν πάντα στρατὸν

* le

* le

αὐτοῦ ἐν εἰκοσιπέντε χιλιάσιν ἀριθμήσας, καὶ ἀπὸ Λοπαδίου ἐγερθεὶς, ἦλθεν εἰς Πέργαμον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου, ἀπὸ δὲ τοῦ κάμπου ἐν Σμύρνῃ. μαθὼν δὲ τὴν συνέλευσιν τοῦ Καραμὰν, καὶ τοῦ Καρμιὰν, ἠπορεῖτο καὶ ἠγωνία. ἀπὸ δὲ Σμύρνης πρὸς Ἔφεσον ἀπάρας, ἦλθε πήξας τὰς σκηνὰς εἰς τόπον λεγόμενον Μεσαύλιον· κἀκεῖ φοβηθεὶς τοὺς ὑπεναντίους, καὶ πυκνώσας τοὺς τόπους τάφρον ἔσκαψε, καὶ χώματι ἀνήγειρε· καὶ αὐτὸς ἐν μέσῳ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκάθητο. οἱ δὲ ὑπεναντίοι ἐν Ἐφέσῳ ἀπέχοντες ἡμέρας οὐδὲ τὸ ἥμισυ, ἤγουν ἓξ ὡρῶν διάστημα ἀπ' ἀλλήλων, οὔτε αὐτὸς χωρῶν πρὸς ἐκείνους διὰ τὴν δειλίαν, οὔτε ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀνισότητα· τοῦ πράγματος οὕτως ἐν ἀμελείᾳ κειμένου, προσέρχεται τῷ Τζινεῒτ εἷς τῶν αὐτοῦ μυστικῶν φίλων, καὶ λέγει αὐτῷ. ὁ Καραμὰν καὶ ὁ Καρμιὰν ὁμονοήσαντες, βούλονται τῇ νυκτὶ ταύτῃ παραδοῦναί σε εἰς χεῖρας τοῦ Μουσουλμάν· ἐκεῖνοι δὲ εἰρηνικὰ κατάστασιν πράξαντες, ἀνατρέψουσιν ἀφόβως εἰς τὰ ἴδια· ἐν ταύτῃ οὖν τῇ νυκτὶ τὸ πᾶν διαπράξονται. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεῒτ, καὶ καταλαβούσης τῆς ἑσπέρας, φανοὺς, καὶ λαμπάδας ἀνάψας ἐν ταῖς αὐτοῦ σκηναῖς, αὐτὸς τοὺς ταχυδρόμους τῶν ἵππων ἀναλεξάμενος, ἄνεισιν ἐν τῇ ἀκροπόλει πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζὴτ. ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ κάστρου, καὶ πρόμαχος, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς ἱστορήσας, καὶ παραγγείλας τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπιμελῶς ἄχρι πρωΐας διατηρεῖν, αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς οἰκειακοῖς πρὸς τὸν Μουσουλμὰν ἐπάνεισι· καὶ διὰ μέσης νυκτὸς οἱ τοῦ Καραμὰν καὶ τοῦ Καρμιὰν εἰς τὰς τέντας τοῦ Τζινεῒτ ἐλθόντες οὐδένα εὗρον. ὁ δὲ Τζινεῒτ πρωΐας ἤδη γενομένης, καὶ βρόχον ἐνθεὶς τῷ τραχήλῳ, ἦλθεν ἐνώπιον τοῦ Μουσουλμὰν κλαίων, καὶ λέγων· Κύριε ἥμαρτον, ἄξιός εἰμι τοῦ θανεῖν. ἐγὼ αὐτὸς τῷ τραχήλῳ μου τὸν βρόχον ἀναρτησάμενος. ὡς βούλει εἰς ἐμὲ πρᾶττε, ὑπεύθυνός εἰμι πάσης καταδίκης.

Ὁ δὲ Μουσουλμὰν καμφθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ συμπαθήσας αὐτὸν, καὶ στολὴν φαιδρὰν ἐνδύσας ἠρώτησε· Ποῦ εἰσι νῦν οἱ ἡγεμόνες ἐκεῖνοι, καὶ ποῦ ἡ παράταξις αὐτῶν εὑρίσκεται; ὁ δὲ εἶπεν, ἐν Ἐφέσῳ. καὶ εἰ βούλει χορήγησόν μοι στρατὸν, κἀγὼ ἐλθὼν αὐτοὺς δεσμίους ἄγω πρὸς σέ. ὁ δὲ Μουσουλμὰν φοβηθεὶς μήπως πανουργία ἐν μέσῳ τούτων τῶν ὑποκρίσεων πράττηται, οὐκ ἠθέλησε καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν. ἀλλ' ἤδη τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἵππου ἐπιβὰς, σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς Ἔφεσον ἐχώρει, ἔχων μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Τζινεῒτ. ὁ δὲ Καραμὰν καὶ Καρμιὰν, καθὼς ἔφημεν, περὶ τὰς μέσας νύκτας ἐλθόντες εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεῒτ, καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ἐνόησαν τὴν ἐνέδραν· καὶ μέγας θροῦς ἐγεγόνει ἐν τῷ φοσσάτῳ καὶ ταραχή. οἱ μὲν ἐρευνῶντες τοὺς ἵππους αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς ἐφεστρίδας, ἄλλοι τὰς καμήλους καὶ τοὺς ἡμιόνους, πρὸς τὰ φορτία τῶν παρασκευῶν ἐπιθεῖναι, ἕτεροι δὲ ἐν ἅρμασιν· καὶ δὴ ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ πάντα καλῶς παρασκευάσαντες, οἱ μὲν ἱππεῖς σὺν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τῷ πεζικῷ στρατῷ ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ἱστάμενοι, τὰς ἡμιόνους καὶ τὰς καμήλους, σὺν παντὶ τῷ φορτικῷ πράγματι προέπεμψαν, περάσαντες τὰς κλεισούρας τὰς πρὸς Μαίανδρον. αὐτοὶ δὲ ἵσταντο ἕως εἶδον, ὅτι τὰ δύσβατα μέρη διέβησαν. τότε καὶ αὐτοὶ κατὰ τάξιν εἰς τὰς κλεισούρας εἰσέλθωσιν. ὅτε δὲ τὸ τέλος τῆς οὐραγίας ἐν τῷ στόματι τοῦ στενοῦ ἦν, τότε καὶ τὸ τοῦ Μουσουλμὰν πεζικὸν ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς πρὸς Γαλήσιον ὄρος κειμένης διαβὰς ἐν Ἐφέσῳ ἦλθε· καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἡλίου ἐν τῷ ζυγῷ τὴν πορείαν ποιοῦντος, καὶ ὁ Μουσουλμὰν ἐν Ἐφέσῳ. ὁ δὲ Τζι-

viginti quinque millia hominum recenset: cumque Lopadio movisset, Pergamum in campum Mænomeni accessit, unde Smyrnam contendit. Valde quidem anxius ac sollicitus restitit, quod Caramanum, Carmianumque copias conjunxisse didicisset. Quare Smyrna digressus Ephesum versus movet, & in loco, quod Mesaulium vocatur, castra locat; illicque hostes reformidans tentoria constipat, fossam castris circumducit, & aggerea excitat, seque intra vallum cum exercitu continet. At hujus hostes Ephesi castra habebant, nec dimidii diei, hoc est sex horarum, itinere remoti a se invicem erant. Sed neque Musalmanus ad pugnam lacessere, eosque aggredi timiditate præpeditus ausus est, neque illi, quod viribus impares essent. Cum igitur utrique pugnam detrectarent, neque belli opus ferveret, unus inter secretos intimosque Cineitis amicos eum adiit, monetque Caramanum, & Carmianum ex compacto decrevisse proxima nocte Musulmano eum tradere: & pace composita secure, ad sua esse reversuros: & hac proculdubio ingruente nocte totum negotium absolvendum esse. cum talia audivisset Cineites vespere facto in tentoriis suis funales & lampades accendit; selectis celeribus equis in arcem ascendit ad Bajazitem fratrem suum, qui ejus custodiæ præerat, quem postquam rerum suarum statum accurate edocuit, & ut diligenter urbem in tempus matutinum custodiat, hortatus est, ipse cum cæteris domesticis ad Musulmanum abit. cumque media nocte Caramani ac Carmiani milites in Cineitis tentoria venissent, neminem offenderunt. Orta jam luce Cineites laqueum collo pendentem gestans, coram Musulmano lacrymas fundens se sistit, taliaque locutus est: *Peccavi Domine, morte dignus sum. quare collo meo laqueum injeci, de me, prout libuerit, statue ac decerne: cuilibet enim pœnæ jure sum obnoxius*. Musulmanus eo sermone delinitus, ejusque commisertus, veste nitida induit: & interrogavit ubinam duces illi cum exercitu starent? respondit iste, Ephesi. quod si velis exercitum mihi credere, ad eos pergam, vinctosque adducam. At Musulmanus veritus ut fraus aliqua subesset, & simulate hæc agerentur, noluit eos insequi: sed orto sole equo insidens cum omnibus copiis Ephesum pergit, & Cineitem secum abducit. Cumque, ut jam diximus, Caramanus & Carmianus circa mediam noctem ad Cineitis tentoria venissent, nec ullus in iis comparuisset, insidias sibi strui suspicati sunt; quare in castris vehementer tumultuatum est, dum hi equos inquirunt, illi sellas & stragulas, alii camelos & mulos, alii currus ut sarcinas & impedimenta eis imponerent. Orto jam sole, omnibusque ad discedendum rite instructis, duces cum equitatu & copiis pedestribus in edito loco stabant, ut cameli & muli, quos cum omnibus impedimentis ante se agebant, claustra Mæandri transirent; ipsi vero tamdiu in acie steterunt, donec graviora onera fauces illas superasse vidissent. ipsi demum servatis ordinibus claustra illa ingrediuntur, & cum jam illi, qui postremam aciem claudebant, intrassent illa, Musulmanus pedites suos ponte, qui Galesio monti vicinus est, transmisit, & Ephesum ingressus est, hora diei quarta, Sole Libræ signum tenente. At Cineites multa frustra commentus est, quibus

Cineites ab Asiæ Regulis ne proderetur veritus, ad Musulmanum transiit, veniamque erroris impetrat.

Edit. Paris. pag. 47.

Caramanus & Carmianus in locum tutum se recipiunt.

hunc principem induceret ad eos insequendum: sed ille nusquam se persuaderi passus est. Nam præterquam quod admodum facilis esset, & alienis miseriis tangeretur, dolos & machinas Cineitis reformidabat. Eratque Musulmanus tam probus & simplex, quam Cineites improbus ac veterator. Castris itaque in agro Ephesio locatis quadrimestre tempus genio indulgens, voluptatesque captans, per luxum ac delicias ibi transegit: præ cæteris enim vino deditus erat, & in libidinem pronus.

A νιὲν πολλὰ συμβουλεύσας τὸν ποιῆσαι καταπεισθῆναι τὸν ἄνδρα τοῦ καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν, οὐκ ἠνείχετο· τὸ μὲν διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ συμπάθειαν, τὸ δὲ καὶ φοβούμενος αἰεὶ τὰς ῥᾳδιουργίας τοῦ Τζινεΐτ· ἦν γὰρ ὁ Μουσουλμὰν τοσοῦτον ἀγαθός, καὶ ἁπλούστατος, ὅσον ὁ Τζινεΐτ πονηρὸς καὶ περίεργος· πήξας οὖν τὰς σκηνὰς ἐν τῷ τῆς Ἐφέσου κάμπῳ, καὶ ποιήσας μῆνας τέσσαρας, οὐκ ἄλλο ἦν τὸ δρώμενον, πλὴν τρυφῆς καὶ σπατάλης· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ οἰνοπότης, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, καὶ εἰς τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἀδεῶς ἐμπίπτων.

Edit. Paris. pag. 48.

CAPUT XIX.

Moses a Mehemete fratre suo deficit & in Valachiam secedit. fratrem suum Musulmanum invadit & vincit. Musulmanus dum fuga sibi consulit, & in quodam oppido a juvenibus occiditur; Moses oppidum & incolas comburit, in Serviam movet, deinde Constantinopolim frustra oppugnat. Manuel imperator Mehemetem adversus Mosem evocat & concitat. Mehemetes bis victus Byzantium se recipit: tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cadaver Prusam sepeliendum defertur.

Moses innotescit.

AT Moses, quem in superioribus nominavimus, cum fratre suo Mehemete Ancyræ in Galatia agebat; unde Synopem aufugit ad Spentiarem Turcomanum ejus urbis principem. Cumque ab eo benigne susceptus esset Moses, rogavit, ut in objectam continentem Valachiam versus trajicere ejus ope & auxilio posset, quod etiam facillime ab eo obtinuit, & in Valachiam trajecit. Ad Vaivodam deinde Myltzem se confert, cui certis indiciis notum fecit, quisnam esset, unde, & quomodo illuc accessisset. quare Vaivoda libertatem ei concedit secure per totam Valachiam eundi, & prout ei placuerit agendi facultatem. Cum vero Bassis, qui occidentis provincias ad Danubium sitas regebant, Mosis in Valachiam adventus innotuisset, Musulmano rem totam scriptis litteris exponunt, monentque nisi celeriter in Thraciam transierit, limites imperii sui intra Asiam, in qua tempus terit, fixum iri: Mosem vero occiduas provincias in ditionem suam redacturum. His monitis cum paruisset Musulmanus, quanto ocyus Epheso Lampsacum proficiscitur, comitemque expeditionis Cineitem abducit, in ejus locum Epheso totique provinciæ alio præfecto. Per id tempus Musulmano auctore & mandante, Salagruzus de Negro patricius Genuensis turrem amplam Lampsaci extruebat in littore Callipoli objecto: quam, ut par erat, solide constructam, ubi conspexit Musulmanus, multas ei pecunias largitus est. Inde Calliopolim transvectus, compotationibus & crapulæ operam dedit, & omnibus curis remissis, deque Mose haud sollicitus, voluptatibus carpendis exercendisque libidinibus attentus erat. Non cessabat interea Moses ad magnates primariosque viros scribere, & polliceri si rerum summa potiatur, fore ut eorum commodo ac utilitati studeat: neque his solum intentus Turcos etiam ex Istri tractu collegit, ab eisque totius Thraciæ, Thessaliæ & Illyrici princeps proclamatur. Musulmanus vero Cineitem in Bulgariam misit, eumque vicinis Achridarum provinciæ partibus præfecit; ipse Adrianopolim profectus eam ingreditur, & ab omnibus, ut bonorum omnium auctor

In Valachiam transit.

Lampsaci turris a Salagruzo de Negro ædificata.

pag. 49.

B Ὁ δὲ Μωσῆς, ὃν λόγος φθάσας ἐδήλωσε, διάγων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεχεμὲτ ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας, καὶ φυγὼν ἧκε ἐν Σινώπῃ, ἡγεμονεύοντος Σπεντιὰρ τοῦ Τουρκομάνου· φιλοξενήσας οὖν αὐτὸν, ὡς ἔδει, ἐζήτησε περᾶσαι Μωσῆς τὴν περαίαν τοῦ Εὐξείνου πόντου, τὰ πρὸς Βλαχίαν. ὁ δὲ ἀσπασίως τὴν αἴτησιν αὐτοῦ πληρώσας ἀφίησι, καὶ εἰς Βλαχίαν περᾷ. καὶ τῷ Μύλτζῃ βοεβόδᾳ συντυχὼν, καὶ πληροφορήσας αὐτῷ τίς τε εἴη, καὶ πόθεν ἧκε, καὶ πῶς; δίδωσιν αὐτῷ ἄδειαν τοῦ περιπατεῖν ἐν πάσῃ Βλαχίᾳ, καὶ πράττειν τὰ δόξαντα· Οἱ δὲ τῆς δύσεως σατράπαι, καὶ τὰ τοῦ Δανούβεως μέρη φυλάττοντες, μαθόντες τὴν εἰς Βλαχίαν εἴσοδον τοῦ Μω-C σῆ, γράφουσι καὶ δηλοῦσι τῷ Μουσουλμὰν τὰ γενόμενα· καὶ ὅπως εἰ μὴ φθάσας περάσει ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Θρᾴκης, τὴν δύσιν ὁ Μωσῆς κληρώσεται· καὶ αὐτὸς ἐν Ἀσίᾳ διάγων εἰς αὐτὴν καὶ καταλήξει. ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐνωτισθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, συντόμως ἐξ Ἐφέσου πρὸς Λάμψακον ἔρχεται, ἄγων ὁμοῦ καὶ τὸν Τζινεΐτ, ἄλλον ἔπαρχον καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ. ἦν δὲ ἐν Λαμψάκῳ κτίζων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μουσουλμὰν πύργον ἕνα παμμεγέθη, ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἀπέναντι Καλλιπόλεως, ὁ δὲ δομήτωρ ἦν Σαλαγρούζας δὲ Νέγρω Γενουΐτης εἷς τῶν εὐγενῶν, ὃν καὶ οἰκοδομήσας ὡς ἔπρεπε, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Μουσουλμὰν, ἐδωρήσατο αὐτῷ D πλεῖστα χρήματα. καὶ περάσας ἐν Καλλιπόλει, καὶ καθίσας ἐν πότοις καὶ ἀμεριμνίαις, εὐφραινόμενος, καὶ ἀσελγαίνων οὐκ ἐφρόντιζε περὶ τοῦ Μωσῆ. ὁ δὲ Μωσῆς οὐ διέλειπε γράφων τοῖς μεγιστᾶσι, καὶ τάττων αὐτοῖς πάντα τὰ χρήσιμα, εἰ ἐγκρατὴς τῆς ἡγεμονίας γενήσεται· καὶ οὐ μόνον ἦν ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ Τούρκους ἀθροίσας ἐκ τῶν τοῦ Ἴστρου μερῶν, παρ' αὐτῶν πάσης Θρᾴκης, καὶ Θετταλίας, καὶ Ἰλλυρικοῦ ἡγεμὼν ἀνηγορεύετο. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν τὸν Τζινεΐτ πρὸς τὰ μέρη τῆς Βουλγαρίας, ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχριδῶν ἔπαρχον καταστήσας ἔπεμψε. αὐτὸς δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει τὴν πορείαν ἐποίει, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἅπαντες αὐτὸν ὡς εὐεργέτην

καὶ δοτῆρα πάντων καλῶν ἀνηγόρευον· καὶ τῷ ὄντι ἀληθείᾳ οὕτως ἦν· ὅπου γὰρ ὁ Μουσουλμὰν ἤρχετο κατὰ πόλιν, κατὰ κώμην, ἔμελλε ποιῆσαι ἐκεῖ ἡμέρας τριάκοντα· καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ πένητες, καὶ αὐτοὶ οἱ δι᾽ ἔνδειαν τροφῶν προσαιτοῦντες, πάντες αὐτάρκεις ἐγίνοντο. Τότε ὁ Μουσουλμὰν ἀπ᾽ Ἀδριανουπόλεως συλλέξας στρατὸν κατὰ τοῦ Μωσῆ ἔπεμψε, καὶ αὐτὸς δεκαμέρους ἐν πότοις. ὁ δὲ Μωσῆς συνάψας πόλεμον, καὶ ὑπέρτερος φανείς, καὶ διώξας τὸν στρατὸν τοῦ Μουσουλμὰν ἐγγὺς τῆς Σοφίας, ἐγένετο ἁπανταχοῦ φήμη, ὡς ὁ Μωσῆς μέλλει τῆς δύσεως τοπάρχης γενέσθαι. καὶ δὴ ἐνωτισθεὶς ὁ Μουσουλμὰν τὴν ὡς ἐν ὀλίγῳ μέλλουσαν εἴσελευσιν ἐν Ἀδριανουπόλει τοῦ Μωσῆ· ἦν γὰρ συρρέον ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων οὐκ ὀλίγοι, αὐτὸς ὀψέποτε ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μέθης ἐβουλήθη πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀπιέναι· καὶ σὺν ὀλίγοις ἐπιβάταις τὴν ὁδὸν ἀρξάμενος, καὶ αὐτοὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον, καὶ πρὸς τὸν Μωσῆν ἤλαυνον. ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐν χωρίῳ τινὶ καθ᾽ ὁδὸν ἐντυχών· καὶ οἱ τοῦ χωρίου ἰδόντες αὐτὸν καὶ ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων, καὶ ἐκ τῆς μορφῆς, καὶ γνωρίσαντες ὡς ὁ ἡγεμών ἐστιν, ἔθεον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ. καὶ προκαταλαβόντες νεανίσκοι πέντε τοξόται, φέροντες τόξα καὶ βέλη. ὁ Μουσουλμὰν ταραχθεὶς ἀφίησι βέλος κατ᾽ αὐτῶν, καὶ ὁ εἷς κύμβαχος ὀλισθήσας ἔπεσε, καὶ δεύτερον πέμψας ῥίπτει τὸν ἕτερον· τότε οἱ τρεῖς ὁμονοήσαντες, ἦσαν γὰρ καὶ οἱ πέντε ὁμοπάτριοι καὶ ὁμαίμονες, ἀφιᾶσι τὰ βέλη κατὰ τοῦ Μουσουλμάν, καὶ πίπτει τοῦ ἵππου, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνουσιν. Ὁ δὲ Μωσῆς εἰσάγεται ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ δορυφορίας καὶ τιμῆς ὅσης, καὶ ἡγεμὼν δύσεως ἀναδείκνυται· μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσουλμὰν ἐπένθησε· καὶ στρατιώτας πέμψας, καὶ τοὺς πρώτους τῶν σατραπῶν, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἔπεμψεν αὐτὸ ἐντίμως ἐν τῇ Προύσῃ. καὶ ἔθαψαν ἐν τῷ παρ᾽ αὐτοῦ δομηθέντι μνημείῳ· ὁ δὲ Μωσῆς ἀκριβῆ ἔρευναν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς τοῦ Μουσουλμάν, καὶ εὑρὼν καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμψας ἐν τῷ χωρίῳ, οὗ ἐφονεύθη· καὶ ἀθροίσας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμήσας τὸν καθ᾽ ἕνα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθ᾽ ἕνα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀφίησι· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἅπαν κατετεφρώθη, καὶ εἰς κόνιν ἐγένοντο. Τοιαύτην ποινὴν ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους εἰργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὧν ἤμελλε κατεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Θρᾴκης, καὶ Μακεδονίας, καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἦσαν γὰρ συνηθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, δημηγορήσας εἴρηκε πρὸς αὐτούς· ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φίλοι, καὶ γὰρ οὐ δούλους λέγω. οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἣν ὑπέστη παρὰ τοῦ Τεμὴρ ἀπειλὴν ἡ τῆς Ἀσίας μερίς· καὶ τὸ πλέον, ὅτι ὁ ἐμὸς πατὴρ παρεδόθη εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς στρουθίον. οὐκ ἄλλο τοίνυν ἦν τὸ καταβιβάσαν τοὺς Σκύθας, καὶ Πέρσας, καὶ τὸ λοιπὸν ἔθνος ἐν τοῖς ἡμετέροις σκηνώμασι, πλὴν ἡ Κωνσταντίνου, καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. ἐλθὼν οὖν ὁ ἐμὸς ἀδελφός, καὶ κυριεύσας τὰ Θρᾳκῷα μέρη, καὶ τῆς λοιπῆς γῆς, ἣν ὁ ἡμέτερος * ἀδελφὸς ἐκυρίευσεν, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πάτριον σέβας στοργὴν οὐκ ἐνεδείξατο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐξ ἡμίσεος καβὴρ ἐγένετο. Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν παραβλέψας, εἰς τὴν ἐμὴν χεῖρα τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου δέδω-

* πατὴρ

atque largitor, laudibus in cælum effertur. Et revera talis erat Musulmanus: quamcumque enim urbem aut vicum odiret, ut dies triginta ibi moraretur; divitibus & pauperibus, illisque, qui præ inopia mendicabant, abunde largiebatur. tum ergo coactum exercitum adversus Mosem misit, dum ipse dies solidos in compotationibus consumebat. Moses itaque pugna commissa victor evasit, exercitumque Musulmani usque ad portas Sophiæ insecutus est, & fama ubique sparsa ipsum in occidente regnaturum. ubi autem Musulmanus intellexit brevi Adrianopoli affuturum Mosem, ad quem undequaque turmatim omnes confluebant, etiamque ex primariis plurimi, sero tandem veterno solutus & excitatus ad mentem sobriam rediit, & Constantinopolim petere decrevit, viamque cum paucis equitibus ingressus, ab eis ad Mosem deficientibus deseritur. Musulmanus in quoddam oppidum iter faciendo venit: quem ubi conspexere oppidani, ex equi forma, vestium ornatu & vultu, principem esse cognoverunt, & ad spectandum illum occurrunt. cumque juvenes quinque sagittarii pharetrati eum currendo prævenissent, tum turbatus telum in eos emittit, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit: secundo deinde emisso alium stravit: tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela in Musulmanum torquent, equo dejiciunt, & lapso caput abscindunt. Mosem etiam, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitani cives in urbem occipiunt, & quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique occidentis princeps proclamatur. Cognita porro morte fratris sui Musulmani eum luxit. & milites Satraparumque præcipuos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim apportarunt; Prusam postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. diligentem etiam inquisitionem exercuit in eos, qui Musulmanum interfecerant, tresque illos, qui cædem patraverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: & in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoribus & liberis singulos vinxit, & in singulis tuguriis conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam, totumque oppidum conflagrant, & in cineres vertuntur. Tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertit, primitias ac specimen maiorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. Convocatis deinde Thraciæ, Macedoniæ aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum convenerant, oratione habita talia loquutus est: *O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probe novistis quanto cum horrore Asia ad Temyris minas trepidaverit: atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius velut passerem traditum esse. non alius tamen, præter Constantinopolim ejusque imperatorem, accersivit Scythas & Persas, cæterasque gentes in patriam nostram evocavit. cum vero frater meus, qui Thraciæ cæterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem, ac pietatem patriæ debitam non exhibuerit: quin potius, si ita fari liceat, Cavour, id est infidelis, ex semisse factus est. ea propter Deus illum aversatus, in manum lanceam prophetæ mihi tradidit, ut infide-*

Musulmani erga pauperes liberalitas.

Moses Musulmanum vincit.

Musulmanus occiditur, & Moses imperator renuntiatur Hegiræ 813. cepit hic annus Maii 6. feria III. ann. Christi 1410.

Oppidum in quo Musulmanus interemptus fuerat, cum oppidanis incensum.

Edit. Paris. pag. 30.

Mosis ad proceres oratio suæ gratio.

lem discindam, fidelem vero exaltem, & honoribus extollam. Propterea non convenit Constantinopolim tam late imperare, aut urbes Macedonicas, imprimis vero Thessalonicam retinere: quam tot laboribus & ærumnis parens meus conquisierat, idolorumque altaria in sacra Dei, ejusque prophetæ templa commutaverat: atque ipsam cæterarum urbium caput, patrisque mei homicidam, si Deo ita placuerit, operi graviter incumbens, imperio meo submittam: & templa, quæ in illa urbe stant, Deo & prophetæ ejus consecrata domos orationis constituam. His dictis omnes faustis acclamationibus applauserunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, auribus hauserunt. ingenti itaque conscripto exercitu Serviam primum invadit (quam equidem Stephanus Lazari filius deseruerat tanti hostis adventu perculsus, ad cujus etiam nomen solum pavescebat) & in quamplurima oppida agrosque patentes excursione facta, venustos juvenes corpore ac vultu formosos mancipia abduxit; cæteros gladio peremit. cumque tria castra expugnasset, omnes ense demessos prostravit. super cadaveribus deinde Christianorum mensa instructa, convivio splendido ac celebri præcipuos suorum magnatesque excepit. Servia excedens Adrianopolim pedem refert, brevique spatio quieti dato ad Constantinopolim expugnandam bellicas machinas apparat: & exercitu haud exiguo in Thessaliam misso Thessalonicam oppugnat, occupatisque omnibus, excepto Zetunio, castris Strymoni impositis, ipse Constantinopolim tendit: omniaque oppida deserta, unde imperator Manuel incolas in urbem transtulerat, invenit eaque deussit. dispositis deinde castris animo confisus eam in potestatem suam redacturum sperabat. Rem e longinquo gerebat, copias procul ab urbe tenens: verum singulis diebus ad pugnam lacessendo, hostes cædebat, lacessitus quandoque ipse & cæsus. Erumpentes namque Constantinopol. cives prælio cum Turcis congrediebantur, horumque cæsorum numerus Romæorum numerum triplo superabat. Neque interim imperatori ejusmodi victoriæ gratæ erant. Romæos enim ipsi caros ac commendabiles, non minus ac pupillam oculi, eorum paucitas reddebat. Quid commodi, inquit, ad me redit, si decem milites Romæos ex centum amisero? quantamve cladem accipit Moses, si ex mille Turcis centum perierint? Verum tamen audacia freti Romæi haud se continuerunt, ac eruptione facta prælio Turcos aggredi non cessavere. Inter pugnandum vero comprehenderunt Turci quemdam illustrium Johannis olim imperatoris, Manuelisque F. pincernam, quem capite truncarunt. Cognita cæde cadaver pugnæ subtraxerunt Romæi, postque diuturnam pugnam ac vociferationem illud in urbem importarunt: at ejus caput ad Mosem attulere Turci. Occisi pater Nicolaus Notarius imperatoris D. Manuelis interpres, quique prædives erat, caput abscissum multis centenis nummis illico redemit, & una cum cadavere sepelivit. Ingenti dolore Romæorum juvenis ille desideratus est, patrisque & Lucæ fratris: qui sub imperatore Johanne ultimo Palæologo Mesazontis officio fungebatur; postremo in civitatis universæ clade cum liberis capite plexus est. Verum ad narrationis seriem revertamur. Manuel equidem imperator cum Tyranni ferum ac immanem

Moses Serviam vastat.

Constantinopolim & Thessalonicam oppugnat.

Edit. Paris. pag. 51

Nicolai Notarii filius Turcis interemptus.

Lucas Notarius occisi frater.

Manuel imperator Mahometem adversus Mosem concitat.

κε, τὸ διχοτομῆσαι τὸν ἄπιστον, τὸν δὲ πιστὸν ὑπερυψῶσαι, καὶ ἀναβιβάσαι· ἕνεκα γοῦν τούτου οὐ χρὴ τοσαύτην γῆν ἡ Κωνσταντίνου κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικὰς, καὶ ταύτην τὴν Θεσσαλονίκην· ἣν γὰρ πολλῶν ἱδρώτων ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐκληρώσατο, καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων εἰς ἱερὰ τεμένη τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φονέα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, εἰ Θεῷ θελητόν ἐστι, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἀμετέραν καταστήσω, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τελέσω προσευχῆς οἴκους· Τότε οἱ πάντες εὐφήμισαν, καὶ ὡς παρὰ Θεοῦ τοὺς μιαροὺς αὐτοῦ λόγους ἐδέξαντο. Ἀθροίσας οὖν στρατὸν ἱκανὸν, πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν (ἔφθασε γὰρ ὁ δεσπότης Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱὸς μὴ φέρων ἐν τοῖς ὠσὶ τὴν ἐπιδρομὴν,) καὶ παμπληθῆ χωρία, καὶ κάμπους καταδραμὼν, τὰ μὲν ὡραῖα τῇ ὄψει καὶ νέα σώματα ᾐχμαλώτιζε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ξίφει κατέσφαττε. Λαβὼν δὲ καὶ πολίχνια τρία πολέμῳ πάντας ἐθέρισε, καὶ θερίζων, ἐν τοῖς σώμασι τῶν Χριστιανῶν τράπεζαν ἐφάπλου, καὶ πανδαισίαν ἐποίει μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. ἀπὸ δὲ Σερβίας στραφεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μικρὸν ἀναπαυσάμενος, τὰ πρὸς τὴν Κωνσταντίνου παρεσκεύαζε πολεμικὰ τειχομαχανήματα· πέμψας δὲ στρατὸν οὐκ ὀλίγον ἐν Θετταλίᾳ, ἐπολιόρκει Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ παρὰ τὸν Στρύμονα χωρία ἅπαντα παραλαβὼν, πλὴν Ζητουνίου, αὐτὸς πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐχώρει, καὶ πάντα τὰ χωρία εὗρεν ἔρημα (ἦν γὰρ μετοικίσας αὐτὰ ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ἐντὸς τῆς πόλεως) πάντα πυρὶ παρέδωκεν· αὐτὸς δὲ πήξας τὰς σκηνὰς, τῇ μὲν γνώμῃ θαῤῥῶν ἦν, ὅτι γενήσεται ταύτης κύριος, τῇ δὲ πράξει, καὶ τῇ λοιπῇ δυνάμει μακρόθεν ἦν ἑστώς· πλὴν καθ' ἡμέραν οὐκ ἐπαύετο πολεμῶν, καὶ πολεμιζόμενος, καὶ σφάττων, καὶ σφαζόμενος παρὰ τῶν πολιτῶν. ἐξερχόμενοι γὰρ οἱ πολῖται συνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς ἕνα Ῥωμαῖον τρεῖς ἔπιπτον Τοῦρκοι. τὸν δὲ Βασιλέα οὐκ ἤρεσκε τοῦτο. εἶχε γὰρ τοὺς Ῥωμαίους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὴν ὀλιγότητα φυλάττων αὐτοὺς ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. ἔλεγε γὰρ, Τί μοι ὄφελος εἰ ἀπὸ τοὺς ἑκατὸν στρατιώτας Ῥωμαίους ὀλέσω δέκα; ἢ τίς τῷ Μωσῇ ζημία, εἰ ἀπὸ τοὺς χιλίους Τούρκους ὀλέσει ἑκατόν; πλὴν ὁ θρασύτης τῶν Ῥωμαίων οὐ διέλιπε τοῦ ἐξέρχεσθαι, καὶ συμπλέκεσθαι τοῖς Τούρκοις· ἔλαβον οὖν ἐν πολέμῳ οἱ Τοῦρκοι ἕνα τῶν ἐνδόξων, τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης Ἰωάννου τοῦ χρηματίσαντος βασιλέως, τοῦ βασιλέως Μανουὴλ υἱὸν, ὃν καὶ ἀπέτεμον αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μαθόντες τὸ γεγονὸς ἐξεπόρτησαν, καὶ διὰ πολλοῦ πολέμου καὶ κραυγῆς, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ οἱ Τοῦρκοι τῷ Μωσῇ ἐκόμισαν· τότε Νικόλαος πατὴρ τοῦ τεθνηκότος, διερμηνευτὴς ὢν τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ, πλούσιος ὢν σφόδρα, ἐξαγοράσας διὰ πολλῶν κεντηναρίων τὴν κεφαλὴν ἔθαψε σὺν τῷ σώματι· μέγα πένθος ποιήσας Ῥωμαίοις ὁ νέος ἐκεῖνος καὶ τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἀδελφῷ Λουκᾷ· ὃς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑστάτου βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου μεσάζων ἐχρημάτισε, καὶ ἐν τῇ παντελεῖ φθορᾷ τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς τέκνοις ἐκαρατομήθη. Ἀλλ' ἐπανιτέον ἤδη πρὸς τὴν διήγησιν. Ὁ βασιλεὺς γὰρ Μανουὴλ ὁρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀπηνὲς, καὶ τὸ πρὸς

τὴν

τὸ τῶν Χριστιανῶν μάχιω ἄσπονδον ἔχθραν, μηνύει τῷ Μαχουμὲτ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔτι διάγων ἐν Προύσῃ, ἐλθεῖν εἰς τὸ Σκουτάριον, καὶ ὁ Βασιλεὺς σὺν τριήρεσι διαβιβάσει ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει· ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπόλεως βοηθείᾳ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως, ἐξερχόμενος συμπλακήσεται τῷ τυράννῳ· καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὸν τύραννον ῥέψει, ἡ πόλις πάντοτε ἕτοιμος ἔσται εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· εἰ δὲ τοὐναντίον, ὃ καὶ ἐπιθυμητὸν ἡμῖν ἐστὶ, τῆς ἡγεμονίας ἐγκρατὴς γενήσῃ, καὶ ὡς ἐμὸς υἱὸς ἔσῃ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ πρόθυμος γενόμενος, ὁμοθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυνε πάσας τὰς αὐτοῦ δυνάμεις· ὁ δὲ Βασιλεὺς μαθὼν ὅτι ἦλθεν εἰς τὸ πέραν, τὰς τριήρεις ἑτοίμως ἔχων περᾷ, καὶ τῷ Μαχουμὲτ ἐντυχὼν, καὶ λόγους ἐνόρκους λαβὼν καὶ δοὺς, περᾷ τὸν Μαχουμὲτ σὺν αὐτῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν. καὶ μεγάλην πανήγυριν ἐν τῇ εἰσόδῳ ποιήσας ὁ Βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας· τῇ τετάρτῃ ἔξεισι τῆς πόλεως ὁ Μαχουμὲτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ, καὶ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις Ῥωμαίοις· καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ ἡττήθη, καὶ ἡττηθεὶς κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ Βασιλεὺς θεραπεύσας αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν, καὶ πραγμάτων στρατιωτικῶν, ὧν ἀπώλεσε, ἐπεμελεῖτο πάλιν τὸ ἐξελθεῖν ἐκ δευτέρου, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μωσῇ. ὁ δὲ Μωσῆς ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὺν αὐτῷ παρεσκευάζετο κατὰ τοῦ Μεχεμὲτ, καὶ τῆς πόλεως· ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ Μεχεμὲτ καὶ πάλιν ἡττήθη, καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ πάλιν ὁ Βασιλεὺς αὐτὸν ὑπεδέξατο· Τότε ὁ Μεχεμὲτ ἐν ἀδημονίᾳ γεγονὼς, καὶ τὴν τῆς τύχης μεταφορὰν ὡς σφενδόνης στρεπτὸν ἡγησάμενος, εἴρηκε τῷ βασιλεῖ· Σὺ μὲν, πάτερ ἅγιε, ζυγοσταθμῶν, καὶ προβλέπων τὰς πλάστιγγας, οὐκ ἀφίεις με, ἄνω καὶ κάτω τὴν τύχην ὁρῶν, τοῦ προδοθῆναι, ἢ παραδοθῆναί μοι τὸν ἐχθρὸν παρ' αὐτῆς· Ἐγὼ δὲ λέγω πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφὲν ἑνὸς ἑκάστου δακτύλῳ Θεοῦ, ἀπαραιτήτως προβήσεται. Κέλευσον οὖν μοι σὺν τοῖς ἐμοῖς τὴν πρὸς Ἀδριανοῦ φέρουσαν τρίβον ἄρξασθαι. καὶ μόνον εὔχου μοι ὡς πατὴρ υἱῷ, καθὰ καὶ εἰμὶ, τὰ δὲ μέλλοντα τῷ Θεῷ μελέτω. Τότε ὁ Βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτὸν, καὶ ἀσπασάμενος, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελῆ, καὶ χαρμονικῶς εὐφρανθέντες· πρωΐας ἤδη γενομένης ἔξεισιν ὁ Μεχεμὲτ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερίσας τὸν στρατὸν, τὸ μὲν ἓν μέρος πρὸς τὰ τοῦ Εὐξείνου μέρη ἔπεμψε, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρουσαν ὥδευε. Τότε ὁ Μωσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ μαθὼν πῶς εἰς δύο κατατομὰς τὰ φοσσᾶτα ἐμέρισε, τὰ πρὸς τὸν πόντον μέρη ἐδίωκε· καὶ δὴ ἐπικαταστάντα ἄμφω τὰ στρατόπεδα, καὶ οἱ τοῦ Μωσῆ ἡττηθέντες πρὸς τὸν Μεχεμὲτ ἠθροίζοντο, ὁ δὲ ἀσπασίως ὑπεδέχετο· Ὁ δὲ Μωσῆς τὸ γεγονὸς ἰδὼν, καὶ τὸ τῆς τύχης εὐμετάβολον, ἔφυγεν. εἰς ἕλος δέ τι μὴ γνοὺς ἐμπεσὼν, καὶ εἷς τῶν σατραπῶν τοῦ Μεχεμὲτ καταδιώκων, στραφεὶς ὁ Μωσῆς ἀπέκτεινεν αὐτόν· ὁ δὲ τοῦ σατράπου δοῦλος φθάσας ἱππότης, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὴν δεξιὰν ἀπὸ τοῦ ὤμου, ῥίψας αὐτὴν ἐν τῷ ἕλει· μονόχειρ δὲ εἰσελθὼν, καὶ διὰ τῆς ῥύσεως τοῦ αἵματος λιποψυχήσας

animum cerneret, bellumque internecinum adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mahometem fratrem ipsius Prusæ tunc adhuc degentem monet, ut Scutarium accedat, unde Constantinopolim triremibus imperatoriis trajiceret; Constantinopoli deinde faventibus Deo ac Imperatore egressus pugna cum Tyranno experiretur: ita ut ipsi urbs ad tute se recipiendum pateat, si Tyranno fortuna arriserit: *Sin minus id contigerit, (quod imperasse nobis optandum) principatum adipisceris, & mihi, non secus ac liberi, carus eris.* His auditis alacer promptusque factus Mahometes, quascumque copias habebat, Scutarium confestim duxit. Imperator ergo, ubi eum advenisse ad oram oppositam didicit, triremibus, quas instructas habebat, eo trajicit; & cum Mahomete collocutus, mutuo jurejurando fide utrinque obstricta, eum Constantinopolim secum vehit. Exceptum celebri pompa tridui spatio magnifice habuit: quarto demum die Mahometes urbe egreditur cum universo exercitu, & parva manu militum Romæorum: initaque cum Mose pugna victus in urbem fuga se recepit. Tum imperator animum illius sermonibus aptis erexit; curavitque apparatum bellicum iterum instaurari, & amissa resarciri, ut cum Mose acie denuo confligeret. At Moses ex finibus Constantinopolitanis occiduarum regionum omnes copias deduxit, aciemque adversus & Mahometem & urbem instruxit. Altera igitur vice erumpens Mahometes, accepta iterum clade in urbem refugit, fugientemque imperator suscipit. Tunc mœstus & anxius, reputans fortunam, æque ac fundam, mutabilem volubilemque esse; his verbis imperatorem alloquitur: *Tu pater sancte, qui momenta rerum perpendis, lancinmque reciprocam librationem prævides, cum fortunam contempleris susque deque res meas versare, non dimittis me, ut ipsa me prodat, aut in manus meas hostem mihi tradat. Ego vero te coram hoc assero; Quicquid in frontibus uniuscujusque nostri Dei digito scriptum est, id irrevocabile esse, ac necessario eventurum. Jubeas igitur me cum omnibus meis copiis viam, quæ Adrianopolim ducit, capessere: mihi bona faustaque solummodo precare & opta, ut patrem filio decet, futura vero Dei providentiæ permittamus.* Hunc sermonem ubi audivit imperator ipsum complexus ac deosculatus est: cœna deinde opipare & laute instructa, hilares & læti genio indulserunt. Orta demum luce urbe exiit Mahometes, copiasque in acies binas partitur; quarum altera versus Euxinum incessit altera Adrianopolim contendit. Moses autem, ubi cognovit exercitum suum Mahometem in duo agmina divisisse: illud, quod ad Euxinum Pontum properabat, insequitur, assequiturque; cumque ambæ oppositæ acies concurrissent, Mosisque copiæ victæ fuissent, ad Machumetis partes transierunt, qui eas benevole admisit. Moses hoc casu fortunæque inconstantia perculsus aufugit, inque paludem locorum ignarus incidit. fugientem vero insequebatur, & urgebat quidam ex Satrapis, qui Mahometi militabant, quem conversus Moses occidit. at Satrapæ servus equo insidens Mosem invadit, eique brachium dextrum ab humero rescindit, & in paludem decutit. Altero itaque brachio ipsi amputato, & sanguine affatim profluen-

Verba imp. Manuelis ad Mahometem

Edit. Paris. pag. 52. Mehemetes victus Mose semel atque iterum.

Moses vincitur & interficitur anno Hegiræ 816. qui cœpit anno Christi 1413. April. 111. feria 2a.

te, animo deficiens ex equo devolvitur. Reversus Satrapæ servus ad Imperatorem heri sui mortem nunciat, Mosisque vulnus: ad paludem deinde cum ventum esset, mortuum offenderunt, cadaverque in Mahometis conspectum attulere. Quod contemplatus, & pro more illius gentis fero ac inhumano cum luxisset mortuum fratrem, Prusam conditum mittit in majorum suorum sepulchro. Mahometes, his prospere gestis magnis itineribus Adrianopolim petit, ibique paterno in solio sedit: accessere deinde singulis diebus proceres ac magnates occidentis ipsum veneraturi. Per id autem tempus, quo Moses bello a fratre suo Mahomete nondum petitus fuerat, Thraciam deserens clam aufugit Cioeltes, & superato Hellesponto in Asiam venit: collectoque e Smyrnæis Thyræisque exercitu Ephesum occupat; quemque illius custodiæ imposuerat Musulmanus, capite truncat, totiusque Asiæ mox potitur, prinsquam in Thraciam Mahometus advenisset.

Edit. Paris. pag. 53. Mahometes Adrianopolim ingreditur.

Cineites in Asiam fugit.

A ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου. ὁ δὲ δοῦλος τοῦ σατράπου ἐλθὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἀπήγγειλε καὶ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ τοῦ Μωσῆ τὴν πληγήν· ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ ἕλει εὗρον τεθνηκότα, καὶ ἦραν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Μαχουμέτ. ἰδὼν δὲ καὶ θρηνήσας κατὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἔθος αὐτῶν, ἔπεμψε τὸ πτῶμα αὐτοῦ ταφῆναι ἐν Προύσῃ ἐν τοῖς πατράσιν ἐγγύς. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἐπαναζεύξας ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ καθίσας ἐν τοῖς θρόνοις τοῖς πατρικοῖς, εἰσήρχοντο καθ' ἑκάστην οἱ τῆς δύσεως ἄρχοντες στρατηγοί, καὶ προσεκύνουν αὐτόν. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔχων πόλεμον καὶ ἀγωνίαν ὁ Μωσῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μαχουμέτ, ἔλαθε φεύγων ὁ Τζινεὴτ τὰ Θρᾳκῷα μέρη, καὶ περάσας τὸν Ἑλλήσποντον κρύφα, καὶ εἰς Ἀσίαν ἐλθὼν, καὶ στρατὸν ἀπὸ Σμύρνης, καὶ Θυρέων συναγαγὼν ἔρχεται εἰς Ἔφεσον. καὶ τὸν ἡγεμόνα, τὸν ὃν Μουσουλμὰν χειροτονήσας ἀφῆκε, καρατομεῖ, καὶ κύριος ὡς ἐν ὀλίγῳ πάσης Ἀσίας γίνεται πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν Μαχουμὲτ ἐν τῇ Θρᾴκῃ.

CAPUT XX.

Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit, aliiquoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Johanni filio suo uxorem dat Russiæ magni Ducis filiam, quæ peste moritur, filiorumque Bajazitis unus, isque baptizatus. Secundæ ac tertiæ Johannis nuptiæ. Manuelis in Peloponesum profectio.

Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit.

POstquam igitur Imperator Manuel nuntium accepit, summam rerum penes Mahometem esse, delectos magnates e præcipua nobilitate Apocrisiarios ad eum mittit, & ex fœdere, dum Constantinopoli ageret, inito, res reperit, quæ pactis conventis comprehendebantur. Hos comiter suscepit Mahometes; firmatisque juramento pactis, arces omnes Euxino ponto impositas restituit: oppida quoque & castra Thessaliæ ac Propontidi vicina. Honorifice demum habitos, plurimisque donis cumulatos pacifice dimisit, responso hocce dato: *Abite & nunciate patri meo Romæorum imperatori, me, auxiliante Dei numine, patreque meo Imperatore opem ferente, paternum regnum recuperavisse. ab hoc vero, & in posterum illi, quemadmodum patri filium decet, me subditum iri. Non immemor etenim sum, neque beneficiorum acceptorum unquam obliviscar. Pro libitu imperet, quam promptissime jussa ipsius exequar.* Legatos quoque missos a Serviis, Walachis, Bulgaris, & Duce Johanninorum, Lacedæmonis Despota & principe Achajæ benigne ac clementer allocutus ad mensæ suæ sacra admisit, & inter compotandum singulis compellatis propinavit, demumque pacifice dimisit: & responsum, quod referrent tale dedit: *Nunciate dominis vestris me pacem omnibus offerre, ab iisque oblatam amplecti. qui fraude pacem corruperit, ipsi Deus pacis infestus esto.* Rebus ergo Manuelis imperatoris in tuto collocatis, nulliusque injuriæ obnoxiis, decrevit uxorem filio suo Johanni dare. quare per legatos a Russiæ Rege (*Moscoviæ Duce*) filiam ejus puellam adhuc obtinuit. Contracto deinde matrimonio Annam appellavit mutato proprio nomine. Neque tamen imperatoriam coronam ei imponere voluit, quod tunc undecimum annum tantummodo ageret. * At exactis tribus annis, morboque pesti-

Mahometis responsio ad Manuelem.

Aliorum principum legatos humane amplectitur & pacifice dimittit.

pag. 54. Manuel Johanni filio uxorem dat ex Rhagæ anno 6922. Christi 1413.

B Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὴν μοναρχίαν τοῦ Μαχουμέτ, καὶ ἀποκρισιαρίους στείλας τοὺς ἀγχιστεύοντας τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὅσα συνεκατεπέθη δουλεύει ἐν Κωνσταντίνου διάγοντος. ὁ δὲ Μαχουμὲτ δεξιῶς αὐτοὺς ἰδὼν, καὶ συνθήκας ἐνόρκους ποιήσας, δοὺς ἅπαντα τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου κάστρα, καὶ τὰ πρὸς Θετταλίαν χωρία, καὶ κάστρη, καὶ τὰ τῆς Προποντίδος ἅπαντα. φιλοτιμήσας, καὶ δώροις πλείστοις χαρίσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ, παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων· Ὑπάγετε, εἴπατε τῷ ἐμῷ πατρὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι βοηθείᾳ Θεοῦ, καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως, ἐζωσάμην τὴν δύναμιν τὴν πατρικήν. ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ εἰμὶ καὶ ἔσομαι ὑπήκοος αὐτοῦ, ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα. οὐκ εἰμὶ γὰρ ἀγνώμων, οὐδ' ἀχάριστος ὀφθήσομαι. ἀπολείπω μοι, τὸ δοκοῦν αὐτοῦ, ἐγὼ δὲ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστας ἔχω τοῦ δουλεύειν C αὐτοῦ. Ὁμοίως καὶ πρέσβεις Σερβίας, καὶ Βλαχίας, Βουλγαρίας τε, καὶ δουκὸς τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τοῦ δεσπότου Λακεδαιμονίας, καὶ Πρίγκιπος Ἀχαΐας, καὶ πάντας ἡμέρως προσαγορεύσας, καὶ ἐν ἀρίστῳ ὁμοτραπέζους συγκαθιδρύσας, καὶ ταῖς φιλοτησίαις εἰς ἀνάδειξιν πάντων ἐγκαταστήσας, ἀπέλυσε τοὺς πάντας ἐν εἰρήνῃ, λέγων αὐτοῖς· Ἀναγγείλατε τοῖς κυρίοις ὑμῶν, ἐγὼ μετὰ πάντων εἰρήνην δίδωμι, καὶ εἰρήνην λαμβάνω. ὃς πανουργεύει τὴν εἰρήνην, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἀδείᾳ ὢν, καὶ μὴ ἔχων τὸν παρεμποδίζοντα ἐβουλήθη γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· καὶ στείλας εἰς τὸν Ῥῆγα Ῥωσίας ἠγάγετο νύμφην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. καὶ ἁρμόσας ταύτην, μετακαλέσας τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἄνναν, οὐκ ἐβουλήθη στέψαι τότε εἰς βασιλίδα. ἦν γὰρ ἡ κόρη τὸ ἑνδέκατον ἄγουσα ἔτος· περαιουμένων δὲ τριῶν ἐτῶν, καὶ λοιμικῆς νόσου καταλαβούσης τῇ πόλει, καὶ πολὺ πλῆ-

θος λαοῦ διὰ τοῦ βουμβῶνος τεθνηκότος, ἐτελεύτησε καὶ ἡ βασιλὶς Ἄννα, μέγα πένθος καταλιποῦσα τοῖς πολίταις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Παγιαζὴτ, ὁ εἰς ὁμήρους ἀνατεθεὶς παρὰ τοῦ Μουσουλμὰν τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, ὁ μὲν εἷς ὁ καὶ πρῶτος σὺν ἀδελφῇ τῇ Φατμᾶ ἀπελύθη, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐτρέφετο· ὁ δ' ἄλλος ἠράσθη παιδείας Ἑλληνικῆς, ἔτι συνὼν τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ Ἰωάννῃ, καὶ ἐν τῷ σχολείῳ ἐρχόμενος ἐμυεῖτο γράμμασι, καὶ ἐδιδάσκετο. τοσοῦτον οὖν ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς μαθήσεως, καὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου παιδοτριβῆς, ὡς καὶ προσεῖναι τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, καὶ δεόμενος τοῦ βαπτισθῆναι Χριστιανικῷ νόμῳ. καὶ ὁμολογῶν τῷ Βασιλεῖ καθ' ἑκάστην ὡς Χριστιανός ἐστι, καὶ οὐ προσίεται τὰ τοῦ Μωάμεθ δόγματα. Ὁ δὲ Βασιλεὺς οὐκ ἤθελεν ἀκοῦσαι, ἵνα μὴ σκανδάλων ἀφορμὰ γένηται. Τότε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς νόσου καταδαπανώσης, καὶ ἀφανιζούσης τὰ σώματα, μὴ αἰδουμένης καὶ μὴ φειδομένης τῆς τυχούσης ἡλικίας, ἔφθασε καὶ εἰς τὸν ἄνηβον παῖδα τὸν τοῦ Παγιαζήτ. μηνύει οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ λέγων· ὦ βασιλεῦ τῶν Ῥωμαίων, ἐμοὶ δὲ αὐθέντα καὶ πάτερ, ἤδη παρίσταμαι, καὶ μὴ θέλων ἀφίημι πάντα, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὰ ἐκεῖ δικαιωτήρια. ἐγὼ γὰρ ὁμολογῶ ὅτι Χριστιανός εἰμι, σὺ δὲ τὸν Ἀρραβῶνα τῆς πίστεως, καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ Πνεύματος οὐ δίδως μοι· γίνωσκε τοίνυν, θανὼν ἀβάπτιστος ἔχω κατηγορίας φέρων κατὰ σοῦ ἐν τῷ κριτηρίῳ τοῦ ἀδεκάστου Θεοῦ. Τότε ὁ Βασιλεὺς καμφθεὶς τοῖς ῥήμασι τούτοις, πέμψας ἐβάπτισεν αὐτὸν, αὐτὸς ἀνάδοχος γεγονώς· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τέθνηκεν. Ὁ Βασιλεὺς δὲ μεθ' ὅσης τιμῆς ἔθαψεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ προδρόμου, ἐν τοῖς Στουδίου ἐν μαρμαρίνῳ λάρνακι πλησίον τοῦ ναοῦ ἐντὸς τῆς πύλης· Ὁ δὲ Βασιλεὺς μετὰ παραδρομὴν ἐτῶν τριῶν ἐγγύς που, ἐβουλήθη ἑτέραν ἀγαγέσθαι νύμφην τῷ Ἰωάννῃ· καὶ τῷ δευτέρῳ τῷ Θεοδώρῳ· καὶ στείλας ἐν Ἰταλίᾳ, ἠγάγετο θυγατέρα Θεοδώρου μαρκεσίου Μόντης Φεράρα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· τῷ δὲ Θεοδώρῳ θυγατέρα Κόντε Μαλατέστα· καὶ εἰσελθόντων ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφανώσας αὐτοὺς ὁ πατὴρ νόμῳ γάμου κοσμίου τύπος, καὶ βασιλεῖς Ῥωμαίων ἀναδείκνυσι· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατέστα τῷ Θεοδώρῳ, καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας εὐφήμισεν, ἐνδύσας αὐτὸν τὰ παράσημα. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης ἦν μὴ στέργων τὴν σύνοικον· ἡ κόρη γὰρ τῷ μὲν σώματι καὶ μάλα εὐάρμοστος, τράχηλος εὐειδὴς, θρὶξ ὑποξανθίζουσα, καὶ τοὺς πλοκάμους ὡς ῥύακας χρυσαυγίζοντας, μέχρι τῶν ἀστραγάλων καταρρεομένους ἔχουσα. ὤμους πλατεῖς, καὶ βραχίονας, καὶ στέρνα καὶ χεῖρας εὐμέτρους, καὶ δακτύλους κρυσταλλοειδεῖς, καὶ τὴν πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ σώματος εὐπρεπῆ, καὶ πολὺ εἰς τὸ ὄρθιον ἐσταμένη· ὄψις δὲ καὶ χείλη, καὶ ῥινὸς κατάστασις, καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ὀφρύων σύνθεσις ἀειδεστάτη παντάπασιν, ὡς ἔπος χυδαῖον εἰπεῖν· ἀπ' ἔμπροσθεν τεσσαρακοστὴ, καὶ ὄπισθεν πάσχα. Τοιαύτην οὖν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης οὐκ ἐμίγη ταύτῃ, οὐδὲ τὸ παράπαν σύνοικος ταύτης ἐγένετο. διὸ καὶ μονάζουσα ἦν ἐν ἑνὶ τῶν κοιτώνων τοῦ παλατίου. Ἰδὼν οὖν ὁ Βασιλεὺς ἠβουλήθη πέμψαι ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς δόμοις, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ στοργὴν ἐκωλύε-

Ducæ Hist. Byz.

lenti per Constantinopolim grassante, ingenti plebis numero bubonibus extincto, obiit etiam imperatrix Anna, quam acerbo luctu prosecuti sunt mœsti cives. Bajazitis quoque filiorum, quos obsides Manueli dederat Musulmanus, unus isque natu grandior cum sorore sua Phatma remissus fuerat, & Prusæ educabatur. at alter litteras Græcas addiscendi amore tenebatur, & cum Johanne imperatoris F. familiariter versabatur: scholamque frequentans in litteris erudiebatur. porro eo usque processit ejus erga scientias liberales studium, & sibi cum Johanne communem educationem tanti faciebat, ut Manuelem imp. adierit, rogaveritque, ut juxta Christianum ritum Baptismo suscipere liceret, per singulos dies apud eum professus se Christianum esse, neque Mohamedis dogmatibus consentire. Istis auscultare noluit imperator, ne scandala inde orirentur. Verum per id tempus morbo sæviente, funeribusque omnis promiscue ætatis frequentissimis exhausta urbe, corripitur illo impubes Bajazitis filius; qui Johannem imperatorem his verbis monet: *Romæorum imperator, Domine mi ac pater, jamjam vadimonium obeo, invitus omnia dimitto, & ad tribunalia, quæ illic in altera vita sunt, abeo. Profiteor equidem me Christianum esse; tu vero fidei Christianæ arrhabonem & signaculum Spiritus suscipere mihi non concedis. Scias velim, quoniam non baptizatus mortem obeo, tibi accusationem inscripturum me apud tribunal Dei judicis incorruptibilis*. His verbis imperator emollitus ac flexus misit, qui eum baptizaret; ipseque e sacro lavacro suscepit: postridie tandem baptizatus fatis concessit. Honorifico funere eum extulit Manuel, sepelivitque in monasterio Studitarum nomini S. Johannis Baptistæ præcursoris dicato; conditumque est cadaver in arca marmorea intra monasterii portas juxta templum. Ab hoc elapso triennio aliam uxorem despondere voluit Johanni liberorum primogenito, atque etiam Theodoro natu minori. Quamobrem legatos in Italiam misit ad Marchionem Montisferrati, qui ejus filiam Johanni despondendam obtinuerunt. Eis pariter Comes Malatesta filiam suam, ut Theodoro nuberet, tradidit. Constantinopolim cum reversi essent, nuptias secundum leges & ritus connubiorum celebrat pater imperator, Romæorumq; impp. diadematibus redimitos eos designat. Nuptias quoque Theodori & filiæ Comitis Malatestæ celebrat, eumque Lacedæmonis principem ornamentis ac symbolis impositis proclamavit. Verum imperator Johannes uxorem suam aversabatur, quamvis decenti esset corpore, formoso collo, flavisque crinibus, capillos cincinnatos ad instar radiantis auri ad talos usque defluentes gestabat, lati illi erant humeri, brachia, pectus & manus egregia proportione compositæ. Digiti ipsius chrystalli nitorem ac splendorem imitabantur, corporis statura erecta ac mediocri procerior. cæterum formosissimo erat vultu, naso, oculis & superciliis, ita ut, juxta vulgare proverbium: *ante instar quadragesimæ, pone vero paschati similis esse videretur*. Talem conspiciens imp. Johannes ob ea abstinuit, solamque semper in lecto jacentem neglexit. Quamobrem illa in Palatii parte remota seorsim agebat. Cogitabat imp. Johannes eam in Italiam remittere ad paternos lares, nisi eum vetuisset amor

* digressio auctoris longa in conjugiis tribus Johannis enarrandis. Uxor Johannis diem obit anno 6925. Christi 1417.

Bajazitis filius natu minimus Christianus moritur.

Secundæ nuptiæ Johannis cum Phrantze celebratæ anno 6927. Christi 1419. Januarii 19.

Theodorus Manuelis F. uxorem ducit.

Edit Paris. pag. 55.

Uxorem Johannes ironice describit.

Proverbium.

Johannes uxorem spernit.

quo Manuelem imp. prosequebatur. Cum itaque penitus nosset imperatrix animum ipsius obstinatum ac pertinacem, e medio eorum clam se subducere meditabatur; tandemque aufugit, communicatis, de fuga, quam parabat, consiliis cum Genuensibus qui Galatam incolebant. Quadam ergo die urbe egressa, oblectandi animi gratia abit in hortos ad captandas delicias consitos, quam secutæ sunt mulieres famulæ suæ conterraneæ: aliqui etiam adolescentes, quos secum domo paterna discedens abduxerat. Sub vesperam deinde biremem unam instructam præcipui Galatæ oppidani conscendunt, littori appellunt, & imperatricem cum honore & reverentia susceptam Peram trajecerunt, cui omnes, utpote dominæ & imperatrici, obviam processere, eamque obsequiis cunctis præstitis venerati sunt. Nihil vero eorum, quæ gerebantur, quidquam vespere jam facto senserunt cives. at postridie mane per totum palatium res innotuit, quam omnes ægre tulere: nec se contemptos ac spretos ab oppidanis Galatæ, inultosque sustinebant; jamque ab ipsis arma sumpta ad invadenda funditusque evertenda suburbia eorum, nisi impetum coercuisset Manuel imp. cæterum his, quæ acta erant, lætatus est Johannes. Aderat autem actuaria navis prægrandis Genuensis, quæ in Italiam mox solvebat. orto itaque Borea vento, illam decenter apparatam conscendit imperatrix, velisque expansis in Italiam contendit. Hæc equidem præter coronationis gloriam ac decus nihil lucri reportaverat: taliaque verba jactabat hoc unum mihi sufficiens testimonium est, quod Romæorum imperatrix facta, titulum istum retineam: nec de thesauris amplissimis sollicita sum. Tandem cum ad fines ditionis Montisferrati venisset, ad famam adventus obviam processit frater ipsius Marchio, quem comitabantur regionis illius proceres & nobiles, eamque in palatium paternum deduxera. In monasterium quoddam ipsa deinde secedens habitationem illic elegit, & reliquum vitæ tempus Deo devota & consecrata exegit. Uxorem deinde imperator Johannes sibi habuit Mariam Alexii Comneni Trapezuntini imperatoris filiam, formosam certe & moribus commendabilem: quam ab eo consecutus est, missis Trapezuntem legatis, qui Constantinopolim eam advexerunt. Patriarcha deinde Josephus per solemnes ritus sacros simul conjunxit, ipsaque Romæorum Despina seu imperatrix appellata est. * Imp. quoque Manuel Constantinopoleos portu solvens cum plurimis triremibus in Peloponesum usque navigavit. Achajæ principem in ordinem redactum sibi parere coegit: aliosque a Navarræis illuc profectis genus ducentes, in ditionem suam redegit; indeque Constantinopolim revertitur, relicto Theodoro filio universæ Peloponnesi domino. Cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete collocutus est: qui, quantum imperatori confideret, triremem ejus ingressus, cibumque simul capiens palam approbavit. Imperator quoque, multa dona ei largitus ejusque purpuratis, inde cum cæteris triremibus solvit, & summa cum lætitia navigationem absolvit. Advenientis etiam in occursum processit universus Constantinop. populus cum Patriarcha & Senatu: faustisque acclamationibus & hymnis prosecuti in palatium deduxerunt. huncque exitum expeditio ejus sortita est.

Ipsa in Italiam aufugit, Phranzes id contigisse refert anno 6934. Christi 1426. mense Aug. Vide Notas.

Galatinis infensi Constantinop. cives ob imperatricis fugam.

Edit. Paris. pag. 56

A Marchione Montisferrati fratre suo suscipitur & in monasterium secedit.

Tertia Johannis uxor. Anno 6936. Christi 1427. Septemb. nuptiæ celebratæ.

** Finis digressionis. Manuelis in Peloponesum profectio 6923 Christi 1415.*

A ω. Ἡ δὲ βασιλὶς ὁρῶσα τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ἠβουλήθη ἀποδρᾶσαι ἐκ μέσου αὐτῶν, ὃ καὶ πεποίηκε πέμψασα εἰς τοὺς Γενουίτας τοῦ Γαλατᾶ, καὶ δηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποδημίαν. μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἔξεισι τῆς πόλεως ἔν τινι τῶν τερπνῶν κήπων εὐθυμίας χάριν σὺν τῇ γυναικωνίτιδι τῶν ὁμογλώσσαις, καὶ σὺν ὀλίγοις νέοις, οὓς ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἐξήγαγε. καὶ πρὸς ἑσπέραν διήρη μίαν ἑτοιμάσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ ἄρχοντες εἰσελθόντες, καὶ τῷ αἰγιαλῷ πλησιάσαντες, ἐντίμως αὐτὴν λαβόντες τὴν περαίαν ἐδιέβησαν, καὶ πάντες προσέπιπτον αὐτὴν, καὶ δουλικῶς προσεκύνουν ὡς κυρίαν αὐτῶν, καὶ δέσποιναν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μηδ᾽ ὁποσοῦν ἐν- B νοήσαντες τὸ δρᾶμα ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης τῇ ἕωθεν οἱ τοῦ παλατίου πάντες μαθόντες τὸ γεγονὸς ἐδυσχέραινον· καὶ μὴ φέροντες τὴν καταφρόνησιν, ἣν ὑπέστησαν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ, ἡτοιμάζοντο καταδραμεῖν, καὶ ἀφανίσαι τὰ αὐτῶν προάστεια. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσεν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονὸς ἀπεδέξατο· ἦν δὲ τὰ φορτία φέρουσα μία ναῦς ὑπερμεγέθης τῶν Γενουϊτῶν, ἑτοίμως ἔχουσα τοῦ πλεῦσαι ἐν Ἰταλίᾳ· ἀνέμου δὲ βορέου πνεύσαντος, εἰσῆλθεν ἐντίμως μετὰ δόξης ἡ βασιλὶς ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ ἱστία πτερώσαντες εἰς Ἰταλίαν ἀφίκοντο. ἀλλὰ μηδὲν ἕτερον κερδάνασα, πλὴν τοῦ ᾧ ἐστέφθη στέμματος, εἰποῦσα καὶ τοῦτο, ἀρκεῖ μοι τοῦτο C εἰς μαρτύριον ὅτι βασίλισσα τῶν Ῥωμαίων ἐγενόμην καὶ εἰμί· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοταλάντων οὐ μέλει μοι. ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς ἐπαρχίας τῶν Φεράρων, καὶ μαθόντες οἱ τῆς ἡγεμονίας ἐκείνης ἄρχοντες, σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς μαρκεσίῳ ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ προπέμψαντες αὐτὴν μέχρι τοῦ παλατίου τῆς πατρικῆς ἑστίας, αὐτὴ εἰς ἓν τῶν μοναστηρίων ἐλθοῦσα ἐκεῖ τὴν οἴκησιν ἐκρατήσατο, καὶ τῷ Θεῷ ἑαυτὴν ἀναθεῖσα τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἀνεπλήρωσε. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης στείλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασιλέα Τραπεζοῦντος, ἡρμόσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν εἰς γυναῖκα· ὡραίαν καὶ κάλλει, καὶ ἤθει· καὶ ἀγαγόντες ἀπὸ Τραπεζοῦντος, D κατήγαγον ἐν Κωνσταντινουπόλει. καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ διὰ τῶν συνήθων ἱεροτελεστιῶν εἰς ἓν συνῆψε, καὶ δέσποινα Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. Ὁ βασιλεὺς δ᾽ ἀπάρας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως σὺν τριήρεσι πλείσταις, κατῆλθεν ἕως Πελοποννήσου. καὶ τὸν Πρίγκιπα Ἀχαΐας ὑποτάξας· καὶ ἑτέρους ἀπογόνους, τοὺς ἐκ τῆς Ναυάρρας καταγομένους, ὑποχειρίους λαβὼν, ἀνῆκεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καταλιπὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον δεσπότην πάσης Πελοποννήσου. ἐπαναζεύξας δὲ καὶ εἰς Καλλιούπολιν ἐντυχὼν τῷ E Μαχουμέτ· καὶ τοσαύτην πίστιν ἐνδειξάμενος εἰς τὸν βασιλέα, ὡς καὶ ἐν τῇ τριήρει τῇ βασιλικῇ εἰσελθὼν, καὶ συνεστιαθεὶς τῷ βασιλεῖ. καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν σὺν δώροις πλείστοις, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεξιώσας, ἐξῆλθε· καὶ αἱ τριήρεις σὺν τῷ βασιλεῖ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης τὴν ἐπάνοδον ἐποίουν. καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἅπαντες σὺν τῷ Πατριάρχῃ καὶ τῇ συγκλήτῳ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ μετ᾽ εὐφημίας, καὶ ὕμνων ἐν τῷ παλατίῳ ἀπήγαγον· καὶ τὰ τῆς ἐπανόδου ἐπεπλήρωτο.

CAPUT XXI.

Edit. Parif. pag. 57.

Mahometes in Asiam traiicit. Cineitem in ordinem redigit, cuius insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum ædificare castrum in Cariæ & Lyciæ finibus. Cineites veniam impetrat. Turci bello navali Naxum aggrediuntur: prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampsaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium præficitur. Novam religionis sectam in Jonia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Muhametes Susmanifilium & deinde Hali Begum misit: qui re infeliciter gesta occubuerunt. tandem a Morate Mahometis filio & Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, & paupertatem voluntariam profitentes interfecti.

Ὁ δὲ Μαχουμὲτ τὰ τῆς δύσεως μέρη καλῶς ἀπαρτίσας, καὶ παραχλὴν οὐδεμίαν ἐξόπισθεν ἀφεὶς, περᾷ τὰ τῆς ἑώας μέρη· καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐλθὼν, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ πυρὶ παραδοθέντα οἰκοδομήματα παρὰ τοῦ Καραμὰν ἀνανεώσας, ἐκεῖθεν εἰς Ἀσίαν καταίρει· ὁ γὰρ Καραμὰν ὅτε ὁ Μαχουμὲτ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν ἠγωνίζετο κατὰ τοῦ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προῦσαν σὺν δυνάμει κατῆλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτὴν, καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ Παγιαζὴτ τοῦ πατρὸς τοῦ Μαχουμὲτ ἀνακομίσας ἐκ τοῦ τάφου πυρὶ παρέδωκεν. ὁ γὰρ αὐτὸς Παγιαζὴτ ἀπεκεφάλισε ποτὲ ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ ῥηθέντος Καραμάν. κατελθὼν δὲ ἐν Ἀσίᾳ εὗρε τὸν Τζινεὴτ μεγαλυνθέντα, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶντα· ἐλθὼν δὲ ἐν Περγάμῳ τῆς Ἀσίας μηνύει τῷ Τζινεὴτ παραχωρῆσαι, τῶν ἐκεῖ δὲ ἀφεῖναι τὴν ἐπαρχίαν· ὁ δὲ Τζινεὴτ οὐδὲ τὸ παράπαν ἡγησάμενος, ἠσφαλίσατο τὰ κάστρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμενος τὴν ὑπαντὴν αὐτοῦ· ὁ δὲ Μαχουμὲτ ἐλθὼν εἰς Κύμην, καὶ ζητήσας τὸ φρούριον, ἦν γὰρ κρατοῦν διὰ τὸν Τζινεὴτ, πολεμήσας κατέσχε. καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας αὐτοῦ ξίφει ἀνεῖλε, τοὺς δὲ ἐγχωρίους ἠλευθέρωσεν. ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὸν τοῦ Μαινομένου κάμπον, ἦν δὲ ἐκεῖ φρούριον ὀχυρὸν, τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζὴκ μετωνόμασαν, ἐκεῖνο σὺν πλείστῃ δυνάμει, καὶ ἀκροβολισμοῖς παραλαβὼν ἦλθεν εἰς Νύμφαιον· καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολέμῳ λαβὼν ἦλθεν εἰς Σμύρναν. τὴν δὲ Σμύρναν ὡς ἔπρεπε τειχίσας, καὶ πλείστους τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλὼν, καὶ μεγάλην σύνταξιν ἑτοιμάσας, διά τε ὅπλων καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἑτέρων ἀναγκαίων παρασκευῶν, ὁ Τζινεὴτ αὐτὸς εἰς Ἔφεσον ἦλθε, καταλιπὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζὴτ, καὶ τὰ τέκνα ἐν Σμύρνῃ ἔγκλειστα. τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δοῦλον, Αὐδουλὰν ὀνόματι εἰς τὸ Νύμφαιον εὑρόντες οἱ τοῦ Μαχουμὲτ, ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ φρουρίου, ἀπήγαγον παραστήσοντες τῷ Παγιαζὴτ Βεζύρη ἤγουν μεσάζοντι τοῦ Μαχουμὲτ, ἦν γὰρ ἐξουσίᾳ καὶ ἀδείᾳ πολλῇ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὡς ἔπος εἰπεῖν· δοῦλος γὰρ ὑπῆρχε τοῦ Μαχουμὲτ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἄρχοντα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ ἔτι ὄντος ἐν Θρᾴκῃ τοῦ Μαχουμὲτ γράφει πρὸς τὸν Τζινεήτ. εἰ βούλει τοῦ εἶναί σε κύριον Ἰω-

At Mahometes, rebus in occidentalibus provinciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales trajecit: Prusam venit, ibique refectis ædificiis quæ Caramanus incenderat, illinc in Asiam profectionem instituit. Etenim Caramanus per illud tempus, quo Mahometes Constantinopolim profectus bellum adversus Mosem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Bajazitis quoque, qui & Mahometis parens fuerat, ossa e sepulchro eruta igni tradidit. Iste enim Bajazites hujus Caramani patrem Iconii olim capite truncari jusserat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatum sensit, & supra metas, ut vulgo dicitur, transilientem. Ubi vero Pergamum Asiæ devenit, illico Cineitem monet, ut locis, quæ illic occupabat, cedat; provinciaque excedat. Verum Cineites eum prorsus flocci faciens castra munire, quietusque expectare illius adventum. Mahometes igitur Cymam veniens, quæ Cineitis partes sequebatur, præsidiariis, ut se dedant, per feciales denunciat, recusantesque deinde expugnat. omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse jussit. Illinc discedens venit in Campum Mænomeni, in quo extructum erat castrum munitum, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiacik: id magna vi oppugnatum recepit, indeque Nymphæum profectus est: quo expugnato Smyrnam abiit. Cineites autem Smyrnam validis propugnaculis muniverat, magnamque manum præsidiariorum militum imposuerat. Instructo deinde armorum apparatu ingenti, militumque numero magno conscripto, cæterisque necessariis comparatis, Ephesum discessit, relictis matre ac fratre Bajazite, liberisque suis intra Smyrnæ muros conclusis: gener ipsius, qui & servus erat, Audulasque vocabatur a Mahometis ducibus Nymphæi, cujus custodiæ præfectus erat comprehenditur, & in conspectum Bajazitis Veziri, idest Mesazontis, Mahometis adducitur. Hic potentia ac opibus cæteros antecellebat, & ut alter imperator eminebat. Inter mancipia Mahometis fuerat; quodque servitio promptus & habilis magis videretur, familiæ totius directio ipsi concredita est. Hic itaque, de quo nobis sermo, Bajazites ad Cineitem,

Mahometes in Asiam trajicit.

Caramanus Prusam invadit anno Hegiræ 816. Christi 1413.

Bajazitis Sultani ossa combusta.

Cineitem in ordinem redigit Mahometes.

Kagiatzicum expugnat & Nymphæum, & Smyrnam venit.

pag. 58.

Audulas captus & castratus.

Bajazites Vezirus.

Cineitis filiæ nuptias ambit sed frustra.

cum in Thracia adhuc ageret Mahometes, scripsit: *Si dominium Joniæ retinere cupis, neque a nobis ullatenus lacessiri, filiam tuam legitimo conjugio mihi junge, tuus gener ero, tu vero socer meus eris, deincepsque securus & quietus in tua ditione vives*. At Cineites animi superbiam ac fastum ostentare cogitans, coram nuncio, qui litteras ipsi attulerat, ad se venire jubet mancipium Audulam, qui ipsi serviebat, eumque interrogat: *Cujusnam es servus?* respondit iste, *Dominationis tuæ*. Cineites iterum, *unde natus es?* ad quem Audulas, *Albanus sum*. Conversus illico ad proceres aulæ suæ Cineites fatur: *Hodie coram vobis omnibus filiam meam legitimam servo meo Audulach nuptum do: eumque libertate dono, generumque in posterum adscisco, & inter affines meos*. His Cineitis sermonibus universus concessus applaulit, ipse vero ad nuncium Bajazitis hocce responsum dedit: *Renuncia hero tuo generum mihi ex Albanis, cujus gentis ipse quoque est, adscivisse; mancipium pecunia emptum, paris etiam ac ipse conditionis; verum ipso juniorem, & prudentiorem*. Nuncius igitur Bajazitis intallectis ejusmodi verbia, ad herum reversus omnia refert, qui deinceps adversus Cineitem odio capitali exarsit: occasione demum, quam avide expetebat, oblata, injuriam spretæ affinitatia ultus, captum Audulam apud Nymphæum resectis testiculis Eunuchum fecit. Redeamus autem ad historiæ seriem.

Cineitis fastus & insolentia.

Audulas castratur.

Mahometes Smyrnam oppugnat.

Rhodii magnus Magister castrũ Smyrnæ instaurat.

Mahometes Smyrnam profectus obsidione eam cingit. At Rhodi magnum Magistrum illic invenit cum tribus triremibus, castrum, quod a Temyre eversum fuerat, invito etiam Cineite instaurantem. Cum vero Mahometis Smyrnam adventus fama diffusa fuisset, ad illum conveniunt omnes insularum vicinarum Duces duabus de causis: cum propter ipsius bonam mansuetamque indolem, viresque cæteris superiores: tum propter Cineitis fraudes & deprædationes. Accesserunt ergo Phocæarum principes, partim itinere terrestri, partim mari vecti. Karmianus Phrygiæ superioris princeps, Manrachias Cariæ, Mitylenes Regulus triremibus delatus, Chii quoque dominus & ipse nave advectus; jamque illic aderat magnus Rhodi magister. Cuncti isti, ut colerent eum, illuc sunt profecti, ut etiam gratularentur ipsi de Cineite pessumdato; quos omnes fraterna amicitia complexus est. Per decem dies oppugnata Smyrna, insularibus omnibus, pro virium modo singulis, auxilia navalia ferentibus adversus obsessos: decimo die Cineitis mater, & uxor ipsius cum liberis urbe excedunt, & ad Mahometem supplicantium habitu accedunt, veniam erroris ac criminis admissi orantes. Ab iis traditam Smyrnam recepit, deinde multis in locis muros solo æquavit, propugnacula quoque & turres partim diruit, incolisque habitandam mœnibus nudatam permisit. Interea magnus Rhodi magister turrim quamdam capacissimam ad portus ingressum ædificabat, jamque supra altitudinis semissem illam erexerat: cum Turci, Mahometis jussu, nocta eam radicitus demoliti sunt. Mane cum facinus cognovisset magnus Rhodi magister, id ægre ac graviter ferens ad principem Mahometem accessit, longamque orationem ad ipsum habuit: in medium adducens, quod, dum regioni illi imperasset Atines, castrum illud impensis Rhodio-

Legati vicinorum Ioniæ principum ad Mahometem

Edit. Paris. pag. 39.

Smyrna dedita, & propugnaculis nudata.

Turris seu castrum à Rhodiis inceptum jussu Mahometis diruitur.

A νέας ϰαὶ μὴ ἔχειν τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρ' ἡμῖν, δός μοι τὴν σὴν θυγατέρα νόμῳ γάμου, καὶ ἔσομαί σοι γαμβρὸς, σὺ δ' ἐμὸς πενθερὸς γενήσῃ, καὶ ἐάπωτε ἴσο ἀμερίμνως διάγων ἐν τῇ σῇ ἡγεμονίᾳ. ὁ Τζινεὴτ δὲ θέλων δηλῶσαι τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυλαποκομιστοῦ, παρεισαμένου τὸν Αὐδουλᾶ δούλου ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· Τίνος εἶ δοῦλος; ὁ δὲ, τῆς σῆς αὐθεντίας· ὁ δὲ Τζινεὴτ, καὶ ποίου γένους; Αὐδουλᾶς δὲ, τῶν Ἀλβανῶν· ποίας θρησκείας; ὁ δὲ Αὐδουλᾶς, πρώην μὲν Καβὴρ ὑπῆρχον, νῦν δὲ Μουσουλμάνος· ὁ δὲ Τζινεὴτ πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ φησί. τὴν σήμερον ἡμέραν κατ' ἐνώπιον πάντων ὑμῶν, ἰδοὺ δίδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα νόμιμον τῷ ἐμῷ δούB λῳ Αὐδουλᾷ. καὶ ποιῶ τοῦτον ἐλεύθερον, καὶ γαμβρὸν ἀπὸ τὸ σήμερον, καὶ ἕνα τῶν ἐμῶν συγγενῶν. εὐφημήσαντες δὲ πάντες τὸν Τζινεὴτ οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοίξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τούτους εἴρηκεν. Ἀνάγγειλον τῷ κυρίῳ σου Παγιαζὴτ, ὅτι ἀνελάβομεν γαμβρὸν ἐκ τῶν Ἀλβανῶν ὡς ἐκεῖνον, δοῦλον ἀργυρώνητον ὡς ἐκεῖνον, νεώτερον ὑπὲρ ἐκεῖνον, καὶ φρονιμώτερον παρ' ἐκεῖνον. Ὁ δ' ἀπεσταλμένος συνιεὶς τοὺς λόγους, ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περίληψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μανίαν ἄσπονδον κατὰ τοῦ Τζινεήτ. εὑρὼν δὲ καιρὸν ὃν ἐδέετο συλλαβὼν τὸν Αὐδουλᾶν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς ὄρχεις αὐτοῦ ἐξεθρίασεν εὐνουχίσας αὐτόν. Ἀλλ' ἐπανιώμεθα αὖθις εἰς τὸν τῆς ἱστορίας εἱρμόν·

C ὁ γοῦν Μαχουμὲτ ἐλθὼν εἰς Σμύρναν, καὶ περιαυχλώσας αὐτὴν, εὗρεν ἐκεῖ τὸν μέγα Μαγίστορα Ῥόδου σὺν τριήρεσι τρισὶ, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρούριον τὸ παρὰ τοῦ Τεμὴρ φθαρὲν, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ Τζινεήτ. τότε οἱ τῶν πέριξ νήσων ἡγεμόνες μαθόντες τὴν ἄφιξιν τοῦ Μαχουμὲτ ἐν τῇ Σμύρνῃ, ἅπαντες ἦλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, διὰ δύο τινῶν αἰτιῶν, διὰ τὴν ἀγαθότητα, καὶ ἡμερότητα, καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς δυνάμεως τοῦ Μαχουμὲτ, καὶ διὰ τὸ πανοῦργον, καὶ λῃστρικὸν τοῦ Τζινεήτ. Οἱ τῶν Φωκαίων οὖν ἔξαρχοι οἱ μὲν διὰ ξηρᾶς, οἱ δὲ διὰ θαλάσσης. ὁ Καρμιὰν τῆς ἄνω Φρυγίας, ὁ Μανταχίας Καρίας, ὁ Μιτυλήνης διὰ τριήρεων, ὁ Χίου καὶ αὐτὸς διὰ τριήρους, ὁ Ῥόδου καὶ ἦν ἐκεῖ, ἅD παντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ καὶ συνδρομὴν ἕνεκα τῆς καταλύσεως τοῦ τυράννου. καὶ τοὺς ἅπαντας ἀσπασίως ὡς ἀδελφοὺς ἠσπάσατο. ποιήσας οὖν ἡμέρας δέκα πολεμῶν τὴν Σμύρναν, καὶ συμβοηθούντες ὡς δυνατὸν καὶ οἱ τῶν νήσων διὰ θαλάσσης, ἐν τῇ δεκάτῃ ἐξῆλθεν ἡ μήτηρ τοῦ Τζινεὴτ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσασαι τῷ Μαχουμὲτ αἰτοῦντες συγχώρησιν τῶν ἐπταισμένων. παρέδωκαν οὖν τὴν Σμύρναν, καὶ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη κατάξας ἕως γῆς τὰ τείχη ταύτης, καὶ τοὺς προμαχῶνας, καὶ πύργους αὐτῆς καθελὼν ἐκ μέρους ἀφῆκε τοὺς οἰκήτορας κατοικεῖν ἀπεριφράκτως. Ὁ μέγας δὲ μαγίστωρ ἦν οἰκοδομῶν πύργον ἕνα

E παμμεγέθη ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ἀναβιβάσας αὐτὸν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ. ὁ δὲ Μαχουμὲτ διὰ τῆς νυκτὸς κελεύσας τοῖς Τούρκοις ἔρριψαν ἀπὸ βάθρων· πρωΐας δὲ ἰδὼν ὁ Μαγίστωρ τὸ γεγονὸς, καὶ δυσπαθήσας ἦλθεν εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ πολλοὺς λόγους εἰπὼν, καὶ παραστήσας πῶς τὸ φρούριον ἐκτίσθη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀτὴν διὰ ἀναλωμάτων τῆς Ῥόδου· καὶ εἰ μὴ δώσει χώραν τοῦ ἀνοικοδομηθῆναι,

ἔσονται σκάνδαλα ἀνὰ μέσον ἡγεμονίας αὐτοῦ, καὶ τοῦ μακαριωτάτου Πάπα. καὶ ἐλεύσεται δύναμις μεγάλα ἀπὸ τὰ ἑσπέρια μέρη, καὶ ἀφανισεῖ πολλοστὸν μέρος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ πράως φέρων τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀπαθῶς ἀπεκρίνατο. ἔτι γὰρ ἀκμὴν ἀπαντῶσα ἡ τῶν Σκυθῶν παιδεία, καὶ τιμωρία ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Τούρκων· Ἐγὼ μὲν πάτερ ἐβουλόμην εἶναι πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου Χριστιανοῖς μεγαλόδωρος, καὶ φιλότιμος. καὶ γὰρ τὸ τῆς ἡγεμονίας ἴδιον τοῦτ' ἐστὶ, τὸ τοὺς καλοὺς εὐεργετεῖν, καὶ τοὺς πονηροὺς τιμωρεῖν· ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ὑπηκόων συμφέρον δεῖν πραγματεύεσθαι· ἐλθὼν γὰρ ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις, εὗρον πολλοὺς τῶν Μουσουλμάνων παροτρύνοντάς με καὶ τὸν νοῦν καὶ διάνοιαν λέγοντες· εἰ καὶ οὐδὲν χρηστὸν εἰργάσατο ὁ Τεμὶρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ τὸ διαφθεῖραι, καὶ ἐρείπιον ἀφεῖναι τὸ πολίχνιον τὸ ἐν Σμύρνῃ, μέγα μνημόσυνον ἀνέθετο τῇ Ἰωνίᾳ· οἱ γὰρ ἐν τύχῃ δουλείας Ἴωνες δουλεύοντες, πάντες εἰς ἐκεῖνο καταφεύγοντες ἐλευθερίας ἐτύγχανον· καὶ οἱ ἐν τοῖς ὁδοῖς διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ πελάγους ἐν θαλάσσῃ πλέοντες διὰ τῶν λῃστρικῶν ἀκατίων πάντες τύχῃ δουλείας ἐδεσμοῦντο, καὶ ἦν ἄσπονδος ἔχθρα τῶν φρερίων ἔντε ἠπείρῳ, ἔν τε θαλάσσῃ μετὰ τῶν Τούρκων. ἐμακαρίζετο οὖν διὰ τοῦτο, ὁ ἀσεβὴς Τεμίρ· νῦν δὲ βούλει τὸ εἶναί με ἀσεβέστερον τοῦ τυράννου ἐκείνου; οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι· πλὴν γενέσθω καὶ τὸ σοὶ βουλητὸν, καὶ τὸ παρὰ τῶν Τούρκων αἰτηθὲν ἀσάλευτον· δίδωμί σοι ἐν τοῖς ὁρίοις Καρίας καὶ Λυκίας τόπον ὅσον βούλει, καὶ ἄπελθε οἰκοδομήσων, ὁποῖον βούλει πολίχνιον· Τότε ὁ μέγας Μαγίστωρ ἐνωτισθεὶς τοὺς λόγους τούτους, εἴρηκε πρὸς τὸν Μαχουμέτ. ὦ ἡγεμὼν, δός μοι τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν τόπων μέρος, καὶ μὴ με ἀποπέμπῃς ἐν ἀλλοτρίαις ἐπαρχίαις. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐκ τῶν ἐμῶν δίδωμί σοι, ἀπ' ἐγὼ τοῦ Μανταχίᾳ ἐδωρησάμην τὴν ἐπαρχίαν, καὶ μή σοι μελέτω περὶ τούτου. αἰτήσας δὲ πρόσταγμα, καὶ λαβὼν ἀπῆλθεν· ὁμοίως καὶ οἱ Χῖοι, καὶ Λέσβιοι, καὶ Φωκαεῖς πάντες, τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ἀσμένως προσδεξάμενος, καὶ πληρώσας τὰ θελήματα, ὁ ἡγεμὼν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ· ἡ δὲ μήτηρ τοῦ Τζινεὶτ ἱκετικῶς δυσωποῦσα οὐκ ἐπαύετο, μέχρις οὗ εἰσακουσθεῖσα, ἠλευθέρωσε τὸν υἱὸν αὐτῆς τοῦ θανάτου. ὃς καὶ ἐλθὼν, καὶ προσκυνήσας τὸν Μαχουμὲτ, ὅρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ μηκέτι ἀτακτεῖν, ἀλλὰ πιστῶς διάγειν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ· καὶ κυρίους, καὶ δεσπότας ἔχειν καὶ καλεῖν, τοὺς ἐκ τῶν Ὀθμάνων καταγομένους, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμάνου, ὃν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν μετεσπάσατο· τὸν δὲ Τζινεὶτ κελεύσας σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Θρᾴκῃ ἐλθεῖν, καλῶς τὰ τῆς ἀνατολῆς φροντίσας εἰς τὴν δύσιν ἐπανέζευξε. καὶ ἐν Καλλιουπόλει ἐλθὼν, στόλον ἀπαρτίζει κατὰ τοῦ δουκὸς Ναξίας, καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων νήσων, τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα. αἰτιῶν αὐτὸν ὡς οὐ προῆλθεν, ὅπου καὶ ἐν τῇ Σμύρνῃ, οὐκ ἦλθε προσαγορεύσων τὸν Μαχουμέτ. ἀπάρας οὖν ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως ὁ στόλος, ἔχων Ἀμυραλὴν τὸν Τζαμιτσίγλην, σὺν τριήρεσι καὶ διήρεσιν ὁμοῦ τριάκοντα ἦλθεν ἐν Ἄνδρῳ τῇ νήσῳ, ἐν τῇ Πάρῳ, ἐν Μήλῳ· καὶ πολλοὺς τῶν νησιωτῶν ἀθροίσας, καὶ ζημίαν πλεί-

rum constructum sit. Sin minus locum dederit ei instaurando, difficilia utrinque jurgia intercessura inter dominationem ipsius & beatissimum Papam. fore etiam ut ingens exercitus ab occiduis partibus profectus ditionis ejus magnam partem devastet ac evertat. Mahometes hisce sermonibus æquo animo auditis, nihil inclementius respondit. Recens enim adhuc Turcorum animis inhærebat memoria eorum, quæ a Scythis, in eos severe ac aspere animadvertentibus, passi erant: *Ego quidem (inquit) omnium Christian. pater per orbem universum esse cupiebam, erga omnes liberalis ac magnificus. Regium enim hoc præcipue est, bonos beneficiis locupletare, pravos pœnis subjicere, etiamque subditorum utilitati studere. Sane cum in hac regione advenissem, multi coram me se stiterunt Musulmani, qui animum nostrum ad id incitarent hac ratione ducti; Quamvis Temyr in Asia nihil, quod utile sit, patraverit, insigne tamen servatæ Joniæ monumentum posuit, eversa ac diruta arce, quæ Smyrnæ imposita erat: omnes enim servilis conditionis Jones, in illam arcem confugientes liberi evadebant. qui vero terrestre iter illuc capessebant, homines liberi quique mari navigabant prædatoriis navibus intercepti sub servitutis jugum mittebantur. & hostiliter tam mari, quam terra in se invicem invehebantur fratres Rhodii equites & Turci. Hac de caussa bene audiebat impius Temyr. visne igitur, ut isto Tyranno magis impie me geram? abhorret ab hoc animus. veruntamen ut tuæ libidini satisfiat, & Turcorum preces irritæ non evadant, concedo tibi locum, quam amplissimum volueris, in Cariæ & Lyciæ finibus, illuc te confer, & prout libitum erit, arcem ædifica.* Mahometis sermones cum percepisset magnus Magister, eum sic allocutus est: *Partem aliquam, o Imperator, mihi largire intra imperii tui fines, neque me in alienam transmitte.* cui occurrendo respondit imp. *Quod tibi concedo meum est, quippe ipse ego principatum Mantachiæ concessi, neque porro de his sis sollicitus.* Rogavit itaque magnus magister sibi rescriptum imperatorium dari: quod postquam obtinuit, inde discessit. Chii pariter & Lesbii, Phocæensesque abierunt, acceptis ab eo benignis responsis, super illis quæ petierant, quæcumque enim ab eo quæsivere consecuti sunt, & pacifice ab eo dimissi. Interim Cineitis mater supplicare ipsi non cessavit, donec alloquendi se copiam ei fecisset, & a mortis pœna filium ejus exsolvisset. Cineites etiam se coram Mahomete stitit, eumque adoravit, & jurejurando se obstrinxit in posterum nullas res novas moliturum, sed in fide mansurum per totum vitæ tempus: dominosque & heros re ac nomine agniturum eos, qui ab Othmanica gente genus ducunt. Provinciæ illius administrationem credidit Mahometes Alexandri Susmani filio, quem ad impiam superstitionem suam seductum traxerat. jussit quoque Cineitem se in Thraciam sequi: rebusque in oriente optime constitutis in occiduas partes perrexit. Calliopolim ingressus classem instruit adversus Naxi insulæ Ducem, cæterasque ejus parentes imperio, Cycladas insulas. Objiciebatur ei, quod ad Mahometem nuper non convenisset, nec officiis exhibitis coluisset; ut nec Smyrnam antea eum salutaturus accesserat. Egressa Callipoleos portu tota classis triremium ac biremium simul triginta, cui Amiralius, id est Archithalassus, præ

Magni Rhodi Magistri cum Mahomete expostulatio.

Mahometis ad magnum Magistrum verba.

Edit. Paris. pag. 60.

Magno Magistro licentia concessa ædificandæ arcis in Lycia aut Caria.

Cineitis mater Mahometem alloquitur, & Cineites illum supplex adit.

Alexandr. Susmani F.

Naxi ducem adoritur Mahometes. Turci Cycladas populantur.

ra legens Mamalo appulit, clamque incarceratis per nuncium significat illuc advenisse, ut furtim eos asportaret. Illi itaque cunctos custodes suos ad convivium vocant, meracioribusque calicibus ad satietatem porrectis soporem ipsis, ita ut pro mortuis haberentur, conciliaverunt: turri deinde se proripuere, funibus de muro se demittentes, biremenque conscenderunt, & gaudio perfusi, quod clanculum ita se subduxissent, Smyrnam navigant. Hyeme deinde incipiente Cineites adversus Ephesum castra movet, intraque arcis mœnia Homurem compellit, urbemque totam militibus diripiendam permittit: & præter corpora, quæ libera remanserunt; quæcumque cives illius residua post Scytharum incursionem possederant, ademerunt, pluresque etiam trucidarunt: aliaque sexcenta horrenda perniciosus ille patravit. Cum res eo loci essent, cum Homure paciscitur, filiamque suam ei despondet: & ubi a Cineite jusjurandum accepit de servandis pactis, castro egreditur. tumque parentum ac liberorum more in mutuos amplexus eunt, & juramento interposito Musulmano obsequium Cineites renunciat, Atinisque generalis proclamatur. Cineites deinde Homurem comitatus totum illius principatum lustrat, & in suas partes cunctas urbes ad Mæandrum sitas trahit: quæque ad Boream sitæ sunt, Philadelphiam, Sardeis & Nymphæum usque ad Hermonem fluvium. Cumque in iis collocasset viros sibi maxime fidos, earumque omnium regimen & administrationem cognatis & amicis suis concredidisset, cum futuro genero Ephesi agebat. Quodam vero die mane inter cives rumor differtur, Ducem obiisse. post Solis ergo ortum funus extulerunt in castrum, quod Pyrgion, id est Turricula, appellatur, ad Tmoli montis radices situm, & majorum sepulchro mandarunt. Jam Cineites viribus auctus provinciam, quam regebat, paternam hæreditatem reputans supremus Asiæ Dux appellatur. Quamobrem cum Musulmanus tantam ejus insolentiam haud ferret, in Bithyniam trajicere destinat, confestimque fretum transvectus Prusam ingreditur, cumque Prusensium universitas alacri bonoque animo excepit, omnesque hilares admodum atque læti paratos se ad moreem pro eo obeundam dixerunt. Jamque vere inchoato exercitum adversus Cineitem conscribit; hic vero paucis equitibus comitantibus, cursu Iconium Lycaoniæ metropolim advolat, & Caramanum alloquitur, hinc Cotyæum venit, & cum Carmiano de iisdem habito sermone, ipsos cum militibus Ephesum pertrahit. hancce vero apud eos orationem habuit: *Accurate novistis quam magna damna Bajazites vobis intulit, parentibusque vestris: quos partim occidit, partim eis gulam laqueo fregit, ipseque Monarcha vobis pulsis evasit; quandoquidem vero pestis illa justo Dei judicio de medio sublata est, non absorbeat nos aspidis proles, sed quanto ocyus & alacriter caput illius contundamus, quando nondum viget ac valet, securamque vitam in posterum agamus.* Ejus verba cum audiissent principes, utiliaque sibi, quæ monuerat, rati, curribus vecti accesserunt; triginta militum millia adduxit Caramanus, Carmianus vero decem, quibus Cineites quinque millia adjunxit, & Ephesi castrametati sunt. Musulmanus vero Prusa Lopadium venit, & in exercitu

& a filio Cineitæ liberatus.

Homuris & Cineitis fœdera.

Mors Homuris filii Atinis.

Musulmani in Asiam expeditio adversus Cineitem.

Edit. Paris. pag. 46

1404. Christi.

Ducum conventus contra Musulmanum.

τοὺς σὺν αὐτῷ Ὀτμανίδας, Μάμαλος ὀνομάζεται τὸ πολίχνιον. ὁ δὲ Τζινεὴτ τέθεικε ἄρα δρόμῳ ἐκ τῆς Σμύρνης ἐξελθὼν σὺν διήρει μιᾷ, πλεύσας ἐν τῇ Καρίᾳ ἔρχεται εἰς Μάμαλον, κἀκεῖ κρυφίως πέμπει πρὸς τοὺς ἐγκλείστους, ὡς ἤδη κλέψων ἦλθεν αὐτούς. οἱ δὲ τοὺς φύλακας πανδαισίαν ποιήσαντες, καὶ εἰς κόρον τὸν ἄκρατον κεράσαντες, καὶ κοιμήσαντες ὡς τεθνηκότας, αὐτοὶ ἐξῆλθον τοῦ πύργου· καὶ διὰ τοῦ τείχους χαλασθέντες καλωδίοις, εἰσῆλθον ἐν τῇ διήρει, καὶ πλεύσαντες ἦλθον εἰς Σμύρναν. ἐγένετο οὖν μεγάλη χαρὰ ἐν τῇ τοιαύτῃ κλοπῇ. χειμῶνος δὲ ἀρχομένου ὁ Τζινεὴτ στρατεύει εἰς Ἔφεσον, καὶ κλείσας ἐντὸς τοῦ πολιχνίου τὸν Ὁμούρ, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις πραῖδαν ποιεῖται· καὶ πλὴν τῶν ἀνθρώπων, ὅτι οὐκ ᾐχμαλωτίζοντο, τὸ πᾶν, ἃ ἐπεκτήσαντο μετὰ τὴν παραδρομὴν τῶν Σκυθῶν, ἐσκύλευσαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν κατέσφαξαν, καὶ ἄλλα μυρία δεινὰ πέπραχεν ὁ ἀλάστωρ. Τότε οὖν συμβιβάσεις ἐλθὼν μετὰ τοῦ Ὁμούρ, καὶ τὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα αὐτῷ δοὺς, καὶ ὅρκοις πιστώσας τὴν ἀλήθειαν, ἐξέρχεται τοῦ κάστρου· καὶ περιπτύσσονται ὡς πατὴρ μετὰ υἱοῦ, καὶ ἀποβάλλεται ἐνόρκως τὴν πρὸς τὸν Μουσουλμὰν εὐπείθειαν, καὶ Ἀτίνης καθολικὸς ἀναδείκνυται· σὺν αὐτῷ οὖν διαδραμὼν τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἑλκύσας τὰς πάσας πόλεις, τὰς πρὸς Μαίανδρον, καὶ τὰς πρὸς ἄρκτον, Φιλαδέλφειαν, Σάρδεις, Νύμφαιον μέχρι τοῦ Ἕρμωνος ποταμοῦ· καὶ οἰκίσας τοὺς πιστοτάτους αὐτῷ, καὶ τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν εἰς χεῖρας τῶν αὐτοῦ συγγενῶν, καὶ φίλων θεὶς, αὐτὸς ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ μελλογάμβρῳ ἔζησεν, θροῦς ἀπηχήσας πρωῒ ἐν τῷ δήμῳ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἀπεθνήκει. καὶ δὲ ἡλίου ἀνατείλαντος ἄραντες τὸ πτῶμα αὐτοῦ, ἔφερον ἐν τῷ πολιχνίῳ, ὃ Πυργίον καλεῖται, ἐν τῇ ὑπωρείᾳ τοῦ Τμώλου ὄρους κείμενον· ἐκεῖ οὖν ἐνταφίασαν ἐγγὺς τῶν πατέρων αὐτοῦ· ὁ δὲ Τζινεὴτ εἰς ὕψος ἀρθεὶς, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ὡς πατρικὸν κλῆρον ἡγησάμενος, αὐτόνομος ἡγεμὼν Ἀσίας ἐκλήθη. ὁ δὲ Μουσουλμὰν μὴ φέρων τὴν αὐτοῦ ἀναίδειαν, ἠθελήθη περάσαι ἐν τῇ Βιθυνίᾳ. καὶ δὴ περάσας, καὶ εἰσελθὼν ἐν Προύσῃ, ἅπαντες οἱ Προυσαεῖς ἀσπασίως αὐτὸν ὑπεδέξαντο, καὶ μεθ᾽ ὅσης χαρᾶς ἑτοίμως τοῦ θανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ ἠρετίσαντο. τοῦ δ᾽ ἔαρος ἀρξαμένου, στρατὸν ἀθροίζειν ἤρξατο κατὰ τοῦ Τζινεήτ. ὁ δ᾽ αὐτὸς Τζινεὴτ σὺν ὀλίγοις ἵπποις δρομαῖος εἰς Ἰκόνιον μητρόπολιν τῆς Λυκαονίας ἔρχεται, καὶ τῷ Καραμὰν ὁμιλήσας, κατέρχεται εἰς Κοτύαιον, καὶ τῷ Καρμιὰν τὰ αὐτὰ εἰπὼν, ἕλκει αὐτοὺς μεθ᾽ ὅπλων εἰς Ἔφεσον. οἱ δὲ λόγοι οὓς ὡμίλησε μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἦσαν· Οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ζημίαν, ἣν ὑπέστητε παρὰ τοῦ Παγιαζήτ· καὶ τοὺς ὑμετέρους γονεῖς, οὓς μὲν ἔσφαξεν, οὓς δὲ ἀγχόνῃ ἀπέπνιξε, καὶ αὐτὸς μονάρχης ἐγένετο, καὶ ὑμᾶς ἐξορίστους ἐποίησε. νῦν δὲ ἐπεὶ δικαίᾳ Θεοῦ κρίσει ὁ ἀλάστωρ ἠφάνισται, μὴ καταπιέτω ἡμᾶς τὸ τῆς ἀσπίδος ἔκγονον, ἀλλὰ προθύμως * ἔτι ἀκμάζον ὂν συντρίψωμεν αὐτοῦ τὴν κάραν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐν ἀμεριμνίᾳ διάξωμεν. Τότε οἱ ἡγεμόνες ἐναπιθέντες τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ εἰς συμφέρον αὐτῶν λογισάμενοι, ἐχώρουν ἐν ἅρμασι· καὶ ὁ μὲν Καραμὰν ἐν * τεσσαράκοντα χιλιάσιν, ὁ δὲ Καρμιὰν ἐν δέκα, καὶ ὁ Τζινεὴτ ἐν πέντε χιλιάσιν ἐν Ἐφέσῳ ἐστρατοπέδευσαν, ὁ δὲ Μουσουλμὰν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς Προύσης ἐν Λοπαδίῳ ἐλθὼν, καὶ τὸν πάντα στρατὸν

αὐτοῦ ἐν εἰκοσιπέντε χιλιάσιν ἀριθμήσας, καὶ ἀπὸ Λοπαδίου ἐγερθεὶς, ἦλθεν εἰς Πέργαμον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου, ἀπὸ δὲ τοῦ κάμπου ἐν Σμύρνῃ. μαθὼν δὲ τὴν συνέλευσιν τοῦ Καραμὰν, καὶ τοῦ Καρμιὰν, ἠπορεῖτο καὶ ἤχαλλεν. ἀπὸ δὲ Σμύρνης πρὸς Ἔφεσον ἀπάρας, ἦλθε καὶ πήξας τὰς σκηνὰς εἰς τόπον λεγόμενον Μεσαύλιον· καὶ φοβηθεὶς τοὺς ὑπεναντίους, καὶ πυκνώσας τὰς τέντας τάφρον ἔσκαψε, καὶ χώματι ἀνήγειρε· καὶ αὐτὸς ἐν μέσῳ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκάθητο. οἱ δὲ ὑπεναντίοι ἐν Ἐφέσῳ ἀπέχοντες ἡμέρας οὐδὲ τὸ ἥμισυ, ἤγουν ἓξ ὡρῶν διάστημα ἀπ' ἀλλήλων, οὔτε αὐτὸς χωρῶν πρὸς ἐκείνους διὰ τὴν δειλίαν, οὔτε ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀνισότητα· τοῦ πράγματος οὕτως ἐν ἀμελείᾳ κειμένου, πρόσεισι τῷ Τζινεῒτ εἷς τῶν αὐτοῦ μυστικῶν φίλων, καὶ λέγει αὐτῷ. ὁ Καραμὰν καὶ ὁ Καρμιὰν ὁμονοήσαντες, βούλονται τῇ νυκτὶ ταύτῃ παραδοῦναί σε εἰς χεῖρας τοῦ Μουσουλμάν· ἐκεῖνοι δὲ εἰρηνικὴν κατάστασιν πράξαντες, ἀναστρέψουσιν ἀφόβως εἰς τὰ ἴδια· ἐν ταύτῃ οὖν τῇ νυκτὶ τὸ πᾶν διαπράξονται. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεῒτ, καὶ καταλαβούσης τῆς ἑσπέρας, φανοὺς, καὶ λαμπάδας ἀνάψας ἐν ταῖς αὐτοῦ σκηναῖς, αὐτὸς τοὺς ταχυδρόμους τῶν ἵππων ἀναλεξάμενος, ἄνεισιν ἐν τῇ ἀκροπόλει πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζίτ. ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ κάστρου, καὶ πρόμαχος, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς ἱστορήσας, καὶ παραγγείλας τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπιμελῶς ἄχρι πρωΐας διατηρεῖν, αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς οἰκιακοῖς πρὸς τὸν Μουσουλμὰν ἐπανεῖσι· καὶ διὰ μέσας νυκτὸς οἱ τοῦ Καραμὰν καὶ τοῦ Καρμιὰν εἰς τὰς τέντας τοῦ Τζινεῒτ ἐλθόντες οὐδένα εὗρον. ὁ δὲ Τζινεῒτ πρωΐας ἤδη γενομένης, καὶ βρόχον ἐνθεὶς τῷ τραχήλῳ, ἦλθεν ἐνώπιον τοῦ Μουσουλμὰν κλαίων, καὶ λέγων· Κύριε ἥμαρτον, ἄξιός εἰμι τοῦ θανεῖν. ἐγὼ αὐτὸς τῷ τραχήλῳ μου τὸν βρόχον ἀνηρτησάμην. ὡς βούλει εἰς ἐμὲ πρᾶττε, ὑπεύθυνός εἰμι παντοίας καταδίκης. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν καμφθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ συμπαθήσας αὐτὸν, καὶ στολὴν φαιδρὰν ἐνδύσας ἠρώτησε· Ποῦ εἰσι νῦν οἱ ἡγεμόνες ἐκεῖνοι, καὶ ποῦ ἡ παράταξις αὐτῶν εὑρίσκεται; ὁ δὲ εἶπεν, ἐν Ἐφέσῳ. καὶ εἰ βούλει χάρισόν μοι στρατὸν, ἀπιὼν ἐλθὼν αὐτοὺς δεσμίους ἄγω πρὸς σέ. ὁ δὲ Μουσουλμὰν φοβηθεὶς μήπως πανουργίᾳ ἐν μέσῳ τούτων τῶν ὑποσχέσεων πράττεται, οὐκ ἠθέλησε καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν. ἀλλ' ἤδη τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἵππου ἐπιβὰς, σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς Ἔφεσον ἐχώρει, ἔχων μεθ' αὐτοῦ καὶ τὸν Τζινεῒτ. ὁ δὲ Καραμὰν καὶ Καρμιὰν, καθὼς ἔφαμεν, περὶ τὰς μέσας νύκτας ἐλθόντες εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεῒτ, καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ἐνόησαν τὴν ἐνέδραν· καὶ μέγας θροῦς ἐγεγόνει ἐν τῷ φοσάτῳ καὶ ταραχή. οἱ μὲν ἐρευνῶντες τοὺς ἵππους αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς ἐφεστρίδας, ἄλλοι τὰς καμήλους καὶ τὰς ἡμιόνους, πρὸς τὰ φορτία τῶν παρασκευῶν ἐπιθεῖναι, ἕτεροι δὲ ἐν ἅρμασιν· καὶ δὴ ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ πάντα καλῶς παρασκευάσαντες, οἱ μὲν ἱππεῖς σὺν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τῷ πεζικῷ στρατῷ ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ἱστάμενοι, τὰς ἡμιόνους καὶ τὰς καμήλους, σὺν παντὶ τῷ φορτικῷ πράγματι προπέμψαντες, περάσαντες τὰς κλεισούρας τὰς πρὸς Μαίανδρον. αὐτοὶ δὲ ἵσταντο ἕως ἴδον, ὅτι τὰ δύσβατα μέρη διέβησαν. τότε καὶ αὐτοὶ κατὰ τάξιν εἰς τὰς κλεισούρας εἰσέλθωσιν. ὅτε δὲ τὸ τέλος τῆς οὐραγίας ἐν τῷ στόματι τοῦ στενοῦ ἦν, τότε καὶ τὸ τοῦ Μουσουλμὰν πεζικὸν ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς πρὸς Γαλήσιον ὄρος κειμένης διαβὰς ἐν Ἐφέσῳ ἦλθε· καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἡλίου ἐν τῷ ζυγῷ τὴν πορείαν ποιοῦντος, καὶ ὁ Μουσουλμὰν ἐν Ἐφέσῳ. ὁ δὲ Τζι-

viginti quinque millia hominum recenset: cumque Lopadio movisset, Pergamum in campum Mænomeni accessit, unde Smyrnam contendit. Valde quidem anxius ac sollicitus restitit, quod Caramanum, Carmianumque copias conjunxisse didicisset. Quare Smyrna digressus Ephesum versus movet, & in loco, quod Mesaulium vocatur, castra locat; illicque hostes reformidans tentoria constipat, fossam castris circumducit, & aggeres excitat, seque intra vallam cum exercitu continet. At hujus hostes Ephesi castra habebant, nec dimidii diei, hoc est sex horarum, itinere remoti a se invicem erant. Sed neque Musulmanus ad pugnam lacessere, eosque aggredi timiditate præpeditus ausus est, neque illi, quod viribus impares essent. Cum igitur utrique pugnam detrectarent, neque belli opus ferveret, unus inter secretos intimosque Cineitis amicos eum adit, monetque Caramanum, & Carmianum ex compacto decrevisse proxima nocte Musulmano eum tradere: & pace composita secure, ad sua esse reversuros: & hac proculdubio ingruente nocte totum negotium absolvendum esse. cum talia audivisset Cineites vespere facto in tentoriis suis funales & lampades accendit; selectis celeribus equis in arcem ascendit ad Bajazitem fratrem suum, qui ejus custodiæ præerat, quem postquam rerum suarum statum accurate edocuit, & ut diligenter urbem in tempus matutinum custodiat, hortatus est, ipse cum cæteris domesticis ad Musulmanum abit. cumque media nocte Caramani ac Carmiani milites in Cineitis tentoria venissent, neminem offenderunt. Orta jam luce Cineites laqueum collo pendentem gestans, coram Musulmano lacrymas fundens se sistit, taliaque locutus est: *Peccavi Domine, mortis dignus sum. quare collo meo laqueum injeci, de me, prout libuerit, statue ac decerne: cuilibet enim pœnæ jure sum obnoxius.* Musulmanus eo sermone delinitus, ejusque commisertus, veste nitida induit: & interrogavit ubinam duces illi cum exercitu starent? respondit ille, Ephesi. quod si velis exercitum mihi credere, ad eos pergam, vinctosque adducam. At Musulmanus veritus ut fraus aliqua subesset, & simulate hæc agerentur, noluit eos insequi: sed orto sole equo insidens cum omnibus copiis Ephesum pergit, & Cineitem secum abducit. Cumque, ut jam diximus, Caramanus & Carmianus circa mediam noctem ad Cineitis tentoria venissent, nec ullus in iis comparuisset, insidias sibi strui suspicati sunt; quare in castris vehementer tumultuatum est, dum hi equos inquirunt, illi sellas & stragulas, alii camelos & mulos, alii currus ut sarcinas & impedimenta eis imponerent. Orto jam sole, omnibusque ad discedendum rite instructis, duces cum equitatu & copiis pedestribus in edito loco stabant, ut cameli & muli, quos cum omnibus impedimentis ante se agebant, claustra Mæandri transirent; ipsi vero tamdiu in acie steterunt, donec graviora onera fauces illas superasse vidissent. ipsi demum servatis ordinibus claustra illa ingrediuntur, & cum jam illi, qui postremam aciem claudebant, intrassent illa, Musulmanus pedites suos ponte, qui Galesio monti vicinus est, transmisit, & Ephesum ingressus est, hora diei quarta, Sole Libræ signum tenente. At Cineites multa frustra commentus est, quibus

Cineites ab Asiæ Regulis ne prodderetur veritus, ad Musulmanum transfit, veniamque erroris impetrat.

Edit. Paris. pag. 47.

Caramanus & Carmianus in locum tutum se recipiunt.

hunc principem induceret ad eos insequendum: sed ille nusquam se persuaderi passus est. Nam præterquam quod admodum facilis esset, & alienis miseriis tangeretur, dolos & machinas Cineitis reformidabat. Eratque Musulmanus tam probus & simplex, quam Cineites improbus ac veterator. Castris itaque in agro Ephesio locatis quadrimestre tempus genio indulgens, voluptatesque captans, per luxum ac delicias ibi transegit: præ cæteris enim vino deditus erat, & in libidinem pronus.

A πεῖν πολλὰ συμβουλεύσας τὸ ποιῆσαι καταπεισθῆ τὸ ἄνδρα τοῦ καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν, οὐκ ἠνέχετο· τὸ μὲν διὰ τὸ ἄφατον αὐτοῦ συμπάθειαν, τὸ δὲ καὶ φοβούμενος αἰεὶ τὰς ῥᾳδιουργίας τοῦ Τζινεήτ· ἦν γὰρ ὁ Μουσουλμὰν τοσοῦτον ἀγαθὸς, καὶ ἀπλούστατος, ὅσον ὁ Τζινεὴτ πονηρὸς καὶ περίεργος· πήξας οὖν τὰς σκηνὰς ἐν τῷ τῆς Ἐφέσου κάμπῳ, καὶ ποιήσας μῆνας τέσσαρας, οὐκ ἄλλο ἦν τὸ δρώμενον, πλὴν τρυφῆς καὶ σπατάλης· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ οἰνοπότης, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, καὶ εἰς τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἀδεῶς ἐμπίπτων.

Edit. Paris. pag. 48.

CAPUT XIX.

Moses a Mehemete fratre suo deficit & in Valachiam secedit. fratrem suum Musulmanum invadit & vincit. Musulmanus dum fuga sibi consulit, & in quodam oppido a juvenibus occiditur; Moses oppidum & incolas comburit, in Serviam movet, deinde Constantinopolim frustra oppugnat. Manuel imperator Mehemetem adversus Mosem evocat & concitat. Mehemetes bis victus Byzantium se recipit: tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cadaver Prusam sepeliendum defertur.

Moses innotescit.

AT Moses, quem in superioribus nominavimus, cum fratre suo Mehemete Ancyræ in Galatia agebat; unde Synopem aufugit ad Spentiarem Turcomanum ejus urbis principem. Cumque ab eo benigne susceptus esset Moses, rogavit, ut in objectam continentem Valachiam versus trajicere ejus ope & auxilio posset, quod etiam facillime ab eo obtinuit, & in Valachiam trajecit. Ad Vaivodam deinde Myltaem se confert, cui certis indiciis notum fecit, quisnam esset, unde, & quomodo illuc accessisset. quare Vaivoda libertatem ei concedit secure per totam Valachiam eundi, & prout ei placuerit agendi facultatem. Cum vero Bassis, qui occidentis provincias ad Danubium sitas regebant, Mosis in Valachiam adventus innotuisset, Musulmano rem totam scriptis litteris exponunt, monentque nisi celeriter in Thraciam transierit, limites imperii sui intra Asiam, in qua tempus terit, fixum iri: Mosem vero occiduas provincias in ditionem suam redacturum. His monitis cum paruisset Musulmanus, quanto ocyus Epheso Lampsacum proficiscitur, comitemque expeditionis Cincitem abducit, in ejus locum Epheso totique provinciæ alio præfecto. Per id tempus Musulmano auctore & mandante, Salagruzus de Negro patricius Genuensis turrem amplam Lampsaci extruebat in littore Callipoli objecto: quam, ut par erat, solide constructam, ubi conspexit Musulmanus, multas ei pecunias largitus est. Inde Calliopolim transvectus, compotationibus & crapulæ operam dedit, & omnibus curis remissis, deque Mose haud sollicitus, voluptatibus carpendis exercendisque libidinibus attentus erat. Non cessabat interea Moses ad magnates primariosque viros scribere, & polliceri si rerum summa potiatur, fore ut eorum commodo ac utilitati studeat: neque his solum intentus Turcos etiam ex Istri tractu collegit, ab eisque totius Thraciæ, Thessaliæ & Illyrici princeps proclamatur. Musulmanus vero Cineitem in Bulgariam misit, cumque vicinis Achridarum provinciæ partibus præfecit; ipse Adrianopolim profectus eam ingreditur, & ab omnibus, ut bonorum omnium auctor

In Valachiam transit.

Lampsaci turris a Salagruso de Negro ædificata.

pag. 49.

B Ὁ δὲ Μωσῆς, ὃν λόγος φθάσας ἐδήλωσε, διάγων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεχεμὲτ ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας, καὶ φυγὼν ἦκεν ἐν Σινώπῃ, ἡγεμονεύοντος Σπεντιὰρ τοῦ Τουρκμάνου· φιλοξενήσας οὖν αὐτὸν, ὡς ἔδει, ἐζήτησε περᾶσαι Μωσῆς τὴν περαίαν τοῦ Εὐξείνου πόντου, τὰ πρὸς Βλαχίαν. ὁ δὲ ἀσπασίως τὴν αἴτησιν αὐτοῦ πληρώσας ἀφίησι, καὶ εἰς Βλαχίαν περᾷ. καὶ τῷ Μύλτζῃ βοεβόδα συντυχὼν, καὶ πληροφορήσας αὐτῷ τίς τε εἴη, καὶ πόθεν ἧκε, καὶ πῶς; δίδωσιν αὐτῷ ἄδειαν τοῦ περιπατεῖν ἐν πάσῃ Βλαχίᾳ, καὶ πράττειν τὰ δόξαντα· Οἱ δὲ τῆς δύσεως σατράπαι, καὶ τὰ τοῦ Δανούβεως μέρη φυλάττοντες, μαθόντες τὴν εἰς Βλαχίαν εἴσοδον τοῦ Μωσῆ, C γράφουσι καὶ δηλοῦσι τῷ Μουσουλμὰν τὰ γενόμενα· καὶ ὅπως εἰ μὴ φθάσας περάσει ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Θρᾴκης, τὴν δύσιν ὁ Μωσῆς κληρώσεται· καὶ αὐτὸς ἐν Ἀσίᾳ διάγων εἰς αὐτὴν καὶ καταλήξει· ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐναντιωθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, συντόμως ἐξ Ἐφέσου πρὸς Λάμψακον ἔρχεται, ἄγων ὁμοῦ καὶ τὸν Τζινεὴτ, ἄλλον ἔπαρχον καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ. ἦν δὲ ἐν Λαμψάκῳ κτίζων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μουσουλμὰν πύργον ἕνα παμμεγέθη, ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἀπέναντι Καλλιουπόλεως, ὁ δὲ δομήτωρ ἦν Σαλαγρούζος δὲ Νέγρο Γενουΐτης εἷς τῶν εὐγενῶν, ὃν καὶ οἰκοδομήσας ὡς ἔπρεπε, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Μουσουλμὰν, ἐδωρήσατο αὐτῷ D πλεῖστα χρήματα. καὶ περάσας ἐν Καλλιουπόλει, καὶ καθίσας ἐν πότοις καὶ ἀμετρίαις, εὐφραινόμενος, καὶ ἀσελγαίνων οὐκ ἐφρόντιζε περὶ τοῦ Μωσῆ. ὁ δὲ Μωσῆς οὐ διέλειπε γράφων τοῖς μεγιστᾶσι, καὶ τάττων αὐτοῖς πάντα τὰ χρήσιμα, εἰ ἐγκρατὴς τῆς ἡγεμονίας γενήσεται· καὶ οὐ μόνον ἦν ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ Τούρκους ἀθροίσας ἐκ τῶν τοῦ Ἴστρου μερῶν, παρ' αὐτῶν πάσης Θρᾴκης, καὶ Θετταλίας, καὶ Ἰλλυρικοῦ ἡγεμὼν ἀνηγορεύετο. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν τὸν Τζινεὴτ πρὸς τὰ μέρη τῆς Βουλγαρίας, ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχριδῶν ἔπαρχον καταστήσας ἔπεμψεν. αὐτὸς δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει τὴν πορείαν ἐποίει, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἅπαντες αὐτὸν ὡς εὐεργέτην

καὶ δοτῆρα πάντων καλῶν ἀνηγόρευον· καὶ ὡς ἀληθῶς οὕτως ἦν· ὅπου γὰρ ὁ Μουσουλμὰν ἤρχετο ἢ ἐν πόλει, ἢ ἐν κώμῃ τοῦ ποιῆσαι ἐκεῖ ἡμέρας τριάκοντα· καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ πένητες, καὶ αὐτοὶ οἱ δι' ἔνδειαν τροφῶν προσαιτοῦντες, πάντες αὐτάρκεις ἐγίνοντο. Τότε ὁ Μουσουλμὰν ἀπ' Ἀδριανουπόλεως συλλέξας στρατὸν κατὰ τοῦ Μωσῆ ἔπεμψε, καὶ αὐτὸς διημέρευεν ἐν πότοις. ὁ δὲ Μωσῆς συνάψας πόλεμον, καὶ ὑπέρτερος φανείς, καὶ διώξας τὸν στρατὸν τοῦ Μουσουλμὰν ἐγγύς που Σοφίας, ἐγένετο ἀπανταχοῦ φήμη, ὡς ὁ Μωσῆς μέλλει τῆς δύσεως τοπάρχης γενέσθαι. καὶ δὴ ἐνωτισθεὶς ὁ Μουσουλμὰν τὸ ὡς ἐν ὀλίγῳ μέλλουσαν εἰσέλευσιν ἐν Ἀδριανουπόλει τοῦ Μωσῆ. ἦν γὰρ συρρέον ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν αὐτῇ, καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων οὐκ ὀλίγοι, αὐτὸς ὀψέποτε ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μέθης ἐβουλήθη πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀπιέναι· καὶ σὺν ὀλίγοις ἐπιβάταις τὴν ὁδὸν ἀρξάμενος, καὶ αὐτοὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον, καὶ πρὸς τὸν Μωσῆν ἤλαυνον. ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐν χωρίῳ τινὶ καθ' ὁδὸν ἐντυχών· καὶ οἱ τοῦ χωρίου ἰδόντες αὐτὸν καὶ ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ ἐκ τοῦ ἱματίου, καὶ ἐκ τῆς μορφῆς, καὶ γνωρίσαντες ὡς ὁ ἡγεμών ἐστιν, ἔθεον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ. καὶ προκαταλαβόντες νεανίσκοι πέντε τοξόται, φέροντες τόξα καὶ βέλη. ὁ Μουσουλμὰν ταραχθεὶς ἀφίησι βέλος κατ' αὐτῶν, καὶ ὁ εἷς κύμβαχος ὀλισθήσας ἔπεσε, καὶ δεύτερον πέμψας ῥίπτει τὸν ἕτερον· τότε οἱ τρεῖς ὁμονοήσαντες, ἦσαν γὰρ καὶ οἱ πέντε ὁμοπάτριοι καὶ ὁμαίμονες, ἀφιᾶσι τὰ βέλη κατὰ τοῦ Μουσουλμάν, καὶ πίπτει τοῦ ἵππου, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνουσιν. Ὁ δὲ Μωσῆς εἰσάγεται ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ δορυφορείας καὶ τιμῆς ὅσης, καὶ ἡγεμὼν δύσεως ἀναδείκνυται· μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσουλμὰν ἐπένθησε· καὶ στρατιώτας πέμψας, καὶ τοὺς πρώτους τῶν σατραπῶν, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἔπεμψεν αὐτὸ ἐντίμως ἐν τῇ Προύσῃ. καὶ ἔθαψαν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δειμηθέντι μνημείῳ· ὁ δὲ Μωσῆς ἀκριβῆ ἔρευναν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς τοῦ Μουσουλμάν, καὶ εὑρὼν καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμψας ἐν τῷ χωρίῳ, ἐφονεύθη· καὶ ἀθροίσας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμεύσας τὸν καθ' ἕνα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθ' ἕνα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀφίησι· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἅπαν κατεπρήσθη, καὶ εἰς κόνιν ἐγένοντο. Τοιαύτην ποινὴν ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους εἰργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὧν ἤμελλε κατεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Θρᾴκης, καὶ Μακεδονίας, καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἦσαν γὰρ συνηθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, δημηγορήσας εἴρηκε πρὸς αὐτούς· ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φίλοι, καὶ γὰρ οὐ δούλους λέγω, οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἣν ὑπέστη παρὰ τοῦ Τεμὴρ ἀπειλὴν ἡ τῆς Ἀσίας μερίς· καὶ τὸ πλέον, ὅτι ὁ ἐμὸς πατὴρ παρεδόθη εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς στρουθίον. οὐκ ἄλλο τοίνυν ἦν τὸ καταβιβάσαν τοὺς Σκύθας, καὶ Πέρσας, καὶ τὸ λοιπὸν ἔθνος ἐν τοῖς ἡμετέροις συνοικήμασι, πλὴν ἡ Κωνσταντίνου, καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. ἐλθὼν οὖν ὁ ἐμὸς ἀδελφός, καὶ κυριεύσας τὰ Θρᾴκια μέρη, καὶ τὴν λοιπὴν γῆν, ἣν ὁ ἡμέτερος * ἀδελφὸς ἐκυρίευσεν, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πάτριον σέβας στοργὴν οὐκ ἐνεδείξατο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐξ ἡμίσεος καβὴρ ἐγένετο. Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν παραβλέψας, εἰς τὴν ἐμὴν χεῖρα τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου δέδωκε

* πατὴρ

A atque largitor, laudibus in cœlum efferetur. Et revera talis erat Musulmanus: quamcumque enim urbem aut vicum adiret, ut dies triginta ibi moraretur; divitibus & pauperibus, illisque, qui præ inopia mendicabant, abunde largiebatur. tum ergo coactum exercitum adversus Mosem misit, dum ipse dies solidos in compotationibus consumebat. Moses itaque pugna commissa victor evasit, exercitumque Musulmani usque ad portus Sophiæ insecutus est, & fama ubique sparsa ipsum in occidente regnaturum. ubi autem Musulmanus intellexit brevi Adrianopoli affuturum Mosem, ad quem undequaque turmatim omnes confluebant, etiamque ex primariis plurimi, sero tandem veterno solutus & excitatus ad mentem so-B brium rediit, & Constantinopolim petere decrevit, viamque cum paucis equitibus ingressus, ab eis ad Mosem deficientibus deseritur. Musulmanus in quoddam oppidum iter faciendo venit: quem ubi conspexere oppidani, ex equi forma, vestium ornatu & vultu, principem esse cognoverunt, & ad spectandum illum accurrunt. cumque juvenes quinque sagittarii pharetrati eum currendo prævenissent, tum turbatus telum in eos emittit, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit: secundo deinde emisso alium sternit: tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela in Musulmanum torquent, equo dejiciunt, & lapso caput abscin-C dunt. Mosem etiam, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitani cives in urbem accipiunt, & quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique occidentis princeps proclamatur. Cognita porro morte fratris sui Musulmani eum luxit. & milites Satraparumque præcipuos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim apportarunt; Prusam postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. diligentem etiam inquisitionem exercuit in eos, qui Musulmanum interfecerunt, tresque illos, qui cædem patraverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: & in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoribus & liberis singulos vin-D xit, & in singulis tuguriis conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam, totumque oppidum conflagrant, & in cineres vertuntur. Tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertit, primitias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. Convocatis deinde Thraciæ, Macedoniæ aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum convenerant, oratione habita talia loquutus est: *O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probe novistis quanto cum horrore Asia ad Temyris minas trepidaverit: atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius velut passerem traditum esse.* E *non alius tamen, præter Constantinopolim ejusque imperatorem, accersivit Scythas & Persas, cæterasque gentes in patriam nostram evocavit. cum vero frater meus, qui Thraciæ cæterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem, ac pietatem patriæ debitam non exhibuerit: quin potius, si ita fari licet, Cavour, id est infidelis, ex semisse factus est. ea propter Deus illum aversatus, in manum lanceam prophetæ mihi tradidit, ut infide-*

Musulmani erga pauperes liberalitas.

Moses Musulmanum vincit

Musulmanus occiditur, & Moses imperator renunciatur Hegiræ 813. cepit hic annus Mos. 6. feria III. ann. Christi 1410.

Oppidum in quo Musulmanus interemptus fuerat, cum oppidanis incensum.

Edit. Parif. pag. 50.

Mosis ad proceres dominus suæ oratio.

lem distindam, fidelem vero exaltem, & honoribus extollam. Propterea non convenit Constantinopolim tam late imperare, aut urbes Macedonicas, imprimis vero Thessalonicam retinere: quam tot laboribus & ærumnis parens meus conquisierat, idolorumque altaria in sacra Dei, ejusque prophetæ templa commutaverat: atque ipsam cæterarum urbium caput, patrisque mei homicidam, si Deo ita placuerit, operi gnaviter incumbens, imperio meo submittam: & templa, quæ in illa urbe stant, Deo & prophetæ ejus consecrata domos orationis constituam. His dictis omnes faustis acclamationibus applauserunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, auribus hauserunt. ingenti itaque conscripto exercitu Serviam primum invadit (quam equidem Stephanus Lazari filius deseruerat tanti hostis adventu perculsus, ad cujus etiam nomen solum pavescebat) & in quamplurima oppida agrosque patentes excursione facta, venustos juvenes corpore ac vultu formosos mancipia abduxit; cæteros gladio peremit. cumque tria castra expugnasset, omnes ense demessos prostravit. super cadaveribus deinde Christianorum mensa instructa, convivio splendido ac celebri præcipuos suorum magnatesque excepit. Servia excedens Adrianopolim pedem refert, brevique spatio quieti dato ad Constantinopolim expugnandam bellicas machinas apparat: & exercitu haud exiguo in Thessaliam misso Thessalonicam oppugnat, occupatisque omnibus, excepto Zetunio, castris Strymoni impositis, ipse Constantinopolim tendit: omniaque oppida deserta, unde imperator Manuel incolas in urbem transtulerat, invenit eaque deussit. dispositis deinde castris animo confisus eam in potestatem suam redacturum sperabat. Rem e longinquo gerebat; copias procul ab urbe tenens: verum singulis diebus ad pugnam lacessendo, hostes cædebat, lacessitus quandoque ipse & cæsus. Erumpentes namque Constantinopol. cives prælio cum Turcis congrediebantur, horumque cæsorum numerus Romæorum numerum triplo superabat. Neque interim imperatori ejusmodi victoriæ gratæ erant. Romæos enim ipsi caros ac commendabiles, non minus ac pupillam oculi, eorum paucitas reddebat. Quid commodi, inquit, ad me redit, si decem milites Romæos ex centum amisero? quantamve cladem accipit Moses, si ex mille Turcis centum perierint? Verum tamen audacia freti Romæi haud se continuerunt, ac eruptione facta prælio Turcos aggredi non cessavere. Inter pugnandum vero comprehenderunt Turci quemdam illustrium Johannis olim imperatoris, Manuelisque F. pincernam, quem capite truncarunt. Cognita cæde cadaver pugnæ subtraxerunt Romæi, postque diuturnam pugnam ac vociferationem illud in urbem importarunt: at ejus caput ad Mosem attulere Turci. Occisi pater Nicolaus Notarius imperatoris D. Manuelis interpres, quique prædives erat, caput abscissam multis centenis nummis illico redemit, & una cum cadavere sepelivit. Ingenti dolore Romæorum juvenis ille desideratus est, patrisque & Lucæ fratris: qui sub imperatore Johanne ultimo Palæologo Mesazontis officio fungebatur; postremo in civitatis universæ clade cum liberis capite plexus est. Verum ad narrationis seriem revertamur. Manuel equidem imperator cum Tyranni ferum ac immanem

Moses Serviam vastat.

Constantinopolim & Thessalonicam oppugnat.

Edit. Paris. pag. 51

Nicolai Notarii filius Turcis interemptus.

Lucas Notarius occisi frater.

Manuel imperator Mahometem adversus Mosem concitat.

A κε, τὸ διχοτομῆσαι τὸ ἄπιστον, τὸ δὲ πιστὸν ὑπερυψῶσαι, καὶ ἀναβιβάσαι· ἕνεκα γοῦν τούτου οὐ χρὴ τοσαύτην γῆν ἡ Κωνσταντίνου κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικὰς, καὶ μάλιστα τὴν Θεσσαλονίκην· ἣν γὰρ πολλῶν ἱδρώτων ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐκληρώσατο, καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων εἰς ἱερὰ τεμένη τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὴν φονέα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, εἰ Θεῷ θελητόν ἐστι, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἀμετέρας καταστήσω, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τελέσω προσευχῆς οἴκους· Τότε οἱ πάντες ἀφήμισαν, καὶ ὡς παρὰ Θεοῦ τοὺς μιαροὺς αὐτοῦ λόγους ἐδέξαντο. Ἀθροίσας οὖν στρατὸν ἱκανὸν, πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμε (ἔφθασε γὰρ ὁ δεσπότης Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου B υἱὸς μὴ φέρων ἐν τοῖς ὠσὶ τὴν ἐπιδρομὴν,) καὶ παμπληθῆ χωρία, καὶ λάμπους καταδραμὼν, τὰ μὲν ὡραῖα τῇ ὄψει καὶ νέα σώματα ᾐχμαλώτιζε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ξίφει κατέσφαττε. Λαβὼν δὲ καὶ πολίχνια τρία πολέμῳ πάντας ἐθέρισε, καὶ θερίζων, ἐν τοῖς σώμασι τῶν Χριστιανῶν τράπεζαν ἐφήπλου, καὶ πανδαισίαν ἐποίει μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. ἀπὸ δὲ Σερβίας στραφεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μικρὸν ἀναπαυσάμενος, τὰ πρὸς τὴν Κωνσταντίνου παρεσκεύαζε πολεμικὰ τειχομηχανήματα· πέμψας δὲ στρατὸν οὐκ ὀλίγον ἐν Θετταλίᾳ, ἐπολιόρκει Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ παρὰ τὸν Στρύμονα χωρία ἅπαντα παραλαβὼν, πλὴν Ζητουνίου, αὐτὸς πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐχώρει, καὶ πάν- C τα τὰ χωρία ἀδρὰν ἔραμα (ἦν γὰρ μετοικίσας αὐτὰ ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ἐντὸς τῆς πόλεως) πάντα πυρὶ παρέδωκεν· αὐτὸς δὲ πήξας τὰς σκηνὰς, τῇ μὲν γνώμῃ θαρρῶν ἦν, ὅτι γενήσεται ταύτης κύριος, τῇ δὲ πράξει, καὶ τῇ λοιπῇ δυνάμει μακρόθεν ἦν ἑστώς· πλὴν καθ' ἡμέραν οὐκ ἐπαύετο πολεμῶν, καὶ πολεμιζόμενος, καὶ σφάττων, καὶ σφαζόμενος παρὰ τῶν πολιτῶν. ἐξερχόμενοι γὰρ οἱ πολῖται συνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς ἕνα Ρωμαῖον τρεῖς ἔπιπτον Τοῦρκοι. τὸν δὲ Βασιλέα οὐκ ἤρεσκε τοῦτο. εἶχε γὰρ τοὺς Ρωμαίους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὴν ὀλιγότητα φυλάττων αὐτοὺς ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. ἔλεγε γὰρ, Τί μοι ὄ- D φελος εἰ ἀπὸ τοὺς ἑκατὸν στρατιώτας Ρωμαίους ὀλέσω δέκα; ἢ τίς τῷ Μωσῇ ζημία, εἰ ἀπὸ τοὺς χιλίους Τούρκους ὀλέσει ἑκατόν; πλὴν ὁ θρασύτης τῶν Ρωμαίων οὐ διέλειπε τοῦ ἐξέρχεσθαι, καὶ συμπλέκεσθαι τοῖς Τούρκοις· ἔλαβον οὖν ἐν πολέμῳ οἱ Τοῦρκοι ἕνα τῶν ἐνδόξων, τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης Ιωάννου τοῦ χρηματίσαντος βασιλέως, τοῦ βασιλέως Μανουὴλ υἱοῦ, ὃν καὶ ἀπέτεμον αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. οἱ δὲ Ρωμαῖοι μαθόντες τὸ γεγονὸς ἐξεπόρτισαν, καὶ διὰ πολλοῦ πολέμου καὶ κραυγῆς, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ οἱ Τοῦρκοι τῷ Μωσῇ ἐκόμισαν· τότε Νικόλαος πατὴρ τοῦ τεθνηκότος, διερ- E μηνευτὴς ὢν τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ, πλούσιος ὢν σφόδρα, ἐξαγοράσας διὰ πολλῶν κεντιναρίων τὴν κεφαλὴν ἔθαψε σὺν τῷ σώματι· μέγα πένθος ποιήσας Ρωμαίοις ὁ νέος ἐκεῖνος καὶ τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἀδελφῷ Λουκᾷ· ὃς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑστάτου βασιλέως Ιωάννου τοῦ Παλαιολόγου μεσάζων ἐχρημάτισε, καὶ ἐν τῇ παντελεῖ φθορᾷ τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς τέκνοις ἐκαρατομήθη. Ἀλλ' ἐπανιτέον ἤδη πρὸς τὴν διήγησιν. Ο βασιλεὺς γὰρ Μανουὴλ ὁρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀπηνὲς, καὶ τὸ πρὸς τὴν

τὸ τῶν Χριστιανῶν μάχην ἄσπονδον ἔχθραν, μηνύει τῷ Μαχουμὲτ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔτι διάγων ἐν Προύσῃ, ἐλθεῖν εἰς τὸ Σκουτάριον, καὶ ὁ Βασιλεὺς σὺν τετρήρεσι διαβιβάσει ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει· ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπόλεως βοηθείᾳ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως, ἐξερχόμενος συμπλακήσεται τῷ τυράννῳ· καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὸν τύραννον ῥέψει, ἡ πόλις πάντοτε ἕτοιμος ἔσται εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· εἰ δὲ τοὐναντίον, ὃ καὶ ἐπιθυμητὸν ἡμῖν ἐστί, τῆς ἡγεμονίας ἐγκρατὴς γενήσῃ, καὶ ὡς ἐμὸς υἱὸς ἔσῃ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ πρόθυμος γενόμενος, προθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυνε πάσας τὰς αὐτοῦ δυνάμεις· ὁ δὲ Βασιλεὺς μαθὼν ὅτι ἦλθεν εἰς τὸ πέραν, τὰς τετρήρεις ἑτοίμους ἔχων περᾷ, καὶ τῷ Μαχουμὲτ ἐντυχών, καὶ λόγους ἐνόρκους λαβὼν καὶ δούς, περᾷ τὸν Μαχουμὲτ σὺν αὐτῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν. καὶ μεγάλην πανήγυριν ἐν τῇ εἰσόδῳ ποιήσας ὁ Βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας· τῇ τετάρτῃ ἔξεισι τῆς πόλεως ὁ Μαχουμὲτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ, καὶ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις Ῥωμαίοις· καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ ἡττήθη, καὶ ἡττηθεὶς κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ Βασιλεὺς θεραπεύσας αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν, καὶ πραγμάτων στρατιωτικῶν, ὧν ἀπώλεσεν, ἐπεμελεῖτο πάλιν τοῦ ἐξελθεῖν ἐκ δευτέρου, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μωσῇ. ὁ δὲ Μωσῆς ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὺν αὐτῷ παρεσκευάζετο κατὰ τοῦ Μεχεμὲτ, καὶ τῆς πόλεως· ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ Μεχεμὲτ καὶ πάλιν ἡττήθη, καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ πάλιν ὁ Βασιλεὺς αὐτὸν ὑπεδέξατο· Τότε ὁ Μεχεμὲτ ἐν ἀδημονίᾳ γεγονώς, καὶ τὴν τῆς τύχης μεταφορὰν ὡς σφενδόνης στρεπτὸν ἡγησάμενος, εἴρηκε τῷ βασιλεῖ· Σὺ μέν, πάτερ ἅγιε, ζυγοστατῶν, καὶ προβλέπων τὰς πλάστιγγας, οὐκ ἀφίεις μοι, ἄνω καὶ κάτω τὴν τύχην ὁρῶν, τοῦ προδοθῆναι, ἢ παραδοθῆναί μοι τὸν ἐχθρὸν παρ' αὐτῆς· Ἐγὼ δὲ λέγω πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφὲν ἑνὸς ἑκάστου δακτύλῳ Θεοῦ, ἀπαραιτήτως προβήσεται. Κέλευσον οὖν μοι σὺν τοῖς ἐμοῖς τὴν πρὸς Ἀδριανοῦ φέρουσαν τρίβον ἄρξασθαι. καὶ μόνον εὔχου μοι ὡς πατὴρ υἱῷ, καθὰ καὶ εἰμί, τὰ δὲ μέλλοντα τῷ Θεῷ μελέτω. Τότε ὁ Βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτόν, καὶ ἀσπασάμενος, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελῆ, καὶ χαρμονικῶς εὐφρανθέντες· πρωΐας ἤδη γενομένης ἔξεισιν ὁ Μεχεμὲτ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερίσας τὸν στρατόν, τὸ μὲν ἓν μέρος πρὸς τὰ τοῦ Εὐξείνου μέρη ἔπεμψε, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρουσαν ὁδόν. Τότε ὁ Μωσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ μαθὼν πῶς εἰς δύο κατατομὰς τὰ φουσᾶτα ἐμέρισε, τὰ πρὸς τὸν πόντον μέρη ἐδίωκε· καὶ δὴ ἐπισυστάντα ἄμφω τὰ στρατόπεδα, καὶ οἱ τοῦ Μωσῆ ἡττηθέντες πρὸς τὸν Μεχεμὲτ ἠθροίζοντο, ὁ δὲ ἀσπασίως ὑπεδέχετο. Ὁ δὲ Μωσῆς τὸ γεγονὸς ἰδών, καὶ τὸ τῆς τύχης εὐμετάβολον, ἔφυγεν. εἰς ἕλος δέ τι μὴ γνοὺς ἐμπεσών, καὶ εἷς τῶν σατραπῶν τοῦ Μεχεμὲτ καταδιώκων, στραφεὶς ὁ Μωσῆς ἀπέκτεινεν αὐτόν· ὁ δὲ τοῦ σατράπου δοῦλος φθάσας ἱππότης, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὴν δεξιὰν ἀπὸ τοῦ ὤμου, ῥίψας αὐτὴν ἐν τῷ ἕλει· μονόχειρ δὲ εἰσελθών, καὶ διὰ τῆς ῥύσεως τοῦ αἵματος λειποψυχήσας

Ducæ Hist. Byz.

animum cerneret, bellumque internecinum adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mahometem fratrem ipsius Prusæ tunc adhuc degentem monet, ut Scutarium accedat, unde Constantinopolim triremibus imperatoriis trajiceret; Constantinopoli deinde faventibus Deo ac Imperatore egressus pugna cum Tyranno experiretur: ita ut ipsi urbs ad tute se recipiendum pateat, si Tyranno fortuna arriserit: *Sin minus id contigerit, (quod imprimis nobis optandum) principatum adipisceris, & mihi, non secus ac liberi, carus eris*. His auditis alacer promptusque factus Mahometes, quascumque copias habebat, Scutarium confestim duxit. Imperator ergo, ubi eum advenisse ad oram oppositam didicit, triremibus, quas instructas habebat, eo trajicit; & cum Mahomete collocutus, mutuo jurejurando fide utrinque obstricta, eum Constantinopolim secum vehit. Exceptum celebri pompa tridui spatio magnifice habuit: quarto demum die Mahometes urbe egreditur cum universo exercito, & parva manu militum Romæorum: initaque cum Mose pugna victus in urbem fuga se recepit. Tum imperator animum illius sermonibus aptis erexit; curavitque apparatum bellicum iterum instaurari, & amissa resarciri, ut cum Mose acie denuo confligeret. At Moses ex finibus Constantinopolitanis occiduarum regionum omnes copias deduxit, aciemque adversus & Mahometem & urbem instruxit. Altera igitur vice erumpens Mahometes, accepta iterum clade in urbem refugit, fugientemque imperator suscipit. Tunc mœstus & anxius, reputans fortunam, æque ac fundam, mutabilem volubilemque esse; his verbis imperatorem alloquitur: *Tu pater sancte, qui momenta rerum perpendis, lancisque reciprocam librationem prævides, cum fortunam contempleris susque deque res meas versare, non dimittis me, ut ipsa me prodat, aut in manus meas hostem mihi tradat. Ego vero te coram hoc assero; Quicquid in frontibus uniuscujusque nostri Dei digito scriptum est, id irrevocabile esse, ac necessario eventurum. Jubeas igitur me cum omnibus meis copiis viam, quæ Adrianopolim ducit, capessere: mihi bona faustaque solummodo precare & opta, ut patrem filio decet, futura vero Dei providentiæ permittamus*. Hunc sermonem ubi audivit imperator ipsum complexus ac deosculatus est: cœna deinde opipare & laute instructa, hilares & læti genio indulserunt. Orta demum luce urbe exiit Mahometes, copiasque in acies binas partitur; quarum altera versus Euxinum incessit altera Adrianopolim contendit. Moses autem, ubi cognovit exercitum suum Mahometem in duo agmina divisisse: illud, quod ad Euxinum Pontum properabat, insequitur, assequiturque; cumque ambæ oppositæ acies concurrissent, Mosisque copiæ victæ fuissent, ad Machometis partes transierunt, qui eas benevole admisit. Moses hoc casu fortunæque inconstantia perculsus aufugit, inque paludem locorum ignarus incidit. fugientem vero insequebatur, & urbebat quidam ex Satrapis, qui Mahometi militabant, quem conversus Moses occidit. at Satrapæ servus equo insidens Mosem invadit, eique brachium dextrum ab humero rescindit, & in paludem decutit. Altero itaque brachio ipsi amputato, & sanguine affatim profluen-

Verba imp. Manuelis ad Mahometem

Edit. Paris. pag. 52.

Mahometes victus Mose semel atque iterum.

F

Moses vincitur & interficitur anno Hegiræ 816. qui cœpit anno Christi 1413. April. 22. feria 7.

te, animo deficiens ex equo devolvitur. Reversus Satrapæ servus ad Imperatorem heri sui mortem nunciat, Mosisque vulnus: ad paludem deinde cum ventum esset, mortuum offenderunt, cadaverque in Mahometis conspectum attulere. Quod contemplatus, & pro more illius gentis fero ac inhumano cum luxisset mortuum fratrem, Prusam conditum mittit in majorum suorum sepulchro. Mahometes, his prospere gestis magnis itineribus Adrianopolim petit, ibique paterno in solio sedit: accessere deinde singulis diebus proceres ac magnates occidentis ipsum veneraturi. Per id autem tempus, quo Moses bello a fratre suo Mahomete nondum petitus fuerat, Thraciam deserens clam aufugit Cioeltes, & superato Hellesponto in Asiam venit: collectoque e Smyrnæis Thyræisque exercitu Ephesum occupat; quemque illius custodiæ imposuerat Musulmanus, capite truncat, totiusque Asiæ mox potitur, priusquam in Thraciam Mahometus advenisset.

Edit. Paris. pag. 53. Mahometes Adrianopolim ingreditur.

Cineites in Asiam fugit.

A ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου. ὁ δὲ δοῦλος τοῦ σατράπου ἐλθὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἀπήγγειλε καὶ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ τοῦ Μωσῆ τὴν πληγήν· ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ ἕλει εὗρον τεθνηκότα, καὶ ἦραν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Μαχουμέτ. ἰδὼν δὲ καὶ θρηνήσας κατὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἔθος αὐτῶν, ἔπεμψε τὸ πτῶμα αὐτοῦ ταφῆναι ἐν Προύσῃ ἐν τοῖς πατράσιν ἐγγύς. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἐπαναζεύξας ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ καθίσας ἐν τοῖς θρόνοις τοῖς πατρικοῖς, εἰσήρχοντο καθ' ἑκάστην οἱ τῆς δύσεως ἄρχοντες στρατηγοί, καὶ προσεκύνουν αὐτόν. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔχων πόλεμον καὶ ἀγωνίαν ὁ Μωσῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μαχουμέτ, ἔλαθε φυγὼν ὁ Τζινεὴτ τὰ Θρᾳκῷα μέρη, καὶ περάσας τὸν Ἑλλήσποντον κρύφα, καὶ εἰς Ἀσίαν ἐλθών, καὶ στρατὸν ἀπὸ Σμύρνης, καὶ Θυρέων συναγαγὼν ἔρχεται εἰς Ἔφεσον. καὶ τὸν ἡγεμόνα, τὸν ὃν Μουσουλμὰν χειροτονήσας ἀφῆκε, καρατομεῖ, καὶ κύριος ὡς ἐν ὀλίγῳ πάσης Ἀσίας γίνεται πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν Μαχουμὲτ ἐν τῇ Θρᾴκῃ.

CAPUT XX.

Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit, aliique principis legatos mittunt; quos Mahometes benigne excipit; pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Johanni filio suo uxorem dat Russiæ magni Ducis filiam, quæ peste moritur, filiorumque Bajazitis unus, isque baptizatus. Secundæ ac tertiæ Johannis nuptiæ. Manuelis in Peloponesum profectio.

Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit.

POstquam igitur Imperator Manuel nuntium accepit, summam rerum penes Mahometem esse, delectos magnates e præcipua nobilitate Apocrisiarios ad eum mittit, & ex fœdere, dum Constantinopoli ageret, inito, res reperit, quæ pactis conventis comprehendebantur. Hos comiter suscepit Mahometes; firmatisque juramento pactis, arces omnes Euxino ponto impositas restituit: oppida quoque & castra Thessaliæ ac Propontidi vicina. Honorifice demum habitos, plurimisque donis cumulatos pacifice dimisit, responso hocce dato: *Abite & nunciate patri meo Romæorum Imperatori, me, auxiliante Dei numine, patreque meo Imperatore opem ferente, paternum regnum recuperavisse. ab hoc vero, & in posterum illi, quemadmodum patri filium decet, me subditum iri. Non immemor etenim sum, neque beneficiorum acceptorum umquam obliviscar. Pro libitu imperet, quam promptissime jussa ipsius exequar.* Legatos quoque missos a Serviis, Walachis, Bulgaris, & Duce Johanninorum, Lacedæmonis Despota & principe Achajæ benigne ac clementer allocutus ad mensæ suæ sacra admisit, & inter compotandum singulis compellatis propinavit, demumque pacifice dimisit: & responsum, quod referrent tale dedit: *Nunciate dominis vestris me pacem omnibus offerre, ab iisque oblatam amplecti. qui fraude pacem corruperit, ipsi Deus pacis infestus esto.* Rebus ergo Manuelis imperatoris in tuto collocatis, nulliusque injuriæ obnoxiis, decrevit uxorem filio suo Johanni dare. quare per legatos a Russiæ Rege (*Moscoviæ Duce*) filiam ejus puellam adhuc obtinuit. Contracto deinde matrimonio Annam appellavit mutato proprio nomine. Neque tamen imperatoriam coronam ei imponere voluit, quod tunc undecimum annum tantummodo ageret. * At exactis tribus annis, morboque pesti-

Mahometis responsio ad Manuelem.

Aliorum principum legatos humane amplectitur & pacifice dimittit.

pag. 54. Manuel Johanni filio uxorem dat ex Phranze anno 6922. Christi 1413.

B Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὴν μοναρχίαν τοῦ Μαχαμέτ, καὶ ἀποκρισιαρίους στείλας τοὺς ἐκγενεστέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὅσα συγκατετέθη δοῦναι ἔτι ἐν Κωνσταντινουπόλει ὄντος. ὁ δὲ Μαχουμὲτ δεξιῶς αὐτοὺς ἰδών, καὶ συνθήκας ἐνόρκους ποιήσας, δίδει ἅπαντα τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου κάστρα, καὶ τὰ πρὸς Θετταλίαν χωρία, καὶ κάστρη, καὶ τὰ τῆς Προποντίδος ἅπαντα. φιλοτιμήσας, καὶ δώροις πλείστοις κορέσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ, παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων· Ὑπάγετε, εἴπατε τῷ ἐμῷ πατρὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι βοηθείᾳ Θεοῦ, καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως, ἐζωσάμην τὴν δύναμιν τὴν πατρικήν. ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ εἰμὶ καὶ ἔσομαι ὑπήκοος αὐτοῦ, ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα. οὐκ εἰμὶ γὰρ ἀγνώμων, οὐδ' ἀχάριστος ὀφθήσομαι. κελευέτω μοι τὸ δοκοῦν αὐτῷ, ἐγὼ δὲ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης ἔχω τοῦ δουλεύειν

C αὐτῷ. Ὁμοίως καὶ πρέσβεις Σερβίας, καὶ Βλαχίας, Βουλγαρίας τε, καὶ δουκὸς τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τοῦ δεσπότου Λακεδαιμονίας, καὶ Πρίγκιπος Ἀχαΐας, καὶ πάντας ἡμέρως προσαγορεύσας, καὶ ἐν ἀρίστῳ ὁμοτραπέζους συγκαθιδρύσας, καὶ ταῖς φιλοτησίαις εἰς ἀνάδειξιν πάντων ἐγκαταστήσας, ἀπέλυσε τοὺς πάντας ἐν εἰρήνῃ, λέγων αὐτοῖς· Ἀναγγείλατε τοῖς κυρίοις ὑμῶν, ἐγὼ μετὰ πάντων εἰρήνην δίδωμι, καὶ εἰρήνην λαμβάνω. ὃς παραβαίνει τὴν εἰρήνην, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἀδείᾳ ὤν, καὶ μὴ ἔχων τὸν παρεμποδίζοντα ἐβουλήθη γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· καὶ στείλας εἰς τὸν Ῥῆγα Ῥωσίας ἠγάγετο νύμφην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. καὶ ἁρμόσας ταύτην, μετακαλέσας τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἄνναν, οὐκ ἠβουλήθη στέψαι τότε εἰς βασιλίδα. ἦν γὰρ ἡ κόρη τὸ ἑνδέκατον ἄγουσα ἔτος· περαιουμένων δὲ τριῶν ἐτῶν, καὶ λοιμικῆς νόσου καταλαβούσης τὴν πόλιν, καὶ πολὺ πλῆ-

θος λαῷ διὰ τοῦ βουβῶνος τεθνηκότος, ἐτελεύτησε καὶ A ἡ βασιλὶς Ἄννα, μέγα πένθος καταλιποῦσα τοῖς πολίταις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Παγιαζὴτ, ὁ εἰς ὁμήρους ἀνατεθεὶς παρὰ τοῦ Μουσουλμὰν τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, ὁ μὲν εἷς ὁ καὶ πρῶτος σὺν ἀδελφῇ τῇ Φατμᾶ ἀπελύθη, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐτρέφετο· ὁ δ' ἄλλος ἠράσθη παιδείας Ἑλληνικῆς, ἔτι συνὼν τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ Ἰωάννῃ, καὶ ἐν τῷ σχολείῳ ἐρχόμενος ἐμυεῖτο γράμμασι, καὶ ἐδιδάσκετο. τοσοῦτον οὖν ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς μαθήσεως, καὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου παιδοτριβῆς, ὡς καὶ προσεῖναι τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, καὶ δεόμενος τοῦ βαπτισθῆναι Χριστιανικῷ νόμῳ. καὶ ὁμολογῶν τῷ Βασιλεῖ καθ' ἑκάστην ὡς Χριστιανός ἐστι, καὶ οὐ προσίεται τὰ τοῦ Μαχέμετ δόγματα. Ὁ δὲ Βασιλεὺς οὐκ ἤθε- B λεν ἀκοῦσαι, ἵνα μὴ σκανδάλων ἀφορμὴ γένηται. Τότε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς νόσου καταδαπανώσης, καὶ ἀφανιζούσης τὰ σώματα, μὴ αἰδουμένης καὶ μὴ φειδομένης τῆς τυχούσης ἡλικίας, ἔφθασε καὶ εἰς τὸν ἄναβον παῖδα τὸν τοῦ Παγιαζήτ. μηνύει οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ λέγων· ὦ βασιλεῦ τῶν Ῥωμαίων, ἐμὸς δὲ αὐθέντης καὶ πατὴρ, ἤδη παρέστημαι, καὶ μὴ θέλων ἀφίημι πάντα, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὰ ἐκεῖ δικαιωτήρια. ἐγὼ γὰρ ὁμολογῶ ὅτι Χριστιανός εἰμι, σὺ δὲ τὸν Ἀρραβῶνα τῆς πίστεως, καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ Πνεύματος οὐ δίδως μοι· γίνωσκε τοίνυν, θανὼν ἀβάπτιστος ἔχω κατηγορίας φέρων κατὰ σοῦ ἐν τῷ κριτηρίῳ τοῦ ἀδεκάστου Θεοῦ. Τότε ὁ Βασιλεὺς καμφθεὶς τοῖς ῥήμασι τούτοις, πέμψας ἐβάπτισεν αὐτὸν, αὐτὸς ἀνάδοχος γεγονώς· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τέθνηκεν. Ὁ Βασιλεὺς δὲ μετ' ὅσης τιμῆς ἔθαψεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ προδρόμου, ἐν τοῖς Στουδίου ἐν μαρμαρίνῳ λάρνακι πλησίον τοῦ ναοῦ ἐντὸς τῆς πύλης. Ὁ δὲ Βασιλεὺς μετὰ παραδρομὴν ἐτῶν τριῶν ἐγγύς που, ἠβουλήθη ἑτέραν ἀγαγέσθαι νύμφην τῷ Ἰωάννῃ· καὶ τῷ δευτέρῳ τῷ Θεοδώρῳ· καὶ στείλας ἐν Ἰταλίᾳ, ἀγάγετο θυγατέρα Θεοδώρου μαρκεσίου Μάντης Φερά- D ρα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· τῷ δὲ Θεοδώρῳ θυγατέρα Κόντε Μαλατέστα· καὶ εἰσελθόντων ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφανώσας αὐτοὺς ὁ πατὴρ νόμῳ γάμου τιμίου τούτους, καὶ βασιλεῖς Ῥωμαίων ἀναδείξας· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατέστα τῷ Θεοδώρῳ, καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας εὐφήμισεν, ἐνδύσας αὐτὸν τὰ παράσημα. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης ἦν μὴ στέργων τὴν σύνοικον· ἡ κόρη γὰρ τῷ μὲν σώματι καὶ μάλα εὐάρμοστος, τράχηλος εὐειδὴς, θρὶξ ὑποξανθίζουσα, καὶ τοὺς πλοκάμους ὡς ῥύακας χρυσαυγίζοντας, μέχρι τῶν ἀστραγάλων καταρρεομένους ἔχουσα. ὤμους πλατεῖς, καὶ βραχίονας, καὶ στέρνα καὶ χεῖρας ἐμμέτρους, καὶ δακτύλους κρυσταλλοειδεῖς, καὶ τὴν πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ σώματος ἀνωρεπῆ, καὶ πολὺ εἰς τὸ ὄρθιον ἐσταμένη· ὄψις δὲ καὶ χείλη, καὶ ῥινὸς κατάστασις, καὶ E ὀφθαλμῶν καὶ ὀφρύων σύνθεσις εὐειδεστάτη παντάπασιν, ὡς ἔπος χυδαῖον εἰπεῖν· ἀπ' ἔμπροσθεν τεσσαρακοστὴ, καὶ ὄπισθεν πάσχα. Τοιαύτην οὖν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης οὐκ ἐμμίγα ταύτην, οὐδὲ τὸ παράπαν σύνοικος ταύτης ἐγένετο. διὸ καὶ μονάζουσα ἦν ἐν ἑνὶ τῶν κοιτώνων τοῦ παλατίου. Ἰδὼν οὖν ὁ Βασιλεὺς ἠβουλήθη πέμψαι ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς δόμοις, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ στοργὴν ἐκωλύε-

lenti per Constantinopolim grassante, ingenti plebis numero bubonibus extincto, obiit etiam imperatrix Anna, quam acerbo luctu prosecuti sunt mœsti cives. Bajazitis quoque filiorum, quos obsides Manueli dederat Musulmanus, unus isque natu grandior cum sorore sua Phatma remissus fuerat, & Prusæ educabatur. at alter litteras Græcas addiscendi amore tenebatur, & cum Johanne imperatoris F. familiariter versabatur: scholamque frequentans in litteris erudiebatur. porro eo usque processit ejus erga scientias liberales studium, & sibi cum Johanne communem educationem tanti faciebat, ut Manuelem imp. adierit, rogaveritque, ut juxta Christianum ritum Baptisma suscipere liceret, per singulos B dies apud eum professus se Christianum esse, neque Mohamedis dogmatibus consentire. istis auscultare noluit imperator, ne scandala inde orirentur. Verum per id tempus morbo sævienre, funeribusque omnis promiscue ætatis frequentissimis exhausta urbe, corripitur illo impubes Bajazitis filius; qui Johannem imperatorem his verbis monet: *Romæorum imperator, Domine mi ac pater, jamjam vadimonium obeo, invitus omnia dimitto, & ad tribunalia, quæ illic in altera vita sunt, abeo. Profiteor equidem me Christianum esse; tu vero fidei Christianæ arrhabonem & signaculum Spiritus suscipere mihi non concedis. Scias velim, quoniam non baptizatus mortem obeo, tibi accusationem inscripturum me apud tribunal Dei judicis incorruptibilis.* His verbis imperator emollitus ac flexus misit, qui eum baptizaret; ipseque e sacro lavacro suscepit: postridie tandem baptizatus fatis concessit. Honorifico funere eum extulit Manuel, sepelivitque in monasterio Studitarum nomini S. Johannis Baptistæ præcursoris dicato; conditumque est cadaver in arca marmorea intra monasterii portas juxta templum. Ab hoc elapso triennio aliam uxorem despondere voluit Johanni liberorum primogenito, atque etiam Theodoro natu minori. Quamobrem legatos in Italiam misit ad Mar- D chionem Montisferrari, qui ejus filiam Johanni despondendam obtinuerunt. Eis pariter Comes Malatesta filiam suam, ut Theodoro nuberet, tradidit. Constantinopolim cum reversi essent, nuptias secundum leges & ritus connubiorum celebrat pater imperator, Romæorumq; impp. diadematibus redimitos eos designat. Nuptias quoque Theodori & filiæ Comitis Malatestæ celebrat, eumque Lacedemonis principem ornamentis ac symbolis impositis proclamavit. Verum imperator Johannes uxorem suam aversabatur, quamvis decenti esset corpore, formoso collo, flavisque crinibus, capillos cincinnatos ad instar radiantis auri ad talos usque defluentes gestabat, lati illi erant humeri, bra- E chia, pectus & manus egregia proportione compositæ. Digiti ipsius chrystalli nitorem ac splendorem imitabantur, corporis statura erecta ac mediocri procerior. cæterum formosissimo erat vultu, naso, oculis & superciliis, ita ut, juxta vulgare proverbium: *anterius quadragesimæ, posterius vero paschati similis esse videretur.* Talem conspiciens imp. Johannes ab ea abstinuit, solamque semper in lecto jacentem neglexit. Quamobrem illa in Palatii parte remota seorsim agebat. Cogitabat imp. Johannes eam in Italiam remittere ad paternos lares, nisi eum retulisset amor

F ij

* digressio auctoris longa in conjugium tribus Johannis enarrandis. Uxor Johannis diem obit anno 6925. Christi 1417.

Bajazitis filius natu minimus Christianus moritur.

Secundæ nuptiæ Johannis cum Pharaone celebratæ anno 6927. Christi 1419. Januarii 19.

Theodorus Manuelis F. uxorem ducit. Edit. Paris. pag. 55.

Uxorem Johannes ironice describit.

Proverbium.

Johannes uxorem spernit.

quo Manuelem imp. prosequebatur. Cum itaque penitus nosset imperatrix animum ipsius obstinatum ac pertinacem, e medio eorum clam se subducere meditabatur; tandemque aufugit, communicatis, de fuga, quam parabat, consiliis cum Genuensibus qui Galatam incolebant. Quadam ergo die urbe egressa, oblectandi animi gratia abit in hortos ad captandas delicias consitos, quam secutæ sunt mulieres famulæ suæ conterraneæ: aliqui etiam adolescentes, quos secum domo paterna discedens abduxerat. Sub vesperam deinde biremem unam instructam præcipui Galatæ oppidani conscendunt, littori appellunt, & imperatricem cum honore & reverentia susceptam Peram trajecerunt, cui omnes, utpote dominæ & imperatrici, obviam processere, eamque obsequiis cunctis præstitis venerati sunt. Nihil vero eorum, quæ gerebantur, quidquam vespere jam facto senserunt cives. at postridie mane per totum palatium res innotuit, quam omnes ægre tulere: nec se contemptos ac spretos ab oppidanis Galatæ, inultosque sustinebant; jamque ab ipsis arma sumpta ad invadenda funditusque evertenda suburbia eorum, nisi impetum coercuisset Manuel imp. cæterum his, quæ acta erant, lætatus est Johannes. Aderat autem actuaria navis prægrandis Genuensis, quæ in Italiam inoa solvebat. orto itaque Borea vento, illam decenter apparatam conscendit imperatrix, velisque expansis in Italiam contendit. Hæc equidem præter coronationis gloriam ac decus nihil lucri reportaverat: taliaque verba jactabat: hoc unum mihi sufficiens testimonium est, quod Romæorum imperatrix facta, titulum illum retineam: nec de thesauris amplissimis sollicita sum. Tandem cum ad fines ditionis Montisferrati venisset, ad famam adventus obviam processit frater ipsius Marchio, quem comitabantur regionis illius proceres & nobiles, eamque in palatium paternum deduxere. In monasterium quoddam ipsa deinde secedens habitationem illic elegit, & reliquum vitæ tempus Deo devota & consecrata exegit. Uxorem deinde imperator Johannes sibi habuit Mariam Alexii Comneni Trapezuntini imperatoris filiam, formosam certe & moribus commendabilem: quam ab eo consecutus est, missis Trapezuntem legatis, qui Constantinopolim eam advexerunt. Patriarcha deinde Josephus per solemnes ritus sacros simul conjunxit, ipsaque Romæorum Despina seu imperatria appellata est. * Imp. quoque Manuel Constantinopoleos portu solvens cum plurimis triremibus in Peloponesum usque navigavit. Achajæ principem in ordinem redactum sibi parere coegit; aliosque a Navarræis illuc profectis genus ducentes, in ditionem suam redegit; indeque Constantinopolim revertitur, relicto Theodoro filio universæ Peloponnesi domino. Cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete collocutus est: qui, quantum imperatori confideret, triremem ejus ingressus, cibumque simul capiens palam approbavit. Imperator quoque, multa dona ei largitus ejusque purpuratis, inde cum cæteris triremibus solvit, & summa cum lætitia navigationem absolvit. Advenientis etiam in occursum processit universus Constantinop. populus cum Patriarcha & Senatu: faustisque acclamationibus & hymnis prosecuti in palatium deduxerunt. huncque exitum expeditio ejus sortita est.

Ipsa in Italiam aufugit, Phranzes id contigisse refert ann. 6934. Christi 1426. mense Aug. Vide Notas.

Galatinis infensi Constantinop. cives ob imperatricis fugam.

Edit. Paris. pag. 56

A Marchione Montisferrati fratre suo suscipitur & in monasterium secedit.

Tertia Johannis uxor. Anno 6936. Christi 1428. Septemb. nuptiæ celebratæ.

* Finis digressionis. Manuelis in Peloponesum profectio 6923 Christi 1415.

A ου. Ἡ δὲ βασιλὶς ὁρῶσα τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ἠβουλήθη ἀποδρᾶσαι ἐκ μέσου αὐτῶν, ὃ καὶ πεποίηκε πέμψασα εἰς τοὺς Γενουίτας τοῦ Γαλατᾶ, καὶ δηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποδημίαν. μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐξεισι τῆς πόλεως ἔν τινι τῶν τερπνῶν κήπων εὐθυμίας χάριν σὺν ταῖς γυναικωνίτισι ταῖς ὁμογλώσσοις, καὶ σὺν ὀλίγοις νέοις, οὓς ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἐξήγαγε. καὶ πρὸς ἑσπέραν διήρη μίαν ἑτοιμάσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ ἄρχοντες εἰσελθόντες, καὶ τῷ αἰγιαλῷ πλησιάσαντες, ἐντίμως αὐτὴν λαβόντες τὴν περαίαν ἐδιέβησαν, καὶ πάντες προϋπήντησαν αὐτὴν, καὶ δουλικῶς προσεκύνησαν ὡς κυρίαν αὐτῶν, καὶ δέσποιναν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μηδ᾽ ὁποσοῦν ἐν-
B νοήσαντες τὸ δρᾶμα ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης τῷ ἕωθεν οἱ τοῦ παλατίου πάντες μαθόντες τὸ γεγονὸς ἐδυσχέραινον· καὶ μὴ φέροντες τὴν καταφρόνησιν, ἣν ὑπέστησαν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ, ἡτοιμάζοντο καταδραμεῖν, καὶ ἀφανίσαι τὰ αὐτῶν προάστεια. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσεν. ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονὸς ἀπεδέξατο· ἦν δὲ τὰ φορτία φέρουσα μία ναῦς ὑπερμεγέθης τῶν Γενουιτῶν, ἑτοίμως ἔχουσα τοῦ πλεῦσαι ἐν Ἰταλίᾳ· ἀνέμου δὲ Βορέου πνεύσαντος, εἰσῆλθεν ἐντίμως μετὰ δόξης ἡ βασιλὶς ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ ἱστία πτερώσαντες εἰς Ἰταλίαν ἀφίκοντο. ἄλλο μηδὲν ἕτερον κερδάνασα, πλὴν τοῦ ἐστέφθη στέμματος, εἰποῦσα καὶ τοῦτο, ἀρκεῖ μοι τοῦτο
C εἰς μαρτύριον ὅτι βασίλισσα τῶν Ῥωμαίων ἐγενόμην καὶ εἰμί· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοταλάντων οὐ μέλει μοι. ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς ἐπαρχίας τῶν Φεράρων, καὶ μαθόντες οἱ τῆς ἡγεμονίας ἐκείνης ἄρχοντες, σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς μαρκεσίῳ ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ προπέμψαντες αὐτὴν μέχρι τοῦ παλατίου τῆς πατρικῆς ἑστίας, αὐτὴ εἰς ἓν τῶν μοναστηρίων ἐλθοῦσα ἐκεῖ τὴν οἴκησιν ἐρατίσατο, καὶ τῷ Θεῷ ἑαυτὴν ἀναθεῖσα τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἀνεπλήρωσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης στείλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασιλέα Τραπεζοῦντος, ἡρμόσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν εἰς γυναῖκα· ὡραίαν τῷ κάλλει, καὶ ἤθει· καὶ ἀγαγόντες ἀπὸ Τραπεζοῦντος,
D κατήγαγον ἐν Κωνσταντινουπόλει. καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ διὰ τῶν συνήθων ἱεροτελεστιῶν εἰς ἓν συνῆψε, καὶ δέσποινα Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. Ὁ Βασιλεὺς δ᾽ ἀπάρας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως σὺν τριήρεσι πλείσταις, κατῆλθεν ἕως Πελοποννήσου. καὶ τὸν Πρίγκιπα Ἀχαΐας ὑποτάξας· καὶ ἑτέρους ἀπογόνους, τοὺς ἐκ τῆς Ναυάρρας καταγομένους, ὑποχειρίους λαβὼν, ἀνῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καταλιπὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον δεσπότην πάσης Πελοποννήσου. ἐσταυλίξας δὲ καὶ εἰς Καλλιούπολιν ἐντυχὼν τῷ Μαχουμὲτ· καὶ τοσαύτην πίστιν ἐνδειξάμενος εἰς τὸν
E βασιλέα, ὡς καὶ ἐν τῇ τριήρει τῇ βασιλικῇ εἰσελθὼν, καὶ συνεστιαθεὶς τῷ βασιλεῖ. καὶ ὁ Βασιλεὺς αὐτὸν σὺν δώροις πλείστοις, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεξιώσας, ἐξῆλθε· καὶ αἱ τριήρεις σὺν τῷ βασιλεῖ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης τὴν ἐπάνοδον ἐποίουν. καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἅπαντες σὺν τῷ Πατριάρχῃ καὶ τῇ συγκλήτῳ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ μετ᾽ εὐφημίας, καὶ ὕμνων ἐν τῷ παλατίῳ ἀπήγαγον· καὶ τὰ τῆς ἐπανόδου ἐπεπλήρωσαν.

CAPUT XXI.

Edit. Parisi pag. 57.

Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit, cuius insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum ædificare castrum in Cariæ & Lyciæ finibus. Cineites veniam impetrat. Turci bello navali Naxum aggrediuntur prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampsaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium præficitur. Novam religionis sectam in Jonia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Muhametes Susmani filium & deinde Hali Begum misit: qui re infeliciter gesta occubuerunt. tandem a Morate Mahometis filio & Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, & paupertatem voluntariam profitentes interfecti.

Ὁ δὲ Μαχουμὲτ τὰ τῆς δύσεως μέρη καλῶς ἀπαρτίσας, καὶ ταραχὴν οὐδεμίαν ἐξόπισθεν ἀφεὶς, περᾷ τὰ τῆς ἕω μέρη· καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐλθὼν, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ πυρὶ παραδοθέντα οἰκοδομήματα παρὰ τοῦ Καραμὰν ἀνανεώσας, ἐκεῖθεν εἰς Ἀσίαν καταίρει· ὁ γὰρ Καραμὰν ὅτε ὁ Μαχουμὲτ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν ἠγωνίζετο κατὰ τοῦ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προῦσαν σὺν δυνάμει κατῆλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτὴν, καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ Παγιαζὴτ τοῦ πατρὸς τοῦ Μαχουμὲτ ἀνακομίσας ἐκ τοῦ τάφου πυρὶ παρέδωκεν. ὁ γὰρ αὐτὸς Παγιαζὴτ ἀπεκεφάλισε ποτὲ ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ ῥηθέντος Καραμάν. κατελθὼν δὲ ἐν Ἀσίᾳ εὗρε τὸν Τζινεὴτ μεγαλυνθέντα, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶντα· ἐλθὼν δὲ ἐν Περγάμῳ τῆς Ἀσίας μηνύει τῷ Τζινεὴτ παραχωρῆσαι, τὰ ἐκεῖ δὲ ἀφεῖναι τὴν ἐπαρχίαν· ὁ δὲ Τζινεὴτ οὐδὲ τὸ παράπαν ἡγησάμενος, ἠσφαλίσατο τὰ κάστρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμενος τὴν ὑπάντησιν αὐτοῦ· ὁ δὲ Μαχουμὲτ ἐλθὼν εἰς Κύμην, καὶ ζητήσας τὸ φρούριον, ἦν γὰρ κρατούμενον παρὰ τοῦ Τζινεὴτ, πολεμήσας κατέσχε. καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας αὐτοῦ ξίφει ἀνεῖλε, τοὺς δὲ ἐγχωρίους ἠλευθέρωσεν. ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὸν τοῦ Μαινομένου κάμπον, ἦν δὲ ἐκεῖ φρούριον ὀχυρὸν, τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζὴκ μετωνόμασαν, κἀκεῖνο σὺν πλείστῃ δυνάμει, καὶ ἀκροβολισμοῖς παραλαβὼν ἦλθεν εἰς Νύμφαιον· καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολέμῳ λαβὼν ἦλθεν εἰς Σμύρναν. τὴν δὲ Σμύρναν ὡς ἔπρεπε τειχίσας, καὶ πλείστους τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλὼν, καὶ μεγάλην σύνταξιν ἑτοιμάσας, διά τε ὅπλων καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἑτέρων ἀναγκαίων παρασκευῶν, ὁ Τζινεὴτ αὐτὸς εἰς Ἔφεσον ἦλθε, καταλιπὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζὴτ, καὶ τὰ τέκνα ἐν Σμύρνῃ ἔγκλειστα. τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δοῦλον, Αὐδουλὰν ὀνόματι εἰς τὸ Νύμφαιον εὑρόντες οἱ τοῦ Μαχημὲτ, ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ φρουρίου, ἀπήγαγον παραστήσαντες τῷ Παγιαζὴτ Βεζύρῃ ἤγουν μεσάζοντι τοῦ Μαχουμὲτ, ἦν γὰρ ἐξουσίᾳ καὶ ἀδείᾳ πολλῇ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὡς ἔπος εἰπεῖν· δοῦλος γὰρ ὑπῆρχε τοῦ Μαχουμὲτ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἄρχοντα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ ἔτι ὄντος ἐν Θρᾴκῃ τοῦ Μαχημὲτ γράφει πρὸς τὸν Τζινεὴτ. εἰ βούλει τοῦ εἶναί σε κύριον Ἰω-

At Mahometes, rebus in occidentalibus provinciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales trajecit: Prusam venit, ibique refectis ædificiis quæ Caramanus incenderat, illinc in Asiam profectionem instituit. Etenim Caramanus per illud tempus, quo Mahometes Constantinopolim profectus bellum adversus Mosem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Bajazitis quoque, qui & Mahometis parens fuerat, ossa e sepulchro eruta igni tradidit. Iste enim Bajazites hujus Caramani patrem Iconii olim capite truncari jusserat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatum sensit, & supra meras, ut vulgo dicitur, transilientem. Ubi vero Pergamum Asiæ devenit, illico Cineitem monet, ut locis, quæ illic occupabat, cedat; provinciaque excedat. Verum Cineites eum prorsus flocci faciens castra munire, quietusque expectare illius adventum. Mahometes igitur Cymam veniens, quæ Cineitis partes sequebatur, præsidiariis, ut se dedant, per feciales denunciat, recusantesque deinde expugnat. omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse jussit. Illinc discedens venit in Campum Mænomeni, in quo extructum erat castrum munitum, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiaeik: id magna vi oppugnatum recepit, indeque Nymphæum profectus est: quo expugnato Smyrnam abiit. Cineites autem Smyrnam validis propugnaculis muniverat, magnamque manum præsidiariorum militum imposuerat. Instructo deinde armorum apparatu ingenti, militumque numero magno conscripto, cæterisque necessariis comparatis, Ephesum discessit, relictis matre ac fratre Bajazite, liberisque suis intra Smyrnæ muros conclusis: gener ipsius, qui & servus erat, Audulasque vocabatur a Mahometis ducibus Nymphæi, cujus custodiæ præfectus erat comprehenditur, & in conspectum Bajazitis Veziri, id est Mesazontis, Mahometis adducitur. Hic potentia ac opibus cæteros antecellebat, & ut alter imperator eminebat. Inter mancipia Mahometis fuerat; quodque servitio promptus & habilis magis videretur, familiæ totius directio ipsi concredita est. Hic itaque, de quo nobis sermo, Bajazites ad Cineitem,

Mahometes in Asiam trajicit.

Caramanus Prusam invadit anno Hegiræ 816. Christi 1413.

Bajazitis Sultani ossa combusta.

Cineitem in ordinem redigit Mahometes.

Kagiaeicam expugnat & Nymphæum, & Smyrnam venit.

pag. 58.

Audulas captus & castratus.

Bajazites Vezirus.

cum in Thracia adhuc ageret Mahometes, scripsit: *Si dominium Joniæ retinere cupis, neque a nobis ullatenus lacessiri, filiam tuam legitimo conjugio mihi junge, tuus gener ero, tu vero socer meus eris, deincepsque securus & quietus in tua ditione vives*. At Cineites animi, superbiam ac fastum ostentare cogitans, coram nuncio, qui litteras ipsi attulerat, ad se venire jubet mancipium Audulam, qui ipsi serviebat, eumque interrogat: *Cujusnam es servus?* respondit iste, *Dominationis tuæ*. Cineites iterum, *unde natus es?* ad quem Audulas, *Albanus sum*. Conversus illico ad proceres aulæ suæ Cineites fatur: *Hodie coram vobis omnibus filiam meam legitimam servo meo Audulach nuptum do: eumque libertate dono, generumque in posterum adscisco, & inter affines meos*. His Cineitis sermonibus universus concessus applausit. ipse vero ad nuncium Bajazitis hocce responsum dedit: *Renuncia hero tuo generum mihi en Albanis, cujus gentis ipse quoque est, adscivisse; mancipium pecunia emptum, paris etiam ac ipse conditionis; verum ipso juniorem, & prudentiorem*. Nuncius igitur Bajazitis intellectis ejusmodi verbis, ad herum reversus omnia refert, qui deinceps adversus Cineitem odio capitali exarsit: occasione demum, quam avide expetebat, oblata, injuriam ipreræ affinitatis ultus, captum Audulam apud Nymphæum resectis testiculis Eunuchum fecit. Redeamus autem ad historiæ seriem. Mahometes Smyrnam profectus obsidione eam cingit. At Rhodi magnum Magistrum illic invenit cum tribus triremibus, castrum, quod a Temyre eversum fuerat, invito etiam Cineite instaurantem. Cum vero Mahometis Smyrnam adventus fama diffusa fuisset, ad illum conveniunt omnes insularum vicinarum Duces duabus de causis: cum propter ipsius bonam mansuetamque indolem, viresque cæteris superiores: tum propter Cineitis fraudes & deprædationes. Accesserunt ergo Phocæarum principes, partim itinere terrestri, partim mari vecti. Karmianus Phrygiæ superioris princeps, Mantachias Cariæ, Mitylenes Regulus triremibus delatus, Chii quoque dominus & ipse nave advectus; jamque illic aderat magnus Rhodi magister. Cuncti isti, ut colerent eum, illuc sunt profecti, ut etiam gratularentur ipsi de Cineite profligando; quos omnes fraterna amicitia complexus est. Per decem dies oppugnata Smyrna, insularibus omnibus, pro virium modo singulis, auxilia navalia ferentibus adversus obsessos: decimo die Cineitis mater, & uxor ipsius cum liberis urbe excedunt, & ad Mahometem supplicantium habitu accedunt, veniam erroris ac criminis admissi orantes. Ab iis traditam Smyrnam recepit, deinde multis in locis muros solo æquavit, propugnacula quoque & turres partim diruit, incolisque habitandam mœnibus nudatam permisit. Interea magnus Rhodi magister turrim quamdam capacissimam ad portus ingressum ædificabat, jamque supra altitudinis semissem illam erexerat: cum Turci, Mahometis jussu, noctu eam radicitus demoliti sunt. Mane cum facinus cognovisset magnus Rhodi magister, id ægre ac graviter ferens ad principem Mahometem accessit, longamque orationem ad ipsum habuit: in mediam adducens, quod, dum regioni illi imperasset Atines, castrum illud impensis Rhodio-

Cineitis filiæ nuptias ambit sed frustra.

Cineitis fastus & insolentia.

Audulas castratus.

Mahometes Smyrnam oppugnat.

Rhodii magnus Magister castrũ Smyrnæ instaurat.

Legati vicinorum Joniæ principum ad Mahometem

Edit. Paris. pag. 59.

Smyrna dedita, & propugnaculis nudata.

Turris seu castrum: Rhodiis inceptum jussu Mahometis diruitur.

Ἀνίας καὶ μὴ ἔχειν τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρ' ἡμῖν, δός μοι τὴν σὴν θυγατέρα νόμῳ γάμου, καὶ ἔσομαί σοι γαμβρός, σὺ δ' ἐμὸς πενθερὸς γενήσῃ, καὶ ἐκτοτε ἔσο ἀμεριμνως διάγων ἐν τῇ σῇ ἡγεμονίᾳ· ὁ Τζινεὴτ δὲ θέλων δηλῶσαι τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυκτακομιστοῦ, παρεστάμενου τοῦ Αὐδουλᾶ δούλου ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· Τίνος εἶ δοῦλος; ὁ δὲ, τῆς σῆς αὐθεντίας· ὁ δὲ Τζινεὴτ, καὶ ποίου γένους; Αὐδουλᾶς δὲ, τῶν Ἀλβανῶν· ποίας θρησκείας; ὁ δὲ Αὐδουλᾶς, πρώην μὲν Καβὴρ ὑπῆρχον, νῦν δὲ Μουσουλμάνος· ὁ δὲ Τζινεὴτ πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ φησί. τὴν σήμερον ἡμέραν κατ' ἐνώπιον πάντων ὑμῶν, ἰδοὺ δίδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα νόμιμον τῷ ἐμῷ δούλῳ Αὐδουλᾷ. καὶ ποιῶ τοῦτον ἐλεύθερον, καὶ γαμβρὸν ἀπὸ τῆς σήμερον, καὶ ἕνα τῶν ἐμῶν συγγενῶν. εὐφημήσαντες δὲ πάντες τὸν Τζινεὴτ οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοίξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τούτους εἴρηκεν. Ἀνάγγειλον τῷ κυρίῳ σου Παγιαζὴτ, ὅτι ἀνελάβομεν γαμβρὸν ἐκ τῶν Ἀλβανῶν ὡς ἐκεῖνον, δοῦλον ἀργυρώνητον ὡς ἐκεῖνον, νεώτερον ὑπὲρ ἐκεῖνον, καὶ φρονιμώτερον παρ' ἐκεῖνον. Ὁ δ' ἀπεσταλμένος συνιεὶς τοὺς λόγους. ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περίληψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μανίαν ἄσπονδον κατὰ τοῦ Τζινεήτ. εὑρὼν δὲ καιρὸν ὃν ἐδεῖτο συλλαβὼν τὸν Αὐδουλᾶν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς ὄρχεις αὐτοῦ ἐξεθέρισεν εὐνουχίσας αὐτό. Ἀλλ' ἐπανιώμεθα αὖθις εἰς τὸν τῆς ἱστορίας εἱρμόν· ὁ γοῦν Μαχουμὲτ ἐλθὼν εἰς Σμύρναν, καὶ περικυκλώσας αὐτὴν, εὗρεν ἐκεῖ τὸν μέγα Μαγίστορα Ῥόδου σὺν τριήρεσι τρισὶ, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρούριον τὸ παρὰ τοῦ Τεμὴρ φθαρὲν, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ Τζινεάτ. τότε οἱ τῶν πέριξ νήσων ἡγεμόνες μαθόντες τὴν ἄφιξιν τοῦ Μαχουμὲτ ἐν τῇ Σμύρνῃ, ἅπαντες ἦλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, διὰ δύο τινῶν αἰτιῶν, διὰ τὴν ἀγαθότητα, καὶ ἡμερότητα, καὶ τὸ ὑπερβάλλον τᾶς δυνάμεως τοῦ Μαχουμὲτ, καὶ διὰ τὸ πανοῦργον, καὶ λῃστρικὸν τοῦ Τζινεήτ. Οἱ τῶν Φωκαίων οὖν ἔξαρχοι οἱ μὲν διὰ ξηρᾶς, οἱ δὲ διὰ θαλάσσης. ὁ Καρμιὰν τῆς ἄνω Φρυγίας, ὁ Μανταχίας Καρίας, ὁ Μιτυλήνης διὰ τριήρεων, ὁ Χίου καὶ αὐτὸς διὰ τελάριως, ὁ Ῥόδου καὶ ἦν ἐκεῖ, ἅπαντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ καὶ συνδρομὴν ἕνεκα τῆς καταλύσεως τοῦ τυράννου. καὶ τοὺς ἅπαντας ἀσπασίως ὡς ἀδελφοὺς ἠσπάσατο. ποιήσας οὖν ἡμέρας δέκα πολεμῶν τὴν Σμύρναν, καὶ συμβοηθούντες ὡς δυνατὸν καὶ οἱ τῶν νήσων διὰ θαλάσσης, ἐν τῇ δεκάτῃ ἐξῆλθεν ἡ μήτηρ τοῦ Τζινεὴτ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Μαχουμὲτ αἰτοῦντες συγχώρησιν τῶν ἐπταισμένων. παρέδωκαν οὖν τὴν Σμύρναν, καὶ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη κατασκάψας ἕως γῆς τὰ τείχη ταύτης, καὶ τοὺς προμαχῶνας, καὶ πύργους αὐτῆς καθελὼν ἐν μέρους ἀφῆκε τοὺς οἰκήτορας κατοικεῖν ἀπεριφράκτους. Ὁ μέγας δὲ μαγίστωρ ἦν οἰκοδομῶν πύργον ἕνα παμμεγέθη ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ἀναβιβάσας αὐτὸν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ. ὁ δὲ Μαχουμὲτ διὰ τῆς νυκτὸς κελεύσας τοῖς Τούρκοις ἔρριψαν ἀπὸ βάθρων· πρωΐας δὲ ἰδὼν ὁ Μαγίστωρ τὸ γεγονὸς, καὶ δεινοπαθήσας ἦλθεν εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ πολλοὺς λόγους εἰπὼν, καὶ παραστήσας πῶς τὸ φρούριον ἐκτίσθη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀτινὲ διὰ ἀναλωμάτων τῆς Ῥόδου· καὶ εἰ μὴ δώσει χώραν τοῦ ἀνοικοδομηθῆναι,

ἔσονται σκάνδαλα ἀνὰ μέσον ἡγεμονίας αὐτοῦ, καὶ τοῦ μακαριωτάτου Πάπα. καὶ ἐλεύσεται δύναμις μεγάλη ἀπὸ τὰ ἑσπέρια μέρη, καὶ ἀφανιεῖ πολλοστὸν μέρος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ πράως φέρων τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀλύπως ἀπεκρίνατο. ἔτι γὰρ ἀκμαίαν κρατοῦσαι τῶν Σκυθῶν παιδεία, καὶ τιμωρία ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Τούρκων· Ἐγὼ μὲν πάτερ ἐβουλόμην εἶναι πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου Χριστιανοῖς μεγαλόδωρος, καὶ φιλότιμος. καὶ γὰρ τὸ τῆς ἡγεμονίας ἴδιον τοῦτ᾽ ἐστὶ, τὸ τοὺς καλοὺς εὐεργετεῖν, καὶ τοὺς πονηροὺς τιμωρεῖν· ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ὑπηκόων συμφέρον δεῖν πραγματεύεσθαι· ἐλθὼν γὰρ ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις, εὗρον πολλοὺς τῶν Μουσουλμάνων παροτρύνοντάς με καὶ τοιαῦτα καὶ διάνοιαν λέγοντες· εἰ καὶ οὐδὲν χρηστὸν εἰργάσατο ὁ Τεμὶρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ τὸ διαφθεῖραι, καὶ ἐρείπιον ἀφεῖναι τὸ πολίχνιον τὸ ἐν Σμύρνῃ, μέγα μνημόσυνον ἀνέθηκε τῇ Ἰωνίᾳ· οἱ γὰρ ἐν τύχῃ δουλείας Ἴωνες δουλεύοντες, πάντες εἰς ἐκεῖνο καταφεύγοντες ἐλευθερίας ἐτύγχανον· καὶ οἱ ἐν τελόδοις διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ πελάγους ἐν θαλάσσῃ πλέοντες διὰ τῶν λῃστρικῶν ἀκατίων πάντες τύχῃ δουλείας ἐδεσμοῦντο, καὶ ἦν ἄσπονδος ἔχθρα τῶν φρερίων ἔντε ἠπείρῳ, ἔν τε θαλάττῃ μετὰ τῶν Τούρκων. ἐμακαρίζετο οὖν διὰ τοῦτο, ὁ ἀσεβὴς Τεμίρ· νῦν δὲ βούλει τὸ εἶναί με ἀσεβέστερον τοῦ τυράννου ἐκείνου; οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι· πλὴν γενέσθω καὶ τὸ σοὶ βουλητὸν, καὶ τὸ παρὰ τῶν Τούρκων αἰτηθὲν ἀσάλευτον· δίδωμί σοι ἐν τοῖς ὁρίοις Καρίας καὶ Λυκίας τόπον ὅσον βούλει, καὶ ἄπελθε οἰκοδομήσων, ὁποῖον βούλει πολίχνιον· Τότε ὁ μέγας Μαγίστωρ ἐνωτισθεὶς τοὺς λόγους τούτους, εἴρηκε πρὸς τὸν Μαχουμέτ. ὦ ἡγεμὼν, δός μοι τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν τόπων μέρος, καὶ μή με ἀποπέμπῃς ἐν ἀλλοτρίαις ἐπαρχίαις. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐκ τῶν ἐμῶν δίδωμί σοι, κἀγὼ τῷ Μανταχίᾳ ἐδωρησάμην τὴν ἐπαρχίαν, καὶ μή σοι μελέτω περὶ τούτου. αἰτήσας δὲ πρόσταγμα, καὶ λαβὼν ἀπῆλθε· ὁμοίως καὶ οἱ Χῖοι, καὶ Λέσβιοι, καὶ Φωκαεῖς πάντες, τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ἀσμένως προσδεξάμενος, καὶ πληρώσας τὰ θελήματα, ὁ ἡγεμὼν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ· ἡ δὲ μήτηρ τοῦ Τζινεὶτ ἱκετικῶς δυσωπήσασα οὐκ ἀπαύετο, μέχρις οὗ εἰσακουσθεῖσα, ἠλευθέρωσε τὸν υἱὸν αὐτῆς τοῦ θανάτου. ὃς καὶ ἐλθὼν, καὶ προσκυνήσας τὸν Μαχουμὲτ, ὅρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ μηκέτι ἀτακτεῖν, ἀλλὰ πιστῶς διάγειν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ· καὶ κυρίους, καὶ δεσπότας ἔχειν καὶ καλεῖν, τοὺς ἐκ τῶν Ὀθμάνων καταγομένους, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμάνη, ὃν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν μετεσκεύασε· τὸν δὲ Τζινεὶτ κελεύσας σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Θρᾴκῃ ἐλθεῖν, καλῶς τὰ τῆς ἀνατολῆς φροντίσας εἰς τὴν δύσιν ἐπανέζευξε. καὶ ἐν Καλλιουπόλει ἐλθὼν, στόλον ἀπαρτίζει κατὰ τοῦ δουκὸς Ναξίας, καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων νήσων, τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα. αἰτιῶν αὐτὸν ὡς οὐ πρώην, οὔπω καὶ ἐν τῇ Σμύρνῃ, οὐκ ἦλθε προσαγορεύσων τὸν Μαχουμέτ. ἀπάρας οὖν ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως ὁ στόλος, ἔχων Ἀμηραλὶν τὸν Τζαμπαπέγην, σὺν τριήρεσι καὶ διήρεσιν ὁμοῦ τριάκοντα ἦλθεν ἐν Ἄνδρῳ τῇ νήσῳ, ἐν τῇ Πάρῳ, ἐν Μήλῳ· καὶ πολλοὺς τῶν νησιωτῶν ἀθροίσας, καὶ ζημίαν πλεῖ-

rum construꝗum sit. Sin minus locum dederit ei instaurando, difficilia utrinque jurgia intercessura inter dominationem ipsius & beatissimum Papam. fore etiam ut ingens exercitus ab occiduis partibus profectus ditionis ejus magnam partem devastet ac evertat. Mahometes hisce sermonibus æquo animo auditis, nihil inclementius respondit. Recens enim adhuc Turcorum animis inhærebat memoria eorum, quæ a Scythis, in eos severe ac aspere animadvertentibus, passi erant: *Ego quidem (inquit) omnium Christianorum pater per orbem universum esse cupiebam, erga omnes liberalis ac magnificus. Regiminis enim hoc præcipue est, bonos beneficiis locupletare, pravos pœnis subjicere, etiamque subditorum utilitati studere. Sane cum in has regiones advenissem, multi coram me se stiterunt Musulmani, qui animum nostrum ad id incitarent hac ratione ducti; Quamvis Temyr in Asia nihil, quod utile sit, patraverit, insigne tamen servatæ Joniæ monumentum posuit, eversa ac diruta arce, quæ Smyrnæ imposita erat: omnes enim servilis conditionis Jones, in illam arcem confugientes liberi evidebant. qui vero terrestre iter illac capessebant, homines liberi quique mari navigabant prædatoriis navibus intercepti sub servitutis jugum mittebantur. & hostiliter tam mari, quam terra in se invicem invehebantur fratres Rhodii equites & Turci. Hac de caussa bene audiebat impius Temyr. visne igitur, ut isto Tyranno magis impie me geram? abhorret ab hoc animus. veruntamen ut tuæ libidini satisfiat, & Turcorum preces irritæ non evadant, concedo tibi locum, quam amplissimum volueris, in Cariæ & Lyciæ finibus, illuc te confer, & prout libitum erit, arcem ædifica.* Mahometis sermones cum percepisset magnus Magister, eum sic allocutus est: *Partem aliquam, o Imperator, mihi largire intra imperii tui fines, neque me in alienum transmitte.* cui occurrendo respondit imp. *Quod tibi concedo meum est, quippe ipse ego principatum Mantachiæ concessi, neque porro de hir sis sollicitus.* Rogavit itaque magnus magister sibi rescriptum imperatorium dari: quod postquam obtinuit, inde discessit. Chii pariter & Lesbii, Phocæensesque abierunt, acceptis ab eo benignis responsis, super illis quæ petierant, quæcumque enim ab eo quæsivere consecuti sunt, & pacifice ab eo dimissi. Interim Cineitis mater supplicare ipsi non cessavit, donec alloquendi se copiam ei fecisset, & a mortis pœna filium eius exsolvisset. Cineites etiam se coram Mahomete stitit, eumque adoravit, & jurejurando se obstrinxit in posterum nullas res novas moliturum, sed in fide mansurum per totum vitæ tempus: dominosque & heros re ac nomine agniturum eos, qui ab Othmanica gente genus ducunt. Provinciæ istius administrationem credidit Mahometes Alexandri Susmani filio, quem ad impiam superstitionem suam seductum traxerat. jussit quoque Cineitem se in Thraciam sequi: rebusque in oriente optime constitutis in occiduas partes perrexit. Calliopolim ingressus classem instruit adversus Naxi insulæ Ducem, cæterasque ejus parentes imperio, Cycladas insulas. Objiciebatur ei, quod ad Mahometem nuper non convenisset, nec officiis exhibitis coluisset; ut nec Smyrnam antea eum salutaturus accesserat. Egressa Callipoleos portu tota classis triremium ac biremium simul triginta, cui Amiralius, id est Archithalassus, præ

Magni Rodii Magistri cum Mahomete expostulatio.

Mahometis ad magnum Magistrum verba

Edit. Paris. pag. 60.

Magno Magistro licentia concessa ædificandæ arcis in Lycia aut Caria.

Cineitis mater Mahometem alloquitur, & Cineites illum supplex adit.

Alexandri Susmani F.

Naxi ducem adoritur Mahometes.

Turci Cycladas populantur

erat Giali Begus, Andrum insulam, Paron & Mylon appulit: multisque insularibus captis, illatoque gravi damno discessit. At Veneti tantam injuriam non tulere: ille quippe Naxi dux jamdiu in Venetorum fidem & amicitiam venerat, illorumque vexillo & insignibus se tutabatur. vere itaque adventante triremes decem ipsi instruxerunt, quas in statione habuerunt in sinu Adriatico, circa Eubœam, Cretam & Cycladas insulas. triremes porro septem Tenedum usque navigarunt, ita ut in hostium conspectum venirent: faucibus deinde Hellesponti superatis, Lampsacum usque pervenere. Turcica tunc classis supra modum instructa, stationem habebat in portu Callipoleos. Deprehenso interim velo uno exiguo, quod e Constantinopoleos portu solverat, quodque Turcicum conjiciebant Venetæ classis duces: triremem unam ad illud navigium invadendum mittunt. Id cum Turci conspexissent, rati unum e suis esse, quod insequebantur Veneti, illius tutandi causa triremem unam in altum vela facere jubent. Lesbium porro erat Constantinopoli profectum. Veneti itaque cernentes Turcicas triremes portu exire, ad catenæ instar ordine servato, in ipsas feruntur: &, cum classicum cecinissent, pugnam ineunt. Primo impetu triremem Amiralii Giali Begi appellunt, in eamque irruentes omnes promiscue ferro cædunt, ipsumque Giali Begum membratim conciderunt. Alius deinde in aliam irruit & insilit. omnibus denique triremibus captis, immaniter Turcos frustulatim discindunt, spectantibus eorum conjugibus & liberis e Callipoleos littore, quod a loco, ubi pugna commissa est, milliari uno distat. Inclinato jam die Veneti receptui canunt, triremesque XXVII. Turcicas cum suis in Tenedum insulam velis pansis deducunt. Portumque ingressi, omnibus accurate perpensis & perspectis Turcos omnes seorsim contractos confodere. in Christianos alter anquisitum: qui enim captivi vinctique in triremibus detinebantur, iis vita concessa est. illi vero, qui accepta mercede, aut quovis alio præmio ducti, operam suam sponte locaverant, cuncti in insula Tenedo suspendio affecti sunt. Tuncque cernere erat per totum insulæ ambitum furcas ad instar vitium dispositas, & ab eis dependentia, veluti racemos, cadavera. Ubi Cretam appulerunt triremes Venetæ, Christiani captivi remiges partim per eam insulam distributi, partim per Euboeam sparsi, Venetias quoque partim transvecti sunt. Post exactam deinde hyemem, ineunteque vere classis Veneta portu Venetiarum iterum solvit, & Hellespontum ingressa turrim, quæ Lampsaci erat a Musulmano extructa, tentat. e triremibus itaque eam Veneti oppugnant & quatiunt, cum in litus exscendere nequivissent. aderat enim illic Chamzas, Bajazitis Mesazontis frater, cum exercitu decem millium & amplius militum, qui Venetorum incessum observabat. Qui eum suos conatus irritos cernerent, Constantinopolim abiere, turris obsidione omissa: quam semidirutam ac quassatam reliquerunt: tecto ipsius a vertice ad imum decusso, & ad cribri modum pertuso. Confestim vero Chamzas, ubi classem Venetam recessisse vidit, jussit Turcos turrim funditus evertere, hac ratione adducta: non decere sine lucro & utilita-

Veneti Naxi ducі opem ferunt.

Edit. Paris. pag. 61.

Turcica classis victa a Venetis.

Turci captivi interfecti. Christiani proditionis suspecti suspendio affecti.

Veneti Lampsaci turrim oppugnant & re infecta discedunt.

A σαν ποιήσας, ἐπανέζευξεν. οἱ δὲ Βενέτικοι μαθόντες τὸ γεγονὸς οὐκ ὑπέμειναν. ἦν γὰρ ὁ Δούκας πρὸ πολλοῦ τοῖς Βενετίαοις ὑποκύπτων, καὶ τὴν σημαίαν αὐτῶν φέρων· καὶ καταλαβόντος τοῦ ἔαρος κατήρτισαν καὶ αὐτοὶ τριήρεις δέκα· καὶ προσέχοντες ἦσαν τὸν Ἀδριανοῦ κόλπον, Εὔβοιαν, Κρήτην, καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους· ἐλθοῦσαι δὲ τριήρεις ἑπτὰ μέχρι Τενέδου, ἠβουλήθησαν ἐμφανεῖς γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς, καὶ εἰσελθόντες τὸν Ἑλλήσποντον διέβησαν μέχρι Λαμψάκου. αἱ δὲ τριήρεις τῶν Τούρκων ἵσταντο ἐν τῷ λιμένι Καλλιουπόλεως ἕτοιμαι εἰς ἐξοχήν. αἱ τριήρεις δὲ τῶν Βενετίκων ὁρῶσαι ἱστίον ἕνα σμικρὸν κατερχόμενον
B ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν, καὶ δοκοῦντες Τουρκικὸν εἶναι, στέλλουσι μίαν τῶν τριήρεων τοῦ λαβεῖν αὐτό. οἱ δὲ Τοῦρκοι ὁρῶντες τὸ δρώμενον, καὶ εἰκάζοντες τὸ διωκόμενον αὐτῶν εἶναι, ἐξῆλθε καὶ ἐξ αὐτῶν ἑτέρα τριήρης, διαφενδεῦσαι θέλων αὐτό· ἐκεῖνο δὲ ἦν Λεσβιον πλοῖον κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν. ἰδόντες δὲ οἱ Βενετίαοι τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων, δίκην ὁρμαθοῦ ἐξιούσας, ὥρμησαν κατ' αὐτῶν, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἤχησαν, συνεπλάκησαν. πρῶτον μὲν δὲ προσκρούσαντες τὴν τοῦ Ἀμιραλῆ Τζαλίπεγι τριήρη, ἅπαντας ἀφειδῶς ἐξωθήκεισαν, καὶ αὐτὸν Τζαλίπεγιν μεληδὸν κατέτεμον. εἶτα ἄλ-
C λος ἄλλην ἐπεμβαίνοντες πάσας παρέλαβον, ἀνηλεῶς κατατέμνοντες τοὺς Τούρκους ἐνώπιον τῶν γυναικῶν, καὶ τῶν παίδων αὐτῶν, μακρὰν ἀπέχοντες τὴν ἐν Καλλιουπόλει ξηρὰν ὡς μίλιον ἕν. οἱ δὲ Βενέτικοι ἤδη πρὸς ἑσπέραν τοῦ πολεμεῖν σιγήσαντες, καὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων ὡς κζ. τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὰς αὐτῶν πτερώσαντες, κατῆσαν εἰς Τένεδον νῆσον. κἀκεῖ ὁρμισθέντες ἐν τῷ λιμένι, καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ χωρίσαντες τοὺς Τούρκους ἅπαντας ἔσφαξαν. εἰς δὲ τοὺς Χριστιανοὺς ἑτέραν ἔρευναν ἐρευνήσαντες. καὶ τοὺς μὲν ἀγγαρικῷ τρόπῳ εἰσαχθέντας ἐν τῷ στόλῳ, τὴν ζωὴν ἐδω-
D ρήσαντο, τοὺς δὲ διὰ προσόδων, καὶ τῆς τυχούσης προνοίας, πάντας ἀνεσκολόπισαν ἐν τῇ Τενέδῳ· καὶ ἦν ἰδεῖν γύρωθεν τὴν πᾶσαν νῆσον ὡς ἀμπέλους τὰς φούρκας, καὶ ὡς βότρυας τοὺς ἐν αὐταῖς κρεμαμένους. αἱ δὲ τριήρεις κατελθοῦσαι ἐν Κρήτῃ τοὺς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, τοὺς δὲ ἐν Εὐβοίᾳ, τοὺς δὲ ἐν Βενετίᾳ διέσπειραν τοὺς ἀγγαρευμένους ἐρέτας Χριστιανοὺς ὑπάρχοντας. Χειμῶνος δὲ παρελθόντος, καὶ τοῦ ἔαρος ἀρχομένου πάλιν ἀπὸ Βενετίας τριήρεις. καὶ ἐν Ἑλλησπόντῳ εἰσελθοῦσαι ἠβουλήθησαν παραλαβεῖν τὸν πύργον τὸν ἐν Λαμψάκῳ ὃν ἀνήγειρεν ὁ Μουσουλμὰν, καὶ διὰ θαλάσσης ἀκρο-
E βολισμοὺς ποιήσαντες, διὰ ξηρᾶς οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελθεῖν. ἦν γὰρ προσέχων ὁ Χαμζᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Παγιαζὴτ τοῦ Μεσάζοντος, σὺν στρατῷ χιλιάδας δέκα, καὶ πλέον. ὡς δὲ εἶδον οἱ Βενετίαοι μηδὲν ἀνύοντες, ἀφῆσαν αὐτὸν, καὶ εἰς Κωνσταντίνου ἔπλεον. καταλιπόντες αὐτὸν ἡμίθραυστον, καὶ τὸ στέγος αὐτοῦ καταβάλλοντες, ἀπὸ κάτωθεν ἕως ἄνω, κοσκινηδὸν κατετρύπησαν. τότε ὁ Χαμζᾶς ἰδὼν τὰς τριήρεις ἐκλειπούσας, αὐτὸς τοὺς Τούρκους κελεύσας ἕως θεμέθλων κατέρραξεν εἰπών· ἄνευ κέρδους οὐ πρέπον ἐστὶν ὄνειδος

κερ-

κερδᾶναι. ὁ δὲ Μαχουμὲτ τὸν Τζινὴτ περάσας ἐν Καλλιουπόλει, δίδωσιν αὐτῷ προνοίαν ἐν τοῖς μέρεσι Νικοπόλεως ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Δανούβεως, παραγγείλας αὐτὸν φυλάττειν τὰς ἄκρας καλῶς, καὶ ὑπερμαχεῖν ἕνεκα τῶν Μουσουλμάνων. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἠγέρθη τις τῶν Τούρκων ἰδιώτης καὶ ἄγροικος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ὄρους, τοῦ κειμένου ἐν τῇ ἐμβολῇ τοῦ κόλπου τῆς Ἰωνίας, ὃ κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον πρὸς ἀνατολὴν κατ' ἀντικρὺ Χίου. καὶ ἐδίδαξε τοὺς Τούρκους ἀκτημοσύνην, καὶ πλὴν τῶν γυναικῶν τὰ λοιπὰ πάντα κοινὰ ἐδογμάτισε, καὶ τροφὰς, καὶ ἐνδύματα, καὶ ζεύγη, καὶ ἀρούρας· Ἐγὼ εἰς τὸν σὸν οἶκον ὡς ἐμὸν, σὺ δὲ εἰς τὸν ἐμὸν ὡς σὸν, πλὴν τοῦ θήλεος μέρους. πλανέσας δὲ τοὺς πάντας ἀγροίκους ἐν αὐτῷ τῷ δόγματι, ὑπούλως ἐπραγματεύετο καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν φιλίαν. ἐξέθετο γὰρ δόγμα, ὅστις τῶν Τούρκων εἴποι, ὅτι Χριστιανοὶ οὐκ ὑπάρχουσι θεοσεβεῖς, οὗτος ἀσεβής ἐστι. καὶ πάντες οἱ ὑπήκοοι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ, συναντῶντες τινὰ τῶν Χριστιανῶν ἐφιλοξένουν, καὶ ὡς ἄγγελον τοῦ Θεοῦ ἐτίμων· αὐτὸς δὲ καθ' ἑκάστην ἐν Χίῳ οὐ διέλιπε στέλλων ἐν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τοῖς κλήροις τῆς ἐκκλησίας κατειλεγμένοις Ἀποστόλους. μηνύων αὐτοῖς τὸ αὐτοῦ φρόνημα, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως σωθῆναι τῶν ἁπάντων, εἰ μὴ ἐν τῇ ὁμονοίᾳ τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν· Ἐτύγχανε δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κατοικεῖν ἐν τῇ νήσῳ ἀναχωρητὴν ἕνα Κρῆτα γέροντα, ἐν τῇ μονῇ τῇ καλουμένῃ Τυρλωτῇ. καὶ στείλας ὁ ψευδαββᾶς ἐκεῖνος δύο τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ τῶν μονοχιτώνων, ἔχοντας τὴν κεφαλὴν καταψιλωμένην ἀσκεπῆ, καὶ τοὺς πόδας χωρὶς σανδάλια, καὶ πῖλον ἕνα μονοχιτωνίσκον ἐνδεδυμένους προσαγορεύων αὐτῷ, καὶ μηνύων. Ὡς ὅτι κἀγὼ συνασκητής σου εἰμὶ, καὶ τῷ Θεῷ ᾧ λατρεύεις, ἐκείνῳ κἀγὼ τὴν προσκύνησιν φέρω, καὶ μετὰ σοῦ εἰμι νύκτωρ διαβαίνων ἀψόφῳ ποδὶ τὸ πέλαγος. Ὁ δὲ ἀληθὴς Ἀββᾶς πλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ ψευδαββᾶ, ἤρξατο καὶ αὐτὸς ἀλλόκοτα ὑπὲρ ἐκείνου φθέγγεσθαι, λέγων· ὅτι ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ σχολάζων, καὶ αὐτὸς συνασκητής μου ἐγένετο. καὶ νῦν ἡμέραν παρ' ἡμέραν διαβαίνων συνομιλεῖ μοι, καὶ ἄλλα τινὰ τέρατα, ἃ ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ γράφοντος ἔλεγε. Ὁ δὲ τοῦ Μαχουμὲτ ἐπίτροπος, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὁ τοῦ Σισμάνου υἱὸς, ὃς τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἡγεμονίας αὐθεντεύει, στρατὸν ἀθροίσας, καὶ ἐλθὼν κατ' αὐτοῦ, οὐκ ἠδυνήθη διαβῆναι τὰ στενωπὰ τοῦ Στυλαρίου. οἱ δὲ Στυλάριοι εἰς ἓν συναχθέντες, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους ὄντες εἰς τὰ δύσβατα στάντες, ἅπαντας τοὺς σὺν τῷ Σισμάνῳ κατέσφαξαν, καὶ αὐτὸν ὁμοῦ τὸν Σισμάνον. τότε οἱ τοῦ Περκλιτζία Μουσταφᾶ, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, τὴν αὐτῶν ὑπόληψιν ἐν τῷ ψευδαββᾷ στηρίσαντες, καὶ ὑπέρτερον προφήτου τοῦτον ὑμνήσαντες· ἐξέθεντο δόγμα τοῦ μὴ ἐνδύεσθαι τὴν κεφαλὴν, πῖλον, ὃ καλοῦσι Ζαρκουλᾶν· ἀλλὰ ζῆν μονοχίτωνα, καὶ ἀσκεπῆ βίον, καὶ προστίθεσθαι πλέον Χριστιανοῖς, ἢ Τούρκοις· μετὰ δὲ ταῦτα μηνύει ὁ Μαχουμὲτ τῷ ἐπάρχῳ Λυδίας Ἀλήπεγη, τοῦ στρατεῦσαι σὺν πάσῃ δυνάμει Λυδίας καὶ Ἰωνίας κατὰ τῶν Στυλαρίων· οἱ δὲ Στυλάριοι πάλιν φυλάξαντες τὰς ἐμβολὰς τῶν στενόδων, καὶ τὸ πλεῖστον τῶν ὑπεναντίων εἰσελθὸν, πάντας οἱ ἄγροικοι ἐφόνευσαν, ὡς μόλις σὺν ὀλίγοις ὁ Ἀλήπεγης διασωθεὶς εἰς Μαγνησίαν ἧκε· τότε ὁ Μαχουμὲτ μαθὼν τὸ δρᾶμα, πέμπει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μουρὰτ παιδίον

te contumeliam referre. Per id tempus Mahometes Cineitem Callipoli transmissum præfecit Nicopoli ad Danubium sitæ, hortatus ipsum ut limites imperii strenue tueretur, & Musulmanos ab exteris propugnaret. Eodem etiam tempore Turcus quidam simplex & agrestis innotuit in regione montis, qui sinus Jonii ostio adjacet, & vulgo Stylarius appellatur, Chio insulæ ad ortum objectus. Docebat ille Turcos paupertatem *voluntariam*: omniaque, præter uxores, annonam, vestes, currus & arva communia esse debere prædicabat; *Ego* ajebat, *tua domo, ut mea, utor; tu mea, ut tua, uteris, salva uxoris reverentia.* Cumque in illud dogma omnes agrestes pertraxisset, clam ac subdole in Christianorum amicitiam venire satagebat. hocce etenim effatum evulgavit: *Quicumque Turcus dixerit Christianos non esse erga Deum religiosos, hic impius habeatur.* Quotquot igitur præceptis ejus obsequebantur, quemcumque Christianum, in quem incidissent, benigne amplectebantur & suscipiebant, eique tamquam angelo Dei honorem habebant. Ipse vero quotidie nuncios mittere magistratibus Chiis, & præcipuis eximiisque inter clericos propositum suum ipsis manifestans, profiterique non aliter omnes salvari posse, nisi in fidei Christianæ communione. Contigit etiam sub id tempus Anachoretam quemdam Cretensem, in insulæ illius monasterio, quod Turlotæ dicitur, monasticam vitam agere. ad hunc falsus ille Abbas misit binos apostolos suos unica veste indutos, capite nudo ac raso, pedibusque sandaliis non opertis, shenone unico vestitos incedentes, per quos talia ipsi significat: *Ego sicut tu, idem asceticæ vitæ institutum sequor, eumdem Deum, cui tu servis, veneror; ad te de nocte sine strepitu venio mare pedibus trajiciendo.* Verus itaque Abbas, ab impostore illo falso Abbate deceptus, cœpit & ipse absurda de illo prędicare his verbis: *Dum Sami morarer, mecum asceticam vitam ipse egit: nuncque per dies singulos trajiciens mecum versatur, & simul colloquimur*; aliaque fabularum monstra effutiebat coram me, qui hæc scribo. Susmani ergo filius nobis supra memoratus, qui a Memoratus provinciæ gubernandæ impositus erat, conscripto exercitu adversus illum falsum Abbatem contendit: verum angustias Stylarii montis superare haud penes eum fuit. Stylarii incolæ contra agmine facto, collectis supra sex millia militibus, stantes ad angustias & aditus fere impervios, totum exercitum cum ipso duce Susmano deleverunt. Confestim turba omnis quæ Percligiam Mustapham, falso enim Abbati hoc nomen erat, sequebatur, spes suas in istum impostorem collocavit, nomen illius supra Prophetas laudibus extollendo. ab iis deinde decretum, caput pileo, qui *Zarculas* dicitur, non tegere: sed una tantum veste indui, sub dio agere, potiusque Christianis, quam Turcis adhærere. Rebus ita gestis Lydiæ gubernatori Hali Bego dat in mandatis Mahometes, ut cum universis Lydiæ & Joniæ copiis in Stylarios moveat; Stylarii iterum viarum aditus, montiumque angustias occupant: cumque copiarum hostilium maxima pars fauces illas ingressa esset, ab agrestibus omnes fere occisi sunt, ut vix cum paucis Halibegus salvus Magnesiam evaserit. Hanc acceptam cladem cum audivisset Mahometes, filium suum Moratem et-

Edit. Paris. pag. 62.

Cineites Nicopoli præfectus.

Turcus quidam novæ sectæ auctor in monte Joniæ Stylario.

Christianorum amicitiam ambit.

Monachus Cretensis in monasterio Turlotæ Chii insulæ.

Turci Monachi ad Cretensem epistola.

Alexander in nascentem sectam armatus invehitur improspero successu.

Montis Stylarii angustiæ.

Turcus monachus Berclizia Mustapha appellatus, & pro Propheta habitus.

pag. 63.

Hali Begus in Stylarios exercitum ducit, & ab iis fugatur.

Mahometes Moratem filium suum adversus Stylitas mittit.

lamnum impubetem, annosque duodecim solummodo natum illuc mittit, eique eomitem adiungit Baiazitem Mesazontem. hi collectis universis copiis Thraciæ, Bithyniæ, Phrygiæ, Lydiæ & Joniæ per arctas illas vias aditu difficillimas magna vi irrumpunt: obvios omnes sine discrimine cædunt, senes & infantes, viros & mulieres, utque verbo dicam, in omnem ætatem immaniter sævitum est: donec ad montem perventum, quem tuendum illi monochitones (id est una veste urentes) susceperant. Pugnatum illic acerrime, innumeris, qui Murati militabant, cadentibus, quandusque omnium illorum cum suo falso Abbate deditio secuta est. Comprehensos vinctosque Ephesum cunctos abduxere, ubi impostorem illum, quamvis variis tormentis subjectum, intrepidum nihilominus experti sunt, inque sua opinione constantem ac pertinacem. Illum igitur Camelo imponunt in cruce extensum, manibus expansis, clavisque tabulæ affixis, ac velut ad triumphi speciem per urbis medium transvexere. Hujus etiam discipulos, qui doctoris sui errores abnegare noluerunt, ipso intuente cunctos consodiunt. quorum alia verba exaudita non sunt, præter ista (*Tete Sultan eris*) hoc est (*Domine Abbas accelera*) quibus prolatis illico mortem alacres oppetivere. Per aliquod equidem tempus inter discipulos ejus opinio invaluit ipsum mortuum non esse, sed in vivis superare: talique errore implicitus tenebatur nobis memoratus asceta, quem illis transactis allocutus sum. cum enim interrogassem, quid de illo sentiret? respondit mihi eum non obiisse, sed in Samum insulam trajecisse, ubi pristinas sedes habuerat. verum hujus deliramenta aspernatus, nullamque fidem adhibens, ius diutius attendere non sustinui. His demum rebus constitutis Baiazites adulescentem Moratem secum circumducens, peragravit Asiam & Lydiam, omnesque Turcocalogeros (*Id est Monachos Turcas*) acerbis tormentis enecavit, quotquot in paupertate voluntaria viventes ipsi occurrerunt. Phrygia deinceps lustrata fretum trajecit, venitque Adrianopolim, Moratemque salvum de hostibus triumphantem ad parentem suum Mahometem reduxit. hic filio suo admodum juveni tunc Amasiam totamque Cappadociam gubernandam commisit, consiliario ac ministro adjuncto quodam e purpuratis, eoque rerum gerendarum apprime perito, qui Georgiz-Begus appellabatur.

Stylitæ victi eorumque propheta captus,

& supplicio affectus.

In illa secta pertinaciter perseverantes morte affecti.

Deliria Ascetæ Cretensis.

Paupertatem voluntariam profitentes interfecti.

Edit. Paris. pag. 64.

Moratem Amasiæ gubernator

A οντα δωδεκαετῆ, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν Παγιαζὴτ μεσάζοντα, σὺν τῷ Θρακικῷ στρατῷ· καὶ Βιθυνοὺς, καὶ Φρύγας, καὶ Λυδοὺς, καὶ Ἴωνας πάντας ἀθροίσας, εἰσῆλθον ἐν τοῖς δυσβάτοις ἐκείνοις τόποις σὺν δυνάμει πολλῇ. καὶ ἀπαντῶντας πάντας ἀφειδῶς ἐξεθέριζε γέροντας ὁμοῦ καὶ νήπια, ἄνδρας τε, καὶ γυναῖκας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πᾶσαν ἡλικίαν ἀνηλεῶς ἔσφαττον. ἕως οὗ φθάσαντες ἐν τῷ ὄρει, ὃ εἶχον εἰς φυλακὴν οἱ μονοχίτωνες, καὶ κροτήσαντες πόλεμον, μετὰ πολλῶν τῶν πεσόντων ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Μουρὰτ ὑπὲρ ἀριθμὸν, παρεδόθησαν σὺν τῷ ψευδαββᾷ. παραλαβόντες δὲ, καὶ δεσμήσαντες αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἔφεσον, κἀκεῖ ἐξετάσαντες αὐτὸν διὰ πολλῶν τιμωριῶν, εὗρον ἀκ-

B λόνητον, καὶ ἀμετάπτωτον τῆς φαντασίας αὐτοῦ, τότε σταυρώσαντες αὐτὸν, καὶ ἐπιθέντες καμήλῳ ἐκτεταμένας ἔχοντα τὰς χεῖρας, πεπερονημένας ἐν σανίσι διὰ τῶν ἥλων ἐθριάμβευσαν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. τοὺς δὲ μαθητὰς αὐτοῦ μὴ ἀπαρνησαμένους τὸ φρόνημα τοῦ διδασκάλου αὐτῶν, πάντας ἐπ' ὄψει τούτου κατέσφαττον, οὐκ ἄλλο λέγοντες πλὴν τὸ (τετὲ Σουλτὰν ἐρὴς) ἤγουν, κύριε Ἀββᾶ φθάσον. καὶ τότε ἡδέως τὸν θάνατον ἐλάμβανον. ἐκράτει γὰρ ἄχρι καιροῦ δόξα πολλῶν τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν, ὡς οὐ τέθνηκεν ἀλλὰ ζῇ· ὡς καὶ τῷ ἀσκητῇ τῷ προειρημένῳ ἐντυχὼν ἐγὼ μετὰ τὸ ταῦτα γενέσθαι, καὶ ἐρωτήσας περὶ τούτου, τί, ἄρα τὸ δοξάζον περὶ

C ἐκείνου; εἴρηκέ μοι, ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ περάσας ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐκεῖ καὶ ὡς σπουδαῖο αὐλίζεται, εἰς οὐδὲν ἐγὼ τὰς φαντασίας αὐτοῦ, οὔτε πιστεύσας, οὔτε κατὰ νοῦν λαβών. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ λαβὼν τὸ παιδίον, καὶ διελθὼν τὴν Ἀσίαν, Λυδίαν, καὶ ὅσους ἐντυχὼν ἐν ἀκτημοσύνῃ ζῶντας Τουρκοκαλογήρους ἅπαντας πικρῷ θανάτῳ παρέδωκε. περάσας δὲ τὴν Φρυγίαν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβὰς ἦλθεν ἐν Ἀδριανοῦ, παραστήσας τὸν υἱὸν Μουρὰτ τῷ πατρὶ Μαχουμὲτ, νικητὴν τροπαιοῦχον· τότε καὶ ὁ Μαχουμὲτ ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀμασείας καὶ τὰ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν μέρη ἔτι νέῳ ὄντι, καὶ τῶν μεγιστάνων, καὶ πρακτικῶν ἕνα, διοικητὴν τῶν πραγμάτων κατέστησε Γεωργίτζπεγιν οὕτω καλούμενον.

CAPUT XXII.

Rhodi magnus magister castrum Petronium in Cariæ finibus ædificat. Mahometes in Asiam trajicit, Caramanum invadit & in ordinem cogit. Mustapha Bajazitis F. innotuit, eique se adiungit Cinetes, qui a Mahomete prope Thessalonicam vincuntur. Mahometes istos qui Thessalonicam confugerant a Demetrio Leontario repetit, qui rem ad imp. rejicit. Manuel traditurum sceos Mahometi negat. Mustaphas & Cinetes a Leontario Constantinopolim mittuntur, inde in Lemnum uterque custodiendus relegatur. Mahometes Vualachis bellum infert. Theologus quidam Philadelphius vir improbus ac perfidus. Mahometes inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplecticus factus moritur. Rationes ob quas Mahometes filium suum Amasiæ præfecerat. Bajazitis Bassæ erga Mahometem fidelis servi officia. Mahometis ad Bajazitem Bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies XL occultata sit usque ad Moratis adventum.

Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς μέγας μαγίστωρ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει στόλον ἀπαρτίσας σὺν διήρεσι τρισὶ, καὶ νηῶν μέρος, τὴν ἅπασαν παρασκευὴν ἔνδον εἰσάξας, οἷον ἄσβεστον, λίθους ἀκρογωνιαίους, ξύλα, σανίδας, καὶ εἴ τι ἄλλο, τὸ πρὸς οἰκοδομὴν κάστρου συμφέρον, ἐν τοῖς ἄκροις τῆς ἐπαρχίας Καρίας· ἐν ἑνὶ ἀκρωτηρίῳ ἐλθὼν φρούριον ἔπηξεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, Πετρόνιον αὐτὸ καλέσας. καλῶς οὖν τὴν βάσιν πήξας, καὶ ἀρξάμενος κτίζειν τὰ τείχη, ἧκε καὶ ὁ Μανταχίας Ἐλιέζπεγις σὺν δυνάμει πολλῇ, κωλύσειν μέλλων τὸ ἐπιχειρηθὲν ἔργον· ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσεν. ἀπαρτίσας οὖν καλῶς τὸ φρούριον καὶ πύργους ἀεροβάμους ἁρμόσας, καὶ φρερίους ἔνδον φύλακας ἐγκαταστήσας, ἐπανῆκεν εἰς Ῥόδον· νόμους καὶ ἔθη ἐπαφεὶς τοῖς φύλαξι τοῦ φρουρίου, τοῦ νήφειν ἀεὶ καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν εἰς τοὺς φυγάδας αἰχμαλώτους, τοῦ ἀντιλαμβάνειν, καὶ σώζειν αὐτοὺς εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἐλευθέρους γράφεσθαι παρὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου· ὃ καὶ νῦν μέχρι τῆς σήμερον σώζεται. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἔαρος ἀρχομένου, καὶ τὸν τῆς δύσεως στρατὸν ἀθροίσας ἔξεισι τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ περάσας τὴν Θρᾴκην εἰς Προῦσαν ἔρχεται. καὶ τοὺς τῆς ἑῴας σατράπας καλέσας, σὺν παντὶ τῷ στρατῷ πρὸς τὰ τῆς Λυκαονίας μέρη ἀνέδραμε, ἐκδικῆσαι θέλων τὰ παρὰ τοῦ Καραμὰν τολμηθέντα ἐν τῇ Προύσῃ, τὴν ἀνασκαφὴν τῶν πατρώων αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν ὀστέων τῶν πατρικῶν ἐν πυρὶ δαπανηθεῖσαν παρὰ τοῦ Καραμὰν τόλμαν. ἐλθὼν δὲ καὶ πολλὰς πόλεις καὶ κώμας πυριφλέκτους ἀναδείξας, ἔφθασεν εἰς Ἰκόνιον, καὶ παραλαβὼν αὐτό, ὁ Καραμὰν ἦν φεύγων ἐν τοῖς πρὸς Συρίαν ὄρεσι· πρέσβεις δὲ πέμψας, ἱκετικῶς ἐδέετο τοῦ ἀφεθῆναι αὐτῷ τὸ πλημμέλημα· ὁ δὲ καμφθεὶς ἐπὶ ταῖς δεήσεσιν, ἀφίησιν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ· καὶ δίδωσιν ἀσφάλειαν δι' ὅρκου τοῦ εἶναι πιστὸν, καὶ ἀδολώτατον φίλον ἀεὶ, καὶ μὴ ἐπεμβαίνειν ὀψέ ποτε ἐν τοῖς ὁρίοις Ὀθμάν. καὶ ἀφεὶς τοῦ διώκειν, ἐστράφη ὀπίσω ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ζεύξας τὸν πορθμὸν ἧκεν εἰς Ἀδριανούπολιν· κἀκεῖ ἄρχων ἦλθε μήνυμα, πῶς ὁ ὕπατος αὐλ-

Ducæ Hist. Byz.

Eodem anno nobis supradictus magnus Rhodi Magister classem biremium trium, aliquot præterea navium instruxit: quibus imposuit omnem apparatam materiam, bitumen nempe, lapides angulares, ligna, asseres, & si quid aliud opus ipsi esset ad arcem in finibus Cariæ provinciæ ædificandam: profectusque designavit in quodam promontorio propugnaculum, quod de Petri Apostolorum principis nomine Petronium appellavit. Fundamentis deinde solidis jactis, postquam in altitudinem mœnia absurgere cœpissent, cum multis copiis accessit Mantachias Eliez Begus opus inchoatam disturbaturus: verum re infecta retro pedem tulit. Egregie igitur absoluto propugnaculo, turribus altissimis per ambitum munito, militibusque fratribus custodia illius commissa, Rhodum rediit magnus Magister, discedens porro leges dedit custodibus, vivendique modum; ut sobrie semper vescantur, vigilentque, sintque sedulii ac prompti ad suscipiendos captivos fugitivos, tutumque eis receptum in arce præbeant, appellenturque *S. Petri libertini*: quæ appellatio ad hanc usque diem usurpatur. Mahometes ineunte vere conscripto in occiduis provinciis exercitu Adrianopoli discedit, Thraciaque superata Prusam venit; accersitis deinde ad se cunctis Anatoliæ satrapis, cum universo exercitu Lycaoniam versus castra movit, animo volvens vindictam, quam de Caramani facinoribus flagitiisque Prusæ patratis sumere cupiebat. Ulcisci namque statuerat contumeliam cineribus & reliquiis majorum suorum, per ludibrium effossis, ossibusque paternis, quæ Caramanus igne cremaverat, illatam. Ad illa igitur loca cum pervenisset, complura oppida & vicos incendio delevit, Iconiumque celebri gradu profectus id recepit. Caramanus in Syriæ montes, fuga saluti consulens, se receperat: unde per legatos supplex ac submissus admissorum criminum pœnam deprecabatur, veniamque sibi condonari orabat. Precibus denique suis Mahumetem flectit, occupatamque ditionem eo condonante recuperat: postquam jurejurando cavit se in fide mansurum, fœderi nullam fraudem facturum, nec umquam Othmanici imperii fines invasurum. Hactenus

Rhodi mag. Mag. in Cariæ finibus propugnaculum Petronium dictum ædificat.

Mahometes in Asiam trajicit.

Edit. Paris. pag. 65.

Caramani ditionem invadit & debellat. Hegiræ 817. Christi 1414.

Caramanus pacem a Mahomete consequitur. Hegiræ 818. Christi 1415.

insequendi fine facto, Prusam revertitur Mahometes, & fretum rursus transvectus Adrianopolim petit: ubi dum moratur, nuntios accipit, qui moneant fratrem suum natu minimum Mustapham Bajazis supra memorati filium in Walachia degere. His nunciis auditis quamprimum mancipia mittit, quæ Cineitem capite obtruncarent, quem non offenderunt; nudiustertius enim fluvium trajecerat, & Mustaphæ se conjunxerat: cui jurejurando fidem suam obstrinxit, se auxilio ei fore, eamdem cum eo fortunam experturum, imperiumque orientis & occidentis ipsi conciliaturum. Postquam itaque cognovit Mahometes Cineitem ad Mustapham transfugisse, damnum declinare cupiens, quod sibi ab eis imminebat, exercitum ingentem conscribit, Thraciaque excedens Macedoniam intrat. illic certior factus Mustapham & Cineitem Istrum transiisse, inque Thessaliam contendere cum Turcorum haud exiguo numero, auxiliaribusque Walachorum copiis, ipse quoque contra illos cum toto exercitu iter dirigit. cumque ambo exercitus in agro Thessalonicensi obviam sibi invicem facti essent, utrinque acie concurritur, tandemque victoria Mahometi cessit, qui Mustapham & Cineitem ad portas usque Thessalonicæ fugientes insecutus est: cui restiterunt paucorum civium auxilio protecti. Vespere deinde, quamvis inviti, in urbem admissi sunt, & a Demetrio Lascari Leontario humane ac comiter suscepti, ejusque sermonibus consolati. Ipsos enim de fortuna, quæ variabilis admodum est, bene sperare hortatur, neque vel minima suspicione aut metu turbari, ne Mahometi prodantur, etsi Thessalonicam Turcis dedi oporteat. His Demetrii verbis animo erecti omni sollicitudine deposita cœnant, & dormitum abeunt. Ubi vero illuxit, Mahometes unum de ducibus suis ad Leontarium mittit, qui sic eum alloqueretur: *Probe nosti, quam constanti amicitia ac dilectione imperatorem Romæorum prosequar: cave ergo ne eam labefactes, prorsusque perimas, neque etiam universæ Romæorum genti damnum accersas, aut inter nos & Romæos inimicitias capitales execcendi causam præbeas; quin potius prædam, in retia compulsam redde mihi. sin minus hoc præstiteris, a te renunciata mihi amicitia, tuum hostem me profiteor. quam celerrime urbem tuam debellabo, omnesque illius incolas sub jugum mittam, e vivorum numero te expugnam, cunctosque hostes meos in potestatem meam reducam.* Dom. Demetrius pro ea, qua pollebat, prudentia his verbis illico respondit: *Nosti Domine imperator penes me non esse hujus urbis dominium, sed pro servo ac ministro me gerere, non tantum imperatoris Romæorum, sed & tuo; siquidem inter illius liberos te adscitum voluisti. In ea proinde conditione sum, ut mandata tua exequi, & ad finem perducere debeam. Veruntamen aliunde etiam officii mei ratio postulat, ut imperatorem meum de eventu rerum certiorem faciam. Non etenim de Turcorum turba ille est, qui in imperatoris domum confugit, non aliter quam perdix ab accipitre compulsa, salutem sibi quærens; at frater tuus ille est. Neque etiam hunc tibi, quamvis infimæ sortis hominem, traderem, nisi id in mandatis mihi dederit Imperator; Quapropter ut servum decet, supplex te oro, ut paulisper expectare velis, ipsoque temporis momento Imperatorem de his, quæ contigerunt certiorem reddam, ipse vero pro libitu jubeat, mandata ipsius*

Mustaphas Bajazitis Sultani filius.

Cineites Mustaphæ se adjungit.

Mahometes prope Thessal. Mustapham superat & fugat.

Edit. Paris. pag. 66.

Mahometes Mustapham & Cineitem a Leontario repetit.

Leontarii ad Mahometem responsio.

A φῶν αὐτοῦ, Μυςαφᾶς ὀνομαζόμενος, υἱὸς τοῦ προρρηθέντος Παγιαζήτ, ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἦν διάγων. καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον πέμπει τοὺς τῶν δούλων ἐκκρίτους δύο, τοῦ ἀποκεφαλίσαι τὸν Τζινεήτ. οἱ δὲ οὐχ εὗρον αὐτόν, ἦν γὰρ πρὸ δύο ἡμέρας τὸν ποταμὸν περάσας ἑνωθεὶς τῷ Μουςαφᾷ· καὶ ὅρκους δοὺς αὐτῷ, τοῦ συνδραμεῖν, καὶ συγκακοπαθῆσαι, καὶ ἄρχοντα καταςῆσαι δύσεως, καὶ ἑώας· μαθὼν οὖν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεήτ ὁ Μεχεμέτ, καὶ μὴ φέρων τὴν ζημίαν, ἣν ὑποςῆναι μέλλει παρ' αὐτοῦ, στρατὸν ἀγείρει πολύν, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Θρᾴκης ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν· κἀκεῖ μαθὼν ὅτι ὁ Μουςαφᾶς σὺν τῷ Τζινεήτ B περάσαντες τὸν Ἴςρον, ἔχοντες Βλάχους εἰς βοήθειαν, καὶ ἀπὸ τῶν Τούρκων οὐκ ὀλίγον στρατόν, πρὸς τὰ τῆς Θετταλίας μέρη κατέρχονται. καὶ αὐτὸς τὴν πρὸς αὐτοὺς σὺν τῷ στρατῷ πορείαν ἐποίει. ἀπαντηθέντες ἐγγὺς εἰς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης μέρη, καὶ δὴ συνάψαντες πόλεμον, καὶ τὴν νίκησαν ὁ Μεχεμὲτ λαχών, ἐδιώκοντο παρ' αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν πυλῶν Θεσσαλονίκης ὁ Μουςαφᾶς σὺν τῷ Τζινεήτ. ἀνθίσαντο δὲ σὺν ὀλίγοις βοηθούμενοι παρὰ τῶν πολιτῶν· ἑσπέρας δὲ ἤδη γινομένης, καὶ μὴ θέλοντες εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει, Δημήτριος δὲ Λάσκαρις ὁ Λεοντάρης φιλοξενήσας C αὐτούς, καὶ παρηγορήσας, λέγων θαῤῥεῖν εἰς τὸ τῆς τύχης ἀμετάβολον, καὶ μηδεμίαν ἐν νῷ βάλλειν φροντίδα τοῦ προδοθῆναι τούτους τῷ Μεχεμέτ, εἰ ἐπρόκειτο Θεσσαλονίκη παραδοθῆναι τοῖς Τούρκοις. θαῤῥήσαντες δ' ἐπὶ τούτοις τοῖς ὑποσχομένοις παρὰ τοῦ Δημητρίου, ἀφροντίστως ἐδείπνησαν, καὶ εἰς ὕπνον ἐτράπησαν. πρωΐας δὲ γενομένης πέμπει πρὸς τὸν Λεοντάριον ὁ Μαχουμὲτ ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, λέγων· οἶδας ἀκριβῶς τὴν ἀγάπην ἣν κέκτημαι, καὶ ἀῤῥαγῆ φιλίαν σὺν τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων· μὴ βουληθῇς οὖν διασπαράξαι ταύτην, καὶ εἰς τέλος ἀφανίσαι, καὶ παντὶ τῷ γένει Ῥωμαίων ζημίαν προξενῆσαι, καὶ ἐν μέσῳ ἡμῶν, καὶ τῶν Ῥωμαίων εἰσάξαι ἔ- D χθραν ἄσπονδον· ἀλλὰ τὴν κινηθεῖσαν παρ' ἐμοὶ θήραν ἀπόδος μοι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσεις, χαίρειν εἰπών σοι τὴν φιλίαν, τὴν ἔχθραν ἀσπάσομαι. καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ τὴν πόλιν σου παραλάβω, καὶ τοὺς ἔνδον αἰχμαλωτίσω, καὶ σοῦ τὴν ζωὴν ἀφελῶ, καὶ τοὺς ἐχθρούς μου ἐν χερσὶν ἐμοῖς ἕξω. τότε ὁ Κῦρ Δημήτριος φρονιμώτατος ὢν ἀντέγραψε, λέγων· Ἐπίστασαι κύριε ἡγεμών, ὅτι ἐγὼ οὐκ εἰμὶ δεσπότης, ἀλλὰ δοῦλος τυγχάνω, καὶ οὐ μόνον τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ σός, ἐπεὶ υἱὸς αὐτοῦ ἐτάχθης εἶναι· τὸ γοῦν προςαττόμενον παρὰ σοῦ E χρέος ἐςὶ τοῦ πληρῶσαι, καὶ εἰς πέρας ἄγειν· πλὴν χρέος καὶ τοῦτο ἐμόν ἐςι, τὸ τὰ συμβάντα, καὶ τῷ ἐμῷ βασιλεῖ γνωςὰ ποιῆσαι· καὶ γὰρ οὐκ ἔςι τῶν τυχόντων Τούρκων, ὁ ἐν τῇ αὐλῇ εἰσελθὼν τοῦ βασιλέως, διωκόμενος ὡς πέρδιξ ὑπὸ ἱέρακος, ἕνεκα σωτηρίας, ἀλλ' ἀδελφὸς σὸς ὡς ἔμαθον. εἰ δὲ καὶ τῶν τυχόντων εἷς, οὐδ' αὐτὸν ἂν σοι δέδωκα, τοῦ βασιλέως μὴ προςτρέψαντος. διὸ ἱκετεύω δουλικῶς, ὑπόμεινον ὀλίγον. ἐγὼ δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ μηνύω τῷ βασιλεῖ τὰ γενόμενα, καὶ ὡς χρὴ κελεύειν κελευέτω, ἐγὼ δὲ τὸ προςαχθὲν πληρώσω. Ἀκούσας οὖν τὰς λό-

γυς τούτοις ὁ Μαχουμὲτ, συγκατέθετο τοῦ γενέσθαι τὸ μήνυμα· γράψας δὲ αὐτὸς τὸν Βασιλέα τὰ δοκοῦντα, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν τοῦ μὴ εἶναι αἰτίας σκανδάλων τὰ συμβεβηκότα πράγματα· ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ γράφει πρὸς τὸν Μαχουμέτ· Ἐγὼ μὲν, ὡς οἶδας ἀκριβῶς, ὑπεσχέθην τοῦ εἶναί με πατὴρ εἰς σὲ, σὺ δὲ υἱὸς εἰς ἐμέ. καὶ εἰ μὲν ἀμφότεροι φυλάξομεν τὰ ὑποσχεθέντα, ἰδοὺ καὶ φόβος Θεοῦ καὶ τήρησις ἐντολῶν· εἰ δὲ παρεκβῶμεν αὐτὰ, ἰδοὺ ὁ πατὴρ ὡς προδότης υἱοῦ φανεῖται, καὶ ὁ υἱὸς ὡς πατρὸς φονεὺς ἀληθεύσεται. ἐγὼ μὲν φυλάξω τοὺς ὅρκους, σὺ δὲ οὐ βούλει φυλάξαι. ἔστω ὁ ἐκδικῶν τὸν ἀδικούμενον Θεὸς ὁ δίκαιος κριτής· περὶ οὖν τῶν προσφύγων οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, οὐδὲ τοῖς ὠσὶν ἀκοῦσαι τοῦ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς χεῖράς σου· τοῦτο γὰρ τὸ ἔργον οὐκ ἔστι βασιλικὸν, ἀλλὰ τυραννικόν. καὶ εἰ μὲν ἐγὼ κατεδίωκον ἐμὸν ἀδελφὸν, διωκόμενος οὖν κατέφυγεν ὑπὸ τῶν πτερύγων τῶν σῶν, καὶ ζητῶν, οὐκ ἄν μοι ἔδωκας αὐτὸν τοῦ θανατῶσαι. εἰ δὲ καὶ ἔδωκας, ἐποίησας ἂν ὑπὲρ ἄνθρωπον προδότης γεγονὼς, καὶ φονεύς. ἴσθι οὖν τοῦτο, ὡς οὐδέποτε γενήσεται δι' ἐμοῦ τὸ ἀπαίσιον τοῦτο ἔργον· πλὴν ἐπεὶ οὕτως ἐτάχθην τοῦ εἶναί με εἰς τόπον πατρός σου, ὄμνυμί σοι τὸν ἕνα Θεὸν, τὸν ἐν τριάδι ὑμνούμενον παρ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, τοῦ μηδ' ὅλως ἐξελθεῖν ἀπὸ τῆς φυλακῆς τὸν πρόσφυγα Μουσταφᾶν, οὔτε τὸν αὐτοῦ συνοδοιπόρον Τζινεὴτ, μέχρις οὗ παύσῃ τῆς ἡγεμονίας, καὶ αὐτῆς τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς. παρελθόντος δέ σου, καθὼς συναντήσει τὰ πράγματα· εἰ δὲ οὐ βούλει πρᾶττε ἃ βούλει· τὸν δὲ Δημήτριον τὸν Λεοντάριν διὰ προστάγματος λέγων γράφει· ἀναγνοὺς τὰ παρ' ἐμοῦ προσταχθέντα συντόμως πλήρωσον· βάλλων τοὺς πρόσφυγας αὐτοὺς, τὸν Μουσταφᾶν σὺν τῷ Τζινεὴτ, καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας ἐν τριήρει μιᾷ, πέμψον διὰ τάχους εἰς ἡμᾶς. καὶ παρὰ τὸ προσταχθὲν μὴ πράξῃς. Ὁ Μαχουμὲτ δὲ εἰς νοῦν λαβὼν τὰ μέλλοντα γενέσθαι, εἰ προσκρούσει τῷ βασιλεῖ, καὶ μαθὼν ὡς ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ, τῷ Μουσταφᾷ οὐκ ἔσται ἐλευθερία τῆς φυλακῆς, οὔτε τῷ Τζινεὴτ, ἐπαύσατο τοῦ ἐνοχλεῖν Θεσσαλονίκην, καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν ἀπαλλαγεὶς πολλῶν φροντίδων καὶ ἐννοιῶν, καταδαμαζόμενος ὑπὸ τῶν λογισμῶν ἕνεκα τῆς φανερώσεως τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ τοῦ Τζινεήτ. ὁ δὲ κῦρις Δημήτριος ὁ Λεοντάρις μίαν ἑτοιμάσας καὶ τοὺς δύο ἔνδον ἐμβαλὼν, ἀπέστειλε τῷ Βασιλεῖ· Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὸν μὲν Μουσταφᾶν μετ' ὀλίγον ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ ἔπεμψε, προστάττων τοὺς αὐτοῦ φυλάττειν ἐπιμελῶς· τὸν δὲ Τζινεὴτ, ἔδωκε μονὴν αὐτῷ ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡσυχάζων. Τέως ὁ Βασιλεὺς στείλας ἀποκρισιαρίους, ἐζήτει παρὰ τοῦ Μαχουμὲτ τὰς δαπάνας, ἃς ἔμελλε δαπανᾶν ὁ Μουσταφᾶς. ἦσαν γὰρ σὺν αὐτῷ νέοι τριάκοντα, καὶ σὺν αὐτῷ Τζινεὴτ δέκα. Ἐποίησαν οὖν κατ' ἔτος λαμβάνειν ὁ Βασιλεὺς ἐκ τῶν θησαυρῶν, καὶ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Μεχεμὲτ, τριακοσίων χιλιάδων ἄσπρων ἀριθμόν· λαβὼν ὅρκους τοῦ μὴ ἀπολυθῆναι τὸν Μουσταφᾶν ἐφ' ὅρου ζωῆς τοῦ Μαχουμέτ· μετὰ δὲ τὸ θανεῖν ὡς ἴδοι τοὺς μεταγενεστέρους πράττοντας εἰς αὐτὸν τὸν Βασιλέα, καὶ αὐτὸς τὸ συμφέρον ἐκλέξεται. λαβόντες οὖν σύμφωνα ἐγγράφως καὶ ὅρκους, οἱ πρέσβεις ἀπῄεσαν. ὁ δὲ Μαχουμὲτ κατὰ τῶν Βλάχων τρέφων ἔχθραν ἕνεκα τῆς τοῦ Μουσταφᾶ ἀναρρήσεως, πέμπει στρατὸν πολὺν καὶ λεηλατεῖ, καὶ πυρπολεῖ, καὶ ζημιοῖ τὰ πλεῖστα. μετὰ δὲ ταῦτα ἤρξατο ἐν κρυφῇ τρέφειν ἔχθραν κατὰ τῆς πόλεως. οὐ γὰρ ταῦτα κρύπτων εἰς βάθος, ἀλλ'

accurate exequar. Talia cum audisset Mahometes, consensit ut ad Imperat. de iisis referretur: ipse quoque per litteras animi sententiam ei aperit, hortaturque ne propter illa, quæ acciderant, in offensiones mutuas incurrerent. At Manuel Imper. ad Mahometem his verbis rescripsit: *Apprime nosti me futurum tibi patrem pollicitum esse, teque contra mihi fore filium promisisse. Sane vero si uterque promissis steterimus, ecce Deum timebimus, & mandata ejus servabimus. Quod si ea transgressi fuerimus, ecce pater filii proditor traducetur, & filius parricidii arguetur. Ego equidem jusjurandum non violabo: tu vero id observare non vis. Deus judex justus eum vindicet, cui sit injuria. Eos itaque, qui ad me confugiunt, nefas sit dicere aut audire in manus tuas a me traditos esse, hocce etenim facinus regium non est, sed tyrannicum. Equidem si fratrem meum insequerer, ipseque compulsus sub alas tuas confugeret, eumque dedi peterem, occidendum mihi tradere haud deberes. Quod si tradideris, in leges humanas committis, proditor cum sis & homicida; noveris itaque tam execrandum scelus me numquam patraturum. Quoniam vero inter nos convenit, ut patris vices erga te obeam, Deum unum tibi juro, qui apud nos Christianos in trinitate laudatur, numquam e carcere profugum Mustapham exiturum, nec ejus viæ comitem Cineitem quamdiu imperio ac vita frueris. Postquam vero ex hac vita migraveris, prout res cesserint de illis decernam. Quod si hoc propositum nostrum acceptum tibi non fuerit, libidini tuæ obtempera.* Ad Demetrium quoque Leontarium scribit, eique talia imperat. *Ubi ea, quæ litteris nostris tibi mandamus, legeris, illico exequere. Profugas istos Mustapham & Cineitem, eorumque comites uni triremi impositos quam celerrime ad nos trāsmitte, neque præter mandata nostra quicquam tentaveris.* Mahometes animo versans quæ successura erant, si in offensionem imperatoris incurreret: certiorque redditus se vivo Mustapham ac Cineitem semper detentum iri, Thessalonic. ultra non infestavit, illincque digressus Adrian. se confert, multis curis & animi anxietatibus expeditus, quibus antea angebatur reputans Mustaphæ & Cineitis manifestam rebellionem. Demetrius etiam Leontarius triremem unam paravit, ambosque captivos ea vectos ad Imp. transmittit. Qui post breve tempus Mustapham in Lemnum ablegat, incolisque sub diligenti & accurata custodia tenendum committit. at Cineitem monasterio B. Virginis inclusit, ubi quietus otiabatur. Imperator Apocrisiarios statim misit, qui sumptus a Mahomete peterent in Mustapha alendo faciendos, in cujus quidem comitatu erant viri triginta; cum Cineite vero decem aderant. quapropter singulis annis accepit imperator ex reditibus & ærario Mahometis trecenta asprorum millia, interposito juramento de Mustapha non liberando, quamdiu in vivis superesset Mahometes: post mortem vero ipsius concessum imperatori, quemadmodum erga se affectos cognoverit Mahometis posteros, & e re sua erit, decernere. Legati postmodum suis petitionibus congrua ac idonea promissa, scriptis mandata & jurejurando firmata, secum referentes abierunt. Mahometes autem Walachis infensus, eo quod adversum se in apertam rebellionem Mustapha erupisset, in eos numerosum exercitum duci jubet, qui deprædationibus & incendiis agros vastat, & quamplurima damna infert. Inde etiam inimicitias oc-

Ad Manuelem de profugis relatum.

Manuel Mahometi respondet &

negat eos se traditurum.

Edit. Paris. pag. 67.

Manuel Leontario mandat ut ad se profugos mittat.

Mahometes Adrianopolim redit.

Mustaphas in Lemnum relegatur.

Cineites monasterio includitur.

Mahometes sumptus illis alendis præbet.

Mahometes Walachis bellum infert.

cultas adversus Constantinop. urbem exercere cœpit, profunda tamen dissimulatione tectas, nec palam, vel minimum, prorumpentes. Per illud etiam tempus vir quidam innotuit Christianus Philadelphius inter cives primarius, cæterum subdolus & veterator. Hic cum unus inter Reip. administratores esset, quando Scythæ in Asiam irruperunt, complures Christianos, quod opulenti essent, impiis istis tradidit, ut a Temyre imperatas pecunias solverent: quos, cum solvendo non essent, barbari combusserunt: atque etiam Philadelphiæ Archiepiscopum tam diris sævisque tormentis divexavere, ut Christianam religionem ejuraverit. Constantinop. Philadelphius ille venit, ubi in cujusdam aulici familiaritatem admissus est. eumque ad eum frequenter accederet, accidit ut in aula imp. propter negotia urgentia interpres aliquis cnuquireretur. confidenter ergo ingressus Turcor. verba Græce interpretabatur, quorum lingua apprime callebat. Legati imp. hunc, qui Theologus etiam appellabatur, comitem deinceps habuerunt, quod linguæ Turcicæ peritus esset. Cum frequentes igitur legationes pro vario quarumdam rerum eventu obirent, Theologus in eorum comitatu aderat. Familiaris exinde factus Bajazeti Mesazonti seu Veziro Mahometis, arctiorem in dies cum illo amicitiam contrahit, eique secreta a Romæis sibi credita Bajazeti prodit. at sinceram fidem erga legatos professus quæ ex Turcis resciverat, eis ex parte tantum detegebat. Eo itaque aura fortunæ secunda eum provexit, ut generalis Apocrisarius imperatoris fieret, & Bajazetis commensalis, sæpiusque ipsius Mahometis. Inter plures vero sinistri jactabantur de Theologo sermones, maleque ipse audiebat, utpote qui fidelem operam Romæis non navaret, nec ad bonum finem collimaret. Prædictumque Mustapham in Lemnum relegaverunt, ne urbe ab isto Theologo ejiceretur. Inciderunt & alia, promissas nempe ad Mustapham alendum expensas per aliquod temporis spatium, quominus solverentur, Turcos prohibuisse. Per alios igitur legatos imperator de hoc questus nihil perfecit, donec accedens Theologus totum negotium expediret. Suspectus propterea fuit Romæis, qui de eo pessime sentiebant. at imp. Manuel nulla umquam eum suspicione perstrinxit: vel, si quæ animo inhæreret, non patefaciebat. Veruntamen ut sapiens architectus Deus omnia momento destruit, firmiterque stantia evertit, quæ vero eversa jacent erigit; ita Theologi, sive potius Thologi, machinationes non sine numine evanuerunt; cum equidem quæ de illis tunc passim asserebantur vera essent, prout exitus patefecit. Mahometi enim inter venandum equitanti aper ex dumis exiliens occurrit in feram igitur jaculum vibrando, ab equo cadit sanguinis ictu percussus & hemiplecticus factus sublatum illico in palatium reportarunt, in vicinis enim Adrianopoli campis venabatur. accersiti deinde medici peritissimi, qui in vicinia habitabant, e longinquo etiam petiti celerem opem ægrotanti tulerunt. universus interim exercitus dolere, cupereque imperatoris adspectum. mane igitur omnibus conspiciendus secundum morem foras educitur, quem conspectum universi læti faustis acclamationibus salutarunt. Postridie epilepsia iterum correptus, vocis ac linguæ usu privatur: vespere tan-

Edit. Paris. pag. 68

Theologus quidam nomine Corax Philadelphius.

Turcis Theologus favet.

Constantinopolitanis suspectus.

Mahometes inter venandum apoplexia ictus.

pag. 69.

οὐ φανερῶς τὸ παράπαν ἐδείκνυε. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἦν τις ἀνὴρ ἐκ πόλεως Φιλαδελφείας ἄνθρωπος τὸ μὲν γένος Χριστιανός, τῇ τύχῃ εἷς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως Φιλαδελφείας, τῇ πράξει πανοῦργος καὶ δόλιος. οὗτος ἐν τῇ τῶν Σκυθῶν ἐπιδρομῇ εἷς ὢν τῶν προκαθημένων, κατέδωκε πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν ἐν χερσὶ τῶν ἀσεβῶν ἕνεκα αἰτίας, πλουσίους ὑπάρχοντας, ἀποδοῦναι τὸ γραφὲν παρὰ τοῦ Τεμὴρ τέλος· κἀκεῖνοι μὴ ἔχοντες ἀποδοῦναι πυρὶ κατέφλεξαν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι· ὡς καὶ τὸν Ἀρχιερέα Φιλαδελφείας εἰς τοσούτους πειρασμοὺς εἰσάξαι, καὶ βάσανα, τοῦ ἐξομόσασθαι τὸ σέβας τῶν Χριστιανῶν. οὗτος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τινὶ τῶν τοῦ παλατίου ἐντυχών· καὶ σὺν αὐτῷ συχνάκις εἰσερχόμενος, μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐν τῷ παλατίῳ ἐγένετο ζήτησις τινὸς διερμηνευτοῦ, χρείας κατεπειγούσας· ὁ δὲ ἑτοίμως εἰσέρχεται. καὶ τὰ παρὰ Τούρκων λαλούμενα αὐτὸς ἐξηλλήνιζεν· ἦν γὰρ τὴν διάλεκτον τῶν Τούρκων εἰς ἄκρον μεμαθηκώς. ἔκτοτε οὖν οἱ πρέσβεις τοῦ Βασιλέως εἶχον ὁμοῦ καὶ τὸν Θεολόγον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, συνερχόμενον διὰ τὴν διάλεκτον. συχνάκις οὖν τὰ τῆς πρεσβείας οὐ διέλειπον, διά τινων συμβαινόντων αἰτιῶν, καὶ ὁ Θεολόγος σὺν τοῖς πρέσβεσιν· οἰκειωθεὶς τοίνυν τῷ Παγιαζὴτ τῷ μεσάζοντι τοῦ Μαχημὲτ, ἐγένετο μέγας τὸ καθ᾽ ἡμέραν φίλος αὐτοῦ. λαμβάνων παρὰ τῶν Ῥωμαίων μυστήρια τινά, καὶ ῥίπτων ἐν τοῖς ὠσὶ τοῦ Παγιαζήτ. καὶ δεικνύων ἀκραιφνῆ πίστιν εἰς αὐτούς, παρὰ δὲ τῶν Τούρκων ἐκ μέρους ἀνακαλύπτων. κατήντησεν οὖν εἰς τοσοῦτον ἄκρος τῆς τύχης, ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιάριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι, καὶ σύνδειπνος τοῦ Παγιαζὰτ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαχουμὲτ πολλάκις· ἐλέγετο γὰρ παρὰ πολλῶν καὶ ἠκούετο, ὡς ὁ Θεολόγος οὐκ ἦν ἀληθὴς συνεργὸς τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ καλῷ· καὶ τὸν ῥηθέντα Μουσταφᾶν ἕνεκα φόβου, τοῦ μὴ φυγαδεῦσαι τοῦτον ἐκ τῆς πόλεως, ἐν τῇ Λήμνῳ ἐξώρισαν. καὶ ἄλλα τινά, σιτοδοσίας λέγω, καὶ τὰ ὑποσχεθέντα εἰς δαπάνην τοῦ Μουσταφᾶ κατὰ καιρὸν ἐκωλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων. καὶ μηνύων ὁ Βασιλεὺς δι᾽ ἑτέρων πρέσβεων οὐδὲν ἤνυε, ἕως ἐλθὼν ὁ Θεολόγος πάντ᾽ ἔπραττεν. εἶχον οὖν οἱ Ῥωμαῖοι κακὰς ὑπολήψεις εἰς αὐτόν· ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ οὔτε ὑπώπτευεν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐδήλου, εἰ καὶ ἔνδον εἶχέ τι· πλὴν καθὼς μετασκευάζει ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων Θεὸς τὰ πάντα, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ τὰ καλῶς ἱστάμενα καταστρέφει, τὰ δὲ κακῶς κείμενα ἀνεγείρει, οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεολόγου, μᾶλλον δὲ Θολλόγου, βουλεύματα, εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ παρὰ πολλῶν λεχθέντα τότε καθὼς καὶ τὸ τέλος ἔδειξεν, εἰς κενὸν μετεστράφησαν. ὁ γὰρ Μαχουμὲτ ἐν κυνηγίῳ ἱππεύων, καὶ ὑὸς ἐξερχομένου ἐκ τοῦ δρυμῶνος, καὶ αὐτὸς τὸ δόρυ κινῶν κατὰ τοῦ θηρίου, πίπτει τοῦ ἵππου ἐπιληψίᾳ κεκρατημένος ἡμίξηρος· ἄραντες δ᾽ αὐτὸν ἤγαγον ἐν τῷ παλατίῳ, ἦν γὰρ ἐγγὺς τῆς Ἀδριανοῦ θηρεύων· μετακαλεσάμενοι οὖν τοὺς δοκιμωτάτους τῶν ἰατρῶν, καὶ τοὺς ἐγγύς, καὶ τοὺς πόρρω, ἀνεβοήθουν αὐτὸν τάχα· ὁ δὲ στρατὸς ἅπας ἦν ἀδημονῶν, καὶ ζητῶν τὸν ἡγεμόνα θεάσασθαι. πρωῒ παράστασις γενομένης, κατὰ τὸ ἔθος ἐξήγαγον αὐτὸν ἔξω, καὶ ἰδόντες αὐτὸν πάντες, εὐφήμησαν, καὶ ἐχάρησαν· τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ πάλιν ἐπιληψίας εἰσπεσούσης, καὶ φωνὴν καὶ γλῶτταν κωλυθείς, ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης ἀπέδωκε τὸ χρεὼν ἐπὶ

τῆς στρωμνῆς αὐτοῦ. παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμὲτ ἐν εἰρήνῃ τὸ πλέον τῆς ἀρχηγίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ Βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν πλὴν τῶν Βενετίκων, ἐτελεύτησεν ἀποδοὺς τὸ χρέος ἀτάραχον. καὶ γὰρ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσι παλατίοις νόσῳ μικρᾷ προσομιλήσας ἐξέψυξε. θάνατον δὲ τὸν, ὃν ἐκ προγόνων οὐ τύχη μία ἔκλωσε· καὶ γὰρ οἱ μὲν φαρμάκῳ, οἱ δὲ πνιγμονῇ, ἕτεροι μαχαίραις τὸν βίον κατέλυσαν πλὴν τούτου· τῆς ἀτρόπου παραβλεψάσης, ὡς οἶμαι, ἕνεκα φιλίας ἣν εἶχε καθαρὰν πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας, καὶ συμπάθειαν ἣν ἐδείκνυ πρὸς τὸ τῶν Χριστοῦ ὑπήκοον· διαβὰς οὖν τὴν πρὸς τὸν ᾅδην ἀμετάστρεπτον ὁδὸν, κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀρχηγὸν Τούρκων, τὸν καλούμενον Μουράτ, τότε ἐν τοῖς ὁρίοις Ἀμασείας ἡγεμονεύοντα. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὰς χώρας ἐκείνας ἔλαχεν αὐθεντεύειν, δοθείσας παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅρια τυγχάνοντα τῶν Περσοτούρκων, ὧν ἦρχε Καραϊλοὺκ γειτνιάζων Λαζοὺς, καὶ Πέρσας, ὃς καὶ θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζοῦντος εἰς γάμον ἠγάγετο· καὶ γὰρ ἀπατοῦντες πολλάκις οἱ τῆς Ἀμασείας, καὶ τοὺς Τουρκοπέρσας προσκαλοῦντες, ἐπεὶ ὁμογενεῖς, καὶ ὁμοδίαιτοι τυγχάνουσιν, εἰς ἀποστασίαν χωροῦντες ἐφαίνοντο. δεῖν ᾠήθη ὁ παρελθὼν Μεχεμὲτ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐγχειρῆσαι τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ καταστῆσαι τοῦτον κύριον ἐν τοῖς ὁρίοις ἐκείνοις, καὶ ἀσφαλῆ πρὸς Πέρσας ἀντιπαρατάττουσαν· ὡς ἀφικνοῦνος ἐν τῇ Ἀδριανοῦ πρὸς Ῥωμαίους, Οὔννους, Βλάχους, Σέρβους, Βουλγάρους δόρυ κινῶν, ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Θρᾴκῃ τὸ ὑπήκοον ἐν εὐπραγίᾳ διάγειν· Κληρωθεὶς οὖν ὁ Μουράτπεγ τὴν ἀρχηγίαν οὐκ ἀταράχως, οὐδ' ἄνευ ζάλης εἰσῆλθεν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ θορύβου, καὶ μεγάλης ζημίας τὸν κότινον ἔλαβεν, ὡς ὁ λόγος φθάσας δηλώσει· καὶ γὰρ ὁ τούτου πατὴρ νοσηλευθεὶς προσκαλεῖται τὸν πρῶτον τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὃν καὶ Βεζύρην, καὶ Πασσὰν κατὰ τὴν αὐτῶν καλοῦσι φωνὴν, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι Πατρίκιον, καὶ Μεσάζοντα λέγουσι. ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζὰτ, γένος Ἀλβανῶν, ἐκ παιδόθεν τὴν δουλείαν τυχὼν λαχὼν, καὶ τῷ Μεχεμὲτ πεγ συνὼν, ἔντε δυσπραγίαις, καὶ θλίψεσιν· ἔτι νέος ὢν ὁ Μεχεμὲτ παρὰ τοῦ Τεμὴρ, τὸν τὸν πατέρα τούτου κτείναντος, διωκόμενος ἐν τοῖς ὄρεσι Γαλατίας ἐν ὁρίοις Ἀγκύρας τῆς πόλεως, ἐν οἷς καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, πολλὰ δεινὰ, καὶ ταλαιπωρίας ὅτι πλείστας ἐν ἐξορίαις διάγων, καὶ διωκόμενος παρὰ τῶν Περσῶν, ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὰτ συνεδυσπράγει, καὶ συνεθλίβετο, καὶ ταῦτα πῶς; πεζοὶ τὴν πορείαν ποιούμενοι ἄμφω οἱ δύο, παῖς ὢν ἔτι ὁ Μεχεμὲτ, καὶ μὴ φέρων τῆς ὁδοῦ τὸν ἀγῶνα· ἀλλὰ τοὺς πόδας ἐξογκωθεὶς, καὶ μηκέτι βαδίζειν δυνάμενος· ὁ Παγιαζὰτ ἐν τοῖς ὤμοις φέρων, πορείας ὁδὸν ἡμερῶν ἱκανῶν, ὡς ὄνος λιβυστικὸς, ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἡγεμονίᾳ αὐτὸν ἐπανέσωσε· καὶ πολλάκις ἄσιτος διαμένων, αὐτὸς ἐν σχήματι μονοχίτωνος ὑπεισδύων, καὶ τὰς κώμας περιθέων, ἄρτους αἰτῶν ὡς προσαίτης, τὸν Μαχουμὲτ διεψώμιζεν. δοῦλος φανεὶς ἀγαθὸς, καὶ πιστὸς, καὶ οὐχ οἷος τ' ἦν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀνδρωθεὶς, καὶ τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν ὡς ἀνακτηθέντα κλῆρον λαβὼν, καὶ αὐτὸς ἀνταμείψα-

dem in lecto decumbens debitum naturæ persolvit. Cum ergo Mahometes totum fere, quo regnavit, tempus pacifice cum Romæorum imp. omnibusque præter Venetos, Christianis transegisset, fato nulla vi externa properato concessit; tranquille enim Adrianopoli in palatio, quod extruxerat, brevi morbo conflictatus animam efflavit; mortis genere ereptus, quod nulli majorum obtigerat. Aliis enim veneno necatis, aliis strangulatis, hic unus morti violentæ exemptus est; parca declinante, ut puto, cum propter amicitiam, quæ cum imp. intercedebat, ab eo semper sincere cultam: tum quia erga Christianos misericordem ac clementem se præbuit. Viam itaque ad inferos ducentem, eamque irremeabilem ingressus, primogenitum filiorum suorum Moratem dictum Turcorum imp. successorem reliquit. Is tunc in finibus imperii Amasiæ regnabat. Tradito enim sibi a patre imp. regebat provincias in confinio Persoturcorum sitas, quibus Karaiulucus imperabat, vicinus Lazis ac Persis, Alexii Comneni imper. Trapezuntini gener, cujus filiam uxorem duxerat. Sæpius equidem seditionibus agitabantur Amasiii, & Turcopersas ejusdem secum generis, similiumque morum homines ad suas partes trahebant, ita ut defectioni proximi, nutantesque in fide viderentur. Quamobrem defunctus Mahometes hujus pater, filium suum isti provinciæ præficere necessarium duxit: istorum limitum dominum constituere, belli que ducem adversus Persas opponere; quo pacto ipse Adrianopol. imperii sede collocata ad coercendos Romæos, Hunnos, Walachos, Servios & Bulgaros in armis semper erat, in eo laborans ut subditi sui per Asiam & Thraciam secundis rebus, paceque fruerentur. Itaque cum hæreditario jure imperium adeptus fuisset Morates Begus, haud sine tumultu & cladibus magnis thronum conscendit: verum turbis variis vexatus, damnisque affectus victoriæ coronam oleagineam reportavit, ut mox narraturi sumus. Hujus equidem pater cum morbo decubuisset, ad se vocat magnatum aulæ suæ principem, quem Vezirem & Bassam lingua sua appellant, Romæi vero Patricium & Mesazonta nominant. Vir ille natione Albanus Bajazites appellabatur, qui a puero servitutem servierat, & Mahometi rebus adversis conflictato comes semper adfuerat. Mahometem etiamnum adolescentem Temyr, qui patrem ejus occiderat, per Galatiæ montes Ancyræis agris vicinos insecutus fuerat, in quibus celebris illa pugna commissa est, quam supra descripsimus. fugiens ille in graves calamitates ac ærumnas incidit, exul huc & illuc vagatus, & a Persis pulsus; eamdem fortunam malam cum eo expertus est supradictus Bajazites. at quos labores pertulit? pedes ambo iter faciebant, cumque puer adhuc esset Mahometes, neque viæ laborem lassitudinemque ferre posset postulis tumentibus pedibus, neque amplius ad incedendum valeret: plurium dierum itinere confecto, sicut asinus Libysticus humeris eum gestans, intra paterni imperii fines salvum reduxit. Cumque sæpius fames Mahometem vexaret, hic Monochitonis, sive Dervisii habitu vicos ingressus circumibat panem, ut mendicus, quærens, unde Mahometi cibum præberet: quibus servum bonum ac fidelem, qualem alium invenire non est, se approbavit. Ille profecto virilem ætatem adeptus, paternoque imperio

Mahometes diem obiit Hegiræ 824. Christi 1421. Giumadi vel mense.

Morates patri Mahometi succedit.

Rationes ob quas Mahometes filium suum Moratem Amasiæ præfecerat.

Edit. Paris. pag. 70.

Bajazites Vezir Azem seu Vezirum primus.

Mahometes a Temyre vexatus.

jure hæreditario potitus, officiorum sibi exhibitorum memor, mercedem ei rependit secundum verba Domini, *in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam*: domesticis itaque rebus gerendis, universisque, quibus imperabat, regionibus administrandis præfecit. Iste igitur Prometheus nobis dictus Bajazites, quam recte potuit, rebus imperii gestis ac administratis Asiam Thraciamque, ut a re domini sui erat, rexit. omnem curum ad exercitus alendos adhibuit, reique militaris supplementum bellicis expeditionibus necessarium comparandum, pacis denique ac belli negotia expedivit, dum Mahometes pacifice imperans vixit. In morbum vero cum incidisset, Bajazitem accersit, testamentoque condito supremam voluntatem suam declarat, & de rebus suis omnibus decernit. adjuravit quoque eum per Deum Prophetamque suum, panem & salem, quos ei præbuerat, & in eo alendo expenderat, ut fidelem servum erga Moratem F. suum se gerat, qualem eum olim ipse expertus fuerat; tradatque ei imperium paternum, constituatque ipsum dominum domus paternæ: alios vero duos liberos masculos (Morates enim tunc adolescere incipiebat, aliique duo octuennes & septennes erant) ambos, inquam, testamento jussit Manuelis Imp. fidei committi, ut is tutor eorum esset. De his omnibus sic statuit, veritus ne Morates juxta gentis morem eos aliquando strangulatos perimeret, quod postea contigit. Recte ergo rebus omnibus testamento prospiciens, & confisus imperii statum, ubi e vita migrasset, pacatum fore, filiosque in tuto positos, a scopo destinato ejus providentia longe deerravit. Sic enim secum reputabat. si ambo filii mei in potestate imperatoris erunt, Morates seditionibus & tumultibus solutus universis subditis meis imperabit, neque rebelles ac seditiosi prætextum novas res moliendi nancifcentur. infantes quoque a cæde injusta liberabuntur: sumptuique necessarii per totum vitæ tempus a principe Morate eis suppetent. Imperator tales obsides apud se custodiendo, spem concipiebat intercessuræ cum Morate sinceræ ac non fictæ amicitiæ, sicut Hercules cani terrorem clava injiciens. Quod si aliquando Moratis fortuna defessa, aliquo casu interciperetur: sperabat Imp. opera sua constitutum principem mansuetum fore, & cicurem serpentem in sinu suo benigne fotum: qui, si forte morsu appetierit, ut malorum natura indomita permanet, virus tamen dentium impressione non infundat. Hæc apud se somnians Imp lætabatur: at Romæorum fortuna futuri gnara gemebat. Mortuo igitur Adrianopoli, sicut narravimus, Machomete Bego in ædibus ab eo constructis, per dies quadraginta cadaver illius occultarunt in quadam ædium parte, ubi jacuit insepultum: omnesque mors illius latebat præter viros domesticos quatuor, Bajazitem & Hibraimum Patricios sive Vezíros, duosque medicos, qui quotidie ingressi & exeuntes vanos sermones de imperatoris valetudine apud proceres jactabant: morbo quidem ipsum detineri, & ad curandum illum quibusdam medicamentis idoneis opus esse. & cernere erat plures partim in Serviam, partim Constantinopolim missos, alios in insulas, ad conquirenda pharmaca ejus morbo curando necessaria. Qui vero potionem a medicis simulate conquisitam, ut vulgo credebatur, hausturus erat ad evacuanda intestina, dejiciendum viscerum

Bajazites strenuus minister.

Adjuratio per panem & salem.

Mahometes filios suos impuberes Manueli tradi jubet eorum vitæ consulens. *Edit. Paris. pag. 31.*

Mohametis cadaver occultatum per dies XL.

Quomodo celata Mohametis mors.

τι, κατὰ τὸν εἰπόντα Κύριον, Ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· τοῦτον καὶ αὐτὸς κύριον τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατέστησε, καὶ πάσης τῆς γῆς παρ' αὐτοῦ ἀρχομένης. Ὁ προμηθεὺς οὖν οὗτος ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ καλῶς, καὶ ὡς εἶχε διοικήσας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἐπιστασίαν πᾶσαν Ἀσίας τε καὶ Θρᾴκης, πᾶσαν φροντίδα στρατοῦ τε καὶ πολέμων, καὶ εἰρηνικῆς καὶ μαχίμου καταστάσεώς τε, καὶ συμπλοκὰς διευθύνας ὡς ἐχρῆν, ἔτι ζῶντος τοῦ Μαχουμέτ, καὶ εἰρηνικῶς αὐθεντεύοντος. νοσήσας αὐτὸς προσκαλεῖται τὸν Παγιαζὴτ, καὶ διατίθεται πάντα τὰ κατ' αὐτὸν διαθήκην συντάξας, καὶ ὑστεραίαν βούλησιν, λέγων ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ προφήτῃ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ, καὶ ἅλατι τῷ παρ' αὐτοῦ δοθέντι, καὶ δαπανηθέντι εἰς βρῶσιν αὐτοῦ, ἤγουν τοῦ Παγιαζὴτ, ὡς ἔσται πιστὸς δοῦλος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μουράτ, καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν· καὶ παραδώσει τούτῳ τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν, καὶ καταστήσει αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· τὰ δὲ ἕτερα δύο τέκνα. ἔτυχε καὶ γὰρ ὁ Μουρὰτ τότε τὴν ἔφηβον ἡλικίαν ἐκτρέχων, τὰ δὲ δύο ἄνηβα ὀκταετῆ, καὶ ἑπταετῆ τυγχάνοντα. ταῦτα οὖν ἐν τῇ διατάξει προστάξας, ὡς ἵνα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐγχειρήσει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσται τούτων ἐπίτροπος· Ταῦτα γὰρ πάνυ ἔπραττε φοβούμενος μήπως ὁ Μουρὰτ διὰ πνιγμονῆς αὐτὰ, καθὼς ἔθος αὐτῶν ἐστί, φθείρῃ, ὡς καὶ γέγονε· καλῶς οὖν διαταξάμενος, καὶ θαρρῶν, ὡς καὶ θανὼν ἀρρήσει τὰ πράγματα σὺν τοῖς τέκνοις εἰρηναίαν κατάστασιν, ἠστόχησε τοῦ σκοποῦ πόρρω βαλών. καὶ γὰρ ἐνενόει, ὅτι εἰ τὰ δύο μου τέκνα ἔσονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσίν, ἔσται ὁ Μουράτ, ἄνευ ζάλης καὶ θορύβου, κύριος πάντων τῶν ὑπηκόων, μὴ ἔχοντες οἱ στασιασταὶ χεῖρας ἆραι. τὰ δὲ νήπια ἐλευθερωθήσονται φόνου ἀδίκου, ἔχοντα τὸ ἀρκοῦν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς παντοίαν ζωήν· Ὁ δὲ Βασιλεὺς διὰ τῶν ὁμήρων ὑπενόει τούτων, ὡς ἕξει καθαρὰν καὶ ἀνόθευτον τὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μουράτ, ἐκφοβῶν τὸν κύνα διὰ τῶν ῥοπάλων ὡς Ἡρακλῆς· καὶ εἴποτε τὰ τῆς τύχης ἀποκαμοῦνται νήματα τοῦ Μουράτ, ἕξει τὸν ἀρχηγὸν ὁ Βασιλεὺς συνήθη καὶ ἡμερόχειρον, ὄφιν καλῶς ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τραφέντα· καὶ εἰ λαθὼν δάκοι, ὡς τὰ τῆς φύσεως ἀμετάστατα, ἀλλὰ ἄρα τὸ φάρμακον οὐκ ἀποσκεδάσει τοῖς ὀδοῦσι. Ταῦτα ὀνειροπολῶν ὁ Βασιλεὺς ἔχαιρε· ἡ δὲ τύχη τῶν Ῥωμαίων ἑώρα τὸ μέλλον ἔσεσθαι. Θανὼν δὲ ὁ Μαχουμὲτ τὸν τρόπον καθὼς προείρηται ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσιν οἰκήμασι, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔκρυπτον τὸ πτῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἔκειτο ἄταφον, τινὸς μὴ γινώσκοντος ὅτι τέθνηκε πάρεξ τεσσάρων, Παγιαζὴτ, καὶ Ἰμπραὴμ τῶν πατρικίων, ἢ βεζυρίδων, καὶ δύο ἰατρῶν, οἳ καὶ καθ' ἡμέραν εἰσερχόμενοι ἐξήρχοντο, κενολογοῦντες τοῖς μεγιστᾶσιν, ὡς ὁ ἀρχηγὸς νοσηλεύεται, καὶ ἀνάγκη τινῶν χρειωδῶν ἐστὶ πρὸς θεραπείαν ἁρμοδίων. καὶ ἦν ἰδεῖν ἀπεσταλμένων πλῆθος πολύ, τοὺς μὲν ἐν Σερβίᾳ, τοὺς δὲ ἐν τῇ Κωνσταντίνου, ἄλλους ἐν ταῖς νήσοις ἐρευνῶντας τὰ πρὸς ἰατρείαν χρήσιμα· ὃ δὲ μέλλων πομπατίζεσθαι παρὰ τῶν ἰατρῶν, τοῦ κενῶσαι τῶν ἐντέρων τὸ βάρος, καὶ κουφίσαι πνεύμονα, καὶ ἧπαρ,

ἧπαρ, διεῤῥάγη κοιλίαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἔνδον πλάσιν αὐτοῦ τῇ γῇ παραδεδώκασιν ἐντὸς τοῦ δωματίου, οὗ ἔκειτο· τὸ δὲ σῶμα μύροις ἀλείψαντες, καὶ σινδόνι εἱλήσαντες κατέθηκαν ἐπὶ στρωμνῆς ὡς ἀσθενῆ ζῶντα. Ταῦτα οὖν πάντα ἐπράττοντο παρὰ τῶν δύο Βεζυρίδων, καὶ τῶν παίδων τοῦ παλατίου· οἳ οὐκ ἐξήρχοντο, οὔτε ἐκοινολογοῦντο μετά τινος. ὁ σκοπὸς οὖν τοιόσδε· εἰ μάθωσι τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τὰ πέριξ ἔθνη, Ῥωμαῖοι, Σέρβοι, Γενουῖται, Βένετοι, ἐν τῇ ἀνατολῇ ὁ Καραμὰν, οὐ δυνήσεται κατελθεῖν ἐκ τῶν ὁρίων Περσίας ὁ κληρονόμος Μουρὰτ, καὶ γενήσεται θόρυβος ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ στάσις ἐν τῷ στρατῷ. καὶ τὰ τῆς ἑῴας πάντα ἀφειδῶς ὁ Καραμὰν λεηλατήσει, τὰ δὲ τῆς Θρᾴκης οἱ Χριστιανοὶ, καὶ ἔσονται Τοῦρκοι δυστυχοῦντες, καὶ Ῥωμαῖοι τοῖς ἀτυχήμασι θάλλοντες.

onus, & ad levandum pulmonem & jecur, reipsa per medium ventrem dissectus est, eique omnia viscera detracta quæ humi in parte domus, quam habitabat defossa sunt. cadaver reliquum iounctum aromatis condierunt, & sindone involutum super lectum deposuerunt, ac si vivus adhuc ægrotasset. Hæc omnia amborum Vezirorum consilio agebantur, famulorumque Palatinorum opera, qui intra domus limina coerciti, cum nullo colloquebantur. in eumque finem, ne, si mors imperatoris innotuisset Romæis, Serviis, Genuensibus, Venetis, atque in oriente Karamano, ex Persiæ finibus ad exercitus penetrare non posset Morates imperii hæres: neve etiam tumultibus bellicis Respub. distraheretur, seditionibus exercitus æstuarent; cunctas quoque orientis provincias Caramanus immaniter vastaret, Thraciamque Christiani deprædarentur, proinde Turcorum res infeliciter succederent, Romæis interim florente ac prospera fortuna utentibus.

Edit. Paris. pag. 72.

CAPUT XXIII.

Morates Prusam venit. Mahumetis mors in vulgus a Bassis editur. Prusam abeunt Veziri, defuncti Sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus vicinis ad Moratem missi. Manuel a Morato fratres ejus impuberes, ex testamento Mahumetis sibi tradi, frustra poscit, & ideo Mustapham & Cinciitem in scenam adversus Moratem producit. Mores quidam Turcorum explicantur.

ΤΟΥΤΩΝ οὖν οὕτως ἐχόντων, καὶ διὰ ταχυδρόμου τινὸς τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τῷ Μουρὰτ ἀπαγγείλαντες, ἐν Ἀμασείᾳ τότε διάγοντος, μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ ὃν ἔστειλαν ἄγγελον ἔφθασε μηνύων αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν Μουράτ· καὶ ὡς κατῆλθεν ἐγγύς που Προύσης ἐν κώμῃ τινὶ καλουμένῃ Μελαίνᾳ. καὶ γραφὰς αὐτοῖς ἐνεχείρησε τοῦ Μουρὰτ, δηλούσας τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὁρίζουσας τῷ Παγιαζὰτ, ὅπως λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἐπανήκῃ ἐν Προύσῃ· ἵνα καὶ τὸν πατέρα θάψωσι, καὶ αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀναγορεύσωσι. Τότε ὁ Παγιαζὴτ μεθ᾽ ὅσης ἡδονῆς, καὶ χαρᾶς δεξάμενος τὰ γράμματα, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ μεγιστᾶσι, καὶ μέρους οὐκ ὀλίγου τῆς πόλεως, ἤρξατο δημηγορεῖν τοιάδε· Ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, οὐ χρὴ λέγειν καὶ δημηγορεῖν, ἐκ ποίας εἰς ποίαν τύχην ὑψώθημεν, συνευδοκοῦντος Θεοῦ διὰ παρακλήσεως τοῦ προφήτου. οἴδατε γὰρ ἀκριβῶς οἱ μὲν αὐτόπται, οἱ δὲ παρὰ τῶν γονέων ἐνωτισθέντες, ὡς οὐκ ἔστιν οὔπω ἑξηκοστὸν ἢ πλέον τι, ἀφ᾽ οὗ τὸν πορθμὸν διαβάντες οἱ τοῦ Ὀθμὰν, ἔτος, τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἐκράτησαν· καὶ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων καὶ Σέρβων ὑποτελῆ, καὶ ὑπόφορον ἔδειξαν. ἀλλὰ καὶ Βλάχους ὑπὲρ τὸν Δάνουβιν, καὶ Οὔννους, καὶ μυριάριθμον γένος Ἀλβανοὺς, καὶ Βουλγάρους, πάντας σχεδὸν εἰπεῖν, τοσοῦτον εἰς τέλος αἰχμαλωτίζοντες ἐταπείνωσαν, ὡς καὶ τὰ δημόσια αὐτῶν τέλη μὴ ἐξισχύειν, τοὺς φόρους τοὺς ἐτησίους τοὺς διδομένους ἡμῖν, ἐξαρκεῖν· ἀλλὰ καὶ τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐξαποστέλλειν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀρχηγοὺς δουλοπρεπῶς, πῶς; ἔλεον ζητοῦντες, καὶ οἶκτον, ἀνακωχὴν δεινῶν, καὶ εἰρήνην παρ᾽ ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅσον ἐγκρατὲς καὶ περὶ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ἀξιω-

DUm res eo loci stant, per cursorem Morati Amasiæ sedem habenti mortem patris ocyssime nunciant; exactis tandem diebus quadraginta nuncius ille, quem miserant, redit, ipsisque nunciat Moratis adventum: quodque non longe a Prusa ad vicum, qui Melæna appellatur, devenisset. litteras insuper Moratis ipsis reddidit, quibus monebat jam Prusam se advenisse: jubetque Bajazitem ut, cum toto cœtu patriciorum, Prusam ad se veniat, patrisque sui cadaver advehat ad id sepeliendum, ut etiam se imperatorem proclament, ac salutent. His litteris summa cum voluptate & gaudio perlectis, postridie suggestum conscendit Bajazites, comitantibus eum satrapis cunctis ac proceribus, & maxima civium parte circumstante, talemque ad eos orationem habere cœpit: *Supervacuum fuerit, o viri, apud vos verba facere, quæ in memoriam vobis revocent, ex quibus primordiis atque initiis ad eam, qua nunc fruimur, fortunam Deo annuente, & propheta nostro apud eum intercedente, evecti sumus. Plerique rebus ipsi interfuistis, vel a parentibus vestris audivistis, nondum sexaginta annos elapsos esse, vel certe paulo amplius, ex quo ab Othmano genus ducentes principes, trajecto freto Thraciam universam armis suis subegerunt: Romæorumque imperium ac Servios tributa sibi pendere coegerunt. hosque non solum, verumetiam Vualachos ultra Danubium, Hunnos, populosasq; nationes Albanos & Bulgaros. Omnes, ut verbo dicam, in servitutem redactos tantis tributis oppresserant, ut ipsorum ærarium, ac publica vectigalia, nobis solvenda tributa ac stipendia non æquarent. Verum etiam ad id calamitatis compulsi sunt, ut filias suas puerosque imperatoribus serviliter mitterent. at qua de causa? clementiam ac commiserationem erga se excitaturi, atque*

Morates de patris sui morte certior factus Prusam venit.

Mahometis mors in vulgus edita, & Mahometis proclamatio.

Bajazitis Veziri ad exercitum oratio.

nnarumque inducias ac pacem a nobis petentes. Hoc insuper potentiam hujus imperii dignitatemque auget, sapienter ac prudenter collectos ex omnibus gentibus homines, eosque ut plurimum sortis infimæ & agrestes, Deum unicum, quem Propheta prædicavit, non colentes, ad veram pietatem ipsos conduxisse: fortunatos, dignitatibus & honoribus ornatos, clarosque duces effecisse. Ex quorum numero ipse ego, & vestrum pars maxima, quæ me loquentem audit, sumus. Animo itaque despondere haud convenit, neque socordiæ deditos esse, sed sobrios vigilare. Et singuli, tamquam filii naturales & genuini Othmanis, pugnare debemus pro paterna hereditate; nec negligentia nostra eam disperdi sinere debemus. Etenim & pater & dominus bonorum largitor ipse unus est Mahometes, ipsiusque successor Morates, primogenitus liberorum ac dilectissimus, qui in throno patris sui nunc sedit in amplissima urbe Prusa. Pater ipsius dominus noster commune debitum solvit.

Edit. Paris. pag. 73.

Hæc locutus cum ejulatu & lachrymis vehementer planxit, simulque omnes proceres & satellites ingenti cum tumultu & strepitu uno spiritu lamentabiliter flebant. Tum Bajazites, & Hibraimus cadaver portantes in atrio palatii posuerunt, multoque luctu mortuum prosecuti, copias orientis versus Callipolim postridie incedere jusserunt, quas pedibus subsequebantur magnates cum Bajazite cadaver comitantes. Trajectum deinde freto Prusam id detulerunt, & in sepulchrum deposuerunt, quod sibi vivus extruxerat; per octiduum luxerunt, &, ad defuncti memoriam celebrandam, juxta nationis ritum justa peregerunt: luctu postmodum finito Moratem Imperatorem proclamant ac salutant. Celebritate deinde pro majestate imperii decenter transacta, multa ac magni pretii dona largitus est Imperator aulæ suæ purpuratis: ipsique vicissim munerum oblatione adjuncta eum venerati sunt, de rebus deinde imperii consultarunt. Legatos illico ad Caramanum, & Romæorum Imperatorem destinant, ut ipsos de Mahometis obitu, & Moratis inauguratione monerent, ac pacis fœdera renovarent, pro more a principibus ad imperium recenter assumptis usurpato. Rebus etenim orientis imprimis prospectum cupiebant earumque securitati, pacta per jusjurandum cum Caramano amicitia. deinceps vero ad res Thraciæ curas conversuri, ubi in eam trajecissent. At Imperator Manuel prævertit missis legatis Palæologo Lachyne, & Theologo Corace, qui Moratem consolarentur, & primordia imperii ipsi gratularentur. De postrema deinde patris ejus voluntate mentionem faciunt, & secundum illam postulant pueros Imperatori tradi; siquidem concordiam & amicitiam, quæ inter eum patremque ejus intercesserunt, integras ac incorruptas permanere velint. Quod si tradere pueros, patrisque legibus obtemperare recusaverint, successorem apud se Imperator habet, quem brevi Macedoniæ principem, Chersonesi ac totius Thraciæ constituet; confestim etiam Asiæ & totius orientis. Idque consilium supra memorato Mustaphæ aperuit Manuel. Ad hæc Bajazites pro novo Imp. Morate respondit legatis, asserendo minime honestum esse, neque Prophetæ legibus & oraculis consonum, Musulmanorum liberos apud Cavuridas educari & institui, hoc est piorum filios sub impiorum tutela esse,

Prusam abeunt Veziri cum exercitu & Mahometis cadaver secum ferunt.

Morates imperator salutatus.

Legati missi ad principes vicinos, qui Mahometem obiisse nunciant.

Manuel legatos jam miserat ad Moratem.

pag. 74.

Manuel ex testamento Mahometis, ejus filios impuberes sibi tradi omnis objectis poscit.

Bajazitis ad Manuelis legatos responsum.

A ματιαότερον, σοφῶς καὶ ἐπιστημόνως συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν, καὶ ταῦτα τὸ πλέον κακοτυχὲς, καὶ ἀγροτικὸν, καὶ Θεὸν ἕνα μὴ σέβοντες τὸν, ὃν ὁ προφήτης ἐκήρυξε· καὶ θεοσεβεῖς, καὶ εὐτυχεῖς ἀξιωματικούς τε, καὶ λαμπροὺς ἡγεμόνας ἀπέδειξαν· ἐξ ὧν κἀγὼ, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀκουόντων, ἃ λέγω, τυγχάνομεν. δεῖ τοίνυν μὴ ῥαθυμεῖν, μηδὲ ὀκνεῖν, ἀλλὰ νήφειν, καὶ ἐγρηγορεῖν. καὶ ὡς υἱὸς γνήσιος τοῦ Ὀθμὰν ἀφ' ἡμῶν ἕκαστος ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἀμελήσαντες φθείρωμεν· καὶ γὰρ καὶ πατὴρ, καὶ δεσπότης, εὐεργέτης τε, καὶ δοτὴρ ὁ αὐτὸς εἷς ἐστὶν ὁ Μεχεμὲτ, καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Μυρὰτ ὁ πρῶτος, καὶ ποθεινότατος τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ὃς καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ B ἐκάθισεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει Προύσῃ νυνί· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἡμέτερος δεσπότης ἀπέδωκε τὸ κοινὸν χρέος· Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκόψατο κοπετὸν μέγαν μετ' οἰμωγῆς καὶ δακρύων, καὶ ἅμα πάντες οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ ῥαβδοῦχοι μιᾷ φωνῇ ἀλαλάξαντες μετὰ θορύβου καὶ κρότου πολλὰ γοερῶς ἔκλαιον. τότε ὁ Παγιαζὴτ σὺν τῷ Ἰμπραὴμ βαστάσαντες τὸ πτῶμα, ἔθηκαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ ἱκανῶς θρηνήσαντες, ἐκέλευσαν τῇ ἐπιούσῃ τὰ στρατεύματα τῆς ἕω πορεύεσθαι πρὸς Καλλιούπολιν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες σὺν τῷ Παγιαζὴτ βάδην κατόπισθεν σὺν τῷ νεκρῷ. καὶ διαβάντες τὸν πορθμὸν ἔφερον αὐτὸν ἐν Προύσῃ, καὶ κατέθεντο ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, C πένθος ποιήσαντες ὀκταήμερον· Τὰ μνημόσυνα δὲ ὡς καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστὶ ποιήσαντες, καὶ τὸ πένθος ἀποβάλλοντες τὸν Μυρὰτ ἀρχηγὸν ἀνηγόρευσαν· καὶ τὰ εἰκότα ἑορτάσαντες, καὶ φιλοτιμίας οὐκ ὀλίγας, καὶ εὐεργεσίας τοῖς ἄρχουσιν ἀμείψας· καὶ αὐτοὶ σὺν δώροις τὴν προσκύνησιν ἕκαστος ἀποδεδωκότες, περὶ τῆς ἡγεμονίας ἐφρόντιζον· καὶ δὴ πρέσβεις ἡτοίμαζον πρὸς τὸν Καραμὰν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, μηνύοντες τὸν θάνατον Μαχουμὲτ, καὶ τὴν ἀναγόρευσιν Μυρὰτ, καὶ πίστεις ἀνανεοῦντες εἰρηνικὰς, ὡς ἔθος τοῖς νέοις ἀρχηγοῖς, καὶ ἡγεμόσι. καὶ γὰρ ἐβάλοντο τὰ τῆς ἕω προοικοδομῆσαι, καὶ ἀσφαλίσαι, ὡς χρὴ, διὰ συνθηκῶν καὶ ὅρκων μετὰ τοῦ Καραμάν. καὶ τότε τὰ τῆς Θρᾴκης D σκέψασθαι περάσαντες τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ προαρπάσας τὸν καιρὸν, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, τὸν Παλαιολόγον Λαχανᾶν, καὶ Θεολόγον Κόρακα, ὡς δῆθεν παραμυθῶν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰ εἰσόδια συγχαιρόμενος· πρὸς τούτοις ἀναμιμνήσκοντες, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑστεραίαν βούλησιν, αἰτοῦντες τὰ παιδία δοθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴπερ βούλονται ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς ἦσαν. εἰ δ' οὐ βούλονται διδόναι, καὶ τοῖς πατρικοῖς θεσμοῖς μὴ προσέχειν, αὐτὸς, ἤγουν ὁ βασιλεὺς ἔχει τὸν ἔφεδρον, καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καταστήσει τοῦτον ἄρχοντα Μακεδονίας, καὶ Χερρονήσου, καὶ πάσης Θρᾴκης, οὐ μετὰ πολὺ δὲ καὶ Ἀ- E σίας, καὶ πάσης ἄλλης ἀνατολῆς· ἐσήμαινε δὲ τῷ προδηλωθέντι Μουσταφᾷ. ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ νέου ἀρχηγοῦ Μυρὰτ, ἔδωκε πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀπόκρισιν, λέγων, Ὡς οὐκ ἔστι καλὸν, καὶ τοῖς τοῦ προφήτου θεσπίσμασι συνᾷδον, Μουσουλμάνων παῖδας τρέφεσθαι παρὰ Καβουρίδων, καὶ παιδαγωγεῖσθαι· τουτέστιν εὐσεβῶν παῖδας παρ' ἀσε-

γον ἐπισκοπεύεσθαι. ἀλλ' εἰ θέλει ὁ βασιλεὺς ἐχέτω τὴν ἀμετέραν ἀγάπην, καὶ μενέτω κατὰ τὰς πρώτας συνθήκας φίλος, καὶ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν τούτων πάντων, ἐκτὸς ἄλλης ἐπισκοπικῆς διαθέσεως· ἕξομεν δὲ καὶ ἀμεῖς τὴν αὐτοῦ φιλίαν ὡς ἕρμαιόν τι, καὶ καθολικὸν ἐπισφράγισμα τῆς ῥούπης, μὴ ἐπεμβαίνειν τι τῶν ἀπαισίων, μηδὲ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν τις ἀφ' ἀμῶν· ἀλλ' ἐν μέσῳ ἀμῶν καὶ ὑμῶν ἔσωσαν ὅρκοι καθάπερ σιδηροῦς τοῖχος, καὶ ἀσφαλὲς περίφραγμα. τὸ δὲ αἰτεῖν παῖδα, καὶ ἔχειν, καὶ ἐπισκοπεύειν, ἀδύνατόν ἐστι αἰτοῦντι συντίθεσθαι. τὸ δὲ δοῦναι μᾶλλον ἀδυνατώτερον. Τούτοις τοῖς λόγοις ἀποπεμφθέντες οἱ τοῦ βασιλέως πρέσβεις, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα πάντα ἀναλέξαντες, ἔδοξε τὰ ῥήματα δήγματα. καὶ δὰ τὴν ψυχὴν ἀαμών, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐλθὼν τῶν πραγμάτων, ὧν συνετάξατο τῷ Μυσταφᾶ ἄρτι ἐν τῇ Λήμνῳ νήσῳ διάγοντι, ἐξ ὅτε παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπέμφθη ἐξόριστος, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· μετακαλεῖται Δημήτριον Λάσκαριν τὸν Λεοντάριον, ἄνδρα, καὶ ὡς χρὴ εἰπεῖν, στρατηγὸν γενναῖον, εὐδοκιμήσαντα ἔν τε Λακεδαιμονίᾳ καὶ Θετταλίᾳ τὸ πρῶτον, ζῶντος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀνεψιοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος· καὶ γὰρ ὁ Δημήτριος οὗτος εἶχε τὰ πρῶτα τῆς τιμῆς παρ' αὐτῷ. Θανόντος δ' αὐτοῦ πέμπει τὸν τρίτον τῶν υἱέων αὐτοῦ, στεφανώσας δεσπότην ἐν Θετταλίᾳ· τὸν δὲ Λεοντάριον μεταπέμψας ἐκεῖθεν, εἶχον ἐν Κωνσταντίνου πλησίον αὐτοῦ, ὡς ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ δόκιμον· καὶ γὰρ ηὐτύχει ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἓξ παισὶν ἄρρεσιν, ὧν ὁ πρῶτος ἦν Ἰωάννης. ὃς καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. ὁ δεύτερος Θεόδωρος, ὃν καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας κατέστησεν· ὁ τρίτος Ἀνδρόνικος, ὃς καὶ Θετταλίας δεσπότης ἐγένετο. ὁ τέταρτος Κωνσταντῖνος, ὃς καὶ τὰ ποντικὰ μέρη τὰ πρὸς Χαζαρίαν ἐκληρώσατο· πέμπτος δὲ Δημήτριος, καὶ ἕκτος Θωμᾶς, οἳ καὶ σὺν τῷ πατρὶ διῆγον νήπια τυγχάνοντες. Τότε οὖν χρείας κατεπειγούσης, τριήρεις δέκα, ὡς χρή, ἐκ τῆς Κωνσταντίνου τῷ Δημητρίῳ τῷ Λάσκαρι παραδούς, ἔπεμψεν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, προστάξας αὐτὸν λαβεῖν τὸν ἐξόριστον Μυσταφᾶν σὺν τῷ πολλάκις προρρηθέντι Τζουνεΐτ, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐν Χερρονήσῳ σὺν τῇ δυνάμει τῶν τριήρεων. καὶ τὸν Μυσταφᾶν ἀρχηγὸν καταστήσει Θρᾴκης (ὡς υἱὸν ὄντα φυσικὸν τοῦ προαπερχομένου Παγιαζὴτ) καὶ ὡς καθολικὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τόπων, καὶ ἐπαρχιῶν· ὃ δὴ καὶ γέγονε. Καὶ γὰρ ἔθος ἦν ἀρχαῖον τοῖς Τούρκοις τὸ μὴ πολυπραγμονεῖν τίνος υἱός, καὶ τίνος ἐκεῖνος παῖς, πλὴν καὶ μόνον εἰ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονός ἐστι. εἰ δὲ οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἀδύνατον ὑπείκειν, καὶ ὡς ἀρχηγὸν τιμᾶν· Ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν, τὴν ἔκπαλαι γενομένην παρὰ τῶν Τούρκων ἐπίνοιαν διηγήσασθαι, ἣ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν σώζεται, καὶ δι' αὐτῆς ἀνδρείως τῶν Χριστιανῶν ἐφίστανται, καὶ τρόπαια κατ' αὐτῶν διεγείρουσι, καὶ ἐς ἀεὶ τὴν νικῶσαν ὡς οὐκ ἄλλο γένος κεκλήρωνται. Οἱ Τοῦρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος, καὶ τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια διαβάντες, καὶ ἀρξάμενοι ληλατεῖν τὰ τῆς ἄνω Καππαδοκίας μέρη, καὶ τῆς Λυκαονίας, ἐκήρυττον, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχηγοῦ, διὰ τοῦ κήρυκος, ὡς εἴ τις βούλοιτο εἰς ἐπιδρομὴν ἀ-

Ducæ Hist. Byz.

sed si velit Imperator, *amicitiam nobiscumque ineat, eamque colat juxta priora fœdera, sitque pater horum, quotquot sunt patrorum, at a tutelæ munere prorsus abstineat. ejus quoque amicitiam sacro apponemus, eamque loco diplomatis catholici sigillo firmati habebimus: cavebimusque ne quis nostrum præter fas & æquum quicquam tentet, aut terminos transiliat. verum etiam demus juramenta mutua, quæ sint tanquam murus aheneus & munitum vallum inter nos. Petitionibus vero vestris, quibus pueros apud vos habere postulatis, eorumque tutelam gerere, annuere impossibile est, tradi vero ipsos multominus factu possibile.* Cum hoc responso dimissi imperatoris legati, ad eum omnia renunciant, quæ ipsi visa sunt aspera. Quare animo æger, memorque eorum, quæ nuperrime transacta erant cum Mustapha, qui in Lemno insula commorabatur, ex quo illuc relegatus fuerat: ad se venire jubet Demetrium Lascarim Leontarium, virum, ut verum dicam, fortissimum belli ducem, qui Lacedæmonæ & in Thessalia multis animi sui fortitudinem approbaverat, dum vixit & regnavit in illis Johannes Palæologus Imperatoris ex fratre nepos: apud quem hic Demetrius summos honores adeptus est, primosque magistratus gessit. At Johanne mortuo, tertium filiorum suorum Thessaliæ principem coronavit Manuel, illucque regnatum misit illinc ad se Leontarium vocavit, eumque Constantinopoli in aula sua habuit, utpote virum prudentem, & rei bellicæ peritum. Imperator equidem Manuel sex masculorum prole auctus erat, quorum primus erat Johannes, qui a patre Romæorum Imperator coronatus & designatus est. Secundus Theodorus, quem Lacedæmonis Despotam constituit tertius Andronicus Thessaliæ imperavit. Quartus Constantinus regiones ad Pontum sitas Chazariæ finitimas sortitus est: quintus Demetrius, sextus Thomas, qui, quod infantes essent, in domo patris educabantur. Itaque, cum rerum status tunc urgeret, triremes decem optime instructas, quæ in portu Constantinopoleos erant, Demetrio Lascari dedit, eumque in insulam Lemnum mittit, datque in mandatis, ut relegatum Mustapham cum sæpius dicto Cincite accipiat, in Chersonesum ipsos exponat cum copiis, quas in triremibus haberet: constituat etiam Mustapham Thraciæ principem (ut qui filius naturalis esset demortui Bajazitis) universique patrimonii heredem, regionum ac præfecturarum. Quod mox factum fuit. Consuetudo etenim inter Turcos olim invaluit, non curiose perpendere ea quo natus hic aut ille foret, verum unum solum ad imperium adipiscendum sufficiebat, Othmanica stirpe ortum esse: quod si ab ea genus aliquis non duxerit, obsequium ei præstari, & ut imperatori honorem haberi impossibile erat. Hinc vero data occasione incipiam narrare consilium a Turcis olim initum, quo hactenus se gerunt, Christianos fortiter invadunt, de ipsorum strage trophæa erigunt, perpetuasque victorias, non ut aliæ gentes, de ipsis reportant. Cum Turci sedes, quas in Persia habebant, commutassent, Armeniæ confinia transcendissent, & a deprædatione superioris Cappadociæ & Lycaoniæ latrocinia sua auspicati essent, principis nomine & auctoritate significabant tubicinum voce, ut, si quis vellet in infideles incur-

Legati ad Manuelem redeunt & responsa Bajazitis referunt.

Manuelis filii VI.

Edit. Paris. pag. 75.

Mustaphas & Cincites in Scenam a Manuele producti.

Mores quidam Turcorum.

Turci Christianis bellum inferre semper parati.

ſionem facere, ad eos conveniret. Gens equidem Turcica rapinis dedita erat, injuriiſque inferendis præ cæteris adſueta: ſeque etiam mutuis direptionibus infeſtabant. Quod ſi adverſus Chriſtianos aliquid, vel verbis ſolis, tentandum fuerit, una præconis ſeu tubicinis vox audita, ad incurrendum ciet, quod apud ipſos *Ackin* dicitur; omnes ergo effuſi, velut amnis rapidus, ſponte ſua, ſine commeatu & pecunia, ſine jaculis & acinacibus pleri-que: alii pedes in denſa & numeroſa agmina conglobati ruunt. Neque alia arma plurimi præter clavas manu geſtantes, inque Chriſtianos, Dei judicio arcano tam gravibus ſuppliciis ac pœnis, propter multitudinem peccatorum gentis noſtræ, damnatos, irruentes, viros velut pecudes eos capiebant. Cumque continenter ad hæc uſque tempora in nos irruperint, Anatoliæ non ſolum themata, ſed & Thraciæ ſubegerunt, a Cherſoneſo ad Iſtrum provinciis omnibus domitis. Nec etiam quotidianos caſus ac eventus neglexere. cum Serviis enim, mutato conſilio, hodie pacem ineuntes, ſequenti die Atticam, Lacedæmonem, Achajam & Hellada populabantur. Poſtridie cum Romæorum regiones pacem ac tranquillitatem, ut videbatur, adepturæ erant, luctus & clades Serviis imminebant, deincepſque Bulgaris, poſtmodum Albanis, & finitimis gentibus; omneſque ſine diſcrimine feras aut manſuetas nationes diſperdere non ceſſaverunt iſti barbari, nec hactenus ceſſant; utque mihi videtur finem non facient, donec Dei timorem in animos induerimus. In Deum equidem impie nos geſſimus, qui baptizati ſumus in nomine patris, filii, & ſancti Spiritus divinitatis unius, qua deſpectui habita, mandata Dei veri tranſgredimur, & irrita facimus: propterea tradiri ſumus impiis, pœnas a nobis merito exigentibus, Deo ita recte ac juſte decernente. Non ſolum autem gentes innumeras, quæ citra Iſtrum habitant, ſubegerunt; ſed & ultra quampluri-mas alias, in quibus Walachi ſunt, penitus debellavere. In Hunnos gentem numeroſiſſimam etiam penetraverunt. Atqui in eas gentes irrumpunt non ſolum finitimi, qui nempe Thraciam, Atticam, Illyricum, Æmum montem incolunt, quique juxta Serviam accolunt. (Sane, ut mihi videtur, frequentior his temporibus eſt populus, illum dico, qui Imperatoribus Othmani ſtirpe oriundis paret, a freto Calliopoleos ad Danubium uſque quam in partibus Anatoliæ.) Sed etiam Turci qui Aſiam & Phrygiam habitant. Quid inquam? Lycaones qui Armeniæ finitimi ſunt, Amaſini, Cappadoces, Cilices, Lycii & Cares Danubium uſque pedes proficiſcuntur, ut latrociniis Chriſtianos devaſtent. Si centum namque millia ipſorum provinciam quamlibet invadant, latronum more nihilominus graſſantur direptiſque omnibus aufugiunt. His incurſionibus in Thracia univerſa ad Dalmatiæ limites ſolitudinem fecerunt. Albanos gentem hominibus frequentiſſimam ad paucos redegerunt. Walachos pariter ac Servios, tandemque Romæos penitus deleverunt. His in ſervitutem hoc modo redactis quintam prædę partem ac ſpoliorum Imperatori addicunt, juxta eorum novellam conſtitutionem; eamque ex præſtantioribus ſelectam imperio conſecrant. Si quando vero juvenis aliquis robuſtus inter captivos comparuerit, hunc vili pretio

Turcorum ſtratagema dum ſinguloſ adoriuntur.

Edit. Pariſ. pag. 76.

Provinciæ Europæ Turcis ſubditæ hominibus frequentiores quam Aſiaticæ.

Quinta prædæ pars imperatori cedit, etiamque mancipiorum novella conſtitutione lata anno Hegiræ 763 Chriſti 1362.

A πίσων ἐλθεῖν, ἐλθέτω. ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν Τούρκων, ὡς οὐκ ἄλλο, φιλάρπαγον, καὶ φιλάδικον, πρὸς ἀλλήλα γὰρ ἦν· εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν, τί χρὴ καὶ λέγειν; καὶ εἰ μόνον τὴν τοῦ κήρυκος φωνὴν ἀκούσωσι, ὡς πρὸς ἐπιδρομὴν, ὃ καλεῖται κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Ακίν, τό τε πάντες χύδην, καὶ ὡς ποταμὸς ῥέων, αὐτόκλητοι ἄνευ βαλαντίου καὶ πήρας οἱ πλεῖστοι, καὶ αἰχμῶν, καὶ ἀκινακῶν· ἕτεροι πεζοὶ τὴν πορείαν, μυριαρίθμους παρεμβολὰς στοιχήσαντες, θέουσιν, οὐκ ἄλλα οἱ πλείονες, ἀλλ' οἱ ῥόπαλον ταῖς ἑκάστου χερσί, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὁρμῶντες, ὡς πρόβατα τύπτες ζωγρων· ἀρρήτοις Θεοῦ κρίμασι τοῦτο καθ' ἡμῶν τὸ ψήφισμα δεδωκότος, ἕνεκα πλήθους ἁμαρτιῶν τῶν ἡμετέρων γένους. καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχὴς κρατοῦσα ἄχρι τοῦ νῦν·
B οὐ μόνον τὰ ἀνατολικὰ θέματα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θρᾴκης κρατήσαντες, ἀπὸ Χερρονήσου μέχρι τοῦ Ιστρου πάσας τὰς ἐπαρχίας καθυποτάξαντες. τὸ καθ' ἑκάστην μὴ ἀμελοῦντες, ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μεταχηματιζόμενοι τοῖς Σέρβοις, αὔριον τὰ τῆς Αττικῆς καὶ Λακεδαιμονίας, Αχαΐας καὶ Ελλάδος ἐλαΐζοντο. μετὰ τὴν αὔριον δὲ τὰ τῶν Ρωμαίων, ὡς ἐδόκει, τὴν εἰρήνην ἐπιστώντων, θρῆνος, καὶ οὐαὶ τοῖς Σέρβοις ἐπέρρεε· εἶτα Βουλγάροις, μετέπειτα Αλβανίταις· καὶ καθ' ἑξῆς λυμαίνοντες ἅπαν ἀγελαῖόν τε καὶ ἥμερον ἔθνος οἱ βάρβαροι, οὐκ ἐπαύοντο, καὶ οὐ παύονται ἄχρι
C τῆς σήμερον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ οὐ παύσονται, ἄχρις ἂν ἡμεῖς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν τῷ λάβωμεν. καὶ γὰρ εἰς τὸ θεῖον ἡμεῖς ἀσεβοῦντες, βάπτισμα ἔχοντες εἰς ὄνομα Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς θεότητος, καὶ ταύτης καταφρονοῦντες, ἀθετοῦμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ· τοῖς ἀσεβέσι παρεδόθημεν, καὶ δικαίως ὑπ' αὐτῶν κολαζόμεθα· τοῦ Θεοῦ τοῦτο καλῶς καὶ δικαίως ὁρίσαντος. Καὶ οὐ μόνον τὰ πρὸ τοῦ Ιστρου μυριάριθμα ἔθνη, καὶ πάμπολλα· ἀλλὰ καὶ μετὰ Ιστρον Βλάχους εἰς τέλος ταπεινώσαντες· Οὔννους αὐτοὺς τὴν ἀμέτρητον πληθὺν ἀδιάμετρον κατεργάσαντες· Καὶ οὐ μόνον οἱ
D γειτνιῶντες Τοῦρκοι κατατρέχουσιν, οἱ τῆς Θρᾴκης, οἱ τῆς Αττικῆς, οἱ τοῦ Ιλλυρικοῦ, οἱ τοῦ Αἱμιμόντου, καὶ οἱ γειτνιῶντες Σερβίαν. (καὶ γὰρ, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, πολὺ πλέον τυγχάνει τὸ γένος τοῦτο τὸ σήμερον, ἀπὸ πορθμοῦ Καλλιουπόλεως ἄχρι τοῦ Ιστρου, παρ' ὅσον ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς μέρεσι τὸ κατοικοῦν· λέγω τὸ ὑπήκοον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐκ τῶν Οθμάν·) ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ασιάτιδος γῆς, καὶ οἱ τὴν Φρυγίαν οἰκοῦντες· καὶ τί λέγω; Λυκαόνες οἱ ἐν τοῖς Αρμενίων ὁρίοις κείμενοι, Αμασινοὶ, Καππαδόκαι, Κίλικες, Λύκιοι, Κᾶρες ἄχρι Δανούβεως πεζοὶ πορείαν ποιοῦντες, ἕνεκα τοῦ κλέψαι Χριστιανόν· Καὶ γὰρ εἰ καὶ μυ-
E ριάκις μύριοι ἐπέλθωσι τῇ τυχούσῃ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ λῃστρικῶς ἐπεμβαίνουσι, καὶ ἁρπάζοντες φεύγουσι. τοῦτο τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἄχρι Δαλματίας ἔρημον ἀπειργάσατο· τοῦτο τοὺς Αλβανοὺς, γένος ὑπὲρ ἀριθμὸν ὂν, δι' ἀριθμήτους ἐποίησεν. Βλάχους ὁμοίως, Σέρβους, καὶ Ρωμαίους εἰς τέλος ἀφάνισε. τούτων οὕτως αἰχμαλωτιζομένων, τὸ πέμπτον τῶν λαφύρων τῷ ἀρχηγῷ προσκυροῦσι, κατὰ τὸν αὐτῶν νεαρόν. καὶ ἀφοσιοῦσι τοῦτο τὸ πέμπτον τῇ ἀρχῇ· καὶ τοῦτο τὰ κρείττονα· εἶτα καὶ οἱ τῶν ἀρχηγῶν, καὶ τὰς ἀρχὰς ἐξισῶσαι· ὅπου δ' ἂν νέον καὶ εὔρωστον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἴδωσι, τοῦτον δὲ

ἐλαχίστου τιμήματος ὠνήσαντες, εἰσποιοῦντο τῇ ἀρχῇ καὶ δοῦλον κατονομάζουσι. καὶ τούτους ὁ ἀρχηγὸς νεόλεκτον στρατὸν, κατὰ δὲ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Γενίτζιρι, καλεῖ. οὓς καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν μετάγων καὶ περιτέμνων, οἰκείους αὐτοῦ κατονομάζει· δοὺς αὐτοῖς πάμπολλα δῶρα, καὶ ὀφφικίων τὰ λαμπρότατα, φροντίδας οὐ τὰς τυχούσας, καὶ παντοίων ἄλλων ἀγαθῶν· ὁμοτραπέζους καὶ συμπότας ποιῶν αὐτούς· ἔχων εἰς αὐτοὺς στοργὴν ὡς πατὴρ πρὸς τέκνα· καὶ ταῦτα τίνας; αἰπόλους καὶ ποιμένας, βουκόλους τε καὶ χοιροβοσκούς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἱπποφορβῶν· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἀφαεῖνοι ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς οὐδὲν λογίζοντες· μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δόξης ἧς ἔτυχον ἀπολαβόντες, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι ταύτης, πάσχουσιν ἐν καιρῷ πολέμου ὑπὲρ ἄνδρας, καὶ τὴν νικῶσαν λαμβάνουσι· τὸ γνωριστικὸν δὲ σημείωμα τούτων τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, ὃ κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν Ῥωμαίων Ζαρκολὰν λέγουσι. καὶ γὰρ κοινοὶ πάντες Τοῦρκοι τὸ αὐτὸ χρῶνται ὡς κεφαλῆς περιβόλαιον· οἱ μὲν πάντες, ὅσοι ἐξ ἰδιωτῶν, καὶ ἐξ εὐγενῶν τυγχάνουσι, κοκκινοβαφὲς τοῦτο χρῶνται· ὅσοι δὲ τῷ ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ὑπέπεσον ζυγῷ, γραφέντες δοῦλοι τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτοι λευκόχροα φοροῦσι τὰ τῆς κεφαλῆς περιβόλαια ἐκ πίλου λευκοτάτου· ἡμισφαιρὲς ὅσον χωρεῖν κεφαλὴν, ἔχον περιττεῦον ἄνωθεν τῆς κορυφῆς ὅσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς ὀξὺ καταλῆγον· Τοῦτο τοίνυν τὸ κάλλιστον σύνταγμα καθ' ἕκαστον ἔτος ὑπερπερισσεῦον ἐστί, καὶ εἰς τὸ ἓν, ἑκατοντάκις ἓν ἀριθμοῦνται. καὶ γὰρ δοῦλοι δούλους κτῶνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δοῦλοι δούλους καὶ πάντες ὀνομάζονται, καὶ εἰσὶ τοῦ ἀρχηγοῦ δοῦλοι. οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς οὔτε Τοῦρκος οὔτε Ἄραψ, ἀλλὰ πάντες Χριστιανῶν παῖδες Ῥωμαίων, Σέρβων, Ἀλβανῶν, Βουλγάρων, Βλάχων, καὶ Οὔννων. οἵτινες ἀσεβήσαντες, καὶ τοῦ παρόντος τὰς ἀπολαύσεις, ὡς χοῖροι λαχάνων, κατατρυφῶντες, παρόμοιοι κύνεσι λύτταν νοσοῦντες, κατὰ τῶν ὁμογενῶν ἔχθραν ἄσπονδον θανατηφόρον ἀεὶ φέρουσι. ὡς γὰρ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ὅτι ὑπήκοον μεταβάλλεται ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον ἀρχηγὸν εὐκόλως· πλὴν ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης τοῦ Ὀθμὰν εἶναι τὸν ἤδη, * τὸν νυνὶ ἄρξαντα, καὶ οὐκ ἄλλοθεν. Καὶ τὸ δοῦλον φῦλον, οὗ διήλθομεν, τὴν ἱστορίαν, καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὁρμὴν κέκτηται· ἀρκεῖ γὰρ εἶναι τὸν νέαρχον Ὀθμάνιον. πάντες γὰρ οἱ Ὀθμάνιοι πάτρωνες αὐτῶν λογίζονται, καὶ εἰσὶ καὶ αὐτοὶ ὡς ἰδίους ἀπελευθέρους αὐτοὺς ἔχουσι. ὅταν δὲ ῥεύσει ἡ ἀρχὴ ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον, ἢ ἐκ πατρὸς πρὸς υἱὸν, ἢ εἰς ἀδελφὸν ἐξ ἀδελφοῦ, τὸν ὃν ἡ τύχη καλῶς προσβλέψει, ἐκεῖ καὶ τὸ δοῦλον πιστότατα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται· ἀρξόμεθα δὲ πάλιν τὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ διηγήματος ἤρξατο.

* *videntur hic deesse aliqua verba, τοιοῦτα καὶ, vel forte deest tantum καί.*

emptum, rerum principis procuratores imperio adquisitum mancipiumque appellant. talesque Imp. militem novitium, sua vero lingua Genitzeros vocat. quos etiam ad impiam religionem suam traductos circumcisosque, domesticos suos nominat: dona ipsis omnimoda largitur: aulicis muneribus & officiis illustrissimis honorat: ipsisque non perfunctorie provider, cætera bona impertiendo. ad comessationes compotationesque eos admittit, & amore paterno ipsos tamquam se progenitos, complectitur: etiamque caprarios, opiliones, bubulcos, & subulcos rusticorum & veterinariorum prolem. Erga Imperatorem equidem, in eos ita pronum, ita se gerunt, ut vitam suam pro illo profundant: magisque pro tuendo honore & gloria quibus aucti sunt, & ne iis excidant, in bellicis expeditionibus supra humanas vires ærumnas ac labores tolerant: unde victoriam reportant. Discernuntur vero illi capitis ornamento, quod vulgari lingua Romæi Zarcolam dicunt. Universa namque multitudo Turcorum formæ ejusdem galero, eoque coccineo ad tegendum caput utitur, sive nobiles, sive plebei. Quotquot vero peregrini fuerint sub servitutis jugum missi, mancipia Imp. adscripta albos gestant pileos, ex lana candidissima compilatos, qui hemisphærii formam referant, quo caput contegitur; qui insuper supra capitis verticem palmi magnitudine erecti, in acutum desinunt. Hic profecto novæ militiæ ordo annis singulis multiplicatur, & uni centum accensentur. Servi quippe mancipia possident, qui aliorum heri sunt, omnesque putantur, prout revera sunt, Imperatoris servi. Inter ipsos non Turcus aut Arabs reperitur, verum omnes Christianorum filii, Romæorum scilicet, Serviorum, Albanorum, Bulgarorum, Walachorum & Hunnorum; qui abjurata pietate, vitæ hujus fruuntur deliciis, velut porci oleribus: similesque canibus rabie contactis, cum consanguineis suis inimicitias capitales semper exercent. Ut equidem supra narravimus, nullo negotio subditi hunc vel illum Imperatorem agnoscunt, dummodo ea eadem stirpe Othmanica, non ex alia, decessor ac successor prognati sint: istaque mancipiorum natio, cujus historiam persequimur, eodem animi affectu impellitur. Hoc quippe ipsi satis est Imperatorem novum ex gente Othmanica ortum esse. Omnes namque ab ea oriundi patroni ac domini ipsorum, velut libertorum, sunt & habentur. Cum autem imperium ab uno ad alium transfertur, vel a patre ad filium, aut a fratrum uno ad alterum, cum nempe cui fortuna arriserit: & huic ista servorum natio fidelissimam operam præstat. Iterum ad historiæ seriem revertamur, unde digressi narrationem istam incœpimus.

Genitzeri ut ab imperatore habiti.

Edit. Paris. pag. 77.

Zarcola capitis ornamentum.

Turci indifferenter se habent a huic vel illi, dummodo Othmanica e stirpe nato, parendum.

Edit. Parif. pag. 78.

CAPUT XXIV.

Demetrius Leontarius Mustapham & Cineitem in Thraciam trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum iis pactus. Mustaphas Callipolim oppugnat, & ad deditionem, quæ secuta est, sollicitat. Arx interim in fide stat, quam oppugnat Leontarius. Morates Mustaphæ rebellione cognita, Bajazitem Bassam, cæterorum Vezirorum sententiæ obtemperans, exercitui præficit, & contra Mustapham mittit. Bajazites deficientibus in pugnæ initio ad Mustapham exercitus sui ducibus copiisque, & ipse permittere se victori coactus est: jussu deinde Cineitis caput ei amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficiscitur. Callipolis Leontario se dedit, quam cum ex pactis imperatori acquisitam præsidio firmare parat, a Cineite impeditur, delususque Constantinopolim redit.

Leontarius in Thraciam trajicit Cineitem & Mustapham,

DEMETRIUS Leontarius secum ductis Mustapha filio Iltrim Bajazitis, simulque prædicto Cineite, ut supra narravimus, jurejurando prius cavit, per se numquam irritum fore Imperatoris Manuelis consilium; sed semper, velut filium, in illius, tamquam patris fore potestate. ideoque fidei suæ pignora ac obsidem filium suum apud ipsum depofuisse. Cum eis deinde pactus est, ut Callipolim, quæ in Chersoneso, regionesque Ponti Euxino adiacentes usque ad Vvalachiæ limites imperatoris traderent. Thessaliæ insuper oppida usque ad Erissum & Montem Sanctum: aliaque loca, quæ nec facile recipi ac tradi poterant. Mutua ergo fide data, & jurejurando adhibito, velis expansis versus Callipolim navigant. At Moratis legati præsidio sufficienti arcem firmaverant: in portum Scaphas atque triremes subduxerant, & turri quæ portui imminet milites provide imposuerant, qui hostium adpulsum quieti expectarent. Demetrius exposito in terram Cineite, cum parva Turcorum, quos adduxerat, manu, Romæorumque exercitu haud invalido, oppugnare oppidum aggreditur. Levis porro armaturæ milites, plebsque Callipoleos cominus pugnantes ad resistendum Cineiti impares erant; vir etenim ille fortis erat, artisque militaris præ Turcis cæteris peritus; quare vel inviti terga dant, & in fugam oppidani vertuntur. His animadversis audacior factus Mustaphas e triremibus fiducia plenus exivit: ad vesperam usque deinceps pugnatur, sub quam rursus Mustaphas & Demetrius regiam triremem conscendunt; cumque ambo in ejus puppi consedissent, hortatus est Mustaphas contra se pugnantes oppidanos, ut, fide ipsis data, se coram sine metu fisterent, quod cuperet cum ipsis quosdam sermones conferre eorum civitati utiles. Hanc itaque orationem ad eos habuit: *Notum vobis probe est, viri, me Iltrim Bajazitis filium esse, vos vero patris mei mancipia fuisse. Quare venerationem & obsequium domino vestro non exhibetis? num ignoratis eumdem fuisse decessorem ac fratrem meum? Ille quidem fratricida fuit, imperiumque ad hanc diem per vim & injuriam occupavit: meque fugitivum in Romæorum manus, velut in carcerem, compulit. Nunc vero prospera magis ac lætiori fortuna, annuente Deo, utenti, citraque impedimentum rebus mihi procedentibus, pater-*

cum eis paciscitur de tradendis Manueli imperatori aliquot urbibus. Ex histor. Musulm. Hegiræ 825. Christi 1422.

Mustaphas Callipolim oppugnat.

Mustaphæ ad Callipoleos incolas oratio. pag. 79.

A Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν υἱὸν ὄντα τοῦ Ἰλτρὴμ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προῤῥηθέντα πολλάκις Τζινεὴτ, ὅρκοις αὐτοὺς ἀσφαλίσας πρότερον, ὡς οὐκ ἀθετήσει ποτὲ τὴν βασιλικὴν βουλὴν, ἀλλὰ ἀεὶ ἔσται ὑπήκοος ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, δοὺς αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πίστιν. καὶ συνθήκας ποιήσαντες, δώσειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἐν Χεῤῥονήσῳ Καλλιούπολιν, καὶ τὰ ποντικὰ μέρη ἄχρις ὁρίων Βλαχίας, καὶ τὰ τῆς Θετταλίας ἄχρι Ἐρισσοῦ, καὶ ἁγίου ὄρους, καὶ ἄλλα τινὰ δύσοδα, καὶ δυσαπέργαστα δόματα. ἀσφαλίσαντες οὖν αὐτοὺς ὅρκοις, καὶ τὰ ἱστία πτερώσαντες ἐπὶ τὴν Καλλιούπολιν ἔπλευσαν· καὶ δὴ καὶ οἱ τοῦ Μουρὰτ ἀσφαλίσαντες, ὡς ἔδει, τὸ πολίχνιον, καὶ ἐν τῷ λιμένι τὰς σκάφας καὶ τὰς τριήρεις εἰσάξαντες, καὶ τοὺς πολεμιστὰς ἐπὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι, καλῶς ἐφαρμόσαντες, ἐκάθηντο προσδεχόμενοι πόλεμον. ὁ δὲ Δημήτριος ἐξαγαγὼν τὸν Τζινεὴτ μετ' ὀλίγων, ὧν εἶχε, Τούρκων, καὶ Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, ἤρξατο πόλεμον αἴρειν. καὶ δὴ τὸ γασμουλικὸν τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ τὸ δημοτικὸν κατὰ πρόσωπον μαχεσάμενοι, οὐκ ἴσαν ἀρκοῦντες εἰς ἀντίστασιν τῷ Τζινεὴτ. ἀνδρεῖος γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρότατος, ὡς οὐδεὶς τῶν τότε Τούρκων· τότε καὶ μὴ θέλοντες νῶτα διδοῦσι, καὶ εἰς φυγὴν οἱ τῆς πόλεως ἐτρέποντο. Ὁ Μουσταφᾶς οὖν ταῦτα ὁρῶν, καὶ θάρσους πλήρης γενόμενος, σὺν πολλῷ τῷ θράσει ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς τῶν τριήρεων. C καὶ δὴ ἕως ἑσπέρας ἀρειμανῶς πολεμήσαντες, τῇ ἑσπέρᾳ πάλιν ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Δημητρίῳ ἐν τῇ βασιλικῇ τριήρει εἰσελθόντες, καὶ ἄμφω ἐν τῇ πρύμνῃ καθίσαντες, ἐκέλευσε ἀφόβως τοὺς ἐναντίους ἀπέναντι τούτων κατὰ πρόσωπον στῆναι, πίστεις δοὺς ὡς ὀλίγους τινὰς λόγους συνάρωι μετ' αὐτῶν, εἰς συμφέρον τῆς πόλεως. ἤρξατο δὲ δημηγορήσας αὐτολεξεὶ οὕτως· Ὦ ἄνδρες οἴδατε ἀκριβῶς ὅτι τοῦ Ἰλτρὴμ ὑπάρχω υἱὸς, ὑμεῖς δὲ δοῦλοι τοῦ μοῦ πατρός. τίνι τρόπῳ τὸ σέβας οὐκ ἀπονέμετε τῷ κυρίῳ ὑμῶν; οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ προαυθεντεύσας ὑπάρχει ἐμὸς ἀδελφός; ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν φονεύσας, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἄχρι τοῦ νῦν ἀδίκως παραλαβὼν, ἐμὲ φυγάδα, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χερσὶ Ῥωμαίων ἔγκλειστον ἀποκαταστήσας, νῦν Θεοῦ νεύσει πρός με τῆς τύχης ἱλαρῶς ἐπιβλεψάσης, καὶ ἀπροσκόπτως προτρεχούσης, εἰσάξαι με εἰς τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν· ὑμεῖς αἰτοῦσθε,

καὶ ἵνα ἐάσω προβλῆναι. εἰ μὲν οὖν νεύσετε πρός με, καὶ παραχωρήσετέ μοι, καὶ δώσετε τὴν ὁδὸν ἀπάγουσάν με ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πατρικῷ, ἔσεσθέ μοι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ δοῦλοι, ἀλλ' ἀδελφοί. καὶ τὴν πατρικὴν εὔνοιαν φυλάξω εἰς ὑμᾶς, καὶ ὑπερεκθήσω χάρισι χάριτας, καὶ τὰς δωρεὰς δωρεαῖς. εἰ δ' ἀντιστραφείητε, ἐγὼ μὲν ἐγκρατὴς γενήσομαι τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν, συνεργούσης τῆς τύχης, καὶ συμποιοῦντος τοῦ ἐμοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως. καὶ γὰρ τοῦ Μυρὰτ ἵνα ὁρισθήσεται ἡ πρὸς τὰ ἑσπέρια ἀπάγουσα ὁδός· ἐπὰν δὲ γενήσομαι κύριος τῶν ἐμῶν, καὶ λάβω καιρόν, ἐγὼ ὑμᾶς κρινῶ. Τούτων οὕτως ἐκτεθέντων, αὐτόμολοι τῶν πρυχόντων τινὲς ἦλθον καὶ προσεκύνησαν, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι. πρωΐας δὲ ἐξελθὼν ἐκ τῶν τριήρεων σὺν τῷ Τζουνεΐτ, ἐπιβάντες ἵπποις, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχήσαντες, ἐκ τῶν τριήρεων ὡρμήσαν, ὡς πρὸς πόλεμον, σὺν τοῖς ἐνόπλοις Ῥωμαίοις τε, καὶ Τούρκοις. καὶ δὴ τὸ τοῦ δήμου πλῆθος ἅπαν ὅσον ἔνοπλον, καὶ ὅσον θεατρῶδες, αὐθωρὸν ἀπένειμαν τὴν προσκύνησιν· καὶ πάντες εὐφήμουν αὐτὸν ὡς ἀρχηγόν, καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. καὶ συνέρρεον ἄχρις ἑσπέρας ἐκ τῶν πέριξ κωμῶν, καὶ προσκυνοῦντες εὐφήμουν. οἱ δὲ τοῦ πολιχνίου ἔσω οὐκ ἐνεδίδουν, ἀλλ' ἀνθίσταντο λέγοντες, καὶ ὑψηλῇ τῇ φωνῇ εὐφημίζοντες τὸν Μυρὰτ ὡς ἀρχηγὸν αὐτῶν, καὶ καθολικὸν δεσπότην, τὸν δὲ Μουσταφὰν ὀνειδίζοντες· τότε ὁ Μουσταφᾶς ἀπάρας τὰς δυνάμεις, πρὸς τὸ ἑξαμίλιον τῆς Χερρονήσου ἔξεισι, καὶ πάντες οἱ τῆς Χερρονήσου καὶ τῶν ἔξω συνῆλθον εὐφημοῦντες. ὁ δὲ Δημήτριος ἐπολιόρκει τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως. Ἐπαναγάγωμεν οὖν τὸν λόγον εἰς τὰ τοῦ Μυράτ, δηλοποιήσοντες ἡμῖν πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ τὴν ἀρχὴν ἔσχε, καὶ πῶς τὰ τῶν Ῥωμαίων βουλεύματα εἰς κενὸν κατέληξαν· καὶ ποίῳ τρόπῳ ὁ Μουσταφᾶς ἀπέδρα θανατωθείς, καὶ ὁ Τζουνεΐτ πῶς αὐτὸν καταλιπὼν ἔφυγε. Ἐπειδὴ διάγοντος ἐν τῇ Προύσῃ τοῦ Μυράτ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ τοῦ ὑπηκόου τὸ κρεῖττον καθ' ἑκάστην συρρέοντος ἐπ' αὐτόν, ὡς δῆθεν τὴν πατρικὴν θανὴν παραμυθῆσαι βουλόμενοι, καὶ τὸ τῆς ἀρχηγίας εἰσόδιον χαιρετίζοντες· αἴφνης μανθάνομεν ἐκ Λαμψάκου, ὡς τριήρεις ἐν τῇ Καλλιουπόλει εἰσὶ πλεῖσται, καὶ φωναὶ καὶ ταραχαί, καὶ ὀργάνων ἦχοι, καὶ κτύποι ἐπάλξεων, καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἐχθρῶν ἀπαγγέλλοντες. οἱ δὲ τοῦ Μυρὰτ δοκιμώτατοι, καὶ τῶν ὑπερεχόντων περιφανέστατοι, φθόνον τρέφοντες ἔκπαλαι κατὰ τοῦ Παγιαζήτ, ὡς ὑπερέχοντα πάσης τιμῆς, καὶ μεγαλαυχοῦντα, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενον τοὺς πάντας, καὶ γὰρ ὑπέροφρυς ἦν ὁ ἀνήρ, καὶ τοῖς πολλοῖς σκωπτικός· καιρὸν εὑρόντες ἁρμόδιον καὶ τὸ παρρησιαστικὸν πρὸς αὐτοὺς ῥέπον· καὶ γὰρ ὁ Μυρὰτ νέος ὤν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰς ἡνίας οὔπω ταῖς χερσὶν κρατῶν· ἀλλ' ὡς ἡμίονος ἀδάμαστος, ἡ τυραννὶς ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀπολακτίζων τὼ πόδε, καὶ καταφρονῶν τῷ παιδί. ἵνα ἦν ἐν αὐτῷ παρρησίας σπινθήρ, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τοὺς σατράπας στοργή, καὶ πέρα τοῦ μέτρου διάθεσις· ἔλεγον πρὸς αὐτόν· ὁρᾷς κύριε τὴν τοῦ ἐπιστάτου ἡμῶν ἐπιμέλειαν· ἤδη τὰ τῆς δύσεως ὤλοντο, καὶ ἡ τῆς σῆς αὐθεντίας κορωνίς, ἐτέθη ἐν τῇ τοῦ Μουσταφᾶ κεφαλῇ. ὡς ἐν ὀλίγῳ γὰρ ἐγκρατὴς γενήσεται πάντων τῶν Θρᾳκικῶν θησαυρῶν καὶ δυνάμεων· καὶ μετ' οὐ πολὺ ἰσχύσει καὶ καθ' ἡμῶν, εἰ μὴ ἄρα γέ-

numque imperium adepto vos adversamini: nec sinitis vos meas incrementa suscipere. Si itaque partes meas secuti fueritis obsequio mihi præstito, & via, quæ Adrianopolim domum paternam ducit, aperta, in posterum mancipia mea vos non reputabo, sed fratrum loco habebo, paternamque benevolentiam intactam erga vos servabo: beneficiisque beneficia, largitionibus largitiones superaddam. Si secus vero, ac hostiliter adversum me vos geratis, adjuvante fortuna, & Imperatore Manuele patre meo, ditiones paternas recuperabo. ubi quoque illas recepero, occasione mihi data vos condemnabo. Talia cum audiissent, sponte transierunt ad Mustapham aliquot ex oppidi primariis, eorumque exemplum alii secuti, ipsum Imperatorem salutaverunt.

Ad Mustaphē transeunt aliquot Callipolitani.

Postridie ubi illuxit ex triremibus cum Cineite exscendit, & equis conscensis signum pugnæ datum: exque triremibus veluti ad prælium Romæi Turcique armati procedunt. Confestim plebejorum multitudo, quotquot armati erant, cæterique qui tamquam scenæ spectatores erant, eum salutaruat ac venerati sunt: cunctique utpote Duci atque Imperatori Othmenica stirpe edito, acclamando plauserunt; contineater etiam ad vesperam ex pagis ac vicis proximis universi confluxere venerabundi, ac fausta precantes.

Plebs etiam ut Sultano & imperatori acclamat.

Qui vero arcem intra urbem sitam propugnabant, ipsi se Mustaphæ non permisere: quinetiam animose resistentes, alta voce Morati felicem eventum augurabantur, Imperatori nempe suo universorumque domino, jactis rursum in Mustepham probris. Tunc ergo Mustephes deducto inde exercitu ad Cherronesi hexamiliem tendit: universique Cherronesii, & qui extra Peninsulem habitant, concursu facto eum salutant. Intereaque castellum Callipoleos Demetrius oppugnat.

Callipoleos arx Mustaphæ resistit & a Leontario oppugnatur.

Sed ad res Moratis narrandas redeamus, ut nobis innotescat, quibus modis imperium obtinuerit: quomodo etiam Romæorum irrita consilia successa ceruerint: ut etiam Mustaphas aufugerit, necique deditus fuerit, ipsumque deseruerit arrepta fuga Cineites. Cum Prusæ ageret Morates, ut jam diximus, potiorque pars subditorum quotidie ad ipsum accederent de morte patris consolaturi, eique ad imperii adsumptionem congratulari: subito nuncius Lampsaco affertur, triremes quamplurimas Callipoli in statione esse; vociferetionem, tumultum, machinarumque fragorem ac strepitum super mœnium pinnis exaudiri, aliaque signa hostilis irruptionis.

Nuncius de Mustaphæ rebellione Morati affertur.

Edit. Paris. pag. 80.

Moratis itaque consiliarii probatissimi, procerumque præcipui Bajaziti olim invidentes, quod cæteris, qui honores gerebant, potentia præstaret, superbe quoque se gereret, nihilique omnes penderet, (superciliosus quippe vir ille erat, inque multos contumeliosus) tempus aptum & libertatem sibi oblatam loquendi rentur.

Bajazites Bassa ob potentiam invisus.

Morates etenim adolescens manibus suis imperii habenas non moderari, sed procerum tyrannis. Ceu mulus indomitus huc & illuc recalcitrare, puerumque Imperatorem nihili facere: in quo ne libertatis loquendi scintille micabat; ille potius Satrapas suos complecti, & supra modum caros hebere; ad quem ejusmodi orationem habuerant:

Morates, sibi. dim suorum ministrorum obnoxius.

Cernis, Domine, quam diligenter res nostras præfectus noster curet; quæ in occidentalibus partibus jam perierunt. regni tui corona Mustaphæ capiti imposita est. Thraciæ gazarum viriumque is brevi potietur: statimque, nisi

Vezirorum & Bassarum ad Moratem oratio.

aliquatenus provideatur, adversus nos confirmanda ejus potentia est. Impera itaque cum copiis omnibus, quæ hic præsto sunt, Bajazitem fretum trajicere, & contra Mustapham eas ducere, priusquam huic provinciarum occidentalium se adjungant copiæ. Inter Satrapas equidem tuos, nullus est Bajazite aptior ad repellendum & in fugam convertendum hostem; universa siquidem Thraciæ militia eum, æque ac dominum suum respectat; ipseque quo vult, non secus quam famulos suos ducit, obsequentesque omnino submissosque habet. Hæc libenter audivit Bajazites, & quam celeriter potuit, ad fretum sacri ostii Propontidis pervenit; cumque paucis militibus comitantibus in continentem ulteriorem trajecit: biduoque Adrianopolim accedens, validum exercitum illic contraxit. In omnibus enim, ut prædiximus, vir ille acer ac promptus erat: ab omnibusque observabatur. Communicatis deinde consiliis cum provinciarum occidentalium rectoribus, ipsos sacramento adegit, numquam, etiamsi cladem quoquomodo acciperet, defecturos: quinetiam fortiter ac generose adversus hostem se gesturos, & operam suam, quo victor Deo juvante evaderet, navaturos. His atque similibus inter eos actis, præpotentem exercitum eduxit Bajazites; cumque viam, quæ recta in Chersonesum ducit, ingressus esset, speculatores ab eo præmissi festinanter redeunt, nunciantque Mustapham cum ingenti exercito, relictis locis illis, transgressum esse juxta vicum *a* Turcis nuper extructum, hominumque frequentia celebrem, (Magna Catya is vocatur) postridie vero castrametaturum in agro Adrianopoleos. Hoc nuncio accepto Bajazites suspensus animi, inter audaciam & metum anceps Adrianopoli egreditur, copiasque supra triginta militum millia educit. Cumque pervenissent in quemdam campum uliginosum, (cujus extrema pars agro Adrianopolitano vicina est; ita tamen ut obscure Adrianopolis inde conspiciatur, quod sylvis sit consitus, valdeque humidus locus) ad prælium se comparat. Jam quoque illuc cum suis accesserat Mustaphas, & utrumque exercitum ad confligendum inter se manus necessitas adigebat, quamvis incommodus situs videbatur. Hic Bajazites orationem parænetìcam curru vectus ac equitans meditatus, occidentis Duces sic alloquutus est: *Viri fratres, universique qui vestro imperio parent, probe vobis cognitum est, quam clemens atque mansuetus in vos fuerit Dominus noster defunctus. Ejus animum mitem ac facilem expertí estis, qui vos non servorum, sed fratrum loco habebat. Is profecto voluptatibus suis haud indulgebat, atque, ac utilitatibus vestris studebat: quodque in universos conferebat bonum, id lucro sibi apponi rebatur. Eo tendebat ille, ut Prophetæ genus incrementa susciperet, resque Romæorum accisæ imminuerentur. multas proinde urbes ac provincias Musulmanorum imperio adjunxit, nec cessavit ad obitus sui diē vires ac potentiam augere, amplioresque reddere. Nunc vero qui hic castra habet falsus Turca, qui propter peccata nostra caput hoc tempore extulit, imperium nondum a se occupatum sibi arrogat: Romæisque potiorem ejus nondum acquisiti partem tendit, quod Regis nostri majores multo sudore ac labore partū possidebant. An non clare intelligitis hanc Callipoli, majusque fretū claves esse orientis ac occidentis, Ægei maris & Euxini? Quod si hanc sub ditione sua Romæi retineant, Turci captivos Romæos*

Bajazites libenter belli curam & onus contra Mustapham suscipit.

Duces occidentis sibi conciliat.

Bajazites & Mustaphas sibi invicem occurrunt.

Edit. Paris. pag. 81.

Bajazitis ad occidentis duces oratio.

A νηται τῆς ἐπιμελείας. Κέλευσον οὖν σὺν ταῖς δυνάμεσι, ταῖς εὑρισκομέναις ὧδε, περᾶσαι τὸν πορθμὸν, καὶ ἀντιπαρατάξαι τῷ Μυσαφᾷ, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν καὶ συναφθῆναι τὰς δυτικὰς δυνάμεις σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν σῶν σατραπῶν ἕτερος, ὡς ὁ Παγιαζὴτ, ἀντιστῆναι, καὶ καταστροπώσασθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς αὐτός· ἐπεὶ καὶ τὰ Θρακικὰ τάγματα ὡς κύριον αὐτὸν σέβονται πάντες. καὶ αὐτὸς ὡς οἰκείους αὐτοὺς ἔνθα καὶ βούλεται, δεικνύοντες εἰς αὐτὸν ἄκραν ὑπακοὴν, καὶ ταπείνωσιν. τότε ὁ Παγιαζὴτ προθύμως τὸ λεχθὲν ἀκούσας, καὶ μετὰ σπουδῆς πολλῆς, ὡς εἶχε, τὸν πορθμὸν τῆς Προποντίδος τοῦ ἱεροῦ στομίου καταλαβὼν, καὶ τὴν περαίαν διαβὰς σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν εὐαρίθμοις, ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις τὴν Ἀδριανούπολιν καταλαβὼν, ἐκεῖ συνάγει ὀχυρῶς παμπληθῆ στρατόν. ἦν γὰρ, ὡς εἰρήκαμεν, ἐμβριθὴς ὢν ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς πᾶσι, καὶ πάντες πρὸς αὐτὸν παρεδόκουν. καὶ κοινολογησάμενος σὺν τοῖς ἄρχουσι τῶν δυτικῶν μερῶν, καὶ πίστεις παρ' αὐτῶν λαβὼν, ὡς οὐκ ἀποστατήσουσιν, οὔτε * τῆς τυχούσης ὑποστῇ βλάβην· ἀλλὰ * γενναίως ἀντιστῶσι τῷ ἐχθρῷ καὶ τοῦτον Θεοῦ συνεργοῦντος νικητὴν ἀναδείξωσι· Ταῦτα, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέξαντες, ἔξεισι μετὰ δυνάμεως πλείστης. καὶ δὴ τὴν ἐν Χερρονήσῳ φέρουσαν ὁδὸν εὐθυδρόμως ἀρξάμενοι, ταχυδρόμοι τινὲς ἦσαν προπεμφθέντες παρ' ἐκείνου. καὶ δὴ ἐπανελθόντες ἀγγέλλουσι τῷ Παγιαζὴτ, ὡς ὁ Μυσαφᾶς μετὰ δυνάμεως πλείστης ἀπάρας τῶν ἐκεῖσε, καὶ περαιωθεὶς τὴν νεωστὶ παρὰ τῶν Τούρκων μεγαλυνθεῖσαν κώμην, καὶ εἰς πολυάνθρωπον πληθυνθεῖσαν, ἥ τις μεγάλη Καρύα κέκληται, ἐγγύς που τῷ κάμπῳ τῆς Ἀδριανοῦ τῷ πρωῒ μέλλει καταπαυοῦσαι. ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Παγιαζὴτ, καὶ μέσον θράσους καὶ δειλίας πρυτανευόμενος, ἔξεισι τῆς Ἀδριανοῦ μετὰ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πλειόνων, ὑπὲρ τριάκοντα χιλιάδας ὄντων. φθασάντων δὲ ἔν τινι ὑδατώδει πεδίῳ (καὶ αὐτὸ πλησίον ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ κάμπου, ὥστε τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ φαίνεσθαι ἀμυδρῶς ἐξ αὐτοῦ, ἀλσώδει ὄντι καὶ λίαν καθύγρῳ) ἐν τούτῳ τὰ τοῦ πολέμου ηὐτρεπίζετο. καὶ γὰρ ἔφθασε καὶ ὁ Μυσαφᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἄμφω τὰ στρατόπεδα ἐξ ἀνάγκης ἔχρῃζε συμπλακῆναι εἰ καὶ ὁ τόπος ἐδόκει ἀσύμφορος. Τότε ὁ Παγιαζὴτ ἅμα καὶ τὴν δημηγορίαν, καὶ τὴν ἐν ἅρμασι καὶ ἵπποις παρακέλευσιν συνάψας, πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς δύσεως ταῦτα εἴρηκεν· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, καὶ ὅσον ὑπὸ τὴν ὑμετέραν χεῖρα κοινὸν, εἴδατε ἀκριβῶς τοῦ παρῳχηκότος ἡμῶν δεσπότου τὴν ἀγάπην, ἣν ἐδείκνυε πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸ εὐδιάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἐχρᾶτο ὑμᾶς ὡς δούλους, ἀλλ' ὡς ἀδελφούς· καὶ οὐ τόσον ἐφρόντιζε τῆς οἰκείας ὀρέξεως, ὡς τὸ συμφέρον ὑμῶν. καὶ ὡς ἕρμαιον ἡγεῖτο τὸ κοινὸν ἀγαθὸν, καὶ κατὰ σκοπὸν εἶχε τὸ αὐξάνεσθαι τὸ τοῦ προφήτου ἔθνος, καὶ ἐλαττοῦσθαι τὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ πόλεις πολλὰς συνῆψε καὶ ἐπαρχίας τῇ τῶν Μουσουλμάνων ἀρχῇ. καὶ οὐκ ἔλιπεν ἄχρι τελευτῆς αὐτοῦ προστίθεσθαι, καὶ πλεονάζειν δυνάμεις καὶ πράγματα. Νῦν δὲ ὁ παρὼν οὗτος ψευδότουρκος, ὃς καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις ἠγέρθη, ἤδη τὴν αὐθεντίαν μείζων πρὸ τοῦ λαβεῖν· καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ κρείττω πρὸ τοῦ ἔχειν παραδίδωσιν, ἅτινα οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ ἡμῶν πατέρες μετὰ πολλῶν ἱδρώτων, καὶ πόνων ἐκτήσαντο. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ Καλλιούπολις, καὶ ὁ ταύτης πορθμὸς κλεὶς ἐστὶν ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Εὐξείνου; καὶ εἰ ταύτην Ῥωμαῖοι βασιλεύουσιν, ἥκιστα Τοῦρκοι Ῥωμαίους αἰχμαλώτους εἰς ἑῴαν διαπορθμεύουσι· Ῥωμαῖοι δὲ Τούρκους

καὶ

* add.

καὶ μάλα. καὶ ἔσται ἀρχὴ ὠδίνων τὰ ἡμέτερα, ἐλευθερίας δὲ ἀπαρχὴ τῶν Ῥωμαίων. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς ὡς χρὴ ἀντιστῆναι τῷ πλαστῷ τούτῳ Μουσταφᾷ, καὶ τοῖς συνασπισταῖς, καὶ ὁμόφροσι τούτου Ῥωμαίοις. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ αἵματος Ὀθμάν οὗτος ὁ δυσσεβὴς, καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ Μουσταφᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν, ἐτεθνήκει κομιδῇ νήπιος ὤν, καθὼς ὁ κύριος ἡμῶν ἔλεγε πρός με. οὗτος γὰρ τῶν χυδαίων Τούρκων εἷς ὤν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προπαρῳχηκότος Μωυσῆ, ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ τοῦτον, ὡς υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, ἐφανέρωσε, ἐκφοβῶν τὸν Μωυσῆν, εἶτα ὁ πλάνος οὗτος ὡς ἴδε τὸν Βασιλέα ὅρκοις συνδεθέντα, καὶ ἄκραν ἀγάπην ἀλλήλοις ἐν συμφωνίᾳ σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν μεταδώσαντας, ἀποδρὰς ἐς Βλαχίαν ἀφίκετο, συνδιάγων τῷ Μύλτζη τότε τῶν Μυσῶν ἀρχηγοῦντι, υἱὸν αὐτὸν τοῦ Ἰλδρὴμ ἀποκαλοῦντι, καὶ βοήθειαν ἐξαιτούμενον. κἀκεῖθεν λαβὼν ὀλίγην τινὰ βοήθειαν, καὶ εἰς τὰ Θετταλίας μέρη λῃστρικῶς εἰσελθὼν, τοὺς συναντῶντας ἐμπόρους καὶ οἱουσδήτινας ἐξεγύμνου, καλῶν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. ὅθεν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς ὑμεῖς οἴδατε, στρατὸν ἀξιόλογον πέμψας κατ' αὐτοῦ, ἐγγύς που τῆς Θεσσαλονίκης συνάψαντες πόλεμον, μὴ δυνηθεὶς ἀντιστῆναι ὁ ἀλάστωρ, φυγὰς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἴσεισι. τότε καὶ ὁ Τζινεὴτ συνδιάγων τῷ ἡμετέρῳ κυρίῳ, καὶ γὰρ ἦν ἀποστατήσας τὸ πρότερον, αὐθεντεύων τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίας, καὶ καθολικὸν ἡγεμόνα Σμύρνης τε καὶ Ἐφέσου ἀποκαλῶν ἑαυτόν· καὶ σὺν πολλῇ δυνάμει τοῦτον ἐξελάσας ἐκεῖθεν, σὺν αὐτῷ διάγειν ἐκέλευσεν ὁ ἡμέτερος κύριος εἰς τὰ τῆς δύσεως μέρη· τότε καὶ αὐτὸς καιροῦ δραξάμενος εἰσῆλθεν ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ φυγὰς, καὶ τῷ Μουσταφᾷ δι' αἰτίαν ῥηθεῖσαν συνήφθη. ὡς δ' οὖν οἱ τῆς πόλεως ἀνενδότως ἱστάμενοι, καὶ μὴ προδοῦναι βουληθέντες τὸν ἀπατεῶνα τοῦτον, ὁ ἡμέτερος δεσπότης γέγραφε πρὸς τὸν βασιλέα αἰτῶν αὐτὸν, καὶ παραδειγματικῶς ἐμήνυε λέγων. Ἐξελθὼν τὴν θηρεῦσαι θήραν, ἐκλαμπρότατε βασιλεῦ, καὶ λύκου κυνηγετουμένου, καὶ δὴ ἐν χερσὶ τὴν ἄγραν ἔχων, εἰσπηδήσας ἐσώθη ἐν τῇ μάνδρᾳ τῆς σῆς Βασιλείας. ἀξιῶ οὖν τὴν δοθῆναι τὸ ἐμὸν θήραμα· ἵνα μὴ τῶν σῶν, καὶ τῶν ἐμῶν θρεμμάτων λυμαντὴρ γένηται καιροῦ προϊόντος. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀντέγραψε πρὸς αὐτόν· Εἰ καὶ λύκος τὸ διασωθὲν ἐν τῇ ἐμῇ μάνδρᾳ, ἀλλ' ἐγὼ τὸ γαληνὸν ἔχων καὶ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ μὴ χαίρειν ἐπ' ἀλλοτρίοις φόνοις, σωτὴρ ἔσομαι τοῦ λύκου, καὶ οὐ προδότης. ἀρκέσοι τοῦ χαλινῶσαι τοῦτον ἐγὼ, καὶ ἐν χερσὶν ἔχειν, καὶ μὴ ἐᾶσαι προβαίνειν μήτε φθείρειν τι τῶν σῶν. ἀλλ' ἐν ἀδείᾳ καὶ ἀφθονίᾳ ἡγεμονεύειν σε ἄχρις ὅρου ζωῆς σου, φυλαττομένων τῶν ἐν ὅρκοις γενομένων ἡμετέρων συνθηκῶν. Ἔκτοτε οὖν εἶχε τοῦτον ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει σὺν τῷ Τζινεὴτ· καὶ μετὰ χρόνους τέσσαρας ἔπεμψεν αὐτὸν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, κἀκεῖ διῆγεν ἄχρι τοῦ νῦν. νῦν δ' ὁ Βασιλεὺς μὴ ἔχων ὅ, τι καὶ δράσειεν, ὁρῶν μὴ εἰς τέλος τὸ αὐτοῦ βούλημα ἐξερχόμενον· καὶ γὰρ ἐβούλετο τοὺς δύο παῖδας, τοὺς νηπίους, ἐν ταῖς χερσὶν ἔχειν, καὶ δι' ἐκείνων ἡμᾶς ἐκπτοῆσθαι τῷ αὐτοῦ κράτει. ἰδοὺ δὴ τὸν ἀποστάτην τοῦτον σὺν τῷ Μουσταφᾷ, ὡς ἀγρίους κύνας καθ' ἡμῶν λυττῶντας, ἀφῆκεν· ἡμεῖς δ' οὐχ ὡς δορκάδες ἢ πτῶκες εἰς τοὺς ὑπεναντίους φανούμεθα, ἀλλ' ὡς λέοντες ἐπεισπηδήσομεν. καὶ ἀμεταστρεπτὶ τὰ δόρατα εἰς αὐτοὺς στήσομεν ἀσταχῶς· καὶ γὰρ οἱ ἡμέτεροι πλείονες. Ὁρᾶτε τοίνυν τοὺς σὺν αὐτῷ διαριθμήσαντας ὄντας, καὶ ἔτι ἐν τῷ

in orientem transvehere minime poterunt. Romæi vero nulla arcente Turcos captivos trajicient. Jamque res vestræ, Romæis se in libertatem asserentibus, lab ære incipient. Vos hac de causa hortor, ut huic falso ac commentitio Mustaphæ, & cum eo sentientibus Romæis opemque ferentibus egregie obsistatis. Neque equidem sanguine Othmanico fatus est impius iste fidei nostræ infestus. Ille enim Mustaphas Domini nostri frater, quod ab eo olim audivi, infans admodum fato cessit. Hunc equidem ex infima Turcorum plebe unum Imp. Manuel Mosem viventem veritus, Ilrim Bajazitis filium jactabat. Deinde impostor iste, ut vidit Imperatorem jurejurando teneri, amicitiam, concordiamque inter ipsum Dominumque nostrum stabilitam esse, aufugit in Vvalachiam, ibique cum Myrza Mysorum tunc temporis principe moratus est, seque filium Bajazitis Ilrim jactans auxilium rogabat. quod ubi obtinuit, inops equidem parvique momenti, Thessaliam invadit ac latrocinia exercet: obvios mercatores cæterosque spoliat: Ilrim Bajazitis filium se prædicat, eumque Othmani prosapia editum. Quod ob flagitium Dominus noster, ut probe scitis, exercitum justum adversus eum expedivit; & inito prope Thessalonicam prælio, cum non posset scelestus ille impetum sustinere, fuga in urbem istam pervenit. Tunc temporis etiam Cineites domino nostro militabat; qui quidem, Asiæ dum præest, Ducis generalis Smyrnæ & Ephesi titulo sibi arrogato antea defecerat. Inde valido exercitu a Rege nostro pulsus, jussusq; eum comitari & in occidentalibus provinciis degere. Iste ergo occasionem nactus Thessalonicam aufugit, & hac de causa Mustaphæ se conjunxit. Cumque cives in eo proposito, non prodendi hunc impostorem, pertinaciter starent, dominus noster ad ipsorum Imperatorem scripsit, taliaque ei clam significat. Cum exivissem ad venationem, Imperator illustrissime, ut feram comprehenderem, jamque lupum abactum prædam, quam sectabar, in manibus haberem, imperii tui mandras lupus iste ingressus est, salvusque evasit. peto itaque prædam meam mihi reddi, ne tuis ac meis pecudibus temporis lapsu perniciem afferat. Istis Imperator respondit. Etsi lupus sit, qui salutem sibi in mea mandra quæsivit, mansuetæ tamen ac humanæ sum indolis; neque ex aliena cæde voluptatem capio. lupi custos ero, non proditor. Hoc contentus sis, ut eum frænatum cohibeam meæ potestati suppositum: eique non permittam procurrere, & aliquid quod tuum sit devastare. Securus ergo omnibusque ubertim abundans regna dum vixeris, fœderibusque sta, quæ jurati ambo pepigimus. Dehinc hunc Mustapham ac Cineitem Constantinopoli detinuit, & post quadriennium in Lemnum insulam illum transmisit, ubi hactenus degebat. Nunc cum nocere nobis Imperator haud possit, intelligatque consilia sua exitum non sortiri: (volebat quippe duos infantes regios penes se habere, suisque viribus terrorem nobis per ipsos injicere) transfugam illum Cineitem ac Mustapham, ceu canes feros & rabie citatos, in nos immisit. Ad caprarum quidem modum aut leporum contra hostes nos non præbeamus; quinetiam tanquam leones insiliamus: hastasque nostras, quæ flecti nesciunt, in eos directe quatiamus, animum addat nostrorum major numerus, inferiorque eorum, qui ipsi militant. quos cernitis panem Regis mei in dentium intersitiis adhuc ferre. eos adjutores non habebimus in pecude aberrante retrahenda. hoc unum nobis sat erit, si prælium prompti atque alacres

Mustaphas Dosme seu suppositus.

Edit. Paris. pag. 82.

pag. 83.

Acie instructa ad pugnam se parant Bajazites & Mustaphas.

interimus. His dictis aciem disponit agminibus ex arte locatis. & classicum cani jubet. Ex altera quoque parte Mustaphas præsente Cineite animos suorum confirmat: juratus iis pollicetur, si imperium adeptus fuerit, rerum omnium dominos æque, ac se fore; honores ac dona quamplurima a se reportaturos; amplam mercedem infimis ostentans, procesibus immensa supra modum præmia promittens. Ubi etiam vidit Mustaphas bellum alas jam quatere (id est, ad belli discrimen ventum esse) hostesque ballis incussis, ac jaculis intortis impressionem fecisse, tradita Cineiti, viro inter cæteros bellicosissimo, præliis etiam adsueto, ineundæ pugnæ cura,

Cineiti prælii ineundi cura relicta.

ipse in edito loco stans, contenta voce sic iosit: *Viri fratres, neque enim servos appello, quo impietas ista tendit? servus domino bellum infert? isque genere Albanus? Barbaræ gentis proles, mihi? qui vester sum dominus, & Ilrim Bajazitis filius. Enimvero si superesset frater meus, colorem aliquem hæc impietas præ se ferret, utpote vitam suam pro illo profusurus esset iste, cujus cervicibus cruentum fatum impendet. Nunc vero fratre meo mortuo, quis ex eo prognatus hæres? neque, si superfit, in Thracia juris quicquam habet. Longe lateque in oriente imperat. Haud etiam paternas ipsius opes invado, patris mei ditiones solummodo occupo. Quod si negaverit alios me Ilrim filium esse, ei me verum clare approbabo. Quod si etiam bello decernendum, accedat fratris mei filius, non vero mancipium meum, quicum experiar. Cui porro fortuna potiorem partem attribuerit, ille regnet. Vos demiror, qui in patris mei exercitibus virtutem militarem vestram omnibus probaveritis, qui probe etiam nostis hujus triobolaris jactantiam, superbiam ac supercilium. Cui si prospere cesserit hujus pugnæ exitus, quis adire ipsum verbis audebit? Vos propterea hortor: ne belli gerendi animo potius, quam me adjuvandi estote, & cum æquanimitate procedite. nullis præmiis aut mercede, testis Deus adest, vos frustrabor, quinetiam amplioribus vos honorabo.*

Mustaphæ ad Moratæos oratio.

Defectio totius exercitus Bajazitis ad Mustapham.

Ubi finem dicendi fecit, subito, qui Bajazitis exercitus dextro cornu præerat, Satrapa a suis digressus, quasi cum Cineite manus conserturus, quique ipsius latera cingebant, Mustaphæ se stiterunt, & ab equis cum desiluissent, cuncti, quam servi dominis, venerationem exhibuerunt. Confestimque, qui sinistrum aciei regebat cornu, pariter transfugit. Peregrinam quamdam mutationem videre erat, Mustapham temporis momento plumis ornatum, similemque altæ volanti aquilæ; Bajazitem vero veluti monedulam plumis spoliatum, & famulis solis eum comitantibus a cæteris desertum. Cumque intelligeret raro admodum domino superiorem servum evadere; videretque fortunam filum in partes sibi contrarias ducere, obsequii promptitudine salutem quærit: & ex equo desiliens fraterque ejus Hamza, servili more ac gestu, Mustaphæ obviam procedunt, salutantque. Defuncti igitur prælio Mustaphæ milites, Duci suo tentoria decora ac convenientia pangunt, eique ex equo sublevato, ut totius Romanæ ditionis Imperatori acclamarunt. Bajaziti vero procul sedere jusso, satellites custodiæ causa appositi sunt. Accedens deinde Cineites, cum videret eum auræ vitali adhuc frui, intelligeretque intra casses irretitum, præclusa

Edit. Paris. pag. 84.

Bajazites & Hamza frater ejus ab omnibus deserti Mustaphæ se permittunt.

A ῥαγμάσι τῶν ὀδόντων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντας. καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν αὐθωρὸν ἔσονται, αὐτὸν ὡς πεπλανημένον πρόβατον, καταλείψοντες· μόνον οἱ προθύμως τῆς ἀρχῆς τῆς εἰσβολῆς τοῦ πολέμου ὑποστήλθωμεν. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὰς φάλαγγας κατὰ τάξιν ἁρμοδίως συντάξας, τὸ σύναλον ἤχησε. Ὁ δὲ Μυσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεὴτ καὶ αὐτὸς τοὺς, ὡς εἶχον, ἐγκαρδίως στερεώσας, καὶ ὀμόσας, ὡς εἰ τῆς ἀρχῆς ἐπιλάβοιτο, πάντων πραγμάτων ὡς αὐτὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονται κύριοι, καὶ τιμῶν καὶ δώρων ὅτι καὶ πλείστων ἀπολαύσονται παρ' αὐτοῦ. καὶ τοῖς μικροῖς μεγάλας, καὶ τοῖς μεγάλοις ὑπερμεγέθεις τάξας τὰς ἀμοιβὰς, καὶ τὰς χάριτας· Καὶ δὴ ὁρῶν ὁ Μυσταφᾶς ἤδη σαλευόμενον τὸ τοῦ πολέμου πτερόν· καὶ οἱ ὑπεναντίοι προσώρμησαν ἐπι- B σείοντες τὰ δόρατα, καὶ τοξοβολισμοὺς οἱ τοξόται προέπεμπον, στὰς ἐφ' ὑψηλῷ τόπῳ τὸν πόλεμον καταλιπὼν τῷ Τζινεήτ. Καὶ γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἀνδρεῖος, καὶ τοῖς πολέμοις συνήθης, ἔκραζε μεγαλοφώνως· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, οὐ γὰρ οὐ δούλους καλῶ, εἰς τί ἡ ἀσέβεια αὕτη; δοῦλος κατὰ δεσπότου; καὶ ταῦτα ἐξ Ἀλβανῶν, γένος βάρβαρον πρὸς ἐμὲ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰλδερὴμ, τὸν κύριον ὑμῶν; Καὶ γὰρ εἰ ἔζη ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς, εἶχεν ἂν λόγον ἡ ἀσέβεια αὕτη, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου τὴν ζωὴν θύσειν μέλλων ὁ βιοθανὴς ἐν ὀλίγῳ μέλλων γενέσθαι οὗτος· νῦν δὲ θανόντος ἐκείνου, τίς κληρονόμος αὐτοῦ ἡ υἱός; ἀλλ' οὐκ ἔχει χώραν ἐν Θρᾴκῃ· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς ἑῴας· καὶ γὰρ οὐ τοῖς πράγμασιν ἐπεμβαίνω τοῖς πατρικοῖς αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῖς τοῦ ἐμοῦ πα- C τρός· εἰ γὰρ οὐκ εἰμὶ υἱὸς λέγει τις τοῦ Ἰλδερὴμ, ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν φανερὰν ἐπιδείξω· εἰ δὲ καὶ πολεμεῖν με θέλει, οὐχ ὁ ἐμὸς δοῦλος, ἀλλ' ὁ ἐμὸς ἀνεψιὸς ἐλθέτω· καὶ οἷ τινι νέμει τὸ κράτος ἡ τύχη, καὶ κρατείτω ἐκεῖνος. Θαυμάζω δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς εὐδοκιμήσαντας ἐν ταῖς στρατείαις τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, καὶ ἐπισταμένους τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ τὸν τῦφον καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ τριωβολιμαίου τούτου· καὶ εἰ εὐτυχήσειεν τῇ παρούσῃ συμπλοκῇ, τίς ἕτερος δυνήσεται συνάραι λόγον μετ' αὐτοῦ; Διὸ παρακαλῶ μὴ γίνεσθε πολεμισταί, ἀλλὰ μᾶλλον συμμαχήσατέ μοι, καὶ μετ' ἐπιεικείας προσέλθετε· καὶ τῶν ὑμετέρων, μάρτυς Θεὸς, οὐ στερήσω τι· ἀλλὰ μᾶλλον προσθήσω, καὶ ἔτι πλείονα αὐξήσω. Τούτων οὕτω λεχθέντων, αἴφνης ὁ τὸ δεξιὸν κέ- D ρας ὑπερασπίζων σατράπης ἀποσπασθεὶς, ὡς δῆθεν συμπλακῆναι θέλων τῷ Τζινεήτ, σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ, ἦλθον ἐνώπιον τοῦ Μυσταφᾶ, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων ἅπαντες, τὴν δουλικὴν προσκύνησιν ἀπένειμαν αὐτῷ. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸ ἀριστερὸν κέρας κρατῶν, κἀκεῖνος ἔπραττε τὰ ὅμοια. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην ἀλλοίωσιν, τὸν Μυσταφᾶν ὡς ἐν ἀκαρεῖ πτερωθέντα, καὶ ὡς ἀετὸν ὑψιπετοῦντα παρόμοιον· τὸν δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιὸν καταψιλωθέντα, καὶ ἔρημον μόνον μετὰ τῶν ἰδίων ἱστάμενον. τότε καὶ συλλαβὼν ὡς σπανίως ὑπερισχύει δοῦλος δεσπότου· καὶ ὁρῶν ὡς ἤδη τὰ τῆς τύχης νήματα ἀντιστρόφως κλώθονται, πραγματεύεται τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν τάχει. καὶ καταβὰς τοῦ ἵππου σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Χαμζᾷ, δουλικῶς καὶ οὗ- E τοι προσυπήντησαν, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. Τότε οἱ τοῦ Μυσταφᾶ τὸν πόλεμον λύσαντες, καὶ σκηνὰς ἡγεμόνι πρεπούσας πήξαντες, ἀποβιβάσαντες τοῦ ἵππου τὸν Μυσταφᾶν, ὡς ἀρχηγὸν αὐτὸν, καὶ ἡγεμόνα πάσης γῆς Ῥωμαίων εὐφήμησαν· τῷ δὲ Παγιαζὴτ * κελεύσαντι καθεσθῆναι μακρόθεν, φύλακας ἐπέτρεψε τοῦ φυλάττειν αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεήτ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἔτι ζῶντα· καὶ γὰρ ἦν κρατῶν τὰς ἄκρας, τοῦ μὴ διαδρᾶναι τὸν ἀντικείμενον· καὶ μα-

* κελεύ.

θεὶν ὅτι ἐν ἄρχουσι ἦν, λέγει τῷ Μυσαφᾷ· Ἕως πότε ὁ ἀνόσιος οὗτος τὸν ἥλιον ὁρᾷ, ὁ μηδὲ ψηλαφητοῦ σκότους ὢν ἄξιος; Ὁ δὲ Μυσαφᾶς, ὡς βουλητόν ἐστί σοι, ποίει, εἰπών· κελεύει μικρὸν ἐλάσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ἄθλιον τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι. ὃ καὶ γέγονεν, ὁρῶν καὶ αὐτὸς τὴν καρατόμησιν, καὶ λέγων. οἶδας, ὦ κάκιστε, θερίζειν ὄρχεις; καὶ γὰρ ἔτυχε κοπῆναι τοὺς ὄρχεις τοῦ Αὐδελᾶ γαμβροῦ τοῦ Τζινεῒτ, προλαβὼν τοῦ Παγιαζὴτ τοῦτο κελεύσαντος. τότε ἤγαγον καὶ τὸν Χαμζᾶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, θέλοντες κἀκεῖνον καρατομῆσαι· ὁ δὲ Τζινεῒτ ἐλεήσας αὐτὸν νέον ὄντα· ἄφετε αὐτὸν, εἶπεν, οὐ γάρ ἐστιν ὡς ἐκεῖνος ὁ βιοθανὴς καὶ ἀπάνθρωπος οὗτος· οὐδὲ ἐκ τῶν χειρῶν τούτου ἐξέρχεταί τι τοῦ πρᾶξαι κακόν· ἔστω οὖν ἐμὸς ἀπελεύθερος· οὐκ οἶδεν ὁ δύστηνος Τζινεῒτ, ὅτι τὸν θανατηφόρον αὐτοῦ ζωπυρεῖ, καὶ ὃν ἐλεεῖ αὐτὸς, ἀνηλεῶς μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν ὀλίγῳ λαβεῖν. τότε ὁ νέος ἀρχηγὸς Μουσταφᾶς μετὰ παρρησίας καὶ θάρσους, ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εἴσεισι σὺν παντὶ τῷ στρατῷ. καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ παρρησίας πολλῆς ἐξῆλθον οἱ πολῖται εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὐφημοῦντες ἱλαρᾷ τῇ φωνῇ· οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως μαθόντες τὸ γεγονὸς, καὶ ἀπελπίσαντες οἱ τοῦ φρουρίου, μεθ' ὅρκων καὶ συνθηκῶν, παρέδωκαν τὸ φρούριον. ὁ δὲ Λεοντάριος ἐλπίζων κατὰ τὰς συνθήκας τὰς ὁμομότας, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ φρουρίου τοὺς φύλακας καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευὴν, ἣν εἶχον ἔνδον, κατὰ τὰς πίστεις ἃς ἐγένοντο μετ' αὐτῶν, αὐτὸς ἐκ τῶν τριηρέων ἐξαγαγὼν θώρακας, περικεφαλαίας, δόρυ, τζάγρας, καὶ πᾶν εἶδος ἁρμάτων, ἤρξατο εἰσάγειν ἐν τῷ φρουρίῳ. φθάσας οὖν ὁ Τζινεῒτ, καὶ ἰδὼν τὰ γενόμενα, ὁρῶν δὲ καὶ τὸν δῆμον τῶν Τούρκων θορυβούμενον καὶ ταραχώδη, ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ καὶ ἀπροσδοκήτῳ μεταβολῇ, ἤρξατο σκώπτειν, καὶ σκληρολογεῖν τὸν Δημήτριον, λέγων· Ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ στρατηγὲ Δημήτριε, τὸν ἀγῶνα, ὃν ἠγωνισάμεθα, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς ὑπέστημεν, ἕνεκα τοῦ γένους τοῦ σοῦ, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ὑπολαμβάνεις γεγονέναι; ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστί· τὸ γενόμενον εἰς ἡμᾶς ἐγκλείστους ὄντας ἀπολυθῆναι, καὶ δούλους ὄντας δεσπότας γενέσθαι, οὐχ ὑμᾶς τοὺς Ῥωμαίους τῆς δωρεᾶς ταύτης αἰτίους κρίνομεν, ἀλλὰ τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ. ὑμᾶς δὲ τοὺς συμμαχήσαντας, καὶ κοπιάσαντας ἐν τῇ μεταθέσει ταύτῃ, Θεοῦ θελήσει κεκοπιάκατε ὀρθῶς, ὑπολαμβάνομεν. ἕνεκα οὖν τῶν κόπων, καὶ τῶν ἀμφοτέρων τῶν καμάτων, τῷ μόνῳ Θεῷ προσφέρομεν εὐχαριστίας· ἡμᾶς δὲ διὰ δώρων ἱκανῶν, καὶ φιλίας, καὶ ταύτης προσκαίρου, παραπέμψαι· τὸ δὲ πόλεις καὶ φρούρια λαβεῖν παρ' ἡμῖν, ἀρκεῖ σοι σῶον πεμφθῆναι ἐν Κωνσταντίνου, ἀναμιμνήσκοντες τῶν Λημνίων κακῶν, καὶ τὸν ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου τῶν καλογήρων ὀνειδισμόν· ἔχεις μισθοῦ χάριν σῶσαι τὴν κεφαλὴν, τὸ τοῦ λύκου φθέγξομαι. αἶρε κώπας, ἔχεις τὸν Εὖρον πνέοντα γλυκερὸν ἀέριον· φθάσε τὴν Κωνσταντίνου, ἄσπασαι τοὺς βασιλεῖς ἀφ' ἡμῶν· λέγε πῶς Θεὸς τὴν αὐθεντίαν ἡμῖν ἐδωρήσατο. ἔστω μεθ' ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ διάγων, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ, ἀπέστω ζήτησις Καλλιουπόλεως· Ταῦτα τὸν στρατηγὸν τὰ ῥήματα οὐκ ὀλίγον ἐτάραξαν· καὶ θυμωθεὶς, οὐκ οἶδας, ἔφη, τὸν ἐμὸν βασιλέα ποίας συνέσεως, καὶ γνώσεως, καὶ ποίας ἄλλης μεγαλογνωμοσύνης ἐστίν;

omnibus effugiis, teneri, ejusmodi orationem ad Mustapham habuit: *Quousque impius iste Solem videbit, qui nec tenebris palpabilibus etiam dignus?* Cui respondit Mustaphas, *consilio tuo utere*. Jubet itaque extra castra non procul tracto caput misero amputari. quod illico factum ipso spectante, & talia verba proferente: *Nosti pessime testiculos demetere?* Cineitis etenim genero Andulæ testiculi exsecti fuerant Bajazitis jussu. Duxerunt & hujus fratrem Hamzam capite quoque plexuri; at Cineites ejus misertus quod juvenis esset, eum dimitti jussit; *quippe*, dixit, *non est ferus & inhumanus ut ille, quem morte violenta affecimus, nullum adhuc scelus hic patravit, sit itaque libertus meus*. Non intellexit infelix Cineites se fovere eum, qui perniciem ipsi allaturus erat: quique brevi vitam crudeliter erepturus erat illi, qui erga se misericordia commotus fuerat. Novus itaque Imperator Mustaphas liber factus ac audacior Adrianopolim cum universis copiis intrat: in cujus occursum egressi sunt multa cum fiducia & lætitia cives, hilari voce ipsi acclamantes. Præsidiarii autem Callipoleos custodiæ impositi ubi, quæ gesta erant, rescivere, spe omni abjecta, pacto inito ac jurejurando addito sese dediderunt. Demetrius Leontarius igitur, qui speraverat urbe se potiturum (sic enim inter eos convenerat) ubi præsidium decessisset, asportavissetque secum omnia vasa & sarcinas, quas in urbe miles habebat, hac siquidem conditione se dediderant; exportari thoraces ex triremibus curat, cassidesque & galeas, hastas, zagias, id est jacula, & omne genus armorum in arcem importari cœptum. At Cineites accurrens quod factum erat cernit, Turcorum multitudinem turbatam ac tumultuantem, ob mutationem insperatam ac inexpectatam: contumeliosis ideo asperisque verbis Demetrium sic affatus est. *Imperator Demetri, ut mihi videtur, existimas nos, nationi tuæ gratificaturos Imperioque Romæo, prælium obiisse & pericula adiisse? aliter equidem se res habet. Quod nobis inclusis accidit in libertatem asseri, ex servis rerum dominos fieri, tantum beneficium Deo, qui cœlestia habitat, acceptum ferimus; nec auctores illius vos Romæos judicamus. Existimamus profecto opera vestra prospere nos usos esse, qui, societatis nobiscum laboribus, belli ærumnas in hac rerum conversione tolerastis. Soli itaque Deo gratias agimus, qui a laboribus & casibus præteritis integros servavit; vosque cum donis, quanta vester capit status, & amicitiæ vobis opportunæ pignoribus dimittimus. Urbes vero & castella nos vobis tradere absit. Tibi o Demetri salvo satis sit Constantinopolim repetere. Memoria animis adhuc hæret malorum, quæ in Lemno passi sumus: quamque contumeliose a monachis habiti in Beatissimæ monasterio. Caput integrum mercedis nomine domum refers, Lupi ac Ciconiæ apologo utar. Remos impelle, lenis ac sudus Eurus spirat. Constantinopolim proficiscere, imperatores nomine nostro saluta, & iis anauncia, quomodo Deus dominationem nobis concesserit. Inter Imperatorem nosque pax integra maneat atque tranquillitas, nec aliqua de Callipoli quæstio fiat.* Tali oratione non mediocriter turbatus est Dux exercitus Demetrius, ad iramque versus ait: *An non tibi cognitus est Imperator meus, quamque prudens, rerum peritus ac magnanimus sit?*

Bajazites Cineitæ jubente capite plectitur.

Hamza salvus evadit.

Mustaphas Adrianopolim ingreditur.

Callipolis Leontario dedita.

Edit. Paris. pag. 85.

Cineitis audax & insolens ad Leontarium oratio.

Lupi & Ciconiæ Apologus.

Demetr. Leontarii ad Cineitem responsio.

καὶ θεμάτων κατὰ ἀδελφὴν, καὶ αὐτὸς παραβαίνων τοὺς ὅρκους, ἐπὶ τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν, καὶ αὐτὸν, ὁ Θεὸς ἐν χερσὶ Περσῶν παρέδωκε. νῦν δ' ἐκείνου παρελθόντος ἐγγύς που τὰ τριάκοντα ἔτη πληρώσουν ἕως σήμερον οἱ ὑμέτεροι ἀδελφοὶ Μυσουλμὰν, καὶ Μωσῆς παραβάντες ὅρκους, κακῶς καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. μόνον ὁ ἤδη νεωστὶ παρελθὼν Μεχεμὲτ ἀρχηγὸς ὁ σὸς ἀδελφὸς, αὐτὸς τοὺς ὅρκους ἐτήρησε. καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εἰρηνικὸν, καὶ τὴν τρυφὴν τῆς ἡγεμονίας εὐδαιμόνως ἀπέλαβε. Σὺ δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς μακρὸν γελάσει ἡ τύχη, συναίρουσα καὶ βοηθοῦσά σοι. Ἀδίκους γὰρ ὁ Θεὸς πρὸ καιροῦ παραπέμπει εἰς ᾅδην, καὶ τοὺς ἀθετοῦντας αὐτὸν εἰς τέλος ἀφανίζει· ὅτε γὰρ φεύγων εἰσῆλθες ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἰ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρεδίδου σε τῷ Μεχεμὲτ, καὶ ἀγχόνῃ τὴν ζωήν σου ἐλάμβανε· εἶχον ἂν πολλοὶ αἰτιᾶσθαι κατακρίνειν Ῥωμαίους ὡς προδότας, καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς προσφυγόντων δεινοὺς φονέας, καὶ τὰ ἐναντία τῶν δικαίων πράττοντας. ἄρτι δὲ σε ἀρχηγὸν ἀναδείξαντες μετὰ Θεὸν οἱ Ῥωμαῖοι, γράφεις μὲν Θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἴρηκας, οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκοπιάσαντας ὡς ἐχθροὺς λογίζῃ, καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσωπον. ὑγίαινε οὖν εὐφραινόμενος. ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἴκους ἀπελθόντες, καὶ τῷ βασιλεῖ ἀναγγείλαντες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν Θεῷ ἀναθέμενοι προσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν αὐτοῦ δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος, καὶ τὰ ἱστία πτερώσας τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν πορείαν ἔπλευσε.

A ipse perjurii reus peractus est; tandemque ipsum, imperiumque ejus universum Deus Persis tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus fere agitur annus, tuique fratres Musulmanus & Moses, jurejurando violato infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solus Mehemetes, qui jam obiit, imperator fraterque tuus juramentum non violavit: ipse propterea mitiori fato concessit, postquam regiis deliciis ac luxu affatim satiatus est. Tu vero his patratis haud diu averis propitia & adjutrice fortuna. Iniquos enim Deus ad inferos immatura morte detrudit; ipsique non auscultantes in æternum delet. Cum equidem exul ingressus es Thessalonicam, si Romæorum Imperator Mehemeti te tradidisset, & laqueo vitam finivisses: B Romæos, ut proditores, eorumque, qui ad ipsos confugiunt, crudeles mactatores, æquitati justitiæque adversantes, multi accusare & condemnare potuissent. Romæi equidem adjuvante Deo Imperatorem te constituerunt, Deo enim omnia adscribis, idque recte dixisti, nec quicquam oppono; eos vero, qui opem tibi tulerunt, hostium loco habes dorsumque eis obvertis. Sanitate voluptatibusque fruere. Ad nostros reversi Imperatori nos dolo circumventos esse narrabimus: Deoque omnibus remissis, cum patientia justam ejus sententiam expectabimus. Hæc locutus e portu expansis velis solvit, versusque Constantinopolim cursum direxit.

Edit. Parif. pag. 87.

Demetrius Constantinopolim redit Turcorum deceptus perjurio.

CAPUT XXV.

Manuel Imperator cum Morate fœdus pangere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde & ignaviç totum se dat. Morates de reeuperando imperio serio agitat, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui re infecta discessit. Aluminis in Phocide confectio. Phocæa nova condita. ab Andrea & Jacobo Cataneis gubernata. fit Turcis tributaria. Johannes Adornus Phocçe Rector Mahometem, & deinde Moratem adit, & huic per litteras in eo copiisque trajiciendis operum suam pollicetur. Mustaphas ad nuncium transitus Moratis in Europam fit mæstus. Eum alloquitur Cineites & objurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agitat. Mustaphas Lampsacum venit, & Lopadium usque progreditur, cujus pontem prior occupat disrumpitque Morates.

ΜΑΘΩΝ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ, καὶ λύπῃ C πολὺ συγχυθεὶς, καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος, μὴ ἔχων ὅ,τι ποιῆσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βαδίσαι, καὶ στεῖλαι πρέσβεις τῷ Μουράτ. καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν, καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὁμήρους, ἐπεὶ ἐκ ποδῶν ἐγεγόνει ὁ Παγιαζὴτ, πάλιν Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀποκαταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς (καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμέτω ὁ λόγος) ὀχυρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νουθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας Δρουγγαρίους, καὶ Κόμητας οἰκείους τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς εἰς χρείαν ἀσφαλίσας, καὶ ὅρκους δεδοὺς αὐτοῖς, καὶ δωρεαῖς

C AT Manuel Imperator de istis certior factus, mœrore simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam viam ingredi statuit: legatosque ad Moratem mittere, acturos de eo, favente divino numine, in paternum imperium reducendo; quandoquidem Bajazites Bassa re infecta e vivis excesserit: ea tamen conditione si patris voluntatem ratam habere voluerit, & duos infantes obsides dare. Interea Mustaphas, ad cujus res narrandas redeundum, arcem Callipoleos munit: recte constituit, in plebem etiam animadvertit; præficitque Drungarios & Comites domesticos magnæ classi. Turri etiam tuendæ, quæ portui imminet, præsidium imponit omnibusque necessariis instruit. jurejurando benevo-

Manuel cum Morate fœdus inire cogitat. Christi 1423. Hegiræ 826.

Mustaphas res imperii sui constituit.

lum se fore promittit, donaque largitus Adrianopolim contendit. Palatium illic, quod habitaverat frater ejus Mehemetes, ingressus, divites supra modum thesauros consequitur, aliamque immensam supellectilem; vestem, lapillos ac margaritas pretiosissimas: fœminas quoque pulchras, pueros & juvenes oris ac vultus decore præstantes, aliaque Walachiæ spolia. tum otio se tradere, has divitias profundere, & quotidie libidini ac crapulæ se dedere.

Edit. Paris. pag. 88.

Otio ac luxuriæ se permittit Mustaphas.

Morates de recuperando amisso imperio cogitat.

Morates autem etiamnum juvenis, quippe vigesimum annum nondum impleverat, Prusæ Bithyniæ morabatur, iisdem motibus adsuetus; modestior tamen, quod curis sollicitaretur, erat, nec effrænatum eum sinebant de rebus suis cogitationes. agitabat quippe animo, quibus modis paternum imperium recuperare posset, quod pater suus magnis laboribus partum possidebat, ipse vero nullo suo flagitio amiserat. Aderant ei magnatum præcipui, præter Bajazitem, quem jam diximus fato malo periisse. Intellecta autem arcis Callipoleos traditione, quodque Leontarius deceptus ac vacuus demissus esset, atque etiam Mustaphas intemperate luxui ac libidinibus obnoxius, curam tuendo imperio non adhiberet, consilium capit, ei, quod inierat Imperator, simile; priorque ad hunc legatum mittit, Abrahamum quemdam fratrem Hali, de quo mentionem fecimus, virum prudentem, & probum: Turcorum propudiosis verbis ac libidinibus inadsuetum.

Ad Manuelem legatum destinat.

Abrahami Bassæ mores & conditio.

Qui, cum vivo Bajazite Bassa secundo loco haberetur, eo mortuo primos honores adeptus est, procerumque princeps, & Moratis imperii Messazon fuit. Venit is Constantinopolim, ubi eorum, quæ molitus erat Imperator, nullum verbum fecit. Turci quippe iram immanem mente repositam in occulto tenebant, donec tempus res eorum in melius verteret, oculis placidis ac serenis, & ad fraudem animo composito, lupum, quem intus gerebat, in ovem mansuetam foris transformabat.

Ejus versutia.

Mansuetis itaque verbis ac submissis auxilium rogat; causam crimenque omnium, quæ patrata erant in Bajazitem Bassam transfert: extra culpam esse se, pariterque Romæos profitebatur, tali sermone usus: *Si ita visum fuerit majestati tuæ, brevi tempore dominum meum Moratem paterno regno iterum reddes, quo modo etiam erga patrem ejus, Imperator Illustrissime, te gessisti. Clavum quippe manu tenes, & navem quocumque libuerit convertis, cujus gubernacula perite dirigis. qualem sane ejus patri te præbuisti, qui viribus tuis fretus Mosi restitit, sic facias, & miserere nostri, neque sinas imperium obtinere illum, qui nedum specu dignus est.* Mehemetes enim (nobis sæpius dictus) dum adhuc regnabat in Asia, Mose Thraciam, post occisum fratrem Musulmanum, occupante, hostis infestus & capitalis Romæis & urbi (quod supra monuimus) fuit. *Illo tempore, o Imperator, Prusam Mehemetem accersivisti, quem cum exercitu trajectum fide data intra Constantinopoleos mœnia accepisti. Is vero cum copias eduxisset, semel atque iterum, sæpiusque cum Mose pugna inita, victus Constantinopolim se recepit. denuoque ut bello experiretur inde erupit, donec attrito, tandemque occiso Mose, imperio potiretur.* Nunc itaque, ait, *pariter opem feras, donaque immensa nobis impera, quæ beneficio in nos collato respondeant: ne petieris tamen Callipolim am-*

Abrahami Bassæ ad Manuelem verba.

pag. 89.

Ἀαμήτας, ἐν τῇ Ἀδριανοῦ τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. καὶ δὲ εἰσελθὼν ἐν τοῖς δόμοις τοῦ ἀποιχομένου Μεχεμὲτ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εὑρὼν θησαυροὺς ἀναριθμήτους, καὶ ἑτέραν ἄλλην παρασκευὴν ὑπὲρ μέτρον, ἐνδύματα, καὶ λίθους, καὶ μαργάρους πολυτελεῖς· γυναῖκας ὡραίας, καὶ νέους παιδίσκους εὐπροσώπους καὶ κάλλει διαφέροντας, καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην Βλαχίας· ἐκάθητο κατασπαταλῶν, καθ' ἡμέραν μεθύων, καὶ ἀσελγαίνων, ὁ δὲ Μουρὰτ ἔτι νέος ὤν, καὶ οὔπω τὸ εἰκοστὸν ἔτος ἐλάσας, ἐκάθητο ἐν Προύσῃ τῆς Βιθυνίας καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια πράττων· πλὴν οὐ τόσον, καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς φροντίδος ἐδάκνετο, καὶ οὐκ εἴα τοῦτον ὁ λογισμὸς ἀχαλίνωτον· ἀλλ' ἐσκέπτετο πῶς, καὶ ποίῳ τρόπῳ ἀνακαλέσηται πρὸς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικὴν, ἣν ὁ πατὴρ ἐκτήσατο διὰ πολλῶν κόπων, αὐτὸς δὲ ἄνευ ἐπηρείας τινὸς ἔφθασεν ἀπολέσας. εἶχε γὰρ μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν μεγιστάνων τοὺς προέχοντας πλὴν τοῦ Παγιαζὴτ, καὶ γὰρ πρὸ ὀλίγου κακῶς ἀπεβίω, ὡς ὁ λόγος ἐδήλωσε· μαθόντες γὰρ ὡς τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως παρεδόθη, καὶ ὁ Λεοντάριος κενὸς ἀπεπέμφθη, καὶ ὁ Μουσταφᾶς ἔτι ἀκολάστως κατασπαταλᾷ, μὴ ἔχων φροντίδα πῶς δεῖ φυλάξαι τὴν ἡγεμονίαν ἀσινῆ, βουλὴν βουλεύονται, ἣν ἥν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύσατο, καὶ πρέσβεις προφθάσας οὗτος πέμπει πρὸς βασιλέα, Ἰμπραὴμ τινὰ ἀδελφὸν ὑπάρχοντα τοῦ Ἀλὴ, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἄνδρα συνετὸν καὶ εὐήθη, καὶ πρὸς τὰς τῶν Τούρκων ἀναιδεῖς βλακείας, καὶ ἀσελγείας ἀσυνήθη· ὃς καὶ τὰ δευτερεῖα τοῦ Παγιαζὴτ φέρων, τὰ πρωτεῖα ἐκείνου παρελθόντος ἔλαβε, καὶ τῶν μεγιστάνων πρῶτος ἦν, καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μουράτ. Ἐλθὼν οὖν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ περὶ μὲν τῶν ὧν ἔπραξεν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐγένετο μνήμη· ἀλλ' ἐν τῷ νοῒ διατρέφοντες θυμὸν ἀχαλίνωτον, ἕως ἂν ὁ χρόνος εἰς εὐδαιμονίαν ἄξει τὰ περὶ αὐτῶν, ταῦτα ἐκρύπτοντο· ἱλαρῷ δὲ βλέμματι, καὶ ὑπούλῳ γνώμῃ τὸν ἔνδον λύκον ὡς πρόβατον ἔξω ἐδείκνυε. καὶ δὴ λόγους συντάρας πρᾳεῖς τε, καὶ λίαν ταπεινοὺς βοήθειαν ἐξεκάλει, ὡς ἐξ αἰτίας γεγονότα, ὅσα δὴ καὶ γεγόνασι, λέγων τοῦ Παγιαζήτ. ἀθώους αὐτοὺς ἀποδεικνύων ὡσαύτως καὶ Ῥωμαίους, λέγων, εἰ θελήσει τὸ σὸν κράτος, ὡς ἐν ὀλίγῳ ἀποκαταστήσεις πάλιν εἰς τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν τὸν ἐμὸν δεσπότην Μουρὰτ, καθὼς καὶ ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ εἰργάσω, λαμπρότατε Βασιλεῦ· ἔχεις γὰρ ὑπὸ τὴν χεῖρα τὸ πηδάλιον, καὶ ὅπου ἂν βούλει, ἐκεῖ καὶ τὴν ναῦν μεταστρέφεις καλῶς ἰθύνων τοὺς οἴακας. ὡς γὰρ εἰργάσω ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀντιστάντος τῷ σῷ κράτει Μωσῆ, οὕτω καὶ νῦν συμμάχησον, καὶ μὴ ἐάσῃς τὴν ἡγεμονίαν κατέχειν, ὃ μηδὲ μιᾶς καλύβης ἄξιος· καὶ γὰρ ὁ πολλάκις προλεχθεὶς Μεχεμὲτ ἔτι ἡγεμονεύων ἐν τῇ ἀνατολῇ, τοῦ Μωσῆ τότε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Θρᾴκης ἔχοντος, καὶ τὸν ἀδελφὸν Μουσουλμὰν κτείναντος, ἐναντίος ἐφάνη Ῥωμαίοις, καὶ τῆς πόλεως ἐχθρὸς ἄσπονδος (ὡς προλέλεκται). τότε ὦ βασιλεῦ μετακαλεσάμενος ἀπὸ τῆς Προύσης τὸν Μεχεμὲτ, καὶ πίστεις δοὺς, εἰσάξας αὐτὸν ἐντὸς τῆς Κωνσταντίνου σὺν τοῖς στρατεύμασι περαιωθέντα· καὶ ἐξελθὼν, καὶ μίαν, καὶ δὶς, καὶ πολλάκις, καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ, καὶ ἡττηθεὶς, καὶ εἰσελθὼν πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πάλιν ἐξελθὼν, ἕως οὗ εἰς τέλος τὸν Μωσῆν ἠφάνισε, καὶ τέλος ἐθανάτωσε, τὴν ἡγεμονίαν λαβών. οὕτω καὶ νῦν, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ἔργασαι καὶ εἰς τὸν Μουρὰτ, πάντων καὶ ὑπερμεγέθη δωρήματα, καὶ πολλῶν λόγων ἄξια, πλὴν τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ

τῶν δύο παίδων τὴν ἐγχείρησιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἐνεδίδου ἀλλ' εἰς βέβαιον, καὶ ἀμετάθετον ἐτήρει τὴν αὐτοῦ γνώμην, καὶ εἰς τέλος ἐξάξαι τὸ βουλευόμενον. Ἐν τούτοις οὖν ὄντος, ὁ Ἰμπραὴμ ἡμέρας ἱκανὰς ἐνδιατρίβων, τὸ λαβεῖν τέλος τῶν ὀρεχθέντων συμφωνιῶν. ἕτερος ὑποδύσας ὡς ἐπὶ παλαίστρας, τὸ ζητούμενον παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ πολλῆς παρακλήσεως γενέσθαι, καὶ φιλοτιμίας καὶ χάριτος, αὐτὸς ὡς δῶρον τι μέγα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐγχειρισθῆναι αὐτῷ παρεκάλει. καὶ δὲ ἐξ ἀρχῆς ποίῳ τρόπῳ διέβη τὸν πορθμὸν ὁ Μουράτ, καὶ μετὰ πάσης παρασκευῆς, καὶ τίς ὁ περάτης, καὶ πῶς τὴν θάλασσαν ἐπέρασε, καὶ τίνες οἱ ναύαρχοι λέξων ἔρχομαι. Ἐν τῇ Φωκίδι, τῇ κατὰ τὴν Ἰωνίαν πλησίαν, ὄρος ἐν ᾧ μέταλλον στυπτηρίας ὑπάρχει, καὶ ὁ λίθος ἅπας τῆς ἀκρωρείας πυρὶ προσομιλήσας, εἶτα ὕδατι ὡς ψάμμος γίνεται· τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην ψάμμον εἰς λέβητα βάλλοντες σὺν ὕδατι, καὶ καχλάζοντος ἕως τόσον, ἡ βληθεῖσα ψάμμος διαλύεται. καὶ τὸ μὲν παχὺ καὶ οὐσιῶδες αὐτῆς, ἐν τῷ ζωμῷ μένει ὡς γάλα τυρῶδες, τὸ δὲ ξηρὸν καὶ γεῶδες αὐτῆς ἔξω ῥίπτουσιν ὡς ἄχρηστον· τὸν δὲ ζωμὸν εἰς σκάφας κενώσαντες, ἄχρις ἡμερῶν τεσσάρων παραδραμεῖν, συνίσταται ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ὑποδόχων ἀγγείων πεπαγωμένος ὁ ζωμὸς, καὶ ὑπεραυγίζων ὁμοίως κρυστάλλῳ· ἐν δὲ τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου, καὶ αὐτῷ πλῆρες ψηγμάτων κρυσταλλοειδῶν. ἐξαντλοῦντες οὖν τὸν ζωμὸν τὸν περιττεύοντα μετὰ τὰς τέσσαρας ἡμέρας, εἰσβάλλουσιν ἐν τῷ λέβητι προσχέοντες καὶ ἕτερον ὕδωρ, καὶ πάλιν ψάμμον ἐμβάλλοντες βράζουσι, καὶ ἐν ταῖς σκάφαις ἐκχέουσιν, ὡς προδεδήλωται. τὴν δὲ στυπτηρίαν ἐκβάλλοντες ἐν ταῖς ἀποθήκαις ταμιεύουσιν. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα τοῖς βαφοποιοῖς. ἅπασαι γὰρ αἱ νῆες αἱ ἀπὸ τῆς ἑῴας εἰς τὰ ἑσπέρια μέρη πλέουσαι, ἀναγκαῖον ἡγοῦνται τὸν φόρτον εἶναι τῆς νηὸς τὴν ἐν τῷ πυθμένι στυπτηρίαν. καὶ γὰρ Φράγκοι, Γερμανοὶ, Ἰγγλῖνοι, Ἰταλοὶ, Ἰσπανοὶ, Ἄραβες, Αἰγύπτιοι, Σύροι, ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐκείνου τὴν στυπτηρίαν πορίζονται, ἕνεκα τῶν βαφοποιῶν τεχνῶν. Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ πρώτως βασιλεύσαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἦλθόν τινες Ἰταλοὶ αἰτοῦντες τὸ ὄρος δοθῆναι αὐτοῖς, καὶ λαμβάνειν κατ' ἔτος τὸ συμφωνηθέν. τότε καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐπιδραμόντες ἦσαν λῃστρικῶς τὰ πέριξ μέρη Λυδίας τε καὶ Ἀσίας, καὶ κατέτρεχον ἕως Σάρδεων, καὶ αὐτῆς Μαγνησίας· ὡς ἂν εἶδον οἱ Ἰταλοὶ τὴν τῶν Τούρκων ἔφοδον, φοβηθέντες ἤρξαντο οἰκοδομεῖν φρούριόν τι σμικρότατον, ὅσον εἰς φυλακὴν αὐτῶν, καὶ τῶν εὑρισκομένων ἐργατῶν πεντήκοντα ἢ καὶ πλείω. ἐνωτισθέντες δὲ οἱ τὰ πέριξ οἰκοῦντες Ῥωμαῖοι, ἐν τῷ κάμπῳ τῆς Μαινομένης, καὶ τῆς Μαγνησίας, καὶ Νυμφαίου, ἐλθόντες εὗρον αὐτοὺς ἀρξαμένους τοῦ ἔργου. καὶ δὴ ὡς ἐκ συνθέματος κοινολογησάμενοι σὺν τοῖς Λατίνοις ὑπέσχοντο τοῦ συμβοηθῆσαι, καὶ συμπαχῆσαι, καὶ συμπρᾶξαι ἐπὶ τῇ ἀνεγέρσει τοῦ φρουρίου· καὶ οὐ φρούριον, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλην πόλιν ἀποκαταστῆσαι τὸ οἰκοδομούμενον· εἰ μόνον χρείας κατεπειγούσης, καὶ αὐτοὶ ὡς κτήτορες τοῦ τοιούτου χωρίου ἔσονται ἐντὸς φυλαττόμενοι. ἀρεσάντων γοῦν ἀμφοτέρων μερῶν τὸ τοιοῦτο συμφώνημα, ἤρξαντο ἅμα Ῥωμαῖοί τε καὶ Λατῖνοι, καὶ ᾠκοδόμησαν τὴν ἄχρι τοῦ νῦν παρὰ Θεοῦ φρουρουμένην νέαν Φώκαιαν, ἐν τῇ τοῦ αὐτοῦ ὄρους ὑποβάσει, πλησίον τῆς θαλάσσης, ἔχουσαν τὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴν μέρη τὸ ὄρος κείμενον, πρὸς δὲ τὴν ἑσπέραν τὴν νῆσον Λέσβον, πρὸς ἄρκτον δὲ τὸν τῆς Ἐλαίας κόλπον· πρὸς

atque pueros tibi tradi. Verumtamen his non assensit Imperator, propositumque suum, ut ad finem id perduceret, firmiter tenuit. Rebus eo loci positis, Abrahamus multos dies moratus est, ut sortirentur exitum illa, de quibus paciscendum erat. Quidam alius velut in palæstram descendens, quod ab Imperatore petebatur, cum multa adhortatione, magnificentia & gratia fieri contendebat: ac velut donum aliquod magnum, hoc Imperatori deferri ac concedi hortabatur. Ab initio jam dicturus sum, quomodo fretum trajecerit Motates cum toto belli apparatu, quisnam quoque fuerit portitor, qua mare transierit, quibusque nautis usus fuerit. In Phocide, quæ Joniæ adjacet, mons erat metalli aluminis ferax, cunctique lapides, qui in vertice montis, in ignem primum, postmodum in aquam missi in arenam comminuuntur. Hæc ex istis lapidibus collecta in cacabum aqua mixta demittitur, ac ubi parum aqua injecta ferbuit, arena liquefit. quod densum est ejus offæ simile, ad modum lactis in caseum coagulati, servatur: quod durum & terrestre, ut inutile abjicitur. Offa vero illa in vasa defusa per quatuor dies in eis subsidit: posteaque circa oras summas vasorum concreta, splendensque ad instar crystalli reperitur; fundi etiam vasorum similibus segmentis & frustis replentur. Exhaustum deinceps liquorem, qui post hoc quatriduum non coaluit & induruit, in lebetem defundunt, eique aquam recentem miscent, rursusque arenam injiciunt, eam bullire faciunt, & modo jam descripto in scaphas defundunt. Alumen hac arte confectum in reconditoriis asservant, metallum equidem tinctoribus necessarium. Omnes etiam nautæ, qui ab oriente in occidentem navigant, conveniens onus ac utile navium carinis onerandis alumen existimant. Franci quippe, Germani, Angli, Itali, Hispani, Arabes, Ægyptii, & Syri ex illo monte effossum alumen, arti fullonicæ ac tinctoriæ inserviens, comparant. Dum autem regnabat Michael Palæologus ex gente sua primus Imperator, accesserunt quidam Itali, qui hunc montem sibi concedi petierunt, pensionem annuam, quam pacti fuerint, solvere polliciti. Per idem quoque tempus Turci vias obsidentes, latrociniis suis Lydiam Asiamque provincias, Sardeis etiam usque & Magnesiam excurrendo, infames reddebant. Itali igitur, ut præviderunt loca illa Turcorum irruptionibus patere, sibi cavere ab iis volentes, castellum quoddam parvum, ad se suaque tuendum operatosque quinquaginta vel plures, ædificavere. Cumque Romæi vicinarum regionum incolæ hoc construi castrum audissent, ii nempe qui Mænomeni campum, Magnesiam & Nymphæum habitant, illuc profecti opus jam inceptum vident: atque, velut ex pacto convento, cum Latini communicato consilio, opem ferre ipsis promiserunt, & ad extruendum castrus operam ac laborem suum collaturos. non solum etiam in castro construendo, sed & in magna urbe ædificanda laborum socios fore; ea conditione, ut, si casus exegerit, in eam recipiantur, & æque, ac illi qui eam possident, in ea salvare res suas possint. Placuerunt utrisque hæ conditiones, & opus simul aggressi Romæi Latinique Phoceam novam ad maris littus & illius montis radices ædificarunt, quæ ad hanc diem Dei beneficio custo-

Manuel Callipolim & pueros poscit.

Phocis alumen gignit.

Alumen quomodo conficitur.

Aluminis usus.

Edit. Paris. pag. 90.

Phocæa nova condita a Græcis & Latinis.

dita stat. Objicitur ei ab ortu mons ille: ab occasu insula Lesbos; a Septentrione finitimum habet Elææ sinum: meridiem versus Joniæ sinum respicit. Istius autem oppidi domini erant Andreas & Jacobus Genuenses e gente Catanea, idque Phocæam novam, in qua etiam domum possideo, appellarunt, nomine ab ea, quæ olim steterat, translato. Rerum porro summa a Romæis in Turcos devoluta, illius loci incolæ impugnationibus Turcorum impares, cædis Christianorum impatientes, (Turci quippe totum agrum usque ad portas oppidi occupaverant) Romæi, Latinique fœdus feriunt; cum Lydiæ Duce Sarchane, seque ei vestigales ac tributarios reddunt, pensionem annuam promittunt minorum argenteorum millia quindecim, quæ numismatum quingentorum pretium æquant. conventum insuper, ut qui annuum urbis magistratum gessisset, Sarchanem venerandi ac salutandi gratia adiret, donumque decem millium argenteorum afferret. compositis hunc in modum rebus, Turcos & Romæos pacate inter se, nullo ipsos infestante, acturos: & amicitia inter utrosque intercedente, liberum fore his oppido egredi, & secure commercia exercere: illis pariter tuto illud ingredi, & ibi necessaria comparare. Ad hanc usque diem hocce fœdus ante annos fere centum & octoginta initum, integrum mansit. Hujus autem oppidi politeja talis est. Cum Genuensis Respublica democratice regatur, nullusque possit tyrannidem occupare, singulis annis, vel post longius etiam temporis intervallum, officiales seu magistratus mittere in regionum orientalium urbes dominio suo subjacentes consuevit: ex quibus sunt Chios insula, hæcce Phocæa, Galata, Amisus, Amastris, Capha. Tempore magistratus transacto novus sufficitur, cui imperium decessor tradit: hunc sua lingua *Podestam* appellant, Romæo idiomate ἐξουσιαστὴς reddi potest. Per illud autem tempus, quo Mehemetes adhuc in vivis erat, venit Phocæam *Podesta* seu magistratus unus e clarissimis Genuæ familiis nomine Johannes Adornus, ut annis juvenis sic prudentia senex, Domini Georgii Adorni, qui dux Genuæ fuerat, filius; is in decennium creatus Phocææ magistratus, Genua discedens illuc venit. Ex more itaque, qui inoleverat, Phocæa egressus Amiram Mehemetem adit, & venerabundus eum salutat; impositumque sibi vectigal aluminis metalli, spondet pensionis annuæ vice, decennio transacto soluturum auri puri nummos vicies mille. Inde Phocæam redit, & magnis sumptibus alumen effodere ac coquere cœpit. Elapsis dehinc sex annis Mehemetes Amiras obiit, statimque Imperator proclamatur prædictus Mustaphas: Cineites etiam speratam sibi diem lætus adspexit. Bajazites vero lethalem horam vidit: & cuncta, quæ narravi, acciderunt. Eodem tempore idem Johannes Adornus occasionem nactus est accedendi ad novum Imperatorem Moratem; ad quem admissus, ei cultum & venerationem exhibuit; ad ejus jussa capessenda promptum se professus, tributum, quod integri sexennii debebatur, solvit. Damna quidem non levia per hos sex annos passus est, quibus bellum atrox gerebatur inter Genuenses & Catalanos. Navigationem quippe Genuensium Catalani interceperunt; & impediverunt ut adire possent Italiam, Galliam, Hispaniam

Andreas & Jacobus Catanei.

Phocæenses vectigales Turcorum facti.

Edit. Paris. pag 91.

Magistratus annui in urbe Genuensi Reip. parentes missi.

Johannes Adornus.

Adornus Mahumetem adit.

Adornus Moratem veneraturus adit.

ἀπὸ μεσημβρίας ὁ κατ' Ἰωνίαν κόλπος. Ἦσαν δὲ οἱ ῥηθέντες τῆς πόλεως αὐτῆς κτήτορες, ἐκ τῶν Κατανέων Γενουῗται Ἀνδρέας καὶ Ἰάκωβος, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῆς παλαιτέρας Φωκίδος ἐκτήσαντο, ταύτην νέαν Φώκαιαν καλέσαντες, ἐν ᾗ καὶ οἴκησιν κέκτημαι. Μεταπεσόντων οὖν τῶν πραγμάτων ἀπὸ Ῥωμαίων ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων μετ' οὐ πολὺ, οἱ ἐνδιαιτώμενοι ἐν τῇ πόλει μὴ φέροντες τὰς καθ' ἑκάστην συμπλοκὰς τῶν Τούρκων, καὶ τὰς τῶν Χριστιανῶν σφαγὰς (καὶ γὰρ ἕως ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐγκρατεῖς γεγόνασιν οἱ Τοῦρκοι) ἄμφω Λατῖνοί τε, καὶ Ῥωμαῖοι συνθήκας ἐνόρκους ποιήσαντες μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Λυδίας Σαρχὰν, καὶ ὑποφόρους στέρξαντες εἶναι, ἔστησαν κατ' ἔτος δοῦναι τῷ Σαρχὰν ἀργυρίων λεπτῶν ἀριθμὸν χιλιάδων δεκαπέντε, εἰς ποσότητα ἰσουμένην νομισμάτων πεντακοσίων· καὶ ἀνὰ ἔτος ὁ τυχὼν ἡγεμὼν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι, καὶ ἀσπασμὸν ποιεῖν τῷ ῥηθέντι ἀρχηγῷ, σὺν δώροις ἀργυρίων χιλιάσι δέκα. Καὶ οὕτως ἐν εἰρήνῃ διῆγον ἀμφότεροι Τοῦρκοί τε καὶ Ῥωμαῖοι μὴ ἔχοντες τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρά τινος, ἀλλ' ἐξέρχεσθαι ἀκωλύτως, καὶ ἐμπορεύεσθαι. ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰσέρχεσθαι ἀφόβως ἐν τῇ πόλει, καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀφθόνως ἀπολαμβάνειν, ὡς φίλοι συνδιάγοντες. Κρατεῖ οὖν ἡ τοιαύτη συμφωνία ἕως σήμερον, ἐγγύς που ἔτη μέχρι νῦν ρπ΄. ἔτη τυγχάνοντα. ἡ δὲ ἡγεμονία τῆς αὐτῆς πόλεως ἐστὶν οὕτως. Ἐπεὶ ἡ Γένουα δημοκρατικῶς ἄρχεται, καὶ οὐδεὶς δύναται τυραννικῶς ἄρχειν ἐν αὐτῇ, συνήθης ἐστὶ κατ' ἔτος, ἢ καὶ πλείονα καιρὸν, στέλλειν ὀφφικιαλίους εἰς τὰ τῆς ἑῴας μέρη ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν Γένουαν πόλεσι, οἷον ἐν νήσῳ Χίῳ, ἐν ταύτῃ τῇ Φωκαίᾳ, ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφᾷ. καὶ τοῦ καιροῦ παρελθόντος τοῦ ὡρισμένου ἕτερον αὖθις στέλλουσι, καὶ ὁ παλαιὸς ἔξεστι παραχωρεῖν τὴν καθέδραν τῷ νέῳ· ὃν καὶ Ποδεστὰν κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν καλοῦσιν, ἐξουσιαστὴν εἴποι τις κατὰ Ῥωμαίους. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔτι ζῶντος τοῦ Μεχεμὲτ, ἦλθεν ἀπὸ Γενούας Ποδεστὰς εἷς, ἐκ τῶν ἐνδοξοτάτων τῆς Γενούας Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ὀνόματι, νέος ἄγαν τὸ ἔτος καὶ παλαιὸς φρόνημα, κὺρ Γεωργίου Ἀδούρνου υἱὸς, ὃς καὶ Δοὺξ Γενούας ἐχρημάτισεν. Ἐν δέκα δὲ ἔτεσι τὴν Ποδεστατίαν ἐγχειρισθεὶς ἐπανῆκεν ἐκ Γενούας εἰς Φώκαιαν. καὶ δὴ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐξελθὼν, καὶ μετὰ τοῦ Ἀμηρᾶ Μεχεμὲτ ἐντυχὼν, καὶ πλέξας τὴν συνήθη προσκύνησιν· τέλος καὶ τὸ τῆς στυπτηρίας μετάλλου λαβὼν, ὡς κατ' ἔτος, ἀποδοῦναι εἴκοσι χιλιάδων ἀριθμὸν νομίσματα καθαροῦ χρυσίου, ἐν ἔτεσι δέκα, εἰς τὴν Φώκαιαν ἐπανέστρεψε μεταλλεύειν ἀρξάμενος σὺν ἀναλώμασι πλείστοις. περαιωμένων τοίνυν ἐτῶν ἓξ, καὶ τὸ τέλος τοῦ προρρηθέντος Ἀμηρᾶ ἔφθασε, καὶ ἡ ἀνάρρησις τοῦ προλεχθέντος Μουσταφᾶ ἐγεγόνει. καὶ ὁ Τζινεῒτ τὴν ἐλπιζομένην αὐτῷ χαρᾶς εἶδεν ἡμέραν· καὶ ὁ Παγιαζὴτ τὴν ἀπαίσιον αὐτῷ εἶδεν ὥραν, καὶ πάντα, ἃ γέγραφα, γεγόνασι. τότε ὁ ῥηθεὶς Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ἔχων ἀφορμὴν τοῦ ἀφικέσθαι πρὸς τὸν νέον ἀρχηγὸν τὸν Μουρὰτ, καὶ ἰδεῖν καὶ προσκυνῆσαι, καὶ νέα προστάγματα δέξασθαι, καὶ ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα τέλη τῶν ἓξ ἐτῶν. εἶχε γὰρ ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις ζημίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς χρόνοις ἦν μάχη καρτερὰ ἀνὰ μέσον Γενουϊτῶν, καὶ Κατελάνων· καὶ ἐκώλυον τὰς νῆας τῶν Γενουϊτῶν οἱ Κατελάνοι τοῦ μὴ πλέειν ἐν τοῖς μέρεσι Ἰταλίας, καὶ Φραγκίας, Ἰσπανίας τε, καὶ Ἰγγλίνων, καὶ ἡ στυπτηρία ἦν ἀργὰ, καὶ ἀμετακίνητος· καὶ ὁ Ἀδοῦρνος εἰς πάμπολυ χρέος, καὶ οὐκ εἶχε, τί

ποιῆ-

ποιῆσαι, βουλεύεται βουλὴν γενναίαν, καὶ συνετὴν ἕνεκα κέρδους αὐτοῦ, τῶν πολλῶν δὲ Χριστιανῶν βλάβην. καιρὸν γὰρ ἐπιτυχὼν τὸν οὐκ ἤλπιζε, στέλλει γραφὰς πρὸ τοῦ ἐλθεῖν ἐξ Ἀμασείας τοῦ Μουράτ, τὰς ἃς ἐγὼ γέγραφα, δεικνύων τὴν ἄκραν φιλίαν, καὶ οἰκειότητα ἣν εἶχε πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Μεχεμέτ, καὶ ἣν βούλεται ἀνανεῶσαι νῦν σὺν αὐτῷ. εἰμὶ, γράφων, ἕτοιμος ἐν πάσῃ δουλείᾳ τοῦ βοηθῆσαι, καὶ διαπεράσαι σε ἐξ ἀνατολῆς εἰς δύσιν ἐν τριήρεσι, καὶ ναυσί, καὶ ὑπουργῆσαι τὸ τοιοῦτον ὑπούργημα, ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων· μόνον κέλευσόν μοι, καὶ τὸ προσαχθέν μοι συντόμως γενήσεται. ἐναντιθεὶς οὖν ὁ Μουράτ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀσπασίως ἐδέξατο, καὶ ἀντέγραψεν εἰπών· Ὅτι σὺν Θεῷ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις μέλλω καταλαβεῖν ἐν τῇ Προύσῃ· κἀκεῖ ἐλθέτω εἷς ἐκ τῶν οἰκείων καὶ πιστοτάτων σου, ὡς ἵνα περὶ τούτου σκέμματος εἰδῶμεν τί ἄρα, καὶ πῶς ποιήσωμεν· Μετὰ δὲ τινας ἡμέρας στέλλει Δημήτριον τινὰ Ἀγὰν ἐπονομαζόμενον, σὺν γράμμασιν ἀξιολογωτάτοις, ἃ κἀκεῖνα ἐγὼ γέγραφα, πρός τε τὸν Μουράτ, καὶ πρὸς τοὺς αὐτοῦ Βεζύριδας Ἀλήπεγιν, Χατζιαουβάτ, καὶ Ὀμούρ πεγιν, ὁ γὰρ Παγιαζὴτ προεσφάγη παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ. τότε σὺν τῷ Δημητρίῳ ἅπαντα καλῶς διαταξάμενοι, στέλλουσι μετ' αὐτοῦ Χατήπην ὀνόματι, Τοῦρκον ἕνα τῶν φρονιμωτάτων καὶ τῶν ἐλλογίμων, ὅρκον δώσοντα τῷ Ἀδόρνῳ, καὶ σὺν αὐτῷ νομίσματα χιλιάδας πεντήκοντα, τοῦ ῥογεῦσαι καὶ ἀπαρτίσαι στόλον, τοῦ περάσαι τὸν πορθμὸν τῆς Καλλιουπόλεως ἤδη τοῦ φθινοπώρου ἄρξαντος. ὁ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὰ μελετηθέντα παρὰ τοῦ Μουράτ, καὶ πῶς ἡ νέα Φώκαια ἑτοιμάζει στόλον κατ' αὐτοῦ, εἶχε μὲν ὀδύνας ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐδάκνετο ὑπὸ τῶν λογισμῶν, καὶ τὴν Φώκαιαν συνεχῶς ἐπὶ γλώττης εἶχε, καὶ καταστροφὴν αὐτῆς ἐμελέτα. ἀλλὰ τὸ τρυφᾶν, καὶ κατακαπηλᾶν, καὶ μεθύειν οὐκ ἔλειπεν, ἀγριαίνων, ὡς ἵππος ἀγέρωχος καταχρεμετίζων, καὶ ἀσελγαίνων ἔν τε θηλείαις καὶ ἄρρεσιν· ὁ δὲ Τζινεῒτ ἀκούων ταῦτα, καὶ καραδοκῶν τὰ μέλλοντα, καὶ ὁρῶν τὸν Μουσταφᾶν ἐν βλακείαις ζῶντα, καὶ περὶ οὐδενὸς αὐτοῦ μνεία ἢ πολέμου, ἢ ἄλλης παρασκευῆς κατ' ἐχθρῶν, εἴσεισιν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ λόγους ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτὸν ὀνειδιστικοὺς τοιοῦσδε· Οὐκ οἶδας, ὦ ἡγεμών, ὅτι τὴν, ἣν οἰκοῦσι Θρᾶκες γῆν, καὶ μόνην κατέχομεν, τὰ δὲ λοιπὰ ἄπλετα πελάγη τῶν ἐπαρχιῶν, λέγω τῆς δύσεως, πάντα ἐν τρυτάνῃ ἀπῃωρημένα εἰσί, προσδοκῶντες τὸ μέλλον, τί ἂν ἀποβῇ; οὐ γὰρ ἄκιον, ὡς ὁ Μουράτ ἐν λόγοις ἦν σὺν τῷ βασιλεῖ τοῦ ἀντιλαβέσθαι τούτου, καὶ εἰσάξαι εἰς τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν. νῦν δὲ καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο, τὰ δὲ τῆς ἕω ἐν χερσὶ πάντα ἦν. ἡμεῖς οὖν ἐν Ἀδριανοῦ καθέζοντες ἀμερίμνως οὐδὲν στρατηγικὸν πράττομεν. ὡς ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, πρὸ τοῦ περάσαι τοὺς ἐχθροὺς τὸν πορθμὸν, κἄν τε Λαμψάκου, κἄν τε Σκουταρίου, καὶ δοῦναι θροῦν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς δύσεως, καὶ γενέσθαι διχονοίαν ἐν τῷ στρατῷ, κρεῖττόν ἐστι προλαβόντας ἡμᾶς σὺν τοῖς δυτικοῖς στρατεύμασι διαβῆναι, καὶ σὺν τάχει ἀόκνως περάσαι τὴν ἐν Λοπαδίῳ γέφυραν, καὶ τῷ Μουράτ συμπλακῆναι. ἡμεῖς, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ ἐν ἅρμασι, καὶ ἐν ἵπποις ὑπερέχομεν τοὺς ὑπεναντίους, καὶ μόνον ἐναντιθέντες τὴν ἡ-

& Angliam, alumiosque commercium intercideret, nec transportari poterat. Quare Adornus cum ære alieno premeretur, nec haberet unde rebus suis subveniret, consilium generosum ac sapiens ad lucrum sibi apponendum, cæterum plurimis damnosum Christianis, init. Oblata enim occasione sibi nunquam sperata, ad Moratem, antequam is Amasia discederet, litteras, quas transcripsi, mittit, quibus amicitiam ac familiaritatem, quæ cum ejus patre Mehemete ipsi intercesserat, quamque cum ipso de novo inire cupit, commemorat. Ejusmodi autem erat epistola: *Ad omne obsequium paratus sum, & ad opem tibi ferendam: atque ut te triremibus ac navibus ex oriente in occidentem trajiciam; hocque officium tam prompte ac alius exhibiturus sum. Impera solummodo, jussa tua celeriter exequar.* Harum literarum verba jucunda acceptaque fuerunt Morati, qui ad eas sic respondit: *Brevi Prusam venturus sum; illuc accedat aliquis familiaris tuus, tibique fidissimus: ut simul hoc de negotio, quidque & quomodo nos sumus gesturi, deliberemus.* Post aliquot itaque dies Demetrium quemdam cognomine Aga cum epistolis magni momenti, quas transcripsi, mittit ad Moratem, ejusque Viziros Hali Begum, Haciaivat, & Homurem Begum: jam enim a Mustapha occisus erat Bajazites. Dispositis ergo rite, atque ordinatis cum Demetrio cunctis, eum remittunt, addito comite Hatipine Turco in prudentissimis & præstantissimis uno, qui fidem Adorno daret; qui etiam secum habebat nummos quinquagies mille, ut classem mercede conduceret, appararetque ad fretum Callipoleos trajiciendum autumno jam ineunte. Ubi intellexit Mustaphas consilium apparatumque Moratis, & novæ Phocææ classem adversum se institui, animi dolore affectus est, ejusque mentem cogitationes suæ remordebant. Phocæamque subinde in ore habuit, & eversionem ipsius meditabatur. Delicias tamen luxum & crapulam non omisit: & velut equus ferox & hinniens in libidinem effusus, fœminis ac maribus promiscue abutebatur. At Cineites istis quoque compertis, quo evaderent expectans: vidensque Mustapham nugis ac ineptiis intentum, nullamque belli mentionem, aut apparatum contra hostes suos facere, palatium ejus ingreditur, orationemque ad eum cum exprobratione talem habuit: *Num te latet, o Princeps, solam, quam Thraces incolunt, regionem in fide manere? cæteras vero instar maris longe lateque patentes provincias, occidentis dico, nutare: & rerum futurarum exitum, quo fortuna ferat, expectare? Ad istos enim populos perlatum est, Moratem cum Imperatore agere, ut sibi auxilium ferat, inque paternum imperium restituat. Nunc etiam cum Francis amicitiam contraxit. Orientales provinciæ in potestate illius sunt. Nos interim Adrianopoli securi & quieti considemus, omisso penitus militari studio. Sentio quidem expedire nobis, potiusque esse, cum copiis omnibus regionum occidentalium prævertere: celeriter & impigre pontem Lopadii occupare & superare: denique cum Morate pugnare, priusquam Lampsaco vel Scutario fretum hostes trajiciant, tumultus in his provinciis occidentalibus, dissidium seditionemque in exercitu excitent. Curribus & equis, favente Deo, superiores hostibus sumus. Adventus nostri fama animum eorum sicut cala-*

Adornus Morati operam suam, ut freto eum trajiciat, pollicetur.

Edit. Paris. pag. 92.

Mustaphas ad nuncium transitus Moratis in Europam mœstus.

Cineites Mustaphæ ignaviæ infensus eum alloquitur.

mam conteret : consiliaque Ducis eorum disturbabit. Quæ proculdubio calamitas in nos recidet, si, neglectis rebus nostris, hosti locum trajiciendi concesserimus. Hæc atque plura dixit Cineitea, vixque veterno excusso expergefactus Mustaphas hujus monitis paruit. Neque sane Cineites adeo sollicite moliebatur, ut Mustapham orientis dominum constitueret : sed cum ipse scelestus ac veterator esset, instantem isti ruinam ex ineptia, crapula, libidine, reique militatis neglectu atque inscitia prospiciens, fugam meditabatur. Hoc apud se stabilito proposito, hanc rationem inibat, se in laqueos Imperatoris facile rursus incursurum, si in Thracia, aut alia occidentis provincia in fugam se conjiciat. Iterum enim in Lemno aut alia insula sibi exulandum esse : acerbasque pœnas Romæos a se exacturos. cogitabat vero in orientem : sperabatque commodiorem sibi præfecturam, quam paulo ante occupabat, fore : & effugia faciliora in ea sibi patere. talia equidem in inferorum recessu latebant. Coacto igitur exercitu Callipolim accessere, fretoque superato cum plerisque copiis, Lampsaci triduo substiterunt. profectique ad Mustapham Phrygum primatii, cultum ei ac venerationem exhibuerunt. Morates comperta Mustaphæ irruptione, Prusa cum exiguo exercitu movit : noctuque Lopadium pervenit : ei aderant rerum militiæque periti Haciaivat, filiique Temirtes begi, Hali, & Homur, Hotuciusque begus, viri strenui ac generosi omnes. Hamza quoque begus ipsum comitabatur Cineitia frater, qui ab infantia in Moratis familiaritate adoleverat. Pontem itaque occupant, priusquam præsidio Mustaphas eum firmasset ; cum dissolvunt, viamque, qua ad ipsos perveniri poterat, præcindunt. Profectus deinde Mustaphas cum universo exercitu, castra ad paludis ripam metatus est ; in opposita pariter Morates tentoriis erectis consedit. neuterque ab altero vel minimum metuebat. Pontem enimvero solviste prudenter factum: disrupto quippe, dum ultra tendunt hostes, transitu ob aquæ latitudinem ac profunditatem prohibiti sunt : Moratisque copiæ sine tumultu interea cogebantur; Quod si quis circumire totam paludem voluerit, inque oppositam ripam pervenire, tridui itinere non conficiet : eoque magis quod viæ arctæ, montesque æsperi superandi fiot.

Edit. Paris. pag. 93.

Cineitis propositum.

Callipolim venit Mustaphas & superato Hellesponto Lampsacum proficiscitur.

Morates Prusa discedit, & Lopadium venit.

Hamza-Begus Cineitis frater.

Pons Lopadii dissolutus & Mustaphæ transitus interceptus.

A μετέραν ἄφιξιν, ὅ νοῦς αὐτῶν ὡς κάλαμος συντριβήσεται, καὶ αἱ βουλαὶ αὐτῶν διασκεδασθήσονται, καθὼς μέλλει γενέσθαι καὶ εἰς ἡμᾶς, εἴπερ ἀμελήσαντες δώσομεν αὐτοῖς χώραν διαπεράσαι· Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἄλλα πλείω ὁ Τζινεὴτ, μόλις ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρου τῆς μέθης ὁ Μουσταφᾶς ἐπείθετο τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ γὰρ Τζινεὴτ οὐκ ἐτεχνάζετο τόσον ὑπὲρ τοῦ Μουσταφᾶ, τὸ ἐγκαθιδρῦσαι αὐτὸν ἐν τῇ ἑώᾳ ἄρχοντα· ἀλλὰ πονηρὸς ὢν, καὶ προβλέπων τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἐν τάχει γενομένην κατάλυσιν, ὑπὲρ τοῦ τῆς αὐτοῦ βλακείας, καὶ μέθας καὶ ἀσελγείας, καὶ τὸ ἀστρατήγητον αὐτοῦ, ἐβουλήθη τοῦ διαδρᾶσαι. καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ τοιούτῳ σκοπῷ, ἐλογίζετο ἐν ἑαυτῷ, ὅτι εἰ μὲν ἐν τῇ Θράκῃ, ἢ ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ τῆς δύσεως τοῦτο μεB ταχειρίζεται, ἀκόλως ἐμπεσοῦται πάλιν ἐν ταῖς ἄρκυσι τοῦ βασιλέως. καὶ πάλιν Λῆμνος, ἢ ἑτέρα νῆσος αὐτὸν ἐξόριστον διαδέξεται, καὶ πικρὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς αὐτὸν δειλαθῇ ποινή. ἐν δὲ τῇ ἀνατολῇ, καὶ κρεῖττον εἶχε, καὶ ἔτρεφε τὸν ἄνδρα ἡ τῆς ἐπαρχίας ἐλπὶς, ἣν καὶ πρώην ἦρχε· καὶ εὐκόλως τὸ ἀποδρᾶσαι ἔχειν· ἀλλὰ ταῦτα ἐν μυχοῖς τοῦ ᾅδου ἐκρύπτετο· καὶ δὴ συναθροίσαντες τὸν στρατὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἦλθον εἰς Καλλιούπολιν· καὶ τὸν πορθμὸν διαβάντες σὺν πλείστῃ δυνάμει, προσεκαρτέρησαν ἐν τῇ Λαμψάκῳ ἡμέρας τρεῖς· ἐρχόμενοι δὲ οἱ τῶν περιξ πόλεων ἄρχοντες Φρύγες προσεκύνουν τῷ Μουσταφᾷ· ὁ δὲ Μουρὰτ ἀκούσας τὴν ἔφοδον τοῦ Μουσταφᾶ, ἀπάρας ἐκ τῆς Προύσης σὺν ὀλίγῳ
C στρατεύματι, διανυκτὶς ἦλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον, ἔχων σὺν αὐτῷ τοὺς ἐν γνώσει, καὶ πολέμῳ ἐπισταμένους, τόντε Χατζηαβαντίνην, καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Τεμιρτὴς πεγι, Ἀλὶν, Ὀμοὺρ, καὶ Ὀρουτζ πεγιν, ἄνδρας γενναίους, καὶ ἀρίστους. ἦν δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ Χαμζάπεγις ἀδελφὸς τοῦ Τζινεὴτ, ὃς ἐκπαιδόθεν ἦν διάγων μετὰ τοῦ Μουρὰτ. φθάσαντες οὖν ἐν τῇ γεφύρᾳ πρὸ τοῦ τὸν Μουσταφᾶν σῶσαι, λύουσι αὐτὴν, καὶ ἀβατον τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁδὸν τοῖς ὑπεναντίοις ἐποίησαν. ἐλθὼν δὲ καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς στρατεύμασιν, ἔπηξε τὰς σκηνὰς ἐν τῇ ὄχθῃ τῆς λίμνης· ὁμοίως καὶ ὁ Μουρὰτ ἐν τῇ περαίᾳ, καὶ αὐτὸς τεντώσας ἐκάθητο, μὴ ἔχων ἕκαστος τὸ τυχὸν δέος παρὰ τοῦ ἑτέρου. ἔργον γὰρ τὸ λῦσαι τὴν γέφυραν μεγάλης βουλῆς ἔργον ἦν· ἀρόντες γὰρ οἱ ἐλθόντες τὴν γέφυραν καταγμένην ἐκωλύθησαν τὴν πορείαν· οἱ δὲ τοῦ Μουρὰτ ἀφόβως συνηθροίζοντο, ἦν γὰρ τὸ ῥεῦμα βαθὺ, καὶ παντάπασιν ἄπλετον· ἦν δὲ βουληθείη τις τοῦ περιοδεῦσαι τὴν λίμνην ἅπασαν, καὶ ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀντίπεραν, οὐκ ἀρκέσουσιν αὐτῷ ἡμερῶν τριῶν ὧραι· καὶ ταῦτα στενωπὰ, καὶ τραχέα ὄρα ἐν μέσῳ, καὶ δύσβατα.

C A P U T XXVI.

Pag. 94.

Consilium ineunt Moratis Veziri de perdendo Mustapha. & Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitant. Hamzæ & Cineitis colloquia. Cineites Mustapham deserit & in Joniam fugit. Mustapham Homuris filium ex Atine oriundum bello petit, & in pugna interficit.

CASTRIS sic locatis, & sese ex adverso respicientibus : cum neuter movere se, & progredi contra alterum posset, agitant inter se Moratia consiliarii, quibus artibus Mustapham pessundare ac perdere possint. Hocce igitur consilium animum eorum subiit. Hamzam, cujus jam

Consilium ineunt Moratis Veziri, quibus modis Mustapham perdant.

D KATOYNETΣANTΩN τοίνυν τῶν στρατευμάτων ἐξ ἐναντίας, καὶ μὰ τὸ πρόσω χωρεῖν ἰσχύοντα τὸ ἓν κατὰ τοῦ ἑτέρου, συμβούλιον ἔλαβον οἱ τοῦ Μουρὰτ, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ καταστρέψωσι, καὶ ὀλέσωσι τὸν Μουσταφᾶν· σκέπτονται οὖν οὕτω. μετακαλοῦσι τὸν Χαμζὲν, τὸν ἐν

εἰρήκαμεν ἀδελφὸν τοῦ Τζινεῒτ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ. Ὅτι εἰ μὲν διὰ τῆς σῆς πιθανότητος διεγείρεις τὸν σὸν ἀδελφὸν κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ οὐχ ἕτερον ἐστὶ τὸ ζητούμενον τοῦ ἀποχωρισθῆναι, καὶ χωρισθῆναι ἀπ᾽ αὐτοῦ· ἰδοὺ δίδομεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Αϊδὴν ὁρισμῷ καὶ θελήσει τοῦ ἡμετέρου ἡγεμόνος Μουράτ· διὰ προστάγματος ἐγγράφου τοῦ ἔχειν αὐτὴν κατὰ διαδοχὴν γονικότητος, μόνον ἐνόρκως τοῦ εἶναι πιστὸν, καὶ ἀδολώτατον φίλον, καὶ οἰκεῖον ἡγεμονίας τοῦ Μουράτ. καὶ διὰ τὸ δοκεῖν ἐν πάσῃ τῇ ἡγεμονίᾳ, εἶναι ὑπήκοον τὸν Τζινεῒτ ἐν πᾶσι τοῖς προστάγμασι τοῦ Μουράτ, στέλλειν κατ᾽ ἔτος ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς προσκύνησιν, καὶ συστρατεύειν ἡμοῦ καὶ συνυπάγειν· καὶ αὐτὸς ἰδίας ἔχειν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τὴν πρέπουσαν πρόνοιαν. Ἤρεσεν ὁ λόγος τῷ Χαμζᾷ. καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ πέμπει ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ νηξάμενος πέραν τὴν λίμνην, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεῒτ, εὗρεν αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ λογισμῶν καθεζόμενον, δευτέραν φυλακὴν ἔχουσα ἡ νύξ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὡς ὁ σὸς ἀδελφὸς, ἐμὸς δὲ κύριος Χαμζάπεγις θέλει λόγους ἆραι μετὰ σοῦ, πρὸς οὓς οὐκ ἐστὶν ἑτέρῳ ἐναντιωθῆναι. Εἰ οὖν βελτιόν ἐστί σοι, περὶ τὰς μέσας ὥρας τῆς νυκτὸς, ἐλθὲ μόνος περὶ ὄχθας ποταμοῦ πρὸς τὴν γέφυραν, κἀκεῖ σὺ μὲν ἐκ τῶν ὧδε, ἐκεῖνος δὲ ἐκ τῶν ἐκεῖ, καὶ τὰ αὐτῶν ἀπόρρητα διεξείπητε. Ἀσμένως οὖν δεξάμενος τὸν λόγον καὶ ἀπολύσας αὐτὸν, πάλιν νηξάμενος ἐδιέβη τὴν περαίαν. τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ νυκτὶ περὶ δευτέραν φυλακὴν ἐλθὼν ὁ Χαμζᾶς κατὰ τὸ συνθέτον ἐν τῇ ὄχθῃ, τῇ πρὸς τὴν γέφυραν, κἀκεῖνος ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρος μόνος μόνῳ, καὶ διὰ σημείων τινῶν ἀνακαλυφθέντες, ἤρξατο ὁ Χαμζᾶς λέγειν. Ἐπίστασαι ἀκριβῶς, κύριέ μου ἀδελφὲ, ὡς ὅτι κἀγὼ τοῦ σοῦ πατρός εἰμι γόνος, καὶ σὺ τῆς ἐμῆς μητρὸς καρπὸς εἶ, καὶ ὕστατος σοῦ τυγχάνω. ἐβουλόμην οὖν, καὶ ἤθελον εἶναί σε κύριον πάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ δεσπόζειν τὰ πάντα, ὅτι καὶ ἐμοὶ προσῳκείωτο ἂν μερὶς καὶ κλῆρος· ὡς οὖν ἡδέως ἤθελον τοῦτο, οὕτω καὶ ἀπεχθὲς, καὶ ἀβούλητον, μισητόν μοι τυγχάνει τὸ εἶναί σε ἐν στενοχωρίᾳ, καὶ κινδύνοις, καὶ ἐν μέσῳ φθόνον τρεφόντων πολλῶν κατὰ σοῦ. καὶ γὰρ οὐκ ἄμοιρος ἔσομαι τῶν σῶν δυστυχημάτων καὶ συμφορῶν· ἆρα γε οἶδας τίνι συμπλέκεις, ἢ τίνι συνάγεις; τὸ μὲν πρῶτον οἱ πάντες καταβοῶσιν, ὡς οὐκ ἔστι τοῦ γένους τῶν Ὀθμάνων ὁ Μουσταφᾶς. καὶ τοῦτο πανταχοῦ κατεκωμῳδήθη τὸ διαλάλημα· δεύτερον ὅτι καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων συγκειμένων παρίσταται τὸ ἀστρατήγικον αὐτοῦ, καὶ θηλυμανές. καὶ γὰρ οἱ ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων κατηγόμενοι ἀρεϊκὰ ἐπεδείξαντο τὰ φρονήματα, καὶ φανερὰ τὰ ἑκάστου ἀνδραγαθήματά τε καὶ στρατηγήματα. τρίτον ὅτι εἰ μοναρχήσει ὁ θηλυδρίας οὗτος καὶ βάρβαρος ἰδιώτης, οἱ ἔκπαλαι γεγονότες τῆς δύσεως, καὶ τῶν ὁρίων τοῦ Ἴστρου φύλακες, λέγω Ἀβρανέζιδες καὶ Τουραχάνιδες, καὶ ἄλλο πᾶν ἀπόγονον τῶν ὧν τινῶν ἐξ ἀρχῆς ἡ δύσις ἀκρέμονας τῆς ἡγεμονίας ἐγνώρισε· καὶ τί λέγω τοὺς δυτικούς; καὶ γὰρ, ὅπερ μὴ γένοιτο, ἐὰν ἡ τύχη βλέψει ἱλαρῶς πρὸς Μουσταφᾶν, ὁ αὐτὸς Μουσταφᾶς πάντας τοὺς τῆς ἑῴας ἐξάρχους δεξιῶς ἐγκολπωσάμενος, τὸν καθ᾽ ἕκαστον, τὰς γονικὰς ἀποδώσει τιμάς. σὺ δὲ ὅτε ταῦτα γενήσεται, τί προσδοκᾷς; οὐκ ἄλλο εἰ μὴ τέλος ζωῆς. καὶ τοῦτο οὐκ ἄξιον τῆς σῆς ἀνδρείας, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀπρεπές τε καὶ ἄτιμον. Ἴσασι γὰρ οἱ πάντες τῶν ἐπιφανῶν τὴν σὴν ὁρμητικὴν ψυχὴν, καὶ τὸ πρὸς τὰς παρατάξεις τῶν πολέμων τολμηρὸν καὶ θρασὺ, καὶ λεόντειον. Καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἐπιβλέπει φθόνος ὀξέως, καὶ τῷ φθόνῳ ἀντιλαμβάνει φόβος. καὶ οἱ λογιζόμενοι κατ᾽

mentionem fecimus, Cineitis fratrem accersiunt, hisque verbis alloquuntur: *Si fratrem tuum contra Mustapham irritaveris, nihil autem praeterea petimus, quam ut ipsum deserat; ecce, annuente ac decernente domino nostro Morate, Atinis ditionem ipsi concedimus. Diplomate etiam scripto ipsi cavebimus, illam se ac posteros suos jure hereditario possessuros: jusjurandum solummodo praestabit se in fide mansurum: amicitiam sine fraude culturum: seque Moratis clientem professurum. Utque per universam ditionem notum sit, Cineitem Moratis imperio omnino subditum esse, singulis annis mittet filiorum suorum unum, cultus & honoris Imperatori exhibendi gratia, qui Moratem comitetur, ipsique militet: militiaeque istius nomine ab Imp. stipendia congrua accipiat.* Placuerunt Hamzae isti sermones: & sequenti nocte servum unum mittit, qui natando paludem trajecit. Ille Cineitis tentoria ingressus secunda noctis custodia, sedentem eum invenit, valdeque anxium, ipsique dixit: *Frater tuus herus meus Hamza tecum colloqui nullo conscio cupit. Ergo si tibi libitum erit, circa mediam noctem ad fluminis ripam ponti proximam solus accede: tu quidem ex hac parte, ille ex altera inter vos colloquemini de illis arcanis.* Haec verba benigne audivit Cineites, nunciumque dimisit, qui in alteram ripam enatavit. Nocte proxima circa secundam custodiam, ad ripam ponti vicinam ex composito accessit Hamzas: illeque ab altera parte, solusque soli signis quibusdam cognitus. Prior Hamzas dixit: *Probe scis, domine mi frater, me patre tuo esse genitum, teque matris meae prolem esse, quodque sim natu minor. Optarem igitur te orbi universo dominari, in partem quippe imperii vocarer. Id optare sicut mihi jucundum, ita grave ac ingratum est, res tuas in angusto locatas esse, te in periculis versari, atque inter multos, qui invidiam in te animo gerunt, agere. Nec equidem infelicitatum & calamitatum tuarum expers ero. An nosti qui cum equites & agas? Primum omnes adversus Mustapham clamant; genere Othmanico satum negant: haecque vulgata fama ubique invaluit. Deinde quod imbellem se ac libidinis impotentem prodiderit, quibuslibet ejus facta perpendentibus. Qui etenim a principibus nostris genus continua serie ducunt, bellicoso se animo fuisse probaverunt: singulorumque manifesta sunt praeclara facinora, expeditionesque militares orbi terrarum cognitae. Tertio si effoeminatus iste ac barbarus idiota imperium obtinuerit, qui ab antiquo occidentis & finium Danubii custodes sunt Abranezides & Turachanides, caeterique posteri eorum, quotquot ab initio occidens summos duces agnovit, praemiis honorabuntur. Sed quid occidentales memoro? si fortuna namque, quod Deus avertat, Mustaphae rebus propitia subvenerit, ipse omnes orientis Duces amplexus, eis singulis paternos honores reddet. Tu vero, ubi ista evenerint, quid, nisi vitae finem, eumque turpem ac tua fortitudine indignum, expectas? Omnes quippe illustres viri animi tui promptitudinem, audaciamque leoninam ad pugnas ineundas norunt. invidia virtutes saevis ac iniquis adspicit oculis. invidiam excipit timor; quique, perniciem ne*

Hamzam, ut Cineitem fratrem suum adeat & a Mustapha sejungat, hortantur.

Hamza per servum fratris locum & tempus colloquendi condicit.

Hamzae ad Cineitem verba.

Edit. Paris. pag 95.

Mustapha supposititius.

sibi afferat, metuunt, tibi invidens. præoccubabunt ipsi, securitatem quærentes, metumque removere cupientes, necem tibi inferre. Has ob rationes adeo urgentes, quæ spretæ Heroum, quibus te parem existimo, animas perdunt, hunc infamem desere, & ad nos transi. Jam enim dominus meus Morates aulæ suæ procesibus meque hortantibus, omnes culpas & crimina tibi condonat: cuncta simul quæ adversus ipsum, patrem imperiumque rebellando molitus es. Oculo pacato ac propitio te respicit: & me sponsore Atinis præfecturam tibi concedit, a te, posterisque tuis e lumbis tuis ortis, tanquam dotem, hæreditario jure possidendam. hac sola conditione lata, ut, cum tempus exegerit, filiorum tuorum unum ipsi militatum mittas, idque ut te ejus imperio subjectum agnoscas. Amice hæc tibi dico; tu vero quid sentias mihi explica.

Cineitis ad fratrem suum Hamzam responsio.

Ad illa Hamzæ respondere cœpit Cineites: *Accurate nosti frater, ab Othmanis principibus nullum me lucrum retulisse: honorem vel dignitatem ab eis nusquam me consequutum esse. Illis vero, dum res eorum ad incitas redactæ erant, operam multam navavi: hæcque brachia multa bellica facinora patraverunt. Post Tatarorum enim irruptionem, hanc ipsam præfecturam, quam nunc mihi Morates pollicetur, quis e manibus Homuris Atinis filii eripuit? nonne Cineites? Fratrem hujus Isam nonne persecutus sum, & in castello Palæopoleos conclusi? eumque in manus meas devenisset, interemi? Nonne Homurem istius fratrem? ambos scilicet præfecturæ naturales & legitimos heredes, fraude ac astu aggressus neci dedi? Musulmanus vero avunculus Moratis, quem tu dominum tuum appellas, otiosus in Thracia degebat genio indulgens. At ego Ephesi, totiusque Joniæ dominum Mehemetem Moratis patrem proclamavi. postea, ubi me expulit, ea præfectura honoravit Kelpaxisi virum genere Triballum, ac mancipium emptum. In eo autem statu res sunt. Præfecturam illam, quam mihi nunc largitur, Homuris Atinis filii, cui caput abscidi, filius obtinet, & in ditionis paternæ possessionem missus est: illi jam per annum fere & ultra imperat: omnesque ei subditi sunt ac famulantur. Si Deus illam militaribus meis facinoribus præmium concesserit; quam gratiam Morati hic de re habiturus sum? nullam profecto. Avus enim Moratis ille Bajazites Ilerim hujus Mustaphæ avo Atini eam eripuit, atque suam consecutus est. Ego pariter ope divina illius dominus fiam. Quandoquidem autem ad hoc venisti frater, coram Deo ejusque Propheta tibi promitto, in posterum Morati amicum sincerum me fore, & cum opus erit, e filiis meis unum ei militaturum.*

Mustaphas Homuris F. ex Atinis possessione.

Ego quippe ex tuis sermonibus, sepositis bisce pactis, in Joniam eram discessurus, ut illic cum Mustapha Atinis nepote experirer. Cum ergo tibi, qui mecum eodem patre genitus sentis, placuerit Morati amicum esse me, ita me præstiturum fidem do, & nocte proxima promissi fides extabit. Ubi se invicem discesserunt, colloquia & pacta Hamzas ad Moratem ejusq; consiliarios refert; quibus omnibus ea grata fuerunt: iique audaciam inde spesque bonas conceperunt. Sequenti vespera, primaque noctis custodia Cineites erectis tentoriis, ut erant, lucernis quam plurimis in eorum medio accensis reliquit.

Cineites amicum & clientem Moratis se fore spondet.

Cineites Mustapham relinquit & in Joniam aufugit.

omnibusque ad hoc negotium utilibus, curribus nempe, equis probatissimis, cæteraque auri & argenti supellectile collectis, servos pecunia coemptos, & amicos non pau-

A αὐτοῦ ὄλεθρον παρὰ σοὶ φθονεροὶ, αὐτοὶ προφθάσουσι κατὰ σοῦ τὸν φόνον ἐνεργήσοντες, προμηθευόμενοι τὴν ἀφοβίαν, τὸν φόβον ἀποδιώκοντες. Διὰ γοῦν ταύτας τὰς ἐπεμβαινούσας αἰτίας, αἳ εἰς ὄλεθρον ἄγουσι τὰς τῶν ἡρώων ψυχὰς, ὡς καὶ ἡ σὴ μία τῶν ἐκείνων ὁμοία εἶναι δοκῶ, ἀπαλλάγηθι τοῦ βδελυροῦ τούτου καὶ μετάστηθι. ἤδη γὰρ ὁ ἐμὸς κύριος Μουράτ, διὰ παρακλήσεως τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων καὶ ἐμοῦ, ἀφίησι πάντα τὰ σφαλέντα, καὶ παρὰ σοῦ πραχθέντα· καὶ τὰς ἀντάρσεις, καὶ ὧν ἐπεχείρησας κατ' αὐτοῦ, καὶ κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν. καὶ ἱλαρῷ ὄμματι προσβλέπει σε, καὶ δωρεῖται σοι δι' ἐμοῦ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτὴν κατὰ γονικότητος χάριν, ὡς καὶ σὺ, ὅπως καὶ οἱ ἐκ τῆς σῆς ὀσφύος ταύτην ὡς προῖκα κεB κτήσονται· πλὴν ἕνεκα τοῦ γινώσκειν σε ὅτι ὑπὸ ἀρχὴν ὑπάρχεις, καὶ ὑπήκοος εἶ, κατὰ καιρὸν ἕνα τῶν υἱῶν σου πέμπεις ἐν τῇ στρατείᾳ. ταῦτά σοι φιλῶν λαλῶ. σὺ δέ μοι λέγε ἃ σοι δοκεῖ. Πρὸς ταῦτα ὁ Τζινεὴτ ἤρξατο λέγειν τῷ Χαμζᾷ· ἐπίστασαι ἀκριβῶς, ἀδελφὲ, ὅτι παρὰ τῶν Ὀθμάνων ἐγὼ οὐδὲν εἶδον τί κέρδος, ἢ φιλοτιμίαν, ἢ ἀξίωμα. ἐκεῖνοι δὲ παρ' ἐμοῦ ἐν ταῖς δυσπραγίαις αὐτῶν πολλά, καὶ παμπληθῆ ἀρεϊκὰ ἔργα ἐνήργησαν οἱ βραχίονες οὗτοι. Μετὰ γὰρ τὴν τῶν Ταταρῶν ἐπιδρομὴν, αὐτὴν τὴν, ἣν μοι ὑπόσχεται δοῦναι ἡγεμονίαν νῦν, τίς ἐλυτρώσατο ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ὀμὴρ υἱοῦ τοῦ Ἀτήν; οὐχ ὁ Τζινεὴτ; οὐ κατεδίωξα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἐσαΐ; καὶ ἀπέκλεισα αὐτὸν ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς παλαιοπόλεως, καὶ χειC ρωσάμενος αὐτὸν οὐκ ἔκτεινα; οὐ τὸν Ὀμὴρ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δολοφονήσας ἀπέκτεινα; καὶ ταῦτα κληρονόμοι φυσικοὶ τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐπαρχίας τυγχάνοντες; ὁ δὲ Μουσουλμὰν ὁ θεῖος τοῦ Μουράτ, ὃν σὺ κύριόν σου καλεῖς, ἐκάθητο ἐν τῇ Θράκῃ καταπαιπαλῶν, ἐγὼ δὲ διεφήμισα αὐτὸν κύριον Ἐφέσου, καὶ πάσης Ἰωνίας. ὕστερον δὲ ἐκβαλὼν με δέδωκεν αὐτὴν τῷ Χελπάξησι ἀνδρὶ Δριβαλῷ, καὶ ἀργυρωνήτῳ· τὸ δὲ νῦν ἔχον, τὴν ἐπαρχίαν αὐτὴν, ἣν μοι δωρεῖται νῦν, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτὴν ἐκείνου τοῦ Ὀμὴρ, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, ἐκεῖνος αὐτὴν αὐθεντεύει, καὶ ἐγένετο κύριος τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν. καὶ διαπράζει τὴν ἐπαρχίαν ἔτος πλὴν ὑπάρχον, ἐν ᾗ καὶ πλέον, καὶ πάντες ὑπήκοοι, καὶ οἰκεῖοι τυγχάνουσιν αὐτῷ. εἰ δωρήσηταί μοι ταύτην ὁ Θεὸς δι' ἔργων μου στρατιωτικῶν, τίς χάρις ἢ D τοῦ Μουράτ; οὐδεμία. καὶ γὰρ ὁ πάππος τοῦ Μουράτ, ἐκεῖνος ὁ Ἰλτριμ Παγιαζὴτ, παρὰ τοῦ πάππου τοῦ νῦν Μουσταφᾶ τοῦ Ἀτὴν οὕτως ἥρπαξε, καὶ ἐκληρώσατο ταύτην. οὕτω κἀγὼ σήμερον γενήσομαι κύριος, Θεοῦ διδόντος μοι. Ἐπεὶ οὖν εἰς τοῦτο ἐλήλυθας, ἀδελφὲ, ὑπόσχομαι τῇ ὥρᾳ ταύτῃ κατενώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου, ὡς ἵνα ἔσομαι καθαρὸς φίλος ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τοῦ Μουράτ. Καὶ ὅτε χρεία στρατοῦ, ὁ εἷς τῶν υἱῶν μου συνοδεύσει ἀεὶ τῷ Μουράτ. ἐγὼ γὰρ καὶ δίχα τῶν σῶν λόγων, καὶ χωρὶς τῶν συνθηκῶν τούτων ἔμελλον τοῦ ἀπελθεῖν ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μουσταφᾷ τοῦ Ἀτήν. ἐπεὶ τοίνυν σὺ ὁ ὁμόψυχος, καὶ ὁμοπάτριος ἐμὸς ἀδελφὸς ᾑρετίσω τοῦ εἶναί με φίλον τοῦ Μουράτ, ἤδη ὑπόσχομαι, καὶ τῇ ἐρχομένῃ νυκτὶ ἄρξομαι δι' ἔργων ἀποδεικνύειν τὰ E συμφωνηθέντα μοι. Διαστάντες οὖν ἀπ' ἀλλήλων, ὁ Χαμζᾶς τὰ λαληθέντα, καὶ συμφωνηθέντα ἀπαγγείλας τῷ Μουράτ, καὶ τῇ βουλῇ, ἤρεσε τοὺς πάντας, καὶ θάρσος ἔλαβον, καὶ ἐλπίδας χρηστάς. Τῇ οὖν ἐπιούσῃ νυκτὶ ἀφ' ἑσπέρας ὁ Τζινεὴτ ἀναστὰς πρώτῃ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀφεὶς τὰς σκηνὰς πεπηγμένας, καὶ ἐν μέσῳ φῶτα διάφορα. καὶ λαβὼν ἅπαν, τὸ εἰς παρασκευὴν χρήσιμον, οἷον ἅρματα καὶ ἵππους τοὺς δοκιμωτάτους, καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην χρυσοῦ, καὶ ἀργυρικῶν

μετ' αὐτοῦ τοὺς οἰκείους ἀργυρωνήτους καὶ φίλους οὐκ ὀλίγους, ἐπέβησαν τοῖς ἵπποις ὡς ἑβδομήκοντα· ἕκαστος ἐν τῇ ἐφεστρίδι φέρων καὶ μοῖραν φορτίου ἔμμετρον χρυσίου, ἢ ἀργυρίου, ἢ ἄλλης τιμίας ὕλης, μὴ ἐχούσης ὄγκον ὑπερβαρῦν, καὶ ἀπίεσαν τὸ παράπαν τινὸς μὴ ἐναντιωθέντος, ἢ συνιέντος. τὰ δὲ βαρέα σκεύη, καὶ δυσβάστακτα ἅπαντα εἴασαν, ὁμοίως καὶ ἵππους, καὶ καμήλους, καὶ ἡμιόνους, καὶ πᾶσαν ἄλλην παρασκευήν. δι' ὅλης δὲ νυκτὸς διελθόντες καὶ διαβάντες ὄρη τε καὶ κάμπους, ἕως πρωῒ ἔφθασαν τὰ ὅρια ἐγγύς που τῆς Λυδίας ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς πρὸς τὰ Χλιαρὰ καὶ Θυάτειρα, ὁδεύσαντες ἡμερῶν δύο ὁδὸν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· καὶ πρὸς ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας περάσαντες τὸν Ἕρμονα ποταμὸν, ἕως ἑσπέρας ἦλθον εἰς Σμύρνην, μὴ ἐμποδισθέντος παρά τινων τὸ σύνολον, πλὴν ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἕρμονος ποταμοῦ βουληθέντες διαβῆναι, τινὲς τῶν ἐκεῖ Τοῦρκοι ἐκώλυον τὴν διάβασιν, λογιζόμενοι ἐκ τῶν τοῦ Μουσταφᾶ εἶναι. καὶ γὰρ ἅπασα ἡ Ἀσία ἐταράχθη ἐπὶ τῇ πρὸς τὰ ἔσω πεζείᾳ τοῦ Μουσταφᾶ. ὁ Τζινεὴτ στραφεὶς καὶ καταδιώξας αὐτοὺς, τοὺς μὲν ξίφει κατέσφαξε, τοὺς δὲ βέλεσι κατατρώσας, αὐτὸς ἄφοβος τὴν ὁδὸν ἤνυε· οἱ δὲ Σμυρναῖοι ὁρῶντες τὴν φάλαγγα, καὶ διαπορούμενοι τίνος ἐστὶ, καὶ τίς ὁ ταύτης ἀρχηγὸς, ὡς ἔμαθον ὅτι ὁ Τζινεὴτ ἐστιν, ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἦλθον ἐπὶ τὴν θέαν τοῦ Τζινεήτ. ἦν γὰρ Σμυρναῖος γέννημα, καὶ θρέμμα, καὶ συναναστροφος πάντων. μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν ὡς ὁ Μουσταφᾶς τοῦ Ἀτὴν ἐν Ἐφέσῳ καὶ Θυρέοις διάγει, αὐτὸς πρὸς τὰ ἐνδότερα, ὅπου εἰσὶ τὰ Βρύελα καὶ αἱ Ἐρυθραὶ, Κλαζομεναί τε, καὶ ἄλλα χωρία, εἰσῆλθεν· οἱ δὲ τῶν ὁρίων ἐκείνων γειτνιάζοντες Τοῦρκοι ἅπαντες εἰσὶ μαχιμώτατοι, καὶ λίαν πολεμικοὶ, καὶ φίλοι πάτριοι τοῦ Τζινεήτ. συναθροίσας δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς δισχιλίους, καὶ ἐκ τῶν δρυμώνων δόρατα κατασκευάσας, καὶ χαλκεύσας λόγχας διασυντόμως, κακοσφύρους καὶ ἀνίσους ἐν ἑβδομάδι μιᾷ ἐποίησε, καὶ τοξότας, καὶ πελεκυφόρους, καὶ δορυφόρους ἐπέκεινα τῶν δισχιλίων. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ Τζινεὴτ, καὶ σωρεύσας πλῆθος στρατοῦ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Ἐφέσου, καὶ πρὸς τὴν Σμύρνην ἀφίκετο ἀπαντήσων αὐτῷ, αὐτὸς δὲ μαθὼν, ἀπήει ἀπαντήσων· καὶ δὴ συναντηθέντες ἀλλήλοις ἐν ἑνὶ τόπῳ ὃ καλεῖται Μεσαύλιον, καὶ τὰς παρατάξεις ἑκατέρων τῶν μερῶν ὡς δυνατὸν ἑτοιμάσαντες, ἦν γὰρ ὁ τόπος ἑλώδης, καὶ πολύξυλος. τὸ ἐνυάλιον ἤχησε τοῦ Μουσταφᾶ. ὁ γὰρ Τζινεὴτ οὔτε σάλπιγγα, οὔτε τι ἄλλο τῶν συνήθων ἐκέκτητο. συμμίξαντες οὖν ἄμφω τὰ στρατεύματα, ὁ Τζινεὴτ, ὡς ἀετὸς ἐν μέσῳ στρουθίων, εἰσελθὼν, καὶ διασκεδάσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν δένδρων, ἐντυχὼν αὐτῷ που τῷ Μουσταφᾷ βάλλει κατὰ κεφαλῆς διὰ σιδηρᾶς ῥάβδου, καὶ μὴ φέρων τὴν πληγὴν ὁ δύστηνος, πίπτει πρηνὴς ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ ἐξέπνευσε· τότε πάντες οἱ τοῦ Μουσταφᾶ προσελθόντες ἠσπάζοντο τὸν Τζινεὴτ, καὶ ὡς ἡγεμόνα εὐφήμουν. καὶ δὴ παρελθὼν σὺν μεγάλῃ δορυφορίᾳ πρὸς τὴν Ἔφεσον ἤλαυνεν, κἀκεῖ αὐτὸν εὐφημήσαντες, ἡγεμόνα ὡς καὶ πρότερον ἀνηγόρευσαν. τὸ δὲ σῶμα τοῦ Μουσταφᾶ ἐκέλευσε σὺν ὅτι πλείστῃ τιμῇ τοῦ βαστάσαι, καὶ φέρειν αὐτὸ διὰ εὐγενῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ πυργίῳ, κἀκεῖ θάψαι σὺν τοῖς προγόνοις αὐτοῦ. καὶ οὕτως ἐγένετο ἡ δευτέρα ἀνάρρησις τοῦ Τζινεήτ.

cos, septuaginta circiter, equos conscendere jubet; ferebat in veste unusquisque partem oneris congruam, auri vel argenti, aliusve pretiosæ supellectilis, cui haud nimis ponderis inesset; eoque apparatu insciis omnibus abierunt. Graves vero sarcinas, & omnia portatu difficilia omiserunt. equos pariter, camelos, mulos & cætera impedimenta reliquere. Cumque tota nocte processissent, montibus & campis superatis, ad fines ferme Lydiæ circa Chliera & Thyatira diluculo accesserunt, ea nocte bidui iter emensi. deinde circa horam diei tertiam Hermo fluvio superato, ad vesperam Smyrnam pervenerunt, nullo uspiam impediente: nisi cum ad Hermi ripam profectos, & transire paratos aliquot Turci arcere tentarerunt, Mustaphæ milites, cujus expeditione ac profectione tota Asia territa erat, esse rati. Cineites eos adortus insequitur, partimque occisis, partim vulneratis, iter citra metum pergit. Smyrnæi hac turma conspecta, primo ignorare cujus esset, quique eam duceret: at ubi cognoverunt Cineitem adesse, omnes, uxoribus ac liberis comitantibus, ut ipsum conspicerent, accurrerunt. Genere enim Smyrnæus erat, illic nutritus & cum cæteris educatus. Ab eis autem ubi rescivit Ephesi & Thyreis Mustapham Atinis oepotem degere, in provinciæ loca interiora, ubi Bryela, Erythræ, Clazomenæ aliique vici siti sunt, penetravit. Qui hos fines porro incolunt Turci, pugnacissimi sunt omnes & bellicosissimi, & cum Cineitis patre amicitia ipsis intercesserat. Coactis igitur istorum duobus millibus, eaque ramis arborum aptatis hastis, lanceisque festinanter, unius septimanæ intervallo, fabricatis, iisque impolitis ac tortis, sagittarios securibus ac hastis armatos bis mille eis adjunxit. At Mustaphas ubi intellexit Cineitem adversus se castra movere, contractum eaercitum Epheso eduxit, Smyrnamque ei occursurus contendit. Comperta deinde Mustaphæ profectione, Cineites ei obviam progreditur. Cum igitur quodam in loco, qui Mesaulion dicitur, uterque eaercitus in conspectum hostium venisset, aciem, ut quisque ipsorum artem novit, optime instruunt, utque situs locorum paludibus ac sylvis refertorum patitur; classicum deinde Mustaphas cani jubet. Neque enim tubam, aut quippiam aliud, quo pugnæ signum dari solet, Cineites habebat. Utrinque igitur acie concurritur, Cineitesque, velut aquila in passeres involans huc & illuc eas in diversas arbores dissipat, Mustapham invadit, clavaque ferrea in capite vulnerat: qui accepti vulneris impatiens pronus ab equo infelix cadit, & expirat. Subito totum quod Mustapham sequebatur, agmen ad Cineitem convenit, ipsum salutat, utque Duci suo acclamat, illico etiam magna militum turma stipatus Ephesum contendit: ubi applausu magno, utpote Dux, exceptus & ut antea proclamatus est. Cadaver tandem Mustaphæ a nobilissimis viris maalma cum pompa efferri jussit, & in turricula cum majoribus ejus sepeliri. Hoc itaque pacto Dux iterum renunciatus est Cineites.

Edit. Paris. pag. 97. Smyrnam accessit Cineites.

Adversus Mustapham Homuris F. bellum parat.

Confligunt acie Cineites & Mustaphas hicque vincitur & morte occumbit.

pag. 98. Mustaphas honorifice sepultus.

CAPUT XXVII.

De Cineitis fuga varii sermones, qua cognita Mustaphas fugam capessit & in Thraciam trajicit. Adurnus Moratem ejusque copias ex Asia in Europam transfert, quem Mustaphas, id ne faciat, frustra promissis amplis tentat. Morates cum copiis in terram expositus Mustaphæos in fugam vertit, Callipolim recipit, & Adrianopolim petit. Mustaphas captus, & in urbis loco publico laqueo suspensus ac strangulatus.

De Cineite transfuga varii sermones.

REversi vero videamus, quos Lopadii reliquit aufugiens Cineites, quæque ipsis acciderint. Ubi mane surrexerunt proceres, &, ut mos erat, convenissent, inter se differere, ut nocte præterita magnus in Cineitis tentoriis tumultus, excitatus fuerit. Alii dicere transfugam ipsum Morati in ripa ulteriore se adjunxisse. Alii, qui invidia eum prosequebantur, jactare, quod factum erat, a se prædictum: Moratis etiam exercitus, qui in ripa opposita considebat, Cineitem revera aufugisse cognovit. Tunc in ejus castris exaudire erat tubarum, aliorumque instrumentorum sonum, clamores, lætitiæ signa, quæ cælum usque pertingebant. simulque in paludis oris equitantes conspiciebantur. Excitatus deinde Mustaphas, comperta Cineitis fuga, ipsum ad Moratem transiisse, eique se conjunxisse, nec aliud præterea suspicatus est; turbatusque ac territus illinc abire festinat: exercitum porro ipsis trepidantem pavore injecto cernere erat. At hostes contra insequi clamore sublato, probris lacessere, sua lingua *Dur*, *Dur*, *Catlan*, audacter vociferando, id est sistite gradum, sistite, nec fugite. Ponte namque rupto Moratis miles transire haud poterat, cumque adversariis manus conserere.

Mustaphas de fuga Cineitis certior factus ad fugam se accingit.

Mustaphas deinde equo insidens Lampsacum versus discessit, trajicere in continentem oppositam festinans. Morates pontem eodem die lignis trabibusque magnis comportatis resarcitum ac refectum transiit; eique occurrentes obviam plerique Mustaphæ milites applaudunt, cultum ac venerationem exhibent. Mustaphas Lampsacum venit, proverbialis vere graculus plumis spoliatus; unoque navigiolo, quod paratum invenit, quatuor solummodo servis, quibus cursoribus utebatur, comitantibus Callipolim trajicit, ejusque urbis levis armaturæ milite coacto, quid futurum esset, expectabat.

& in Thraciam trajicit.

Morates equidem ponte superato, cursores Phocæam ad Adurnum mittit, qui nuper gesta nunciarent, ipsum monerent, ut quanto ocyus ad fretum tota classe navigaret. Is itaque, quas paratas naves habebat, conscendit, velisque explicatis Hellespontum versus vento a puppi flante navigavit, noctuque emenso mari, inter Lampsacum & Callipolim diluculo comparuit, cum eodem etiam tempore Morates in littore esset. Appulsis ergo septem magnis navibus, earum ampliorem præstantioremque Morates conscendit. Adurnus, ut decuit, maximos honores ac cultum Morati detulit: qui vicissim Adurnum quoque honorifice habuit; consederunt postmodum & inter se colloqui suat. Verumtamen anxius erat Morates, formidabatque ne Franci spreto jurejurando ipsum Musta-

Edit. Paris. pag. 99.

Morates Adurnum, ut classem adducat, monet.

Adurnus classem navium adduxit & Moratem trajicit.

ΕΠΑΝΑΣΤΡΑΦΕΝΤΕΣ πάλιν ἴδωμεν, καὶ τοὺς, οὓς ἐν τῷ Λοπαδίῳ ἀποδιδράσκων ἀφῆκεν ὁ Τζινεήτ, πῶς ἄρα τὰ κατ' αὐτοὺς ἐγεγόνεισαν. πρωΐας ἐγερθέντες, κατὰ τὸ ἔθος εἰς παράστασιν ἐρχόμενοι οἱ μεγιστᾶνες ἐκοινολογοῦντο ἀλλήλοις, ὡς τῇ νυκτὶ ταύτῃ μέγας ἐγεγόνει θροῦς ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ Τζινεήτ. ἄλλοι ἔλεγον ὅτι τὴν περαίαν διαβὰς μετὰ τοῦ Μουράτ ἑνώθη. ἕτεροι δὲ, οἱ καὶ φθόνον κατ' αὐτοῦ τρέφοντες, τὸ γεγονὸς προεφήτευον· οἱ δὲ τὴν περαίαν οἰκοῦντες οἱ τοῦ Μουράτ, ἔμαθον, ὡς ἀληθῶς ὁ Τζινεήτ διέδρα· καὶ τότε ἦν ἰδεῖν ὀργάνων, καὶ σαλπίγγων ἦχον πολὺν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Μουράτ, καὶ ἱππηλασίας ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς λίμνης, καὶ βοὰς, καὶ ἀλαλαγμοὺς φθασάσας ἕως οὐρανοῦ. ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐγερθεὶς καὶ μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεήτ, ᾔσθετο ὡς οὐκ ἀλλαχοῦ εἰ μὴ τὴν περαίαν διαβὰς μετὰ τοῦ Μουράτ ἐκολλήθη, καὶ σύντρομος γεγονὼς ἐσπούδαζεν ἀναχωρῆσαι τὸ ἐκεῖ. καὶ ἦν ἰδεῖν δειλίαν μεγάλην ἐν τῷ στρατῷ, καὶ ταραχὴν καὶ θόρυβον. οἱ δὲ ὑπεναντίοι τὰ ἀντίρροπα κατέτρεχον βοῶντες, καὶ ὀνειδίζοντες, κράζοντες ἀδεῶς κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν στῆτε, στῆτε, μὴ φεύγετε. οἷον * Τούρου, Τούρου Κατζμάν. οὐκ εἶχον γὰρ πόρον, διεφθαρμένης οὔσης τῆς γεφύρας, τοῦ περᾶν καὶ συμμίξαι· Ὁ Μουσταφᾶς οὖν ἐπιβὰς τοῦ ἵππου ᾤχετο πρὸς τὰ τῆς Λαμψάκου μέρη, σπουδάζων τὴν περαίαν καταλαβεῖν. ὁ δὲ Μουράτ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συναρμόσας τὴν γέφυραν διὰ ξύλων μεγάλων δοκῶν, πέρα τὴν γέφυραν, καὶ οἱ πλεῖστοι τοῦ Μουσταφᾶ τρέχοντες προσεκύνουν αὐτῷ καὶ εὐφήμουν. ὁ δὲ Μουσταφᾶς φθάσας ἐν Λαμψάκῳ, κατεψιλωμένος κολοιὸς τὸ ἀληθὲς τῆς παροιμίας, εὑρὼν ἑτοίμην μίαν τῶν σκαφῶν πέραν ἐν Καλλιουπόλει, σὺν τέτταρσι καὶ μόνοις τῶν ταχυδρόμων δούλων αὐτοῦ. καὶ συναθροίσας τὸ * γασμουλικὸν τῆς Καλλιουπόλεως ἵστατο ἐκδεχόμενος τὸ μέλλον. ὁ δὲ Μουράτ μετὰ τὸ περᾶσαι τὴν γέφυραν, στέλλει ταχυδρόμους εἰς Φώκαιαν δηλῶν τὰ γεγονότα τῷ Ἀδούρνῳ· καὶ μηνύων ὡς τάχιστα εὑρεθῆναι σὺν ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν πορθμόν. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἑτοίμας ἔχων τὰς ναῦς, εἰσελθὼν καὶ τὰ ἱστία πτερώσας ἔπλει πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν ἄνεμον ἔχων φυσῶντ' ἀπὸ * πρώρας, καὶ διὰ νυκτὸς νήξας τὸ πέλαγος, πρωΐας ἀπεπαρέστη μέσον Λαμψάκου, καὶ Καλλιουπόλεως, καὶ ὁ Μουράτ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐν ταῖς ἀκταῖς. ἐγγὺς οὖν γεγονυῖαι, οὔσαι γὰρ ἑπτὰ ὑπερμεγέθεις, εἰσῆλθεν ὁ Μουράτ ἐν τῇ κρειττοτέρᾳ, καὶ μειζοτέρᾳ. ἔδωκε γοῦν ὁ Ἀδοῦρνος μεγάλην τιμὴν τῷ Μουράτ, ὡς ἐχρῆν· καὶ ὁ Μουράτ τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ συνεδρίαζον ὁμοῦ ἐν τῇ νηῒ καὶ ὡμίλουν. εἶχε γὰρ ἐν φροντίδι μήποτε οἱ Φράγκοι καταφρονήσαντες τοὺς ὅρκους, ἔκδοτον ποιήσωσι τὸν Μουράτ ἐν χερσὶ τοῦ

* leg. calabio ἀπὸ πρύμνης.

Μυσαφᾶ. καὶ λαβόντες θησαυροὺς πλείστους ἀπέλθωσιν. εἶχε δὲ ὁ Μυράτ σὺν αὐτῷ ὁπλίτας οἰκείους δούλους σὺν τοῖς σατράπαις αὐτοῦ, ἐν τῇ νηῒ ᾗ ἐπέβη, ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἐν τῇ αὐτῇ νηῒ ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους, γενναίους ὁπλίτας Φράγκους· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ὑπῆρχον τόσοι ἐπιβάται Τοῦρκοι, ὅσον ὁπλιτικὸν Φράγκων ἑκάστη ἐκέκτητο. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἦν φυλάττων τοὺς ὅρκους αὐτοῦ ἀκεραίους ἄνευ δόλου τινός. ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ ἀναστὰς ὁ Ἀδοῦρνος, καὶ γόνυ κλίνας ἔναντι τοῦ Μυράτ, ᾐτήσατο τὸ ὀφειλόμενον χρέος τοῦ μετάλλου τῆς στυπτηρίας. καὶ ὁ Μυρὰτ ἀγαλλόμενος ἐδωρήσατο, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος ἐξαλείφων παλαιοῦ χρέος ἀποτίσιν· τὸ δὲ χρέος ἦν ὡς εἰκοσιεπτὰ χιλιάδας νομισμάτων ἀπαριθμησιν. ὁ δὲ Μυσαφᾶς εἰς τὸ πέραν ἑστὼς, καὶ θεωρῶν τὰς ναῦς, ὡς πολίχνια ἐν μέσῳ πελάγους, ἢ ὡς νήσους, ἐτετρώσατο τῇ ψυχῇ, ἦν γὰρ οὐδεὶς ὁ ἀμέραι ἐκείνῃ. καὶ μὴ ἔχων τι δρᾶσαι στέλλει ἐν τῶν ἀκατίων μετακαλῶν τινὰ τῶν συνηθεστέρων τοῦ Ἀδούρνου, ὡς ἔχων λόγους τινὰς τοῦ ὁμιλῆσαι. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος στέλλει τὸν αὐτοῦ βικάριον Βαρνάβαν δὲ Κορνάλια, καὶ τυχὼν μετὰ τοῦ Μυσαφᾶ, ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι τῷ Ἀδούρνῳ πεντήκοντα χιλιάδας νομίσματα, μόνον μὴ ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἔξω τῆς νηὸς, ἀλλ᾽ ἀποπέμψαι ἑτέρωθι ἔνθα καὶ βούλεται· ὁ δ᾽ Ἀδοῦρνος οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι· ὁ δὲ Μυρὰτ ἀκούσας τὰ γενόμενα ἐνηγκαλίσατο τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ εἶπεν. ἔσο ἀπὸ τοῦ νῦν ἡμέτερος ἀδελφὸς καὶ φίλος πιστός· τότε παραστάντες ἄντικρυ Καλλιουπόλεως, οὐκ ἀφῆκαν οἱ τοῦ Μυσαφᾶ τὸ σύνολον πλησιάσαι ἐν τῷ λιμένι. οἱ δὲ κυβερνῆται τῶν ναῶν πρὸς τὰ τοῦ λιμένος μέρη τὰ κάτω, ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πελάγει τὰ ἱστία χαλάσαντες, ὁμοῦ καὶ τὰς ἀγκύρας ἐποιμάζοντο εἰς παρατάξεις τοῦ ἐξελθεῖν ἐν τῇ ξηρᾷ. καὶ οἱ τοῦ Μυσαφᾶ διὰ ξηρᾶς διαδραμόντες ἀπεναντίας εἱστήκεισαν, κωλύοντες τὴν ἔξοδον. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἑτοιμάσας τὰς βάρκας, καὶ τὰ σκάφη καὶ ἀκάτια τῶν ναῶν ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔπεμψε, ἵνα λάβωσι γῆν ἄντες ἐντὸς τούτων ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους Φράγκους τζαγρατόρους καὶ δορυφόρους. ἐξελθόντες οὖν καὶ ἀποπέμψαντες τοὺς τοξότας ὡς μίλιον ἓν μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ διφυλάξαντες τὴν ἀκτὴν, ἀσφαλῶς, ἐξῆλθε καὶ ὁ Μυρὰτ σὺν τοξόταις χιλίοις ἀμφοτεροδεξίοις, καὶ μαχίμοις ἀλκιμωτάτοις ἐπέκεινα τῶν τρισχιλίων. οἱ δὲ Φράγκοι ἔμπροσθεν τῆς παρατάξεως διὰ τῶν τζαγροβολισμάτων καὶ πετροβόλων, τὴν ὁδὸν λείαν ἐποίησαν. τότε οἱ τοῦ Μυρὰτ σὺν τοῖς Φράγκοις μίαν ἀλαλαγὴν σαλπιγγώδη ποιήσαντες κατὰ τῶν Μυσαφᾶ ἔθεον, καὶ αὐτοὶ νῶτα διδόντες ἔφευγον, καὶ οὗτοι διώκοντες οὐκ ἐπαύοντο, ἕως οὗ πολλοὺς κατέσφαξαν· καὶ ὁ Μυρὰτ πρὸς τὸ πολίχνιον ἐλαύνων τῆς πόλεως. ὁ Μυσαφᾶς ὡς εἶχε πρὸς τὰ τῆς Ἀδριανοῦ ᾤχετο, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ ταμιείῳ, οὗ οἱ θησαυροὶ ἐναπόκειντο, καὶ λαβὼν χρήματα ὅσα ἐβούλετο, πρὸς τὰ τῆς Βλαχίας μέρη σὺν ὀλίγοις τὴν ὁδοιπορίαν ἐποίει, ἐλαύνων τοὺς ἵππους ὅσον ἐδύνατο· ὁ δὲ Μυρὰτ ἐν Καλλιουπόλει τρεῖς ἡμέρας ποιήσας, καὶ τὸ φρούριον λαβὼν, καὶ τοὺς κωλύσαντας μὴ ἐξελθεῖν ἐν τῷ λιμένι πάντας ἀφειδῶς κατασφάξας, εἰς Ἀδριανούπολιν σπεύδων ᾤχετο, ἔχων μετ᾽ αὐτοῦ πλεῖστον στρατὸν ἐξ ἑῴας καὶ δύσεως, καὶ τὸν Ἀδοῦρνον Ἰωάννην ὁμοῦ σὺν πᾶσι τοῖς ἐπιστάταις τῶν νηῶν, καὶ στρατὸν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους, ἄνδρας Ἰταλοὺς καταπεφραγμένους μέλανι χαλκῷ,

phæ traderent, thefaurifque ingentibus acceptis difcederent. Hac de caufa Morates in nave, qua vehebatur, fecum habuit fupra quingentos fervos domefticos armatos. Adurnufque eidem fupra octingentos armis inftructos Francos, eofque ftrenuos impofuerat: in cæterifque navibus tot vectores Turci, quot armati Franci erant. Adurnus equidem bona fide, & fine fraude inviolatum jusjurandum obfervabat. Dum autem in medio freto ftarent, furrexit Adurnus genibufque coram Morate flexis, quod vectigalis nomine debebat aluminis metalli caufa, donari fibi rogat; quod Morates benigne lubenterque conceffit. Tum veteris debiti, quod numifmatum viginti feptem fere millia æquabat, tabula calamo inducta eft. Muftaphas interim in oppofito littore confidere; & confpectis navibus, ferenum quippe tunc cælum erat, caftellis in medio mari, infulifve paribus, animo percelli; quove fe verteret nefcius, navigium unum mittit, ut aliquem ex intimis Adurni amicis avocaret, quædam cum eo communicanda habere prætendens. Vicarium fuum Barnabam de Cornelia ad Muftapham mittit Adurnus. illi ad colloquendum admiffo, pollicetur Muftaphas numifmata quinquagies mille Adurno foluturum, fi Moratem in terram exponere nolit, fed aliquo pro libitu fuo amandet. Quibus aufcultare averfatus eft Adurnus. His compertis hunc complexus eft Morates, dixitque *frater nofter ac fidus amicus in pofterum fis*: At qui Muftaphæ militabant, Moratis naves portum ingredi prohibebant. quare navium rectores ad partes inferiores portus ultra urbem vecti vela contrahunt, anchorafque expediunt, ut in terram militem exponerent. Muftaphæ vero copiæ ad littus accurrunt, contraque fteterunt, exfcenfu in terram eos prohibere laborantes. Adurnus autem lembos, acatia fcaphafque apparatas fupra viginti mittit, quibus vecti terram appellerent Franci, plures quingentis zagratores & jaculatores: quibus in terram expofitis, & litoris tuendi gratia milliare unum a mari fagittariis procedere juffis, fecure Morates, fagittariis mille ambidextris ftipatus, tribus infuper militum pugnaciffimorum & robuftiffimorum millibus cinctus navi egreditur. Cumque Franci in aciei fronte confifterent, lanceis incuffis, lapidibufque emiffis viam late aperuerunt, & illico Moratis milites cum Francis tubarum clangore femel edito, & in Muftaphæos impreffionem cum impetu fecerunt: quos in fugam verfos perfequi, olfi maxima parte interempta, non deftiterunt: Morates deinde ad caftrum pergit. Muftaphas interim Adrianopolim quam ocyffime contendit: ingreffufque gazophylacium, in quo thefauri reconditi erant, pecunia ac fupellectile, quantas auferre libuit, convafatis, viam Walachiam verfus, incitatis quam maxime equis, carpit. Morates triduo Callipoli tranfacto, in deditionem accepto caftro, cunctifque, qui ipfi, ne in portu efcenderet, obftiterant, promifcue occifis, Adrianopolim magnis itineribus profectus eft, ingentem exercitum ex oriente & occidente collectum fecum ducens. Ipfum etiam comitabantur Joannes Adurnus, omnefque fimul navium præfecti, fequebatur Italorum peditum fupra bis mille agmen, ftrenuorum animoque bellum fpirantium, qui-

Adurnus a Morate, quod vectig lis nomine ei debebat, fibi gratis donari impetrat.

Muftaphas fruftra Adurnum adverfus Moratem folicitat.

Exfcendit Morates in terram cum fuis, fruftra renitentibus Muftaphæis.

Edit. Parif. Pag. 100.

Muftaphæi in fugam verfi.

Muftaphas Adrianopolim fugit.

Callipolis Morati dedita.

Morates Adrianopolim proficifcitur.

bus corporis tegumentum ære nigro confectum, armaque hastæ ac secures erant. Accedenti porro Adrianopolim, effusi cives obviam processerunt, faustisque acclamationibus eum prosecuti sunt: ipseque comiter omnes allocutus est. Ingressus deinceps patris palatium convivio opipato omnes promiscue excepit; Adurnum cæterosque Latinos ad id vocavit; omniumque lætantium, fausta feliciaque precantium vocibus ipsi acclamatum. Adurno præterea plurimis muneribus honorato, Peritheorion castellum quoddam in occidente situm, commercia etiam Phocæarum, ut iis, quamdiu viveret, uteretur ac frueretur, concessit. Alios navium præfectos vestibus pretiosis, aliisque donis magnificis remuneratos, gratiis etiam actis, benevole dimisit; qui Callipolim profecti aptatis velis Phocæam versus renavigarunt. Morates interim velocissimos juvenes, ducesque expedivit, qui juxta Istri ripam Mustapham comprehenderunt; Constantinopolim enim cogitabat; sed præterita, quorum sibi conscius erat, quæque animo revolvebat ab isto proposito revocabant. Ad Moratem itaque retractum adducunt: qui sententia lata laqueo ipsi gulam frangi, in loco etiam publico ut scelestorum uni, jussit; ut in hominum animis, non universorum, maximæ saltem partis plebis, opinio invalesceret, eum Bajazitis Othmanici filium non esse: sed subdititium, & ab Imperatore Manuele Palæologo personatum in scenam productum esse. Veruntamen eum fuisse Bajazitis genuinum filium verissimum erat.

Mustaphas captus & strangulatus, in eum ut scelestum ac plebejum animadvertente Morate.

Edit. Paris. pag. 101.

Hegiræ 837. Christi 1424. ineunte Mustaphas necatus.

Afferunt nostri Mustapham fuisse filium Bajazitis.

A καὶ δορυφοροῦντας, καὶ πελεκυφόρους πεζοὺς ἀρεικοῦ θυμοῦ ζέοντας· ἐν δὲ τῇ Ἀδριανοῦ εἰσερχόμενος, ἅπαντες οἱ τῆς πόλεως ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν εὐφημοῦντες αὐτόν· ἐκεῖνος δὲ μετὰ περιχαρείας τοὺς ἅπαντας προσηγόρευε· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εὐωχίαν μεγάλην, καὶ πανδαισίαν ποιήσας, ἐκάλεσε πάντας τοὺς Λατίνους σὺν τῷ Ἀδόρνῳ, καὶ εὐφρανθέντες εὐφήμησαν αὐτὸν ἅπαντες. δωρήσας δὲ τῷ Ἀδόρνῳ δωρήματα πλεῖστα, ἐδωρήσατο καὶ τὸ Περιθεώριον ὄντα τῶν πολιχνίων τῆς δύσεως τοῦ ἔχειν, καὶ νέμεσθαι τοῦτο ἐφ' ὅλης ζωῆς αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τὰ κομμέρκια τῶν Φωκαίων· καὶ τοὺς ἄλλους κυρίους τῶν νηῶν ἀλλάξας στολαῖς βαρυτίμοις, καὶ ἄλλοις πολυτελέσι δωρήμασιν ἀπέλυσεν αὐτοὺς εὐχαριστήσας ἐν εἰρήνῃ· ἐλθόντες δὲ ἐν Καλλιουπόλει, καὶ ἀπαρτίσαντες τὰς νῆας ἔπλεον τὴν πρὸς B Φώκαιαν θάλασσαν. ὁ δὲ Μουρὰτ σὺν τάχει πολλῷ ἐξαποστείλας ὠκυπτέρους νεανίας καὶ στρατηγοὺς ἀνδρείους, συνέλαβον τὸν Μουσταφᾶν ἐγγύς που τῆς τοῦ Ἴστρου ὄχθης. ἠβούλετο γὰρ εἰσελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ τὰ προγεγονότα εἰς νοῦν λαμβάνων ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐκωλύετο. παρέστησαν γοῦν αὐτὸν τῷ Μουρὰτ, ὁ δὲ ἔδωκεν ἀπόφασιν τοῦ δι' ἀγχόνης θανατῶσαι αὐτὸν ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ, ὡς ἕνα τῶν κακούργων· ἵνα ἡ τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψις, εἰ καὶ οὐχὶ πάντες, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν τοῦ δήμου, καταλάβοι, ὡς οὐχ ὑπῆρχεν υἱὸς τοῦ Παγιαζὴτ Ὀθμὰν, ἀλλ' ἦν πλαστὸς καὶ κατεσκευασμένος παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἡ δὲ ἀλήθεια οὕτως ἔχει, ὡς τοῦ Παγιαζὴτ ὑπῆρχεν υἱός.

CAPUT XXVIII.

Morates Constantinopolim oppugnare aggreditur, Johanne Imperatore, ob Manuelis senectutem & morbos, res imperii administrante. Corax Theologus proditionis reus damnatur; cujus mortem ulcisci cupiens Morates, Michaelem Pyllim, ob delatum Coracem, morte afficere properat; Pylles, Christum & fidem impie abnegando, vitam servat. Manuel Mustapham octuennem puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscitat, & statim moritur. Mustaphas Nicææ captus a fratre strangulatur. Morates Thessaliam & Peloponesum invadit. Cineiti per Bassas suos bellum infert, & debellat; tandemque illum, totumque ejus genus, internecione delet.

MOrates, postquam hyems jam cœpisset, in imperii paterni solio collocatus fuerat; proximo deinde adventante vere, edicto publico præconumque voce jussis militatum venire militibus, ingentem exercitum cogit, & ad oppugnandam Constantinopolim se accingit. Jamdiu tunc erat cum Imperator Manuel filio Johanni imperio cesserat, ipseque senex divinarum scripturarum studio quietus attendebat. Comperto itaque Moratis consilio, bellum ipsi inferre mense Aprili tunc labente destinantis, Apocrisiarium ad eum mittit nomine Coracem Theologum, qui Philadelphia venerat, & Constantinopolim, Tataris Asiam invadentibus, habitationis sedem transtulerat. Erat equidem iste supra cunctos sui temporis homines astutus & fraudulentus: Turcorum more calumniis quemlibet appetere promptus, & adsuetus. In palatiorum quibus-

Morates adversus Constantinopolim bellum parat.

Johannes Manuelis F. Imperator patre superstite res administrat.

Corax Theologus.

C ΚΑΘΗΣΑΝΤΟΣ οὖν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἤδη χειμῶνος ἄρξαντος, ἐν ἔαρι διαλαλίας πανταχοῦ, καὶ κηρύγματα πέμψας στρατὸν ἀθροίσας πολὺν, καὶ κατὰ τῆς πόλεως Κωνσταντίνου τὴν ἑτοιμασίαν ἐποίει. καὶ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ πρὸ πολλοῦ τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ ἀναθεὶς αὐτὸς γέρων ὢν, ἐκάθητο, σχολάζων ἐν μελέτῃ θείων λόγων· μαθὼν οὖν ὅτι ὁ Μουρὰτ στρατεύειν μέλλει κατ' αὐτοῦ τῷ μηνὶ ἐαρινῷ, ἦν γὰρ Ἀπρίλλιος, στέλλει ἀποκρισιάριον πρὸς αὐτὸν, ὀνόματι Θεολόγον Κόρακα, ἄνθρωπον ἐκ Φιλαδελφείας ὁρμώμενον, καὶ μετὰ τὴν τῶν Ταττάρων εἰς τὴν Ἀσίαν ἔφοδον, μετοικήσαντα ἐν Κωνσταντινουπόλει. D ἦν γὰρ πανοῦργος ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τῷ τότε καιρῷ, καὶ εἰς τὰς τῶν Τούρκων πράξεις καὶ διαβολὰς πονηρότατος. συχνάζων μετά τινας τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ παλατίῳ, ἐγένετο καὶ τῷ Βασιλεῖ Μανουὴλ γνώριμος. καὶ

διὰ

καὶ τὸ ἀσκεῖν τὴν Τούρκων γλῶτταν, καὶ ἐπίστασθαι A αὐτὴν, ὡς ἔχρην, ἀπεστέλλετο σὺν τοῖς πρέσβεσι τοῦ βασιλέως ἀεὶ. ὑπηρετῶν καὶ μεθερμηνεύων τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν πρέσβεων πρὸς τοὺς μεσάζοντας τοῦ ποτὲ Μαχουμὲτ ἡγεμόνος· τῷ καιρῷ τοίνυν ἀναλισκομένου συχνάκις εἰς τὸ τοιοῦτον ὑπούργημα, γίνεται γνώριμος καὶ τῷ ἡγεμόνι Μαχουμὲτ, καὶ τῷ μεγάλῳ μεσάζοντι Παγιαζήτ· καὶ τοσοῦτον ἐφιλιώθη, ὅτι εἴτε ἦν τὸ βουλόμενον παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Μαχουμὲτ, καὶ παρὰ τοῦ Μαχουμὲτ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐν ἀκαρεῖ καιροῦ ῥοπῇ ὁ Θεολόγος ἐξύφαινε, καὶ ἐφαίνετο καὶ εἰς τοὺς δύο μέγας διορθωτὴς πραγμάτων πολλῶν· Ὁ δὲ πάντα γοῦν τὰ καλὰ βασκαίνων φθόνος, ἐστοχάζετο καὶ πρὸς τὸν Θεολόγον B ἀξίως. τοῦ Μαχουμὲτ οὖν παρελθόντος, καὶ Παγιαζὴτ τοῦ μεσάζοντος, καὶ μεταπεσόντα τὰ πράγματα ἐν τῷ προῤῥηθέντι Μουσταφᾷ διὰ συνδρομῆς τῶν Ῥωμαίων. καὶ τὸ τῆς φιλίας γλυκὺ εἰς ἔχθραν πικρίας κατελυτικὸς τῶν πραγμάτων πάλιν μεταπεσόντων εἰς τὸν Μουράτ. καὶ θέλων ὁ βασιλεὺς τὸ πικρὸν μεταβάλλειν πάλιν εἰς γλυκὺ, στέλλει πρὸς τὸν Μουρὰτ ἀποκρισιαρίους Παλαιολόγον τὸν Λαχανᾶν, καὶ Μάρκον Ἰάγαριν ἄνδρας εὐγενεῖς καὶ συνετοὺς, τοῦ παραστῆσαι διὰ λόγων πιθανῶν, ὅτι τὰ συμβάντα τῷ Μουρὰτ, οὐκ ἦν αἰτία ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ὁ Παγιαζὴτ, ὁ τῶν πραγμάτων τῆς ἡγεμονίας ἐπίτροπος· καὶ οὐκ ἐβουλήθη δοῦναι τὰ C νογιὰ ἐν χερσὶ τοῦ βασιλέως, καθὼς ἐν διαθήκαις προέτρεψεν ὁ πατὴρ αὐτῶν τῷ Παγιαζήτ. ἀλλ' ἀτίμως τοὺς αἰτοῦντας αὐτὰ πρέσβεις ἀπέπεμψεν· ὁ δὲ Μουρὰτ τοὺς ῥηθέντας ἀποκρισιαρίους μήτε ἰδεῖν μήτε ἀκοῦσαι θελήσας, περιορίσας αὐτοὺς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἕως οὗ ἀπαρτίσαι δυνηθείη τὰ πρὸς χρείαν αὐτοῦ πολεμικὰ κατὰ τῆς πόλεως. τότε ἀπέλυσεν εἰπών· ὑπάγετε, ἀναγγείλατε τῷ Βασιλεῖ, ὅτι ἤδη ἔρχομαι ταχύ. ἐν ὀλίγαις δ' ἡμέραις ἀθροίσας ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὑπεραριθμὸν ὄντα εἰπεῖν ἐπέκεινα τῶν διακοσίων χιλιάδων, κατὰ τῆς πόλεως ἐξέεισιν· οἱ δὲ πολῖται κατὰ τοῦ Θεολόγου ὑπεῖχον κακὴν ὑπόνοιαν, λέγοντες ἐν τῷ. ὅτι διὰ τὸ μὴ ἀφιεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ πρεσ- D βείᾳ ἔῤῥαψε δόλον κατὰ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φιλικῶς διακείμενος σὺν τοῖς ἀρχηγοῖς Τούρκοις, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι ὁ Θεολόγος· Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ὁρῶν τὸν θόρυβον ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου κατὰ τοῦ Θεολόγου, στέλλει τοῦτον πρὸς τὸν Μουρὰτ ὡς δῆθεν πρεσβεύσων τὰ τῆς εἰρήνης· ἦν γὰρ ὁ Μουρὰτ περικυκλώσας, καὶ χαρακώσας τὴν πόλιν. πήξας αὐτοῦ τὰς σκηνὰς ἐν τῷ ναῷ τῆς πηγῆς ἔνδον, πλησίον τοῦ τείχους τῆς πόλεως. ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος καὶ ἐντυχὼν τῷ Μουρὰτ, καὶ τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ πολλὰ καμὼν, καὶ λαλήσας περὶ εἰρήνης, οὐκ ἐδυνήθη καταπειθῆ ποιῆσαι τὸν τύραννον, ὡς τινὲς λέγουσιν· ὡς δὲ οἱ πλεῖστοι ὑπώπτευσαν, ἐ- E λάλησε πρὸς τὸν Τοῦρκον· ὅτι εἰ ποιήσεις μοι συνθήκας ἐνόρκους τοῦ εἶναί με ἄρχοντα καὶ ἡγεμόνα τῆς πόλεως, ἐγώ σοι ταύτην παραδώσω· εἷς δὲ τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ ἐνωτισθεὶς τὰ λεγόμενα· καὶ εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει μετὰ τὸ ποιῆσαι τὰς συνθήκας, ὅτι τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει γενέσθαι ὁ πόλεμος, αὐτὸς ἐν τῇ τῆς πηγῆς πύλῃ μετὰ τῶν αὐτοῦ εἰσάξει τοὺς Τούρκους ἐντός. εἰσελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος, καὶ τυχὼν τῷ βασιλεῖ,

A dam principibus viris familiaritate contracta, ipsi quoque Manueli Imperatori innotuerat. Quod etiam linguam Turcicam egregie calleret, & loqueretur, ab Imperatore cum legatis missus est: interpretisque munere apud Veziros tunc regnantis Mahometis functus, Turcice reddando, quæ a legatis dicebantur. Cum itaque diu sæpiusque hoc munere defunctus esset, Principi Mahometi, & magno Veziro Bajaziti etiam innotuit: eique tanta cum ipsis intercessit familiaritas ac amicitia, ut siquid Imperator Manuel apud Mahometem agendum haberet, vel apud Imperatorem Mahometes, id statim Theologus pertexeret. Et æstimabatur inter hos duos multorum negotiorum com- B ponendorum magnus auctor. Invidia tandem, quæ omnibus perniciem affert, infesta tela in Theologum impegit. Cum equidem Mahometes obiisset, Bajazitesque Vezirus periisset, opera & auxilio Romæorum rerum summa ad Mustapham prædictum devolvitur. Et prius ab iis mutuo culta suavis amicitia, translato rursus ad Moratem imperio, in odium ac simultates versa est. Quas cum Imperator mitigare ac placare decrevisset, ad Moratem Apocrisiarios mittit Palæologum Lachanem, & Marcum Jagarin viros nobilitate ac prudentia insignes, qui rationibus ac verbis verisimilibus Morati suaderent, eorum, quæ ipsi contigerant, auctorem Manuelem Imperatorem non es- C se, sed Bajazitem, qui tum imperii curam administrabat; nolueratque infantes Imperatori tradere, ut patris ipsorum testamento jussus erat, hortationibusque monitus Bajazites: quinetiam contumeliose legatos, qui illos repetebant, dimiserat. At Morates hos Apocrisiarios nec videre nec audire voluit, & paucos dies seorsim custoditos tenuit, donec, quæ huic expeditioni militari, ad urbem Constantinopolim oppugnandam, necessaria ipsi erant, comparasset. Illos postea hoc dato responso dimisit, *Abite & nunciate Imperatori vestro brevi me venturum esse* Paucos post dies, in unum coactis totis viribus, ingentem exercitum ducentorum millium pluriumve militum contra Con- D stantinopolim ducit. Cives hac de causa in suspicionem de re aliqua atroci contra Theologum adducti dicebant, ipsum fraudem & dolos urbi struxisse, ægre ferentem se cum legatis profectum non esse. Erga Turcos Ducas etenim ut plurimum benigne affectus erat, ipsorumque Imperatorem diligebat Theologus. Cognita tumultuantis multitudinis in Theologum invidia, Manuel ad Moratem de pace acturum eum mittit; urbem quippe corona ac vallo jam cinxerat Morates, & tentoria intra templum Fontis prope muros erexerat. Urbe egressus Theologus Moratem ejusque proceres adit; cum quibus multis de pace sermonibus collatis, tyrannum ad eam componendam adducere ulla ratione haud potuit. Plurium E autem opinione ferebatur, cum Turco hac conditione pacisci voluisse. Si, inquit, fidem tuam jurejurando obligaveris urbi præfectum me fore, illam tibi tradam quæ verba ex fidissimis amicis ejus, qui aderat, unus auribus excepit. Talia pactus in urbem redit, ut, qua die condicta ac præstituta urbem expugnaturi Turci erant, ad Fontis portam suis stipatus staret, illosque introduceret. Theologus

Edit. Paris. pag. 102.

Corax in negotiis expediendis acer ac promptus.

Legatos mittit Manuel ad Moratem.

Morates legatos audire recusat & sub custodia tenet.

Morates legatis respondet.

Theologus suspectus Constantinopolitanis.

Corax a Manuele in castra ad Moratem mittitur.

pag. 103.

Reus proditionis defertur Corax.

continuo Imperatorem conveoit, rationem eorum, quæ legatus agitasset, redditurus. Ille vero alius, quæ verba superius recitata audierat, ad turbam retulit, patefecitque proditionem, quam Theologus meditabatur, indiciisque quibusdam fidem verbis suis conciliat. Ubi deinde ab Imp. Manuele, qui senex & infirma valetudine afflictus in venerandæ (Virginis) monasterio habitabat, discessit Theologus, Johannes Imperator, qui ad propulsandum hostium impetum intentus erat,

Probris impetitur.

primores urbis aliquot, levisque armaturæ milites simul vociferando contumelias & probra in eum jaciebant. Hoc tumultu cognito Manuel quid contigerit, interrogat. tum qui aderant eum, qui proditionem aperuerat, coram ipso adducunt. Tumultum sedare istum volebat

Manuel ex lege in Coracem inquiri jubet.

Manuel, jussitque Theologum ejusque accusatorem in custodia haberi, ut postridie, quid rei sit, clare cognoscere possit.

Cretenses imperatoris satellites.

Cretenses porro qui ad Imperatoris portam excubabant, audito de proditione rumore, eum allocuturi concursu facto adeunt. (fidelissimam usquequaque operam navaverunt Cretenses, erga templa sanctorum eorumque reliquias amore divino flagrabant; urbisque majestatem imperatoriam salvam esse vehementer cupiebant) illi itaque dixerunt:

Cretensium ad Imp. contra Coracem verba.

Imperator, haud æquum est hanc urbem patriæ nos præferre, & sanguinis nostri pro hujus urbis imperatoriæ tutela nos esse prodigos: indigenas vero, quique gratia & auctoritate in ea valeant, divina mysteria imperiumque tuum prodere velle. jube igitur Theologum nobis tradi, examini accurato rem totam subjiciemus. Respondit Imperator Manuel veteri se, ut invidia oppressus iste in vitæ periculum adducatur, hisque talia verba adjecit:

Imp. Manuelis ad Cretenses responsum.

si revera cognovissem sceleris cujusvis reum, subito turpissima morte eum mulctassem. De illa itaque vincto cognoscite, & quæstionem habete. Siquidem insons fuerit, absolvite. Si reus peragitur, pœnas luat. De Theologo igitur, qui in vinculis erat, diligenter

Theologus Corax tormentis suppositus.

anquiritur tormentis adhibitis: & indicia quædam exactæ inquirentibus patuerunt, inventis in ejus domo vasis aureis argenteisque quamplurimis, vestibus etiam auro intextis, scriptis insuper in Imperatorem haud dubie compositis. Illa equidem vasa ab Imp. ipsi tradita erant, ut Turcis postea donaret, quæ furto admisso apud se occultabat. Tunc Cretenses ad portam

Theologus proditionis damnatus & sævis pœnis punitus.

palatii Imperatoris vinctum tracto, oculos immani & ab humanitate prorsus aliena sævitia, effodiunt. Quos sic exsculpserunt, ut ne vestigia quidem palpebrarum vel cutis apparerent. Conjectus deinde in carcerem post triduum moritur: ejusque domus, multis thesauris qui in ea erant direptis, incendio deletur.

Edit. Paris. pag. 104.

Intellecta Theologi cæde, ejusque causa, Morates ira ac dolore accensus est; cui suggerunt quidam,

Morates Coracis mortem impatienter fert.

alium non esse hujus cædis auctorem, præter Michaelem Pyllim. Hic Pylles Ephesius erat genere Romæus, ritu Christianus, ex illius urbis familia nobili

Pylles accusatus proditionis apud Moratem.

oriundus. Romaicæ & Arabicæ linguæ peritus scriptum in Præfecti palatio faciebat. Moribus porro corruptis ac improbis, luxuria ac intemperantia diffluebat, omninoque prophanus erat. Eum in tyranni aula tunc versantem adducunt, arguuntque Imperatori Manueli, ut Corax Theologus urbem proditurus erat, epistola patefecisse; ejusque indicio reum detectum Coracem morte damnatum esse

A καὶ διηγούμενος τὰ τῆς πρεσβείας, ἐκεῖνος ἀνήγγειλε τοῖς ἔξω τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ, πιστούμενος τὰ λεγόμενα διὰ τεκμηρίων τινῶν. ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος ἐκ τῆς μονῆς, ἦν γὰρ οἰκῶν τότε ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου ἀσθενὴς καὶ γέρων· Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς ἠσχολεῖτο πρὸς τὰ ἀντίμαχα τῆς πόλεως, καὶ μέρος τῶν ἀρχόντων, καὶ τὸ βασμουλικὸν ἅπαν καταβόησαν κατ' αὐτοῦ ὕβρεις, καὶ λοιδορίας ἐκχέαντες, τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὴν ταραχὴν ἠρώτα τί τὸ γενόμενον; οἱ δὲ παρέστησαν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον διηγούμενον τὰ περὶ τῆς προδοσίας. θέλων δὲ ὁ Βασιλεὺς καταπραῦναι τὸν ὄχλον, ἐκέλευσε περιορισθῆναι τὸν Θεολόγον, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προδότην

B αὐτοῦ, ἵνα τὴν αὔριον ἐπάσῃ τὴν ἀλήθειαν. οἱ δὲ Κρῆται ὄντες ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ φύλακες, καὶ ἀκούσαντες τὰ τῆς προδοσίας ἔδραμον λέγοντες τῷ Βασιλεῖ, (ἦσαν γὰρ οἱ Κρῆται ἀεὶ πιστότατοι καὶ ζῆλον θεῖον ἔχοντες πρὸς τὰ τεμένη τῶν ἁγίων, καὶ εἰς τὰ σφῶν λείψανα, καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῆς πόλεως) εἶπον οὖν αὐτῷ. Ὦ βασιλεῦ ἄδικόν ἐστι ἡμᾶς προτιμᾷν τὴν πόλιν ὑπὲρ τῆς ἐνεγκαμένης, καὶ ποθεῖν τὸ ἐκχεῖσθαι τὸ αἷμα ἡμῶν ὑπὲρ τῆς βασιλευούσης, οἱ δ' αὐτόχθονες, καὶ οἱ τὸ ἔνδοξον ἐν ταύτῃ ἔχοντες, εἶναι προδόται τῶν θείων μυστηρίων, καὶ τῆς βασιλείας σου. Κέλευσον οὖν ἵνα παραδώσωσιν εἰς χεῖρας ἡμῶν τὸν Θεολόγον, καὶ

C ἡμεῖς ἐξετάσομεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τούτου. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀπεκρίνατο, ἐγὼ μὲν δειλιῶ μὴ πῶς κατὰ φθόνον κινδυνεύει ὁ ἄνθρωπος· εἰ γὰρ ἐγίνωσκον ὅτι ἐν ἀληθείᾳ στρεβλὸς ἦν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατεδίκαζον αἰσχίστῳ θανάτῳ, ἄρατε οὖν ὑμεῖς καὶ ἐξετάσατε, καὶ εἰ μὲν ἀθῷος, ἄρετε. εἰ δὲ ἐπὶ τῷ ἐγκλήματι, τισάτω τὴν τιμωρίαν. Λαβόντες οὖν τὸν Θεολόγον καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ διὰ τιμωριῶν, καὶ διὰ σημείων τινῶν, ὧν ἐρευνήσαντες εὗρον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ διάφορα σκεύη χρυσᾶ, καὶ ἀργυρᾶ, καὶ χρυσοϋφαντα πέπλα, καὶ ἐγγράφους ἀποδείξεις, ἃς ἐποίει κατὰ τοῦ βασιλέως. τὰ δὲ σκεύη ἐδίδοσαν παρὰ τοῦ βασιλέως ὡς ἀποκομισόμενα τῷ Τούρκῳ, ὁ δ' αὐτὸς

D ἐνοσφίζετο ταῦτα· τότε οἱ Κρῆται σύραντες αὐτὸν διὰ τῆς λεωφόρου, ἕως τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς, ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσιν ἀνηλεῶς, καὶ ἀπανθρώπως· οὕτω γὰρ ἐξέγλυψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὡς μηδὲ τύπον φαίνεσθαι βλεφάρων ἢ δέρματος· βαλόντες τοίνυν ἐν τῇ φυλακῇ ἐν τρισὶ ἡμέραις ἀπέθανε, τὴν δὲ οἰκίαν αὐτοῦ ἐδαφίσαντες ἐνέπρησαν πολλῶν θησαυρῶν γέμουσαν. Ὁ Μουρὰτ οὖν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Θεολόγου, καὶ τίς ἡ αἰτία τοῦ φόνου, ἐθυμώθη τε καὶ ἐλυπήθη, καί τινες παρέδωκαν εἰς αὐτὸν, ὡς ὅτι αἴτιος τοῦ φόνου τοῦ Κόρακος οὐκ ἦν ἄλλος, εἰ μὴ Μιχαὴλ ὁ Πύλλης· οὗτος γὰρ ὁ Πύλλης ἦν ἐξ Ἐφέσου Ῥωμαῖος τὸ γένος, τὸ σέβας Χριστιανός, τὴν τύχην

E ἐξ εὐγενῶν τῆς αὐτῆς πόλεως, τὴν τέχνην καὶ τὸ ἐπιτήδευμα, γραφεὺς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἡγεμόνος ἐν γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἀραβικοῖς· τὴν πρᾶξιν, καὶ τὸν τρόπον δύσχρηστος, λάγνος, ἄσωτος, καὶ παμβέβηλος. οὗτος συνὼν τότε τῷ τυράννῳ, παρέδωκαν αὐτὸν λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ Πύλλης ἔγραψε πότε τῷ Βασιλεῖ πῶς ὁ Θεολόγος μέλλει προδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ παρ' ἐκείνου τοῦ μηνύματος ἀπε-

θανεν ὁ Κέραξ. δεσμεύσαντες οὖν τοῦτον καὶ βασανίσαντες ἀνηλεῶς, ἦν γὰρ μισητὸς παρὰ πάντων, ὕστερον πυρκαϊὰν ἀνάψαντες παρέστησαν ἐν αὐτῇ τὸν ἄθλιον. καὶ ἐρωτήσαντες εἰ βούλεται ἐξομόσαι τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν σωθήσεται, εἰ δὲ μὴ τὸ πῦρ δαπανήσει. Τότε ὁ πρὸ τῆς ἀρνήσεως Τοῦρκος, κατὰ τὰς πράξεις, ἠρνήσατο, καὶ περιτέτμημον αὐτὸν πομπεύσαντες· μετὰ χρόνους δὲ ἱκανοὺς, τὴν ψυχὴν ἀπέρριψεν, ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τῇ ἀπαισίῳ δοὺς τὸ τέλος. Ο δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ κατάκοιτος ὢν, καὶ καθ' ἑκάστην ἔχων, ὡς εἰπεῖν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον, σοφίζεται κατὰ τοῦ Μουρὰτ ὃ λέξων ἔρχομαι. Τὰ δύο τέκνα τοῦ Μεχεμὲτ ἀδέλφια δὲ τοῦ Μουρὰτ, τὸ μὲν ἓν φθάσας ἔπνιξε, κατὰ τὴν κρατοῦσαν εἰς αὐτοὺς μιαιφόνον συνήθειαν. τὸ δὲ ἄλλο, ὃ καὶ Μουσταφᾶς ἐκαλεῖτο, θανόντος τοῦ πατρὸς αὐτῶν, εἷς τῶν μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὀνόματι Ελιὲζ, τὸ ὀφφίκιον αὐτοῦ Πιγκέρνης, ὁ λεγόμενος κατὰ τὴν τῶν Τούρκων γλῶτταν Σιαραπτὰρ, κλέψας αὐτὸ, καὶ περάσας εἰς τὰ τῆς ἀνατολῆς μέρη τὰ πρὸς Παφλαγονίας, πέμπει κρυφίως γραφὰς πρὸς τὸν Σιαραπτὰρ Ελιὲζ ὁ βασιλεὺς, τοῦ ἄγειν τὸ παιδίον ἐν τῇ Προύσῃ, στείλας πρὸς αὐτὸν, καὶ χρυσίου μέρος πολὺ τοῦ ῥογεῦσαι, καὶ στῆσαι στόλεκτον στρατὸν, καὶ εἰσάξαι τὸ παιδίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Βιθυνίας. ὁ Μουρὰτ οὖν ἠσχολεῖτο ἐν ἑλεπόλεσιν, καὶ ἀκροβολισμοῖς τοῦ λαβεῖν τὴν Κωνσταντίνου, ἐν ὀλίγαις οὖν ἡμέραις ἔρχεται εἷς τῶν ταχυδρόμων ἀπαγγέλλων τῷ Μουρὰτ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ὁ Μουσταφᾶς εἰσῆλθεν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὑπεδέξαντο οἱ τῆς πόλεως, καὶ εὐφήμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα. καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Προύσης σὺν τῷ Σιαραπτὰρ Ελιὲζ ὑπάγει εἰς Νίκαιαν. Ταῦτα μαθὼν ὁ Μουρὰτ, καὶ ἐν νῷ βάλλων, ὡς ὁ Βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων ἔχει καὶ ἕτερον Μουσταφᾶν, τοῦ ἐνέγκαι μοι πειρασμούς; ἀφίησι τὴν ἔχθραν, καὶ λύει τὰς περιτάξεις, καὶ τὰς μελετωμένας ἐπάλξεις, καὶ ἑλεπόλεις, καὶ δίδωσι λύσιν τῷ μυριαρίθμῳ στρατῷ, καὶ αὐτὸς ἀφεὶς τὸ πολεμεῖν ἐπανέζευξεν ἐν τῇ Αδριανοῦ. Ο δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἔκειτο τὰ λοίσθια πνέων, γενόμενος παράπληκτος, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπέδωκε τὸ χρεών. Ουτως σοφώτατος, καὶ ἐνάρετος, ἔν τε σωφροσύνῃ, καὶ κοσμιότητι, καταλείψας τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ιωάννῃ τῷ ὑστάτῳ βασιλεῖ τῶν Ρωμαίων, καὶ πρώτῳ ἐν πᾶσι, τὰ τῆς βασιλείας ἔχων ἰδιώματα· Εποίησε γοῦν ὁ Μουρὰτ σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ ἐπάνω τῆς πόλεως μῆνας τρεῖς· μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναι, καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῇ Αδριανοῦ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔρχεται ἐν Καλλιουπόλει, καὶ περάσας σὺν ἱκανῷ πεζικῷ καὶ ὀλίγοις ἱππεῦσι, τινὸς μὴ γινώσκοντος ποῦ πορεύεται, δι' ἑνὸς ἡμερονυχθίου πρωῒ ἔτι σκοτίας οὔσης φθάνει Νίκαιαν, καὶ προσημαίνει τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ τοῖς πιστοῖς. καὶ αὐτοὶ θροῦν ποιήσαντες ἐν μέσῳ τῆς πόλεως ἀνοίγονται αἱ θύραι, καὶ ἀνατέλλων εἰσάγεται ὁ Μουρὰτ ἐντὸς, καὶ εὑρὼν τὸ μειράκιον ἔπνιξε, καὶ τοὺς αὐτοῦ ὑπερασπιστὰς κατέσφαξεν. ἦν δὲ ὁ Μουσταφᾶς ὡς ἐτῶν ἕξ. τότε ὡς ἴδε τὸ παιδίον τεθνηκός, ἐκέλευσεν ἄγειν αὐτὸ ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ παραδοῦναι τῷ τάφῳ πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Εν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἀπέθανον

se. Eum deinde vinciunt, sævis tormentis vexant, invidiam quippe & odium apud omnes sibi conflaverat; Ad accensum denique rogum miserum attractum interrogant, num velit fidem Christianam abjurare, ut salvus evadat, alias igne comburendum esse minantur. Tum qui ante abjurationem moribus ac factis Turcus erat, fidem Christianam abjurando prodidit: circumcisus deinde cum pompa deductus est. Post multos vero annos in illa execranda professione, persoluto naturæ debito, animam abjecit. Decumbens autem Imperator Manuel, cui singulis, ut ita dicam, diebus ob oculos mors obversabatur, adversus Moratem, quod dicturus sum, excogitavit. Duorum Mehemetis filiorum, fratrumque suorum alterum laqueo jam Morates interemerat, recepta inter ipsos immani ac nefanda consuetudine. Alterum nomine quoque Mustapham, quidam ex magnatibus dictus Eliez, qui Pincernæ munus obibat, Turcice Siaraptar appellatus, post patris obitum suffuratus occultavit, & in Anatoliæ partes Cappadociam versus transportavit. Ad hunc Siaraptarim Eliez clam litteras scribit Imperator, quibus illum invitat & hortatur, ut Prusam puerum illum adducat. mittit simul magnam pecuniæ vim, ut militem mercede conduceret, exercitum novum instauraret, puerumque in Bithyniæ provinciam introduceret. Vacabat interim Morates fabricandis machinis ad deturbandas mœnium pinnas, ac velitationibus obsessos fatigabat Constantinopoleos potiundi cupidus, cum paucis diebus cursorum unus accessit, nuncium Morati afferens, fratrem ejus Mustapham Prusam, a civibus ut principem suum benigne ac cum plausu susceptum, intrasse. Prusa deinde cum Siraptari Eliez abeuntem Nicæam profectum esse. His auditis Morates talia secum agitat. *Romæorum Imperator alium paratum habet Mustapham, per quem mihi negotia facessat.* Hac rerum novitate permotus Morates hostilibus factis abstinuit; exercitum immensum, facta abeundi copia, dimisit. Turribus & machinis ad urbem expugnandam & debellandam omissis Adrianopolim revertitur. Dum hæc aguntur, Imperator Manuel paraplecticus factus, ultimosque spiritus ducens jacebat, & intra triduum naturæ tributum persolvit. Sapientissimus fuit, virtutibus clatus, temperantia ac modestia insignis, imperium filio suo Johanni Romæorum Imperatori ultimo reliquit, qui sane dignis imperio virtutibus cæteros omnes anteibat. Tres menses cum exercitu suo Morates urbem oppugnando transegit. Soluta deinde obsidione Adrianopolim regressus, tribus ibi transactis diebus Callipolim proficiscitur. Superato freto cum magna peditum manu, paucis vero equitibus, nullo, quo tenderet, gnaro, diei unius ac noctis itinere mane, antequam lucesceret, Nicæam pervenit; advenisseque significat iis, qui in fide manserant. Per quos, excitato in media urbe tumultu, portæ ipsi aperiuntur, orienteque Sole Morates intra muros accipitur. Inventum Mustapham annorum fere sex puerum strangulat, & ejus satellites perimit. utque puerum mortuum conspexit, cadaver Prusam ferri, & in paterno monumento sepeliri jussit. Anno illo tres principes, quibus Mustaphas nomen erat, fato concesserunt; unus qui Bajazitis filius

Vivum comburere Turci minantur, ni pietatem Christianam abneget.

Pylles Musulmanissat.

Manuel Morati insidias struit, & fratrem ejus Mustapham adversus illum suscitat.

Ad Moratem nuncius affertur de Mustaphæ fratris sui rebellione.

Edit. Paris. pag. 105.

Morates Constantinopoleos obsidionem solvit.

Manuel Imp. moritur anno 1424. Julii 21.

Obsidio Constantinopoleos trimestris.

Morates Nicæam venit.

Mustaphas necatus.

Mors trium Mustapharum.

subdititius a multis creditus est; alter Moratis frater; tertius Atinis nepos, quem Cineites occidit; eodemque anno Imperator Manuel obiit. Morates postea Adrianopolim reversus noctu & interdiu meditabatur, qua specie ac prætextu Cineitem adoriri posset: quapropter ejusmodi mandatum ei significat. *Quas conditiones tibi tulerim, tuque acceperis vesse meministi; itaque si in amicitia mecum perseverare velis, filium tuum illico ad me mitte, Istrum quippe trajicere cogito. Sin vero ita affectus erga me fueris, ut jussa mea detrectes: in te, prout Deo visum fuerit me geram.* Ad ea respondit Cineites: *Pro libitu tuo age, successum vero Deo permitte.* Ille igitur in Walachiam & Serviam Akincidas mittit, qui nunciarent ipsis, se Regem proclamatam esse. Undequaque igitur accedunt Apocrisarii, qui ipsi principatus initia congratulantur. Venerunt etiam a Despota Serviæ & Vaivoda Walachiæ, cum quibus pacem firmavit. cum Imperatore Johanne in gratiam & amicitiam redire omnino aversabatur, animo odium capitale gestans. Cum itaque in urbe Constantinopoli oppugnanda quicquam proficere non posset, Thessaliam animi impetu actus, Peloponnesi Isthmum, & maritima loca ad ostia Strymonis sita invadit. Misso etiam ingenti agmine Thessalonicam circumdat, agrumque circumjectum prædationibus vastat. Zetunium vicinaque loca incursionibus populatur. Zetunio tunc præerat Cantacuzenus Stravometis vir, si dicendus vir est, generosus, qui illas regiones ipsumque Zetunium tuabatur, maximaque damna Turcis illic habitantibus intulerat. Cum autem Morates orientis copias in unum adunasset, ducem iis Halilin quemdam præfecit genere Romæum, qui Bajazitis a Cineite Mustaphæ partes sequente occisi sororem conjugem habuerat. Is ducto secum toto exercitu Philadelphiæ vicinas regiones adit. Verum Cineites his nequicquam territus, exercitu etiam magno conscripto usque ad Thyatiræ agrum in occursum Halilis progreditur. Uterque castra metatus est, ita ut se invicem conspicerent, nec plus stadiis quinque inter se distarent. Ubi illuxit ab utraque parte classicum canitur, acie deinde instructa, agminibusque ordine dispositis, junior filiorum Cineitis, qui Curtis, id est, Lupus, cognominabatur, scutiferis aliisque turmis, quas ducebat, stipatus in hostes invehitur, per mediamque eorum aciem perfractam viam sibi, velut aper, patefecit. At legiones & agmina Halilis cedendo ordines a primis ad ultimos aperiunt, ita ut haud magno damno illato penetraverit. Tum Halil imperito isto ac rei militaris ignaro deprehenso, copias suas in locum arctum confestim traduxit, jussitque alba capitis tegumenta abscondere singulos, Curtim eadem via regressurum opinatus. Cineites interim primam Halilis aciem adoriri paratus stabat, dum simul remeans Curtis ultimam aggrederetur. Metuebat enim, ne si ipse recta Curtim sequeretur in hostes etiam illatus, cætera agmina dilaberentur, & Halili se adjungerent: propterea statione sua se non movebat Curtim expectando. Hic autem insolenter superbiens cum equitatu cæterisque militibus lento gressu revertebatur. Jamque stadiorum decem itinere cursim confecto, obviis quibuscumque

Cineiti bellum inferre cogitat Morates Regi. Morates Regnare Bassa qui cœpit 1424. Novemb. 23. fer.

Morates Walachis & Servis imperium adeptum esse significat, & pacem cum eis firmat.

Edit. Paris. pag. 106. Christi 1425.

Thessalonica obsessa a Morate.

Zetunii ager vastatus.

Halilus Bassa a Morate adversus Cineitem missus.

Cineites Halili occurrit & prælio congreditur.

Curtis Cineitis F. Halilis agmen perrumpit.

A τρεῖς ἀρχηγοὶ Μουσταφάδες, εἷς ὁ καὶ πλαστός παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμενος, ἄλλος ὁ τοῦ Μουράτ ἀδελφὸς, καὶ ἕτερος ὁ τοῦ Ἀτίνη, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεὶτ, καὶ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ὁ Μανουήλ. ὁ δὲ Μουράτ ἐπανελθὼν ἐν Ἀδριανουπόλει, οὐκ ἐπαύετο νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὁρμῶν ἀφορμὴν τινὰ, ὥστε ἀντᾶραι τῷ Τζινεΐτ. μηνύει οὖν αὐτῷ λέγων, οἶδας τὰς συνθήκας, ἅς μοι συνέθου, καὶ εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναι φίλον ἐμὸν, πέμψον μοι τὸν σὸν υἱὸν διὰ ταχέως, ὅτι μέλλω περᾶν τὸν Ἴστρον. εἰ δὲ οὖν, ἔσο μοι διακείμενος σὺν τοῖς ἐμοῖς ἀνηκόοις, κἀγὼ τὸ ὅπερ Θεῷ βουλητὸν εἰς σὲ πράξω. ὁ Τζινεὶτ γοῦν ἀπεκρίνατο, ὅ σοὶ βουλητὸν πρᾶττε, τὴν δὲ ἔκβασιν τῷ Θεῷ ἄφες. στέλλει οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἀκιντζί-B δας ἐν Βλαχίᾳ, καὶ ἐν Σερβίᾳ, δηλοῦντας τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ. ἔρχονται οὖν ἀποκρισιάριοι πάντοθεν προσαγορεύοντες αὐτῷ τὰ τῆς ἡγεμονίας εἰσόδια· καὶ ἀπὸ τοῦ δεσπότου Σερβίας, καὶ ἀπὸ βοϊβόδα Βλαχίας· ἐποίησεν οὖν εἰρήνην σὺν ἐκείνοις· μετὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου οὐκ ἦν τὸ σύνολον ἡμερωθῆναι, ἀλλ᾽ ἔτρεφεν ἔχθραν ἄσπονδον. ὡς οὖν οὐκ ἠδυνήθη τι πρᾶξαι κατὰ τῆς πόλεως, πρὸς τὰ μέρη τῆς Θετταλίας τὴν ὁρμὴν τοῦ νοὸς εἶχε, καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς τοῖς κατὰ τὸν Στρύμονα· Πέμψας οὖν ἱκανὰ στρατεύματα, ἔκλεισε Θεσσαλονίκην καὶ τὰ πέριξ ἐληλάτει. τὸ Ζητούνιον, καὶ τὰ πέριξ ἐκούρσευε. ἦν δὲ τότε ἐν Ζητουνίῳ ταχθεὶς εἰς ὑπατείαν Καντακουζηνὸς ὁ Στραβομύτης C ἀνὴρ γενναῖος, εἰ χρὴ καλεῖν αὐτὸν ἄνδρα, ποιήσας μεγάλην ζημίαν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τοὺς κατοικοῦντας Τούρκους, καὶ περιέπων ἀσφαλῶς τὰ πέριξ τοῦ Ζητουνίου, καὶ τὸ πολίχνιον· ἑτοιμάσας τὸν τῆς ἕω στρατὸν, πέμπει στρατάρχην ὀνόματι Χαλίλην τινὰ Ῥωμαῖον τῷ γένει, γαμβρὸν ἐπ᾽ ἀδελφῇ τοῦ προμνημονευθέντος Παγιαζὴτ, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεὶτ ἔτι ὢν σὺν τῷ Μουσταφᾷ· καὶ δὴ λαβὼν τὰς δυνάμεις ἁπάσας πρὸς τὰ μέρη Φιλαδελφείας. ὁ δὲ Τζινεὶτ τὸ παράπαν μὴ δειλιῶν, ἔχων στρατὸν ἱκανὸν, καὶ αὐτὸς ἐξέρχεται καὶ προσυπαντᾷ τῷ Χαλὶλ ἐν τῷ κάμπῳ τῶν Θυατείρων. καὶ τενώσαντες ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀντίκρυ ἀπέχοντες ὡς στάδια πέντε, πρωῒ σαλπίγγων ἠχησάντων ἀμ-D φοτέρων τῶν μερῶν, καὶ πάντων ἐνορδίνως ταξάντων τὰς φάλαγγας, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ Κούρτης ἐπωνομάζετο, ὃς λέγεται λύκος, εἰσελθὼν σὺν τοῖς ἀσπιδοφόροις αὐτοῦ καὶ τῷ λοιπῷ τάγματι, ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως. ὥσπερ ὗς ἄγριος διέβη, τὰ δὲ τάγματα, καὶ οἱ λεγεῶνες τοῦ Χαλὶλ παραχωρήσαντος καὶ τόπον δόντες διέβη μέσον ὀλίγην ζημίαν ποιήσας· ὁ δὲ Χαλὶλ ἰδὼν τὸ ἄτεχνον αὐτοῦ, καὶ ἀστράτευτον, μετέστησε τὰ στρατεύματα ἐν ὀλίγῳ τόπῳ ὡς ἐν παρόδῳ. καὶ ἐκέλευσε τὰς λευκὰς καλύπτρας ὑποκρύπτειν τὸν καθ᾽ ἕνα, ὑπολαβὼν ὅτι ὁ Κούρτης ἐν ὑποστροφῇ πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν διαβήσεται. Τζινεΐτης μὲν ἵστατο παρητοιμασμένος, ὡς ὅταν ὁ Κούρτης ἐπαναστρέψῃ E εἰς τὴν οὐραγίαν, τότε καὶ αὐτὸς ἐξέλθῃ συναντήσων τῷ Χαλίλ. ἐφοβεῖτο γὰρ μή πως ἐπιθέσθαι καὶ αὐτὸς ἐλθὼν τῷ Κούρτῃ, εἰς τὸν λοιπὸν στρατὸν γένηταί τις διαρροία, καὶ ῥέψωσιν εἰς τὸν Χαλίλ. καὶ διὰ τοῦτο οὐ μετεκινεῖτο προσδοκῶν τὸν Κούρτην· ὁ δὲ Κούρτης ἀλαζονευόμενος, καὶ ἀγερωχῶν σὺν τῷ ἵππῳ, καὶ τοῖς ἑτέροις ὁμαίχμοις στρατιώταις ἐβράδυνεν στρέφων. καὶ δὴ μέχρι σταδίων δέκα δρόμον περάσας, καὶ τὰς

συναντῶντας κατασφάξας, ἐστράφη πρὸς τὴν εὐθεῖαν, ἣν διέβη ἐκεῖνος, ὁδόν. καὶ ἰδὼν ἐν ἐμφανεῖ τόπῳ στρατιώτας πολλοὺς, καὶ ὀργάνων ἦχον, καὶ σημαίας ὁμοίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔδοξεν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐξ ὄπισθεν ἐτροπώσατο τὸν Χαλὶλ, ἐγγίσας δὲ ὢν τῷ τόπῳ, καὶ γνωρίσας ὅτι οἱ ὑπεναντίοι εἰσὶ, στρέψας τὰς ἡνίας καὶ ὀπισθοδρόμως ἐλαύνων, ἔφευγε μὲν ὡς λαγωός. ἐδιώκετο δὲ παρὰ τῶν ταχυδρόμων, ὡς εἴποι τις, ἀεροβατῶν κυνῶν. ὁ δὲ Τζινεὴτ ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀργίᾳ ἐδυσχέραινεν. ὡς δὲ ἐν ὀλίγῳ δῆθεν ἠγρεύθη ὁ λύκος, καὶ παρέστη τῷ Χαλίλ. ὁ δὲ Τζινεὴτ μαθὼν τὴν τοῦ υἱοῦ ἅλωσιν, στραφεὶς σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ, τὰ πρὸς τὴν Σμύρνην ὄρη, καὶ δυσβάτους τόπους διέβαινεν, ἕως οὗ κατειλήφει ἐν πολιχνίῳ τινὶ Ὑψηλὴ ἐπωνομαζόμενον. εἶχε γὰρ αὐτὸ προμεμελετημένον, καὶ καλῶς ἠσφαλισμένον ἐν ἅρμασι, καὶ νηυσὶ, καὶ παντοίᾳ τροφῇ. ἦν δὲ τὸ πολίχνιον τοῦτο ἐν ἑνὶ κόλπῳ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν Ἰωνίαν ἀπέναντι νήσου Σάμου, * ἔνδον τῆς θαλάσσης· νησίδιον ὂν ἐκεῖ. ὁ δὲ Χαλὶλ στέλλει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κούρτην σιδηρόδετον ἐν Ἀδριανουπόλει πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν, ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ Τζινεὴτ καλήν· ὁ δὲ Ἀμηρᾶς Μουρὰτ στέλλει τοῦτον δέσμιον μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Χαμζᾶ, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἐν τῇ Καλλιουπόλει, καὶ χειροδεσμήσαντες, καὶ σιδηροδήσαντες ἔβαλον αὐτοὺς ἐν τῷ πύργῳ. ὁ δὲ Χαλὶλ διαβὰς τὸν Ἕρμωνα ποταμὸν, καὶ εἰς Νύμφαιον ἐλθών· κἀκεῖθεν ἀπάρας εἰς Ἔφεσον ἦλθε, καὶ πάντας τοὺς μεγιστᾶνας, καὶ τοὺς ἐν ἐξουσίαις ἔδωκε πίστεις καὶ ἔλαβε, τοῦ εἶναι ἀθῴους ἀπὸ παντὸς δόλου. καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι ἑνὸς ἑκάστου τὸ σιτηρέσιον, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν τιμήν. αὐτὸς δὲ γράφει καὶ πέμπει πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπαγγέλλων ἅπαντα τὰ γενόμενα· ὡς ἤκουσε δὲ τὴν τοῦ Τζινεὴτ φυγὴν, καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τοῦ Χαλὶλ γεγονυῖαν ἀριστείαν, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ Χαλίλ. ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέλλει τὸν Χαμζᾶν, ὃς ἦν γυναικάδελφος τοῦ Χαλὶλ, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Παγιαζὴτ, (ὃν ἐφόνευσε Τζινεὴτ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μουσταφᾶ) τοῦ περιβλέπειν καὶ περισκοπεῖν τὴν Ὑψηλὴν καὶ πολεμίζειν αὐτὴν, καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς τοῦ μὴ ἀποδρᾶναι. ὁ δὲ ὁρῶν ἐν στενῷ τὰ πράγματα ὄντα ἔπλευσε διὰ θαλάσσης. εἶχε γὰρ ἐν τῇ Ὑψηλῇ τρία πλοῖα διήρεια, καὶ εἰσελθὼν εἰς αὐτὰ ἔπλει τὴν πρὸς Παμφυλίαν θάλατταν. καταστήσας ἐν τῇ Ὑψηλῇ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζὴτ καλούμενον ἄρχοντα, καὶ παραγγείλας αὐτῷ τοῦ ἐπιμελεῖσθαι ὅση δύναμις τὸ πολίχνιον. εἶχε γὰρ πᾶσαν ἐντὸς καὶ ἁρμάτων, καὶ βρωμάτων, καὶ παντοίων χρειῶν, καὶ νεῶν πλείστων παντοίαν παρασκευὴν ἱκανήν· αὐτὸς δὲ ἐξελθὼν εἰς Ἀμόριον, καὶ μηνύσας τῷ ἀρχηγῷ τοῦ Ἰκονίου τῷ Καραμὰν, ὡς βούλεται τοῦ συνευρεθῆναι μετ' αὐτοῦ, καὶ λόγους δοῦναι, καὶ λαβεῖν ἀναγκαίους· ἔστειλεν αὐτῷ ἵππους διακοσίους, καὶ λόγον σὺν μετὰ κοινοῖς ἄρχουσιν ἀρέσας, ἐλθεῖν. τὰς γαλεώτας δὲ ἔστειλεν ὄπισθεν· καὶ δὴ εὑρεθέντες ὁμοῦ, καὶ πολλὰ λαλήσαντος αὐτοῦ τοῦ ἐλθεῖν μετὰ δυνάμεως, καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, ὁ Καραμὰν οὐκ ἐπείσθη, ἀναμνήσας τῶν πρώην γενομένων ἐπιβουλειῶν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Μουσουλμὰν, ὡς ὁ λόγος προλαβὼν ἐδήλωσεν· ἀπέπεμψεν αὐτὸν, δοὺς αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα καὶ φ'. ἄνδρας εἰς βοήθειαν· ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν καὶ κατελθὼν σὺν τοῖς πεντα-

* Glossa interlin. ἐνάκενῃ

caesis, recta, qua perrexerat via, rediit. Conspectaque in edito loco magna militum manu, audito tubarum cantu, signisque similibus his, quae in patris sui exercitu erant, visis, patrem suum a tergo hostibus institisse, & in fugam Halilim vertisse retur. At cum propius accessisset hostesque eos esse cognovisset, flexo equo terga dat, & ut lepus fugiens retrocessit. Fugientem insecuti sunt velites canibus volantibus celeritate pares, brevique cursu Lupum comprehensum Halili adducunt. Illius morae impatiens erat Cineites, quod otiosus interim staret. Qui, ubi intellexit filium suum in hostium manus devenisse, cum reliquis copiis montes, qui Smyrnam spectant, repetit. perque vias arduas & difficiles eo usque incedit, donec in arcem quandam nomine Hypselen pervenisset. Huic ante omnia necessaria providerat, curribus & navigiis munierat, convectis etiam omnimodis cibariis. Situm porro est hoc castrum ad quemdam Ioniae sinum, Samoque oppositum in ipso maris littore. Halil interea filium ipsius Curtim catenis ferreis vinctum Adrianopolim ad Amiram mittit, veluti primitias mox falce rescindendi Cineitis. Curtim, avunculumque ejus Hamzam supra memoratum vinctos Callipolim Amiras Morates misit: ibique manicis ferreis impositis in carcerem detrusit. Halil deinde Hermum fluvium trajicit, Nymphaeumque venit: inde discedens Ephesum contendit; ubi convocatis omnibus primoribus fidem dedit, invicemque sacramento eos adegit, nullam fraudem insidiasve sibi mutuo structuros. promisit insuper commeatum singulis se largiturum, officia, & honores attributurum. Litteris quoque ad principem datis, quae gesta erant, commemorat. Comperta Cineitis fuga, & Halilis praeclaro facinore, qui filium illius debellarum ceperat, provinciam regendam e concedit. Successorem vero sororium ejus Hamzam Bajazitis fratrem (quem Cineites, Mustapha de imperio certante, morte affecit) qui exercitui praeesset, misit: utque Hypselam exploraret, ac per ambitum specularetur, expugnaretque: diligentia insuper exacta omnia effugia Cineiti praescinderentur. Hic res suas in angusto redactas animadvertens mari evasit. Hypselae enim paratae ipsi erant tres biremes, quibus conscensis Pamphyliae oris appulit, castri custodiam fratri suo Bajaziti, qui princeps vocabatur, commisit; eumque hortatus est, ut quantum posset, ei, ne quid damni acciperet, provideret; curribus equidem, cibis caeterisque omnibus necessariis castrum instruxerat, navigiaque parata plurima illic habebat. Ipse Amorium pergit, significatque Caramano Iconii Satrapi, eum convenire velle, quod cum eo communicet habere, & quaedam ab eo audire se cupere. Caramanus itaque ducentos equos ad eum mittit, & habita cum Toparchis deliberatione, accedat, dixit. Cineites navigia retrocedere jussit. Cum igitur simul convenissent, multaque dixisset Cineites eum hortatus, ut viribus suis suppetias ferret, Caramanus illis haud auscultavit, memor insidiarum, quas olim struxerat iste, dum nobis dictus Musulmanus imperio potiebatur. Largitus tamen ipsi magnam pecuniae vim, in auxiliumque quingentis militibus adjunctis eum dimisit. Inde digressus Cineites quin-

Curtis in Halilis turmas incidit, paternas esse ratus, & capitur.

Edit. Paris. pag. 107.

Cineites Hypselam se recipit.

Curtis Adrianopolim missus, & cum Hamza avunculo Callipolim inde, inque carcerem detrusus.

Morates Halilim Joniae praeficit.

Cineites Hypselam relinquit.

Cineites Amorium ad Caramanum pergit.

pag. 108.

Foedifrago nulla fides habenda.

Cineites tenue auxilium a Catamano consecutus Hypselam redit.

gentis equitibus stipatus Phrygiam Salutariam prætervectus Laodiceam venit. Illinc deflectens relicta, quæ dextrorsum ducit, via, iter per torrentem capessit, & in loco, cui Triginta nomen, pernoctavit. Eadem die emensis, qui Galeso monti subjiciuntur, campis, quique mari adjacent, montibus superstis, prima noctis custodia Hypselam redit: subitoque clamore edito, strepituque excitato, aliis quidem fugientibus, aliis repugnantibus, vallum, quo arx cincta erat, evertitur. Apertis etiam castri portis præsidiarii, qui muris se continebant, erumpunt, cum obsidentibus manus conserunt, repugnantesque cædunt. Ubi illuxit, universusque exercitus in unum collectus

Cineites intra Hypselæ mœnia conclusus.

est, cunctos vel invitos ipsumque Cineitem intra castri mœnia compulerunt. numerus quippe oppugnantium quinquaginta millia superabat; qui vero castrum tuebantur, censis etiam auxiliaribus, mille vix æquabant. Animadvertit Hamzas,

Hamzas a Morate classem petit, ut mari quoque Hypselam obsessam teneat.

dum terra castrum oppugnat firmissimum, & in edito loco situm, nihil promovere: Moratem monet, ut in auxilium naves Genuensium sibi mitti provideat. Castrum enim, qua mare aspicit, patere; nudaque omnia pandere: totumque situm internum illac observari. Morati postquam Adurnus obiit, quidam Genuensis notus erat, Persivas Palavicinus

Persivas seu Persivales Palavicinus.

appellatus, qui cum illo pactus expeditionem ad castrum expugnandum suscipit. Chium itaque insulam appulsus tres magnas naves mercede conducit, quibus Hypselam devehitur. Visis navibus, qui Cineiti in castro militabant, pavore perculsi sunt; cumque prima die dimicassent, postridie se ad deditionem compulsum iri præsenserunt: eoque magis quod quingenti Catamani milites nocte ipsa patefactis sibi castri portis aufugissent: quorum pars altera salva evasit, altera ab obsidentibus cæsa est. Odiis namque mutuis semper inter se certabant Othmanici imperii subditi, quique Catamani partes sequebantur. Postridie mane sensit

Cineites dedit.

Cineites suos tumultuari, veritusque ne proxima nocte aufugerent, seque desererent; quemdam sibi familiarem ad Halilim mittit, qui ea septimana arcis obsidioni præerat, dum Hamzas Ephesi diversabatur; significatque illi, si fidem dare velit, eum se non occisurum, sed vivum Morati adducturum, vel transmissurum, arcem tradere paratum esse. Data ab Halile fide jurejurandoque obligata, castro

Edit. Paris. pag. 109.

egressi Cineites, ejusque frater Bajazites, Halilim venerati sunt, qui tentoria ipsis ad quiescendum attribuit. Sub vesperam in castra redit Hamzas, auditisque ab Halile sororio suo, quæ gesta erant, quatuor carnifices misit, qui alto sopore oppresso ac stertenti, ob actas ante noctes pervigiles, caput eliduut; Bajaziti pariter caput amputatum, ejus filio, cæterisque eo prognatis: nec infantibus etiam ejus stirpis parcunt. Interemptorum capita ad principem Adrianopolim celeriter feruntur. isque continuo Callipolim mandata mittit, quibus caput amputari Incarceratis (Cutti & avunculo ejus Hamzæ) jubet. ac ita factum. Talique casu Cineitis genus internecione omnino deletum est.

Caput Cineiti abscinditur, ejusque fratri Bajaziti, & omnibus eo prognatis.

Curtes & Hamza Moratis jussu strangulati.

ποσίοις ἱππεῦσι, καὶ διαβὰς τὴν Σαλουταρίαν κατῆλθεν εἰς Λαοδίκειαν, ἐκεῖθεν δὲ ἀναβὰς τὸ μέγα ὄρος τοῦ Τμώλου κατῆλθεν εἰς Σάρδεις, ἀπὸ δὲ Σάρδεις εἰς Νύμφαιον· ἐκεῖ δὲ τὴν πορείαν τεμών, ἀφεὶς τὴν πρὸς δεξιὰ ὁδόν, διὰ τοῦ ῥύακος ἐλθὼν νυκτός, ἔμεινεν εἰς χωρίον λεγόμενον τὰ Τριάκοντα· διαπεράσας δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ πρὸς Γαλήσιον ὄρος κείμενα, πρὸς θάλατταν ὄρη, πρώτῃ φυλακῇ τῆς νυκτὸς παρέστη τῇ Ὑψηλῇ, καὶ ἐξαίφνης σὺν βοῇ, καὶ κρότῳ ἀλαλάξαντες τὸ περικείμενον φοσσάτον ἔτρεψαν. καὶ οἱ μὲν ἔφυγον, οἱ δὲ ἀντεμάχοντο, καὶ τὸ πολίχνιον τὰς θύρας ἀναπετάσας ἐξῆλθον οἱ ἔνδον, καὶ σὺν τοῖς ἔξω συμμίξαντες τοὺς ὑπεναντίους ἔσφαττον. πρωΐας δὲ γενομένης, καὶ τοῦ στρατοῦ ἀθροισθέντος εἰς ἕν, ἔβαλον πάντας ἐν τῷ πολιχνίῳ καὶ μὴ βουλομένους, καὶ αὐτὸν τὸν Τζινεῒτ. ἦσαν γὰρ οἱ ἐκτὸς ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα χιλιάδας· οἱ δὲ ἐντὸς μόλις χίλιοι σὺν τοῖς τοῦ Καραμάνου. ὁρῶν οὖν ὁ Χαμζᾶς ὅτι διὰ ξηρᾶς οὐκ ἰσχύει, ἦν γὰρ ὀχυρώτατον καὶ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ κείμενον, μηνύει τῷ Μουρὰτ ἵνα διὰ θαλάσσης προνοήσωσι νῆας Γενουΐτας εἰς βοήθειαν· ἦν γὰρ τὸ φρούριον ὡς πρὸς θάλατταν ἀσχήμως, καὶ τὴν ἔνδον ἅπασαν θέσιν ἀποδεικνύον τὴν θάλατταν, καὶ γυμνὰ πάντα ἀποσκευάζον. εἷς δὲ τῶν Γενουϊτῶν γνώριμος τῷ Μουρὰτ Περσιβὰς ὀνόματι, Παλαβιτζῖνος τὴν ἐπωνυμίαν συνέθετο τῷ ἀρχηγῷ, τοῦ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν τὸ φρούριον, ὁ γὰρ Ἀδοῦρνος προετεθνήκει. ὁ δὲ ἐλθὼν ἐν νήσῳ Χίῳ, καὶ μισθωσάμενος νῆας τρεῖς παμμεγέθεις ἦλθε διὰ θαλάσσης ἐν τῇ Ὑψηλῇ. οἱ δὲ ἔνδον σὺν τῷ Τζινεῒτ ἰδόντες τὰς ναῦς ἐδειλίασαν, καὶ πολεμήσαντες τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἔγνωσαν, ὅτι τῇ μετ᾽ αὐτὴν παραδοθήσονται. οἱ γὰρ φ´ ἄνδρες τοῦ Καραμὰν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνοίξαντες τὰς θύρας τοῦ κάστρου ἔφυγον, οἱ μὲν σωθέντες, οἱ δὲ κατακοπέντες παρὰ τῶν ἔξω. ἦσαν γὰρ ἀεὶ ἐχθρωδῶς διακείμενοι οἱ τοῦ Καραμὰν μετὰ τῶν Ὀθμάν. πρωΐας δὲ γενομένης ὁρῶν ὁ Τζινεῒτ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, καὶ φοβηθεὶς μή ποτε τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ φύγωσι πάντες ἀφέντες αὐτόν, στέλλει πρὸς τὸν Χαλὶλ ἕνα τῶν οἰκείων αὐτοῦ, ἦν γὰρ ἐκεῖνος πολεμῶν τὸ φρούριον τῇ ἑβδομάδι ἐκείνῃ, ὁ δὲ Χαμζᾶς ἦν ἐν Ἐφέσῳ διάγων. μηνύει γοῦν τῷ Χαλὶλ, ὡς εἰ δώσει πίστεις τῷ Τζινεῒτ τοῦ μὴ θανατῶσαι αὐτόν, ἀλλὰ ζῶντα τηρήσας ἄγει αὐτὸν τῷ Μουρὰτ, ἢ πέμψει, ἐξελθὼν παραδοθήσεται, καὶ τὴν πόλιν καταλείψει αὐτῷ. ὁ δὲ Χαλὶλ δοὺς πίστεις ἰσχυράς, ἐξῆλθεν ὁ Τζινεῒτ σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Παγιαζὴτ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Χαλίλ. ἔδωκεν οὖν αὐτοῖς σκηνὰς καὶ ηὐλίσθησαν. ὁ δὲ Χαμζᾶς ἤδη πρὸς ἑσπέραν ἐλθών, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Χαλὶλ τὰ πραχθέντα, στέλλας τῶν δημίων τέσσαρας, ἦν γὰρ κοιμώμενος καὶ ῥέγχων ὑπὸ πολλὰς ἀγρυπνίας παννύχους, συνέθλασαν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν κοιμωμένου. ὁμοίως καὶ τοῦ Παγιαζὴτ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκγόνων. οὐκ ἐφείσαντο καὶ τῶν νηπίων τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ· τὰς κεφαλὰς οὖν αὐτῶν ἔστειλαν ἐν τάχει ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα· ὁ δὲ ἡγεμὼν πέμψας ἐν Καλλιουπόλει, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς τῶν ἐγκλείστων, τοῦ Κούρτη λέγω καὶ Χαμζᾶ τοῦ θείου αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐτελειώθη πανγενῆ ὁ Τζινεΐτ.

CAPUT XXIX.

Johannes pacem cum Morate initam obſervat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob occupatam Theſſalonicam excluſi: Narrantur obiter cauſæ propter quas Theſſalonica in Venetorum poteſtatem venerit. Theſſalonica obſeſſa & a Morate expugnata & direpta, & novi incolæ in eam miſſi. Veneti triſtiora reformidantes cum Morate pacem ineunt. Valachiæ principes ſe invicem throno regio deturbant, Draculus aliis interfectis ſupereſt Valachiæ Vaivoda. Ob equum ſibi a Caramano negatum, ei Morates bellum infert: & inter utrumque pax paulo poſt ſtabilitur.

A Ὁ Βασιλεὺς οὖν Ἰωάννης ποιήσας κατάστασιν, καὶ πλείαν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μυράτ, δοὺς αὐτῷ τὰς πόλεις καὶ κώμας, ἃς εἶχεν ἡ Ποντικὴ θάλασσα, πλὴν τῶν κάστρων, ὧν οὐκ ἠδυνήθη λαβεῖν ἐν τῇ μάχῃ, οἷον Μεσημβρείας, Δέρκους, καὶ ἄλλα, καὶ τὸ Ζητούνιον σὺν ταῖς λοιπαῖς χώραις τοῦ Στρυμόνος· καὶ κατ' ἔτος τέλος ἀσπρῶν τριακοσίων χιλιάδων, εἰρηνεύων κατὰ δύναμιν ἐκάθητο· ὁ δὲ Μυρὰτ ὡς ἡ τύχη πρὸς αὐτὸν χαροποὸν ἔβλεψε, καὶ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ οὐκ εἶχε τὸν φοβίσαντα, ἢ τὸν κωλύσαντα, περᾷ τὴν Θρᾴκην, καὶ ἐν Προύσῃ γέγονε. κἀκεῖθεν ἀπάρας καὶ τὴν γέφυραν περάσας τοῦ Λοπαδίου κατῆλθεν εἰς Πέργαμον, ἀπὸ δὲ Περγάμου εἰς Μαγνησίαν ἀφίκετο. ἀπὸ δὲ Μαγνησίας B εἰς Σμύρνην, ἀπὸ δὲ Σμύρνης εἰς Θύραια, καὶ Ἔφεσον· συνέρρεον δὲ τῶν πέριξ ἡγεμόνων ἀποκρισιάριοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μακράν. ἔστειλε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν κύριον Λουκᾶν Νοταρᾶν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα σὺν δώροις πολλοῖς. ὁμοίως καὶ Λάζαρος ὁ δεσπότης Σερβίας, ἀλλὰ καὶ Νδανὸς ὁ Βλαχίας ἡγεμών, ὁ Μιτυλήνης αὐθέντης, καὶ Χῖοι, καὶ Ῥόδιοι ἅπαντες εὐφημήσοντες· πάντες οὖν ἔλαβον πίστεις παρ' αὐτοῦ, καὶ ἔδωκαν, τοῦ εἶναι εἰρηναῖοι καὶ φιλίας μεσοὶ σὺν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς σὺν αὐτοῖς, πλὴν τῶν Βενετικῶν, δι' αἰτίαν, ἣν λέξων ἔρχομαι. Ὁ δεσπότης Ἀνδρόνικος, ὁ μετὰ τὸν βασιλέα Ἰωάννην, καὶ Θεόδωρον τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μανουήλ, ἦν δεσπόζων C Θεσσαλονίκης, ὃς καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου ἔφθαρτο. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μάχης τοῦ Μυρὰτ λέγω, καὶ πρὸ τῆς μάχης τῆς πόλεως, ἀφ' οὗ ὁ Μυσαφᾶς ἐξῆλθε τῆς Λήμνου, εἶχε μάχην Θεσσαλονίκη, καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Θετταλίας, Αἰτωλίας, Φθίας, Θηβῶν, καὶ πέρα Ἰωαννίνων συνέθλιβον, καὶ ἀπέκλειον Θεσσαλονίκην, οἱ τοῦ Ἀβρανέζη υἱοί, καὶ ὁ Τυραχάν, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. ἀγανακτήσαντες οὖν οἱ Θεσσαλονικεῖς τὴν καθ' ἑκάστην ἔφοδον τῶν Τούρκων, καὶ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα ποθέν. ἡ γὰρ πόλις ἔφερε τὰ κατ' αὐτῆς δεινά, καὶ οὐχ ὑπέφερεν, ἐλίμωττον γὰρ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐνδείᾳ τῶν ἀναγκαίων· στέλλουσι τινὰς τῶν ἀρχόντων πρὸς Βενετι- D κούς, μετὰ βουλῆς τοῦ δεσπότου θέλοντος, ἢ καὶ μὴ θέλοντος, τοῦ παραδοῦναι τὴν Θεσσαλονίκην αὐτοῖς. αὐτοὶ δὲ οἱ Βενετικοὶ ἀσπασίως τὴν ἀγγελίαν δεξάμενοι, συνέθεντο τοῦ φυλάξαι, καὶ θρέψαι, καὶ εὐτυχῆσαι τὴν πόλιν, καὶ εἰς δευτέραν Βενετίαν

A Johannes igitur Imperator, compoſitis rebus, cumque Morate ſtabilita ac firmara pace: urbibus ac vicis, qui mari Pontico adjacent deditis, præter arces, quas non potuit Morates expugnare, nempe Meſembriam, Dercos & alias: Zetunium etiam, cæteraque loca, quæ Strymon alluit: annuum inſuper tributum pendere aſprorum ter centum millia pollicitus tranquillitate fruebatur. Morates etjam fortuna ſecunda ac propitia uſus, hoſtibus ſuis ad unum deletis, a quoquam negotium ſibi faceſſi haud metuens, Thraciam peragrat, Pruſamque acceſſit. Illinc profectus pontem Lopadii tranſit, Pergamumque devenit. Relicto Pergamo Magneſiam contendit, inde Smyrnam inviſit; Thyrea tandem & Epheſum B adivit. Principum vicinorum, etiamque longo terrarum intervallo diſſitorum per id tempus legati Moratem adierunt. Imperator quippe Johannes Dominum Lucam Notaram conſiliarium primarium ſuum multa dona ferentem miſit, Pariterque Lazarus Serviæ Deſpota, Danus Walachiæ princeps. Mitylenes Dux, Chii quoque atque Rhodii legatos miſerunt, de lætis fauſtiſque rebus omnes ei congratulari. Fidem etiam obligaverunt pacem amicitiamque ſe mutuo culturos. Veneti hoc fœdere excluſi ſunt, ob eam quam narraturus ſum, cauſam. Andronicus Deſpota Manuelis Imperatoris filius poſt Johannem Imperatorem & Theodorum tertio genitus, quique ſacro mor- C bo conſumptus eſt, Theſſalonicæ dominabatur. Quo vero tempore Morates, ante oppugnatam Conſtantinopolim dico, bellum geſſit, poſtquam Muſtaphas ex Lemno diſceſſerat, Theſſalonica bello vexata eſt. Omneſque Theſſaliæ duces, Ætoliæ, Phthiæ, Thebarum & qui ultra Johanninam præfecti erant, Abranezis nempe poſteri, Turachanes aliique plurimi arcta obſidione Theſſalonicam cinxerunt. Quapropter indignati Theſſalonicenſes Turcorum incurſiones quotidianas, nec ab ullo ſuorum liberatum iri ſperantes, quod urbs calamitatibus inteſtinis premeretur, nec tolerare poſſet famem urgentem, omniumque neceſſariorum penuriam; conſilio habito, De- D ſpota volente nolente, primarios urbis cives ad Venetos miſere, qui Theſſalonicam eis dederent. Legatos benigne ac comiter ſuſceperunt Veneti, pactoque convento urbem cuſtodire atque alere promittunt, felicique ſtatui reddituros, alteraſque Venetias eam præſtituros. Theſſalonicenſibus placuit in fide & ſocietate

Johannes Imperator pacem cum Morate initam colit.

Moratis in Aſiam profectio.

Diverſorum principum ad Moratem legationes, & pax cum omnibus firmata.

Edit. Pariſ. pag. 110.

Veneti fœderibus paci excluſi.

Occaſio per quam Theſſalonica dominio Veneto acceſſit.

Hæc contigerunt annis 1424. & 1425.

Theſſalonica ab incolis Venetis dedita.

Præfectus Veneţus Thessalonicam introducitur. Andronicus ejicitur.

Venetorum manere, tanquam Venetiis nati atque educati ipsi fuissent. His conditionibus ratis habitis Ducem cum triremibus decem Thessalonicam adducunt, & tradito ei urbis regimine Despotam Andronicum exportant. novo deinde Duci fausta ominati in Bœotiam triremibus renavigarunt. Hinc bellorum pugnarumque origo.

Turci Thessalonicam repetebant, & quare.

Turci quippe hanc urbem sibi vendicabant, his rationibus adductis: *Nisi hujus urbis vires fregissemus, vobis nunquam se permisisset.* Hac enim mente potiundæ urbis Turci bellum acriter gesserant, superioresque extiterant, fame afflictis Thessalonicensibus.

Adversus Venetos auctoria expostulatio.

Latini vero veriti, ut quoquo modo Romæi ad angustias redacti rebellarent: Turcosque, in quorum ditione antea fuerant, expulsis Venetis, in urbem admitterent, nobilium Romæorum familias alio transmittere cœperunt; His quidem in Eubœam, illis in Cretam, aliis Venetias translatis, hanc fabulam, quæ vulgo canitur, allegant; penuriam scilicet necessariorum, qualia sunt frumentum, hordeum, legumina, carnes cæteraque cibaria & alimenta. Ut igitur pauciores rarioresque familiæ in urbe remanerent, ab hisque angustiis liberarentur cives, primores eorum sedes mutarunt, alioque transtulerunt, in patriam Deo adjuvante postea redituri.

Edit. Paris. pag. 111.

Venetorum erga Thessalonicenses sævitia & inhumanitas.

Plerisque ergo huc & illuc traductis, multis in alto mari demersis: aliis supplicio affectis, tanquam proditionis rei peracti fuissent: cæteros in urbe residuos flagitiis & contumeliis vexavere.

Veneti legati responsum ingratum a Morata referunt.

Ad Moratem, ubi ex Asia in Thraciam reversus est, oratores Veneti mittunt pacem petentes. Aliud autem, præter istud, responsum ab eo non tulerunt: *Urbs illa paternæ ditionis meæ est, avusque meus Bajazites Romæis vi ereptam in suam potestatem redegit. quod si Romæi eam nunc occuparent, injuriam me ipsis facere merito queri possent. At vos Latini cum sitis, & Italia advecti, quo jure harum regionum vos immiscetis rebus? Si vobis ita visum fuerit, ad propria redite, alioquin brevi adero.* Re itaque infecta reversi, responsum, quod retulerant, Venetias per custodiæ (Italice *della guardia*) seu speculatorias triremes miserunt. Vere deinde inchoante Adrianopoli discedit Morates, Serrhasque venit: ibique ex provinciis occidentalibus contracto exercitu, ad Hamzam scripsit, ut copias orientis secum adduceret, fretoque superato Thessaliæ fines ingrederetur: cum universis deinde copiis in unum conjunctis Thessalonicam proficisci jubet.

Thessalonica obsessa.

Morates interim Serrhis substitit, delicias captans ex rebus quæ illic sunt. conviviis enim delectabatur, cum juvenis esset, annumque vigesimum quintum ageret. Hamzas autem vallo circumdat Thessalonicam oppugnationi quotidie intentus. Qui porro mœnibus urbis se tutabantur, si eorum numerus iniretur, cum oppugnantium comparatus rationem unius ad centum habebat. Apparatis etiam scalis machinisque bellicis quamplurimis, Moratem venire hortatur, ut expugnandam urbem adoriantur. Triremes interim Venetiis expectabant, qui intra urbem obsessi tenebantur. Accessit ergo Morates, & cuncta petitæ apparata invenit, nec comparebant triremes. Tunc Morates tubicinis voce talia militibus edixit. Ecce omnia, quæ in hac urbe sunt, vobis concedo, viros, fœminas, pueros, argentum & aurum: urbem

A μετασχηματίσαι· καὶ αὐτοὶ Θεσσαλονικαῖοι ἔστερξαν τὸ εἶναι πιστοὶ ἐν τῇ κοινότητι τῶν Βενετικῶν, ὥσπερ αὐτοὺς τοὺς ἐν Βενετίᾳ καὶ γεννηθέντας, καὶ τραφέντας· Γενομένων οὖν τῶν συνθηκῶν διὰ δέκα τριήρεων, ἄγουσι Δοῦκα ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν ἐντὸς, καὶ ἐξάγουσι τὸν δεσπότην Ἀνδρόνικον, καὶ τὸν νέον Δοῦκα εὐφημήσαντες ὑπέστρεψαν αἱ τριήρεις ἐν Βοιωτίᾳ. καὶ ἰδοὺ ἰδεῖν ἔκτοτε πλῆθος πολέμων, λέγοντες οἱ Τοῦρκοι. Η πόλις αὕτη ἡμετέρα ὑπάρχει· εἰ γὰρ ἡμεῖς ταύτην ἀσθενοῦσαν οὐκ ἀπεδείξαμεν, οὐκ ἂν εἰς ὑμᾶς ἀπέκλινεν· ἐν γὰρ τούτῳ τῷ φρονήματι καρτερὰ μάχη ἐγένετο, καὶ ὑπερεῖχον οἱ Τοῦρκοι, ἐλίμωττον δὲ οἱ Θεσσαλονικεῖς. B οἱ δὲ Λατῖνοι φοβούμενοι, μή πως οἱ Ῥωμαῖοι στενοχωρηθέντες ποιήσουσιν ἀνταρσίαν, καὶ εἰσάξουσι τοὺς Τούρκους, τοὺς δὲ Βενετικοὺς διώξουσιν, ἰδοὺ γὰρ καὶ παραλαβεῖν ἡ πόλις τῶν Τούρκων, ἤρξαντο τοὺς τῶν ἀγενῶν Ῥωμαίων οἴκους μεταστέλλειν, τοὺς μὲν εἰς Εὔβοιαν, τοὺς δὲ ἐν Κρήτῃ, ἄλλους ἐν Βενετίᾳ· ὑποδομένη οὖν, ἐπίπλαστος ἀφορμὴ, ὅτι τὰ πρὸς χρείαν εἰσὶ σπάνια, οἷον σῖτος, κριθαὶ, ὄσπρια, κρέα καὶ ἄλλο εἴτι βρώσιμον. διὰ τὸ ἀραιῶσαι οὖν τὰς οἰκίας μετοικιστάντες οἱ ἄρχοντες ἕνεκα τῆς στενοχωρίας ταύτης, καὶ εἰς τὸ μετέπειτα Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀπαλλάσονται. μετάγαγον οὖν πλείστους ὧδε κἀκεῖσε, καὶ πολλοὺς ἐν τῷ βυθῷ ἔρριψαν· ἄλλους ὡς ἀπίστους ἐκόλαζον, C τοὺς δὲ ἐναπολειφθέντας ἐν μυρίαις ἀσελγείαις ἐκάκωσαν. μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέψαι τὸν Μυρὰτ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Θρᾴκην, ἔστειλαν οἱ Βενετικοὶ ἀποκρισιαρίους πρὸς αὐτὸν αἰτοῦντες εἰρήνην. Ο δὲ οὐκ ἀπόκρισιν παρέχει αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον. ὅτι ἡ πόλις αὕτη πατρικόν μου κτῆμα ἐστὶν, καὶ ὁ ἐμὸς πάππος Παγιαζὴτ δυνάμει, χειρὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ταύτην ἔλαβε. εἰ γὰρ ἦσαν Ῥωμαῖοι οἱ δυναστεύοντές μοι, εἶχον ἂν πρόφασιν τοῦ λέγειν ὁ ἀδικῶν· ὑμεῖς δὲ Λατῖνοι ὄντες, καὶ ἀπὸ Ἰταλίας, τίς ἡ προχώρησις τῶν ὧδε; μεταναστῆτε εἰ βούλεσθε, εἰ δὲ μὴ ἔρχομαι ταχύ· στραφέντες οὖν ἄπρακτοι ἔγραψαν τὴν ἀπόκρισιν ἐν Βενετίᾳ σὺν τῶν D τριήρεσι τῆς γαρδίας, ἤγουν τῆς παραφυλακῆς. ὁ δὲ Μυρὰτ ἔαρος ἀρξαμένου ἀπάρας ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Σέρρας ἦλθε· κἀκεῖ τὸν στρατὸν συναθροίσας ἐκ τῆς δύσεως, ἔγραψε τῷ Χαμζᾷ λαβεῖν τὰς δυνάμεις τῆς ἕω, καὶ περᾶσαι τὸν πορθμὸν τοῦ ἐλθεῖν ἐν Θετταλίᾳ. συναφθέντες οὖν ὁμοῦ στέλλει τοῦτον ἐν Θεσσαλονίκῃ σὺν πάσαις ταῖς δυνάμεσι. ὁ δὲ Μυρὰτ ἰδοὺ ἐν Σέρραις κατατρυφῶν τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν, ἰδοὺ γὰρ φιλῶν τὰ συμπόσια, νέος γὰρ ὑπῆρχε τότε, ἄγων ἔτος τοῦ εἰκοστὸν πέμπτον. ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐδίδου σκόλοπα τὸ καθ' ἑκάστην πολεμίζων Θεσσαλονίκην. οἱ δὲ ἐντὸς ὡς πρὸς τοὺς ἔξω ἦσαν, ἑκατὸν πρὸς ἕνα· τότε κατασκευάσας κλίμακας E καὶ ἑλεπόλεις πλείστας, καὶ κατασκευὰς πολλὰς, ἐμήνυσε τῷ Μυρὰτ τοῦ ἐλθεῖν ἵνα δώσωσι τὸν πόλεμον. οἱ δὲ ἐντὸς ἵσταντο ἐκδεχόμενοι τὰς τριήρεις ἀπὸ τῆς Βενετίας. καὶ ὁ Μυρὰτ ἦλθε, καὶ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς κατεσκεύαστο, καὶ αἱ τριήρεις οὐκ ἦσαν. τότε ὁ Μυρὰτ ἐκήρυξε διὰ τῆς σάλπιγγος, λέγων. ἰδοὺ δίδωμι πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑμᾶς ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία, ἄργυρον, χρυσὸν, μόνον

μόνον τὴν πόλιν ἐμοὶ ἀφετε. τότε ἠχησάντων τῶν ὀργάνων, καὶ τῶν κλιμάκων τεθέντων (τί γὰρ εἶχον πρᾶξαι πεντακόσιοι, ἢ χίλιοι, ἢ δισχίλιοι ἄνδρες ἐν τοσαύτῃ πόλει (μόλις γὰρ ἐν δέκα πυργοκάστροις εἷς τζαγγρόβολος ἵστατο) ἐπιβάντες οὖν τοῖς κλίμαξιν ἀωρὸν ἐντὸς εὑρέθησαν. καὶ ἀνοίξαντες μίαν πύλην ὡς σμῆνος μελισσῶν ἅπας ὁ στρατὸς ἐντὸς εἰσίει. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας ἄνδρας καὶ γυναῖκας, σὺν νέοις καὶ παρθένοις ἀφήλιξι καὶ βρεφυλλίοις, ὁρμαθοὺς ὁ καθεὶς τῶν ἱππέων ἔχων ἐν χερσὶν ἕλκοντας· αὐτοὶ δὲ Οὐαὶ μόνον ἑλκόμενοι ἔκραζον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, οὐδὲ ὀρέγων χεῖρα βοηθείας. ἀπαρχὴ κακῶν, καὶ ἀπαίσιος τῶν μελλόντων κακῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ. ἐγυμνώθησαν οἶκοι, ἐρημώθησαν ναοὶ, ἐκκλησιῶν εὐπρέπειαι, κειμήλια ἱερὰ ἐν χερσὶ μιαρῶν, παρθένοι σεμναὶ ἐν ἀγκάλαις ἀσώτων. γυναῖκες εὐγενεῖς ἐν χερσὶν ἀγενῶν. καὶ τὰ πάντα κακά. τί; καὶ πῶς; καὶ διατί; διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ κενωθεῖσα ἡ τοσαύτη πόλις ἔμεινεν ἔρημος· ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀθροίσας ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πόλεων ἐγκατοίκους Τούρκους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέστησε, κελεύσας εἴ τις τῶν Ῥωμαίων ἐξαγορασθείη, καὶ ἐλευθερωθείη, ἐχέτω ἄδειαν τοῦ ἐλθεῖν καὶ οἰκῆσαι πάλιν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. τὰ δὲ τῶν μοναστηρίων κρείττονα, ὧν αἱ φῆμαι πανταχοῦ ἐκηρύττοντο, ἐποίησε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου· καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ εἰσελθὼν, καὶ θύσας κριὸν ἕνα οἰκείαις χερσὶ προσηύξατο, εἶτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν· πλὴν καὶ τὸν τοῦ τάφου κόσμον, καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἀδύτων ἅπαντα οἱ Τοῦρκοι ἐνοσφίσαντο, τοίχους μόνον ἀφέντες κενούς· Ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἦλθεν ἐν Ἀδριανουπόλει, μετ᾽ ὀλίγον δὲ οἱ Βενετικοὶ στείλαντες ἀποκρισιαρίους ἐποίησαν εἰρήνην, φοβούμενοι μήπως ὀλέσωσι καὶ τὴν Εὔβοιαν. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠγέρθη τις τῶν υἱῶν τοῦ Βοϊβόδα Βλαχίας Μύλτζου, εἶχε γὰρ πολλοὺς νόθους ἀσώτως ζῶν, καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦν γὰρ ἐκεῖ διάγων ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐν στρατιωτικῷ σχήματι. καὶ συνομιλῶν καθ᾽ ἑκάστην σὺν νεωτέροις, καὶ πρὸς τὰ μάχιμα καὶ ἀνταρτικὰ ἐπιδείξεις, ἦσαν γὰρ καὶ Βλάχοι τινὲς εὑρισκόμενοι τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Κωνσταντίνου· καὶ δὴ λαβόντες αὐτὸν ἀπῆεσαν ἐν ἑνὶ ἄκρῳ Βλαχίας· κἀκεῖ ἀθροισθέντες ἱκανοὶ τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἠθροίζοντο, καὶ παρεμβολὴ κραταιὰ ἐγένετο· ἦν γὰρ τὸ γένος τῶν Βλάχων ἀστατον, καὶ πρὸς ἐπιβουλίαν τῶν ἡγεμόνων ῥέπον τὴν γνώμην εὐκίνητον. ὁ γὰρ βοϊβόδας τοῦ τότε καιροῦ ὑπῆρχεν ἀνεψιὸς τοῦ Μύλτζα, υἱὸς ἀδελφοῦ Νδάνου ἐπονομαζόμενος. μαθὼν οὖν ὅτι τέθνηκε Μύλτζας, ἐκεῖνος δὲ ἦν διάγων σὺν τῷ Μουρὰτ, ὅτε ἐστράτευσε κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἐν παρατάξει πολέμου ἕτοιμος, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς Τούρκοις δραμὼν εἰς ἐνέδραν, ἔλαθεν εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει. καὶ ἐμφανῆ ποιήσας ἑαυτὸν τῷ βασιλεῖ, ἐξήρχετο σὺν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἠνδραγάθει κατὰ τῶν Τούρκων. ὡς οὖν ὁ Μουρὰτ ἀπέστη τῆς πόλεως, μὴ τυχὼν οὗ ἐν ἐλπίσιν ἦν, ἀλλ᾽ ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ, καὶ ὁ Νδάνος προ-

Ducæ Hist. Byz.

A solummodo mihi partam volo. His per tubicinem publicatis tubarum clangor cietur, & scalæ muris admoventur. (quid, quæso, quingenti, mille, vel bis mille viri in tam magna urbe præstare poterant? cum vix unus sagittarius in decem turribus adesset.) Scalis itaque in muros subierunt, & simul in urbem se conjecerunt: & per portarum unam ab eis patefactam totus exercitus, velut examen apum intravit. Obversabatur tunc oculis spectaculum prodigio simile. Equitum singuli catenas manibus tenentes, viros, fœminas, pueros puellasque impuberes & infantes post se trahebant. Qui trahebantur hanc solam vocem (VÆ) emittebant, nec erat qui eorum miseriis tangeretur, manumve adjutricem protenderet. Malum omen & funestum calamitatum, quæ urbi imperiali impendebant. Direptæ sunt domus, desolata templa; Ecclesiarum ornamenta & sacra vasa manibus pollutis impiorum contrectata sunt. Virgines venerandæ in amplexus impudicorum venere. Fœminæ nobiles ignobilium mancipia factæ sunt; omnia tandem mala eos obruerunt. Quid hoc? quomodo & quare accidit? propter peccata nostra. Unius igitur diei spatio tanta urbs omnibus incolis orbata, desolata penitus stetit. At Morates Imperator ex vicis & oppidis proximis novos colonos Turcos cum uxoribus & liberis in eam deduxit. Præterea edixit, ut, siquis Romæorum, redemptionis soluto pretio, in libertatem postliminio rediisset, in eam venire & secure habitare posset. Præcipua monasteria, quorum fama celebris ubique erat suæ religioni templa, præter insignis Martyris Demetrii ædes, consecravit. Quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolasset, Deumque precatus esset, Christianis tamen restitui postea jussit. Ornamentum vero sepulchri & memoriæ Martyris, templi & adytorum quodcumque erat, Turci furati sunt, parietibus nudis solummodo relictis. Thessalonica deinde abscessit Morates & Adrianopolim repetivit. Paucos post dies Veneti legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt, metu adducti ne Eubœa sibi insuper eriperetur. Per id quoque tempus Mylcæ Walachiæ Vaivodæ nothorum filiorum (quales multos Veneri admodum deditus susceperat) unus Constantinopoli excessit, ubi in palatio Johannis Imperatoris militari habitu degebat: & cum Walachis adolescentibus ad bellandum rebellandumque aptis, tunc temporis Constantinopoli commorantibus, familiariter versabatur. Hunc illi in quamdam arcem Walachiæ abducunt: & ad eos illic congregatos multi quotidie confluunt, exercitusque potens colligitur. Levis quippe Walachorum gens, & ad struendas principi suo insidias instabili mobilique animo proclivis. Walachis tunc imperabat Danus, Mylcæ ex fratre Dano etiam appellato nepos. Ille comperta Mylcæ morte, dum Morati urbem oppugnanti militabat, ut qui ad manus conserendas semper paratus esset, ad locum quemdam insidiis quæsitum cum Turcis cursit, & occasionem hinc nactus occulte in urbem se recipit. Apud Imperatorem quisnam esset professus, portis postea Romæis in hostes erumpentibus se jungere, & adversus Turcos præclara facinora edere. Soluta urbis obsidione, speque deluso Morate, qui a sco-

Hegiræ 833. qui cœpit anno 1429. Sept. 30. fer. v.

Thessalonica expugnata direpta ejusque incolæ captivi. 1429 Bonfinius Rer. Hungaric. D. 3. l. 4. *Edit. Paris. pag.* 102.

Morates novos colonos Thessalonicam deducit.

S. Demetrii templum Christianis restitutum post preces a Turcis, quas Neamfi dicunt, ... recitatas.

Pacem Veneti cum Morate componunt.

Dracula Mylcæ, seu Myrces, idem Mircei Walachiæ F. nothus in Walachiam abit. Circa annum 1432.

Danus ex Dano fratre Mylcæ nepos in Walachiam obtinuit.

pag. 123.

po, quem intendebat, deerat; Danus ab Imperatore missionem venerabundus petiit: viamque sibi aperiri, qua ad suos rediret. Ipsum honorifice dimisit Imperator, & navi maxima vectum mari Pontico Asprocastrum usque transmisit. Illic qui occurrerunt Walachiæ magnates principem salutaverunt, & occiso Mylcæ filio notho, avito principatui eum reddiderunt. Postquam vero totius Walachiæ dominationem adeptus est, ad Moratem placandum legatos mittit, qui exoratum eum habuerunt. Mansuetus quippe erat Morates, laudabilibusque moribus præditus: cui vectigali annuo soluto, pace ac Walachiæ imperio potiebatur Danus. Sed ad Draculium redeamus, eo etenim homine, cui pravi notio inest, cum improbus esset appellabatur. Is itaque debellato Dano caput amputat, patrisque sui principatum obtinet. Hoc facinus ægre tulit Morates: cumque Dani fratrem apud se haberet successorem principatui proclamat, & viribus instructum in Walachiam dimittit. Draculius, bello adversus invadentes fortiter gesto, eos in fugam vertit, omninoque delevit, & Dani fratre occiso regnum obtinuit. Anno illo venit quidam ex Caramani servis, qui Moratem monet, in illius equili egregie ac diligenter curatum equum Arabem ali, præ cæteris ejusdem generis agilem ac docilem: ætate, colore, ac membrorum concinnitate præstantem. Quare Morates equum avide concupiscens, quemdam servum suum primarium, qui eum peteret, mittit: fiducia plenus, quamprimum significaret eum se cupere, Caramanum amicitiæ stabiliendæ, vel quampiam rem aliam vicissim consequendi gratia, illico concessurum. Morates quippe manus ei intentans minis usquequaque terrebat; prospereque semper majores sui ipseque adversus Caramanum res suas gesserant, multis etiam de causis confidebat equum se consequuturum esse. Verumtamen secus sentiens Caramanus Moratis servum his verbis interrogavit: *Dominus tuus hunc equum* (quem digito demonstrabat) *conscendere potest?* Respondit servus, *possit necne, dicere meum non est*: ipse enim, tuis verbis quæ reponat, habet; mihi vero responsum redde, quod ad dominum meum referre possim. Ad eum itaque ejusmodi verba habuit Caramanus, Domino tuo nuncia meo nomine: *Equo insidere nequires, cum ardua cervice superbus existat, vix enim sessorem me patitur, eum propterea tibi non mitto.* His exasperatus Morates exercitum velociter conscribit, fretoque trajecto Prusam venit, illicque, dum orientis copiæ se conjungerent, substitit. Paulo ante memoratus Draculius Walachiæ Vaivoda fretum etiam transvectus Prusam ad Ameram Moratem accessit: veneratusque subditum se professus est, fidemque dedit se Morati, quandocumque in Hungariam movere voluerit, transitum concessurum, & ad fines usque Germaniæ & Russiæ viam ei præiturum. Tantis promissis motus Morates, convivam compotoremque ad mensam suam admisit: multisque donis illum, ac comites plusquam trecentos honoratos amice complexus dimisit. Prusa deinde Cotyæum profectus, indeque progrediens fines ditionum Caramani invasit, urbesque duas recepit, unam Aksiari, alteram Pegsiari Turcorum lingua appellatas: hæcque Iconio vicina satis est, bidui iti-

Draculius sive Dracula Danum vincit & interficit, invito Morate Walachiæ imperat.

Levissima belli causa, quod Morates Caramano intulit.

Equum petit a Caramano, Morates.

Negat Morati equum Caramanus, unde ortum bellum.

Edit. Paris. pag 114.

Draculius operam suam Morati quem adierat pollicetur.

Moratis profectio in ditionem Caramani.

Has urbes captas esse refert Hist. Musulm.

σκευάσας τῷ βασιλεῖ ἐζήτει ἐλευθερίαν, καὶ ὁδὸν εὐθεῖαν τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὰ ἴδια. ὁ βασιλεὺς δὲ φιλοτιμήσας, καὶ εἰς μίαν τῶν μεγίστων νηῶν εἰσάξας, ἔστειλεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ποντικοῦ πελάγους εἰς τὸ Ἀσπρόκαστρον. ἐκεῖ δὲ οἱ τῆς Βλαχίας εὑρισκόμενοι ἄρχοντες εὐφήμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα, καὶ εἰς τὴν παππικὴν ἡγεμονίαν ἀποκατέστησαν, κτείναντες τὸν νόθον υἱὸν τοῦ Μύλτζα. ὡς δὲ ἐγένετο Κύριος πάσης Βλαχίας, ἔστειλεν εἰς τὸν Μυρὰτ ἀποκρισιαρίους εἰρηνεύσων αὐτόν, καὶ ἐγένετο. ἦν γὰρ χρηστὸς τῷ ἤθει, καὶ ἥμερος ὁ Μυράτ· ἐδίδοτο γοῦν παρ' αὐτοῦ τὸ κατ' ἔτος τέλος, καὶ εἶχε παντοίαν ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν Βλαχίαν ὁ Νδάνος αὐθέντευεν. Ἀλλ' ἐπανίτω μοι νῦν ὁ λόγος εἰς τὸν Δραγούλιον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο πανοῦργος τοῖς τρόποις ὤν. καὶ γὰρ τὸ Δραγούλιος ὄνομα πονηρὸς ἑρμηνεύεται. ἀρτύσας οὖν πόλεμον μετὰ τὸν Νδάνου ἀπέτεμε τὴν αὐτοῦ κεφαλήν, καὶ κύριος τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατέστη. ὁ δὲ Μυρὰτ μαθὼν τὸ δρᾶμα βαρέως ἔφερεν· εἶχε γὰρ ἐν χερσὶν ἄλλον ἀδελφὸν τοῦ Νδάνου, καὶ βουληθεὶς τοῦ καταστῆσαι αὐτὸν ἡγεμόνα ἀντὶ τοῦ φονευθέντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἔστειλεν αὐτὸν σὺν δυνάμει ἐν Βλαχίᾳ. ὁ δὲ Δραγούλιος πόλεμον στερρὸν ἐγείρας κατὰ τῶν ἐπεμβαινόντων ἔτρεψε, καὶ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ τὸν * Δραγούλιον ἔκτεινε, καὶ αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐκληρονόμησεν. ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν τοῦ Καραμὰν ἀπαγγέλλων τῷ Μυράτ, ὅτι ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ ἐστὶν εἷς τῶν Ἀραβικῶν ἵππων ἔν τε πράξει, ἔν τε ἡλικίᾳ, ἐν χρώματι, ἐν ἰσότητι τῶν μελῶν τε, καὶ ἄρθρων ὡς οὐδεὶς τῶν παρὰ τοῖς Ἄραψι καλῶς καὶ ἐπιμελῶς τρεφομένων, καὶ παιδευομένων. ὁ Μυρὰτ οὖν ἐλθὼν εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ ἵππου, στέλλει ἕνα τῶν τιμίων αὐτοῦ δούλων καὶ ζητεῖ τὸν ἵππον, ἐλπίζων ὁ Μυρὰτ κατὰ τὴν πρώτην ἀγγελίαν τοῦ δοῦναι τὸν ἵππον χάριν φιλίας, ἢ ἀνταλλαγῆς τινὸς τιμήματος. ἦν γὰρ ὁ Μυρὰτ ἀεὶ δείρων, καὶ ἐπαπειλῶν αὐτὸν πάντοτε, ἐκ πατρόθεν καὶ πάππων εὐτυχὴς ὢν κατὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Καραμάν. ἐθάρρει τοίνυν κατὰ πολλοὺς τρόπους τοῦ ἔχειν τὸν ἵππον. ὁ δὲ Καραμὰν τὰ ἐναντία φρονῶν, ἀπελογίσατο τῷ δούλῳ τοῦ Μυράτ, δύναται ὁ κύριός σου ἐπιβῆναι τῷ ἵππῳ τούτῳ; δεικνύων δακτυλοδείκτως καὶ τὸν ἵππον. ὁ δὲ εἶπεν, εἰ δύναται ἢ οὐ δύναται οὐκ ἐμοὶ τυγχάνει τὴν ἀπόκρισιν δοῦναι· αὐτὸς γὰρ δύναται τοῦ ἀνταποκριθῆναί σοι, ἐμοὶ δὲ ἀπόκριναι τί τὸ μέλλον ἀνταποκρίναι τῷ Κυρίῳ μου· ὁ δὲ Καραμὰν ἔφη, ἀνάγγειλον τῷ Κυρίῳ σου, ὅτι, οὐ δυνήσῃ καθῆσαι ἐν τῷ ἵππῳ ἀγέρωχος ὑπάρχων, μόλις γὰρ ἐγὼ τὴν ἐπίβασιν τίθημι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ πέμπω σοι· ὁ δὲ Μυρὰτ ἀκούσας τοὺς λόγους ἐσκληρύνθη, καὶ σπουδῇ τὰ στρατεύματα συναγαγών, καὶ περάσας τὸν πορθμὸν εἰς Προῦσαν ἀφίκετο, κἀκεῖ μικρὸν ἀναμείνας ἕως καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς συναχθῶσι· καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ῥηθεὶς Δραγούλιος ὁ Βοϊβόδας Βλαχίας ἔφθασε διαβὰς τὸν πορθμόν, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ τυχὼν τῷ Ἀμηρᾷ Μυράτ· καὶ προσκυνήσας αὐτῷ ὑπετάγη, ὑποσχεθεὶς ὁπόταν δέει περάσαι ὁ Μυρὰτ ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ αὐτὸς δώσει πόρον, καὶ αὐτὸς γενήσεται προοδοποιὸς ἄχρις ὁρίων Ἀλαμανίας τε καὶ Ῥωσίας· ὁ δὲ Μυρὰτ ἀγαθεὶς ἐπὶ ταῖς ὑποσχέσεσι, καὶ ὁμοτράπεζον, καὶ συμπότην αὐτὸν ποιήσας, καὶ λίαν φιλοτιμήσας, καὶ δῶρα πλεῖστα αὐτόν τε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἦσαν γὰρ ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους, καὶ ἀσπασάμενος ἀπέλυσεν. ὁ δὲ Μυρὰτ ἐκ τῆς Προύσης εἰς Κοτύαιον ἐλθών, ἐκεῖθεν ἀπάρας εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Καραμάν. καὶ χειρωσάμενος πόλεις δύο, ἡ μία καλεῖται Ακσ-

τῇ τῶν Τούρκων γλώττῃ Ἀκσιαρα, ἡ δὲ ἑτέρα Πέγσιαρα, ἦν δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐγγὺς Ἰκονίου ἀπέχουσα δύο ἡμερῶν ὁδόν. Τότε ὁ Καραμὰν μὴ ἔχων τι δρᾶσαι, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις τοὺς ἐντιμοτέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ χρήματα ἱκανὰ καὶ τὸν ἵππον, καὶ τὰς δύο πόλεις ἃς ἔλαβε σὺν τοῖς κάμποις καὶ τοῖς χωρίοις, μόνον τοῦ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω. στείλασα καὶ γραφὰς παρακλητικὰς ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, ἦν γὰρ ὁ Καραμὰν γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Μουράτ. ὁ δὲ καμφθεὶς ταῖς παρακλήσεσιν αὐτῶν ἐποίησεν εἰρήνην σὺν ὅρκοις, καὶ ὑπέστρεψεν.

A nere ab ea dissita. Quod iovadenti opponeret, Caramaous non habebat: quare legatos ad eum mittit ditinnis suæ præcipuos viros, qui magoam pecuniæ vim, equum, duasque subactas urbes, earum etiam agros & vicos, si tamen retrocedere vellit, offerrent. Ad Moratem etiam soror ejus, (quam Caramanus uxorem duxerat, eaque affinitate contracta Moratis sororius erat, litteras hortatorias scripsit: quibus ad pacis conditiones adductus, eam jurejurando sancivit, & ad sua reversus est.

Anno Hegiræ 839. qui cœpit anno Christi 1435. Julii 17. fer. 4.

Pax tandem Caramano a Morate concessa.

CAPUT XXX.

Serviam a Georgio Vulci F. Morates repetit. Georgius filiam suam ei nuptum dat, concessa in dotem Serviæ parte. Morates duce Draculio Hungariam frustra invadit. Morates socero suo Georgio bellum infert, urbes capit, sororios suos luminibus privat. Draculius in carcerem detrusus datis filiis obsidibus liberatur. Morates Bellogradum frustra oppugnat.

ΕΛΘΩΝ δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μαθών, ὅτι ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου καὶ γυναικάδελφος τοῦ Παγιαζὴτ ἀπέθανεν, ὧν ὁ λόγος ἐν τοῖς τοῦ Παγιαζὴτ χρόνοις, τοῦ Ἰλτρὴμ λέγω, ἱστόρησε· πέμπει πρὸς τὸν αὐτοῦ διάδοχον ἀποκρισιαρίους ζητῶν τὴν ἅπασαν Σερβίαν. ἦν γὰρ ὁ ἀποθανὼν μὴ ἔχων κληρονόμον, καὶ γὰρ ἄπαις ἐτελεύτησεν. εἶχεν οὖν ἀδελφιδοῦν ἐκ τῆς Μάρω τῆς θυγατρὸς Λαζάρου, καὶ ἀδελφῆς αὐτοῦ τοῦ τεθνεῶτος Στεφάνου. ἦν γὰρ Γεώργιος υἱὸς Βούλκου καὶ γαμβρὸς Λαζάρου. ἰδὼν οὖν τοὺς ἀποκρισιαρίους καὶ τιμήσας αὐτοὺς ὡς ἐχρῆν· καὶ κατὰ νοῦν λαβὼν τὰς τοῦ δράκοντος ἐπηρείας. ὅτι εἰ μὲν φάγει, καὶ κορεσθῇ μικρὸν ταπεινωθήσεται· εἰ δ' οὐ, καὶ Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν, καὶ τοὺς πατρικοὺς τόπους αὐτοῦ ἅπαντα χανὼν ῥοφήσει· καὶ πραγματεύεται τὸν καιρόν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον· καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Σερβίας εἰς προῖκα. τάχα μόνον ἐνόρκως ποιήσωσι τὴν εἰρήνην· χρυσίου δὲ καὶ ἀργύρου ταλάντων ἀριθμὸν τίς διηγήσεται; στέλλει ἀποκρισιαρίους, καὶ πείθουσι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πέμπει τὸν Σαρατζίαν ἕνα τῶν Βεζυρίδων τοῦ μνηστεῦσαι τὴν κόρην, καὶ δοῦναι ὅρκους τῷ Γεωργίῳ, καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν. ἐντυχὼν οὖν ὁ Σαρατζίας τῷ δεσπότῃ Γεωργίῳ, καὶ τελειώσας τὴν τῶν μνήστρων πρᾶξιν ἐπανῆλθε· αἰτήσας λύσιν τοῦ οἰκοδομῆσαι πολίχνιον ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Δανούβεως, δέδωκεν αὐτὴν ὁ Μουράτ, καὶ ἀπελύθη ὁρισμὸς εἰς αὐτόν, καὶ ἤρξατο κτίζειν ὁ δεσπότης τὸ Σμεδροβόν· ὁ δὲ Μουρὰτ ἤδη θέρους ὥρας ἐγγὺς οὔσης στρατεύει εἰς Οὐγγρίαν, καὶ περάσας τὸν Δάνουβιν διὰ τῆς Νικοπόλεως συναντᾷ τοῦτον Δραγούλιος, καὶ μετὰ περιχαρείας ἀσπαζόμενος σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ συνοδεύει τῷ Μουράτ, καὶ ἐκβιβάσας αὐτὸν ἐντὸς τεττάρων ἡμερῶν πορείαν, εὗρον ἔρημον τὸν τόπον· μαθόντες γὰρ οἱ Οὔγγροι τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Μουρὰτ ἐμετῴκησαν τὰς κώμας, καὶ τὰ μικρὰ πολίχνια· καὶ κατεπάτησαν οἱ Τοῦρκοι γῆν πολλὴν ἔρημον, μὴ κερδάσαντες τὶ πλὴν ἑνὸς κάστρου σμικροτάτου, καὶ αὐτὸ παρ' ἐλπίδα. οἱ γὰρ ἄνδρες ἐξελθόντες τοῦ εὑρεῖν τὰ τῶν ἀναγκαίων χρειώδη, καὶ μείναντες ἔξω τῆς πόλεως, οἱ Τοῦρκοι πρωῒ παρατρέχοντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεῳγμένας, καὶ εἰσῆλθον τινὲς μὴ ὄντος τοῦ ἀντιπαρατάττοντος· λαβόντες δὲ τὴν λείαν ἐξῄεσαν. ἐλθόντες δὲ ἄχρι Ζιπωνίου, αὕτη δέ ἐστι μία τῶν περιφανῶν πόλεων Οὐγγρίας, οὐκ ἐτόλμησαν

B POstquam vero Adrianopolim Morates venit, Despotam Serviæ *Stephanum* Lazari filium, Bajazitis sororium, cujus meminimus in Bajazitis Iltrim rebus enarrandis, fato cessisse rescivit. Ab ejus successore *Georgio* per legatos totam Serviam reperit: hæredem quippe decessor non genuerat: supererat nepos ex Maria Lazari filia, & defuncti Stephani sorore. Erat equidem Georgius Wlci filius etiam Lazari gener. Admissos legatos ut decebat honorifice suscipit. Secumque cogitat Draconis fraudes; qui, si comederit, & aliquatenus satiatus fuerit, quietus recumbet; alias, si nulla ei offa in os injiciatur, Serviam, Bulgariam paternasque ditiones suas omnes hiante ore devoraturus. C Occasione itaque usus filiam suam ei despondet, maxima Serviæ parte dotis nomine concessa: hac solummodo conditione apposita ut eito pax jurejurando sanciretur, auri vero & argenti talenta quæ solvit, quis numerare potest? Destinat deinde legatos, qui principem Moratem ad has pacis conditiones suasionibus adducunt. Ille Vezirum suum Saraciam mittit, qui puellæ, quam uxorem ducturus erat, sponsalibus nomine suo interesset, fidemque Georgio daret, vicissimque ab eo acciperet. Profectus itaque Saracias ad Despotam Georgium, post celebrata sponsalia rediit. Licentiam ædificandi castrum ad Danubii ripam petiit etiam Despota, qua Moratis decreto concessa, Smedrovum construere cœpit. D Ingruente deinde æstate in Hungariam Morates movit, Danubioque ad Nicopolim trajecto ei occurrit Draculius, qui lætitia exultans, eum salutat: & conjunctis copiis, quas ducebat, Morati viæ comitem se adjungit. Cumque quatridui itinere intra fines *Hungariæ* eum duxisset, solitudinem invenerunt. Competta enim Moratis expeditione, e vicis, pagis castrisque minoribus incolas alio transportaverant Hungari; quamobrem Turci per regionem

Serviam Morates repetit a Georgio Vulci F. Stephani successore.

Edit. Parif. pag. 115.

Georgius filiam suam Morati despondet Serviæ parte in dotem data.

Morates Hungariam invadit, viæ duce Draculio, ad annum Hegiræ 840. qui cœpit anno 1436. Julii 14. fer. 7. Histor. Turcicæ referunt.

Zipinium usque profecti Turci.

riæ urbibus insignibus unam, propius ipsam admovere ausi non sunt. Cum itaque illius incolæ Turcos invadentes indignabundi aspicerent, portis urbis patentibus pugnam cum eis ineunt, multosque cædunt. Quare Turci retrocedunt viæ semper ductore Draculio, a quo Morates insidias sibi strui metuebat. Ad fluvii ripam ubi devenerunt, iterum eum trajiciunt. Hocce tempore Hungariæ Rex infans adhuc erat, nec, qui rem bellicam administraret, vicarium habebat. Quapropter cognita Turcorum audacia, quemdam ex nobilibus præfectum generalem exercitus Regina constituit; virum equidem audacem, animosum, alterumque in re bellica Achillem, vel Hectorem. Morates amne trajecto Adrianopolim se recepit, mittitque Sariciam velut pronubum, qui sibi desponsatam adduceret. In Serviam cum advenisset, eum benigne ac magnifice excepit Despota, qui hac ipsa hyeme incoronatus fuerat. Imperator namque Joannes missis ei per Georgium Philanthropinum principatus insignibus Despotam Serviæ appellaverat. Pronubus ille tandem Servia excessit abducta virgine puella, quæ thesauros immensos vestesque auro intextas asportabat, ambos etiam fratres suos secum ducebat. Adrianopolim ubi ventum est, summa lætitia nuptiæ celebratæ sunt: aliam porro uxorem antea duxerat Morates Spentiaris filiam: hanc tamen magis ardebat, quod forma eximia, præstantique ingenio polleret. Nuptiis consummatis sororios suos, dona multa ipsis largitus, benigne dimittit; Adrianopoli deinceps, quod autumnus iniret, commoratus, nunc venationi, alias spectaculis ac compotationibus vacando tempus terebat. At vere inchoante pravum malignumque consilium adversus Despotam socerum suum init, a quodam procerum suorum, qui Phadulach appellabatur, incitatus. Vir iste malignus ac pravus erat, Christianoque nomini hostis infestissimus. Imperii Turcici redituum ac vectigalium magnus charthularius primum fuerat; inspecta vero ejus solertia, & in consiliis ineundis ingenii acumine & promptitudine; quodque Christianis infensus esset, in Mesazonton seu Vezirorum ordinem princeps allegit. Is igitur aliquando hæc Morati dixit: *Quare Domine fidei nostræ hostes internecione non delis? Cum enim ad tantum imperium Deus te provexerit, ipsum negligis, nec in Christianos secundum Dei placitum animadvertis; quinimo humanus & longanimis infideles foves ac protegis. Id nequaquam Deo acceptum, gladius porro tuus impiorum carnes devoret, donec ad unius Dei, & magni Prophetæ disciplinam convertatur. Animum itaque adverte, o Princeps, illudque castrum, quod Serviæ Despota ædificavit, nullatenus rebus nostris conducere, considera. Eo depellatur, & transitum a Servia in Hungariam nobis apertum habebimus. Fontes sempiternos ipsi eripiamus, qui aurum & argentum velut aquam perennem profundunt. Hungariam his opibus subigemus, inque Italiam postmodum profecti, fidei nostræ adversarios debellabimus.* Princeps equidem vir simplicissimus, & minime malus hujus Sathanæ verbis aures præbuit: & ad Despotam Serviæ legatos destinat, qui castrum Smedrovum nuper extructum dedi peterent. Ad illius legatos Despota respondit jusjurandum

Draculus Morati suspectus.

Despotæ filia Morati adducitur. Anno Hegiræ 819. juxta Annales Turcicos. Circa finem anni 1435. & initium 1436.

Edit. Paris. pag. 116.

Serviæ Despota ab Imperatore Constantinopolitano insignia Regis accipit.

Prior Moratis uxor, quam duxerat anno Hegiræ 828. qui cœpit anno 1424. Novemb. 23. fer. v. uti & hæ nuptiæ celebratæ sunt anno 1425.

Morates socero suo bellum inferre statuit Phadulacho incitante anno Hegiræ 842. qui cœpit anno 1438. Junii 24. fer. 3.

Phadulachi ad Moratem oratio.

Morates Smedrovum sibi dedi petit.

προσεγγίσαι· οἱ πολῖται δὲ ἀγριωπὸν πρὸς τοὺς Τούρκους βλέψαντες, καὶ κατὰ στόμα ἀντιμαχησάμενοι, μὴ κλείσαντες τὰς πύλας, ὥσαν γὰρ ἀνεῳγμέναι, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσαντες, ἀπεθαῤῥησαν, ἔχοντες ἀεὶ τὸν Δραγούλιον προσδοποιόν. ἐφοβήθη γὰρ ὁ Μουρὰτ μήπως ἐνέδρα γένηται κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Δραγουλίου, καὶ ἐλθόντες ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ ὑπέρασαν. ἦν γὰρ τότε καιρῷ ῥὲξ βρεφύλλιον, καὶ οὐκ ἦν ἐπιτροπεύων. ὡς εἶδον τοίνυν τὴν τόλμην τῶν Τούρκων, ἔστησεν ἡ ῥήγισσα τῶν Οὐγγρῶν ἕνα μέγα δομέστικον τῶν φουσάτων ἄνδρα τολμηρὸν, καὶ εὐκάρδιον, καὶ πρὸς τὰ πολεμικὰ ἕτερον Ἀχιλλέα, ἢ Ἕκτορα. ὁ δὲ Μουρὰτ διαβὰς τὸν ποταμὸν, καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει καταντήσας στέλλει τὸν Σαριτζίαν ὡς νυμφαγωγὸν, τοῦ ἀγαγεῖν τὴν νύμφην ἐκ τῆς Σερβίας. καὶ ἐλθὼν, καὶ δεξιωσάμενος αὐτὸν ὁ δεσπότης φιλοτίμως, ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χειμῶνι στεφθείς. ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης πέμψας τὸν Γεώργιον τὸν Φιλανθρωπηνὸν σὺν τοῖς παρασήμοις ἐποίησεν αὐτὸν δεσπότην Σερβίας. ἀπάρας οὖν ὁ νυμφαγωγὸς σὺν τῇ νύμφῃ ἔχοντες θησαυροὺς ἀμετρήτους καὶ χρυσοϋφάντους στολὰς, ἄγοντα μετ' αὐτῆς καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτῆς. ἐλθόντες δὲ καὶ χαρὰν μεγάλην καὶ γάμους ποιήσαντες. ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν προλαβὼν τοῦ Σπεντιὰρ θυγατέρα γυναῖκα, ἀλλὰ ταύτην ἐπόθει πλέον ὡραίαν οὖσαν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι. τῶν γάμων δὲ πληρωθέντων, καὶ τοὺς γυναικαδέλφους αὐτοῦ ἀσμένως ἀποπέμψας μετὰ δώρων πολλῶν· αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει φθινοπώρου ἀρχομένου ἐκάθητο, ποτὲ μὲν ἐν κυνηγεσίοις ἐξερχόμενος, ποτὲ δὲ ἐν θεάτροις καὶ πότοις ἀσχολούμενος. ἔαρος δὲ ἀρχομένου βουλὴν βουλεύεται πονηρὰν κατὰ τοῦ δεσπότου καὶ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἔχων εἰς τοῦτο ἕνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἄνθρωπον κακοποιὸν, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν ἄσπονδον, ὀνόματι Φαδουλάχ. οὗτος γὰρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἶτα ὁρῶν αὐτοῦ τὸ πανοῦργον ὁ ἡγεμὼν καὶ ὀξὺ, καὶ πρὸς τὰς βουλὰς αὐστηρὸν, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρωδῶς διακείμενον, ποιεῖ αὐτὸν καὶ μεσάζοντα. καὶ τῷ Μουρὰτ μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἴρηκεν· ἵνα τί Κύριε τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰς τέλος οὐκ ἀφανίζεις; Θεὸς γὰρ δεδωκώς σοι τοσαύτην ἡγεμονίαν, σὺ καταφρονῶν αὐτὴν οὐκ ἐπιβλέπεις εἰς αὐτοὺς, ὡς τῷ Θεῷ δοκεῖ, ἀλλὰ φιλανθρώπως εἰς μακροθυμίαν τοὺς ἀπίστους περιθάλπεις; οὐκ ἔστιν οὖν τοῦτο, οὐκ ἔστι Θεῷ βουλητὸν, ἀλλὰ ἡ μάχαιρά σου φαγέτω κρέα τῶν ἀσεβῶν, ἕως οὗ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ τοῦ μόνου Θεοῦ, καὶ τοῦ μεγάλου προφήτου διδασκαλίᾳ. γίνωσκε οὖν ὦ ἡγεμὼν, ὅτι τὸ πολίχνιον ὃ ἐπῳκοδόμησεν ὁ δεσπότης Σερβίας οὐκ ἔστι συμφέρον ἡμετέρων. ἀρθήτω οὖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἕξομεν αὐτῷ διάβασιν ἀπὸ Σερβίας εἰς Οὐγγρίαν. ἀρῶμεν ἀπ' αὐτοῦ τὰς πηγὰς τὰς ἀειζώους, τὰς βρυούσας ὡς ὕδωρ ἀέναον τὸν ἄργυρον, καὶ τὸν χρυσὸν, καὶ σὺν αὐταῖς κερδήσομεν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπέκεινα Ἰταλίας φθάσομεν, ταπεινώσαντες τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἁπλούστατος ὢν, καὶ μὴ ἔχων πονηρίαν ἐν καρδίᾳ, ἔδωκεν ὦτα τοῖς λόγοις τοῦ Σατανᾶ· πέμπει οὖν ἀποκρισιαρίους εἰς τὸν δεσπότην Σερβίας, ζητῶν τὸ πολίχνιον, ὃ νεωστὶ ἐδείματο οἷον τὸ Σμέδροβον. ὁ δὲ ἀνταπέστειλεν αὐτῷ λόγους, ἀνα-

μιμνήσκων τοὺς ὅρκους καὶ τῆς συγγενείας. ὁ δὲ τύραννος, μηδὲ ὁποσοῦν εἰς νοῦν λαβὼν τὰ τοῦ δεσπότου ῥήματα, στρατεύει κατ' αὐτοῦ· καὶ δὴ πρῶτον ἔρχεται εἰς Σμέδροβον ὥρᾳ θέρους· ἦν γὰρ ἡ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενὴ, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τροφῶν ταμεῖα· καὶ σκοπήσας καιρὸν ἀπέκλεισε τὸ πολίχνιον, καὶ παρακαθίσας αὐτῷ μῆνας τρεῖς, ἀπὸ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγκαίων παρεδόθη, ὅρκους δοὺς καὶ πίστεις τοῦ μὴ ἀδικῆσαί τινα. ἀνοίξαντες δὲ τὰς θύρας ἐξῆλθον εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ ἐντὸς ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ δεσπότου, καὶ ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος αὐτοῦ Θωμᾶς ὁ Καντακουζηνός. ἔβαλε γοῦν Τούρκους ἱκανοὺς εἰς φύλαξιν, αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἔρχεται εἰς Νοβόπυρδον μητέρα τῶν πόλεων, καὶ καταπολεμήσας εἷλε ταύτην, καὶ παρέδωκε Τούρκοις ὅλην Σερβίαν. χειμῶνος δὲ φθάσαντος ἐστράφη ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. τοὺς δὲ δύο υἱοὺς τοῦ δεσπότου, ἦν γὰρ ὁ εἷς εὑρεθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει στρατεύοντος ἐν τῷ Σμεδρόβῳ τοῦ Μουράτ, ὁ δὲ ἕτερος συλληφθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ πολιχνίῳ ἤχθη ἐν Ἀδριανοῦ. πέμψας οὖν αὐτοὺς δεσμίους ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀμασείᾳ, ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν δύο συμβουλίᾳ τοῦ Φαδουλάχ. ὁ δὲ Δρακούλιος ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, πέμπει αὐτὸν δέσμιον ἐν Καλλιουπόλει φυλακώσας αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ· εὑρὼν αἰτίαν ὅτι ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ ἔμελλε προδώσειν αὐτὸν, ὅτε προωδοποίει. καὶ ἄλλα τινὰ ἐφευρέματα ἃ διενόει ὁ Φαδουλάχ. ποιήσας οὖν ἡμέρας πολλὰς ἐν τῷ πύργῳ, ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ὁμήρους, καὶ πέμψας ἔφερε, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ἔτι ἀφήλικας ὄντας. Ὁ δὲ λαβὼν αὐτοὺς στέλλει ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀσίᾳ ἐν κάστρῳ τινὶ Νυμφαῖον ὀνομαζομένῳ, παραγγείλας φυλάττειν ἐπιμελῶς αὐτούς. τοῦ δὲ Δρακουλίου, δοὺς ὅρκους, καὶ λαβὼν, ὡς ἔσται πιστὸς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ἀπέλυσεν ἐν Βλαχίᾳ. ἔαρος δὲ ἀρξαμένου στρατὸν ἐγείρει μέγαν καὶ πολὺν ἔκ τε Ἀσίας, καὶ Θρᾴκης, καὶ κατὰ τοῦ Πελογραδίου ἐστράτευσεν. ἦν δὲ τὸ Πελογράδιον πόλις Σερβίας ὀχυρὰ καὶ δυσάλωτος, ἔχων τοὺς θεμελίους ἀνὰ μέσον ποταμῶν δύο Δανούβεώς τε καὶ Σάβα· πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν τὴν πόλιν ὁ Κράλης Οὐγγρίας, δέδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης Γεώργιος, φοβούμενος μήπως οἱ Τοῦρκοι παραλαβόντες αὐτὴν, τὴν περαίαν διαβάντες ἕλωσι τὰς πόλεις Οὔγγρων, καὶ τοῦ δεσπότου· ἔχει γὰρ ὁ Σέρβος ἐν τῇ περαίᾳ πόλεις ἱκανάς. ὡς δυνατωτέρους τοίνυν, καὶ μαχιμωτέρους, ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Οὔγγρους ἵνα φυλάττωσι. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης ᾤχετο περάσας τὸν Ἴστρον, ὅτε ὁ Μουρὰτ ἐζήτει τὸ Σμέδροβον, καὶ ἦν αὐλιζόμενος ἐν ταῖς αὐτοῦ πόλεσιν, ἔχων φυλάσσοντας αὐτὸν τοὺς Οὔγγρους. ἐν τούτῳ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐχθρωδῶς διετέθησαν εἰς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Πελογραδίῳ καὶ τὰς σκηνὰς πήξας γύροθεν, καὶ πετροβολισμοὺς πολλοὺς κατασκευάσας μικρούς τε, καὶ μεγάλους, καὶ χώματα ἀνεγείρας, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τριήρεις ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν πλέον, ἑτοιμάσας· ἐν ὅλοις ἓξ μησὶ παρακαθίσας καὶ διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲν ἤνυσεν. ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεβάλλετο καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων, καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ, διά τε τῆς λοιμώδους νόσου, καὶ διὰ τῶν μηχανῶν τῶν πεμπομένων ἐκ τοῦ κάστρου. ἔπεμπον γὰρ εἰς αὐτοὺς

fidemque datam in memoriam ais revocat, & contractæ affinitatis admonet. At Tyrannus, ne minima quidem ratione talium Despotæ monitorum habita, in eum movet; & per æstatem Smedrovum accessit. Exhausta erant castri horrea & reliqua cibariorum penus. tempore igitur apto observato castrum obsidione cinxit, & ad tres menses integros ea protracta, rebus necessariis deficientibus tandem deditur, fide data injuriam nulli illatum iri. Patefactis itaque portis obsessi decedunt, & ad Moratem venerandum accessere. Istam obsidionem toleraverant primogenitus Despotæ filius, ejusque avunculus Thomas Cantacuzenus. Ad Castri custodiam Turcorum præsidio valido imposito, illinc digressus Novopridum urbium aliarum matrem (*Metropolim*) proficiscitur; eam expugnat, Turcorumque imperio cum universa Servia subjicit, & hyeme superveniente Adrianopolim revertitur. Despotæ etiam ambos filios, (quorum alter Adrianopoli agebat, dum Smerdovum oppugnabatur, alter eo dedito captus Adrianopolim ductus est) in Asiam vinctos, Amastrim consilio Phadulachi transmittit, oculosque utrique eruit. Draculus etiam per idem tempus obsequium ac venerationem exhibiturus Moratem adiit, qui vinctum Callipolim eum misit, ubi turri inclusus sub custodia habetur. Ei objiciebatur meditata proditio, dum in Hungariam expeditionis viæ dux erat: alia item in eum confingebantur crimina quorum Phadulachus artifex erat. Cum vero per plures dies in illo carcere Draculius mansisset, ambos filios obsides ab illo petierunt, quos adhuc impuberes ad se per nuncium accersitos tradidit. Eos Nymphæum Imperator Morates transmittit, situm id in Asia castrum, mandatque ut arcte custodiantur. At Draculum, postquam sacramento adactus cavit se in fide nunc & in posterum mansurum, in Walachiam dimisit. Vere deinde inchoante validum exercitum conscribit Morates, in unum copiis, tum Asiæ quam Europæ, collectis, & ad oppugnandam Belogradum (*Albam Græcam*) expeditionem suscipit. Hæc porro Serviæ urbs est, situ tuta, & facili expugnationi haud exposita. Ad confluentem duorum fluviorum, Danubii scilicet & Savi condita. Hanc equidem Hungariæ Rex sibi permitti poposcerat; veritusque Despota Georgius, ne Turci illam occuparent, & in oppositam ripam trajecti Hungarorum, suasque urbes quas in Hungaria multas possidebat, caperent; Hungaris, ut potentioribus & magis bellicosis, illam urbem tuendam concedit. Quo tempore autem Smedrovum Morates obsidebat, ultra Istrum Despota, cui Turci admodum infensi erant, transierat, & in ditionis suæ urbibus, Hungarorum agmine ad sui custodiam cinctus, degebat. Belogradum ergo ubi accessit Morates, castra per ambitum metatus est, machinas plurimas, quibus lapides jacularentur, cum magnas tum parvas fabricavit, aggeres congessit: triremesque ultra centum, quibus fluvius navigaretur, apparavit. In totos deinde sex menses obsidio protrahitur, frustra cum terra, tum fluvio tentata expugnatione. Quinetiam multorum procerum famulorumque domesticorum jacturam fecit; quos pestis, missiliaque urbis machinis excussa absumpserunt. In ipsos enim globulos plum-

[Margin: *Edit. Paris. pag. 117.* Smedrovum ad deditionem fame compulsum.]

[Margin: Morates Georgii filios suos luminibus privat.]

[Margin: Draculius in carcerem detrusus.]

[Margin: Liberatur datis liberis suis obsidibus.]

[Margin: Belogradum oppugnatur, sed frustra. Anno Hegiræ 841. qui cœpit Christi 1430. Julii 14. fer. 6.]

[Margin: *Pag. 118.*]

Sclopetorum & pulveris bombardarii descriptio.

beos, nuci Ponticæ magnitudine pares, machinæ ænea, cui recta serie imponebantur, quinque vel decem, expulsos mittebant. Post æneum autem tubum, (*fistulæ enim seu arundinis formam oblongam machina imitatur*) receptaculum erat pulvere repletum, qui nitro, sulphure & carbone saligno contritis ac commixtis conficitur. Odorem bituminis, si naribus admoveatur ignis scintilla, refert. Sic temperatus statim accenditur, ignisque spiritus in arcto a globulis cohibitus eos vi expellit; hac violentia dum impelluntur, qui pulveri proximus est contiguum propellit, hicque antecedentem. Vis illa tamdiu durat, donec per foramen tubi pulvis accensus erumpat, qui miliaris unius spatio fertur: & obvium quidquid habet, sive hominem, sive quodcumque aliud brutum animal quamvis ferro tectum penetrat, quod vis pulveris vehemens & acris sit. Globulus etiamcum per unum transadactus fuerit, in sequenti non deficit; non etiam penetratis duobus corporibus ferro tectis vis illa remittitur. Quod si globus ferreus fuerit, vel ex alia qualibet materia malleo condensata, percussione rotunditas in oblongam figuram versa clavo assimilatur: & interiora viscera ceu fluvius igneus pervadit.

A βολίδας μολιβδίνας, ὅσον καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἀπὸ κατασκευῆς χαλκῆς ἐχούσης ἐντὸς τὰς βολίδας καθ' ἕρμαθον πέντε ἢ καὶ δέκα· ἐξ ὄπισθεν οὖν τῆς χαλκῆς καλάμου βοτάνης σκευαστὰ ἐκ νίτρου τεάφης, καὶ καρβουνίου ἰτέας πλήρης. ὁσμὴν οὖν ἀσπίθος ὑπὸ τοῦ ἀντιθῆρος πυρός, εἰ πλησιάσειεν. τῇ ἀναμιγῇ ταύτῃ αὔφνης ἐξάπτει, καὶ συνοχωρουμένου τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῶν βολίδων, ἐξ ἀνάγκης ὠθεῖ τὰς βολίδας, καὶ ὠθουμένων ἡ πρὸς τὴν βοτάνην ἐγγὺς ὠθεῖ τὴν πρὸ αὐτῆς, ἡ δ' αὐτὴ τὴν ἔμπροσθεν· καὶ οὕτως ἡ δύναμις μέχρι τὴν εἰς τὸ στόμιον προκειμένην βολίδα πέμπεται, καὶ ἀπεκπέμπει ταύτην ἄχρι μιλίου ἑνός· καὶ τὸν τυχόντα εἰ ἄνθρωπον, εἴτε ζῶον, εἰ καὶ σιδηροφοροῦ-

B σιν, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς βοτάνης τόσον ὑπερισχύει, ὅσον καὶ περονήσας ἡ βολὶς τὸν ἕνα οὐ χαυνοῦται πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ οὐδὲ ἐν τοῖς δυσὶ σώμασιν ἀτονεῖται ἡ δύναμις, εἰ καὶ σιδηροφόροι, καὶ ἔνοπλοι· ἀλλ' ὅταν ἡ βολὶς τύχῃ σιδήρου, ἢ ἄλλης τινὸς ὕλης * ὁπλοποιΐαν συνοχωρουμένης, τὸ * σφυρῶδες εἰς γραμμὴν μετασχηματίζει. καὶ ὥσπερ ἧλος ὁ βόλος γίνεται, καὶ διέρχεται τοῖς τῶν ἐγκάτων ἐντέροις καθὰ ποταμὸς πύρινος.

*forte ἐν ποίησει.
* l. σφαιρῶδες non σφυρῶδες, ut MS.

CAPUT XXXI.

Ad Synodum celebrandam proficiscitur in Italiam Imperator, quem Patriarcha & alii comitati sunt. Quid Florentiæ actum sit, & quid post Græcorum in patriam reditum acciderit, narratur.

Ad Synodum Florentinam celebrandam Imperator & patriarcha cum Metropolitis in Italiam proficiscuntur. e portu Constantinopolitano solvit anno 6946. Novemb. 24. Indict. 1. Christi 1437.

ANNO illo Imperator Johannes, Patriarcha Domino Josepho, cæterisque Episcopis & Ecclesiæ præsulibus eum comitantibus, in Italiam ad celebrandam synodum navigavit. Præmeditatus erat ecclesiarum unionem, legatosque Romam ad Papam Eugenium antea destinarat. qui sumptus omnes illius profectionis se facturum pollicitus est: reditus insuper palatii officialibus, Ecclesiæ præsulibus, ipsisque Imperatori ac patriarchæ in Italia attributurum. Ubi ex Asia, Thracia, insulis atque etiam ex monte sancto monachi circiter * palatiique officiales quasi

Edit. Paris. pag. 119.

Constantinopoli convenerunt, triremes, quas Papa ex Italia pecuniis sumptibus faciendis instructas miserat, conscendunt, & Constantinopoli solventes versus Venetiam navigarunt. Illuc appulsos Romæos Respub. cum humanitate suscepit; Imperatoremque ut alterum Monarcham & saluti animorum providentem; Patriarcham pariter, & cæteros Metropolitas excepit. Ipsis templum sacrum datum, in quod sacrificium incruentum celebraturi venerunt. Qui tum Venetiis vivebant, in id templum viri & fœminæ confluxerunt, ut divinam sacramque Mystagogiam juxta orientalis Ecclesiæ ritum viderent & audirent. Attente illum considerantes, fusis ex imo corde lacrymis clamabant. Domine Ecclesiam tuam a maligni telis illæsam tuere: in unum eam coagmenta, ex medio ejus scandala extirpa. Qui nunquam Græcos videramus, quique eorum ritum & cærimoniarum ordinem fama tantum noveramus, ipsos equidem barbaros existimabamus. Nunc vero cognovimus & credidimus primos Ecclesiæ fœtus eos esse, & spiritum divinum eorum ore lo-

Appulit Venetias anno 1438. Februarii die 8. Sabbatho τῆς ἀσώτου.

Græcus de ritu Græco magnifice loquitur.

Martii 8. 1438. Ferrariam venit Patriarcha & Papam salutat.

C ἘΝ δὲ τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἔπλει ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν Ἰταλίᾳ, σὺν τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Ἰωσήφ, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις καὶ ἄρχουσι, κροτῆσαι τὴν Σύνοδον. ἦν γὰρ προμεμελετηκὼς τὴν ἕνωσιν, καὶ πέμψας εἰς Ῥώμην πρέσβεις προλαβὼν τῷ Πάπᾳ Εὐγενίῳ. ὑπέσχετο δὲ πᾶσαν καθ' ὁδὸν δαπάνην αὐτὸς δοῦναι, καὶ προσόδους ἐν Ἰταλίᾳ τοῖς τοῦ παλατίου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἄρχουσι, καὶ αὐτῷ βασιλεῖ, καὶ τῷ πατριάρχῃ· οἱ δὲ ἀθροισθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ Θρᾴκης, καὶ τῶν τῆς νήσου εὑρισκομένων, καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους εὑρισκομένων μοναχῶν τὸν ἀριθμὸν ὡς * καὶ τοῦ παλατίου σὺν τῷ βασιλεῖ ὡς * καὶ τριήρεις πέμψας ὁ Πάπας ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὰ πρὸς δαπάνην νομίσματα, εἰσέβησαν πλέοντες ἀπὸ

D τῆς Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν. ἐξελθόντες οὖν εἰς Βενετίαν, ἀσπασίως ἐδέξαντο οἱ Βενετικοὶ τοὺς Ῥωμαίους, τὸν βασιλέα ὡς δεύτερον μονάρχην, καὶ προνοητὴν τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας. ὁμοίως καὶ τὸν πατριάρχην, καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀρχιερεῖς. ἔδωκαν οὖν αὐτοῖς καὶ ἱερὸν τέμενος, καὶ εἰσῆλθον ἐκτελέσοντες τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. ἠθροίσθησαν γοῦν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἄνδρες τε, καὶ γυναῖκες τοῦ ἰδεῖν, καὶ ἐνωτίσασθαι θείαν καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. καὶ ἰδόντες καὶ δακρύσαντες, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς κράξαντες τό, Κύριε σὺ φύλαξον τὴν ἐκκλησίαν σου ἄτρωτον ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ· σὺ εἰς ἓν συνάψον, σὺ τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου διάρρηξον· ἡμεῖς γὰρ οἱ μήπω ἑωρακότες Γραικούς, οὔτε τὴν αὐτῶν τάξιν εἰδότες, ἠκούομεν ἐξ ἄκρας φωνῆς, καὶ ὡς βαρβάρους ἐλογιζόμεθα. νῦν δὲ οἴδαμεν, καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι οὗτοι εἰσὶν οἱ πρωτότοκοι τῆς ἐκκλησίας υἱοί, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐστὶ τὸ λαλοῦν ἐν αὐ-

τῆς. Ἀπάραντες οὖν ἐκ Βενετίας διὰ ξηρᾶς ἦλθον ἐν Φεῤῥαρίᾳ, ἅμα δὲ ἀρξάμενοι τὰ τῆς συνόδου, κατέλαβε θανατηφόρος ἐν Φεῤῥαρίᾳ νόσος· ἀφεῖθον ἀπάραντες ἦλθον ἐν Φλωρεντίᾳ. ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπληρώθη ἡ σύνοδος. ἦν δὲ ἔξαρχος τοῦ μέρους τῶν Γραικῶν ἀπὸ τῶν Ἀρχιερέων ὁ Ἐφέσου Μάρκος· ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ἰταλῶν ὁ Καρδινάλιος τοῦ τιμίου σταυροῦ Ἰουλιανὸς, μέγας ἐν τῇ ἔξω σοφίᾳ, καὶ ἐν τοῖς δόγμασι τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. ὁ Ἐφέσου Μάρκος ἐν Ἑλληνικοῖς μαθήμασι, καὶ ὅροις τῶν ἁγίων συνόδων, κανὼν καὶ στάθμη ἀπαράβατος. ὁ Βησσαρίων Νικαίας, καὶ ὁ Ῥωσίας Ἰσίδωρος. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν Ἀρχιερέων, καὶ μέγας χαρτοφύλαξ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ Ἀρχιδιάκονος. ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ Σχολάριος, καὶ καθολικὸς κριτὴς, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μετέχοντες λόγου, ἐκ μέρους δὲ καὶ Ῥωμαϊκοῦ μαθήματος. ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Λατίνων πολλοί. ἐγεγόνεισαν δὲ συνελεύσεις πολλαί. τέλος παυσαμένης τῆς φιλονεικίας, εἰς ἓν ὁμονοήσαντες Ἰταλοὶ, καὶ Γραικοὶ πλὴν Μάρκου, ὑπεγράφη ὅρος ὀμόσαντες, καὶ ἀρὰς ἐπιθέντες, ὡς οὐκ ἐναντιολογήσουσι πώποτε. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὅρου, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ μοναδικῆς προβολῆς. τὸ ὅπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ· πάντες οὖν ὑπογράψαντες ἐν αὐτῇ τῇ ὁμολογίᾳ, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες πρῶτον, καὶ συγκοινωνήσαντες, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, πλὴν Μάρκου· τὸ δὲ κνίζον τοῦ Μάρκου ἦν, ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου· λέγων, ἀπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ ὅπου ἂν βούλησθε τιθέσθω, καὶ ᾀδέσθω ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἄλλοις τὸ, Ὁ μονογενὴς Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων. οἱ δὲ Λατῖνοι ἀντέλεγον. εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη δεῖξον, καὶ ἀπαλείψομεν αὐτὸ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου συμβόλου, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν βιβλίων ἐν οἷς ἐθεολόγησαν οἱ πατέρες· λέγω Κύριλλος, Ἀμβρόσιος, Γρηγόριος, καὶ Γρηγόριος, Βασίλειος, Ἱερώνυμος, Αὐγουστῖνος, καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ Λατῖνοι μίαν ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν, καὶ πηγὴν, καὶ ῥίζαν τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχὰς, τίς ἡ χρεία τοῦ ἀπαλείφειν προσθήκην; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνειαν, καὶ ἀνάπτυξιν. Ἐκοιμήθη οὖν καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ. ἀπάραντες δὲ ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἡ σύνοδος, ἦλθοσαν ἐν Βενετίᾳ διὰ ξηρᾶς σὺν ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τοῦ Πάπα. ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βοιωτίᾳ σὺν τριήρεσι τῶν Βενετικῶν δι' ὁρισμοῦ τοῦ Πάπα, καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν σὺν τριήρεσι βασιλικαῖς, καὶ τῶν Βενετικῶν. ἐλθόντες δὲ εὗρον τὴν δέσποιναν Κυρὰ Μαρίαν τεθνηκυῖαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ τὴν βασίλισσαν τοῦ δεσπότου Δημητρίου ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουρὰτ δεικνύων εὐγνωμοσύνην, καὶ ἀκραιφνῆ φιλίαν εἰς αὐτόν. ἦν γὰρ προκατειλημμένος ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαβὰς ἐν

qui. Venetia profecti Ferrariam terrestri itinere contendunt. Illic inchoata synodo lethalis morbus grassari cœpit; Ferraria ideo relicta, Florentiam venerunt, ubi Synodus peracta & conclusa est. Primas partes inter Græcos Metropolitas agebat Marcus Ephesinus; inter Italos vero Cardinalis Julianus titulo sanctæ Crucis, cum in scientiis prophanis, tum in fidei Christianæ dogmatibus peritissimus. Marcus equidem Ephesi Metropolita in Græcis litteris, atque sacrarum synodorum decretis apprime eruditus erat, canon ipse & statera invariabilis. Aderant etiam Bessarion Nicææ, & Isidorus Russiæ Metropolitæ. Hi inter cæteros Archiprasules doctissimi erant; etiamque magnus Chartophylax Balsamo, & Archidiaconus. Ex Senatoribus aderant quoque Gemistus Lacedæmonius, Georgius Scholarius & judex universalis & Argyropulus: hi sapientes erant, & in Græcorum scientia aliquatenus eruditi. A partibus vero Latinorum ejusmodi plures illuc convenerunt. Variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unum consentientibus Italis, &, præter Marcum, Græcis, Decretum jurejurando sancitum est, cui qui contradiceret umquam, anathemate ac diris imprecationibus eum devoverunt. Ex illo hunc fructum collegerunt, ut in eo consentirent omnes, SPIRITUM SANCTUM EX PATRE ET FILIO PROCEDERE, tamquam ex uno principio, & unica processione. Quod Græci dicunt EX PATRE PER FILIUM. cui fidei confessioni cum omnes subscripsissent, Florentia abierunt celebrata simul primum divina liturgia, sumpta sacra communione, & osculo pacis invicem dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. Hujus animum perstringebat additio symbolo facta: dicebatque Latinis, illam ex fidei confessione expungite. Ubicumque libitum fuerit apponatur, reciteturque in Ecclesiis: sicut cantantur aliis in canticis illa, UNIGENITUS FILIUS, & VERBUM DEI IMMORTALE EXISTENS. Quibus Latini contradicebant sic disserentes. Si quis blasphemam esse additionem nobis demonstret, eam non solum a sacro symbolo, sed etiam ab omnibus libris statim delebimus, quibus patres res Theologicas tractaverunt. Cyrillus nempe, Ambrosius, Gregorius uterque Nazianzenus & Nyssenus, Basilius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, aliique plurimi. Si vero nos Latini confitemur unum principium & causam, fontem & radicem patrem esse filii & spiritus *sancti*, duobus principiis non suppositis, quid opus est additionem delere? Additionem quippe non dicimus, sed declarationem & explicationem. Florentiæ post sancitam unionem obiit Patriarcha. Iter postea capessunt Imperator & synodi patres, terraque Venetias, Papa sumptus ad id præbente, venerunt. Venetiis vero in Bœotiam triremibus Venetis Papa sic jubente vecti sunt. Inde Constantinopolim transierunt partim Imperatoris, partim Venetorum triremibus usi. Urbem ingressi Despœnam Dominam Mariam Johannis Imperatoris uxorem obiisse comperiunt: pariterque Reginam, conjugem Demetrii Despotæ imperatorisque fratris, fato concessisse. Ad Moratem postea legatos misit Imperator, gratum benevolumque animum suum, amicitiamque cum eo integram per eos testatus. Morates enim hanc

Ferrariæ inchoatum Concilium & Florentiam translatum. Florentiam accessit Patriarcha Februarii 7 Imperator die 14. anno 1439.

Marcus Ephesinus.

Cardinalis S. Crucis Julian.

Bessarion & Isidorus.

Marcus Ephesinus Concilii decreto subscribere negat.

Processio Spiritus sancti.

Edit. Paris. pag. 120.

Additio symbolo facta offendebat Marcum.

Latinorum rationes additionis factæ.

Patriarcha Florentiæ obiit. Imp. Constantinopolim redit.

Anno 1440. Feb. die 1. τοῦ Τυροφάγου.

Morati suspecta fuerat Johannis in Italiam profectio.

opinionem animo præceperat, Imperatorem in Franciam transiisse fœduscum Francis initurum, ipsum eis adhærere; & terra marique bellum inferre conjurasse, ut ex occidentis provinciis eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt Imperatorem in Italiam non transiisse, ut de his quæ fama vulgata erant & ad eum perlata, ageret: sed ut de fidei suæ controversis dogmatibus cum Italis dissereret, & communicaret. At postquam Archiepiscopi, Episcopi & Præsules triremibus exscenderunt, cives Constantinopoleos, ut mos est, eos salutant, interrogantque; ut se res vestræ habent? quomodo transacta est synodus? num vicimus nos? Responderunt illi. Fidem nostram pretio vendidimus. Religionem nostram impietate commutavimus. Et Azymitæ facti purum sacrificium prodidimus. Istos & turpiores dictu sermones habebant, etiamque ex iis, qui decreto subscripserant, Heracleæ nempe Metropolita Antonius, ac cæteri. Si quis vero eis objiceret; & quare subscripsistis? respondebant continuo, Francorum formidine id egimus. Interrogantibus insuper, num Franci tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent, & in carcerem detrusissent? respondebant non ita habitos fuisse. sed quomodo hæc dextra subscripsit, dicebant, ita abscindatur: lingua confessa est, radicitus evellatur. nec quicquam aliud respondere poterant. Ex Archiepiscopis etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum, dixerunt: nisi pecunias, quæ nobis sufficiant, præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, illico calamum atramento tingentes subscripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniæ; unicuique etiam patrum præsens pecunia numerata fuerat. Postquam vero eos pœnituit argenteos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui argenteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur. *Sed novit Dominus & distulit: & ignis accensus est in Jacob, & ira ascendit super Israel.*

Johannes Moratem certiorem de rebus in Italia gestis facit.

Græci in patriam reversi de decreto Synodi Florentinæ ut sint locuti.

Edit. Paris. pag. 121.

Propudiosa ac turpia Græcor. Archiepiscopor. verba.

Psalm. 77. 26.

A Φραγκίᾳ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν ὁμόνοιαν σὺν τοῖς Φράγκοις, καὶ ἐγένετο Φράγκος, καὶ μέλλουσι στρατεῦσαι κατὰ τοῦ Μουράτ, ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξᾶραι αὐτὸν ἐκ τῆς δύσεως· οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγείλαντες αὐτῷ καὶ παραστήσαντες, ὅτι περὶ τῶν ὧν ἠκούσθησαν ῥημάτων, οὐκ ἐπέρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πίστεως, ἱλαρώθη τῇ γνώμῃ. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς δ᾽ ἐθίως ἀπὸ τῶν τριήρεων ἀποβάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου κατὰ τὸ σύνηθες ἠσπάζοντο αὐτούς, ἐρωτῶντες· πῶς τὰ ὑμέτερα; πῶς τὰ τῆς Συνόδου; εἰ ἄρα ἔχομεν τὴν νικῶσαν; οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο· πεπράκαμεν τὴν πίστιν ἡμῶν· ἀντηλλάξαμεν τῇ ἀσεβείᾳ τὴν εὐσέβειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θυσίαν, Ἀζυμῖται γεγόναμεν. Ταῦ-
B τα καὶ ἄλλα αἰσχρότερα, καὶ ῥερυπασμένα λόγια. καὶ ταῦτα τίνες; οἱ ὑπογράψαντες ἐν τῷ ὅρῳ. ὁ Ἡρακλείας Ἀντώνιος, καὶ οἱ πάντες· εἰ γάρ τις πρὸς αὐτοὺς ἤρετο· καὶ διατί ὑπεγράφετε; ἔλεγον. φοβούμενοι τοὺς Φράγκους· καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτούς, εἰ ἐβασάνισαν οἱ Φράγκοι τινά, εἰ ἐμαστίγωσαν, εἰ εἰς φυλακὴν ἔβαλον; οὐχί. ἀλλὰ πῶς ἡ δεξιὰ αὕτη ὑπέγραψεν, ἔλεγον, κοπήτω· ἡ γλῶττα ὡμολόγησεν, ἐκριζούσθω· οὐκ ἄλλο εἶχον τί λέγειν· καὶ γὰρ ἦσαν τινὲς τῶν Ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν λέγοντες οὐχ ὑπογράφομεν, ἐὰν μὴ τὸ ἱκανὸν ἡμῖν τῆς προσόδου παράσχητε· οἱ δὲ ἐδίδον, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος· ὑπὲρ ἀριθμὸν γὰρ ἦσαν τὰ δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίσματα· καὶ τὰ ἐν χερσὶ μετρηθέντα ἑκάστου τῶν πατέρων· εἶ-
C τα μεταμεληθέντες οὐδὲ τὰ ἀργύρια μετέστρεψαν· Πρὸς τὴν φωνὴν ὅλη αὐτῶν ὅτι τὴν πίστιν αὐτῶν πεπράκασι, καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰούδα ἥμαρτον, τοῦ στρέψαντος τὰ ἀργύρια· Ἀλλ᾽ οἶδε Κύριος, καὶ ἀνεβάλλετο· καὶ πῦρ ἀνήφθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὀργὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

CAPUT XXXII.

Serviæ Despota ab Hungaris auxilia implorat, Duceque Joh. Huniade Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione perculsus, pacem cum Despota & Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Aladines Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, & Imperator salutatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit; ad Varnam Ladislaus Hungariæ Rex interficitur, magnaque strage Christiani caeduntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile Bassa. Huniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponesum invadit.

Despota Serviæ Hungarorum auxilia implorat. Christi 1440.

INterea nobilis dictus Georgius Despota Serviæ, cum devastatam ac desolatam ditionem suam cerneret, nulla spe alia sustentatus, quam paucorum castrorum, quæ in Hungaria sita erant, possessione: gemeretque quotidie nullo ejus miseria permoto; ad Hungariæ Regem, qui puer admodum erat, venit. Omnia tunc Regina illius mater, exercituumque Præfectus Jancus moderabantur. Sortem itaque suam deflendo hortatur, ut ejus miserti subveniant. Quibus permota Regina, magisque reformidans, ne Servia deserta devastator in Hungariam penetraret, Præfectum sumptus facienti Georgio auxilium ferre jubet. Is quidem dives pecuniæ erat: stipendiariorum itaque equitum ac sagittariorum viginti quinque millia sumptibus suis conscribit, fluviumque trajicit. Celeri pro-

Johannes Huniades exercitibus Hungaricis præfectus.

D Ὁ δὲ προρρηθεὶς δεσπότης Γεώργιος, ἰδὼν τὴν αὐτοῦ γυμνωθεῖσαν δεσποτείαν, καὶ μὴ ἔχων ἑτέραν ἐλπίδα πλὴν ὀλίγων πολιχνίων κειμένων ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ, καὶ στενάζων τὸ καθ᾽ ἑκάστην, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, ἔρχεται πρὸς Κράλην Οὐγγρίας, ἦν γὰρ νέος πάνυ· πλὴν τὰ πάντα ἐκυβερνῶντο διὰ χειρὸς τῆς ῥηγίνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάγγου τοῦ πρωτοστράτορος· καὶ παρακαλεῖ, καὶ ὀδύρεται τοῦ τυχεῖν ἐλέους. ἡ δὲ ῥήγινα καμφθεῖσα, μᾶλλον δὲ φοβηθεῖσα μήπως ἐρήμη καταλιμπανομένη Σερβία, καὶ εἰς Οὐγγρίαν ὁ φθορεὺς φθάσει, κελεύει τὸν στρατηγὸν σὺν τοῖς ἀναλώμασι Γεωργίου τοῦ βοηθῆσαι· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα· καὶ δὴ ῥογεύσας, καὶ λαβὼν ἱππεῖς καὶ τοξότας ἄχρι χιλιάδας εἰκοσιπέντε περᾷ τὸν ποταμόν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἕως τῆς πόλεως τῆς καλουμένης Σοφίας, καὶ πῦρ βάλλοντες

ἐνέπρησαν, καὶ τὰς πέριξ πάσας πόλεις καὶ κώμας μηδὲν ἀφῶντες· τὴν δὲ λείαν πᾶσαν πέμψαντες ἐν τῷ ποταμῷ διεπέρασαν, οἱ δὲ πρὸς τὴν Φιλιππόπολιν ἤλαυνον· ὁ δὲ Μυρὰτ τὸ τῆς δύσεως στρατὸν ἀθροίσας, οὐκ εἶχε γὰρ διχρείαν τοῦ μετακαλέσασθαι καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς φωσάτα, ἦλθεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν. Οἱ δὲ Οὔγγροι σὺν τῷ δεσπότῃ ἐλθόντες μέχρι τῆς κώμης τῆς καλουμένης Ἰζλατὰ, κατὰ τὴν τῶν Βουλγάρων γλῶτταν, ὃ ἑρμηνεύεται χρυσοῦ, ἦν γὰρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον Σοφίας, καὶ Φιλιππουπόλεως. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ, ὄντα ὄρη, καὶ δρυμῶνες δύσβατοι ἕως ἐγγὺς Φιλίππου, ἐβούλοντο γὰρ περᾶσαι τὰ ὄρη. πλὴν διὰ πελεκυφόρων, καὶ δενδροτόμων ἀνδρῶν ποιῆσαι πορείαν πρῶτον, εἶτα εἰσελθεῖν. οἱ δὲ Τοῦρκοι περάσαντες τὰ δύσβατα, καὶ ἐλθόντες ἀντικρὺ τοῦ φωσάτου τῶν Οὔγγρων δειλιάσαντες, οὐ κατῆλθον ἐκ τοῦ ὄρους ἐν τῷ πεδίῳ. οἱ δὲ Οὔγγροι καὶ μάλα θαρσαλέως ἀνέβησαν ἕως ἡμίσεως τοῦ ὄρους· οἱ δὲ Τοῦρκοι τοξοβολοῦντες οὐκ ἐπαύοντο, πλὴν οὐδὲν ἴσχυον· τέλος ὁρῶντες τὰ δύο μέρη μηδὲν ἀρεικὸν πράττοντες διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ τόπου, ἐστράφησαν ὄπισθεν, ὅθεν ἦλθεν ὁ καθείς. τότε ὁ Μυρὰτ ἐδειλίασε, βαλὼν κατὰ νοῦν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ ἴδε δύναμιν Οὔγγρων διαβῆναι τὸν ποταμὸν, καὶ νῦν ὁ δεσπότης τοῦτο εἰργάσατο· πέμπει ἀποκρισιάριον εἰς τὸν δεσπότην, καὶ δίδωσι τὰς πόλεις ἁπάσας αὐτοῦ καὶ τὸ Σμέδροβον. πέμπει οὖν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τυφλοὺς ὄντας, καὶ τοῦ Δραγουλίου ὁμοίως, καὶ ποιεῖ συνθήκας ἐνόρκους. καὶ μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ τῇ ῥηγίνῃ, καὶ τῷ τοποτηρητῇ τῆς βασιλείας. ἦν γὰρ πρωτοστράτωρ ὁ Ἰάγγος· ὁ δὲ τοποτηρητὰς τοῦ Κράλη Οὐγγρίας, ἦν ὁ ῥὴξ τῶν Σάξων, μετεκαλέσαντο γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐποίησαν ἐπίτροπον, διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολικὸν Κράλην. (ἦν γὰρ τότε πεντεκαιδέκατον ἄγων ἔτος.) καὶ ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγρίᾳ, ἤγουν οἱ πρέσβεις, καὶ δίδωσιν ὅρκους τῷ ῥηγὶ Σάξων, καὶ λαμβάνουσιν ὅρκους τοῦ εἶναι φίλοι, καὶ ἠγαπημένοι· μήτε οἱ Οὔγγροι περάσωσι τὸν ποταμὸν τοῦ ἐλθεῖν κατὰ τοῦ Μυρὰτ, μήτε οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῶν Οὔγγρων. ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε, λέγων. ἐγὼ δεσπόζομαι, οὐ δεσπόζω. τότε εἰρηνεύσαντες οἱ Τοῦρκοι, ὁμοίως καὶ Οὔγγροι καὶ Σέρβοι, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμὰν ποιεῖται τὴν παρασκευήν. καὶ συναθροίσας πᾶσαν τὴν τῆς Θρᾴκης, καὶ Θετταλίας δύναμιν, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, πήξας τὰς σκηνὰς ἐν τῇ Προύσῃ, παρεσκεύαζε καὶ τὰ ἀνατολικὰ στρατεύματα. ὁμοίως πέμπει καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρῶτον, Ἀλατίνην ὀνόματι, τοῦ συλλέξαι στρατὸν ἐκ τῆς Ἀμασείας, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἰκονίῳ· ὃ καὶ πεποίηκεν. ὁ γὰρ Καραμὰν ὅτε ὁ δεσπότης σὺν τῷ Ἰάγγῳ ἦλθον κατὰ τοῦ Μυρὰτ, εὑρὼν καὶ οὗτος χώραν κατῆλθε, καὶ ἔλαβε τὰς πόλεις αὐτοῦ, ἃς προλαβὼν εἷλεν ὁ Μυράτ, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς μάχης. ἀπάρας δὲ ἐκ Προύσης ἦλθεν εἰς Κοτύαιον, ἐκεῖθεν ἐν Σαλουταρίᾳ, κἀκεῖ ποιήσας παρασκευὴν ἱκανὴν ἔρχεται εἰς Ἰκόνιον. ὁ δὲ Καραμὰν φεύγων σὺν τῷ στρατεύματι, εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς πρὸς Συρίαν ἐν ἔρυμνοῖς ὀχυροῖς. Μυρὰτ δὲ τὸ Ἰκό-

fectione Sophiam usque urbem perveniunt, igneque supposito eam, aliaque in circuitu oppida & pagos, nihil integrum relinquentes, comburunt. Universa vero præda in flumen meria illud trajecerunt, & viam, quæ Philippopolim ducit, pergunt. Verum Morates in occidente copias contractas Philippopolim adducit, cum temporis angustia pressus ex Anatolia vires ad se accersere haud potuisset. Hungari usque ad vicum quemdam, quem Bulgari Iziari (id est aureum) appellant, processere. Is inter Sophiam & Philippopolim æquali ab utraque distantia situs erat. Et quæ has urbes interjacet via, difficilis atque ardua, montibus ac saltibus ad Philippopolim fere porrectis, redditur. Montes superare Hungaris propositum erat, viamque sibi lignatorum opera sternere, deincepsque ingredi. Turci vero, viis illis arduis & salebrosis superatis, progrediuntur, donec ipsis Hungarorum castra conspecta sunt; metu repressi ex monte in campum non descenderunt. Quare Hungari audacia majori montem ad dimidiam acclivitatem subierunt, a Turcis perpetuis missilibus, nullo tamen damno accepto, petiti. Tandem cum utrique cernerent se loci angustia prohiberi, quominus egregium aliquod facinus ederent, in suum quisque, unde venerant, locum revertuntur. Metu Morates tunc perculsus, animo revolvebat, non visas prius Hungarorum copias fluvium transiisse: nunc Despotam eas adduxisse; quare legatos ad Despotam destinat: omnes urbes, quas ei eripuerat, ipsumque Smedrovum restituit. Filios etiam excæcatos ei remisit, Draculio etiam suos, quos carcere clausos tenebat, reddidit; pacemque fide data ac jurejurando sancivit, quam Reginæ Hungariæ, & Regni totius proregi & gubernatori significat; Jangus enim Præfectus exercituum erat; regnum vero Prorex & administrator procurabat Saxonum Regulus, quem Hungari curatorem regni constituerant. Turci itaque legati accedunt, cumque Saxonum Regulo pacem ineunt; amicitiam mutuam inter ipsos intercessuram jurati pollicentur: in eam conditionem quoque descensum, Hungaros fluvium non transituros, ut Morati bellum inferant: nec Turcos pariter, ut in Hungaros moveant. Jangus his pactis non subscripsit, nec jusjurandum præstitit, subditum se esse allegans, non vero dominum. Pace his conditionibus inter Turcos, Hungaros & Servios composita, Morates adversus Caramanum belli expeditioni se accingit: collectisque Thraciæ & Thessaliæ copiis fretum trajicit, & Prusæ castra metatus ab bellum se parat, orientisque illic milites cogit. Aladini quoque primogenito suo mandat, ut Amasiæ exercitum conscribat, & Iconium accedat; quibus paruit Aladines. Caramanus equidem, quo tempore Despota & Jangus Morati bellum intulerant, occasionem nactus eum invadit, urbesque sibi a Morate ereptas recuperat. Hæcque fuit belli origo. Prusa motis castris Morates Cotyæum venit, unde in Phrygiam Salutariam petreait; ubi bellico apparatu, quantum necesse erat, instructo, Iconium deinde venit. At Caramanus cum suis fugit, montesque Syriæ finitimos, qui tutum ei receptum præbebant, occupat. Morates Iconiam hostiliter deprædatus, magnam vim auri

Edit. Paris. pag. 122.

Hungari Moratis provincias vastant.

Morates illis se opponit, jux ta Annal. Turc. anno Hegiræ 847. qui cœpit anno Christi 1443. Kal. Maii fer. iv.

Morates Hungarorum incursione perculsus de pace cum Despota agit.

Pax cum Hungaris inita a Morate anno 1441.

Johannes Huniades cur pacis instrumento non subscripserit.

Caramanum invadere destinat Morates.

pag. 123.

Iconium capta & direpta.

atque argenti hine secum portans urbem Laranda accessit; Larandinos omni calamitatis & ærumnarum genere vexavit: indeque deflectens grassatur populabundus, prædamque agendo ea omnibus oppidis totaque Caramani ditione; damnaque Turcis ejusdem, ac ipse erat, gentis inferendo. Excedere vero ex Caramani finibus in animo habens, filium suum dimisit, qui Amasiam reversus est, ipse vero Prusam rediit, & exacta jam æstate in Thraciam trajecit: Caramanus deinde ditionis suę loca repetit. Hyeme deinceps appetente venit ex Amasia Aladinis Moratis filii servorum unus, qui eum diem obiisse nunciat. Hunc pater acerbo luctu planxit, quippe annum decimum octavum jam agens formosus admodum, & audax erat. Luctu finito, omnibus ducibus ac Satrapis suis convocatis, Imperatorem principemque omnium sibi subditorum Mehemetem secundo genitum filium suum, impuberem etiamnum admodumque puerum, designavit; in Anatoliam deinde profectus vitam privatam Prusæ quietus agebat. Appetente deinde vere, ab Hungariæ finibus speculatores venerunt, qui novo Imperatori, ejusque consiliariis res imperii procurantibus Halili, Saricię & Zagano nunciant, Hungarorum & Walachorum ingens agmen ad Danubii ripam convenire: quem nuncium patri suo Mehemetes mittit. Morates de violatis jurejurando ac fide attonitus, quid acturus esset deliberabat. Æstate deinde inchoata, sub ortum caniculæ cunctas orientis copias contraxit. At ex Ægeo mari viginti quinque triremes venerunt, & Callipolim usque progressæ transitum impedierunt. Pars illarum etiam usque ad ostium sacrum processere, illae quoque trajectum prohibituræ. Hungari vero postquam Danubium transierunt, iter securi pergunt, omnia obstacula removentes, & deditione castra accipientes, & Varnam usque progrediuntur. Cumque Morates trajectu arceretur, tædio affectus mœrebat: quique Mehemeti aderant, in ancipiti stantes animo despondebant. Progressus tandem Morates ad ostium superius sacro vicinum, tutus & liber a triremium insecutione cum suis transfretavit. Sub Mehemete qui militabant Byglis occupatis, Moratisque transitu cognito, unius diei itinere ei se conjunxerunt, alterisque castris Varnam perveniunt. Postridie prælium horrendum ac cruentum a diluculo ad horam diei nonam commissum. Christiani nulli parcentes Turcos ceciderunt; verum circa horam decimam Saxonum Regulus solus, suorum quingentis præter propter stipatus in Turcos equum impellit. Hoc ne committeret, dehortabatur Jangus, cui tamen haud paruit; & propius cum accessisset, lethale vulnus equus accipit, sessoremque Regulum in caput pronum excutit, cui caput Turci illico amputarunt. Casum statim cognovit Jangus, caput enim hastæ præfixum sublime conspiciebatur, clamoresque & vociferationes excitatæ erant, QUI FUGIT FUGIAT. Magnam itaque stragem Turci edunt: & nocte superveniente, vix superato fluvio Jangus salvus evasit. Turci parta victoria, fugatisque hostibus se receperunt: & Morates prospera fortuna usus in oppositam Europæ Asiam iterum

Laranda populatur.

Aladines Moratis F. moritur anno Hegiræ 847. juxta Annales Turcicos, sub finem an. 1443.

Mehemetes imperio successor destinatus.

Motus bellici in Hungariæ finibus 1444. sub finem an. Hegiræ 847.

Edit. Paris. pag. 124.

Morates a classe Christiana trajicere copias in Europam prohibitus.

Morates trajicit copias.

Pugna ad Varnam & accepta a Christianis clades. Novemb. 10. anno 1444. Hegiræ 848. qui cœpit 19. Aprdie Dominica Novemb. 10. anni Regeb vel Regiab mensis dies 29. feria 3.

Ladislaus Hungariæ Rex occisus.

Joh. Huniades salvus evasit.

A νιον ἀφειδῶς κουρσεύσας, καὶ χρυσὸν, καὶ ἄργυρον ἱκανὸν ἐκεῖθεν κομίσας, ἐν τῇ τῶν Λαρανδῶν ἔρχεται πόλει, ἀφ᾽ ἧς πάνδεινα κακὰ ἐργασάμενος τοῖς Λαρανδινοῖς, ἐστράφη λεηλατῶν, καὶ κουρσεύων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοῦ Καραμὰν, τὴν ζημίαν ποιῶν ὁμοίως αὐτοῦ Τούρκοις. βουλόμενος δ᾽ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς γῆς τοῦ Καραμὰν, ἀπέλυσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ σὺν τῷ στρατῷ, καὶ ἐστράφη εἰς Ἀμάσειαν, αὐτὸς δὲ κατελθὼν ἐν τῇ Προύσῃ ἐπέρασεν εἰς Θρᾴκην, θέρους ἤδη παρερχομένου. ὁ δὲ Καραμὰν ἐστράφη πάλιν ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ τόποις. χειμῶνος δὲ ἄρξαντος, ἦλθεν ἐξ Ἀμασείας εἷς τῶν δούλων τοῦ Ἀλατὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, μηνύων τὸν αὐτοῦ θάνατον. ὁ δὲ Μουρὰτ μέγα πένθος ποιήσας, ἦν γὰρ ὁ Ἀλατὴν ἄγων B ἔτος ὀκτὼ καὶ δέκατον, ὡραῖος πάνυ, καὶ εὔτολμος. μετὰ δὲ τὸ πένθος καλέσας πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς, καὶ σατράπας αὐτοῦ, ἀπέδειξεν ἡγεμόνα, καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ὑπηκόου παντὸς τὸν δεύτερον υἱὸν αὐτοῦ, τὸν Μεχεμὲτ, ἀφῆλιξ ἔτι καὶ παιδίον νέον ὑπάρχων, αὐτὸς δὲ περάσας ἐν τῇ ἀνατολῇ ἰδιωτεύων ἐν Προύσῃ ἐκάθητο· ἔαρος δὲ ἀρξαμένου, ἦλθοσαν κατάσκοποι ἐκ τῶν τῆς Οὐγγρίας μερῶν ἀπαγγέλλοντες τῷ νέῳ ἡγεμόνι, καὶ τοῖς φροντίζουσιν αὐτῷ, Χαλὶλ, Σαριτζία, καὶ Ζάγανος, ὅτι ἐν ταῖς ὄχθαις τοῦ Ἴστρου συνάγεται πλῆθος Οὔγγρων, καὶ Βλάχων πολύ· ὁ δὲ Μεχεμὲτ μηνύει τῷ πατρὶ αὐτοῦ· ὁ δὲ Μουρὰτ θαυμάσας ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν ὅρκων, ἐλογίζετο τί ἄρα μέλλει γενέ- C σθαι. θέρους οὖν ἀρχομένου, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν τὰς ἀπανταχοῦ δυνάμεις τῆς ἕω, πρὸς τὰς τοῦ κυνὸς ἐπιτολάς· καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους ἀνεφάνησαν τριήρεις εἰκοσιπέντε. καὶ ἐλθοῦσαι ἀντικρὺ Καλλιπόλεως ἐκώλυον τὸν πόρον. ὁμοίως καὶ μέρος τῶν αὐτῶν τριήρεων ἔπλει μέχρι τοῦ ἱεροῦ στομίου κωλύουσαι τὰς ἐκεῖ πορείας. Οἱ δὲ Οὔγγροι περάσαντες τὸν πόρον τοῦ Δανούβεως, ἤρχοντο ἀδεῶς καθαίροντες τὴν ὁδὸν, καὶ λαμβάνοντες τὰ κάστρα· ἦλθοσαν οὖν μέχρι Βάρνας. ὁ δὲ Μουρὰτ μὴ εὑρίσκων πορείαν ἔκλαιεν, οἱ δὲ τοῦ Μεχεμὲτ ἐν ἀπορίᾳ ὄντες ἠθύμουν. τότε ἀναβὰς πρὸς τὸ τοῦ ἱεροῦ στόμιον ἐγγὺς, καὶ εὑρὼν ἄδειαν ἀπὸ τῶν τριήρεων, D ἐπέρασε καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ. οἱ δὲ τοῦ Μεχεμὲτ κρατοῦντες Βίγλας, καὶ μαθόντες τὴν διάβασιν τοῦ Μουρὰτ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἡνώθησαν. καὶ δι᾽ ἑτέρας δύο ἡμέρας ἔφθασαν ἐν τῇ Βάρνῃ. καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνάψαντες πόλεμον φοβερὸν καὶ φρικώδη, ἀπὸ πρωΐας ἕως ὥρας ἐννάτης, κατέκοπτον ἀφειδῶς οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους. περὶ δὲ ὥραν δεκάτην, μείνας μόνος σὺν πεντακοσίοις ἢ πλέον, ἢ ἔλαττον, στρέφει τὰς ἡνίας τοῦ ἵππου ὁ ῥὴξ Σάξων κατ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπείθη· καὶ προσεγγίσας καιρίαν δέχεται ὁ ἵππος πληγὴν, καὶ τὸν ἀναβάτην κύμβαχον ἐφαπλοῖ, καὶ καρατομοῦσιν αὐτὸν παρευθύ. ὁ δὲ Ἰάγ- E γος ἰδὼν τὸ γεγονὸς, ἦν γὰρ ἡ κεφαλὴ ἀπῃωρημένη τῷ δόρει, καὶ κραυγαὶ, καὶ ἀλαλαγμοὶ, καὶ ὁ φεύγων φυγέτω. κατέκοψαν οὖν οἱ Τοῦρκοι πλείστους, καὶ ἡ νὺξ κατέλαβε, καὶ ὁ Ἰάγγος μόλις διασωθεὶς ἐπέρασε τὸν ποταμὸν, οἱ δὲ Τοῦρκοι νικηταὶ τροπαιοῦχοι ἐπανέζευξαν· τότε ὁ εὐτυχὴς Μουρὰτ πάλιν τὴν περαίαν περᾷ, καὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ ἀφικνεῖται, κἀκεῖ τὴν κατοίκησιν ἐμ-

περαιοῦται. ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ μήπω νοήσαντες, ὅτι αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν εἰσὶν αἱ ἐμποδοῦσαι ἡμᾶς, καὶ αἱ κακίαι ἡμῶν εἰσὶν αἱ τὰ κακὰ προξενοῦσαι, πάλιν ἑτέραν ἀφίησι καθ' ἡμῶν ὀργὴν ἡ τύχη. ὁ γὰρ Χαλὴλ φραντικὸς ὑπάρχων περὶ τὰ τῆς ἀρχῆς μεθοδεύματα, καὶ ὅτι ὁ νέος οὐκ εὐτυχήσει ποτὲ, ἄγεται πάλιν παρ' αὐτοῦ ὁ Μουρὰτ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἀδριανοῦ, καὶ εὐφημίζεται ὡς ἡγεμών. ὁ δὲ νέος ἡγεμὼν Μεχεμὲτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ στέλλεται παρὰ τοῦ πατρὸς, τοῦ ἀρχηγεῖν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἰάγγος περᾷ τὴν περαίαν τοῦ Ἴστρου ἐξ ἄλλης ὁδοῦ, καὶ διαβὰς τὰ στενωπὰ πάντα ἔρχεται πρὸς τὸ Νῆσιν, ὃ πρὸς τὴν Κόσοβαν, καὶ ὁ Μουρὰτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ ἕτοιμος. καὶ δὴ πολεμήσαντες ἀφ' ἑσπέρας, πρωῒ σκοτίας οὔσης ἐγείρεται σὺν μερικοῖς στρατιώταις, καὶ ὡς δῆθεν ἑτοιμάσων πρὸ ὥρας τὸν πόλεμον, αὐτὸς ἀπέδρα· οἶδε γὰρ τὴν στρατιὰν τῶν Τούρκων ὑπερέχουσαν ἐπὶ τὸ πλεῖστον. καὶ τοὺς Οὔγγρους δειλιῶντας, καὶ εἰς φυγὴν μελετῶντας· τότε ὁ Μουρὰτ ἡλίου ἤδη αὐγάζοντος ὁρῶν τὰς σκηνὰς τῶν Οὔγγρων διεσκεδασμένας, καὶ εἰς φυγὴν βλέποντας, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ τοὺς μὲν ἐσκύλευσε, τοὺς δὲ κατέσφαξεν· ἄλλοι ἄφυγον, καὶ ἐγένετο μεγάλη νίκη Μουρὰτ, καὶ ἧττα τοῦ Ἰάγγου. στραφεὶς δὲ μετὰ νίκης μεγάλης, κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐστράτευσε. ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος δεσπότης ὢν τότε Λακεδαιμονίας, καὶ ἰδὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ ῥηγὸς, καὶ τὰς τριήρεις ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐμαντεύσατο πανπληθῆ ἀπώλειαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἐξαμιλίου εἷλε Θήβας, καὶ τὰ πέριξ χωρία. στραφεὶς δὲ ὁ Μουρὰτ σὺν εὐτυχίᾳ πλείστῃ, στέλλει ἀποκρισιάριον, ζητῶν τὰς πόλεις αὐτοῦ, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος οὐκ ἤθελε. καὶ στρατεύσας, καὶ θεὶς χάρακα ἐν τῷ Ἐξαμιλίῳ, ἦν γὰρ πρὸ τεσσάρων χρόνων οἰκοδομήσας αὐτό· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν ἑξήκοντα χιλιάσιν ὢν ἐντὸς, αὐτὸς εἰσῆλθε· καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καὶ αὐτὸς καὶ Θωμᾶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ δεσπότης ὢν Ἀχαΐας παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν· πλὴν αὐτοὶ τὸν δόλον ἐννοήσαντες ἀπέδρασαν. ὁ δὲ Μουρὰτ μέχρι Πατρῶν, καὶ Γλαρέντζας δραμὼν, καὶ ἀφανισμῷ παραδοὺς πάντα τὰ ἐκεῖ, ὑπέστρεψε χαλάσας τὸ Ἐξαμίλιον, ἐρείπιον καταλιπὼν αὐτό· αἰχμαλωτίσας πλῆθος λαοῦ ἀπέκεινα χιλιάδας ἑξήκοντα.

transfivit, Magnefiam petit, habitationemque fibi illic eligit. In nos porro Chriftianos nondum fatis intelligentes peccatis noftris irretitos teneri; vitiifque & flagitiis damna & calamitates in nos accerfere, aliud telum irata fortuna immifit. Halil enim attium, quibus imperium regi debet, peritus, & adolefcentulum *Mehemetem* nunquam fortunatum fore fufpicatus, Moratem iterum in palatium Adrianopoleos reducit, Imperatoremque falutat. Junior vero princeps Mehemetes a patre Magnefiam miffus eft, ut res imperii illis in partibus adminiftraret. Hoc cum refciviffet Jangus, Iftrum alia via tranfit, omnibufque anguftiis fuperatis Nifim accedit, quæ ad Cofovam fita eft. Morates huic cum toto exercitu paratus occurrit. Sub vefperam jam prælium initum erat. mane, priufquam illuxiffet, cum agminis parte movet Jangus, & ad mature pugnandum omnibus fimulate difpofitis, aufugit. Turcorum enim exercitum copiis fuis multitudine longe fuperiorem fciebat: Hungaros trepidare, & fugæ intentos effe. Morates orto Sole Hungarorum tentoria diffipata cernens, & fugæ ipfos fe commififfe, in eos impreffionem facit; partim fpoliat, partim interficit, aliis fuga evadentibus. Is equidem celeurem victoriam adeptus, clade infigni Jangum affecit. Hac infuper victoria lætus converfo itinere in Peloponefum movit. Conftantinus enim, qui Lacedæmonis Defpota erat, comperta Regis expeditione, triremiumque ad Hellefpontum appulfu, Turcas internecione perituros prædixerat: ultraque Hexamilium progreffus Thebas vicofque vicinos occupaverat. Morates rebus profpere admodum geftis reverfus, legatum mittit urbes fibi ereptas repetitum; quibus fe deceffurum negavit Conftantinus. In hunc propterea movit Morates: & ad Hexamilium, quod ante annos quatuor refecerat, Conftantinus caftra metatur. Cum fexaginta militum millibus intra murum fe continebat Conftantinus, quem facile fuperat Morates. Illum ejufque fratrem Thomam Achajæ Defpotam Albani ftatim prodiderunt: qui patefacta eorum fraude fuga fibi confuluerunt. Morates interim Patras ufque, & Glarenciam excurrit, cunctis fibi obviis deletis, Hexamilioque everfo & in ruderum congeriem redacto, mancipiis etiam ultra fexaginta millia captis, retroceffit.

Halil Baffa Moratem iterum ad imperii res adminiftrandas reducit anno Chrifti 1446. juxta annales Turcicos, fed verifimile eft anno 1440. accidiffe.

Joh. Huniades exercitum adverfus Turcos ducit.

Huniades fugit, & fugienti inftat Morates 1448. Octobr. 18. pugnatum.

Edit Parif. pag. 125.

Moratis in Peloponefum expeditio anno mundi 6954. Novemb. 27. Morates Hexamilium oppugnavit. Decemb. 10. occupavit anno Chrifti 1446.

CAPUT XXXIII.

Johannes Imperator moritur, & Constantinopolim Constantinus Despota venit, Moratemque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adrianopolim venit, Imperator salutatur, & de imperii rebus tractat. Moratis mores & ingenium, morbus, & insomnium ante mortem ei oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Servia Despotæ filiam, novercamque suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, & pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. Principum & urbium legationes ad Moratem.

Johannes Imperator moritur anno 6957. mundi, Christi 1448. Octobr. die 31.

PER idem tempus Imperator Johannes longa annorum serie podagra conflictatus, post reditum ex Italia multis curis ac sollicitudinibus oppressus, cum propter Ecclesiarum perturbationem ac dissensionem, tum ob Despœnæ interitum, morbo correptus est, & paucos post dies Romæorum ultimus Imperator ipse fato cessit. Qui ergo Constantinopoli res imperii administrabant, legatos ad Constantinum miserunt, qui in urbem eum adducerent. Is legatos ad Moratem misit, donis verbisque suavibus animum ejus captavit, & offensionum præteritarum omni causa remota placavit. Morates etiam cum uxorem dare filio suo decrevisset, a Principibus Armeniæ finitimis sponsam ei petivit. Turcatiris filiam Turcomanorum, qui ultra Cappadoces siti sunt, principis. Hanc affinitatem non ambiebat, quod viribus, ac divitiis sibi par esset: verum quia ditiones illius Turcatiris Turcopersas & Caramanum interjacebant; poteratque cum eo societatem belli semper inire filius suus, qui Amasiæ provinciam regebat; Caramano ab inferioribus seu maritimis locis, & Cara Jusup (id est nigro Josepho) a superioribus bellum inferentibus sese opponere. Intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcumque, opemque ab eo sperabat. Unum itaque Vezirorum suorum Saricium misit, qui illam summo honore & gloria ornatam, thesauros multos secum ferentem, dotemque ditissimam domo paterna abduxit. Morates hujus sponsæ socer ut ad fretum Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei obviam misit, manumque expeditam militum, qui susceptam Adrianopolim in principis palatium deduxerunt. Lætus admodum & hilaris sponsam excepit Imperator, nuptiarumque celebrationi initium dedit, invitatis omnibus ditionis suæ ducibus & principibus, cum Turcis, tum Christianis: qui multis cum donis præsto fuere, nuptialibusque festivitatibus interfuere. Mense Septembri eas celebrare cœperunt, & transacto Decembri nuptialibus festis finem imposuerunt. Qui etiam patris sponsæ servi domestici ipsam comitati erant, opipare habuit Morates, & omnimodis beneficiis affectos ad propria remisit; Filium deinde suum novum maritum cum uxore in Lydiam Asiæ minoris provinciam, ut eam regeret, dimisit. Cumque post medium Januarium Magnesiam venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus advenisset, cursorum unus, ad instar

Constantinus Constantinopolim venit, & Moratem sibi conciliat.

Edit. Paris. pag. 126.

Mehemetes Turcatiris filiam uxorem ducit.

Morates nurui obviam proceres aulæ mittit.

Nuptiarum solemnitates per tres menses celebratæ.

Mehemetes novus sponsus in Asiam redit.

Moratis obitus.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ποδαλγίᾳ πιεζόμενος ἐν πολλοῖς ἔτεσι, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ Ἰταλίας ἐν πολλαῖς θλίψεσι, καὶ δυσφορίαις ὤν, πῇ μὲν διὰ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ταραχήν, πῇ δὲ διὰ τὴν ἐκδημίαν τῆς δεσποίνης, κατέλαβεν αὐτὸν νόσος, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐτελεύτησεν, ὕστατος βασιλεὺς χρηματίσας Ῥωμαίων. τὸν δὲ Κωνσταντῖνον πέμψαντες, οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ πρέσβεις στείλας εἰς τὸν Μουράτ, καὶ δεξιώσας αὐτὸν σὺν δώροις, καὶ μειλιχίοις λόγοις εἰρήνευσεν αὐτόν, ἄρας ἐκ μέσου πάντα τὰ παρεληλυθότα σκάνδαλα. βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἠγάγετο νύμφην ἐκ τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια κειμένων, θυγατέρα τοῦ Τουργατὴρ ἀνδρὸς ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖσε παρακειμένων Τουρκομάνων, ὑπὲρ ἄνω Καππαδόκων. ὁ δὲ συγγένειαν ταύτην οὐ κατεδέξατο, ὡς ἐν δυνάμει, καὶ πλούτῳ ἰσοπαρίζων αὐτῷ. ἀλλ' ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Τουρκοπέρσων καὶ τοῦ Καραμάν, οἰκῶν ὁ ῥηθεὶς Τουργατήρ, εἶχε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ Ἀμασείᾳ ἡγεμονεύοντι υἱῷ τοῦ Μουράτ, καὶ προσκρούειν καὶ τῷ Καραμὰν κάτωθεν ὁρμῶντι, καὶ τῷ Καρὰ Ἰουσοὺφ ἄνωθεν, καὶ μεσιτευούσης τῆς συγγενείας, ἐλπίζει παρ' αὐτοῦ τὴν τυχοῦσαν ἀρωγήν, καὶ βοήθειαν· ἔθετο καὶ στείλας ἕνα τῶν αὐτοῦ βεζυρίδων τὸν λεγόμενον Σαριτζίαν, ἤγαγεν αὐτὴν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης καὶ δόξης, φέρουσαν θησαυροὺς πολλούς, καὶ φερνὴν πολυτάλαντον. ὁ δὲ Μουρὰτ καὶ πενθερὸς αὐτῆς μαθὼν ἐγγίζουσαν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιουπόλεως, ἀπέπεμψε μεγιστᾶνας ἀπ' Ἀδριανοῦ, καὶ στρατὸν πεζῶν, καὶ ὑπάντησιν ποιήσαντες, ἤγαγον εἰς τοὺς οἴκους τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανουπόλει. ὁ δὲ ἡγεμὼν μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδεξάμενος τὴν νύμφην, ἤρξατο τελεῖν τοὺς γάμους. καὶ καλέσας πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἀρχηγούς, καὶ ἡγεμόνας οὕτω Τούρκους, καθὰ Χριστιανούς, ἅπαντες ἦλθον σὺν δώροις πολλοῖς ἑορτάσοντες τὰ γαμήλια· ἀρξάμενοι ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν μῆνα Δεκέμβριον, ἐτελειώθη καὶ ὁ γάμος· τοὺς σὺν αὐτῇ δὲ ἐλθόντας οἰκείους τοῦ πατρὸς αὐτῆς δαψιλῶς φιλοφρονήσας, καὶ παντοίαν εὐεργεσίαν ἀμείψας εἰς τὰ ἴδια ἔπεμψε· τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεόνυμφον ἅμα τῇ γυναικὶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Λυδίᾳ ἀπέλυσεν· ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνησίαν τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς ἤδη μεσαζομένου, καὶ παρελθόντος τούτου ἄγων ὁ Φεβρουάριος πέμπτην, εἷς τῶν ταχυδρόμων ὡς αὐτόπτερός τις αἰετὸς ἐπέστη, δεδοὺς αὐτῷ γραφὴν εἰς χεῖρας ἀσφαλῶς κατε-

πεπραγισμένην. ἀνοίξας οὖν αὐτὴν καὶ ἀναγνοὺς, ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἡ δὲ γραφὴ ἦν σταλεῖσα παρὰ τῶν Βεζύρηδων τοῦ τε Χαλὶλ, καὶ τῶν ἑτέρων. ἐδήλουν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν τοῦ ἀναγνώσαντος μὴ βραδῦναι, ἀλλ' εἰ δυνατὸν ἐπιβῆναι πηγάσῳ ἵππῳ πτερόεντι, καὶ ἀφικέσθαι ἐν Θρᾴκῃ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς τὰ πέριξ ἔθνη ἡ ἀγγελία τῆς τελευτῆς τοῦ ἡγεμόνος. ὃ καὶ πεποίηκεν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιβὰς ἑνὶ τῶν δρομαίων Ἀραβικῶν ἵππων. οὐκ εἶπεν ἄλλο τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, πλὴν, ὁ ἀγαπῶν με ἀκολουθείτω μοι. αὐτὸς δὲ ταχέως ᾤχετο· ἔχων ἔμπροσθεν τοὺς οἰκείους δούλους τοξότας, καὶ ὡς ἀνδρείους ἀμφοτεροδεξίους εἰπεῖν γίγαντας πάντας πεζούς. τοὺς δὲ ξιφοφόρους, καὶ ἀκοντιστὰς ἱππέας ὄπισθεν· καὶ δὴ ἐν ἡμέραις δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίας διαβὰς τὸν πορθμὸν ἐν Χερρονήσῳ κατέστη. καὶ ἀναμείνας ἐν Καλλιουπόλει ἄλλας δύο ἡμέρας, τοῦ συναθροισθῆναι τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἔτι τὸν ταχυδρόμον πέμψας ἐν Ἀδριανοῦ, ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ ἐν Χερρονήσῳ διάβασιν. καὶ διαλαλίας συχνῆς γενομένης καὶ φήμης ἁπανταχοῦ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἐν Καλλιουπόλει, ἵνα μὴ ὁ συρφετώδης ὄχλος ἀτακτήσας ἀφηνιάσει· ἔθος γὰρ ἦν αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς τῶν ἡγεμόνων ἐνεργεῖν στάσιν· διὰ τοῦτο τὴν τελευτὴν πολλάκις κρύπτοντες, λέγουσι τῷ λαῷ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἀσθενεῖ. καὶ τοῦτο ποιοῦσιν ὅτε ὁ μέλλων διαδέξασθαι οὐχ εὑρίσκεται ἐν ᾧ τόπῳ ὁ τελευτῶν ὑπάρχει. μετὰ ταῦτα ἀπάρας ἀπὸ Καλλιουπόλεως, συνήρχοντο πλήθη πολλὰ προσκυνοῦντες αὐτόν. ἐλθόντος δὲ πλησίον τοῦ κάμπου, ἐξῆλθον ἅπασα ἡ τάξις τῆς ἡγεμονίας, οἵ τε Βεζύρηδες, καὶ Σατράπαι, καὶ ἔπαρχοι, καὶ δήμαρχοι, καὶ οἱ τῆς μιαρᾶς αὐτῶν θρησκείας μύσται, καὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἐν ἐπιστήμαις, καὶ τέχναις ἀσχολούμενοι, καὶ μέρος πολὺ τοῦ συρφετώδους λαοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπάντησιν. ἐλθόντος δὲ τοῦ ὄχλου κατὰ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος, ὡς μίλιον ἓν στιχηδὸν, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων πάντες, πεζοὶ τὴν πορείαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐβάδιζον. ὁ δὲ ἡγεμὼν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἔφιπποι ἐποχούμενοι. ἐλθόντων δὲ ὡς ἄχρι ἡμίσεος μιλίου, ἄκρας σιωπῆς ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν οὔσης, ἀθρόον στάντες κοπετὸν μέγαν μετὰ δακρύων ἀνήγειραν· τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀποβὰς τοῦ ἵππου ἐποίησε, καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἔπραττον, ἐν βοαῖς καὶ ὀλολυγμοῖς τὸν ἀέρα πληροῦντες. καὶ ἦν ἰδεῖν μέγα πένθος καὶ κοπετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. συνελθόντες οὖν καὶ προσεγγίσαντες ἀλλήλοις, προσεκύνησαν οἱ μεγιστᾶνες τὸν ἀρχηγὸν, ἀσπασάμενοι τὴν αὐτοῦ χεῖρα. καὶ ἐπιβάντες τῶν ἵππων εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει ἄχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου· καὶ τοῦ ἡγεμόνος εἰσελθόντος, ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια ἀνεχώρησε. τῇ δὲ ἐπαύριον παραστάσεως γενομένης μεγάλης κατὰ τὸ ἔθος (καὶ πλέον τι, ὡς τοῦ ἡγεμόνος ἔτι ὄντος νέου, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ νεωστὶ εἰσελθόντος) ἐν τῇ καθέδρᾳ τῇ πατρικῇ καθεσθεὶς (ὡς οὐκ ὄφελον, πλὴν παραχωρήσει Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν) ἵσταντο ἐξ ἐναντίας πάντες οἱ σατράπαι ἀπὸ μακρόθεν, καὶ οἱ Βεζύρηδες τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅ, τε Χαλὶλ Πασίας, καὶ ὁ Ἰσαὰκ Πασίας. οἱ δὲ τούτου Βεζύρηδες Σιαχὴν ὁ Εὐνοῦχος, καὶ Ἰμπραὴμ ἦσαν προσεγγίζοντες αὐτῷ κατὰ τὴν συνήθειαν· τότε ὁ ἡγεμὼν Μεχεμὲτ ἐρωτήσει τὸν Σιαχὴν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα. τί ὅτι ἀπὸ μακρόθεν ἵστανται οἱ μεσάζοντες τοῦ ἐμοῦ πατρός; κάλεσον αὐτούς, καὶ εἰπὲ τῷ Χαλὶλ ἵστα-

aquilæ celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsignatam ei tradit: qua resignata, ac lecta patris sui obitum didicit Mehemetes. Illam scripserant Veziri Halil scilicet ac cæteri, qua patris ejus mortem nunciabant: hortabanturque ut ea lecta profectionem suam minime differret; sed, si possibile fuerit, equum Pegasæum conscenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinæ principem obiisse rescivernt, proficisceretur. His paruit, & confestim cursorem equum Arabicum conscendit, nihil præterea magnatibus suis, quam ista, locutus: QUI ME DILIGIT ME SEQUATUR. Eum itaque diligenter abeuntem Celeripedes servi domestici sagittarii, velut ambidexteri gigantes, præcedebant. Equites jaculatores & ensiferi sequebantur: biduoque a Magnesia in Chersonesum freto superato pervenit. Duobus sequentibus diebus Callipoli substitit, ut eos qui secuti fuerant, expectaret. Cursorem etiam Adrianopolim præmisit, qui eum in Chersonesum trajecisse nunciaret. Crebris deinde sermonibus & fama ubique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs infima tumultu excitato ferociret. Consueverant enim in principum mutatione populi seditionibus agitari: quare morte sæpius celata, principem morbo laborare apud multitudinem rumores disseminant: eaque arte, cum successor longius abest a locis, in quibus decessor obiit, eam deludunt. Cum Callipoli discessisset, iter pergenti populi multi, ut eum venerarentur, obviam venerunt. Et ubi agro Adrianopolitano appropinquavit, omnes aulæ ordines officialesque Veziri, Satrapæ, provinciarum & oppidorum rectores, impuræque suæ religionis mystæ & doctores, quique scientiarum ac artium periti erant; multitudo denique plebis in ejus occursum egressi sunt. Postquam illa multitudo uno milliari obviam principi ordinatim processit, equis omnes desiliunt, & pedes incedunt. At princeps & qui comites ei adesant, equis insidebant. Milliaris deinde semissem emensi, labiis compressis magnoque silentio, gradum stiterunt, planctumque ingentem cum lachrymis omnes simul ediderunt. Ipse quoque princeps equo tunc desilit, quique in ejus comitatu erant, pariterque, ac illi, planxerunt, clamoribus & ejulatibus aerem verberantes. Illa die luctum ingentem ac planctum ab utraque parte cernere erat. Ubi convenerunt Magnates principem, ejus manum deosculati, venerati sunt. Conscensis deinde equis urbem ingressi, principemque comitati usque ad Palatii portam processerunt, ipsoque palatium ingresso, in domum unusquisque suam divertunt. Postridie cum frequentes ad concionem ex more (etiamque quam antea celebriorem, quod princeps juvenis, & nuperrime imperium adeptus esset) convenissent, sedebat ipse in solio paterno (quod utinam non contigisset: verumtamen Deo permittente factum propter peccata nostra) coram vero & procul patris sui Satrapæ & Veziri Halil, & Isaac Bassæ stabant. Ejus vero Veziri Siachin Eunuchus & Abrabamus, ut mos est, ei adstabant. Tunc Imperator Siachin Mesazontem suum interrogavit. *Quare patris mei Mesazontes procul stant? ipsos voca, & dic Halili ut locum consuetum repetat. Isaacus ve-*

Mehemetes in Europam transit.

Edit. Paris. pag. 127.

Callipolim venit Mehemet.

Mors principis celata.

Mehemeti obviam eunt Aulici & plebs universa.

Modus ab eis servatus.

In luctum & ejulationes effusi Turci ob Moratis obitum.

In folio imperatorio sedet Mehemetes.

Halil Bassa dignitatem Vezirlucatus retinet, Isaacus Anatoliæ præfectus.

Edit. Parif. pag. 128.

ro cum cæteris orientis præfectis Prusam abeat, ut patris mei cadaver sepulturæ mandet: Provinciisque orientalibus præfectus earum curam gerat. His auditis celeri passu ad ejus manum deosculandam accedunt; & Halil Mesazontis dignitatem retinuit. At Isaacus magnatibus plurimis stipatus cadaver principis defuncti magna pompa deducit, quod postmodum in ædicula sepelivit, quam vivens Morates construxerat: dumque funus effertur, nummorum magnam vim pauperibus distribuit Isaacus.

Moratis mors qualis fuerit.

Morates equidem haud diuturno gravique morbo conflictatus fato cessit, verum longe, quam suus pater, doloribus & ægritudinibus minus vexatus. Hoc ei tributum Dei decreto mihi videtur; cui hujus viri erga genus humanum benigna mens, & erga pauperes miseratio perspectæ erant.

Moratis mores & ingenium.

Non solum enim, quæ cum genere ac impia superstitione sibi conjunctis jurejurando fœdera sanciverat, integra semper servavit: sed etiam pactis conventis cum Christianis stetit. Si quando enim pacis conditiones a Christianis violatæ fuerunt, fœderaque confusæ, Dei oculum, cui nihil est absconditum, non latuerunt; ab iisque injuriarum acceptarum vindex ille meritas pœnas exegit. Non perduravit tamen ipsius ira, nec partam victoriam barbarus est persecutus. Nullius gentis eversionem totalem cupiebat: sed quam primum victi pacem per legatos petere voluerunt, ad eos admittendam promptus erat, & pace confecta dimittebat pugnas aversatus, concordiæque studiosus. Hac de causa pacifica morte nec ferro properata, pacis pater eum remuneratus est: quatuorque tantum diebus decubuit.

Morates quietis captandæ causa in insulam Adrianopoli vicinam accedit.

Is aliquot adolescentibus comitibus palatio suo relicto in insulam urbi vicinam trajecit: hanc fluvius in alveos divisus longam lætamque efficit, in cujus pingui solo pecoribus apta pascua virent, ac luxuriant; ibique greges ovium, mulorum & equorum, quos princeps originis generosæ habet, armenta pascunt. In ea quoque insula egregiæ ac splendidæ ædes visuntur, cum ad balneorum usum, tum ad delicias, utilitatesque & commoda, pro anni tempestate captandas comparatæ. Multos illic dies privatim cum suis sibi familiarissimis transigere decreverat, at a caris & laboribus, quibus nuptiarum celebratione defessus fuerat, respiraret. Ad insulam cum transiisset, diem unum genio præter consuetudinem indulgens exegit.

Morates obiit anno Christi 1450. Febr. die 2. at Annales Turcici & Historiæ mortuum affirmant anno Hegiræ 855. qui cœpit anno 1451. Febr. die 3. feria 4. *Vide Notas* *pag. 129.*

Sequenti die in palatium se transferri jubet, capitis gravedine premi, corporisque partes omnes stupore correptas esse questus. Cum ergo per triduum morbo decubuisset, secunda Februarii die objit, anno mundi 6958. (*Christi* 1450.) Fertur ipsi post nuptias antequam in insulam abiret nocte quadam tale insomnium oblatum esse.

Morati insomnium oblatum.

Virum specie ac habitu terribili coram ipso adstitisse, & pavore perculsi manum apprehendisse, quemque annulum in pollice manus dextræ gestabat princeps, vir ille visus a pollice detractum in vicinam digitum indicem immisit: inde extractum in sequentem medium induxit, deinceps in sequentem, ac tandem minimo digito postremoque imposuit: quo peracto excussum ex principis digito annulum vir ille evanescens secum abstulit. Somno solutus Princeps divinos suos ac somniorum interpretes ad se vocavit, & per insomniam visum sibi

A καὶ ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἀπελθέτω ἐν Προύσῃ σὺν τοῖς λοιποῖς τῆς ἑῴας ἄρχουσι, παραδοῦναι τὸ σῶμα τοῦ ἐμοῦ πατρός. ἐχέτω δὲ καὶ τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων τὴν φροντίδα. Ἀκούσαντες οὖν ταῦτα, παρευθὺ δραμόντες κατὰ τὸ σύνηθες ἠσπάσαντο τὴν αὐτοῦ χεῖρα· καὶ ὁ μὲν Χαλὴλ ἔμεινε μεσάζων· ὁ δὲ Ἰσαὰκ λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ ἡγεμόνος σὺν πλείστοις ἄρχουσι καὶ οἰκονομίᾳ πολλῇ, εἰς Προῦσαν ἀπῆλθε, καὶ ἔθαψεν αὐτὸ ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πλεῖστα νομίσματα κενώσας ἐν χερσὶ πενήτων ἐν τῇ κηδείᾳ. Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μουράτ, οὐκ ἦν πολυχρονοσωδέστατος, οὔτ' ἀχθηφόρος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀτιμωρητότερος, καὶ παθῶν καὶ νόσων ἐλευθερώτερος. οἶμαι B Θεοῦ κρίναντος κατὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὸ κοινὸν εὔνοιαν, καὶ τὴν συμπαθεστάτην πρὸς τοὺς πένητας διάθεσιν· οὐ μόνον γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῦ κατὰ γένος, καὶ κατ' ἀσέβειαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς Χριστιανοῖς, ἃς ἐνόρκους συνθήκας ἐπράττετο, ταύτας εἰς τέλος ἀσινεῖς, καὶ ἀδόλως ἐφύλαττεν· εἰ γάρ ποτε καὶ παρασπονδὰς τῶν Χριστιανῶν τινὲς, καὶ παραβάσεις τῶν ὅρκων μεταχειρισθέντες, τὸν ἀλάθητον τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμὸν οὐκ ἔλαθον· καὶ τὴν δίκην δικαίως τιμωρηθέντες παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐκδικητοῦ, οὐκ εἰς μακρὰν τὰ τῆς μήνιδος ἐξετείνοντο πλέθρα. ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην οὐ κατεδίωκεν ὁ βάρβαρος, οὐκ εἰς τέλος τὸν ἀφανισμὸν ἐδίψα τοῦ τυχόντος ἔθνους. ἀλλ' ἅμα οἱ ἡττηθέντες διὰ πρέσβεων τὰ τῆς εἰρήνης ἐσκέψαντο, C καὶ αὐτὸς προθύμως ἐδέχετο, καὶ τοὺς πρέσβεις μετ' εἰρήνης ἀπέλυε, μισῶν τὰς μάχας, ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην· καὶ ὁ πατὴρ τῆς εἰρήνης ἀντεμέτρησε τὴν τελευτὴν τοῦ βαρβάρου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἐν μαχαίρᾳ. ἦσαν δὲ αἱ τῆς νόσου πᾶσαι ἡμέραι τέσσαρες. ἐξελθὼν γὰρ ἐκ τοῦ παλατίου σὺν ὀλίγοις νεανίσκοις, διέβη τὴν νῆσον, ἣν οἱ ποταμοὶ διαρραγέντες πλησίον τῆς πόλεως, αὐτὴν εἰς εὐρυχωρίαν κατέστησαν, καὶ λιπαρᾶς οὔσης τῆς γῆς, βοσκήματα, καὶ τροφαὶ τῶν ἀλόγων ζώων χλοεραὶ φύονται. ἀγελάζονται γὰρ ἐν αὐτῇ φορβάδες, καὶ ἡμίονοι, καὶ ἵπποι οἱ ἀγέρωχοι τοῦ ἡγεμόνος, οἰκοδομάς τε διαφορωτάτας εἰς θάλψιν τε καὶ τέρψιν κατὰ καιροὺς, καὶ πᾶν ἄλλο χρήσιμον εἰς ἀπόλαυσιν. ἐβούλετο δὲ διατρίψαι D ἡμέρας ἱκανὰς ἐκεῖ ἰδιάζων σὺν ὀλίγοις οἰκειοτάτοις πρὸς ἀνάψυξιν καὶ ἀνακωχὴν τῶν φροντίδων, καὶ κόπων τοῦ παρελθόντος γάμου. διαβὰς οὖν, καὶ ποιήσας ἡμέραν μίαν, καὶ τρυφήσας οὐχ ὡς σύνηθες, τῇ ἐπιούσῃ ἐκέλευσεν ἄγεσθαι εἰς τὸ παλάτιον, εἰπὼν ὡς κεφαλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα καταβαρὲς, καὶ ναρκῶδες πιέζει. κατακλιθεὶς οὖν, καὶ τρεῖς ἡμέρας νοσήσας ἐπιλειψυχήσας ἀπέθανε δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ ,ϛϡνη. ἔτος. λέγεται δὲ ὅτι μετὰ τοὺς γάμους, καὶ πρὸ τοῦ διαβῆναι τὴν νῆσον μιᾷ τῶν νυκτῶν ἰδεῖν ὅραμα τοιοῦτον· ἕνα φοβερὸν ἄνδρα ἑστάναι ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τὸν δὲ συσταλέντα τῷ φόβῳ ἐκράτησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς ὁ φανεὶς ἀνήρ. ἐφόρει δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ σφενδόνην χρυσῆν, εἰς τὸν ἀντίχειρα E δάκτυλον. ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανεὶς τὴν σφενδόνην ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ἡγεμόνος, ἔβαλεν αὐτὴν ἐν τῷ λιχανῷ τῷ μετὰ τὸν ἀντίχειρα, εἶτα ἐξορματίσας αὐτὴν ἐκ τοῦ δακτύλου τοῦ λιχανοῦ ἥρμοσεν αὐτὴν εἰς τὸν μεσαίτατον δάκτυλον. μετὰ δὲ τοῦτον εἰς τὸν μετὰ τὸν μεσαίτατον, καὶ αὖθις εἰς τὸν ὕστατον τὸν μικρόν. μετὰ ταῦτα ἐκβαλὼν τὴν σφενδόνην ὁ φανεὶς, καὶ λαβὼν ἀφανὴς γέγονε. καὶ ὁ ἡγεμὼν ἔξυπνος γενόμενος προσκαλέσα-

το τοὺς αὐτοῦ μάντεις εἰρηκὼς τὸ ὁραθέν. αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν σφενδόνην τῇ ἡγεμονίᾳ διέκρινον, τοὺς δὲ δακτύλους, τὸν μὲν πρῶτον εἰς αὐτόν, τοὺς δὲ ἄλλους εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν αὐθεντεύσοντας ἐξ αὐτοῦ. ἕτεροι δὲ κρύβδην καὶ σιωπηρῶς τὸν μὲν μέγαν δάκτυλον τὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς ὕστατον χρόνον διέκρινον, τὴν δὲ ἀφαίρεσιν τῆς σφενδόνης, τὴν δεσποτείαν. τὰς δὲ εἰσάξεις, καὶ ἐξάξεις τῶν ἑτέρων τεσσάρων τῶν τῆς σφενδόνης δακτύλων, τὸν μετ' αὐτὸν ἡγεμονεύσειν μέλλοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῆς ἡγεμονίας ἐσύγκρινον, καὶ τότε τέλος ἕξει ἡ τυραννίς. Ἀλλ' ἐπανιώμεθα αὖθις πρὸς τὴν διήγησιν, καὶ ἴδωμεν, τί τὸ αἱμοβόρον τοῦτο θηρίον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ κατέφθειρε, καὶ κατεδαπάνησε, καὶ εἰς τέλος ἠφάνισε. Πέμψας τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ταφὴν ἐν τῇ Προύσῃ, αὐτὸς ἤρξατο ἐρευνᾷν τὰ ταμεῖα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς πατρικούς, καὶ εὑρὼν ἀναριθμήτους ἐν ἀργυροῖς σκεύεσιν, ἐν χρυσοῖς, ἐν λίθοις τιμίοις, καὶ ἐν νομίσμασι πολυταλάντοις, αὐτὸς οἰκείᾳ σφραγῖδι κατασφραγίσας ἐν τῷ ταμείῳ πάλιν ἀπέθετο· εἶτα εὑρὼν παιδίον ἄρρεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς μηνῶν ὀκτὼ ἀπογεννηθὲν ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Σινώπης Σπενδιὰρ νομίμης γυναικός. καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο. ὄντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδὸς, καὶ μητρυιᾶς αὐτοῦ τῇ Ἀμέρᾳ ἐν τῷ παλατίῳ ἕνεκα παραμυθίας τοῦ τυράννου, στείλας ἕνα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐβρενὲζ Ἀλὶν ὀνόματι, πρωτοστράτορος ὢν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ῥηθείσης τὸ παιδίον ἔπνιξεν. ἐπὶ τῇ αὔριον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλὶν ἐθανάτωσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ παιδὸς, καὶ μὴ βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡρμόσατο· τὴν δὲ ἑτέραν αὐτοῦ μητρυιὰν τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότου Σερβίας χριστιανικωτάτην οὖσαν ἐβούλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἑτέρῳ τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναι· ἀλλὰ φοβηθεὶς μήπως ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν τῶν Οὔγγρων μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἔτι μὴ παγιωθείσης, ἀλλὰ ἀκμὴν εἰς σύστασιν προχωρησάσης, ὃ ἐβουλήθη οὐκ ἐδυνήθη πρᾶξαι. ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μουράτ, καὶ τὸν Μεχεμὲτ τὴν ἡγεμονίαν ἀναζωσάμενον, εὐθὺς ἀποκρισιαρίους ἔπεμψε παραμυθῆσαι αὐτόν, καὶ παρηγορῆσαι ὡς ἀπορφανισθέντα· καὶ τὰς συνθήκας καὶ συνωμοσίας, ἃς εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεῶσαι, καὶ ἀσφαλίσασθαι δι' ὅρκων. ἔτι τε καὶ τὴν θυγατέρα ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ ἴδια· ἃ καὶ πεποίηκεν, οὐχ ὡς θέλων εἰρηνικῶς, καὶ εὐνοϊκῶς διάγειν καὶ ἡγεμονεύειν, ἀλλὰ καιρὸν ἐξαγοράζων. ὅταν γὰρ λάβῃ ἐκεῖνος ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσει. ταῦτα καὶ ἕτερα τὴν ἀρνίου δορὰν ὑπενδυθεὶς ἔπραττε, λύκος ὢν καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως. φιλοφρόνως οὖν δεξιωσάμενος τοὺς ἀποκρισιαρίους, καὶ ἐνωμότους συνθήκας δοὺς καὶ λαβών, ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, στείλας καὶ τὴν αὐτοῦ μητρυιὰν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε, καὶ τιμῆς. εὐεργεσίας τε πλείστας, καὶ χώρας ἀπονείμας αὐτῇ ἐκ τῶν ὁρίων Σερβίας, εἰς διατροφὴν, καὶ θεραπείαν παντοίαν αὐτῆς. ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε οἰκοῦντες δύστηνοι Ῥωμαῖοι, καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότῃ Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἡγεμονίας, ἔστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας, καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθέδραν προσαγορεύσοντες, τίνες τίνα; οἱ ἄρνες τὸν λύκον. οἱ στρουθοὶ τὸν ὄφιν, οἱ ψυχορραγοῦντες τὸν θάνατον. ἐκεῖνος δὲ ὁ πρὸ τοῦ ἀντιχρίστου

phantasma eis declarat. Alii itaque annu- In dominatum denotari interpretabantur: digitorum primum seu pollicem ipsum principem significare; cæteris digitis posteros ejus censeri debere, qui successione continua imperio potituri essent. Alii occulte & secreto magnum digitum ultimum vitæ tempus indicare, annulo exutum fuisse ad imperii fasces ab eo deponendas pertinere conjiciebant; annuli porro extractionem & immissionem per cæteros ordine digitos factam, annos successoris in imperio designare, quibus exactis regnare desineret. Verum ad historiæ seriem redeamus, inspiciamusque, quibus fera ista sanguinis avide sitiens perniciem attulerit, quæque consumpserit ac everterit. Patris funere procurato, ejus cadavere Prusam elato, ibique sepulto, arcas & thesauros paternos scrutari cœpit, quos immensos, aureis argenteisque vasis lapillisque pretiosis plenos, signatæque pecuniæ locupletissimos invenit: hancque gazam recondit, & sigillo suo gazophylacium obsignat.

Insomnium variè varii interpretantur.

Infantem deinde masculum invenit, quem pater suus ex principis Sinopes filia conjuge legitima susceperat, cum ipse ancilla natus esset. Cumque infantis mater, in palatium privignum suum Mehemetem consolatura venisset, ipse interim e proceribus suis unum Halim Eurenesis filium primum hostiarium in ædes prædictæ novercæ suæ misit, qui puerum strangularet. Postridie patrati hujus fratricidii Halim quoque morte affecit: puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaacus vocabatur, nuptum dedit. Alteram quoque suam novercam Georgii Serviæ Despotæ filiam, Christianæ pietatis tenacissimam, volebat & ipse alii cuidam servo connubio jungere: sed veritus ne pater ejus Hungaros ad bellum sibi inferendum excireт, antequam recens susceptum imperium stabilivisset, libidine sua abuti prohibitus est. Despota quippe de generi sui Moratis obitu certior factus, & rerum summam obtinere Mehemetem, Apocrisiarios ad eum statim destinat consolandi ac doloris levandi, quod patre orbatus esset, gratia; ut etiam fœdera & pacta, quæ sibi cum ejus patre intercesserant, renovaret, & sacramento stabiliret. Insuper etiam, ut filiam suam repeteret & domum paternam reduceret: quæ omnia Mehemetes præstitit, non eo tamen animo, ut pacifice regnare amicitiamque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quam ubi sibi commodam nactus fuerit, contra jus fasque injurias inferret. Hæc & alia, sub agni pelle, antequam quoque nasceretur, latitans lupus faciebat. Apocrisarios amice benigneque suscepit, mutuoque sacramento fœdera renovavit, & pacifice eos dimisit; simulque novercam ejus patri splendide ac honorifice habitam remisit;· beneficiis etiam ac muneribus quamplurimis eam locupletavit, locis in Serviæ finibus, unde se dignitatemque sustentaret ac tueretur, assignatis: omniaque ad victum, cæterosque vitæ usus suppeterent. Eodem tempore Romani Constantinopolitani ærumnosi ac infelices, Despota quoque Constantinus de novi principis ad imperium evectione certiores facti, legatos consolandi gratia, simulque cum eo gratulandi de principatus initiis, destinant. Verum qui? & ad

Mehemetes fratrem suum laqueo necari jubet.

Edit. Parif. pag. 130.

Mehemetes Georgio Despotæ filiam Moratis viduā remittit.

Legati a Constantino & Byzantinis ad Mehemetem mittuntur.

quem mittebant? agni ad lupum. Passeres ad serpentem, qui mortem sinu gestando ultima suspiria ducunt. Ille vero ptæ Antichristo, Antichristus: Christi domini mei caularum devastator; crucis, & in eum, qui cruci affixus est, credentium hostis; amici personam indutus, Satbanæ, qui in anguem se transformaverat, discipulus legatos suscipit, nova fœdera pangit, Deum falsi prophetæ sui, & prophetam sibi cognominem impurosque ejus libros jurat, angelos & archangelos testatus pacem se servaturum: & per totum vitæ tempus cum urbe & Despota Constaotino, cum omnibus circumjectis oppidis & castris hujus ditioni subditis, amicitiam ac concordiam sibi intercessuras. Quo etiam affectu animoque benevolo pater suus erga Imperatorem Johannem, qui prædecesserat, & Constantinum Despotam se gesserat, eodem, quamdiu vixerit, ipsos se prosecuturum. His speciosis promissis donum adjecit, Romæorum imperio trecenta millia asprorum ex annuis reditibus locorum, quæ Strymon alluit, largitus. Ærumnosissimi eam pecuniam petierunt, unde Orchanem Othmanicum alerent, cæterosque sumptus ei necessarios facerent. Amicitia itaque ex animi sententia firmiter stabilita, legati læti redierunt. Qui pariter ex Walachia venerant, & Bulgaria: insulares quoque Mitylenæi, Chii, Rhodii & Genuenses Galatam incolentes undequaque profecti donis allatis eum, Dæmonem revera carnivorum, venerati sunt, & accepta ab eo fide discesserunt.

Pax inter Constantinum & Mehemetem firmata.

Trecenta asprorum millia in alendo Orchane Osmanico a Mehemete soluta.

Edit. Paris. pag. 131.

Legati principum ad Mehemetem.

A ἀντίχριστος, ὁ τῆς τοῦ Χριστοῦ μου ποίμνης φθορεὺς, ὁ ἐχθρὸς τοῦ σταυροῦ, καὶ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγέντα, φιλικὸν προσωπεῖον ἐνδυθεὶς, ὡς μαθητὴς τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς ὄφιν Σατανᾶ, ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ γράφει νέας διαθήκας, καὶ ὀμνύει Θεὸν τοῦ ψευδοπροφήτου, καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ προφήτην, καὶ τὰς μιαρὰς αὐτοῦ βίβλους, καὶ ἀγγέλους, καὶ ἀρχαγγέλους, τοῦ στέργειν καὶ ἐμμένειν ἐφ' ὅρῳ ζωῆς αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, καὶ ὁμονοίᾳ μετὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δεσπότου Κωνσταντίνου, σὺν πᾶσι τοῖς περιχώροις καὶ πόλεσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δεσποτείαν. καὶ τὴν εὔνοιαν, καὶ διάθεσιν ἣν ἐκέκτητο ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ προβεβασιλευκότος, καὶ τοῦ δεσπότου Κωνσταντίνου τοῦ νῦν, ἐν αὐτῇ τῇ γνώμῃ, καὶ αὐτὸς ζῆσαι, καὶ τεθνῆξαι· ἐπέκεινα δὲ τύπων τῶν καλῶν ὑποσχέσεων, ἐδωρήσατο καὶ κατ' ἔτος τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν παρὰ τὸν Στρύμονα κειμένων χωρίων ἀριθμὸν ἀσπρῶν τ'. αἰτήσαντες ταῦτα οἱ τελαίθλιοι ἕνεκα τροφῆς, καὶ ἑτέρας ἐξόδου τοῦ Ὀρχὰν τοῦ προλεχθέντος ἀπογόνου τοῦ Ὀθμάν. καὶ δὴ καλῶς κατὰ B τὸ δοκοῦν ποιήσαντες τὴν ἀγάπην ἀπίεσαν καὶ αὐτοὶ χαίροντες· ὁμοίως καὶ οἱ τῆς Βλαχίας, καὶ οἱ τῶν Βουλγάρων, καὶ οἱ τὰς νήσους κατοικοῦντες Μιτυληναῖοι, Χῖοι, Ῥόδιοι, ἐκ τοῦ Γαλάτου Γενουῖται, ἐκ πάντων ἐλθόντες σὺν δώροις προσεκύνησαν τῷ ὡς ἀληθῶς σαρκοφόρῳ δαίμονι, καὶ λαβόντες τὰ πιστὰ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἀπίεσαν.

CAPUT XXXIV.

Mehemetes inducias cum Janco, id est Johanne Hunniade, triennales componit: Caramano bellum infert. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falsoque coronatum esse Constantinum significant. Halil Bassa Græcos increpat, & Mehemetes legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcos variis modis vexare incipit Mehemetes, & ad Bospori angustias castrum ædificat. novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemete expostulant, qui superbe respondet, & minatur. Arx ad Bospori fauces ædificata. Ager Constantinopolitanus vastatus: Byzantinis bellum indicit Mehemetes.

OMNIBUS, ut iste malignus putabat, rite & ut e re sua erat compositis, cum Christianis universis ficta pace icta: induciisque in tres annos cum Jango Hungariam regente pactis: in Caramanum bellum hanc causam prætexens movet. Quod cum inter se Christianosque, quibus benevolum se præstabat, quamvis gente ac religionis ritu omnino disjunctos, amicitia mutua sincera nec simulata intercederet: Caramanus interim Musulmanus ipse, Mahometisque religionis cultor, semper & ubique bellum & turbas excitare, arrepta occasione imminentis rebus Othmanicis periculi, non cessaret. Consultatione habita id decrevit, & libidini suæ fortunam obtemperantem habuit. Antea enim Mehemetes intellexerat, Caramanum Moratis morte comperta ultra fines imperii sui excurrisse: castra tria & longum agrorum tractum subegisse: quæ equidem Morates a majoribus suis non acceperat, sed Caramano viribus superior, ut in superiori-

Induciæ inter Mehemetem & Hunniadem.

Caramano bellum infert Mehemetes.

C Τὰ πάντα δὲ οὖν, ὡς αὐτὸς ἐλογίζετο, ἀπαρτίσας καλῶς ὁ κακὸς, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν πεπλασμένως ἐνδείξας ἅπασι τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ σὺν αὐτοῖς τῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρίας τῷ Ἰάγγῳ, τελῶν ἐτῶν εἰρήνην ἀσφαλισάμενος, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμὰν ἐστράτευε προφάσει αἰτίας. ὡς αὐτὸς τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει φίλος ἀκίβδηλος, καὶ οἱ Χριστιανοὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχουσιν ἀδόλωτον ἀλλοεθνεῖς ὄντες, καὶ ξένης θρησκείας· ὁ δὲ Καραμὰν Μουσουλμάνος ὤν, καὶ λατρεύων τὰ τοῦ Μωάμεθ, ἀεὶ καὶ πάντοτε οὐ παύεται διεγείρων πολέμους καὶ ταραχὰς ἐν καιρῷ περιστάσεως. βουλευθεὶς οὖν ἠθέλησε, καὶ θελήσας ἐγένετο. ἔφθασε γὰρ ἐνωτισθεὶς ὁ Μεχεμέτ, ὡς ὁ Καραμὰν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Μουρὰτ κατέδραμεν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτοῦ, καὶ ἐχειρώσατο φρούρια τρία, καὶ γῆν ἱκανήν· ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκ τῶν προγόνων, ἡ τῶν φρουρίων καὶ τῆς γῆς τοῦ Μουρὰτ κατοχή, ἀλλὰ πρὸ ὀλίγων χρόνων ἐκ τῶν τοῦ Καραμὰν καταδυναστειῶν ἀφήρπασεν, ὡς

καὶ

καὶ ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν· εὗρεν οὖν εὔλογον αἰτίαν ὁ υἱὸς τοῦ ἅρπαγος κατὰ τοῦ πρώην ἀδικηθέντος, καὶ διὰ τοῦτο ἀνιρρεύσαντος τὰ ἴδια, σὺν δυνάμει κατ' αὐτοῦ ἐστράτευσε. καὶ δὴ περάσας τὸν πορθμὸν σὺν τοῖς στρατεύμασι τῆς δύσεως, καὶ εἰς τὴν Προῦσαν ἀναμείνας τὰ τῆς ἀνατολῆς στρατεύματα, ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Κοτύαιον ἀφίκετο· κἀκεῖθεν εἰς Σαλουταρίαν τῆς Φρυγίας, τὸ καὶ Καράσαρον παρὰ Τούρκοις λεγόμενον, ἐγγὺς ὂν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Καραμάν. τότε ὁ Καραμὰν ἀκούσας τὴν ἄφιξιν τοῦ Μεχεμὲτ, ἔστειλε πρέσβεις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, αἰτῶν λύσιν τῶν ἐσφαλμένων σὺν ἀποδόσει τῶν, ὧν ἀφείλετο, φρουρίων. Καὶ ὁ τύραννος κατένευσε δι' αἰτίαν ἣν λέξων ἔρχομαι. ἡ γὰρ μωρὰ τῶν Ῥωμαίων συναγωγὴ ἐσκέψατο τινὰ ματαίαν βουλὴν στείλασα πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, λέγοντες πῶς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. οὔπω γὰρ ἦν στεφθεὶς, ἀλλ' οὐδὲ στεφθῆναι ἔμελλε διὰ τὸ προρρηθὲν, πλὴν βασιλέα ἐκάλουν Ῥωμαίων· λέγουσιν οὖν πρῶτον τὰ τῆς πρεσβείας μηνύματα τοῖς μεσάζουσι, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων τὴν κατ' ἔθος ἀσπρῶν τριακοσίων χιλιάδων ποσότητα οὐ καταδέχεται. καὶ γὰρ ὁ Ορχὰν, ὅς ἐστι καὶ αὐτὸς υἱὸς τοῦ Οθμὰν, καθὰ καὶ ὁ ὑμέτερος ἀρχηγὸς Μεχεμὲτ, ὑπάρχει, τέλειος ἀνὴρ τῇ ἡλικίᾳ· καὶ καθ' ἑκάστην συρρέουσιν ἅτε πλεῖστοι πρὸς αὐτὸν κυριολογοῦντες, καὶ ἀρχηγὸν ἀναγορεύοντες. αὐτὸς δὲ θέλων φιλοτιμῆσαι, καὶ δωρήσασθαι οὐκ ἔχει ποῦ τὰς χεῖρας ἁπλῶσαι. αἰτῶν οὖν τὸν βασιλέα, ὁ βασιλεὺς οὐκ εὐπορεῖ τοῦ δοῦναι πόσον, ὅσον αἰτεῖ. ἐκ τῶν δύο οὖν ἓν αἰτούμεθα, ἢ τὴν πρόσοδον διπλασιάσατε, ἢ τὸν Ορχὰν ἀπολύομεν. οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο χρέος ἡμέτερον τὸ τρέφειν τοὺς Οθμάνου παῖδας, ἀλλὰ δεῖ τρέφεσθαι ἐκ τῶν δημοσίων. ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν ἡ τούτου κατάσχεσις, καὶ ἡ μὴ τοῦ ἐκβῆναι τῆς πόλεως κώλυσις. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω ὁ Χαλὶλ Πασίας ἀκούσας, καὶ γὰρ ἦν διὰ παντὸς φίλος τῶν Ῥωμαίων ἐκ δύο τινῶν αἰτιῶν, ἡ μὲν μία τὸ εἶναι πρᾳεῖ κατὰ γνώμην καὶ ἥμερον, ἡ δὲ ἑτέρα ὅτι ἦν δωρολήπτας. καὶ εἴ τις αὐτῷ διελέγετο φέρων ἐπὶ χεῖρας χρυσίον καὶ δεικνύων ὡς κάτοπτρον, ἀπροσκόπτως ἀπέπτυε διὰ γλώττης ἄνευ φόβου πάντα λόγον σκληρόν. ἀκούσας οὖν τοὺς παρὰ τοῦ βασιλέως λόγους καὶ συγκλήτου τοὺς μηνυθέντας τῷ ἡγεμόνι Μεχεμὲτ, οὕτω πρὸς τοὺς ἀποκρισιαρίους ἐφθέγξατο· ὦ ἀνόητοι καὶ μωροὶ Ῥωμαῖοι, τὰ τῆς διανοίας ὑμῶν πανουργεύματα οἶδα ἐγὼ πρὸ πολλοῦ, ἄφετε ἃ κατέχετε. ὁ παρωχηκὼς ἡγεμὼν ἥμερος, καὶ εἰς πάντας ἀκραιφνὴς φίλος ἐτύγχανε, καὶ χρηστῆς συνειδήσεως ἄνθρωπος· ὁ δὲ νῦν ὑμέτερος ἡγεμὼν Μεχεμὲτ οὐκ ἔστι τῆς τοιαύτης γνώμης, ἣν ὑμεῖς θαρρεῖτε. καὶ γὰρ εἰ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀποδράσοι Κωνσταντινούπολις, πρὸς τὸ θρασὺ καὶ ἄγριον, καὶ ὁρμητικὸν αὐτοῦ λέγω, γινώσκων γνώσομαι ὅτι ἔτι Θεὸς παραβλέπει τὰς ὑμῶν διαβουλὰς, καὶ διαστροφάς· ἄνθρωποι μωροὶ, τῆς χθὲς, καὶ πρότερον γενομένης μεθ' ἡμῶν ἐνόρκου πρᾶξιν ἄδη φέρομεν, καὶ εἰ δυνατὸν εἰπεῖν τὰ γεγραμμένα οὔπω ἐξήρανται. νῦν δὲ διότι τὴν ἀνατολὴν διαβάντες, καὶ ἐν Φρυγίᾳ διάγοντες θέλετε φοβῆσαι ἡμᾶς, δεικνύοντες τὰ παρ' ὑμῶν κατεσκευασμένα συνήθη μορμολύκια; οὐκ ἐσμὲν παιδάρια ἄνευ γνώσεως, ἢ δυνάμεως. εἴ τι δύνασθε πρᾶξαι πράξατε. εἰ βούλεσθε τὸν Ορχὰν δεῖξαι ἡγεμόνα ἐν Θρᾴκῃ δείξατε. εἰ τοὺς Οὔγγρους μελετᾶτε διαπεράσαι τὸν Δάνουβιν,

bus narravimus, ante paucos annos eripuerat. Nactus ergo justam causam raptoris filius, ei, qui nudius tertius injuria adfectus erat, & propterea recuperare sua tentaverat, bellum infert. Jamque fretum transvectus cum copiis occidentalibus, dumque orientis exercitus el se conjungerent Prusæ transacto tempore, inde Cotyæum abiit; unde in Phrygiam Salutariam, Turcis Carasarin dictam, vicinam Caramani finibus perrexit. Cognita Mehemetis profectione Caramanus magnates aliquot suæ ditionis legatos ad eum misit, qui admissorum veniam orarent ac peterent, & ablata castra reddere paratum esse dicerent. Quibus propter dicendam mox causam tyrannus acquievit. Romæorum enim stultus ac insipiens cœtus consilium imprudens iniit, dum ad eum legatos destinant, qui Constantinum Imperatorem salutatum esse nunciarent. Hunc, quamvis nondum coronatum, nec ob prædictas causas coronandum, Romæorum Imperatorem nihilominus appellabant. Mesazontibus itaque, ut mos est, quæ in mandatis habebant exponunt legati, queruntur que Romæorum Imperatorem consuetam asprorum trecentorum millium pensionem annuam non accepisse. *Orchanes enim*, inquiunt, *Othmani prosapia, æque ac Dux vester, oriundus est, vir ætatis perfectæ: ad quem singulis diebus quamplurimi confluunt; dominum ducemque appellant, ac salutant. Ipse vero, unde ipsis largiatur, donisque honoret, non habet: ideoque Imperatorem rogat: qui petenti, cum ipsum pecunia deficiat, satisfacere nequit. Alterum itaque postulamus, aut duplam pensionem nobis solvi: vel Orchanem liberum dimittere nobis licere. Neque enim Othmani posteros alere tenemur: sed in id ex ærario vestro pecunia erogari debet; illius custodiendi, & ne urbe profugiat prohibendi, nobis oneris satis incumbit.* Hæc & similia audivit Halil Bassa, qui Romæis duabus de causis favebat; quod facilis ac mansuetæ indolis esset: quodque dona libenter ab iis acciperet. Siquis sane quovis de negotio cum eo acturus, aurum in ejus manum misisset; & tanquam politum speculum ostendisset: sermones quantumvis asperos, sine offensionis metu effutire poterat. Cum, inquam, audisset, quos ab Imperatore & Senatu Mehemeti principi legati sermones afferebant: eos sic allocutus est: *O stulti & insipientes Romæi, consilia vestra astuta & fraudulenta jamdiu est cum intelligo; illa omittite. Defunctus princeps, & rectæ conscientiæ vir, idemque mansuetus, sinceram cum omnibus amicitiam colait; Noster vero modernus Mehemetes non ea est, quam vos persuasi estis, sententia. Si namque manus ipsius, cujus audacia, ferocitas & impetus mihi perspecti sunt, Constantinopolis effugerit, tunc certissime cognoscam, calumnias vestras mentemque pravam Deum vindicare nondum velle. Viri fatui, quam heri & nudius tertius pacem sacramento invicem adacti sancivimus, domum tantum non portamus; &, si ita dicere liceat, in tabulis exarata scriptura nondum desiccata est. Nunc vero quare in Anatoliam transiistis & in Phrygiam venistis, ostentatione terriculamentorum, vobis ea more consuetorum, metum nobis injecturi? Viribus invalidi, & rerum notitia carentes pueri haud sumus. vos, siquid valetis, efficite. Orchanem si Thraciæ principem renunciare vultis, hoc agite. Si Hungaros ad Danubium accersere cogitatis, tra-*

Phrygia Salutaris, Turcis Carasar.

Caramanus per legatos veniam errorib, & pacem a Mehemete petit.

Constantinopolitanorum ad Mehemetem legatio.

Edit. Paris. pag. 132.

Constantinus numquam coronatus.

Græcorum legatorum verba ad Veziros.

Halilis Bassæ ad legatos verba.

Græcos increpat, eorumque stultitiam carpit.

Edit. Parif. pag. 133.

jiciant ipsi. Si vestra quoque invadere, quæque ante plures annos amisistis, repetere ac recuperare vobis propositum fuerit, id quoque licet. Id vos tamen scire velim, nihil horum ex voto vobis cessurum: quin etiam ea eripientur vobis, quæ possidere existimatis. Ista omnia denique Domino meo nunciabo, quodque visum ei fuerit, fiet. His auditis, ira succensus Mehemetes anceps animi hærebat: cum Caramano propterea ad pacis conditiones adductus est, quem totis viribus pessumdare decreverat. Verum ita secum cogitabat rationibus his motus; *Dum*, inquit, *in Anatolia dego, Romæorum Imperator cæteras gentes Christianas in me concitabit, & Orchanem liberum dimittet; harumque nationum ope occidentis provinciæ Romæis cedent, dum Orchanes orientem retinebit.* Hæc & similia animo volvens, sereno ac mansueto vultu Caramani legatos admittit: minaces sermones opportune ad eos habet: mansuete ac benigne alias præter tempus alloquitur, donec pacem sacramento adactus constituisset, & amice complexus dimisisset. Ad Imperatoris autem legatos hæc verba respondit: *Adrianopoli brevi aderimus; illuc cum venerimus, omnia, quæ Imperatori & urbi necessaria sunt, nobis exponite: quodcunque rogaveritis, id præstare paratus sum.* His & aliis sermonibus blandis usus, eos dimisit. Mehemetes ergo paucis diebus fretum transfrectus Adrianopolim accessit: statimque quemdam servorum suorum in regionem ad Strymonis ripas sitam mittit, qui reditus Imperatori concessos ei solvi vetaret: illorumque administratores & procuratores, qui anni unius solummodo pensionem perceperant, expelleret. Hoc peracto rem aliam damnosam admodum ac perniciosam Romæis aggreditur? Hyeme adventante per provincias singulas occidentis ac orientis edicta promulgari jubet, mandatque, ut fabri & architecti mille, in unoquoque loco ratione multitudinis eorum habita, operarii etiam numero fabrorum congruentes, & calcis coctores congregarentur: &, ut omnia verbo dicam, cuncta quæ ad opus absolvendum, & ad comportandas materias necessaria erant, vere apperente præsto essent, ad castrum in ostio sacro supra Constantinopolim ædificandum. Hoc nuncio tam ingrato ac acerbo aliaro, Romæi, qui Constantinopolim, quique Thraciam & Asiam incolebant, insulares etiam Christiani, animi ægritudine ac mœrore consumpti, alios sermones ad invicem præter istos non habebant. *Nunc vicinus est urbis finis: portenta imminentis genti nostræ ruinæ nunc videbuntur: dies antichristi advenerunt. Quid de nobis statuetur? quid faciemus? Vita nobis Domine prius eripiatur, quam oculi servorum tuorum urbis eversionem videant. Ne dicant inimici tui Domine, ubi sunt sancti, qui urbem illam tueantur?* Has voces cum ejulatu & fletu non solum Constantinopolitani, sed & cuncti Christiani per Anatoliam, insulas, & occidentem dispersi, easdem lachrymis ac lamentis mixtas fundebant. Mehemetes vere inchoato, undequaque artifices & operarios collegit. At Imperator Adrianopolim legatos misit, non quæ vellet, aut reditus duplo ampliores sibi dari, per eos petiturus: sed ejusmodi orationem legati ad Mehemetem habuerunt. *Annus jam centesimus agitur, vel etiam plures elapsi sunt, ab erepta nobis per atavum tuum Moratem Or-*

Mehemetes verbis legatorum Græcorum offensus, cum Caramanis pacem sancit.

Mehemetis ad legatos Græcorum responsum.

Reditus Constantino concessos solvi vetat Mehemetes.

Castrum novum ædificare Mehemetes ad fauces Bospori in Europæ litore parat, qua novitate omnes Christiani percelluntur.

pag. 134.

Constantinus legatos ad Mehemetem mittit.

Legatorum ad Mehemetem oratio.

A ἐλθέτωσαν· εἰ καὶ ὑμεῖς βούλεσθε τὰ καταδραμεῖν καὶ λαβεῖν, ἃ πρὸ πολλῶν ἀπωλέσατε, τοῦτο ποιήσατε. πλὴν γινώσκετε, ὅτι εἰς οὐδὲν τούτων εὐδοκιμήσετε, ἀλλὰ μᾶλλον, καὶ ὃ δοκεῖτε ἔχειν ἀρθήσεται ἀφ᾽ ὑμῶν. πλὴν ἐγὼ ἀναγγελῶ τῷ Κυρίῳ μου, καὶ τὸ αὐτοῦ βουλητὸν γενέσθω. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Μεχεμὲτ καὶ θυμοῦ πλησθεὶς, οὐκ εἶχέ τι ποιῆσαι, καὶ τῷ Καραμὰν συνηνέσατο, εἶχε γὰρ ἐπιλογισμὸν τοῦ ἀφανίσαι αὐτὸν κατὰ κράτος. ἀλλὰ κατὰ νοῦν ἐσκόπει, μήπως ὁ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων, ἐν τῇ ἀνατολῇ ὄντος μου, προσκαλέσηται τὰ λοιπὰ ἔθνη τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐκβαλοῖ, καὶ ἀπολύσοι τὸν Ορχὰν, καὶ σὺν τῇ ἀρωγῇ τούτων γενήσεται Κύριος τῆς ἀνατολῆς, καὶ τὰ τῆς B δύσεως παραχωρήσει τοῖς Ρωμαίοις· Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λαβὼν κατὰ νοῦν βλέπει τοὺς πρέσβεις τοῦ Καραμὰν ἱλαρῷ βλέμματι, καὶ κατὰ καιρὸν ἐπαπειλητικοὺς λόγους αὐτοῖς ἐδίδου, παρὰ καιρὸν δὲ καὶ πρᾴους, ἕως οὗ τὴν εἰρήνην ἐνόρκως ἠσφαλίσατο, καὶ μετ᾽ ἀγάπης ἀπέπεμψε. τοὺς δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβεις ἀπεκρίνατο· ὡς ἤδη διασυντόμως ἐν Αδριανουπόλει μέλλομεν εἶναι, κἀκεῖ ἐλθόντες ἅπαντα τὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῇ πόλει ἀναγκαῖα ἀναγγείλατέ μοι, καὶ ἑτοίμως ἔχω τοῦ δοῦναι πᾶν τὸ ζητούμενον. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἑτέροις μειλιχίοις λόγοις κολακεύσας ἀπέλυσεν. Ο δὲ Μεχεμὲτ διαβὰς δι᾽ ὀλίγων ἡμερῶν τὸν πορθμὸν, καὶ ἐν τῇ C Αδριανοῦ εἰσελθὼν, παρευθὺ στείλας ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐν τοῖς κατὰ τὸν Στρύμονα χωρίοις, ἐκώλυσε τὴν πρόσοδον τὴν εὐεργετηθεῖσαν τῷ βασιλεῖ. καὶ τοὺς ἐπιβλέποντας, καὶ οἰκοδεσποτεύοντας ταύτην ἐδίωξε, τὸν πρῶτον χρόνον μόνον γευσαμένης. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἑτέρου ἥψατο λίαν ἐπιζημίου, καὶ θανασίμου κατὰ Ρωμαίων. χειμῶνος γὰρ ἀρξαμένου προστάγματα, καὶ διαλαλίας εἴτε δύσει, εἴτε ἀνατολῇ ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ, τὸ ἑτοιμάσαι οἰκοδόμους τεχνίτας χιλίους, καὶ ἐργάτας, κατὰ ἀναλογίαν τῶν τεχνιτῶν, καὶ ἀσβεστοκαύστας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν ἐργασίαν καὶ παρακομιδὴν, τὸ εἶναι ἑτοίμους ἐν ἔαρι, εἰς κατασκευὴν κάστρου ἐν τῷ στομίῳ D τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ ἄνω τῆς πόλεως. τότε οἱ Ρωμαῖοι ἀκούσαντες τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντίνου, καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ Ασίᾳ τε, καὶ Θρᾴκῃ, καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις οἰκοῦντες Χριστιανοὶ ὑπεραλγήσαντες, ἐξηράνθησαν, οὐκ ἦν ἐν ἀλλήλοις γλῶσσα ἢ διαλαλία, πλήν. Νῦν τὸ τέλος ἤγγισε τῆς πόλεως· νῦν τὰ σήμαντρα τῆς φθορᾶς τοῦ ἡμετέρου γένους· νῦν αἱ ἡμέραι τοῦ Αντιχρίστου· καὶ τί γενώμεθα; ἢ τί ποιήσομεν; ἀρθήτω ἀφ᾽ ἡμῶν ἡ ζωὴ ἡμῶν Κύριε, καὶ μὴ ἴδοισαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δούλων σου τὴν φθορὰν τῆς πόλεως, μηδὲ εἴπωσιν οἱ οἱ ἐχθροί σου Δέσποτα, ποῦ εἰσιν οἱ φυλάσσοντες ταύτην ἅγιοι; ταύτην γὰρ τὴν φωνὴν σὺν κλαυθμῷ οὐ μόνον οἱ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς σποράδην οἰκοῦν- E τες Χριστιανοὶ, καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις, καὶ οἱ ἐν τῇ δύσει τὸ αὐτὸ μετὰ κλαυθμοῦ ἐβόων. Ο δὲ Μεχεμὲτ, ἤδη τοῦ ἔαρος ἀρξαμένου, ἔστειλεν ἁπανταχοῦ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἐργάτας συνάγων. Ο βασιλεὺς δὲ στείλας ἐν Αδριανουπόλει πρέσβεις, οὐχ ὅτι ζητῆσαί τι τῶν ἂν ἠβούλετο, οὐδὲ διπλασιάσαι τὴν πρόσοδον, ἀλλ᾽ εἶπον αὐτῷ· Ημεῖς ἤδη τὴν σήμερον ἔτος ἐστὶ τὸ ἑκατοστὸν καὶ ἐπέκεινα, ἀφ᾽ οὗ τὴν Αδριανούπολιν ὁ σὸς πάπ-

πος Μουρὰτ ὁ τοῦ Ὀρχὰν υἱὸς ἔλαβε. καὶ ἔκτοτε συνθήκας ποιήσαντες οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ κατερχόμενοι, μέχρι σοῦ, οὐδεὶς ἐμελέτησε πύργον, ἢ καλύβην πῆξαι ἐν τῇ αὐλῇ τῆς πόλεως. εἰ γὰρ καὶ αἰτία τις ἐβλέσκετο καὶ μάχην ἀμφότεροι συνῆψαν, ἀλλὰ δι᾽ ἄλλης συμβιβάσεως τὰ τῆς εἰρήνης ἐπράττοντο. ὁ γὰρ σὸς πάππος ὁ Μεχεμὲτ βουληθεὶς ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν κειμένῃ τοῦ πορθμοῦ γῇ κτίσαι φρούριον, παρακλητικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, τὴν αἴτησιν οὐ μικρὰν ὁ Μεχεμὲτ πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἐποίησεν. ὅθεν καὶ κατένευσεν ἐπὶ σκοπῷ, ὅτι ἐν τῇ ἀνατολῇ ᾠκοδόμητο τὸ ἔργον. καὶ ἡ ἀνατολὴ πᾶσα πρὸ χρόνων πολλῶν ἦν αὐτοῖς προσῳκειωμένη. τὸ δὲ νῦν τῶν σῶν καλῶς ἐχόντων πάντων σὺν σοὶ, ὁρῶμεν ἀσφαλῶς ὅτι μέλλεις τὴν θάλασσαν τὴν Ποντικὴν ἄβατον ποιῆσαι τοῖς Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκτονῆσαι, καὶ τὰς εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων κομμερκίων κωλῦσαι· δεόμεθα οὖν, ταύτην τὴν βουλὴν ἀπόκοψον, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου γνήσιοι, καθὰ καὶ σὺν τῷ πατρί σου τῷ χρηστῷ ἡγεμόνι. εἰ βούλει καὶ τέλος διδόναι, δώσομεν. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἀπεκρίνατο. Ἐγὼ ἐκ τῆς πόλεως οὐ λαμβάνω τι, ἐκτὸς τῆς τάφρου οὐκ ἔχει, οὔτε κέκτηταί τι. καὶ γὰρ εἰ ἤθελον κτίσαι ἐν τῷ ἱερῷ στομίῳ φρούριον, οὐκ εἶχε δίκαιον τοῦ κωλύειν με. πάντα γὰρ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν εἰσὶ, καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν κείμενα τοῦ στομίου φρούρια, καὶ ἐντὸς αὐτῶν Τοῦρκοι κατοικοῦσι· καὶ τὰ ἐν τῇ δύσει ἀοίκητα ἐμά εἰσι, καὶ γὰρ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐπ᾽ ἀδείας τοῦ οἰκῆσαι. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ποίᾳ στενοχωρίᾳ ὑπέστη καὶ δεινῇ περιστάσει ὁ ἐμὸς πατὴρ, ὅταν τοῖς Οὔγγροις ὁ βασιλεὺς συνετέθη, καὶ διὰ ξηρᾶς ἐλθόντες ἐκεῖνοι, διὰ θαλάσσης τὰς τῶν Φράγκων τριήρεις ἐν ταύτῃ τῷ Ἑλλησπόντῳ ἤγαγεν, καὶ τὸν Καλλιουπόλεως πορθμὸν ἀποκλείσαντες οὐκ ἐδίδουν πορείαν τῷ ἐμῷ πατρί. ἀναβὰς οὖν μέχρι τοῦ τόπου τοῦ ἱεροῦ στομίου ἐγγὺς, καὶ ἐν τῷ πολιχνίῳ ὃ ἐδείματο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, σὺν ἀκατίοις περάσας, Θεοῦ εὐδοκοῦντος. καὶ γὰρ αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκεῖ κατεσκόπευον τοῦ κωλῦσαι τὴν διάβασιν· ἐγὼ δὲ ἐκαθήμην ἐν Ἀδριανουπόλει παιδίον ὢν, ἐκδεχόμενος τὴν τῶν Οὔγγρων ἄφιξιν· οἱ δὲ Οὔγγροι ἐληλάτουν τὰ πέριξ τῆς Βάρνης, καὶ ὁ βασιλεὺς εὐφραίνετο, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος ἐδυσφόρει, καὶ οἱ Καβιέλδες ἐχαίροντο. τότε ὁ ἐμὸς πατὴρ περάσας μετὰ πολλοὺς τοὺς κινδύνους, ὤμοσε τοῦ ποιῆσαι κατ᾽ ἀντικρὺ τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πρὸς ἀνατολὴν ἕτερον φρούριον πρὸς δύσιν· ἐκεῖνος οὐκ ἔφθασε τοῦ ποιῆσαι, ἐγὼ τοῦτο μέλλω ποιῆσαι Θεοῦ ἀρωγοῦντος. τί με κωλύετε; ἢ οὐκ ἔξεστι ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς ὃ βούλομαι; ἀπέλθετε, εἴπατε τῷ βασιλεῖ· ὁ νῦν ἡγεμὼν οὐκ ἔστι τῶν πρώην ὅμοιος· ἃ οὐκ ἠδυνήθησαν ἐκεῖνοι ποιῆσαι, οὗτος ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ εὐκόλως ἔχει τοῦ πρᾶξαι· καὶ ἃ οὐκ ἐβούλοντο ἐκεῖνοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. καὶ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ νῦν ἕνεκα τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀφαιρεθήσεται τὴν δοράν. Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες τοῦ τυράννου τὴν ὀργὴν καὶ θυμὸν πνέουσαν ἀπόκρισιν, εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν ἀναγγείλαντες τῷ βασιλεῖ πάντα. Τότε οἱ τῆς πόλεως ἅπαντες ἐν ἀγωνίᾳ, καὶ φόβῳ συνεχόμενοι ἀλλήλοις ὁμιλοῦντες ἔλεγον. οὗτός ἐστιν ὁ μέλλων εἰσιέναι ἐν τῇ πόλει, καὶ φθεῖραι, καὶ αἰχμαλωτίσαι τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ καταπατῆσαι τὰ ἅγια, καὶ ἀφανίσαι τοὺς τιμίους ναοὺς, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κείμενα λείψανα θεοφόρων

chanis filium Adrianopoli: & ab illo tempore, principum genus ab eo ducentium nullus præter te tugurium, ne dum turrim, in urbis ipsius vestibulo post iusta fœdera ponere cogitavit. Quamvis enim suborta belli causa, ad pugnam ventum sit, ad conditiones tamen pacis descensum postea; & reconciliata concordia in tranquillum iterum statum res constitutæ sunt. Voluerat olim avus tuus Mehemetes, in littore orientali freti castrum a fundamentis excitare: quare ut id ab Imperatore Manuele consequeretur, diu multumque, ut filius patrem solet, eum precatus persuadere conatus est. Illi tandem annuit, & castrum in litore orientali ædificare permisit; cum etiam multos ante annos ab ejus majoribus tota Anatolia possessa fuisset. Tu vero, quicum pacifice, & prout decet, nos gerimus, videris procul dubio navigationem Ponti Euxini intercipere velle; ab ea Francos arcere: urbem fame enecare, & consumere; reditusque, qui ex mercium vectigalibus in ea percipiuntur, rescindere. Hoc consilium a nobis exoratus omitte; quam cum patre tuo optimo principe amicitiam coluimus, tecum fidelem ac integram servabimus. Tributum insuper, si nobis imperas, id pendere parati sumus. Ad ista respondit Mehemetes. *Quod urbis sit, quæ extra fossas nihil possidet, nec dominium habet, non occupo. Si ad sacrum etenim ostium ædificare castrum volui, id me facere nullo jure prohiberi possum. Omnia quippe castra ad ortum ostii sacri sita, quæque Turci habitant, ditioni meæ subdita sunt. Qui vero agri derelicti occasum spectant, mei sunt; cum in illis Romæi secure degere nequeant. Num meministis ad quas angustias pater meus redactus fuerit, quantaque pericula ipsi impenderent, quo tempore fœdus cum Hungaris Imperator pepigit. Hi dum terra moverunt, navibus suis Franci Hellespontum usque provecti sunt; & Callipolitano freto præcluso, patrem meum transitu arcuerunt; qui superiora loca petiit, & ad castrum, a patre suo prope ostium sacrum constructum, venit: ubi cum acatiis, quamvis illic imperatoriæ triremes transitum impedituræ stationem haberent, Deo favente trajecit. Per id tempus Hungarorum adventum, qui Varnæ vicina loca populabantur, expectando puer etiamnum Adrianopoli degebam. At Imperator lætus exultabat, & gente Musulmanorum ærumnis pressa Canurides gaudebant. Multa post pericula exantlata superato freto, juravit pater meus, castrum aliud se excitaturum in occidentali litore, e regione ejus quod in orientali positum est. Tempus illi ad id opus non superfuit, quod nunc Dei ope adjutus aggredior. Ut quid vetatis? annon mihi licet in ditione mea quod libuerit facere? Abite. Imperatori talia nunciate. Cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores sui haud componendi sunt; quæ non potuerunt illi præstare, prompte ac facile perficere hic potest: quæ noluerunt, valde vult. Quicumque vero deinceps legationem hac de re obierit, ei vivo pellis detrahetur.* Legati ubi responsa Tyranni, iram & furorem spirantia, acceperunt, in urbem revertuntur, & cuncta ad Imperatorem referunt. Universi tunc cives animam propemodum agentes, metu correpti ac attoniti colloquiis mutuis hæcce agitant: *Hic est qui urbem occupaturus & devastaturus est; cunctos sub jugum mittet, sacra pedibus conculcabit. Egregia & eximia templa solo æquabit; depositasque in iis virorum divino spiri-*

Mehemetes legatis respondet.

Edit. Paris. pag. 135.

Sæva ac immanis verba Mehemetis ad legatos.

Constantinopoleos cives asperis Mehemetis verbis attoniti sedent.

su plenorum ac martyrum reliquias, per plateas & trivia dissipabit ac disperdet. Hei! quid faciemus? quo aufugiemus? hæc & alia, vitæ suæ ærumnas ac miserias deflentes, lamentis ac ejulatinnibus verba intercisa mittebant. At Mehemeti, vere jam ineunte mense Martio elapso, parata jam erat calx, in furnis plurimis ad Cataphygia constructis cocta, quotidie in destinatum locum comportata. Advectæ etiam e Nicomedia & Heraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subvecti; omnesque principis Imperio obsecuti, cum qui munera & magistratus gerebant, tum orientis ac occidentis provinciis præfecti, ductis secum iis a quibus operæ exigebantur, illuc abierunt. Ipse etiam princeps Adrianopoli profectus ast ad locum, in quo castri fundamenta designaturus erat. Infra Sosthenium itaque, Phoneam antiquitus dictam, in acclivi loco determinato triangularis figuræ fundamenta jaci præcipit: idque celeriter factum. Castrum hocce oppositum ei quod avus suus extruxerat, Bascesen appellari jussit, quod latine redditum nomen *capitis amputatorem* significat.

Ad Bosgori fauces arx ædificata.

Sedulitas principis in arce ædificanda.

Ædificandi castri munia suis ita distribuit. Halilis Bassæ alterum castri angulum mari adjacentem curæ commisit, ut turrem prægrandem arci firmæ ac validæ parem in illo angulo ædificaret. Zaganum angulo continentem spectanti præposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Saricіæ tertiam turrim in tertio angulo erigendam mandavit: illaque turrium trias, quæ totidem propugnacula & arces erant, suorum impensis absolvitur. Cæterum mœnium, & aliarum castri partium curam in se princeps recepit. Cernera tunc erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadisi (id est judices) jussi adducebant: capitis quippe pœna imperium detrectantibus a Tyranno indicta erat. Is unicuique fabro singulos cubitos, qui mille erant, assignavit: binasque operas extra castri ambitum, & intra totidem, materias fabris laborantibus ministrantes operas attribuit. Innumeri etiam aderant, lapides, calcem, lateresque coctos portantes. Ipsi proceres lapides & calcem, Tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. Omnes porro illæ materiæ ex continente opposita afferebantur; & ex locis Byzantio vicinis, jacentia rudera superborum quondam templorum extracta in id opus fuere. Inter quæ etiam columnas quasdam advexerunt ex templi ruderibus, quod militiæ cælestis Duci Michaeli olim dicatum fuerat. Cives interea aliqui zelo religionis impulsi ad Turcos prohibendum urbe exierunt; qui capti fuerunt, ferro omnes periere. Postquam animadvertit Imperator Tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere statuit, & per Apocrisarios ab eo poscit præsidiarios, qui vicos suburbicarios, illorumque incolas tuerentur: ne Turci huc & illuc vagantes segetes agricolarum corrumperent, cum æstas jam instaret, propemodum maturas. Varia etiam ei dona, ac esculenta etiam & potulenta quotidie, vi ac necessitate coactus, mittvbat; draconem ferum honora prosecutus. Verum Mehemetes servorum suorum aliquos misit, quibus mandat, ut diligenter speculentur & observent, na Turcos, qui ad pascendum mulos equosve, sive alia veterina animalia castro ædificando

Edit. Paris. pag 236.

Omnium assiduitas in opere præstando. Mehemetis crudelitatem metuentium.

Templi S. Michaelis rudera arci extruendæ inserviunt.

Constantinus a Mehemete præsidiarios petit, qui suburbicarios agros ab incursionibus palantium Turcorum protegerent.

Mehemetes contra ex agris suburbicariis suos commoda percipere jubet.

ἀνδρῶν καὶ μαρτύρων, ἐν ταῖς πλατείαις καὶ τῶν τριόδων ἐναπορρίψαι· οἴμοι τί πράξωμεν; ποῦ φύγωμεν; Ταῦτα, καὶ ἕτερα οἱ δυστυχεῖς κλαίοντες τὴν αὐτῶν ζωὴν ἐταλάνιζον. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἔαρος ἄρξαντος, καὶ Μαρτίου μηνὸς ἤδη παρεληλυθότος, ἡ ἄσβεστος ἕτοιμος γέγονεν, ἐν τοῖς καταφυγίοις τοὺς καμίνους παμπληθεῖς ἐργασάμενοι καθ᾽ ἑκάστην ἐξέφερον· ἐκ δὲ Νικομηδείας καὶ Ποντοηρακλείας τὰς δοκούς, ἐκ δὲ τῆς ἀνατολῆς τοὺς λίθους. κατὰ δὲ τὸ προσταχθὲν προλαβόντες ἅπαντες οἱ ἐν ἐξουσίᾳ, οἱ ἐν τῆς ἐπαρχίαις τῆς ἀνατολῆς, τῆς δύσεως μεθ᾽ ἑαυτῶν τοὺς ἀγγαρευθέντας ἀπήεσαν. Τότε καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανουπόλεως κατέντησεν ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἔμελλε δεῖξαι τῆς πήξεως τὸν θεμέλιον τοῦ κάστρου. καὶ δὴ καταλαβὼν μίαν ῥαχίαν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἔκπαλαι Φονέα, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχήματι τὸν θεμέλιον ὡρίσατο πηγνύειν, ὃ καὶ γενόμενον, τὸ κλεῖσμα τοῦ κάστρου Πασκεσὴν ἐκέλευσε καλεῖσθαι, ἐξελληνιζόμενον δὲ ἑρμηνεύεται, κεφαλοκόπτης, ἔχον ἀντικρὺ καὶ τὸ φρούριον ὃ ἐδείματο ὁ πάππος αὐτοῦ. διένειμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτω. τῷ μὲν Χαλὴλ Πασίᾳ δέδωκε μίαν τῶν γωνιῶν τῶν ἐς τὴν θάλασσαν κειμένων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἴσα ὑπερμεγέθη, καὶ στερρὸν ὡς ἀκρόπολιν. τῷ δὲ Ζαγάνῳ ἕτερον εἰς τὴν ἑτέραν γωνίαν τὴν κειμένην ἐν τῇ ξηρᾷ, μέγαν καὶ αὐτόν. τῷ δὲ Σαριτζίᾳ ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ. τοὺς αὐτοὺς τρεῖς πύργους ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκροπόλεις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων· τὸ δὲ τεῖχος, καὶ τὴν ἑτέραν ἄλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἀνελάβετο. καὶ ἦν ἰδεῖν συρρέοντα τὰ πλήθη ἐκ τῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς Καδίσι, ἤγουν τοῖς κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου προστάξαντος. καὶ διαμερίσας τὴν κτίσιν ἀνὰ πήχεος τῷ τεχνίτῃ· αἱ τεχνῖται ὡς χίλιοι, καὶ εἰς ἑκάστῳ τεχνίτῃ ὑπουργοὶ δύο ἐγγὺς αὐτῷ, ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ ἔσωθεν ἕτεροι τοσοῦτοι, καὶ τεχνῖται καὶ ὑπουργοί. οἱ δὲ κομίζοντες πέτρας, ἄσβεστος, πλίνθους ὄντους ὑπὲρ ἀριθμόν· καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστᾶνες κατὰ καιροὺς ὑπούργουν, καὶ πέτρας, καὶ ἄσβεστον ἐδίδουν ὁρῶντες τὴν τοῦ τυράννου ὠμότητα. τὴν δὲ παρακομιδὴν, καὶ ἐκ τῆς περαίας, καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἅπασαν, παρὰ τῶν ἐρειπίων τῶν κειμένων τῶν ποτὲ μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐξ ὧν καί τινας κίονας μετακομίσαντες ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ. τινὲς τῶν τῆς πόλεως ζῆλον κινούμενοι ἐξῆλθον τοῦ κωλῦσαι τοὺς Τούρκους, καὶ δὴ συλληφθέντες πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον. Ὁ βασιλεὺς οὖν ἰδὼν, ὅτι εἰς τέλος προχωροῦσι τὰ τοῦ τυράννου βουλήματα, τὴν ἄλλην ἐτράπετο, καὶ δὴ πέμψας ἀποκρισιαρίους ἐζήτει τινὰς δορυφόρους, τοῦ διαφυλάττειν τοὺς εἰς τὰς κώμας τῆς πόλεως Ῥωμαίους· ἵνα μὴ οἱ Τοῦρκοι διερχόμενοι λυμαίνωσι τὴν αὐτῶν γεωργίαν, ἦν γὰρ ἐγγὺς φθάσας τὸ θέρος. στέλλων αὐτῷ καὶ δῶρα δωρήματα, καὶ πρὸς τροφὴν καὶ πόσιν, καθ᾽ ἑκάστην φιλοτιμῶν τὸν ἀγέρωχον δράκοντα ἐξ ἀνάγκης καὶ βίας. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἐκ τῶν αὐτοῦ δούλων ἔστειλε τινὰς, ὁρίσας αὐτοὺς τάχα τοῦ ἐπισκοπεῖν καὶ τηρεῖν τοὺς ζημιουμένους, παραγγείλας αὐτοῖς μὴ κωλύειν εἰς τέλος τοὺς εἰς τὰς κώμας τῶν Ῥωμαίων εἰσερχομένους Τούρκους· τοῦ θρέψαι τὰ αὐτῶν ζῶα,

ὅτε ὑμέτεροι εἰσιν, εἴτε ἵπποι, ἢ ἄλλα τινὰ τῶν ἀχθοφόρων ζώων, ἃ ἐν τῇ δουλείᾳ τοῦ κάστρου τυγχάνουσιν, ἀλλ' ἐᾶν αὐτούς. καὶ ὁπότε οἱ Ῥωμαῖοι θυμωθέντες ἀντιστήσονται τοῖς Τούρκοις, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν τοῖς Τούρκοις ἀντίστητε. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ὁ υἱὸς τοῦ Σπεντιάρ, ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Μουράτ ἀδελφῆς τοῦ Μεχεμέτ, ὃν ὁ λόγος προλαβὼν ἐμνημόνευσεν, ἐκ τοῦ Ἀδραμυττίου, κατὰ τὸ κοινὸν θέσπισμα, καὶ οὗτος σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐκστρατεύσας, ἀπῄει ἐν τῷ ἡγεμόνι ὑπουργήσων καὶ αὐτὸς τὴν κοινὴν ἀγγαρείαν ἐν τῷ κάστρῳ. καὶ δὴ πλησίον πεζεύσας τοῦ πύργου, τοῦ λεγομένου Ἐπιβάτας, ἀπολύσαντες τοὺς ἵππους, καὶ τὰ σκευοφόρα ζῶα ἐν τοῖς καρποῖς τῶν Ῥωμαίων, ἐλυμήναντο τοὺς στάχυας καὶ τὴν ἄλλην παντοίαν χλόην. εἷς δὲ τῶν Ῥωμαίων ὁρῶν τὴν γενομένην ζημίαν ἐν τοῖς πολυκόποις αὐτοῦ γεωργήμασι, δραμὼν ἐδίωξε τοὺς ἵππους ἐκ τοῦ ἀγροῦ. εἷς δὲ τῶν ἱππαλατῶν Τούρκων φθάσας παίει τὸν Ῥωμαῖον. ἄλλος δὲ προσγενὴς τοῦ κυφθέντος ἔδραμε, καὶ μετ' αὐτὸν ἕτερος, ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ξιφήρεις. συμπλακέντες οὖν ἀλλήλοις ἐσφάγησαν ἐκ τῶν Τούρκων, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων. τότε ὁ Καγιάμπεη, οὕτω γὰρ ἦν αὐτῷ ὄνομα, ἐπὶ τὸν αὔριον φθάσας εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν κατὰ τὸ ἔθος, ἀπήγγειλε πάντα τὰ γενόμενα ἐν τοῖς Ἐπιβάταις· καὶ αὐτὸς μὴ δυνηθεὶς ἑτέρας ἀγγελίας, ἢ παραστάσεως, προστάξας αὐτῷ τῷ Καγιάπεη τοῦ ἀπελθεῖν ἐν σπουδῇ σὺν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις, καὶ πατάξαι τούτους ἐν μαχαίρᾳ πάντας τοῦ χωρίου ἐκείνου, ὃ καὶ γέγονεν· ἐλθὼν γὰρ ἐξαίφνης πρωΐ, καὶ οἱ γεωργοὶ ἐξελθόντες εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ θερίζειν, ἐπικαταστάντες οἱ Τοῦρκοι πάντας κατέσφαξαν τὸν ἀριθμὸν ὡς τεσσαράκοντα. Αὕτη αἰτία τῆς μάχης καὶ ἀφανισμὸς τῶν Ῥωμαίων. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ γεγονὸς ἔκλεισε τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ ὅσους ἔτυχεν εὑρὼν ἐντὸς Τούρκους πάντας δεσμώσας ἐν φρουρᾷ ἔθετο. καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς πάλιν ἀπέλυσε. τί γὰρ εἶχε τοῦ δρᾶν; ἔτι ἐν τοῖς εὑρεθεῖσι Τούρκοις ὑπῆρχον ἐκ τοῦ παλατίου τοῦ ἡγεμόνος εὐνουχόπαιδοι, οἳ καὶ παραστάντες τῷ βασιλεῖ εἶπον· Εἰ μὲν ἀπολύσεις ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, πρὸ τοῦ τὸν ἥλιον κλῖναι πρὸς δυσμάς, χάριν εἴσομέν σοι, εἰ δὲ μετὰ δύσιν ἡλίου μὴ εὑρεθέντες ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος, γνῶθι τὸ μετὰ ταῦτα ἀπολυθῆναι οὐκ ἔσται ἡμῖν πρόσχαρι, ἀλλὰ καὶ λίαν θανάσιμον. Διὸ ποίησον εἰς ἡμᾶς ἔλεος, καὶ ἀπόλυσον τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, εἰ δ' οὖν μή, κέλευσον ἀποτμηθῆναι τὰς κεφαλάς· κρεῖττον γὰρ παρ' ὑμῶν τεθνάναι, ἢ παρὰ τοῦ κοινοῦ τῆς οἰκουμένης ὀλέθρου. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκάμφθη τῇ γνώμῃ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. καὶ στείλας ἀποκρισιαρίους πρὸς τὸν τύραννον εἶπεν. Ἐπεὶ τὰς μάχας ᾑρετίσω, καὶ οὔτε ὅρκοις, οὔτε κολακείαις πεισθῆναι ποιῆσαί σε ἔχω, ποίει ἃ βούλει. ἐγὼ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν καταφεύγω, καὶ εἰ θελητὸν αὐτῷ ἐστὶ τοῦ δοῦναι καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖράς σου, τίς ὁ ἀντειπεῖν δυνάμενος; εἰ δὲ πάλιν ἐμφυτεύσει εἰρήνην ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τοῦτο ἀσπασίως ὑποδέχομαι. πλὴν κατὰ τὸ παρὸν λάβε σου τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρκους· ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς πύλας τῆς πόλεως κεκλεισμένας ἔχων, καὶ τοὺς ἔνδον φυλάξω ὅσον ἡ δύναμις· σὺ δὲ καταδυναστεύων δυνάσθης, ἕως ὁ δίκαιος κριτὴς ἀποδώσει ἑκάστῳ ἐμοί τε, καὶ σοὶ τὴν δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ βάρβαρος, καὶ μηδὲ τὸ οἱονοῦν εἰς νοῦν μελετήσας ἀπολογίαν, παρευθὺς ἐκέλευσε διαλαλίαν

inservientia, in agros immitterent vel agerent, ulteous prohibeant illi, quibus damnum inferretur; sed eos libere pascere sinant. Si quando vero Romæi indignati sese opposuerint: tunc etiam Turcis se conjungere, simulque Romæis obsistere jussi sunt. Eodem etiam tempore Spendiaris filius, Moratis gener, Mehemetisque sororius nobis supra memoratus, principis edicto publico obtemperans, cum suis Adramyntio profectus, operam quoque suam in castri ædificatione principi navaturus venit. cumque proppe turrim quæ Epibata dicitur accessisset, suorum, quod ducebat agmen, pedibus incedere cœpit; frenisque levatos equos, cæteraque jumenta, quæ impedimenta & sarcinas portabant, in Romæorum messes agunt, quibus spicæ, ac cætera olera, & legumina vastantur & corrumpuntur. Agris a se cultis & aratris damnum inferri. Romæus quidam animadvertens accurrit, & inde equos abegit. Turcorum agasonum unus Romæum percutit: percussi affines unus & alter accurrunt, ex adversa etiam parte Turci. Manibus itaque conscrtis ex Romæis Turcisque aliquot ceciderunt. Postridie, qui Kagia Begus vocabatur, principem adit, cui de more salutato cuncta, quæ in Epibatis contigerant, narrat. Rem ab alio accuratius cognoscere aut de ea ulterius inquirere sprevit princeps: jubetque subito Kagiam Begum sua cohorte stipatum festinantet abire, omnesque vici illius incolas gladiis frustulatim conscindere: quod factum deinde. In messores enim, qui mane ad metendum exierant, ex improviso irruunt milites, & circiter quadraginta trucidant. Hæc fuit belli, quod consecutum est, gentisque Romæorum eversionis origo. His compertis portam urbis claudi jussit Imperator: & Turcos, quotquot in urbe reperti sunt, in carcerem detrusit, triduoque elapso dimisit. quid enim faceret? Inter eos, qui in urbe capti sunt, pueri Eunuchi e palatio principis aliquot reperti sunt, qui coram Imperatore adducti dixerunt: *Si nos, o Imperator, priusquam ad occasum Sol vergat, dimiseris, maximam tibi gratiam habebimus. Quod si post Solis occasum coram principe non adfuerimus, tibi persuasum cupimus, non ingratam tantum esse, sed etiam perniciem nobis dimissionem ac dominationem allaturas, quapropter nostri misertus nunc liberos remitte: sin minus, capita nobis amputari impera. Satius enim nobis est manibus vestris confici, quam a communi orbis universi devastatore neci dedi.* Hisce flexus & emollitus Imperator liberos abire illico permisit. Tyranno deinde per legatos talia significat. *Quandoquidem bellum paci potius duxisti, neque te jurejurando aut obsequiis ad concordiam revocare possum, libidini tuæ indulge. Ad Deum ego confugio; cui si decretum ac propositum sit hanc urbem tibi tradere, quis obloqui vel resistere poterit? Si rursus in animum tuum pacis cogitationes instillaverit, in eas libenter concedam. Verumtamen impræsens pactis fœderibus, quibus te jurejurando adstrinxisti, solutus sis: portas urbis deinceps occlusas tenebo, cujus incolas pro viribus meis propugnabo. Tu potentior regna, donec justus judex de utroque nostrum sententiam ferat.* Hæc cum audisset Barbarus, neque, qua se excusaret, caussam aliquam adducere sollicitus, bellum indici subito jussit. Imperator rebus sibi prævisis prospiciens, ante sex menses præsidia sup-

Sinopes Regulus operam suam castro ædificando Mehemeti præbet.

Edit. Paris. pag. 137.

Famuli Reguli Sinopensis segetes Græcorum vastant, unde rixa, & pugna oriuntur.

Vici Epibatæ incolæ Mehemetis jussu trucidati.

Constantinus Constantinopoleos portas claudit, & Turcos, qui in urbe erant carceribus conclusit, & illico liberat.

Eunuchi Constantinopoli conclusi se ante solis occasum dimitti se liberari valde orant.

Constantinus legatos ad Mehemetem mittit.

Bellum Constantinopolitanis & Constantino indicit Mehemetes.

Edit. Paris. pag. 138.

pleverat, & rusticos vicinorum pagorum intra mœnia urbis receperat: qui omnem messem in spica, triticumque vanno purgatum ac ventilatum in urbem comportavrant. Castrum interea princeps Mehemetes omnibus partibus absolvit, muro & turribus triginta palmorum crassitudine, altitudine etiam convenienti fabricatis. Inque turri, quam Halil Bassa ædificaverat, tormenta ænea collocavit, quæ lapides supra sexcentarum librarum pondo explodebant. Arcis custodiæ Pheruzium Agam sibi fidelissimum servum præfecit; mandatque ei, ut naves, triremes, biremes, navigia & acatia, quæcumque ab Hellesponto ad Pontum, vel a Ponto ad Hellespontum navigarent, cujuscumque dominationis ac ditionis, Genuenses, Venetæ, Constantinopolitanæ, Caphatinæ, Trapezuntiæ, Amysinæ, Sinopenses, sive etiam, inquit ille, subditorum meorum fuerint, prænavigare prohibeantur, nisi prius contractis velis vectigal navarchæ solvant, quo penso pretervehi queant. quæ vero navis non obtemperaverit tormento quassata demergatur. His aliisque constitutis, Pheruzio quadringentorum juvenum ad castri custodiam præsidium reliquit, & Adrianopolim insolens ille ac superbus revertitur, quadrimestri tempore fine operi imposito, imperii sui anno secundo labente; qui fuit ab orbe condito 6961. (Christi 1452.)

Castrum absolutum & rebus præsidioque sufficientibus munitum.

Pheruzius hujus castri præfectus. ann. 1452. Christi.

A μάχης γενέσθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς προορῶν τὸ μέλλον, πρὸ ἓξ μηνῶν εἶχε τὰ φρύγεια ἐν ἐπιμελείᾳ, καὶ τοὺς χωρίτας τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως ἔνδον· καὶ τὸν θεριζόμενον σάχυν, καὶ τὰς λικμιζομένας ἅλωνας ἔνδον ἐκόμιζον. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπαρτίσας καλῶς τὸ φρούριον, καὶ εἰς πάχος τὰ τεῖχα καὶ τοὺς πύργους λ΄. σπιθαμὰς ἐκεῖνας, καὶ τὸ ὕψος εἰς τὸ ἀρκοῦν. καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χαλὶλ Πασία χώνας χαλκοῦς, ἀπολύοντας πέτρας ὑπὲρ ἑξακοσίων λίτρων τὸ βάρος, καὶ τῷ αὐτοῦ πιστοτάτῳ δούλῳ Φιρούζ Αγὰν ὀνόματι παραδοὺς τὸ πολίχνιον· παραγγείλας αὐτῷ ναῦς τὰς ἀφ' Ελλησπόντου πρὸς Πόντον, καὶ τὰς ἀπὸ Πόντου πρὸς Ελλήσποντον, κἂν ὁποίας ἄρα
B αὐθεντίας τυγχάνουσι, εἴτε Γενουῖναι, εἴτε Βένετοι, Κωνσαντινοπολῖται, Καφατινοὶ, Τραπεζούντιοι, Αμυσινοὶ, Σινώπιοι, καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐμῆς αὐθεντίας ὁποιασοῦν τύχης κἂν ὦσι. νῆες, τριήρεις, διήρεις, βάρκαι, ἀκάτια, μὴ πλοΐσωσι πρὶν χαλάσαντες τὰ ἱςία, τὸ κομμέρκιον διδόναι, καὶ οὕτω τὴν ὁδὸν αὐτῶν πορεύεσθωσαν. ἡ δὲ ἀπειθήσασα ναῦς, καὶ μὴ ἐνδοῦσα σὺν τῷ πετροβόλῳ καταποντισθήτω. Ταῦτα καὶ ἕτερα διαταξάμενος ὁ ἀλαζὼν, δοὺς αὐτῷ καὶ τετρακοσίους νέους εἰς φυλακὴν τοῦ πολιχνίου, αὐτὸς εἰς Αδριανούπολιν ἐπορεύετο τέτρασι μησὶ τὸ πᾶν ἀπαρτίσας, ἤδη τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ τρέχοντος δευτέρου ἔτους, ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου ͵ςϡξα.

CAPUT XXXV.

Mehemetes de occupanda Constantinopoli consilia agitat. Bombardarum fusor Mehemeti tormentum æneum prægrande fundit. Navis Veneta Bosporum navigans demergitur, cujus navarchus & vectores capti, Mehemetis jussu crudeliter interfecti. Bombardæ vim Adrianopoli probant. Mehemetes Halilem Bassam noctu ad se vocat, & cum eo de Constantinopoli subjuganda consilia tractat. Halil magno se periculo ereptum putans, letus a Mehemete discedit.

Constantinopolim quibus modis occupare possit meditatur Mehemetes.

ÆState jam exacta, autumnoque inchoante domi agebat Mehemetes pervigil ac irrequietus: interdiu namque ac nocte, quibus artibus ac machinis urbem occupare posset, suoque dominio adjicere, meditabatur. Contigit autem, dum in castro exædificando occupatus erat, æneorum tormentorum fusorem Hungarum, artificem celeberrimum urbe relicta abiisse. Jam diu erat, cum is Constantinopolim profectus Mesazontibus Imperatoris artem suam expoluerat, de qua etiam ad Imperatorem retulerunt: qui artifici tanto sportulam quotidianam, ejus arti ac scientiæ minime parem, attribuit; quam tamen, quantumvis exiguam & tenuem, ei non demetiebantur. Quare de vita sustinenda desperans, quadam die ad Barbarum urbe relicta cursim abiit: a quo blande & amice susceptus, victum & vestes honorifice habitus accepit. Mercedem etiam adeo amplam ei condixit, ut si quartam ejus partem ab Imperatore accepisset, Constantinopoli nusquam aufugisset. Hunc interrogavit Mehemetes, num possit bombardam fusilem fabricare tantæ magnitudinis, ut lapidem prægrandem eo impetu

Bombardarum fusor operam suam Constantino offert.

pag. 139

Maligne habitus a Constantino ad Mehemetem transit: mercedemque amplam ab eo accipit.

C ΘΕΡΟΥΣ οὖν παρελθόντος, καὶ τῆς μετοπωρινῆς ὥρας ἀρχούσης, οἴκοι διάγων οὐκ ἐδίδου ἀνάπαυσιν τοῖς βλεφάροις, ἀλλὰ καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἡμέρᾳ τὴν φροντίδα τῆς πόλεως εἶχε, πῶς αὐτὴν λάβοι, πῶς κύριος αὐτῆς γένοιτο. Ετι ὄντος οὖν αὐτοῦ ἐν τῷ πολιχνίῳ καὶ οἰκοδομοῦντος, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως εἷς τεχνίτης ὁ τὰς πετροβολιμαίους χώνας κατασκευάζων, τὸ γένος Οὔγγρος, τεχνίτης δοκιμώτατος· οὗτος πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ Κωνσαντινουπόλει ἐλθὼν καὶ σημάνας τοῖς μεσάζουσι τῷ βασιλεῖ τὴν τέχνην αὐτοῦ, ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ. Ο δὲ βασιλεὺς γράψας αὐτῷ σιτηρέσιον οὐκ ἄξιον πρὸς τὴν ἐπιςήμην αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖνο τὸ μηδαμινὸν, καὶ δυσαρίθματον ἐδίδοσαν τῷ τεχνίτῃ· ὅθεν καὶ ἀπογνοὺς καταλιπὼν τὴν πόλιν, μιᾷ τῶν
D ἡμερῶν τρέχει πρὸς τὸν βάρβαρον. καὶ αὐτὸς ἀσπασίως ἀποδεξάμενος, καὶ τροφὰς, καὶ ἐνδύματα φιλοτιμήσας αὐτὸν δίδωσι, καὶ ῥόγαν τόσην, ὅσην εἰ ὁ βασιλεὺς τὸ τέταρτον ἐδίδου, οὐκ ἂν ἀπεδίδρασκε τῆς Κωνσαντινουπόλεως. Ερωτηθεὶς οὖν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, εἰ δύναται χωνεῦσαι χωνείαν μεγάλην πέτραν φέρουσαν ὑπερμεγέθη, ὅσον πρὸς τὴν ἀλκὴν καὶ τὸ πάχος τοῦ τείχους τῆς πόλεως. αὐτὸς δὲ ἀνταπεκρίνατο· δύ-

σαμαι, εἰ βούλει, κατασκευάσαι χωνείαν, ὅσῳ τὸ μέγεθος τυγχάνει τῆς δεικνυομένης μοι πέτρας. ἐγὼ γὰρ τὰ τείχη τῆς πόλεως ἀκριβῶς ἐπίσταμαι, οὐ μόνον γὰρ ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ τὰ Βαβυλώνια τείχη, ὡς χοῦν λεπτυνεῖ ἡ παρὰ τῆς χωνείας τῆς ἐμῆς ἀφεθεῖσα. πλὴν ἐγὼ τὸ πᾶν τοῦ ἔργου καλῶς ἀπαρτίσω, τὴν δὲ βολὴν οὐκ ἐπίσταμαι, οὐδὲ συντάσσομαι. τοῦτο ἀκούσας ὁ ἡγεμὼν ἔφη· κατασκεύασόν μοι τὴν χωνείαν, περὶ δὲ τῆς βολῆς τοῦ λίθου αὐτὸς ὄψομαι. ἤρξαντο συναθροίζειν χαλκὸν, τοίνυν καὶ ὁ τεχνίτης τὸν τύπον τῆς σκευῆς ἔπλαττεν. ἐν τρισὶν οὖν μησὶ κατεσκευάσθη, καὶ ἐχωνεύθη τέρας τι φοβερὸν, καὶ ἐξαίσιον. ἐν δὲ τῷ Πασαβεσὶν πολιχνίῳ τῆς ἡμέρας ἐκείνης κατερχομένης νηὸς ἐκ τοῦ στομίου μεγάλης τῶν Βενετίκων, Ῥύτζος ὁ ναύαρχος τοὔνομα, καὶ μὴ χαλάσας τὰ ἱστία, πέτραν ἀκοντίσαντες οἱ τοῦ κάστρου ὑπερμεγέθη, τὴν ναῦν διέρρηξαν, καὶ εἰσδυομένη τῷ βυθῷ ὁ ναύαρχος σὺν λοιποῖς τριάκοντα ἐν ἀκατίῳ ἐμβάντες ἐξῆλθον ἐν τῷ αἰγιαλῷ. Οἱ δὲ Τοῦρκοι λαβόντες αὐτοὺς, καὶ δήσαντες τὰς χεῖρας καὶ τοὺς τραχήλους ἐν ἁλύσει, πειράσαντες ὡς ἐν μιᾷ σειρᾷ, τούτους πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγον, τότε ἐν Διδυμοτείχῳ διάγοντα. Ἐκέλευσεν οὖν τοὺς πάντας ἀποκεφαλισθῆναι, τὸν δὲ ναύαρχον ἐν τῷ πάλῳ διὰ τοῦ ἀφεδρῶνος τὴν ψυχὴν ἀπορρίψαι, καὶ ἀτάφους ἀφεῖναι, οὓς καὶ ἴδον ἐγὼ, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐκεῖ διαγομένου μου. ἐλθὼν δὲ ἀπὸ Διδυμοτείχου ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ Ἰανουαρίῳ μηνὶ, καὶ πᾶσαν σκευασίαν πολεμικὴν ἑτοιμάσας, τὴν χωνείαν, ἣν ὁ τεχνίτης ἐκεῖνος κατεσκεύασεν, ἀβουλήθη δοκιμάσαι. καὶ δὴ παραστήσας αὐτὴν τεχνιέντως ἔμπροσθεν τῆς μεγάλης πύλης τῆς αὐλῆς τῶν παλατίων, τῶν παρ' αὐτοῦ τὸ ἔτος ἐκεῖνο κτισθέντων· καὶ τὴν πέτραν καλῶς ἐνθεὶς, καὶ τὴν βοτάνην σταθμήσας, τὴν αὔριον ἤμελλον ἀπολύσειν αὐτήν, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἀδριανουπόλει φανερὸν ἐγένετο, τοῦ κατὰ νοῦν ἔχειν τὴν βολὴν καὶ τὸν κτύπον τὸν ὡρασόβροντον, ἵνα μὴ ἐξαίφνης ἐνωτισθέντες τινὲς ἄφωνοι μείνωσι, καὶ γυναῖκες ἐν γαστρὶ ἔχουσαι τὰ ἔμβρυα ἀπολέσωσι. Πρωὶ οὖν βαλὼν πῦρ ἐν τῇ βοτάνῃ, καὶ διαθερμανθέντος τοῦ πνεύματος, καὶ ἐκκρουσαμένας τῆς πέτρας, ἀπελύθη τῆς χωνείας σὺν ἤχῳ βαρεῖ ἀεροβάτῳ πληρουμένου τὸν ἀέρα καπνοῦ καὶ ὁμίχλας. ἡ δὲ βοὴ ἀφίκετο μέχρι σταδίων ρ' τοῦ μήκους, ὁ δὲ λίθος ἔπεσε μακρόθεν τοῦ ἀφεθέντος τόπου ὡς μίλιον ἕν. ἐν δὲ τόπῳ τῷ πεσόντι, ἐγένετο βόθρος ὅσον ὀργυιᾶς μιᾶς. Τοσαύτη ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ἀναμιγῆς τῶν βοτάνων τῆς ἀκοντιζούσης τὸν λίθον. Εἶχεν οὖν ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἡμέρᾳ τὴν πᾶσαν φροντίδα, καὶ μέριμναν κοιτόμενος καὶ ἀνιστάμενος, καὶ ἐντὸς τῆς αὐλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκτὸς, ποίῳ πολέμῳ, καὶ ποίᾳ μαγγάνῳ καθέξει τὴν Κωνσταντινούπολιν. πολλάκις ἑσπέρας γενομένης σὺν δυσὶ, καὶ μόνοις ἱππεῦσιν, ἐν ἄλλοις πεζὸς ἅπασαν τὴν Ἀδριανοῦ ἐν σχήματι στρατιώτου μετερχόμενος, ἀκούων τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ· ἐὰν γὰρ τῶν πολλῶν τις κατέλαβεν ἐν νῷ ὅτι ἡγεμών ἐστι, καὶ ἐβουλήθη προσαγορεῦσαι αὐτὸν σὺν εὐφημίᾳ κατὰ τὸ σύνηθες, καὶ αὐτὸς αὐθωρὸν καιρίαν ἐδίδου τὴν πληγὴν μὴ φειδόμενος, μὴ ἐλεῶν· ἀλλ' ὥσπερ τὶς ψύλλαν συντρίβων αἰσθάνεται τινὸς ἡδονῆς, οὕτω καὶ οὗτος οἰκείᾳ χειρὶ φονεύων, ὃ φόνου ἄξιος, ἐδροσίζετο· μιᾷ οὖν τῶν νυκτῶν περὶ δευτέραν φυλακὴν τεί-

emittere possit, qui murorum firmitudinem ac latitudinem vincat. Respondit artifex: *Si tibi libitum erit, tormentum æneum fuadere possum cujuslibet lapidis capax. muri urbis accurate etiam mihi explorati sunt; quos non solum, sed & Babylonios quoque, lapidibus tormento meo explosis, in pulverem comminuam. Totum, quod artis ac operis mei est, cito absolvam. Quam longus vero futurus sit jactus, nec scio, nec assero.* Hæc cum intellexisset princeps, fabricari sibi tormentum æneum jussit, de lapidum emissione & jactu determinando postea deliberaturus. Æs itaque conquisitum, modulusque operis ab artifice deformatus, tribusque mensibus conflatum fusumque est monstrum quoddam formidabile, & horrendum. Per id tempus, cum navarchus quidam Venetus nomine Ricius, magna navi ab ostio sacro ad castrum Basceesen navigaret, nec vela contraxisset; in navem illam globum ingentis molis lapideum præsidiarii emiserunt: cujus ictu quassata ac fracta in profundum demersa est. Navarchus & triginta alii acatio conscenso in littus evadunt. quos comprehensos Turci manibus & collo catenis injectis vinciunt; & una catena omnes vinctos Didymotichum ad principem, qui tum ibi morabatur, ducunt. His omnibus caput amputari, navarchum adacto per anam palo necari, insepultaque eorum cadavera projici jussit, quæ paucos post dies, illis in locis tunc agens, vidi. Didymoticho postquam abiit Adrianopolim Januario labente, omniaque bellica instrumenta apparavit; tormentum æneum ab illo artifice fusum probare & experiri voluit. Illud ergo machinis, ante portam majorem vestibuli ædium, quas hoc ipso anno princeps exstruxerat, ab artifice adducitur: lapis ei, pulverisque pondus perpensum immittuntur; postridieque ignem injiciendum esse Adrianopolitanis omnibus significatur; ut, quantus futurus erat fragor ac strepitus tonitru similis, moniti, nullus eo audito, pavore ea improviso perculsus, mutus fieret; ut etiam mulieres prægnantes partum abortu non abjicerent. Mane ergo accenso pulvere, & intra bombardam calefacto spiritu, lapis horrendo cum sono emittitur: totusque aer fumo & caligine completur. Ad centesimum porro stadium fragor sonasque pervenerunt: lapisque ad milliare usque unum, a loco unde emissus fuit, latus est. Ubi tandem cecidit, ad orgyæ unius altitudinem in terram penetravit: tanta vis est hujus pulveris, quo lapides emittuntur. His intentus princeps noctu & interdiu, in lecto jacens, & postquam surrexerat, in palatio sedens, vel foras incedens anxius ac sollicitus animo versabat, quomodo oppugnandam Constantinopolim aggredererat, quaque artem eam expugnaret. Adventante vespera duobus adscitis comitibus alias equo vectus, alias pedes incedens, per totam Adrianopolim habitu militari simplici sæpe ambulabat, qui vulgo sermones de se jactabantur, exploraturus. Siquis porro plebejus agnitum principem salutare, faustaque precari, ut mos est, voluisset: ille nullius misertus lethale vulnus statim infligebat: & ut quivis pulicem conterendo voluptatem carpit, sic iste morte dignus equidem, sua manu interficiendo delectabatur. Nocte quadam, circa secundam custodiam, aliquot aulæ suæ satellites,

Mehemeti prægrande tormentum æneum fabricare pollicetur.

Tormentum æneum ingens fusum.

Navis Veneta demersa explosione bombardæ e castro Basceesen.

Vectores navis & navarchus capti & crudeliter interfecti.

Edit. Paris. pag. 140.

Bombardæ illius prægrandis vis exploratur.

Mehemetes oppugnandæ Constantinopoleos rationes anxie admodum meditatur.

Hominum de se opiniones explorat.

Halilem Bassam ad se noctu accersit.

qui Halilim Bassam ad se ducerent, mittit. Hi domum illius veniunt, & Eunuchis mandata principis exponunt, qui cubiculum heri sui ingressi principem cum ad se accersere nunciant.

Halil de vita sua nocte intempesta vocatus desperat.

Trepidans itaque, conclamatamque salutem suam putans, uxorem ac liberos complexus abiit, secumque auream pateram aureis nummis plenam defert. Propter causam enim memoratam metu intra se semper torquebatur. Ingressus principis cubiculum videt ipsum sedentem ac vestibus indutum; quem cum adorasset, coramque pateram apposuisset, his verbis interrogatus est a principe.

Pecunia oblata placare Mehemetem vult. Mehemetis ad eum verba.

Quid hoc sibi vult Lala? ac si quis nostro vulgari idiomate τατά id est præceptor. Ille respondit, *Domine mos est Satrapis & proceribus, si quando hora intempesta eorum quemquam vocaverit princeps, nusquam vacuos ipsum adire. Nihil equidem ex meis opibus te adeundo attuli, verum tua ex tuis tibi offero.* Respondit princeps, *tuis haud indigeo: plura, quam tu possides, tibi dabo: unum a te peto, ut in Constantinopoleos possessionem me mittas.*

Halil in Romæos propensus.

His verbis Halil, qui Romæos semper protexerat, & quo, velut manu dextra, utebantur, cujus manum donis etiam complentes, territus est. De eo quoque has voces vulgo jactabant, Caour Ortachi, (id est *infidelium nutritius & auxiliator.*)

Edit. Paris. pag. 141.

Halilis ad Mehemetem responsio.

Respondit principi hunc in modum Halil: *Domine, Deus, qui maximam partem ditionis Romæorum Imperio tuo subjecit, urbem etiam tibi tradet. ut enim mihi videtur, Dei ope viribusque, quibus polles, admotis, manus tuas non effugiet. Ego omnesque servi tui, collatis non solum pecuniis, sed & sanguine nostro profuso, certatim operam nostram tibi dabimus: de hoc proposito nostro certus sis ac securus.* Hæc ad tempus ferum illum ac immitem placaverunt; qui Halili dixit, *hoc cervical conspicis, totam noctem transegi illud ab una sponda in aliam versando: recumbens ac vigilans, somnum oculis non cepi. Hoc te moneo, auro & argento te corrumpi haud patiaris, & proposito tuo ne dimovearis. Firmo constantique animo cum Romæis pugnemus: Dei decreto, ac Prophetæ precibus confisi urbem occupavimus.*

Halil cum benevolis verbis dimissus a Mehemete.

His similibusque verbis blandis usus, curis illum, quibus memor sibique multorum conscius animus angebatur, sanguisque adurebatur, pacifice dimissum solvit. Cuncta contra urbem machinatus ac molitus, omnes noctes illas insomnes egit. In charta etiam situm ambitumque urbis delineabat, & cum iis communicabat, qui propugnaculorum mœniumque urbis statum noverant.

Mehemetes totus in designanda Constantinopoleos obsidione.

Consiliaque agitabat, ubi & quomodo machinæ admovendæ, plutei pangendi, vineæ agendæ, & qua cuniculi, ut in fossam perveniretur, ducendi essent, qua tandem ad subeundum murum scalæ admovendæ: & ut verbo dicam, omnem apparatum noctu excogitatum & delineatum, mane fabrefieri & perfici curabat.

A λας τῶν τῆς αὐλῆς φυλάκων τινὰς ἤγαγον τὸν Χαλὶλ Πασίαν· ἐλθόντες δὲ, καὶ τοῖς τούτου εὐνούχοις εἰπόντες τὸ μήνυμα, αὐτοὶ ἐν τῷ κοιτῶνι εἰσελθόντες ἀπήγγειλαν, πῶς ὁ ἡγεμὼν καλεῖ αὐτόν· αὐτὸς δὲ σύντρομος γενόμενος ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τέκνα κατασπασάμενος ἀπῄει, φέρων μεθ' αὐτοῦ δίσκον ἕνα χρυσοῦν πλήρη νομισμάτων χρυσῶν. εἶχε γὰρ ἀεὶ τὸν φόβον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ δι' αἰτίαν τὴν ἄνω προλαβὼν ἐδήλωσα. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἡγεμόνος εἶδε καθήμενον καὶ ἐνδεδυμένον, προσκυνήσας δὲ καὶ ἔμπροσθεν θήσας τὸν δίσκον, ὁ ἡγεμὼν εἶπε. τί εἰσι ταῦτα λαλά; (ὡς εἴποι τις κατὰ τὴν ἡμετέραν κοινὴν γλῶτταν, ταττά, ἤγουν παιδαγωγέ,) B ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Κύριε, ἔθος ἐστὶ τοῖς Σατράπαις, ὅταν ὁ ἡγεμὼν φωνήσει τινὰ τῶν μεγιστάνων παρ' ὥραν, μὴ εἰσέρχεσθαι κενὸς εἰς θεωρίαν αὐτοῦ· ἐγὼ οὖν οὐδὲν ἐκ τῶν ἐμῶν ἔφερον εἰς θεώρετρα, ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν τὰ σὰ προσφέρω. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπεκρίνατο, οὐκ ἔτι μοι χρεία τῶν σῶν, μᾶλλον καὶ ἔτι πλείονα δωρήσομαί σοι. ἕν ἐστι τὸ ζητούμενον, τὴν πόλιν διδόναι μοι. ὁ δὲ Χαλὶλ ἐπὶ τῷ λόγῳ σύντρομος γέγονε, ἦν γὰρ ἀεὶ ὑπερασπίζων τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτον ὡς δεξιὰν χεῖρα ἐκέκτηντο, καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ δώροις ἐπλήρουν· ἦν δὲ παρὰ πάντων τὸ ᾀδόμενον, Καβὴρ Ὀρτηγή, οἷον τῶν ἀπίστων ὁ σύντροφος, ἢ βοηθός. τότε ἀποκριθεὶς ὁ Χαλὶλ τῷ ἡγεμόνι εἶπε· C Κύριε, ὁ Θεὸς, ὁ δούς σοι εἰς χεῖρας τὸ πολλοστὸν μέρος τῆς γῆς τῶν Ῥωμαίων, αὐτός σοι καὶ τὴν πόλιν δωρήσεται. ὡς γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ ἐκ τῶν χειρῶν σου οὐ φεύξεται. καὶ σὺν Θεῷ καὶ τῷ κράτει σου, καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ δοῦλοί σου συναγωνισόμεθα, οὐκ ἐν πλούτῳ μόνον, ἀλλὰ σὺν σαρκὶ καὶ αἵματι. καὶ περὶ τούτου τοῦ σκέμματος ἀμέριμνος ἔσο· Ταῦτα πρὸς ὀλίγον ἡμέρωσαν τὸν ἄγριον θῆρα, καὶ λέγει τῷ Χαλὶλ, βλέπεις τὸ προσκεφάλαιον, ὃ πᾶσαν νύκτα διεβίβασα ἕλκων ἀπὸ τῆς μιᾶς γωνίας τοῦ κοιτῶνος εἰς τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης εἰς τὴν ἑτέραν, ἀνακλινόμενος καὶ ἐξεγειρόμενος, καὶ ὕπνος τοῖς ὀφθαλμοῖς μου οὐκ ἐρχόμενος· λέγω οὖν ἀργύριον ἢ χρυσίον μή σε δελεάζων D ἀπορρίψει τῆς ἀποφάσεως, ὡς ἀπεκρίνω μοι νῦν. ἀλλὰ σταθερῶς ἀνταγωνισόμεθα τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ θαρροῦντες Θεοῦ τῇ νεύσει, καὶ τῇ εὐχῇ τοῦ προφήτου τὴν πόλιν ληψόμεθα. Σὺν τούτοις οὖν καὶ ἑτέροις κολακευτικοῖς λόγοις, ἠχήσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν κολακειῶν καὶ τὰς καρδίας στυφώσας, καὶ τὸ αἷμα ξηράνας, δαν-ναίδεις μνήμας, ἀπέλυσεν, εἰπὼν ὕπαγε ἐν εἰρήνῃ· τὰς πάσας οὖν νύκτας ἐκείνας οὐκ ἔλιπε διανυκτερεύων καὶ μεριμνῶν τὰ κατὰ τῆς πόλεως, λαμβάνων ἐν χερσὶ χάρτην καὶ μέλανα, καὶ σκιαγραφῶν τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως. καὶ δεικνύων τοῖς ἐπισήμοσι τῶν ἐπάλξεων, ποῦ καὶ πῶς μέλλουσι θεῖναι τὰς σκευὰς τῶν προσβολέων, καὶ τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰς κατορυγὰς, καὶ τῆς τάφρου τὴν εἴσοδον, καὶ τὰς κλίμακας ἐν ποίῳ τείχει· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὴν πᾶσαν παρασκευὴν ἀπεικόνιζε διὰ τῆς νυκτὸς, καὶ τὸ πρωῒ τελείων ἐγένετο πάντα, στοχαστικῶς καὶ πανέργως ἐπιπλῶν.

CAPUT XXXVI.

Constantinus Imp. auxilia petit a Papa, unionisque Ecclesiarum opus absolvi. Isidorus Cardinalis a Papa Constantinopolim mittitur. Graeci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem, paucis eam amplectentibus, maxima parte eam, Gennadio auctore, abhorrente. Liturgia in S. Sophiae templum celebratur ab Henoticis, cui Cardinalis Isidorus interfuit. Graecorum sublesta fides. Constantinus cibaria in urbem comportari curat.

Οἱ δὲ τῆς πόλεως, ἔλθωμεν δὰ καὶ ἐπ' αὐτὴν, καὶ ἴδωμεν τίς ἡ φροντὶς αὐτῶν, καὶ μέριμνα τοῦ διασώσασθαι τὴν πόλιν ἐκ χειρὸς τοῦ Ναβυχοδονόσορ. Ὁ βασιλεὺς ἀποστείλας ἐν Ῥώμῃ προλαβὼν, αἰτῶν βοήθειαν, καὶ ὅπως συνενωθῶσι τῇ ὁμονοίᾳ, καὶ ἑνώσει τῇ γεγονυίᾳ ἐν Φλωρεντίᾳ, καὶ λάβῃ τὸ μνημόσυνον ὁ Πάπας ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· καὶ ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἐπανελεύσεται ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. καὶ μετεκαλεῖτο τινὰς ἀφικέσθαι τῶν τοῦ Πάπα, ὅπως εἰρηνεύσωσι τὴν ἄσπονδον ἔχθραν τοῦ σχίσματος. Ἔστειλε δ' ὁ Πάπας τὸν Καρδινάλιον Πολωνίας, τὸν ποτὲ Ἀρχιεπίσκοπον Ῥωσίας Ἰσίδωρον, ἄνδρα συνετὸν, σώφρονα, καὶ πεπαιδευμένον ἐν δόγμασιν ὀρθοῖς, Ῥωμαῖον τὸ γένος, τὸν αὐτὸν ἕνα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου ὑπάρχοντα, πατέρα τίμιον, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε. καὶ ἐλθόντος ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ μετὰ νηὸς μεγίστης τῶν Γενουιτῶν, ἐποίησεν ἡμέρας ἱκανὰς ἕως οὗ οἱ ἔμποροι τῆς νηὸς πραγματεύσονται, καὶ δώσωσι τὰ χρειώδη, καὶ λάβωσι τὰ ζητούμενα, ἀναμένοντες καὶ ἑτέραν ναῦν, ἥτις ἔμελλε συμπλέειν ἄχρι Καφᾶ. Ὁ Καρδινάλιος, ὅσον ἔχων μεθ' αὐτοῦ τῶν Ἰταλῶν ἄχρι πεντήκοντα, ἐρόγευσε καὶ ἑτέρους πλείστους ἐκ τῆς Χίου Λατίνους. καὶ δὴ φανεῖσα ἡ ἐκδεχομένη παρ' αὐτῶν ναῦς, ἐξελθόντες ἐκ τῆς Χίου, πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἔπλευσαν, καταντήσαντες ἐν αὐτῇ τὸν Νοέμβριον μῆνα τοῦ ͵ςϡξα΄ ἔτους. Καὶ ὁ Βασιλεὺς δεξιῶς ἀποδεξάμενος, καὶ τιμήσας ὡς ἔπρεπεν, ἦλθον εἰς τοὺς τῆς ἑνώσεως λόγους, καὶ εὗρον τὸν Βασιλέα εἰς τοῦτο κατανεύσαντα, καὶ μερικοὺς τῶν τῆς Ἐκκλησίας. τὸ πλεῖστον ὅσον μέρος τοῦ ἱερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ τάγματος, ἡγούμενοι, ἀρχιμανδρῖται, μονάζουσαι. τί λέγω τὸ πλεῖστον; παρῄνησάν με γὰρ αἱ μονάστριαι εἰπεῖν, καὶ γράφειν, οὐδεὶς ἐξ ἁπάντων, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς πεπλασμένως κατένευσε. πλὴν ἐλθόντες οἱ φαινόμενοι κατὰ τὸ δοκοῦν τῆς ἑνώσεως ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἱερεῖς τε, καὶ διάκονοι τῶν τοῦ κλήρου, καὶ ὁ Βασιλεὺς σὺν τῇ συγκλήτῳ ἐβούλοντο κοινῇ ὁμονοίᾳ λειτουργῆσαι Θεῷ, καὶ ἀποδοῦναι τὰς εὐχὰς ἀδόλῳ γνώμῃ. Τότε τὸ σχισματικὸν μέρος ἐλθὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος ἐν τῇ κέλλῃ τοῦ Γενναδίου, τοῦ ποτὲ Γεωργίου Σχολαρίου, ἔλεγον αὐτῷ. καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; αὐτὸς δὲ ἐγκλεισθεὶς, καὶ χάρτην λαβὼν, καὶ γράψας τὴν γνώμην αὐτοῦ, διὰ τῆς γραφῆς ἐδήλου καὶ τὴν συμβουλήν. τὰ γραφέντα ὅσον ἀδάλουν οὕτως. Ἄθλιοι Ῥωμαῖοι, ὡς τί ἐπλανήθητε, καὶ ἀπομα-

Verum in urbem Constantinopolim redeamus, & quid animo volvebant Constantinopolitani, quamque curam & sollicitudinem adhibuere, ut Nabuchodonosori manibus ereptam servarent, perpendamus. Imperator suppetias rogatum Romam jam antea miserat: ut etiam concordia Florentiae reconciliata stabiliretur: inque magnae Ecclesiae liturgiis Papae nomen e sacris diptychis recitaretur; ad thronum etiam suum Patriarcha Gregorius rediret: hortantibus etiam legatis, aliquos Papa mitteret, qui schismatis causa orta capitalia odia placarent. His Papa permotus Poloniae Cardinalem Isidorum, qui Russiae Archiepiscopus fuerat, misit: virum equidem prudentem ac modestum, in Orthodoxis dogmatibus eruditum, & natione Romaeum: qui, ut jam diximus, pater eximius Florentino Concilio interfuerat. Nave maxima Genuensi vectus ad Chium insulam appulit, pluresque illic dies transegit; donec mercatores, quorum navis erat, negotia sua, distractis mercibus quas attulerant, & necessariis comparatis, absolvissent: eisque se conjunxisset navis alia, quae ad Capham usque navigatura erat. Praeter quinquaginta Italos, qui eum comitabantur, plurimos etiam alios ex Chio Latinos mercede conduxit. Tandem cum expectata navis comparuisset e Chio solverunt, & versus Constantinopolim navigarunt, ad cujus portum Novembri mense anni ab orbe condito 6961. (Christi 1452.) appulerunt. Comiter ac honorifice, utque decebat, Cardinalem Imperator suscepit. Habitisque de Ecclesiarum concordia colloquiis, Imperator & Graecae Ecclesiae privati homines, ad eam stabiliendam propensos se exhibuerunt. At sacri ordinis maxima pars & monachorum, Abbates & Archimandritae, Moniales etiam hanc reconciliatam concordiam aversati sunt. Quid plerosque dico? Moniales equidem ita me commoverunt ut scribendo asseram nullum omnino ei assensisse: ipsumque Imperatorem ficto ac simulate illi adhaesisse. Nihilominus, qui henotico decreto obtemperare videbantur, Clerici, sacerdotes ac diaconi, Imperator & Senatus in magnam Ecclesiam convenerunt, ut concordibus animis & unitis divinam liturgiam celebrarent, sinceraque menta Deo precibus litarent. Tum etiam schismatici ad Pantocratoris monasterium currunt, Gennadium, antea Georgium Scholarium appellatum, adeunt, consiliumque ab eo, quomodo se gerere debeant, petunt. Is inclusum se cella tenebat, accepta ergo charta sententiam suam consiliumque rogatus, scripto aperit, quo talia continebantur. *Miseri Re-*

Imp. Constantinus a Papa auxilia petit & ut reconciliata Florentiae concordia stabiliatur.

Gregorius Patriarcha.

Edit. Paris. pag. 142.

Isidorus Cardinalis a Papa mittitur Constantinopol.

Isidorus Cardinalis Constantinopolim accessit anno 1452. mense Novembri.

Discordia inter Graecos.

Clerici unionem aversantur.

Simulatio Graecorum, ipsius etiam Imperatoris.

Confusio ac dissidium inter Graecos.

Gennadius ab unione dehortatus scripto.

mæ quare aberrastis? & spe, quæ in Deo reposita est, Francorum viribus confisi longe recessistis? cum ipsa urbe veram religionem, brevi in ea evertendam, perdidistis. Væ! propitius mihi sis Domine. coram te testor ab ejusmodi culpa & offensione me abesse, insontemque & purum esse. Advertite miseri cives quid hodie fiat? Servitutis, quæ cervicibus vestris impendet, ærumnas augendo, a parentibus majoribusque vestris acceptam fidem abnegastis, impietatem professi. Væ vobis dum judicatis. Hæc & alia plura cum scripsisset, cellæ suæ januæ a cunctis postea lecta clavo affixit, iterumque intra eam se conclusit. Continuo quæ vitæ integræ ac puræ censebantur moniales, Deoque servire recta ac orthodoxa dogmata profitendo, earum doctore Gennadio, monasteriorum Abbatibus, pneumaticis seu confessariis, cæterisque sacerdotibus, ac laicis conspirantibus, arbitrio suo ac sententia Synodi decretum, & eos qui illud probaverant, quique in posterum probarent, anathemate damnarunt. Infima deinde forensisque turba e monasterii claustris dilapsa in œnopolia, manibus phialas mero plenas tenentes, henoticos, id est unitati adhærentes, diris devovebant: & in honorme imaginis Deiparæ exhaustis poculis, eam invocabant, ut urbi præesset & auxiliaretur. & quomodo olim adversus Chosroem, Chaganum, & Arabes pugnaverat, ita nunc adversus Mehemetem præliaretur: *Latinorum enim* (inquiunt) *auxiliis non opus est nobis: procul sit a nobis Azymitarum ritus.* Qui vero in magna Ecclesia convenerant Christiani, votis ac precibus prolixis Deo oblatis, Cardinalisque oratione audita, decreto concordiæ & unitatis Ecclesiarum paruerunt. In id etiam utrique consenserunt, ut, a Turcis impendente periculo remoto, ac tranquillitate reddita, selecti aliquot insignes & probati viri decretum examinent; ut, siquid minus orthodoxum sit, corrigant ac emendent. Hac itaque reconciliata concordia, inter illos convenit, ab Italis & Græcis in magna Ecclesia liturgiam communem celebrari, commemorationem Nicolai Papæ in sacris diptychis, atque etiam Gregorii Patriarchæ tunc exulantis fieri. Decembris die XII. anno mundi 6991. (Christi 1452.) Sacra illa Mystagogia celebrata fuit. Multi vero a sacris donis oblatis abstinuerunt, quod illa liturgia concordiæ reconciliandæ celebrata, impurum ac abominandum sacrificium peractum existimarent. Cardinalis interea animos & corda, Græcorumque propositum explorabat ac rimabatur, quorum fraus ac dolus eum non fugiebant. Cum vero ex eadem gente esset, auxilium urbi ferri procurabat; segnius tamen ac remissius ab eo id actum: & quæ deinceps acciderunt, excusationem legitimam Papæ ministrarunt: & illorum casuum plerique Dei voluntati adscripti sunt, qui cuncta ad utilem finem dirigit. Verum plebs fera, bonis infensa, arrogantiæ germen & radix, vanæ gloriæ ramus, superbiæ flos, fæx nationis Græcæ, quæ cæteras gentes, contemptibilis ipsa, despectui habet, acta omnia pro infectis reputabat. Qui ergo Henoticorum partes secuti cum schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt: *Sinite & videamus num Deus hunc hostem de medio tollat; draconem immanem, qui in acie contra nos stat; qui hanc urbem penitus devoraturum se jactat. Si Deus eum perdiderit, com-*

Edit. Paris. pag. 143.

Cella inclusum setenet. Moniales imprimis unionis decreto adversantur.

Græcorum petulantia & male sana mens.

Liturgia in Ecclesia magna celebrata ab henoticis.

Græci & Latini de examinando in posterum decreto conveniunt.

Decembr. 12. anno 1452. liturgia celebrata union[is] cau[s]sa.

Ista [obtus] Græcis parum credit & frigide auxilia sollicitat.

plebis Constantinopoli. tanæ indoles. Græcorū perfidia.

pag. 144.

A χωρίσατε ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠλπίσατε εἰς τὴν δύναμιν τῶν Φράγγων, καὶ σὺν τῇ πόλει ἐν ᾗ μέλλει φθαρῆναι; ἐχάσατε καὶ τὴν * εὐσέβειάν σας. Ἵλεώς μοι Κύριε. μαρτύρομαι ἐνώπιόν σου, ὅτι ἀθῷός εἰμι τοῦ τοιούτου πταίσματος. γινώσκετε ἄθλιοι πολῖται τί ποιεῖτε; καὶ σὺν τῷ αἰχμαλωτισμῷ, ὃς μέλλει γενέσθαι εἰς ὑμᾶς, ἐχάσατε καὶ τὸ πατροπαράδοτον, καὶ ὁμολογήσατε τὴν ἀσέβειαν· Οὐαὶ ὑμῖν ἐν τῷ κρίνεσθαι. Ταῦτα καὶ ἕτερα πλεῖστα γράψας, καὶ εἰς τὴν θύραν τοῦ κελλίου αὐτοῦ προσηλώσας, ἐκλείσθη ἔνδον, καὶ ὁ χάρτης ἀνεγινώσκετο· Τότε αἱ δοκοῦσαι καθαραὶ, καὶ εἰς Θεὸν ἐν ὀρθοδοξίᾳ σχολάζουσαι μονάστριαι, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐταῖς, καὶ τὸν αὐτῶν διδά- B σκαλον Γεννάδιον, ἅπασαι σὺν τοῖς ἡγουμένοις, καὶ πνευματικοῖς, καὶ λοιποῖς ἱερεῦσι, καὶ λαϊκοῖς τὸ ἀνάθεμα ἐξεβόησαν, καὶ τὸν ὅρον τῆς συνόδου, καὶ τοὺς στέρξαντας, καὶ στέργοντας, καὶ μέλλοντας στέρξαι ἀναθεμάτισαν. Ὁ χυδαῖος οὖν, καὶ ἀγοραῖος λαὸς ἐξελθόντες ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηρίου ἐν καπηλείοις, κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς φιάλας πλήρεις ἀκράτου, ἀνεθεμάτιζον τοὺς ἑνωτικοὺς, πίνοντες εἰς πρεσβείαν τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, καὶ παρακαλοῦντες αὐτὴν τοῦ γενέσθαι προστάτις καὶ ἀρωγὸς τῆς πόλεως, ὡς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου, καὶ τοῦ Χαγάνου, καὶ κατὰ Ἀράβων, οὕτω καὶ νῦν κατὰ τοῦ Μεχεμέτ. τὴν γὰρ Λατίνων οὔτε βοήθειαν, οὔτε τὴν ἕνωσιν χρῄ- C ζομεν· ἀπέστω ἀφ' ἡμῶν ἡ τῶν Ἀζυμιτῶν λατρεία. Οἱ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀθροισθέντες Χριστιανοὶ, δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτενῆ ποιήσαντες, καὶ τοὺς λόγους τοῦ Καρδηναλίου ἐνωτισθέντες ἔστερξαν τὸν τῆς ἑνώσεως ὅρον. καὶ αὐτοὶ μετὰ συμφωνίας, ὡς ὅτε παρελθούσης τῆς περιστάσεως τῶν Τούρκων, καὶ γαλήνης γενομένης, καθίσαντες τινὲς τῶν ἐλλογίμων ἴδωσι τοὺς ὅρους, καὶ εἰ ἐστί τι τὸ μὴ τέλεως ὀρθοτομοῦν, διορθώσωσι. Ἐν τῇ συμφωνίᾳ ἐν αὐτῇ ἔστερξαν τοῦ γενέσθαι λειτουργίαν κοινὴν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τελεσθεῖσα παρ' Ἰταλῶν, καὶ Γραικῶν, καὶ μνημονεύσαντες τὸν Πάπαν Νικόλαον ἐν τοῖς διπτύχοις, καὶ τὸν ἐξόριστον Πατριάρχην Γρηγόριον. D τὰ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας ἐπληρώθη ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ ιβ. τοῦ ,ςϡξα. ἔτους. ἦσαν δὲ καὶ πολλοὶ, οἳ οὐκ ἔλαβον προσφορὰν ἀντιδώρου, ὡς βδελυκτὴν θυσίαν τελεσθεῖσαν ἐν τῇ ἑνωτικῇ λειτουργίᾳ. Ὁ δὲ Καρδηνάλιος ἀνιχνεύων πᾶσαν καρδίαν, καὶ πάντα σκοπὸν τῶν Γραικῶν, οὐκ ἐλάνθανον γὰρ τὰ μαγγανεύματα καὶ αἱ ἀπάται τῶν Γραικῶν αὐτόν· ἀλλ' ὡς τοῦ αὐτοῦ γένους ὢν, σὺν ὀλιγωρίᾳ ἐσπούδαζε βοηθῆσαι τῇ πόλει· καὶ ἤρκει πρὸς ἀπολογίαν τῷ Πάπᾳ ὅσον γέγονε, τὸ δὲ πλέον ἀνετίθετο τῷ Θεῷ τῷ πάντα οἰκονομοῦντι πρὸς τὸ συμφέρον. Ἀλλ' ὁ λαὸς ὁ ἀπηνὴς, καὶ μισόκαλος, ἡ ῥίζα τῆς ὑπερηφανίας, ὁ κλάδος τῆς κενοδοξίας, τὸ ἄνθος τῆς ὑψηλοφροσύνης, ἡ τρυγία τοῦ γέ- E νους τῶν Ἑλλήνων, ἡ καταφρονοῦσα τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων καταφρόνησις ἀληθινὴ, πάντα τὰ γενόμενα ἐλογίζοντο ὡς μὴ γενόμενα· ἔλεγον οὖν ὁμιλοῦντες οἱ τῆς ἑνώσεως τοῖς σχισματικοῖς. ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἐξαίρει ὁ Θεὸς τὸν ἐχθρὸν τοῦτον τὸν ἀντιθέμενον ἡμῖν, τὸν μέγαν δράκοντα τὸν καυχώμενον ἄρδην καταπιεῖν τὴν πόλιν, καὶ τότε ὄψεσθε εἰ τοῖς Ἀζυμίταις ἡμεῖς ἑνωθῶμεν. Ταῦτα λέγοντες ἐκ

ναν οἱ ἄθλιοι, ὅτι ὁ τοσοῦτοι ὅρκοι ἕνεκα τῆς συστάσεως, καὶ ὁμονοίας τῶν Χριστιανῶν, ἤγουν τῶν ἐκκλησιῶν· ἡ ἐν τῷ Λυγδούνῳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πρώτου Παλαιολόγου, ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ὑστάτου τῶν Βασιλέων Παλαιολόγων, καὶ νῦν ἐν τῇ θείᾳ, καὶ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ αὕτη· οἱ γενόμενοι σὺν ἀφορισμοῖς ἀλύτοις ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος, μέλλουσιν ἐξᾶραι τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἐκ γῆς, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸ τῆς πόλεως. ὦ ἄθλιοι τί κενὰ μελετᾶτε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ἰδοὺ, οἱ ἱερεῖς σου καὶ αἱ ἱέρειαι, καὶ οἱ μοναχοί σου, καὶ οἱ νεωκόροι, καὶ αἱ νεωκόραι, οἳ οὐκ ἤθελον κοινωνῆσαι τοῦ ἀχράντου σώματος, καὶ αἵματος ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἱερέων τῶν Γραικῶν, τῶν ὑπουργούντων τὰ θεῖα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς ἀνατολῆς παράδοσιν· λέγοντες μεμιασμένα ὑπάρχειν, καὶ οὐκ εἰσὶ χριστιανικὰ, καὶ τὴν εὐλογίαν τῶν ἱερέων ἀποφεύγοντες, καὶ τοὺς ναοὺς βωμοὺς καλοῦντες, αὔριον ἐν χερσὶ τῶν βαρβάρων παραδοθήσονται, καὶ μιανθήσονται, καὶ μολυνθήσονται καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα· εἶδον γὰρ οἰκείοις ὄμμασι μονάστριαν, καὶ τὰ θεῖα λόγια μεμυημένην, οὐ μόνον κρεωφαγοῦσαν, καὶ ἄμφια τῶν βαρβάρων τῷ σώματι περιφέρουσαν. ἀλλὰ καὶ τῷ ψευδοπροφήτῃ θυσίαν φέρουσαν, καὶ τὴν ἀσέβειαν ἀνεπαισχύντως ὁμολογοῦσαν. Ἀλλὰ τί τὸ ποιῆσαν με πηδῆσαι πέντε μηνῶν διάστημα; αὔριον γὰρ ἐκεῖνο καὶ παραπόδας σταθήσεται, καὶ μετ' οἰμωγῶν λεχθήσεται· Ὁ Βασιλεὺς οὖν στείλας τινὰς τῶν αὐτοῦ ἀρχόντων ἐν ταῖς νήσοις, καὶ ἐν ἑτέραις ἐπαρχίαις τῶν Χριστιανῶν ὠνήσασθαι σῖτον, καὶ παντοδαπὰ ὄσπρια, καὶ ὅσα τὰ πρὸς τροφὴν, ἐκδεχόμενοι τὴν ἄφιξιν τοῦ τυράννου ἐν ἔαρι. ἦσαν οὖν νῆες τέσσαρες παμμεγέθεις συνάγουσαι ἐκ πάντων τῶν χρειωδῶν ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ, σίτου, οἴνου, ἐλαίου, ἰσχάδων, κερατίων, κριθῶν, καὶ πάσης ἄλλης ἰδέας ὀσπρίων. ἐκδεχόμενοι καὶ ἑτέραν φορτηγὸν ναῦν ἀπὸ Πελοποννήσου. καὶ ἦσαν γενόμεναι πέντε σὺν μεγάλοις καὶ ἀνδρείοις ἐπιβάταις, λέγω δὲ καὶ πολλοῖς, καὶ σὺν πανοπλίᾳ οὐκ ὀλίγῃ πλεῦσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει. ἦσαν οὖν ἅπασαι αἱ νῆσοι ἐν στενοχωρίᾳ, καὶ ἀθυμίᾳ περὶ τῆς πόλεως. καὶ οἱ μὲν ἐσκόπουν ὡς ἐκπολεμηθήσεται, καὶ ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἁλωθήσεται. οἱ δὲ ἐδόξαζον, ὡς ὁ πατὴρ καὶ πάππος αὐτοῦ, βουληθεὶς ἕκαστος τοῦ λαβεῖν αὐτὴν, ἐφάνησαν εἰς κενὸν κοπιακότες, οὕτω καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν τρίβον βαδιεῖ·

A *pertum vobis nunc, clarumque erit, an cum Azymitis in concordiam & amicitiam redierimus.* Hæc cum jactarent miseri, eorum mentem non subibat tantum totiesque ab ipsis repetitum, pacis ac concordiæ Christianarum Ecclesiarum stabiliendæ causa, jusjurandum; cum in concilio Lugdunensi, dum regnabat Palæologorum primus; tum in Florentino sub Imperatore Palæologinæ stirpis ultimo, ac nuperrime inter sacram liturgiam celebrandum; ob repetitum, inquam, jusjurandum (spretumque) excommunicationis insolubilis conditione in S. Trinitatis nomine addita, memoriam eorum ac urbis inter homines delendam fore. Ut quid inanibus futilibusque cogitationibus animos vestros pascitis? Ecce sacerdotes B tui, monachi, moniales æditui & æditimæ, qui ministrantibus sacerdotibus Græcis, & rem divinam secundum Ecclesiæ orientalis ritum & traditiones peragentibus, immaculati corporis & sanguinis participes fieri noluerunt: polluta esse sacrificia nec Christiana dicentes, benedictionem sacedotum aversati, templaque pro gentilium aris habentes, in barbarorum manus animo & corpore polluendi cras devenient. Monialem enim in divinis scripturis initiatam ac eruditam, carnibus non tantum vesci, barbara veste indutam oculis meis adspexi, sed etiam Pseudoprophetæ hostiam offerre: impietatemque, pudore ac verecundia abjectis, profiteri. At quomodo abreptus quinque C mensium intervallum transilii? Crastinus dies hanc calamitatem cum lachrymis enarrandam secum feret. Imperator, quod vere ineunte a Tyranno se obsessum iri suspicaretur, in insulas aliasque provincias Christianas, ad frumentum omniaque leguminum genera, & quæcumque cibaria necessaria coemendum aliquos e proceribus aulæ suæ misit. Ad id quatuor naves magnæ in insulam Chium destinatæ, quibus frumentum, vinum, oleum, caricæ, cicer, hordeum cæteraque legumina adveherentur: navis insuper oneraria e Peloponeso expectabatur. Hæcque navium quinque simul junctarum classis fortibus ac generosis vectoribus multis, armatisque non paucis D instructa Constantinopolim profectura erat. Omnes interea insulæ de urbis salute anxiæ admodum ac sollicitæ, variis opinionibus ac sententiis distrahebantur: alii expugnandam a barbaris, & occupandam conjiciebant. Alii quomodo pater & avus istius, suo quisque tempore, hanc expeditionem susceperant, & re infecta discesserant, ita hunc iisdem vestigiis insistentem, non plus profecturum opinabantur.

Monialis apostata carnes manducans.

Constantinus comportari cibaria in urbem curat.

Edit. Paris. pag. 145.

CAPUT XXXVII.

Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turci urbes ad Pontum Euxinum sitas occupant, & præter Selymbriam oppida Propontidi adjacentia. Græci intra muros Constantinopoleos inclusos se tenent, discordiaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Gennadius discordiæ faces subdit. Ducas male sanam mentem Græcis exprobrat, & in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem cingit, & Græci ab unione Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt.

Tormentum æneum prope Constantinopolim adductum.

JANUARIO mense elapso, sub Februarii initium, prope Constantinopolim tormentum æneum advehi jussit princeps: seaaginta boves validissimi triginta curribus juncti illud trahebant; ab utroque tormenti latere ducenti homines incedebant, ut id, ne in via titubaret, hac & illac trahendo in æquilibrio retinerent. Currus præcedebant fabri quinquaginta, operariique ducenti, qui pontes ligneos ad complanandas vias fabricarent. Elapsi sunt itaque Februarius & Martius, cum in locum quemdam milliaribus quinque ab urbe dissitum tractum est. Caracia Begus antea cum copiis ad Ponti oppida Mesembriam, Acheloum, Byzum & alia præmissus, ea ad deditionem compulit. Versus Selymbriam quoque, sancti Stephani turres, omnibus qui intra erant cæsis, vi expugnavit. Cætera castella, & qui Epibatæ vocabantur, se dedidere. Quotquot victori se permiserunt servati, repugnantibus capita abscissa sunt; una Selymbria hostium impetum fortiter excepit. Ad locum itaque destinatum hæc machina perducta est, cujus custodiæ Caracia-begus adsidere jussus, cumque omnibus viribus, & copiis in omnes partes urbi vicinas, Romæis intra portas urbis coercitis, excurrere. Per totam quoque superiorem hyemem Mysorum ac Paphlagonum turmæ sub tribus vexillis circa urbem in hybernis stationem habuerunt; ut Romæorum in Turcos eruptiones reprimerent; nec eos urbe excurrere sinerent. Romæi quidem extra portas prodire non poterant, tantis hostium viribus circumdati: veruntamen biremibus, ac triremibus mare excurrebant, prædis ab usque Cyzico ex Turcorum vicis maritimis actis, captivis etiam multis, quorum pars cæsa, pars Constantinopoli vænumdata est. Dum ver adventabat hisce pugnis levibus tempus transactum, jejuniorumque dies numerari cœpit, nec interim Ecclesiæ dissidium cessabat. Omnium conspectui portentosa discordia obversabatur, in studia contraria discedentibus iis, qui confessiones audiendi munere fungebantur. Ad eos enim accedentes Christiani peccata sua confessuri, interrogabantur, num cum iis, qui ab Ecclesiæ communione rescissi sunt, communicassent; num ab Henotico celebratæ liturgiæ interfuissent; fatentibusque pœnitentiæ causa dura pœna inflicta, mulctaque gravis dicta. Peracta deinde ex more pœnitentia, qui participatione corporis & sanguinis Dominici dignus censebatur, illa per-

Urbes ad Pontum Euxinum sitæ Turcis se dedunt.

Selymbria urbs ad Propontidem sola relicta.

Ager Constantinopolitanus occupatur.

Græci intra muros Constantinopoleos inclusi.

Edit Paris. pag. 146.

Religionis causa magna inter Græcos dissidia.

ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ οὖν τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς, καὶ τοῦ Φεβρουαρίου ἄρξαντος ἐκέλευσε τὴν χωνείαν μετακομισθῆναι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ζεύξας ἁμάξας τριάκοντα, εἷλκον αὐτὴν ὄπισθεν ξ' βόες, λέγω βόες βοῶν. καὶ ἐκ πλαγίου τῆς χωνείας ἄνδρες σ' καὶ εἰς τὸ ἕν, καὶ εἰς τὸ ἕτερον, τοῦ ἑλκεῖν καὶ ἐξισοῦν αὐτὴν, ἵνα μὴ ὀλισθήσει τοῦ δρόμου. καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἁμαξῶν τέκτονες ν', τοῦ κατασκευάζειν γεφύρας ξυλίνους εἰς τὰς ἀνωμαλίας τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐργάται σὺν αὐτοῖς σ'. Ἐποίησε γοῦν τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον ἕως οὗ κατήντησεν ἐν τόπῳ μακρὰν τῆς πόλεως ἀπὸ μιλίων ε'. ἦν γὰρ ὁ Καρατζίαπεγις πρὸ καιροῦ σταλθεὶς σὺν δυνάμει εἰς τὰ τοῦ Πόντου κάστρα, ἤγουν Μεσήμβριαν, Ἀχελῶον, Βυζὸν, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐποιήσατο. ὁμοίως καὶ τὰ πρὸς τὴν Σηλυμβρίαν κείμενα πύργια τοῦ ἁγίου Στεφάνου σὺν πολέμῳ λαβὼν πάντας τοὺς ἔνδον κατέσφαξεν· οἱ δὲ λοιποὶ πύργοι προσεκύνησαν, καὶ οἱ ἐπιβάται. ὅσοι γοῦν παρεδόθησαν ἀβλαβεῖς ἐσώθησαν, οἱ δὲ ἀντιστάθεντες ἀπεκεφαλίσθησαν. ἡ δὲ Σηλυμβρία μαχίμως ἀνθίστατο. φέροντες οὖν τὴν σκευὴν ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἐκελεύσθησαν καὶ τῷ Καρατζίαπεγ πρόσταγμα τοῦ φυλάττειν αὐτὴν, ἔφθασε σὺν τῇ δυνάμει, καὶ κατατρέχειν τὰ πέριξ τῆς πόλεως, καὶ μὴ ἐᾶν τοὺς Ῥωμαίους τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι. ἔστησαν δὲ καὶ τὸν χειμῶνα ὅλον ἐκεῖ παραχειμασθέντα σκῆπτρα εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως, τοῦ μὴ ἐξέρχεσθαι, καὶ καταδρομὰς ποιεῖν τοῖς Τούρκοις οἱ Ῥωμαῖοι, ἐκ Μυσίας, καὶ Παφλαγονίας τρία. ἐγένετο οὖν ἡ παρεμβολὴ μεγάλη, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἴσχυον ἐξελθεῖν ἀλλ᾽ ὅμως ἐκ θαλάσσης, καὶ αὐτοὶ σὺν διήρεσι, καὶ τριήρεσιν ἄχρι Κυζίκου ἐληΐζοντο τὰ κατ᾽ αἰγιαλὸν κείμενα χωρία τῶν Τούρκων. καὶ πολλοὺς ἐκούρσευον, καὶ οὓς μὲν ἔσφαττον, οὓς δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαγόντες ἐπίπρασκον. Καὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς προσκρούσμασι καὶ ἔαρ ἐπέστη, καὶ αἱ τῶν νηστειῶν ἡμέραι ἤρξαντο ἀριθμεῖσθαι. καὶ ἡ τῆς ἐκκλησίας στάσις οὐκ ἔληξε, ἀλλ᾽ ἦν ἰδεῖν ξένην στάσιν ἐν τοῖς ἐμπιστευθεῖσι ἀκούειν λογισμοὺς ἀνθρώπων. προσερχόμενοι οἱ Χριστιανοὶ τοῦ ἐξομολογήσασθαι τὰ σφάλματα αὐτῶν, ἠρωτῶντο παρ᾽ ἐκείνων, εἰ μὲν ἐκοινώνησε τοῖς ἀκοινωνήτοις, καὶ εἰ ἔτυχεν ἀκοῦσαι λειτουργίαν παρὰ τοῦ ἑνωτικοῦ ἱερέως. Ταῦτα καὶ κανὼν δεσμοὺς, καὶ ἐπιτίμιον βαρύ. μετὰ δὲ τὸ δουλεῦσαι τὸν κανόνα κατὰ τὸ ἔθος, ὁ ἄξιος τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ δεσποτικοῦ εἰς τὸ κοινωνῆσαι, μὴ προσελθεῖν τοῖς τῆς ἑνώσεως ἱερεῦσι μετ᾽ ἐπιτιμίου βαρέος. οὔτε γὰρ ἱε-

ρεῖς εἰσὶν, οὔτε τὰ προσφερόμενα τέλεια ἔλεγον. εἰ γὰρ ἐκαλοῦντο ἐν κηδείᾳ νεκροῦ, ἢ ἐν μνημοσύνῳ τεθνεῶτος, καὶ ἐφαίνετο τίς τῶν ἑνωτικῶν ἐκεῖ ἱερεὺς; κατευθὺς τὰς φελώνεις ἐκδυόμενοι ὡς ἀπὸ πυρὸς ἔφευγον. καὶ ἡ μεγάλη ἐκκλησία εἰς καταφύγιον δαιμόνων, καὶ βωμὸς Ἑλληνικὸς αὐτοῖς ἐλογίζετο. ποῦ κηροί; ποῦ ἔλαιον ἐν ταῖς λυχναψίαις, τὰ πάντα σκοτεινὰ, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύων. ἔρημον τὸ ἅγιον τέμενος ἐφαίνετο, προσημαῖνον τὴν ἐρημίαν ἣν ὑποστῆναι μέλλει μετ' ὀλίγον, διὰ τὰς παραβάσεις, καὶ ἀνομίας τῶν κατοικούντων. Ὁ δὲ Γεννάδιος ἔγκλειστος ἐδίδασκε, καὶ ἀρὰς ὑπετίθει τοῖς τὴν εἰρήνην ἀσπαζομένοις. Ἔτυχον ἐγὼ μετὰ ταῦτα μιᾷ τῶν εὐγενίδων αἰχμαλωτισθείσῃ, καὶ διηγήσατό μοι, πῶς ὠδίνουσα τῷ πάσχειν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ τετράδι τοῦ ἔτους ἐκείνου, μετεκαλέσατο τὸν πνευματικὸν αὐτῆς Ἰάκωβον ὀνόματι, καὶ ἐξωμολογήσατο. καὶ αὐτὸς προέτρεψεν αὐτὴν τοῦ κοινωνῆσαι, καὶ αὐτὴ ἐρωτήσασα τὸν γέροντα, εἰ κωλύει τί τοῦ μεταλαβεῖν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, τοῦ λειτουργοῦντος ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς, ἔνδον τῆς αὐλῆς αὐτῆς ὑπάρχοντι, (ἦν γὰρ ὁ ἱερεὺς συμπαρίσας τοῖς ἑνωτικοῖς μόνον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τότε τῇ ιβ΄ τοῦ Δεκεμβρίου, οὐ μὴν δὲ καὶ συγκοινωνήσας. οὐ γὰρ ἔτυχεν ἐξ ἀρχῆς συναριθμηθῆναι τοῖς συλλειτουργοῖς τοῦ θυσιαστηρίου, ἀλλ' ἔτυχεν ἔξω σὺν ἄλλοις βραδεῖαν τυχόντες τὴν ἔλευσιν, καὶ ἵστατο ἐν τῷ ναῷ φοροῦντες τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς μόνον.) ὁ δὲ πνευματικὸς εἶπεν αὐτῇ. συγκεχωρημένον ἐστὶν, ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι, ἄπελθε, κοινώνησον ἀποβάλλουσα πάντα σκοπόν. καὶ γὰρ ἱερεύς ἐστι καὶ λειτουργὸς, ἀδιακρίτως κοινώνησον. ἡ δὲ ἐπὶ τῇ ἀνεμποδίστῳ ἀπολογίᾳ τοῦ γέροντος δειλιάσασα, ἦν γὰρ ἐκ τοῦ μέρους τῶν σχισματικῶν, μετακαλεῖται ἄλλον Νεόφυτον ὀνόματι, καὶ δηλοῖ αὐτῷ τὴν λύσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς. ἦν γὰρ αὐτὸς ὁ Νεόφυτος παῤῥησίαν ἔχων, καὶ πνευματικεύων ἐν ἀνακτόροις, καὶ μεγιστάνων οἴκοις. ἐκώλυσε δὲ ταύτην, λέγων, ἀσυγχώρητον ἐστίν. εἰ γὰρ λάβοις κοινωνίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἄρτον ἔφαγες, καὶ οἶνον ἔπιες. ὢ τῆς ἀνοχῆς σου Χριστὲ Βασιλεῦ. σκοτεινὲ, καὶ τυφλέ. εἰ ὁ ἱερεὺς ἦν Λατῖνος, εἶχεν ἂν λόγον. ἄλογον ἡ μωρία σου. ὡς ὅτι Λατινικῶς τὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ ἀπέδωκε, καὶ ὁ ἄρτος οὐκ ἦν ἔνζυμος, καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ἦν ζέον, καὶ ἄλλα τινὰ ἄλογα αἰτιάματα, ἃ οὐκ ἔξεστιν ὀρθοδόξῳ στόμα ἀνοῖξαι, καὶ γλῶτταν κινῆσαι κατὰ τῶν θείων μυστηρίων τῶν οὕτω τελουμένων. ὁ γὰρ τοῦτο τολμήσας ἄξιος λιθοβοληθῆναι. Πῶς; ἔτι ἔχεις ἀπολογήσασθαι περὶ τῶν θείων μυστηρίων τῶν τελεσθέντων ἐκ γλώττης σῆς, καὶ εὐχῶν ὧν σὺ, καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἱερεῖς χρῶνται; οὐκ ἔχεις ἄλλα εἰπεῖν, ὦ φαρισαῖε κενὲ, πλὴν ὅτι καθαρὸς εἶ, καὶ μολυσμοῦ ἀμέτοχος, καὶ κεχωρισμένος τῶν λοιπῶν χριστιανῶν, προσθήσω δὲ κἀγὼ τὸ, καὶ ἀφωρισμένος. ἡ δὲ εὐγενὴς ἐκείνη γυνὴ διχονοοῦσα ἐν μέσῳ τῶν δύο τούτων προσταξέων, ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οὐ μετέλαβε. καὶ διὰ τῆς νυκτὸς ἀκοινώνητος τέτοκεν. εἰ γὰρ ἐπηκολούθησε θάνατος, εἶχεν ἂν ἡ ψυχὴ αὐ-

cipere a sacerdote Henotico, gravi pœna indicta, vetabatur: talem enim sacerdotem non esse, nec perfecte oblationem ab eo peragi. Ad funus porro efferendam, vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi Henoticus sacerdos illic comparuisset, stolis subito exuti, veluti e flammis mediis se proripiebant. magna etiam Ecclesia Dæmoniorum specus, & Græcorum gentilium delubrum censebatur. Ubi cerei? ubi oleum in lychnis accendendis? omnia tenebris plena: nec ullus, qui eas dissiparet, aderat. Templum sacrum desertum conspiciebatur: solitudinem, qua mox, propter peccata & iniquitates in eo habitantium, complendum erat, portendens. Gennadius etiam inclusus, pacis reconciliationem amplectentes diris devovendo interim docebat. Post urbem captam, in nobilem fœminam captivam casu incidi: quæ mihi narravit, quomodo ipsa partus doloribus correpta anni illius sancta magnaque feria quarta, Pneumaticam seu confessarium suum, Jacobum nomine, ad se vocaverat: quam, peccatorum confessione peracta, hortatus est ille, ut sacram communionem sumeret. Cumque Senem illam interrogasset, num obstaret quicquam, ut ex manibus sacerdotis, qui in templo intra domus suæ septa sito celebrabat, sumeret, (ille quippe sacerdos die tantum XII Decembris in magna Ecclesia Henoticis adfuerat, nec communicaverat, cum in numerum altari ministrantium ab initio liturgiæ adlectus non fuisset; sed extra cancellos cum aliis, qui tardius venerant, nihilque aliud præter sacra indumenta gestaverant, steterat.) Pneumaticus ei dixit: *Tibi concessum est, Deus condonabit tibi; abi, & communionem, omni dubio remoto, percipe. Ipse sacerdos ac minister est, discrimine illo omisso communica.* Illa vero mulier, quod a schismaticorum partibus staret, scrupulose nimis perpensa senis, qui omnes obices revellebat, sententia, alium nomine Neophytum confessarium accersit: eique a Pneumatico suo datam sibi licentiam declarat. Iste porro Neophytus loquendi libertatem ac confidentiam sibi assumpserat, quod Pneumatici munere in Imperatoris palatiis, procerumque ædibus fungeretur: quare illam allocutus a communione his verbis deterruit: *Id tibi haud licet, si enim ex istius manibus communionem sumpseris, panem manducabis, & vinum bibes.* Quam admiranda Rex Christe longanimitas tua! Etsi sacerdos Latinus esset, stultitia tua, tenebris excæcate, aliqua, quamvis absurda, ratione excusari posset. Quod scilicet Latino sermone ad Deum preces recitasset, quod non esset fermentatus panis, nec aqua calida adhibita; aliaque absurda allegare potuisses, quæ orthodoxus tamen ore nunquam proferret; nec, vel minimum, adversus divina mysteria hoc modo peracta murmurabit; talia enim quilibet ausus, lapidibus obruendus est. Quid? vel quomodo obloqui potes divinis mysteriis idiomate tuo celebratis? quid illis precibus opponere? quibus tibi cum cæteris orientis sacerdotibus communis est usus. Aliud allegare non potes, o Pharisæe vane, nisi quod purus es, & intactus, a cæterisque Christianis separatus, addam ego, & excommunicatus. Illa porro mulier nobilis inter contraria præcepta animo fluctuans communione die illo absti-

Gennadius faces discordiæ subdit.

Exemplum illius discordiæ. Mos prægnantibus sacram Eucharistiam imminente partu sumere.

Edit. Paris. pag. 147.

Verba stulta insulsi schismatici adversus Ecclesiarum unionem.

nuit; ita ut nocte sequenti, non sumpta prius Eucharistia, pepererit. Quod si mors subsequebatur, damno spiritus illius anima obsignata fuisset (id est damnum, non accepto spiritus divini signaculo, anima illius passa fuisset) Neophyti culpa, & mali spiritus, quo agebatur, errore. Sed redeamus ad narrationis nostræ fluctus: & mari furens, gubernatore excusso, arcam Noe absorbere, & in profundum deprimere intueamur, mundaque volatilia, tamquam immunda, impollutorum unguibus discerpenda projicere contemplemur. Tyrannus enim Martio incipiente nuntiis in omnes provincias missis, singulos ad urbem oppugnandum militatum venire jussit. Cuncti ergo, qui datis nominibus stipendia merebant, accesserunt; numero infinito eorum, qui sponte castra sequebantur, iis adjuncto. Universi enim, qui urbem oppugnandam esse audierunt, tam pueri ob ætatem teneram vix gradientes, quam senes annis gravati, accurrerunt. Constantinopolitani interim Deo supplicare, ut hebdomada sancta Tyrannus, qui eutru adventare nunciabatur, urbis oppugnationem non aggrederetur. Die igitur parasceves Diacænesimæ septimanæ (id est feria VI. seu die Veneris post Pascha) ad portas Hierusalem Nabuchodonosor venit: & tentoria sua ante Charsi portam post collem fixit. A porta vero, quæ Ligni appellatur, palatio vicina, usque ad Auream portam, quæ meridiem respicit; ab eademque Ligni porta usque ad Cosmedium & meridiem versus, quantum vineta a Caracia jam devastata in latitudinem capere poterant, omnes ejus copiæ castra locaverunt; Aprilis ergo die sexta, parasceve post Pascha obsidione urbem cinxit Mehemetes. Constantinopolitani a quo die in Ecclesia magna facta est concordiæ reconciliatio, illam ut Judæorum Synagogam refugiebant; nec in ea oblatione, holocausto aut incenso litabatur. Si quis sacerdotum divinam liturgiam die aliquo insigni celebrare voluisset, qui precabantur, quousque ad oblationem sacrorum donorum ventum fuisset, adstabant: deincepsque omnes tam mulieres quam viri, monachi atque moniales exibant. Quid pluribus opus est? templum illud pro delubro & ara gentilium, & sacrificium perinde ac Apollini factum, æstimabant. Quare Isaias tamquam ex ore Dei sic loquitur, (Ecce, ut hunc populum transmigrare faciam, paratus ero; translatione cum transferam: sapientiam eorum qui sapiunt, disperdam; prudentiumque prudentiam dissipabo. Væ illis qui profunda consilia, non expetito Domini consilio, ineunt. qui consilia occulta capiunt, tenebrisque opera sua abscondunt. qui dicunt, quis nos videbit? quis nos vel opera nostra cognoscet? Propterea hæc dicit Dominus. Væ filiis Apostatis, consilium me inconsulto habuistis: utque peccata peccatis adjiceretis, pacta, spiritu meo nequaquam ducti, pepigistis.) Gennadius interim adversus Henoticos docere ac scribere singulis diebus non cessabat: & sapientissimum beatumque Thomam Aquinatem ejusque scripta, Demetrium etiam Cydonem hæresis arguere contendens, rationes syllogismosque adversus eos texebat. Conscius ei erat, operisque socius, e Senatoribus primus Mesazon, idemque Dux magnus; cujus contra Latinos, magis vero contra ipsam urbem,

Mehemetes copias colligit.

Edit. Paris. pag. 148.

Constantinopolis obsideri cœpit anno 1453.

Sanctæ Sophiæ templum desertum.

Isaiæ Prophetæ verba.

Gennadius adversatur unioni Ecclesiarum.

A τὴν σφραγῖδα ζημίαν τοῦ Πνεύματος, δι' αἰτίαν τοῦ Νεοφύτου, ϗ τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῇ πονηροῦ πνεύματος. Ἀλλ' ἐπανίωμεν πρὸς τὰ τῆς διηγήσεως κύματα, ϗ ἴδωμεν τὴν ἀγριαινομένην θάλασσαν πῶς μέλλει χάναι, ϗ καταποντίσαι τὴν κιβωτὸν, τὴν τὸν Νῶε τὸν κυβερνήτην διώξασαν, ϗ τὰ καθαρὰ πετεινὰ ὑπὸ τῶν μὴ καθαρῶν ὡς ἀκάθαρτα παραβλέψασαν. Ὁ γὰρ τύραννος ἀπ' ἀρχῆς Μαρτίου μηνὸς ἔπεμψε μηνυτὰς, ϗ κήρυκας εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας, τοῦ ἐξέρχεσθαι ἕκαστον ἐν τῇ στρατιᾷ κατὰ τῆς Πόλεως. τὰ στρατεύματα μὲν οὖν, ὅσα διὰ προσόδων καὶ ῥόγας ἦσαν γεγραμμένα, συνέρρεον· τὰ δὲ ἄγραφα τὰ ϗ μυ-

B ριάριθμα τίς διηγήσεται; πᾶς γὰρ ἕκαστος ἀκούων κατὰ τῆς Πόλεως ἔτρεχον, οὕτως ὁ μὴ δυνάμενος βαδίζειν ἕνεκα παιδικῆς ἡλικίας, καθὼς ὁ μὴ δυνάμενος τρέχειν ἕνεκα γήρως. οἱ δὲ πολῖται ἱκέτευον τὸν Θεὸν, τοῦ μὴ ἐπελθεῖν τῇ ἁγίᾳ ἑβδομάδι· διότι ἤκουον ὡς ὁ τύραννος ἐφ' ἅρματος καὶ ἤδη ἔρχεται. τῇ παρασκευῇ οὖν τῆς Διακαινησίμου, καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐπὶ θύραις Ἱερουσαλήμ. ϗ πήξας τὰς αὐτοῦ σκηνὰς κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χαρσοῦ ὄπισθεν τοῦ βουνοῦ. καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης, τῆς κειμένης ἐγγὺς τοῦ παλατίου, ἕως τῆς Χρυσῆς πύλης τῆς πρὸς νότον, καὶ ἔτι ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἕως τοῦ Κοσμι-

C δίου, καὶ ἀπὸ τοῦ νότου εἰς πλάτος ὅσον περιέφερον κάμπον οἱ ἄμπελοι. ϗ γὰρ ἦσαν προλαβόντες φθαρέντες παρὰ τοῦ Καρατζία. καὶ περιεχαράκωσεν αὐτὴν Ἀπριλίῳ ς'. ἡμέρᾳ παρασκευῇ ἡ μετὰ τὸ πάσχα. οἱ δὲ τῆς Πόλεως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾗ ἐγένετο τάχα ἡ ἕνωσις ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς Ἰουδαίων συναγωγὴν ταύτην ἀπέφυγον, ϗ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ οὔτε προσφορὰ, οὔτε ὁλοκαύτωσις, οὔτε θυμίαμα. εἰ ἔτυχε τὶς τῶν ἱερέων λειτουργῆσαι Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ ἐπισήμῳ, οἱ προσευχόμενοι μέχρι τῆς ὥρας τῆς προσφορᾶς ἵσταντο. ϗ τότε πάντες ἐξήρχοντο οὕτω γυναῖκες ὡς ἄνδρες. οὕτω μοναχοὶ ὡς μονάζουσαι. τί χρὴ λέγειν;

D καὶ τὸν ναὸν ὡς βωμὸν, ϗ τὴν θυσίαν ὡς Ἀπόλλωνι τελουμένην ἐνόμιζον. διὰ τοῦτο Ἡσαΐας ὡς ἐκ στόματος Θεοῦ φησίν. Ἰδοὺ προσθήσω τοῦ μεταθεῖναι τὸν λαὸν τοῦτον, ϗ μεταθήσω αὐτοὺς μεταθέσει, καὶ ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Οὐαὶ τοῖς βαθέως ποιοῦσι βουλὴν, ϗ οὐ διὰ Κυρίου. οἱ ἐν κρυφῇ βουλὴν ποιοῦντες, ϗ ἔσται ἐν σκότει τὰ ἔργα αὐτῶν, ϗ ἐροῦσι· τίς ἡμᾶς ἑώρακε; ϗ τίς ἡμᾶς γνώσεται; ἢ ἃ ἡμεῖς ποιοῦμεν; διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος· οὐαὶ τέκνα ἀποστάται, ἐποιήσατε βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ, ϗ συνθήκας οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου, τοῦ προσθεῖναι ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις. Ὁ δὲ Γεννάδιος οὐ διέ-

E λειπε καθ' ἑκάστην διδάσκων, καὶ γράφων κατὰ τῶν Ἑνωτικῶν, καὶ πλέκων συλλογισμοὺς, καὶ ἀντιφάσεις κατὰ τοῦ σοφωτάτου, καὶ μακαρίτου Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου, ϗ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ϗ κυρίου Δημητρίου τοῦ Κυδώνη ἀποδεικνύων αὐτοὺς αἱρετικούς. ἔχων ἐκ τῆς συγκλήτου τὸν πρῶτον Μεσάζοντα τὸν μέγαν Δοῦκα συνεργὸν, ϗ συνίστορα. τὸν καὶ τοσοῦτον εἰπεῖν τολμήσαντα κατὰ Λατίνων, ὅτι

εἶδον οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἀναρίθμητον στρατὸν τῶν Τούρκων, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ πόλεως, κρειττότερον ἐστὶν εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακιόλιον βασιλεῦον Τούρκων, ἢ καλύπτραν Λατινικήν. καὶ γὰρ ἀπογνόντες οἱ τῆς πόλεως ἔλεγον, εἴθε ἐδόθη ἡ πόλις ἐν χερσὶ τῶν Λατίνων τῶν ὀνομαζόντων τὸν Χριστὸν, καὶ Θεοτόκον, καὶ μὴ ἀποσφαλθῶμεν ἐν τοῖς τῶν ἀσεβῶν παλάμαις. Τότε καὶ αὐτὸς ἐκεῖνο ἐφθέγξατο. ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἡσαΐας ἐφθέγξατο, καθὰ καὶ τῷ Ἐζεκίᾳ. Ἄκουσον τὸν λόγον Κυρίου Σαβαώθ. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, καὶ λήψονται πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου. καὶ ὅσα συνήγαγον οἱ πατέρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, εἰς Βαβυλῶνα ἥξει, καὶ οὐδὲν οὐ μὴ καταλειφθῇ· καὶ ἀπὸ τῶν τέκνων σου τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ σοῦ, ὧν γεννήσεις, λήψονται, καὶ ποιήσουσι σπάδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων.

A temeraria impudentia eo usque prorupit, cum Turcorum ingenti exercitu se peti viderunt Romæi, ut dixerit; Turcorum mitram ac redimiculum in media urbe dominari, quam Latinorum galerum regnantem conspicere, potius esse. Cum interim Romæi omni salutis abjecta spe, hæcce vota conciperent: *Utinam in Latinorum potestatem, qui Christum ejusque matrem Deiparam invocant, urbs nostra deveniret, nec Turcis impiis traderemur*; quibus contraria, quæ retulimus, Mesazon prædicabat. Sed ad eum Isaias sicut & Ezechias locutus est. (Audi verbum Domini exercituum. Ecce dies veniunt, quibus, cuncta, quæ domi possides, diripientur; omnesque divitiæ a majoribus tuis comparatæ in Babylonem transferentur, nec B earum residui quicquam tibi superit. Filii tui qui tibi nati sunt, etiamque nascituri, rapti emasculabuntur, & spadones facti in Regis Babyloniorum domo servient.)

Magni Ducis verba impia.

Edit. Parif. pag. 149.

CAPUT XXXVIII.

Constantinus & Galatini urbi tuendæ attendunt, atque etiam Veneti. Johannes Justinianus Constantinopolim cum militibus appulit, & ab Imperatore honorem maximo afficitur. Obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt, Byzantinis tamen favent & opem ferunt. Mehemetis classis prope Constantinopolim accedit. Naves quinque cibariis onustæ Constantinopoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur; & hac de causa Mehemetes Contostaulum suum Paldam contumelia verberibusque afficit. Mehemetes terra e Bosporo in sinum Ceratinum navigia & biremes transfert. Terra Constantinop. oppugnat Mehemetes & tormentis muros quassat. Medicamen tormentis ne disrumpantur adhibitum. Johannis Huniadæ legatus consilium perniciosum adversus obsessos bombardario Mehemetis, falsa opinione ductus dedit. Muri urbis ad S. Romani portam diruti. Obsessi strenue resistunt, sed Constantinus percellitur & ut Mehemetem ad pacem & obsidionis solutionem adducat, vectigal offert, quod respuit Mehemetes. Justinianus infælici successum Turcorum biremes in sinu Ceratino incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. Pontem in Ceratino sinu Mehemetes fabricat.

Ὁ Βασιλεὺς οὖν Κωνσταντῖνος ὅσον δύναμις, ἐπιμελούμενος ἐπεμελεῖτο σὺν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ Γενουΐταις· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ εἶχον κατὰ νοῦν ἀπαραίτητον λογισμὸν, ὅτι ἐὰν ἡ πόλις ἁλῷ, καὶ τὸ φρούριον αὐτῶν ἔρημον γενήσεται. ἐν τούτῳ στείλαντες ἐν τῇ Γενούᾳ προλαβόντες γραφὰς δεόμενοι βοηθείας, ἀντέγραψαν, ὡς ἤδη ἔρχεται μία ναῦς σὺν φ´ ὁπλίταις εἰς βοήθειαν τοῦ Γαλατᾶ. καὶ αἱ τῶν Βενετίκων ἐμπορικαὶ τριήρεις κατελθοῦσαι ἐκ τῆς Μαιώτιδος λίμνης, καὶ τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ, καὶ ἐκ Τραπεζοῦντος. Ὁ βασιλεὺς οὖν, καὶ οἱ Βενέτικοι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει, οὐκ εἴασαν αὐτὰς καταίρειν ἐν Βενετίᾳ, ἀλλ᾽ ἔμειναν εἰς βοήθειαν τάχα τῆς πόλεως. ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς Γενούας ἐλθὼν εἷς ὀνόματι Ἰωάννης Λόγγος ἐκ τῶν Ἰουστινιάνων σὺν δυσὶ νηυσὶ ὑπερμεγέθεσιν, ἔχων καὶ πολεμικὰς παρασκευὰς πολ-

C At vero Constantinus Imperator urbi tuendæ, quantum viribus pollebat, cum Genuensibus Galatæ incolis, erat intentus. Hi namque opinionem præceperant, a qua haud dimovere ipsos promptum, urbe capta, castrum suum etiam devastatum iri. Hac de causa Genuam litteras antea scripserant, quibus opem ac suppetias sibi mitti rogabant; ad quas Genuenses respondere, navem unam, quæ quingentos milites Galatæ castro tuendo veheret, ad eos proficisci. Venetorum etiam triremes actuarias commercio inservientes a Palude Mæoti, Tanai, & Trapezunte reversas, Imperator & Veneti, qui in urbe habitabant, retinuerunt, nec Venetias redire permiserunt; ut, si fors ita ferret, urbi auxilio & usui esse possent. Advenerat Genua Johannes Longus ex gente Justiniana, duabus navibus magnis vectus; quæ, præter multas machinas eximias cæterum

Constantinus & Galatini urbi tuendæ attendunt.

Triremes Venetæ ab Imperatore & Venetis Constantinopoli stare jussæ.

Johannes Justinianus Longus.

que belli apparatum, militibus ætatis robore præstantibus ac generosis instructæ erant. Johannes ipse vir solers, in ordinanda acie, pugnisque ineundis expertus ac peritissimus erat. Illum benigne suscepit Imperator stipendiaque ejus militibus solvit: præterea beneficiis, & Protostratoris exercituum dignitate eum cohonestavit. Is itaque urbis murorum partem palatio vicinam tuendi ac propugnandi onus suscepit; Nam Tyrannum tormenta ænea lapidibus emittendis parata, cæterasque ad oppugnandum machinas adversus illam partem collocara animadverterant. Imperator insuper aurea bulla Lemnum insulam Johanni Longo donavit, si Urbis obsidionem solvere coactus, frustra adhibitis machinis, reque infecta pedem Mehemetes referret. Latini Johanne Duce alias portis urbis erumpentes, alias in exteriori muro stantes, quandoque in fossam desilientes fortissime pugnaverunt. Sæpius etiam fossa superata Romæi vario successu, modo cedentes, modo captivos Turcos trahentes cum his manus conseruere. Hoc tamen Romæis minime conducebat; quippe verum dictu adversus viginti Turcos Romæum unum stetisse. Cominus cum Turcis pugnando eruptione e portis facta, quid commodi ad eos redibat? Propterea consilium datum est, ut Romæi per propugnacula stationes habentes, alii quidem jaculis, alii sagittis pugnarent: alii cannis ferreis globulos plumbeos in hostes emitterent; hi quini vel deni, nucum Ponticarum magnitudine, pulvere ignescente simul emissi, vim perforandi ac penetrandi habent; ita ut, in hominem ferro armatum si ceciderit unus, clypeum & corpus transadactus pervadat, in aliumque obvium transiliat, & ab hoc in alium, donec vis pulveris refrigescat: hocque impetu duos vel tres homines interfici simul possibile. Machinam istam ejusque usum didicerunt, ampliorenque fecerunt Tusci. Aprilis mensis trientes duo paucis velitationibus subitisque præliis transacti sunt, dum Tyrannus novis copiis contractis exercitum suum augeret; ad quem multitudo innumerabilis militum, tam qui nomina vocati milites dederant, quam qui sponte venerant, confluxit; qui itaque illum considerabant, quadringenta hominum millia superare conjecerunt. Galatini equidem Genuenses, dum Tyrannus Adrianopoli adhuc ageret, destinatis ad eum legatis amicitiam integram illibatamque servare, renovatis scriptis olim fœderibus profitentur. Amicum se eis esse respondit, nullaque ab eis, quos diligeret, causa se divelli passurum, modo urbi auxilium ipsos non tulisse constaret: quod se haud facturos polliciti sunt. Verumtamen unus ab altero, quod successus probavit, delusus ac derisus est, Galatini enim, quomodo superioribus temporibus urbem bello petitam, ac obsidione ab illius majoribus, qui ra infecta recesserant, frustra cinctam noverant: eundem exitum hunc manere principem persuasi, Constantinopolitanis benevoli ac amici, ex oppidanis suis cohortes auxiliares miserunt: quodque Mehemetis amicitia ipsi valde suspecta erat, fictaque videbatur, clam urbi, prout ipsos decebdat, opem ferebant. Secum rursus hæc dicebat Tyrannus: *Serpentem dormire finam, quousque Draconem occidero: uno*

Edit. Parif. pag. 150.
Protostrator Justinianus a Constantino factus regione urbis unam pugnat.

Lemnos Longo Justiniano data.

E portis urbis erumpunt obsessi, sed statim cessant, paucitatis militum ratione habita.

Quid actum sit primis obsidionis diebus.

Galatini placatum Mehemetem habere studant.

pag. 151.
Galatini post habitis cum Mehemete fœderibus, opem obsessæ urbi ferunt.

λὰς καὶ καλὰς, σὺν ἐνόπλοις νέοις Γενουΐταις [illegible] πνέουσι θυμόν. καὶ ὁ αὐτὸς Ἰωάννης ἐπιδέξιος ἀνὴρ, καὶ εἰς παραταγὰς, καὶ συνασπισμοὺς πολέμων δοκιμώτατος. ἐδεξιώσατο τοῦτον ὁ Βασιλεὺς, καὶ ῥόγας ἐμέτρησε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, καὶ εὐεργεσίας ἐνέμιε, καὶ πρωτοστράτορα τοῦτον ἐτίμησε, καὶ αὐτὸς τὴν φύλαξιν τῶν πρὸς τὸ παλάτιον κειμένων τειχέων ἀνελάβετο. καὶ γὰρ ἦσαν ὁρῶντες τὸν τύραννον ἐκεῖ τὰς σκευὰς τὰς πετροβόλους πηγνύοντα, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀντίμαχον ἐν τοῖς τείχοις παράταξιν. εὐεργέτησε δὲ τοῦτον καὶ διὰ χρυσοβούλλου γράμματος τὴν νῆσον Λῆμνον· εἰ ἀποκρουσθήσεται ὁ Μεχεμὲτ, καὶ ὑποστραφήσεται ἄπρακτος, ἐξ ὧν θάῤῥος κερδάναι τῆς πόλεως· ἔκποτε οὖν ἐμάχοντο ἡρωϊκῶς οἱ Λατῖνοι σὺν τῷ Ἰωάννῃ, ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ ἱστάμενοι ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ, καὶ ἐν τῇ τάφρῳ· πολλάκις καὶ ἐκτὸς τῆς τάφρου ἐκπηδῶντες ἐσυνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις Ῥωμαῖοι, ποτὲ μὲν ἀφιέντες, ποτὲ δὲ λαμβάνοντες· πλὴν τοῦτο οὐκ ἦν ἀπᾶδον τοῖς Ῥωμαίοις. καὶ γὰρ εὔκολον ἂν εἰπεῖν, εἶναι ἕνα Ῥωμαίων πρὸς εἴκοσι Τούρκους· Τί ἐδύναντο καταπροσωπῆσαι, καὶ ἐξελθεῖν; πλὴν ἡ βουλὴ ἐδίδοτο, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους ἀντιμαχεῖν ἐκ τῶν τειχῶν διὰ τῶν προμαχώνων, οἱ μὲν διὰ τζαγραβολιαῶν βελῶν, οἱ δὲ διὰ τοξικῶν, ἄλλοι διὰ μολυβδοβόλων ἀπολυομένων διὰ βοτάνων πέντε καὶ δέκα ὁμοῦ, σμικρὰ ὡς κάρυα ποντικὰ τὸ μέγεθος, ἀποπλουτοῦντα δύναμιν τρήσεως· ὡς εἰ τύχοι ἐμπέσειν σιδηροφόρῳ σώματι, καὶ τὴν ἀσπίδα, καὶ τὸ σῶμα διατρήσας ἐξέρχεται, καὶ εἰς ἄλλο μεταπηδᾷ, εἰ τύχοι, εἶτα ἐξ αὐτοῦ εἰς ἕτερον ἕως οὗ ψυχρανθῇ ἡ δύναμις τῆς βοτάνης, καὶ διὰ μιᾶς προσβολῆς, δύναται ζημιῶσαι δύο καὶ τρεῖς. Ἔμαθον οὖν καὶ οἱ Τοῦρκοι, καὶ χρῶνται καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια καὶ ἐπέκεινα. περαιωθέντος οὖν τοῦ Ἀπριλίου τὸ δίμοιρον ἐν ὀλίγοις ἀντιμάχισιν, ὁ γὰρ τύραννος εἰς πλέον ἠθροίζετο, συνήχθησαν οὖν ἄνδρες κλητοὶ, καὶ αὐτόκλητοι ὑπὲρ ἀριθμὸν δυνατὸν εἰπεῖν. ἔλεγον οὖν, ὅσοι κατεσκόπευον, εἶναι ὑπὲρ τετρακοσίας χιλιάδας. καὶ οἱ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Γενουΐται, καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν τύραννον ἔτι ὄντα ἐν Ἀδριανουπόλει, ἔστειλαν πρέσβεις, ἀγγέλλοντες τὴν εἰς αὐτὸν ἀκραιφνῆ φιλίαν, καὶ ἀνανεοῦντες τὰ προγεγραμμένα ἐκτυπώματα· καὶ αὐτὸς ἀπελογεῖτο, ὡς φίλος αὐτῶν εἶναι, καὶ ἀδιασπάστους τὰς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπας, μόνον μὴ εὑρεθῶσι βοηθοῦντες τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ὑπέσχοντο. πλὴν εἷς ἐκ τῶν δύο κατεγελᾶτο, ὡς τὸ τέλος ἔδειξε· οἱ γὰρ τοῦ Γαλατᾶ ἐνενόουν, ὡς καθὰ καὶ ἐν ἑτέροις χρόνοις ἡ πόλις καταπολεμηθεῖσα παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, οὐδὲν ὠνήσαντο ἀπελθόντες ἄπρακτοι, οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ σὺν ἐκείνοις φιλίαν δεικνύοντες, τοὺς μὲν πολίτας ἐδίδοσαν τὴν παρ' αὐτοῖς ἐξερχομένην βοήθειαν, οὕτω θαῤῥοῦντες γενέσθαι καὶ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· ὡς πλάνον μὲν τὴν φιλίαν ὑπόπτευον, τῇ δὲ πόλει τὰ εἰκότα συνεμάχοντο κρυφίως. ὁ δὲ τύραννος πάλιν ἐν ἑαυτῷ ἔλεγεν. ἐάσω κοιμᾶσθαι τὸν ὄφιν, ἕως οὗ καθελῶ τὸν δράκοντα, καὶ τότε μία πληγὴ ἐλαφρὰ κατὰ κεφαλῆς καὶ τοῦτον σκοτοδινιάσει. ὃ καὶ γέγονε. τότε συνήχθησαν καὶ διὰ θαλάσσης τὰ

πλεῖα,

πλοῖα αὐτοῦ σὺν τριήρεσι, διήρεσι, πλοιαρίοις ἕως τριακόσια τὸν ἀριθμόν. ὁ δὲ λιμὴν τῆς πόλεως ἦν κεκλεισμένος σὺν τῇ ἁλύσει, ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς πύλης τῆς πόλεως τῆς καλουμένης ὡραίας, εἰς τὸ τοῦ Γαλατᾶ μέρος, καὶ αἱ νῆες ἵσταντο ἔνδον ὁρμαθηδὸν προσέχοντες τὸν λιμένα καὶ τὴν ἅλυσιν. αἱ δὲ νῆες, ἃς εἰράκαμεν πέντε, μία ἡ τοῦ Βασιλέως φέρουσα φόρτον τὸν ἐκ Πελοποννήσου σῖτον, αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες ἐκ Γενούας ῥογευθεῖσαι παρὰ τοῦ βασιλέως, ἵσταντο μὲν ἐν Χίῳ μέχρι Μαρτίου μηνὸς ὅλου διά τινας αὐτῶν χρείας. εἰσελθόντος οὖν Ἀπριλλίου, καὶ βαλομένων ἆραι τὰς ἀγκύρας, ὁ βορρέας αὐτοὺς ἐνεπόδιζε. ἦσαν οὖν οἱ πολῖται ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ ὡσαύτως καὶ αἱ νῆες. τοῦ βορρέως οὖν καταπαυσαντος πνέοντος, καὶ νότου ἄρξαντος πνεῖν, ἐξῆλθον τοῦ Χίου λιμένος· καὶ κατ' ὀλίγον πνέοντος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, τῇ δευτέρᾳ ἐσφοδρύνετο, καὶ βιαίως ἐφέροντο ὑπ' αὐτοῦ αἱ νῆες. ἵσταντο οὖν οἱ τῆς πόλεως ἐκδεχόμενοι τὴν καλὴν ταύτην ἀπαντοχὴν, εἰ καὶ μηδὲν ὤνησαν. φανέντων οὖν τῶν νηῶν, εὐθὺς ὁ τύραννος ὡς ἄγριος δράκων ὥρμησε κατὰ τῶν αὐτοῦ τριήρεων, καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, λέγων καὶ προστάσσων αὐτοῖς· ὅτι ἐκ τῶν δύο πρόκειται γενέσθαι τὸ ἕν, ἢ τὰς ναῦς λαβεῖν, ἢ κωλῦσαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἐν τῷ λιμένι. τότε ἐξελθόντες τὰ πλοῖα ἵσταντο ἐκδεχόμενα τὴν ἄφιξιν τῶν νηῶν, ἐκ τοῦ λιμένος τῆς χρυσῆς πύλης ἐκτός· αἱ δὲ νῆες ἐλθοῦσαι κατὰ τὴν ἴσον ὁδὸν, καὶ βουλόμεναι περάσαι τὸν Μεγαδημάτριον τὴν ἀκρόπολιν, τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τῷ κερατίῳ κόλπῳ, τὰ πλοῖα ἀντεθίσταντο ταῖς ναυσίν. ἦν γὰρ καὶ ἡ θάλασσα ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εὔδιος ἀνέμου μὴ πνέοντος. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην θέαν. κατεστρωθεῖσα γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς ἱστίοις τριακοσίοις τῶν Τούρκων, καὶ πέντε μεγίστοις τῶν νηῶν, ἐξήπλωτο ἡ θάλασσα ὡς χέρσος, καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν οὐδὲ τὰς κώπας ἠδύναντο καταφέρειν ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ τῆς νηὸς ὡς ἀετοὶ ὑπόπτεροι, ἄνωθεν, ὡς κεραυνοὺς, τὰ βέλη τῶν τζαγρῶν κατέπεμπον, καὶ τὰς σανίδας ἀπέλυον, καὶ φόνος οὐκ ὀλίγος τῶν Τούρκων ἐγένετο. ὁ δὲ τύραννος ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀλαζονείας ὁρμήσας ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐποχούμενος ἵππῳ, ἐφαντάζετο σχίζειν τὴν θάλασσαν, καὶ ἕως αὐτῶν τῶν νηῶν διὰ τοῦ ἵππου πλεῦσαι, τόσον ἐθυμοῦτο ἐν τοῖς αὐτοῦ, καὶ ἔνοπλος στρατιὰ σὺν αὐτῷ· τότε ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ τὰ ἱστία φυσηθέντα, σχίσαντες τὰ πλοῖα τὴν ἐν τῷ λιμένι ὁδὸν ἔπλεον, τὰ δὲ πλοῖα ἔμειναν. εἰ γὰρ ἦν ἔμπροσθεν αὐτῶν τότε ὁ στόλος τοῦ βαρβάρου, ἐδύναντο ἂν αἱ πέντε αὗται νῆες καταποντίσαι καὶ τὰ τριακόσια. ὁ δὲ τύραννος μὴ γινώσκων τὴν τῆς θαλάττης ἐπιστήμην μόνον ἐκέκραγεν· ὁ δὲ μέγας Κοντόσαυλος αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι, καὶ γὰρ παραλόγως ἐπρόσταττε. τότε θυμωθεὶς ὁ τύραννος ὥρισε τὸν στόλον ἀπελθεῖν ἐν τῷ διπλοκιονίῳ, τὸν δὲ μέγαν Κοντόσαυλον ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ. ἀχθέντος οὖν, καὶ κατὰ γῆς ῥιφέντος, καὶ ὑπὸ τεσσάρων τανυσθέντος, αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν οἰκείαις χερσὶν ἔτυψε, δοὺς ἑκατὸν σὺν μιᾷ χρυσῇ ῥάβδῳ, ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσίου καθαροῦ σταθμίον λίτραι πεντακόσιαι· ἣν αὐτὸς κατεσκεύασεν ἵνα παίζῃ αὐτὴν, ὡς δοκίμιον· ἦν ὁ ἄνθρωπος τὸ γένος ἐκ τῶν Βουλγάρων ἕλκων, τινὸς τῶν ἀρχόντων Βουλγαρίας υἱὸς Πάλδα ἐπονομαζόμενος. ἐδουλώθη οὖν πρὸ και-

deinde, eoque levi, ictu capiti impacto vertigine circumactum calcabo; quod etiam postea contigit. Eodem etiam tempore Mehemetis navigia, acatia, biremes, & triremes trecentæ simul prope urbem appulerunt. At portum urbis catena extensa a porta, quæ Pulchra appellatur, ad Galatæ littus claudebat, navesque continua serie connexæ, portus latitudinem, & catenæ longitudinem occupantes, intra eam stationem habebant. Classis porro quinque navium nobis memorata, quarum una e Peloponeso cibaria subvehens Imperatoris erat, cæteræ quatuor mercede conductæ Genuensium erant, in Chii portu, dum sibi necessaria compararant, totum mensem Martium transegere. Ineunte Aprili e portu solvere cum decrevissent, Boreas spirans obstitit. quamobrem Constantinopolitani, pariterque navium illarum vectores mœsti admodum, animoque valde consternati erant. At Borea cedente cum Auster flare cœpisset, portu solverunt. Prima die vento leni ac mediocri lati; altera vehementius flante Austro celerius etiam ferebantur, Constantinopolitanis hanc egregiam, nihilque ipsis profuturam, rerum copiam interim expectantibus. Ubi vero in urbis conspectum venere naves, ad triremes suas cæteraque navigia celeri impetu accurrit Tyrannus, taliaque imperat; alterum e duobus faciendum incumbit, vel naves capiendæ, vel portas ingressu arcendæ sunt. A littore itaque progressa ejus navigia, in medio freto, navium appulsum extra portum Aureæ portæ expectando, stabant. Navibus autem rectam viam tendentibus, annitentibusque Megademetrium arcem, ut sinum Ceratinum ingredi possent, superare, navigia obstabant; mare quippe, vento tunc posito, tranquillum erat. Spectaculum etiam visendum exhibebatur strati maris Turcorum velis trecentis, & quinque magnis navibus, videbaturque æquor ad campi planitiei instar complanatum; nec propter telorum frequentiam, remi in aquam demergi poterant. Navium vectores, ut aquilæ alatæ, e superiori loco in navigia humiliora balistis tela, velut fulmina, emittebant, quorum machinas disruperunt Turcorum ingenti strage edita. Tyrannus ingenita superbia & vanitate impulsus, undas findere posse, & equo vectum ad naves usque, suosque armatos penetrare confidebat; tantus animi, quo in rebus suis agendis ferebatur, impetus erat. Vento interea excitato velaque sinuante, naves per acatia media, quæ stationem suam non deseruerant, in portum deferuntur. Quod si tunc universa classis barbari obvia stetisset, illamquassando ac demergendo quinque naves istæ pares erant. Tyrannus rei nauticæ ignarus ad clamores & vociferationes conversus est; quibus magnus ejus Contostaulus, cum absurda juberet, auscultare noluit. Ira tunc accensus Tyrannus classem ad duas columnas abire, & coram se magnum Contostaulum adduci jubet. Quem attractum & in terram dejectum, quatuor satellitibus illius membra distendentibus, princeps ipse suis manibus aurea virga librarum quingentarum pondo, (quam ad tyrocinium in verberando faciendum compararat) centum plagis inflictis verberavit. Ille vero Contostaulus natione Bulgarus, nomine Palda, quodam inter suos principe viro ortus e-

Mehemetis classis ad urbem accedit, cujus portum incolæ catena clausum tenebant.

Naves quinque ex Archipelago Constantinopolim veniunt.

Turci a portus ingressu frustra arcent.

Edit. Paris. pag. 152.

Naves quinque portum ingressæ.

Mehemetes ira accensus Contostaulum classis suæ indigne & contumeliose habet.

Palda Contostaulus.

rat. Jamdiu ante mancipium factus a patria religione & pietate defecerat; Mehemetisque patri servitutem servierat. Is ante quatuor annos in Lesbum piraticam exercens excurrerat, multosque captivos abduxerat: remigibus porro ac nautis invisus; ut qui prædam ipsis subtraheret ac surriperet. Ut ergo eum a Tyranno spretum, virgis cæsum ac contumeliose habitum vident, Azapidum unus, genæ ipsius lapide incusso, alterum occulum eruit. At naves portum ingressæ, a Constantinopolitanis soluta catena, intra ipsam accipiuntur. Tyrannus naves octo magnas, minores plures viginti, triremesque Imperatoris ac Venetas, aliaque plurima parva navigia portum occupare conspiciens, illo se non posse potiri cognovit: stratagema ideo audax, generoso fortique viro dignum comminiscitur. Per dumeta & vepres post Galaram sitas rectam viam a parte, quæ orientem infra duas columnas respicit, usque ad alteram partem littori Ceratini sinus e regione Cosmedii conterminam, sterni imperat. & pro loci qualitate quantum possibile fuit, complanata via, phalangus impositas biremes, velis expansis ex trajecto ostii sacri terra circumactas & tractas in Ceratinum sinum inserri jubet; statimque illud factum est. Biremes itaque trahebantur, in quarum singulis unus proræ gubernator adsidebat, alius ad puppim clavum regebat. Tertius antennas moderabatur, velaque agitabat, alius tympanum pulsabat; carmen etiam nauticum a tubicine cantatum. Dumeta interim ac torrentes navigantium species superant, triremesque octoginta terra tractas ab uno litore, ubi cæteræ relictæ sunt, ad aliud litus deducunt. Quis talium spectator umquam, vel auditor fuit? Mari equidem navibus constrato pontem imposuit Xerxes, super quo ingentem exercitum trajecit. At hic novus Alexander Macedo, stirpisque suæ, uti spero, Tyrannus ultimus, navigiis per collium juga, velut per maris undas, actis, in terram mare induxit. Xerxem insuper opere, ac successu superavit, qui Hellespontum transvectus, accepta ab Athenensibus clade turpiter recessit. Mehemeter vero terra, quasi navigabili reddita remorumque patiente, trajecit, Romæos delevit; aureasque revera Athenas, urbem imperatoriam, mundi ornamentum expugnavit. Atque ista quidem mari gerebantur. Terra vero tormentum bellicum illud immane in mœnium conspectum tractum, non longe a sancti Romani porta, locatum est; ad scopum destinatum artifex collimaturus sic se parabat. Bombardæ binæ locatæ erant ex obliquo, lapidum in globos affabre deformatorum librarum * pondo capaces; majorem ille explosurus, locum imprimis designatum minori primum quatiebat: certo deinde ictu majorem emittebat. Ad fragorem & sonitum accensæ bombardæ, explosique primi globi, Constantinopolitani attoniti, mutique restitere: rupto deinde silentio in has voces DOMINE MISERERE eruperunt. Per id tempus purissimæ ac castissimæ Deiparæ imago Diacænesimi septimana, ex recepta consuetudine, in palatio palam proposita extabat; ubi usque ad diem captæ urbis stetit; atque interim in vicei illius monasterio omnes precibus crebro litabant. Quæ Deus per Prophetam Jeremiam dixerat, tunc impleta sunt: *Ut quid ex ter-*

Stratagema Mehemetis audacissimum. Diplocionium.

Biremes a Bosporo in sinum Ceratinum terra transpositæ.

Edit. Paris. pag. 153.

Turci Constantinopolim terra oppugnant.

* Leonicus dicit fuisse semissis talenti, id est, 50. libras, pondo. Urbis incolæ fragore tormenti ænei displosi attoniti gestant.

Imago SS. Dei genitricis in palatio.

A ρου, καὶ ἐξωμόσατο τὸ πάτριον σέβας, καὶ ἦν δοῦλος πατρικὸς τοῦ Μεχεμέτ. αὐτὸς ἦν ὁ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἐλθὼν ἐν τῇ Λέσβῳ, καὶ αἰχμαλωτίσας αἰχμαλωσίαν ἄπειρον. ἦν δὲ καὶ τοῖς ἀπελάταις οὐ καλὸς φίλος, ἁρπάζων αὐτῶν τὰ λάφυρα. καὶ ἰδόντες αὐτὸν ὑπὸ τοῦ τυράννου καταφρονηθέντα, καὶ ῥαβδισθέντα, εἷς τῶν Αζαπίδων λίθον ἄρας, καὶ κατὰ κόῤῥης ἀρύσας ἐξώρυξε τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν αὐτοῦ. αἱ δὲ νῆες ἐλθοῦσαι ἐν τῷ λιμένι, καὶ οἱ τῆς πόλεως χαλάσαντες τὴν ἅλυσιν ἔδωκαν εἴσοδον αὐταῖς· τότε ὁ τύραννος ἰδὼν τὰς νῆας τὰς μεγάλας ὀκτὼ οὔσας, τὰς μικρὰς ἐπέκεινα τῶν κ΄, καὶ τριήρεις βασιλικάς, καὶ τριήρεις τῶν Βενετίκων, καὶ ἄλλα πλεῖστα μικρά, ἔγνω ὡς οὐκ ἔστι δυνατὸν τοῦ κατασχεῖν τὸν λιμένα, καὶ
B τεχνάζεται γενναῖόν τι καὶ ἀνδρεῖον σόφισμα. προστάττει τοῦ ἀποδρομηθῆναι τὰς νάπας τὰς ὄπισθεν κειμένας τοῦ Γαλατᾶ, ἀπὸ τὸ μέρος τὸ πρὸς ἀνατολὴν κάτωθεν τοῦ διπλοῦ κίονος, ἕως τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Γαλατᾶ τὸ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ κερατίου κόλπου κείμενον ἄντικρυ Κοσμιδίου. καὶ ποιήσαντες τὴν ὁδὸν ὁμαλὴν, ὅσον ἐδύναντο, διὰ τῆς φαλάγγων ἐπιβιβάσας τὰς διήρεις, καὶ τὰ ἱστία πετάσας ἐκέλευσεν ἕλκειν διὰ ξηρᾶς ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἱεροῦ στομίου, καὶ εἰσάγειν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον τὰ πλοῖα, ὃ καὶ γέγονεν. εἵλκοντο δὲ τὰ σκάφη, καὶ ἐν ἑκάστῳ πρωρεὺς, καὶ ἄλλος ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμενος. ἕτερος δὲ τὸ πτερὸν κρατῶν τὸ ἱστίον ἐτίνασσεν, ἄλλος τύμπανον, ἕτερος σάλπιγγα κρούων ἐμελῴ-
C δει θαλάσσιον μέλος. καὶ ἐξ οὐρίας πλέοντες, τὰς νάπας καὶ τοὺς ῥύακας, τὴν ξηρὰν διήρχοντο, ὡς οὖν καταντήσαντες ἐν τῇ ὑγρᾷ, οὕτως ἀνήγαγον ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν, αἱ διήρεις ὑπάρχουσαι, τὰς δὲ λοιπὰς εἴασεν ἐκεῖ. Τίς εἶδε τοιοῦτον; ἢ τίς ἤκουσεν; ὁ Ξέρξης τὴν θάλασσαν ἐγεφύρωσε, καὶ ὡς ξηρὰν ὁ τοσοῦτος στρατὸς ἐπάνω ταύτης διῆλθεν. οὗτος δὲ ὁ νέος Μακεδὼν, καὶ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῶν γενεῶν αὐτοῦ τύραννος ὕστατος, τὴν γῆν ἐθαλάσσωσε· καὶ ὡς κατὰ κυμάτων, τὰ πλοῖα κατὰ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων ἀπέζευξεν. ἀλλ' ὑπὲρ τὸν Ξέρξην οὗτος· ὁ γὰρ ἐκεῖνος διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον, παρὰ τῶν Ἀθηναίων αἰσχύνην ἐνδυθεὶς ὑπέστρεψεν. οὗτος δὲ τὴν ξηρὰν ὡς ὑγρὰν διαβὰς,
D τοὺς Ῥωμαίους ἠφάνισε, καὶ τὰς χρυσᾶς ὄντως Ἀθήνας, τὰς κοσμούσας τὸν κόσμον, τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων εἷλε. Ταῦτα μὲν διὰ θαλάσσης. διὰ δὲ ξηρᾶς, τὴν χωνείαν ἐκείνην τὴν παμμεγέθη φέρων ἄντικρυ τοῦ τείχους, ἔστησεν ἐν τῇ πύλῃ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ πλησίον. καὶ λαβὼν σημεῖον ὁ τεχνίτης, εἶχε γὰρ ἐκ πλαγίου φολέας δύο κατεσκευασμένας, χωρούσας πέτρας ὡς λιτρῶν * αὐτοφυῶς τεχνασμένας. καὶ ὅτε ἠβούλετο ἀπολύειν τὴν μεγάλην, ἐσημειοῦτο τὸν τόπον, πρῶτον πέμπων τὴν μικράν· καὶ τότε στοχαστικῶς ἐσφενδόνει τὴν μεγίστην· καὶ κρούσας τὴν πρώτην βολὴν, καὶ ἀκούσαντες τοῦ κτύπου οἱ τῆς πόλεως, ἐννεοὶ γεγόνασι, καὶ τὸ, Κύριε ἐλέησον, ἔ-
E κραζον. ἦν δὲ τότε, κατὰ τὸ ἔθος, ἀφεθεῖσα ἡ εἰκὼν τῆς παναπειράγνου Θεοτόκου τῇ ἑβδομάδι τῆς διακαινησίμου ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ ἔκτοτε συχνάκις ἐλιτάνευον ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας, καὶ ἡ εἰκὼν ἐκεῖ ἵστατο μέχρις ἁλώσεως· τότε ἐπληροῦτο τὰ ῥηθὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λέγοντος· Ἵνα τί μοι λίβανον ἐκ Σαβὰ φέρεις, καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἔστι

δεκτά. καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἥδυνάν μοι· διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος. Ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον ἀσθένειαν. καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν αὐτῇ πατέρες, καὶ υἱοὶ ἅμα· γείτων, καὶ ὁ πλησίον αὐτοῦ ἀπολοῦνται. Τάδε λέγει Κύριος. Ἰδοὺ λαὸς ἔρχεται, ἀπὸ Βορρᾶ, καὶ ἔθνος μέγα. καὶ βασιλεῖς πολλοὶ ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, τόξον, καὶ ζιβύνην κρατήσουσιν. Ἰταμός ἐστι καὶ οὐκ ἐλεήσει· φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαίνουσα, ἐφ' ἵπποις, καὶ ἅρμασι παρατάξονται, ὥσπερ πῦρ εἰς πόλεμον ἐπὶ σὲ, θύγατερ Σιών. Ὁ δὲ σοφιστὴς τῆς κακίας ἐκείνης ὁ τεχνίτης, τὴν μέθοδον ἐπίστατο τοῦ μὴ διαρραγῆναι τὴν χωνείαν· καὶ γὰρ σιδαρέας χωνείας ἀπολυούσας προβόλους· μετὰ γοῦν τὸ ἀπολυθῆναι τὸ σφαίρας, εἰ καὶ μὴ ἐφυλάττετο σκεπαζομένη ὑπὸ πίλων ἐξ ἐρίων παχέων, παραυτίκα ὡς ὕελος διερρήγνυτο· καὶ μετὰ τοσαύτην ἐπισκοπὴν, ἢ δίς, ἢ τὸ πλέον τρὶς ἀποπέμπων ἐσχίζετο, τοῦ ἀέρος χωροῦντος ἐν τοῖς κοίλοις τῶν μετάλλων ὑποβαθύμασιν· οὗτος δὲ τί ἐποίει; μετὰ τὸ σφενδονισθῆναι τὴν πέτραν τῆς χωνείας ζεούσας ἀπὸ τῆς θερμότητος τοῦ νίτρου καὶ τοῦ θείου, παραυτὰ κατέβρεχεν αὐτὴν ἐλαίῳ, καὶ σὺν τούτῳ ἐπληροῦτο τὰ ἔνδον αὐτῆς ἀερώδη πάθη, καὶ οὐκ ἐνήργει τὸ ψυχρὸν λεανθὲν ὑπὸ τῆς τοῦ ἐλαίου θερμότητος, καὶ ἐβάσταζε τὸν κόπον εὐκόλως, ἄχρις οὗ ὑπήργασε τὸν ὄλεθρον τῆς πόλεως· καὶ ἔνι μετὰ ταῦτα φυλάττεται σῶα, καὶ ἐνεργεῖ πρὸς τὸ τοῦ τυράννου θέλημα. κρούσας οὖν καὶ διασείσας τὸ τεῖχος, ἐβουλήθη ἐκ δευτέρου ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ βάλλειν ἄλλον ἕνα λίθον· τυχὼν δὲ ἀποκρισιάριος τοῦ Ἰάγκου ἐκεῖ ἔσκωψε τὴν βολὴν, λέγων, εἰ βούλει καταπεσεῖν εὐκόλως τὰ τείχη, μετάθες τὴν σφαῖραν ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ τείχους, ἀπέχοντι ἀπὸ τῆς πρώτης βολῆς ὀργυιὰς ε' ἢ ς', καὶ τότε ἐξίσων τὴν πρώτην ἅμα ἑτέραν βολὴν τῶν δύο οὖν ἄκρων ἁρμοθέντων ἐπιμελῶς, τότε βάλλε καὶ τρίτην, ὡς εὑρεθῶσιν αἱ τρεῖς βολαὶ ἐς τριγώνου σχῆμα, καὶ τότε ὄψει τὸ τοιοῦτον τεῖχος εἰς γῆν καταπίπτοντα. ἤρεσεν οὖν ἡ βουλὰ, καὶ οὕτω πέπραχεν ὁ τεχνίτης, καὶ οὕτως ἀπέβη. πόθεν δὲ παρακινηθεὶς ὁ Οὔγγρος οὕτω τὴν βουλὴν ταύτην τῷ τυράννῳ δέδωκεν, ἄδει λέξαι. Ὁ ῥὴξ τῆς Οὐγγρίας τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει παραλαβὼν, καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ Πάπα Νικολάου· καὶ ἀναζωσάμενος τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ἐξεβλήθη τῆς ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας ὁ Ἰάγκος, καὶ ἀνελάβετο τὴν πᾶσαν φροντίδα τῆς ἀρχῆς ὁ ῥὴξ καὶ βασιλεύς· ἔχων δὲ ὅρκους μετὰ τοῦ Μεχεμὲτ ἀγάπας προσδιορίσας τριῶν ἐτῶν, ἤδη πληρωθέντος τοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως, ἐμήνυσε τῷ Μεχεμὲτ λέγων, ὡς ἐγὼ τὴν βασιλείαν παρέδωκα τῷ Κυρίῳ μου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκ εἰμὶ τοῦ δεφενδεύειν ἃ ὑπεσχέθην· λάβε τὰ ἔγγραφα ἃ δέδωκας, καὶ δὸς τὰ ἡμέτερα καὶ ποίει ὡς βούλει μετὰ τοῦ ῥηγὸς τῆς Οὐγγρίας· αὕτη ἦν ἡ αἰτία τῆς ἀφίξεως· περὶ δὲ τῆς βουλῆς, ἧς οὐκ ἔδει συμβουλεῦσαι ὡς ὑπάρχων Χριστιανὸς, οὕτως ἀκούσας γράφω. Λέγεται ὅτι μετὰ τὴν τρίτην ἧτταν, ἣν φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, φυγὼν ὁ Ἰάγκος, καὶ οὐχ ὡς ἤθελεν, ἀλλ' ὡς ἐτράπη καταλαβὼν τὰ οἰκεῖα, ἔτυχέ τινος τῶν πνευματοφόρων ἀνδρῶν διηγούμενος τὰ τῆς ἥττης, καὶ ὀδυρόμενος πῶς ἡ τύχη τὰ τῶν Ῥωμαίων κατέλιπε, καὶ πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς χαροπὸν ἔβλεψεν. ὁ δὲ γέρων ἀπεκρίνατο. ἴσθι τέκνον, εἰ μὴ παντελὴς φθορὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέλθοι, οὐκ ἐπιγελάσει τοῖς Χριστιανοῖς ἡ τύχη· δεῖ γὰρ τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν

va longinqua thus Sabæum, & cinnamomum mihi affers? Holocautomata vestra mihi accepta non sunt, & sacrificia vestra non me delectant. hæcce propterea minatur Dominus. infirmum ac invalidum hunc populum reddam: in ipsa urbe parentes ac filii languore simul deficient, vicini simul peribunt. Hæc præterea dicit Dominus, Ecce populus gens magna a Borea venit. Reges multi, ab ultimis terminis terræ excitati, arcum, gladiumque arripient. impudens est, & non miserebitur: vox illius mari æstuanti similis; equis & curribus, filia Sion, in acie sicut ignis adversum te stabunt.

Jeremiæ Prophetæ verba.

Perniciosæ porro illius machinæ inventor, ac faber noto sibi quodam medicamina prospexerat, quominus tormentum æneum rumperetur. Tormentis illis lapides emitti vidimus ac novimus: post explosionem vero, nisi pilis ex lana densissime compactis contecta statim forent, ad vitri modum disrumpi: etiamque tali cura adhibita, duabus vel tribus explosionibus, in metalli poros subeuntes aere, id pati. At qua arte id vitabat? Emisso lapide æneum tormentum nitri ac sulphuris vapore calefactum oleo statim perfusum, quo obstructi pori aeris penetrantis injuriam arcebant: & olei calore vis frigoris retundebatur: sicque explosionibus sustinendis illa machina par fuit, donec urbi ruinam attulisset. Integra etiamnum ad Tyranni usus, cum ipsi libuerit, superest.

Edit Paris. pag 154.

Tormenta ænea ne displosione frangantur medicamentum adhibitum.

Impulsa ac quassata muri parte, in eamdem collimabat lapidem denuo emissurus: sed cum Janchi Apocrisiarius, qui ibi tum aderat, destinatum ictum risu excepisset, eique collimanti dixisset: *Si muros in terram nullo negotio ruere velis, a parte muri prius diruta ad proxime quinque vel sex orgyis distantem conversa machina, ictus unum & alterum æquali altitudine destina; quibus accurate directis ac libratis, tertio murum quate; ita ut in trianguli figuram dispositi cernantur; illam muri partem in terram ruere conspicies.* Placuit consilium, cui paruit artifex, nec successu caruit.

Hunniadis ad Mehemetem legatus bombardarium docet, quomodo globos dirigere oportet.

Qua ratione vero impulsus Hungarus ille Tyrannum hac de re monuerit, enarrabo. Anno illo Hungariæ Rex Romanorum Imperator designatus fuerat, & a Papa Nicolao coronam acceperat. Exautorato etiam Janco, qui curatoris nomine res administraverat, Rex ipse Imperator administrationem regni universam capessivit ac suscepit. Cumque pacem in triennium cum Mehemete pactus esset Jancus, sesquianno ipsius jam exacto, talia Mehemeti significavit. *Regni administratione ipse me abdicavi, & Domino meo eam tradidi: quæ pollicitus sum, in posterum integra præstare amplius nequeo; quas scriptas ergo tabulas nobis credidisti tibi habe, nostrasque mihi redde, cum Hungariæ porro Rege, ut tibi visum erit te gesseris.* Hoc de negotio acturus Apocrisiarius legationem obierat.

Qua ratione impulsus legatus bombardarium docuerit.

De consilio vero, quo hunc, cum Christianus esset, nusquam dare decuit, ab aliis quæ accepi, referam. Fama est Jancum, postquam tertio victus turpi fuga domum invitus repetiisset, cuidam viro spiritu prophetico impulso, in quem casu incidit, cladem, quam acceperat, narrasse: & Romæorum rebus, quos fortuna, ad impios conversa iisque arridens, deseruisset, illachrymasse; huicque senem talia respondisse, *Istud a me disce fili, non prius Christianos, quam internecione Romæi deleti penitus fuerint, prospera fortuna usuros esse. Urbem a Turcis vastatam*

Senis cujusdam ad Johannem Hunniadem verba.

Edit. Paris. pag. 155.

diripi necesse est, hacque clade Christianorum infortunia terminari. Janei fecialis infaustam ejusmodi prophetiam auribus haustam, in animum induxerat: quare citius urbem expugnari cupiens, rationem, qua citius rueret quassatus murus, docuit. Dirutis ergo, qui turris lateribus adhærebant, mœnibus: turre etiam sancti Romani portæ vicina solo æquata, hostes & qui intra urbem erant, se invicem conspiciebant.

Murus urbis ad S. Romani portam diruitur.

Illic Joannes Justinianus, suis palatiique militibus cinctus, fortiter pugnabat; Auxiliarii etiam non pauci armati Galatini, qui amicos multis modis se probaverant, strenue præliabantur.

Justinianus & Galatini strenue pugnant.

Isti equidem extra oppidi sui muros in Turcorum castris secure versabantur, Tyranno necessaria copiose præbentes, oleum in machinæ tormentariæ usum, & quidvis aliud quod Turci peterent, ministrantes. Romæis vero occulte auxiliari, & noctu Constantinopolim trajicientes per diem illis militare; sequenti deinde nocte permutatis vicibus succedere alii: ita ut, qui pridie in urbe manserant, in oppido & castris ad Turcos fallendum celandumque postridie agerent.

Galatini Turcos decipiunt.

Veneti quoque a porta Imperatoria Cynegum usque, Romæis immixti adversus Turcos præliabantur.

Veneti etiam operam egregie navant.

Magnus Dux.

Dux interim magnus militibus ubique animum faciendo, vigilias explorando, & militum, qui desiderabantur, numerum ineundo, quingentis armatis stipatus urbem quotidie obibat; Neque enim oppugnationem urbis manifestam malignus ille aggrediebatur, dum tempus ab hariolis suis indicatum expectat. Imperator mœnium ruinam considerans urbi sibique infausta augurabatur; a temporibus quippe Constantini sanctissimi per tot tantaque bella Scythica, Persica & Arabica, vel unius libræ pondo lapidem e muris dejici nusquam contigerat.

Constantinus animo percellitur.

Tanta itaque murorum ruina ejus oculis obversante, immenso exercitu ac classe premi se, iterque planum in urbem hosti apertum animadvertens, abjecta spe omni animo ita frangitur, ut legatos ad Tyrannum miserit, qui ipsum orarent, ut annuo tributo quantum liberet, urbis etiam opibus & divitiis maiore imperato, aliis etiam injunctis, obsidionem solveret, & castris ab urbe motis pacem amplecteretur.

Mehemetem tributo oblato ab obsidione removere tentat.

Legatis hunc in modum respondit Tyrannus: *Ab obsidione recedere nullatenus possum: vel urbem capiam, aut ipsa vivum me mortuumve capiet. Si vero urbe mihi sponte decedere, nec contra volueris, Peloponesum tibi concedo; fratribus tuis alias ditiones donabo, & proinde amicitia mutua inter nos sociati ac conjuncti erimus. Quod si intra urbem me pacifice non acceperis, eamque vi expugnatam ingressus fuero, te magnatesque tuos omnes calcatum gladio confodiam; cæteramque multitudinem militi meo, cum urbs vacua mihi satis sit, diripiendam relinquam.*

Mehemetes urbem sibi dedi petit.

pag. 156.

His allatis auscultare, vel parere Imperator nunquam animum induxit; neque enim possibile erat urbem Romæis ereptam Turcis tradere. Hocce enim flagitio admisso, quam viam ipsi capesserent, quem in locum abirent, in quam Christianorum urbem migrarent Romæi? ubi a probris, contumeliis & contemptu tuti & securi agerent: a Christianis enim non solum, sed ab ipsis Turcis & Hebræis merito spreti, ac contumeliose habiti essent.

Constantinus eam se proditurum negat.

Per id tempus Justinianus Longus hostium biremes noctu invadere, ignemque iis injicere cogitabat.

Justinianus infelici successu biremes hostium comburere aggreditur.

Τούρκων φθαρῆναι, καὶ οὕτω τὰ τῶν Χριστιανῶν δυστυχήματα τέλος ἕξουσι. Ἔχων οὖν ἐν ὠσὶ τὴν ἀπαίσιον ταύτην προφητείαν ὁ τοῦ Ἰάγκου ἄγγελος, ἐπεθύμει συντομώτερον τὴν πόλιν ἁλῶναι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν βουλὴν, πῶς δεῖ, καὶ μέλλει τὸ τεῖχος εὐκόλως πεσεῖν, ἐδίδασκε. πεσόντα δὲ δύο τείχη ἔχοντα ἐν τῷ μέσῳ πύργον ἕνα, καὶ ὁ πρὸς τῇ πύλῃ πύργος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ ἔκειντο χαμαί, ὁρῶντες τοὺς ἔνδον, καὶ ὁρώμενοι ὑπ' αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς Ἰωάννης γενναίως ἐμάχετο σὺν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτῷ, καὶ τοῖς τοῦ παλατίου, ἔχοντες ἐκ τοῦ Γαλατᾶ μέρος οὐκ ὀλίγον ἀνδρῶν ἐνόπλων, καὶ γὰρ ἦσαν αὐτοὶ δοκοῦντες ἀγάπην. καὶ ἐξερχόμενοι διῆγον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ φοσάτου ἀφόβως, καὶ τὰ ζητούμενα χρειώδη ἐδίδοσαν ἀφθόνως τῷ τυράννῳ, καὶ ἔλαιον διὰ τὰς σκευὰς, καὶ ἄλλο εἴ τι αἰτοῦντες οἱ Τοῦρκοι ἐφαίνοντο· τοῖς δὲ Ῥωμαίοις κρύφα, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς διαβαίνοντες τὴν ἡμέραν πᾶσαν συμμαχοῦντες ἦσαν· τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐναλλαττόμενοι ἄλλοι ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ἐν τοῖς οἴκοις καὶ τῷ φοσάτῳ διετέλουν διὰ τὸ λανθάνειν τοὺς Τούρκους· οἱ δὲ Βενέτικοι ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ μέχρι τοῦ Κυνηγοῦ σὺν Ῥωμαίοις ὁμοῦ τοῖς Τούρκοις ἐμάχοντο. ὁ δὲ μέγας Δούκας σὺν φ' ἐνόπλοις ἐν τῇ πόλει περιεπόλει, θαρρύνων ἁπανταχοῦ τοὺς στρατιώτας, καὶ στοχαζόμενος τὰς βίγλας, καὶ ἐρευνῶν τοὺς παραλελοιπομένους, καὶ τοῦτο ἐποίουν καθ' ἑκάστην ἡμέραν. οὐ γὰρ συνεκρότησε πόλεμον ἀληθῆ ὁ ἀλάστωρ, ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν τὴν σκοπευομένην παρὰ τῶν μάντεων. Ὁ Βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὰ τείχη πεσόντα, καὶ κακὸν σημεῖον κατὰ τῆς πόλεως, καὶ κατ' αὐτοῦ χειρῶν τὴν πτῶσιν. οὐ γὰρ οὐκ ἔτυχεν ἀπὸ τοὺς καιροὺς Κωνσταντίνου τοῦ ἁγιωτάτου ἐν τοσούτοις πολέμοις Σκυθικοῖς, Περσικοῖς, Ἀραβικοῖς τοῦ γενέσθαι πτῶσιν εἰς λίθου βαρύτητος λίτρας μιᾶς. τότε δὲ τοσοῦτον ἑώρα, καὶ τόσον στρατὸν ἀναρίθμητον, καὶ στόλον βαρύν, καὶ πλατεῖαν ὁδὸν, ἀπεγνώκει, ἀπήλπισε, καὶ στείλας πρέσβεις ἐδέετο τοῦ τυράννου ἵνα ὅσον βούλεται τέλος κατ' ἔτος, καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν, καὶ ἄλλα ζητήματα, μόνον ἀναχωρῆσαι τοῦ ἐκεῖ, δοῦναι καὶ εἰρήνην ἀσπάσασθαι. Ὁ δὲ τύραννος εἶπεν· οὐκ ἔστι δυνατὸν ἀναχωρῆσαι με. ἢ τὴν πόλιν λαβεῖν, ἢ ἡ πόλις λαμβάνει με ἢ ζῶντα ἢ τεθνεῶτα. εἰ μὲν βούλει τοῦ ἀναχωρῆσαι ταύτης μετ' εἰρήνης δίδωμί σοι τὴν Πελοπόννησον. καὶ αὐτοῖς τοῖς σοῖς ἀδελφοῖς δώσω ἑτέρας ἐπαρχίας, καὶ ἐσόμεθα φίλοι. εἰ δὲ οὐ παραχωρήσεις μοι τὴν εἴσοδον εἰρηνικῶς, καὶ διὰ μάχης εἰσέλθω πάντας τοὺς μεγιστᾶνας σου σὺν σοὶ πατάξω ῥομφαίᾳ, καὶ τὸν λοιπὸν ἅπαντα λαὸν τῷ βουλομένῳ παντὶ τῷ ἡμετέρῳ στρατῷ χορηγήσω πραιδεῦσαι, κἀμοὶ ἡ πόλις ἀρκεῖ μοι κενά. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας, καὶ μηδ' ὁποσοῦν ἐν τῷ νῷ βάλλων, οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν παραδοθῆναι τὴν πόλιν τοῖς Τούρκοις ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ῥωμαίων. εἰ γὰρ εἶχε τοῦτο γενέσθαι, ποίαν ὁδὸν, ἢ ποῖον τόπον, ἢ πόλιν εἶχον μετοικῆσαι Χριστιανῶν τοῦ μὴ καταπτύειν, καὶ ὀνειδίζειν, καὶ σφακελίζειν τοὺς Ῥωμαίους; οὐχὶ μόνον Χριστιανοὶ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ Τοῦρκοι, καὶ Ἑβραῖοι εἶχον ἐξουθενεῖν αὐτούς· τότε ὁ Λόγγος Ἰουστινιανὸς ἐσκέψατο διὰ τῆς νυκτὸς προσεγγίσαι ταῖς διήρεσι, καὶ ἐμπρῆσαι ταύτας. καὶ δὴ ἑτοιμάσας μίαν τῶν τριήρεων, καὶ

βαλὼν ἐν αὐτῇ τοὺς δοκιμωτάτους τῶν Ἰταλῶν, καὶ παντοῖα μαχανικὰ σκεύη ἵσατο ἐκδεχόμενοι τὴν ὥραν· οἱ δὲ Γενουῖται τοῦ Γαλατᾶ μαθόντες τὸ δρώμενον ἀπήγγειλαν τοῖς Τούρκοις. οἱ δὲ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἄγρυπνοι καὶ νυκτερεύσαντες, καὶ σκευὰς ἑτοίμως παραταξάμενοι τοὺς Λατίνους ἐκδέχοντο. οἱ δὲ Λατῖνοι μὴ γνόντες τὸ μελετηθὲν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ εἰς τοὺς ἀσεβεῖς, περὶ μέσας νύκτας ἄρασα τὰς ἀγκύρας ἡ τριήρης ἀψοφητὶ τοῖς πλοίοις πλησιάζουσα ἦν. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐν τῇ βοτάνῃ τῆς σκευῆς πῦρ βάλλοντες, ἦσαν γὰρ ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ ἐγρηγοροῦντες, καὶ διὰ ἐκπεμφθεὶς ὁ λίθος κατὰ τῆς τριήρεως, καὶ σὺν ἤχῳ πλείστῳ κρούσας αὐτὴν, ἔβαλε κάτω ὑποβρύχιον σὺν τοῖς ἐπιβάταις, πέμψας εἰς βυθόν· τοῦτο τοὺς Λατίνους εἰς φόβον, καὶ ἀγωνίαν οὐ μικρὰν ἐνέβαλε, καὶ τὸν Ἰωάννην δὲ εἰς μικρὰν ἀθυμίαν, ἦσαν γὰρ οἱ καταποντισθέντες ἅπαντες ἐκ τοῦ αὐτοῦ νηὸς εὔζωνοι νέοι, καὶ λίαν πολεμισταὶ ὑπὲρ τοὺς ρν΄. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπαρθέντες ἐπὶ τῇ εὐδοκιμίᾳ, καὶ φωνὴν μεγάλην ἄραντες σὺν ἀλαλαγμῷ πάντες, καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς τόσον ἦχον ἐν οὐρανοῖς ἐξέπεμψαν, ὡς δοκεῖν τὸ κλίμα ἐκεῖνο τῆς γῆς σείεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ οἱ τῆς πόλεως, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ πάντες ἐβόων· ἡμέρας δὲ οὖν γενομένης, καὶ χαρμοσύνως τε, καὶ ἀθαρσῶς καταπολεμίζοντες, ἐναβρυνόμενοι ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ καταβολῇ τῆς τριήρεως, ἄλλον λίθον καὶ αὐτὸν παμμεγέθη τῇ φολεᾷ τῆς χωνείας ἐνάρμοσαν. καὶ δὴ ἱσταμένης μιᾶς νηὸς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Γαλατᾶ ἐγγὺς, φερούσης φόρτον ἐμπορικὸν παντοίων εἰδῶν, καὶ μελλούσης ἐν Ἰταλίᾳ πλέειν, ἦν γὰρ καὶ ἡ ναῦς, καὶ ὁ φόρτος τῶν ἐμπόρων τοῦ Γαλατᾶ, ἀφέντες οἱ Τοῦρκοι τὸν λίθον διέρραξαν τὴν γαστέρα τῆς νηὸς, καὶ διαρραγείσης ἄρδην κατεποντίσθη ἐν τῷ βυθῷ. τοῦτο τὸ δῶρον ἀντάμειψις τῆς ἀκραιφνοῦς φιλίας, ἃς ἐνεδείξαντο Τοῦρκοι τοῖς Γαλατίνοις. ἀπήεσαν γὰρ ἐν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ βοῶντες, ὡς ἡμεῖς φιλοῦντες, καὶ τὰ τῆς φιλίας πράττοντες ἐσημάναμεν τὴν ἔλευσιν τῆς τριήρεως· καὶ γὰρ εἰ μὴ ἐστὶ παρ' ἡμῶν ἐνωτισθέντες τὴν ἔλευσιν αὐτῆς, εἰς κενὸν ἂν ἦσαν οἱ τόσοι κόποι τῶν διὰ ξηρᾶς εἰσαχθέντων ἐν τῷ λιμένι ὀγδοήκοντα πλοίων. τέφρα γὰρ ἔμελλον γεγονέναι καὶ κόνις παρὰ τῶν Ῥωμαίων. ὑμεῖς δὲ τὴν ἀντιμισθίαν πληρώσαντες ἐποιήσατε ἡμῖν τὴν τοσαύτην ζημίαν. οἱ δὲ μεσάζοντες ἀπεκρίναντο, ὅτι μὴ γινώσκοντες ὑμετέραν εἶναι τὴν ναῦν, ἀλλὰ θαρροῦντες τῶν ὑπεναντίων εἶναι, τοῦτο καὶ πεπράχαμεν. ἔχετε οὖν θάρρος, καὶ εὔχεσθε λαβεῖν ἡμᾶς τὴν πόλιν, καὶ γὰρ ἤδη πάρεστι, καὶ ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι, καὶ τότε πᾶσα ζημία, καὶ πᾶν ἕτερον τὸ ὀφειλόμενον ὑμῖν δοθήσεται. Σὺν τούτοις τοῖς μειλιχίοις λόγοις ἀπήεσαν· μὴ εἰδότες οἱ ἄθλιοι, ὅτι καὶ αὐτοὶ, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν, ὡς ἡ Κωνσταντίνου, οὕτω καὶ αὐτοὶ γενήσονται μετ' ὀλίγον· ὁ δὲ τύραννος κατεσκεύασε καὶ γέφυραν ξυλίνην ἀπὸ τῶν τοῦ Γαλατᾶ βλέπων εἰς Κυνηγὸν, ἡ δὲ κατασκευὴ ἦν οὕτως. ἀθροίσας κελεύσει οἰνοδόχα ἀγγεῖα ὑπὲρ τὰ χίλια, καὶ δήσας καλωδίοις εἰς πλάτος ὅσον τὰ δύο ἀγγεῖα κατὰ μῆκος τέθεινται, ὁρμαθὸν ἕνα, καὶ ἕτερον πάλιν ὁρμαθὸν ὅμοιον τῷ πρώτῳ· εἶτα συνάψας, καὶ συναρμόσας τοὺς δύο ὁρμαθοὺς, καὶ δοκοὺς ἐκ τῶν δύο μερῶν προσηλώσας, σανίδας κατέστρωσε. καὶ ἐγεγόνει εἰς πλάτος ἡ γέφυρα, ὥστε ἀπόνως πέντε κατὰ πλάτος διέρχεσθαι στρατιώτας πεζούς.

Ad hoc trireme una, Italorum probatissimis ei impositis, machinisque omnibus idoneis instructa, tempus commodum observabat. At Galatini Genuenses rem sibi compertam Turcis prodidere; qui noctem illam totam insomnem vigiliisque egerunt, tormentisque ad excipiendum Latinorum impetum paratis, venientes expectarunt. Latini istius proditionis ignari, anchoras circa mediam noctem sine strepitu tollunt, & triremi ad navigia feruntur. Tunc Turci, qui tota nocte vigilaverant, igne bombardæ injecto lapideum globum triremi impegerunt; quæ cum ingenti fragore quassata, una cum rectoribus omnibus in profundum demersa est. Tali casu Latini vehementer territi ac attoniti fuere; Johannesque ipse pavore haud mediocri perculsus est: fluctibus enim absorpti plures centum & quinquaginta juvenes prompti ac bellicosi perierant, qui in ejus nave stipendia omnes faciebant. Turci vero ob tam apposite destinatum ictum animo elati, omnes, cum qui in navigiis, tum qui sub tentoriis erant, simul vehementer vociferantur, tantumque clamorem in cælum mittunt, ut tractus ille terræ concuti videretur; formidine etiam Constantinopolitani ac Galatini trepidantes clamoribus similibus aerem complevere. Ubi vero dies illuxit, Turci lætabundi sibique admodum confidentes oppugnare urbem pergunt. Itaque inaspectata triremis depressione superbientes lapidem magnum bombardæ canali immittunt, & in navem quæ mercatorum Genuensium erat directo ictu, ejus costas dirumpunt, & in profundum demergunt. Hæc navis juxta muros ad portam Galatæ stationem in portu habebat, mercibus omnigenis onusta in Italiam mox navigatura; hocque facinore, ceu redhostimento, quomodo amicitiam Galatinorum colerent, Turci probaverunt. Eodem hoc die ad Magnates, cum ipsis expostulaturi, Galatini se conferunt; quod cum amici eorum essent, talesque prodita triremi se præbuissent, tanta injuria illata ipsis esset: *Si vobis* inquiunt, *incompertus fuisset triremis appulsus, tantos labores, in trahendis terra biremibus octoginta inque portum deducendis, frustra subiissetis; incinerem namque a Romanis versæ fuissent. Vos itaque ob tantum officium gratiam rependentes, tam grave damnum nobis intulistis.* Responderunt Mesazontes, *navem illam vestram esse ignorabamus, idque a nobis hostilem esse persuasis actum est. Bono estote animo; utque urbem occupemus, cujus equidem expugnatio vicina est, vota concipite: damnum vobis illatum resarcietur, & quodcumque vobis debetur, numerabitur.* His blandis, & ad fraudem compositis verbis placati, reversi sunt miseri: ad calamitatem clademque cæcutientes, qua, una cum capta ac expugnata urbe, obruendi erant. Tyrannus interim pontem ligneum a Galatæ litore ad Cynegum hocce artificio compactum stravit. Dolia supra mille collecta rudentibus colligata cohærebant; ita ut bina secundum eorum longitudinem apposita latitudinem pontis caperent; series binæ doliorum, totam pontis longitudinem capientes, simul etiam connexæ coagmentantur: trabes deinde ad oram utramque clavis affixæ, quibus tabulatum tandem instratum est: tantaque erat pontis latitudo, ut milites quinque fronte incedere facile possent.

Turci ob demersam triremem exultantes vociferantur.

Turci navem Galatinorum tormenti globo demergunt.

Edit. Paris. pag. 157.

Querelæ Galatinorum.

Vezirorum responsum.

Ponte [illegible] Ceratinum struit Mehemetes.

CAPUT XXXIX.

Mehemetes Constantinum ad deditionem frustra hortatur, propterea ad expugnandam urbem se accingit. Justinianus dirutam muri partem munit. Maii 27. acriter & vehementer Turci urbem oppugnant, & postridie usque ad horam diei nonam. Die 28. Maii post occasum solis acrius pugnatum. Mehemetes suos hortatur. Justinianus glande plumbea in manu læsus pugnam omisit, obsessi isto casu percelluntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant, & rebus desperatis Græci fugiunt, Turcique in urbem irrumpunt. Constantinus interficitur. Turci obvios passim cædunt, templa, monasteria & domos diripiunt. Græci in sanctæ Sophiæ templum confugiunt, falsa opinione salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt, omnes captivos abducunt. templum pollutum ac direptum. Magnus Dux capitur, & Mehemetis jussu domi custoditur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot & Galatinorum non pauci aufugiunt. cæteri per Zaganum a fuga revocantur. Galatini Mehemeti se dedunt. Græci omnes & qui in urbe capta vivi superfuerunt, in naves aut castra Turcorum translati.

Caduceatorem ad Constantinum Mahemetes mittit, ut ad deditionem pertrahat.
Edit. Parisi. pag. 158.

OMnibus ad expugnandum urbem, ut Mehemeti videbatur, rite instructis, caduceatorem, qui Imperatori talia diceret, destinat: *Omnia ad expugnationem jam parata esse, & quod jamdiu ante decrevi, deinceps efficiendi tempus adesse certiorem te facio. incepti nostri exitum Deo, a cujus nutu pendet, credimus. Ad deditionem compellantibus nobis quid respondes? Urbe decedere tibi placet, & quocumque libuerit, cum aulæ tuæ proceribus, eorum supellectile ac divitiis, abire? hac etiam conditione ut nostri neuter populo damnum inferat. An obsistere ac repugnare tibi certum est? proindeque vitam divitiasque tuas, & tuorum perdere, populum quoque captivum per omnes regiones a Turcis distrahendum prodere.* Imperator præsente Senatu respondit. *Si pacem nobiscum majores tuos imitatus habere velis, gratias ob id Deo agimus. Illi equidem majores meos, velut parentes venerati, coluerunt ac observarunt: hanc urbem, apud quam calamitate & ærumnis pressi salutem sibi quæsierunt, patriæ loco habuerunt; quorum etiam nullus qui oppugnatione illam tentavit, longævus fuit. Castris & regionibus, contra fas jusque nobis ereptis, tamquam juste partis fruere, tributa annua, quam magna ac gravia pendere poterimus, impera, & pace constituta recede. Num spe lucri delusus, an aliis præda futurus sis omnino nescis; Urbem vero tibi dedere, neque penes me est, neque in civium cujusquam incolarumve potestate. Unum quippe universorum propositum est, ultro mori, nec vitæ nostræ parcere.*

Constantini ad Mehemetem responsum.

His auditis, tyrannus deditione sponte facta urbem recipere desperavit: quamobrem copiis suis per castra oppugnationis diem edixit: quibus juratus significat, alia præda, præter mœnia & domos urbis, se non indigere; thesauros ac mancipia cæteramque prædam militi suo dimittere. ei hac de causa universæ copiæ cum plausu acclamarunt. Sub vesperam per universa castra tubicinibus missis, in tentoriis singulis lumina & ignes ingentes accendi jubet; luminibusque accensis, cunctos vocem infandam, impiæ co-

Deditionem sibi fieri desperat Mahemetes, & ad expugnandam urbem se accingit.

A ΠΑΡΤΙΣΑΣ οὖν τὰ πάντα, ὡς αὐτῷ ἐδόκει, καλῶς, ἔπεμψεν ἔνδον λέγων τῷ Βασιλεῖ. γίνωσκε τὰ τοῦ πολέμου ἤδη ἀπηρτίσθαι, καὶ καιρός ἐστιν ἀπὸ τοῦ νῦν πρᾶξαι τὸ ἐνθυμηθὲν πρὸ πολλοῦ παρ' ὑμῶν· τὴν δὲ ἔκβασιν τοῦ σκοποῦ τῷ Θεῷ ἀφίεμεν· τί λέγεις; βούλει καταλιπεῖν τὴν πόλιν, καὶ ἀπελθεῖν ἔνθα καὶ βούλει μετὰ καὶ τῶν σῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, καταλιπὼν τὸν δῆμον ἀζήμιον εἶναι καὶ παρ' ἡμῶν, καὶ παρὰ σοῦ. ἢ ἀντιστῆναι, καὶ σὺν τῇ ζωῇ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀπολέσεις, σύ τε καὶ οἱ μετὰ σοῦ; ὁ δὲ δῆμος αἰχμαλωτισθεὶς παρὰ τῶν Τούρκων διασπαρῶσιν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπεκρίνατο σὺν τῇ συγκλήτῳ. εἰ μὲν βούλει, καθὼς καὶ οἱ πατέρες σου ἔζησαν, εἰρηνικῶς σὺν ἡμῖν συζῆσαι καὶ σύ, τῷ Θεῷ χάρις. ἐκεῖνοι γὰρ τοὺς ἐμοὺς γονεῖς ὡς πατέρας ἐλογίζοντο, καὶ οὕτως ἐτίμων, τὴν δὲ πόλιν ταύτην ὡς πατρίδα. καὶ γὰρ ἐν καιρῷ περιστάσεως ἅπαντες ἐντὸς ταύτης εἰσιόντες ἐσώθησαν, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀντιστάνων ἐμακροβίω. ἔχε δὲ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἁρπαχθέντα ἀδίκως κάστρα καὶ γῆν, ὡς δίκαια· καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους τόσους, ὅσους κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν κατ' ἔτος τοῦ δοῦναι σοι, καὶ ἄπελθε ἐν εἰρήνῃ. τί γὰρ οἶδας εἰ θαρρῶν κερδαίνειν, εὑρεθεὶς κερδανθείς; τὸ δὲ τὴν πόλιν σοι δοῦναι οὔτ' ἐμόν ἐστιν, οὔτ' ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ. κοινῇ γὰρ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν, καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος, καὶ ἀπογνοὺς τὴν εἰρηνικὴν τῆς πόλεως προδοσίαν, ὥρισε διαλαλίας γενέσθαι ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ· καὶ ἐδήλωσε τὴν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὀμόσας ὡς οὐκ ἔτ' ἄλλο χρήζει κέρδος πλὴν τὰς οἰκοδομὰς, καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, τὸν δ' ἄλλον ἅπαντα θησαυρὸν, καὶ αἰχμαλωσίαν ἔσονται ὑμῶν κέρδη· τότε οἱ πάντες εὐφήμησαν· ἑσπέρας δὲ γενομένης κήρυκας κύκλῳ τοῦ στρατοπέδου στείλας, ἐπρόσταττε ἐν πάσῃ σκηνῇ φῶτα μεγάλα καὶ πυρκαιὰς

ἀνάψαι, καὶ τῶν φώτων ἀναφθέντων πάντας σὺν ἤχῳ, καὶ βοῇ ἀλαλάξαι τὴν μιαρὰν αὐτῶν φωνὴν, τὸ δηλῶσαι τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν· καὶ ἦν ἰδεῖν, καὶ ἀκοῦσαι ξένον τέρας, τὰ γὰρ φῶτα ὑπερεκχυθέντα ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμπον, τὴν πᾶσαν πόλιν, τὸν Γαλατᾶν, τὰς νῆας ἁπάσας, καὶ τὰ πλοῖα πέρα τὸ Σκουτάριον. καὶ ἡ ἐπιφάνεια πᾶσα τῆς ὑγρᾶς τοσοῦτον ὑπερήστραπτεν, ὅσον εἴποι τις ἀστραπῆς δίκην· καὶ γὰρ εἴθε ἦν ἀστραπὸς οὐ φωτίζων μόνον, ἀλλὰ καὶ κατακαίων καὶ δαπανῶν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐδόκουν πῦρ ἐμπεσεῖν ἐν τῷ στρατεύματι, καὶ κατέτρεχον ἕως τὸ ἐρείπιον. καὶ ὁρῶντες αὐτῶν τὰς ὀρχήσεις, καὶ τὰς εὐφροσύνας ἀκούοντες ἀλαλαγὰς τὰς γενομένας, προεώρων τὸ μέλλον, καὶ σὺν καρδίᾳ συντετριμμένῃ πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγον. Κύριε φεῖσαι ἡμᾶς τὰς δικαίας σου ἀπειλὰς, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀντικειμένων· Οἱ δὲ δημόται μόνον ἰδόντες τὴν τοσαύτην θέαν, καὶ τὴν βοὴν ἀκούσαντες, ὡς ἡμιθανεῖς ἔπιπτον, μὴ δυνάμενοι ἕλκειν πνεῦμα μήτ' ἀποφυσᾷν. ὁ δὲ Ἰωάννης διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀγωνισάμενος, καὶ κελεύσας τὰς κληματίδας ἁπάσας τὰς εὑρισκομένας ἐν τῇ πόλει συναγαγεῖν καὶ τεθεῖναι ἐν τοῖς ἐρειπίοις, κατασκευάσας ἄλλην τάφρον ἔνδοθεν τοῦ φυλάττεσθαι τὰ τείχη τὰ φθαρέντα. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἰδόντες τὴν εἰσοδοέξοδον αὐτῶν φανερὰν γενομένην, καὶ μὴ δυναμένης ἐξιέναι ἔξω τῆς πύλας, καὶ ἀνθίστασθαι τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ ἀπερικαλύπτως ὄντας, τῶν τειχῶν καταπεσόντων. ἦσαν τινὲς τῶν γερόντων ἐπιστάμενοι παραπόρτιον ἕν, πρὸ πολλῶν χρόνων ἀσφαλῶς πεφραγμένον ὑπόγαιον, πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος τοῦ παλατίου, καὶ δηλώσαντες τῷ Βασιλεῖ, διὰ προστάξεως αὐτοῦ ἠνοίχθη· καὶ ἐξήρχοντο ἐξ αὐτοῦ περισκεπόμενοι τοῖς τείχεσι τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ ἀντεμάχοντο τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ περιβολαίῳ· τὸ δὲ ὄνομα τῆς κρυφῆς ἐκείνης πύλης ἐκαλεῖτο ποτὲ Κερκόπορτα. Ὁ δὲ τύραννος ἤρξατο ἡμέρᾳ κυριακῇ συνάπτειν πόλεμον καθολικὸν, καὶ ἀφ' ἑσπέρας γενομένης οὐκ ἔδωκεν ἀνάπαυσιν τοῖς Ῥωμαίοις τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. ἦν γὰρ ἡ κυριακὴ ἐκείνη τῶν ἁγίων πάντων, ἄγων ὁ Μάιος ἡμέρας κζ. ἐπιφωσκούσας δὲ τῆς ἡμέρας συνῆψε πόλεμον οὐ τόσον ἄχρις ὥρας ἐννάτης. μετὰ δὲ τὴν ἐννάτην διεῖλε τὸν στρατὸν ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῆς χρυσῆς, καὶ τὰ ὀγδοήκοντα πλοῖα ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἄχρι τῆς πλατείας. τὰ δὲ ἕτερα ἱστάμενα ἐν τῷ διπλοκιονίῳ περιεκύκλωσαν ἀπὸ τῆς ὡραίας πύλης ὑπερβάντα τὸν μέγαν Δημήτριον τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὴν πόρταν τὴν μικρὰν, τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὁδηγητρίας, καταβάντες τὸ μέγα παλάτιον, καὶ διαβάντες τὸν λιμένα περιεκύκλωσαν ἄχρι τοῦ Βλάγκα. ἕκαστον αὐτῶν εἶχον ἀνὰ κλίμακα ἰσόσταθμον τοῖς τείχεσι, καὶ παντοίαν ἄλλην παρασκευήν. δύναντος οὖν τοῦ ἡλίου, τὸ ἐνυάλιον ἄχησε, καὶ αὐτὸς ὁ τύραννος ἔφιππος τῇ δευτέρᾳ ἑσπέρας, καὶ ἦν ἡ παράταξις μεγάλη σφόδρα. ἐμάχετο οὖν κατὰ πρόσωπον τῶν πεσόντων τειχῶν σὺν τοῖς αὐτοῦ πιστοῖς δούλοις νέοις καὶ παλαιοῖς, ὑπερμαχοῦντες ὡς λέοντες ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων· ἐξόπισθεν δὲ καὶ ἐκ πλαγίων ἄνδρες μάχιμοι ἱππόται ὑπὲρ τὰς ρ΄ χιλιάδας· ἐν δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν ἄχρι τοῦ λιμένος τῆς χρυσῆς ἕτεραι ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἵστατο ὁ ἡγεμὼν ἕως τοῦ παλατίου τὰς

rum religionis signum, clamore intenso ac alacri sonare. Portento quid simile videndum audiendumque oblatum est; lucernæ etenim terra marique confertim dispositæ solis splendorem vincebant: totumque oppidum, Galatam, naves omnes, & navigia ultra Scutarium stantia illustrabant: marisque superficies acriter ad fulgetri aut fulminis instar coruscabat. Ac utinam fulmine non solum collustrante, sed & comburente ac absumente classis & castra Tyranni de cælo tacta tunc fuissent. Romæi incendio ardere castra rati, usque ad muri ruinam exploraturi processere: ex conspectis vero eorum saltationibus, plausu lætisque eorum vocibus auditis, quod futurum erat, conjecere: & ad Deum corde contriti sic clamavere, Parce nobis Domine, justasque minas tuas averte, & e manibus oppugnantium nos eripe. Plebs etiam hoc unico spectaculo ac vociferatione perterrita ac semimortua, respiratione velut intercepta ducens suspiria singultiebat. Johannes porro nocte illa strenue laboravit, omniaque sarmenta, quæ in urbe reperiri possent, comportari jussit, ut mœnium ruderibus injecta illa loricam ac munimentum, quo milites protegerentur, efficerent, fossamque intra ambitum ipse duceret, qua dirutam eorum partem tueretur. At Romæi interim dubii hærent, cernentes hostium conspectui patere viam, qua urbe egredi, inque eam remeare possent; nec propterea liberum sibi esse ea erumpere, ut cum Turcis in exteriore propugnaculo pugnarent, quod muro diruto corpora nuda hostibus objicerent, nec, quo se protegerent, haberent; Senum itaque quorumdam indicio, porta subterranea, ante multos annos valde munita; in palatii parte inferiori Imperatori innotescit, quam statim aperiri jubet: eaque Romæi muris protecti eruptione facta in aggere extra muros cum Turcis pugnabant. Hæc autem cæca porta, Cercoporta olim apellata fuit. Tyrannus porro die Dominica urbem ab omni parte oppugnare cœpit: præliisque continuis a vespera per totam noctem Romæos exercuit ac fatigavit; erat autem illa Dominica festivitas omnium Sanctorum, Maii dies vigesimus septimus. Postquam illuxit ad horam usque diei nonam remissius pugnatum: exercitum deinde in duo agmina, a palatio usque ad portam Auream distribuit. Octoginta etiam biremes a Ligni porta usque ad Plateam collocat; cætera navigia, quæ ad duas columnas stabant, per ambitum circumacta fuere a porta Pulchra ultra arcem Megademetrium, & portam Parvam Odegetriæ (id est viæ ductricis) monasterio vicinam; ultra portum etiam, quem circumdabant, usque ad Ulanca locata erant. Uno quoque horum scalæ mœnium altitudini pares aliaque bellica instrumenta vehebantur. Post Solis occasum classicum sonuit, & Tyrannus ipse hora noctis secunda fidelissima juventute fortiter & acriter pugnante, decem millium suorum mancipiorum numero cinctus & equo insidens, in parte muri dejecta cominus pugnabat. A tergo vero & a lateribus supra centum equitum strenuorum millia aderant. In partibus vero inferioribus usque ad portæ Aureæ portum plures centum millibus milites locati erant; & a principis statione ad summam usque palatii partem alia quinquaginta millia militum id spatii occupabant.

Lucernæ & ignes in Turcorum castris accensi & vociferationes sublatæ.

Constantinopolitani incolæ territi Turcorum lætitia, & exultatione.

Edit. Paris. pag. 139.

Justinianus dirutam muri partem munit.

Porta urbis arcana longo jam tempore clausa aperitur.

Dominica Maii 27. omnium sanctorum, urbs oppugnata. die 28. feria 11. sub vesperam remissius pugnatum.

Ordo quem tenuit in oppugnatione Mehemetes.

Arx Megademetrium.

Die 28. post occasum solis oppugnationem acrius Turcæ capessunt, Mehemete præsente.

Obsessi pro viribus strenue propugnant. Edit. Paris. pag. 160.

Navigia vero & pontem alia infinita multitudo tenebat. Obsessi quoque stationes ad propugnandum partiti erant. Imperator, & Johannes Justinianus mœnium partem dirutam, in aggere exteriori pugnantes, cum tribus Latinorum Romæorumque millibus tuebantur. Ad palatium cum quingentis magnus Dux stabat. Mœnia vero, quæ mari objecta sunt, & propugnacula, a porta Lignea usque ad Pulchram, jaculatores & sagittarii plusquam quingenti propugnabant. In singulis denique propugnaculis, inter portas Pulchram, & Auream per totum murorum ambitum, sagittarius unus, jaculator, vel sclopetarius impositus erat; totaque illa nocte vigilias egerunt. At Turci, concitante principe suo, scalas ad subeundos muros infinitas admovere festinant. Tyrannus post aciem virgam terream gestans, alias blandiendo, alias minitando sagittarios ad mœnia impellere, quorum impetum totis viribus obnitendo sustinebant obsessi. Johannes stipatus suis, & qui arma indutus Imperator aderat cum copiis universis acriter præliari. Cum ergo ad Turcos fortuna prospera se mox conversura fuit, ea Romæorum acie media, Ducem Gigantem bellicosum, fortemque virum Deus abstulit. Is glande plumbea in manus parte posteriori antequam lucesceret vulneratus, perrupta chlamyde ferrea, armis Achillæis opere pari, præ dolore stare amplius non poterat. Imperatori ideo dixit, firmiter ac strenue hic sta, vulnus curaturus ad navem me confero, huc que statim revertar. Illa quippe hora adimplenda erant, quæ Judæis a Jeremia dicta sunt. Ad Sedekiam sic loquemini. (Hæc dicit Dominus Deus Israel. Ecce ego tela bellica, quæ manibus vestris gestatis, quibus pugnatis adversus Regem Babylonis & Chaldæos, qui obsidione muros vestros cinxerunt, in vos convertam; & in urbem mediam illos inducam. Ira vos ira ac indignatione commotus, manu extensa, & brachio elato contra vos præliabor; hujus urbis incolas feriam. Homines & jumenta strage magna interficientur: non parcam eis, neque ipsorum miserebor.) Imperator, cujusque milites, quamvis eos, postquam Johannes recessit, pavor invasisset, totis tamen viribus resistebant. Verum Turci muris paulatim appropinquantes clipeis protecti scalas, nec tamen aliquo successu, admovere: lapidibus enim e superiori parte ita deturbati ac obruti sunt, ut incœpto desisterent. Romæi omnes, & Imperator ipse hostibus dum obsistunt, totisque viribus obnixi contendunt, ne Turci per muri ruinam viam sibi in urbem facerent, hi alia parte, ita volente Deo, clam in eam penetravere. Conspecta enim, quam Cercoportam diximus, porta patente, quinquaginta ferme viri inter Tyranni satellites insignes per eam irruperunt: qui postquam in muri pinnas evasere, cum ardore pugnantes obvios quosque, qui inde jaculabantur, cædunt. Horrendum tunc spectaculum oculis obversabatur: Romæorum etenim Latinorumque, Turcos scalas muris admoventes repulsantium, alii cæsi, alii clausis oculis præcipites e muris se dedere; membrisque contusis vitæ tandem acerbo fato privati sunt. Facile deinceps scalis applicatis in muros, aquilæ volanti similes, subierunt Turci. Nec

Turci scalas admovent. Mehemetes suos hortatur.

Justiniani glande plumbea in manu læsus a pugna recedit.

Verba Jeremiæ Prophetæ.

Turci quinquaginta in urbem per Cercoportam irrumpunt. pag. 161.

& scalis in muros subeunt, Imperatore & agmine, cum quo murum defendebat, inscius.

ἄνδρας ἕτεραι πεντήκοντα χιλιάδες· καὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ τὴν γέφυραν ὑπὲρ ἀριθμόν· οἱ δ' ἐντὸς καὶ αὐτοὶ διαμερισθέντες· ὁ μὲν ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Ἰωάννῃ Ἰουστινιανῷ ἐν τοῖς τείχεσι τοῖς πεσοῦσιν, ἔξω τοῦ κάστρου, ἐν τῷ περιβόλῳ, ἔχοντες μετ' αὐτοὺς Λατίνους καὶ Ῥωμαίους ὡς τρισχιλίους· ὁ δὲ μέγας Δούκας ἐν τῇ βασιλικῇ ἔχων ὡς πεντακοσίους· τὰ δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν τείχη, καὶ οἱ προμαχῶνες ἀπὸ τῆς ξυλίνης πόρτας, ἕως τῆς ὡραίας τζαγράτοροι, καὶ τοξόται ἐπέκεινα πεντακοσίων. ἀπὸ δὲ τῆς ὡραίας ποιῶν τὸν γῦρον ὅλον, ἄχρι τῆς χρυσῆς πύλης ἐν ἑκάστῳ προμαχῶνι εἷς ἢ τοξότης, ἢ τζαγρότης, ἢ πετροβολιστής. πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα διαβάντες ἀγρύπνως, μηδ' ὁποσοῦν κοιμηθέντες. οἱ δὲ Τοῦρκοι σὺν τῷ ἡγεμόνι ἔσπευδον πλησιάσαι τὰ τείχη, φέροντες κλίμακας ὑπὲρ ἀριθμὸν προκατασκευασθείσας. Ὁ τύραννος οὖν ἐξόπισθεν τῆς παρεμβολῆς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ ἐλαύνων πρὸς τὰ τείχη τοὺς τοξότας, τῇ μὲν κολακεύων ἐν λόγοις, τῇ δὲ ἀπειλῶν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀντεμάχοντο ἀνδρείως ὅσον ἡ δύναμις. ὁ δὲ Ἰωάννης γενναίως παρίστατο σὺν τοῖς αὐτοῦ, ἔχων καὶ τὸν βασιλέα ἔνοπλον σὺν πάσῃ τῇ παρατάξει ἀντιμαχόμενον. Ὡς οὖν ἔμελλον μεταπεσεῖν τὰ τῆς τύχης ἀνδραγαθήματα ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων, ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ μέσου τῆς παρεμβολῆς τῶν Ῥωμαίων τὸν στρατηγὸν αὐτῶν γίγαντα, καὶ ἰσχύοντα, καὶ ἄνθρωπον πολεμιστήν. ἐπλήγη γὰρ διὰ μολυβδοβόλου ἐν τῇ χειρὶ ὄπισθεν τοῦ βραχίονος, ἔτι σκοτίας οὔσης, καὶ διατρήσας τὴν σιδηρᾶν χλαμύδα, ἥτις ὑπῆρχε κατεσκευασμένη ὡς τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὅπλα, οὐκ ἠδύνατο ὑπὸ τῆς πληγῆς ἠρεμεῖν καὶ λέγει τῷ βασιλεῖ. στῆθι θαρσαλέως, ἐγὼ δὲ μέχρι τῆς νηὸς ἐλεύσομαι, κἀκεῖ ἰατρευθεὶς τάχος ἐπαναστρέψω. ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ πληρωθῆναι τὰ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λεχθέντα τοῖς Ἰουδαίοις. οὕτως ἐρρέθη πρὸς Σεδεκίαν Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ· Ἰδοὺ ἐγὼ μεταστρέφω τὰ ὅπλα τὰ πολεμικὰ τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν, ἐν οἷς ὑμεῖς πολεμεῖτε, ἐν αὐτοῖς τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος, καὶ τοὺς Χαλδαίους τοὺς συγκεκλεικότας ὑμᾶς ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ταύτης. καὶ πολεμήσω ἐγὼ ὑμᾶς ἐν χειρὶ ἐκτεταμένῃ, ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, μετὰ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς, καὶ παροξυσμοῦ μεγάλου. καὶ πατάξω τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ κτήνη θανάτῳ μεγάλῳ, καὶ ἀποθανοῦνται. οὐ φείσομαι ἐπ' αὐτοῖς, καὶ οὐκ οἰκτείρω αὐτούς. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὸν Ἰωάννην ἀναχωρήσαντα, ἐδειλίασε, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. πλὴν ὅσον ἡ δύναμις ἀντεμάχοντο· οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸ κατ' ὀλίγον προσεγγίσαντες τὰ τείχη ἀσπιδοφοροῦντες ἐτίθεσαν κλίμακας, πλὴν οὐδὲν ἴσχυον· ἐκώλυον γὰρ αὐτοὺς λιθοβολοῦντες ἄνωθεν. ὡς οὖν ἐμποδιζόμενοι ἐστήκεισαν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πάντες σὺν τῷ βασιλεῖ ἀντιπαρατάσσοντες ἦσαν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἅπασα ἡ δύναμις, καὶ ὁ σκοπὸς ἦν, τοῦ μὴ ἀφεῖναι τοῖς Τούρκοις τὴν εἴσοδον γενέσθαι ἐκ τῶν καταπεσόντων τειχέων, ἔλαθον δὲ ἄλλης ὁδοῦ τούτους εἰσάξας ὁ θελήσας Θεός. ἰδόντες γὰρ τὴν πύλην, ἣν προλαβόντες εἰρήκαμεν, ἀνεῳγμένην καὶ εἰσπηδήσαντες ἐντὸς ἐκ τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν δούλων τυράννου ὡς πεντήκοντα· καὶ ἀναβάντες ἐπάνω τῶν τειχέων, πῦρ πνέοντες, καὶ τοὺς συναντήσαντας ἀνελόντες, τοὺς ἀκροβολιστὰς ἔπαιον. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα φρίκης μεστόν. οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι, καὶ Λατῖνοι, οἱ κωλύοντες τοὺς τὰς κλίμακας προσηλοῦντας τοῖς τείχεσι, οἱ μὲν παρ' αὐτῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καμμύσαντες ἀπὸ τοῦ τείχους ἔπιπτον, καταρραγέντες τὰ σώματα, καὶ δεινῶς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἀποβάλλοντες.

λοντες. τὰς δὲ κλίμακας ἀκωλύτως ἐπάγνυον, καὶ ἀνέβαινον ὡς ἀετοὶ πετόμενοι. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι σὺν τῷ Βασιλεῖ οὐκ ἐγίνωσκον τὸ γενόμενον, ἦν γὰρ ἀπὸ μακρόθεν ἡ γενομένη τῶν Τούρκων εἴσοδος, καὶ ἄλλως ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀντιμαχόντων ἅπας ὁ σκοπὸς ἦν. ἦσαν γὰρ ἀντιπολεμοῦντες ἄνδρες μάχιμοι Τοῦρκοι εἴκοσι πρὸς ἕνα Ῥωμαῖον, καὶ τοῦτον οὐ τόσον πολεμιστὴν ὡς τὸν τυχόντα Τοῦρκον. πρὸς ἐκείνους γοῦν ἦν καὶ ὁ σκοπὸς, καὶ ἡ φροντίς. τότε ἐξαίφνης ὁρῶσι βέλη ἐκ τῶν ἄνω κατιόντα, καὶ κατασφάττοντα τούτους, ἀναβλέψαντες ὁρῶσι Τούρκους, ἰδόντες δὲ εἰς φυγὴν ἔνδον ἐτράπησαν. καὶ μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν διὰ τῆς πύλας τῆς ἐπονομαζομένης Χαρσοῦ, στενοχωρούμενοι διὰ τὸ πλῆθος, οἱ μὲν ἀλκὴν περισσοτέραν ἔχοντες, τοὺς ἀνάνδρους καταπατοῦντες, εἰσήρχοντο. τότε αἱ τοῦ τυράννου παρατάξεις ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, μιᾷ φωνῇ βοήσαντες εἰσέδραμον, καταπατοῦντες τοὺς ἀθλίους, καὶ κατασφάττοντες. ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πύλην οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν, ἦν γὰρ φραγεῖσα ὑπὸ τῶν καταπεσόντων σωμάτων, καὶ λειποψυχησάντων· ἐκ τῶν τειχέων ἄνω οἱ πλεῖστοι διὰ τῶν ἐρειπίων εἰσήρχοντο, καὶ τοὺς συναντῶντας κατέκοπτον. Ὁ βασιλεὺς οὖν ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν, ἱστάμενος βαστάζων σπάθην καὶ ἀσπίδα εἶπε λόγον λύπης ἄξιον· Οὐκ ἔστι τίς τῶν Χριστιανῶν τοῦ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ' ἐμοῦ; ἦν γὰρ μονώτατος ἀπολειφθείς. τότε εἷς τῶν Τούρκων δοὺς αὐτῷ κατὰ πρόσωπον, καὶ πλήξας, καὶ αὐτὸς τῷ Τούρκῳ ἑτέραν ἐχαρίσατο, τῶν ὄπισθεν δ' ἕτερος καιρίαν δοὺς πληγὴν ἔπεσε κατὰ γῆς. οὐ γὰρ εἴδασαν ὅτι ὁ Βασιλεύς ἐστιν, ἀλλ' ὡς κοινὸν στρατιώτην τοῦτον θανατώσαντες ἀφῆκαν. εἰσελθόντες δὲ οἱ Τοῦρκοι πλὴν τριῶν ἐν τῇ εἰσελεύσει οὐδεὶς ἄλλος ἀπώλετο. ἦν γὰρ ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, ἥπω ὑπὲρ γῆν φανέντος. εἰσελθόντων δὲ, καὶ διασκεδασθέντων ἀπὸ τῆς πύλας Χαρσοῦ ἕως τοῦ παλατίου τὰ ἀπαντήσαντα ἐφόνευον ὁμοίως, καὶ τὰ φεύγοντα. κατέσφαξαν οὖν ἄνδρας μαχίμους ἕως χιλιάδας δύο. καὶ γὰρ οἱ Τοῦρκοι ἐδεδοίκησαν, ἦσαν γὰρ ἀεὶ διαλογιζόμενοι, ὅτι ἐντὸς τῆς πόλεως τὸ ἐλάχιστον ἔσονται πολεμισταὶ ὡς πεντηκοντακισχίλιοι. ἐν τούτῳ τοὺς δισχιλίους κατέσφαξαν. εἰ γὰρ εἴδησαν, ὅτι πᾶς ὁ ἐνόπλων στρατὸς οὐχ ὑπερβαίνουσι τοὺς ὀκτακισχιλίους, οὐκ ἂν ἀπώλεσαν τινά. Φιλοχρήματον γὰρ ὂν τὸ γένος τοῦτο, εἰ καὶ φονεὺς πατρικὸς ἐμπέσοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν διὰ χρυσοῦ ἀπολύουσι· πόσῳ μᾶλλον ὁ μὴ ἀδικήσας, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ ἀδικούμενος; Καὶ γὰρ μετὰ τὸν πόλεμον ἐνέτυχον ἐγὼ πολλοῖς, καὶ διηγήσαντό μοι, πῶς φοβούμενοι τοὺς ἔμπροσθεν, ἐσφάττομεν τοὺς προλαβόντας. καὶ γὰρ εἰ εἴδαμεν τοσαύτην ἀπορίαν ἀνδρῶν ὑπάρχουσαν ἐν τῇ πόλει, τοὺς πάντας ὡς πρόβατα πεπράκαμεν ἄν· Οἱ δὲ τῆς αὐλῆς τοῦ τυράννου Ἀζάπιδες, οἳ καὶ Γενίτζαροι κέκληνται, οἱ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ κατέδραμον, οἱ δὲ πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου Προδρόμου μονὴν, τὴν ἐπικεκλημένην πέτραν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας, ἐν ᾗ καὶ εἰκὼν τῆς παναγίου μου Θεομήτορος ἦν εὑρισκομένη τότε ἐκεῖ· ὦ γλῶσσα, καὶ χείλη, ἃ μέλλουσα φθέγξασθαι τὰ τῇ εἰκόνι συμβάντα διὰ τὰς ἁμαρτίας σου. Ἀγωνιζόμενοι οἱ ἀποστάται τοῦ καταδραμεῖν καὶ ἄλλοθι, πέλεκυν ὁ εἷς τῶν ἀσεβῶν ἐκτείνας, ὑπουργούντων τῶν μιαρῶν χειρῶν αὐτοῦ, εἰς τέσσαρα διεῖλε, καὶ σὺν τῷ τυχόντι κόσμῳ, ἕκαστος τὸ ἴδιον μερίδιον ἔλαβε, κλῆρον βάλλοντες, καὶ τὰ τῆς μονῆς τίμια σκεύη ἁρπάσαν-

ista interim quæ gerebantur, Imperator, eique militantes Romæi resciverant; quod longius ab eorum statione, qua Turci irruperant, porta aberat, præsertim vero quia adversus oppugnantes toti intenti erant. Turci quippe viginti pugnis adsueti contra Romæum unum bello minus, quam quivis eorum, aptum præliabantur, ac propterea Turcis resistere solummodo cogitabant. Cum itaque ex improviso e murorum parte superiori missilibus se peti ac necari sensissent, & Turcos in urbem penetrasse conspexissent, in partes interiores ejus tumultuantes fuga se recepere. Per portam vero, quæ Charsi dicitur multitudine coartatis ac oppressis uno patente introitu, qui viribus ac robore præstabant, invalidorum corporibus calcatis pervasere. Tunc quoque Tyranni acies Romæorum fuga animadversa, clamore sublato miserisque conculcatis ac cæsis, in urbem irrupit. Ad portam vero collapsorum, animamque agentium corporibus obseptam, cum devenissent, ingredi nequivere; per muri itaque ruinam plurimi via sibi quæsita obvios trucidarunt. Tunc Imperator omni abjecta spe, animo ac corpore fatiscens, clipeum ensemque manibus gestans, lamentabilem ac commiseratione dignam vocem emisit: *Nullusne adest Christianus qui caput mihi amputet*, ab omnibus quippe desertus erat. Simul cum his verbis Turcus quidam vulnus ei in faciem impressit, quo accepto nudum caput, genamque alteram alii Turco præbuit. lethali denique vulnere confossus, a tergo eum invadente alio, concidit: sic interfectum, nec pro Imperatore agnitum, tamquam manipularem militem omiserunt. Porro dum in urbem hora diei prima nondum orto sole perrumpunt Turci, suorum tres solummodo desideraverunt. Urbem ingressi, & a Charsi porta ad palatium diffusi, obvios pariter, ac fugientes interfecerunt. Numerumque militum, qui urbi tuendæ operam navarent, quinquaginta millia æquare Turci persuasi ac formidantes, duo illorum millia neci dederunt. Quibus si compertum fuisset, universam bello aptam multitudinem octo millia non superare, nullus eorum periisset. Avaritiæ etenim adeo obnoxia hæc gens est, ut quilibet cædis paternæ vindictam omittat, auroque accepto sicarium liberum abire sinat: quanto magis eum, qui, nulla ipsis prius illata, ab eis injuriam patitur. confecto bello a multis, quibuscum collocutus sum, talia audivi. Terrore ac formidine ab eis, qui in prima acie pugnaverant, perculsi, quotquot primi occurrerunt cecidimus: siquidem vero tantam in urbe militum infrequentiam ac paucitatem cognovissemus, omnes tamquam pecudes venumdatos distraxissemus. Interea etiam Tyranni Azapides, qui Jenitzeri vocantur, partim in palatium, partim in monasterium Magni Præcursoris S. Johannis Baptistæ, quæ Petra dicebatur concursant. Alii monasterium regionis urbis, in quo tunc palam proposita conspiciebatur imago intemeratæ matris Dei Dominæ meæ, invadunt. qua lingua? quibusve labiis eloqui, quisquis tandem tu es, poteris ea, quæ propter peccata tua imagini illi tunc contigerunt? Inter Apostatas istos impios, alio currere diripiendi causa festinantes, unus acinace stricto eam, & quicquid ornamenti inerat, impuris manibus suis in frusta quatuor di-

Marginal notes:

Murorum defensionem omittunt obsessi, & fugiunt.

Imperatoris Constantini lamentabilia verba.

Ejusque cædes.

Tribus suorum amissis Turci Constantinopolim ingressi. Promiscue urbis incolas interficiunt, numerum præsidiariorum nescientes.

Edit. Paris. pag. 162.

Turcos cædem tantam edidisse pœnituit, captivos servare cum potuissent.

Turci per urbē discursant, & eam diripiunt.

Impiorum sacrilegis manibus S. Mariæ Virginis imago difrupta.

feldit, & sorte ducta suum quisque tulit: direpta tandem monasterii pretiosa supellectile abierunt. In domum deinde Protostratoris irruptione facta, thesauros multis annis congestos effractis arcis recluserunt, fœminas nobiles somno lectoque excitarunt; Maii etenim mensis dies vigesimus nonus agebatur, adolescentium, puellarumque palpebris suavis ac dulcis somnus antelucanus ea diei hora insidebat; cum securi ac rebus suis confisi, ut heri ac nudiustertius, somno indulgerent. Impiorum quoque densum agmen cursim, & cum impetu in magnam Ecclesiam fertur; speciesque stragematis quædam inter istas turbas utrinque conspiciendam se dedit. Sub auroram quidam Romæi, Turcis in urbem irrumpentibus, civibusque terga dantibus, in domus suas uxorum ac liberorum saluti consulturi confugerunt, & dum cruentati per urbis regionem a Tauro denominatam, ultraque Crucis columnam transeurrunt, a fœminis, quid rei esset? interrogantur. Primo quidem verba ista abominanda, hostes intra muros urbis penetrasse, ac Romæos ab iis cæsos, asserenti fides non solum negata: sed etiam contumeliæ ac probra, ut in nuncium insulsum ac inauspicatum, jacta sunt. Ubi vero alterum, tertiumque a tergo subsequentes totos cruore aspersos conspexere, tunc iræ Domini calicem labiis suis admotum esse demum senserunt. Omnes itaque viri, mulieres, monachi, & moniales in magnam Ecclesiam concurrunt; partes matresque familias sinu & ulnis infantes suos in illud templum gestantes, desertas domos suas reliquere: viamque eo ducentem hominum turba conferta plenam videre tum licuit. Quamobrem vero ad Ecclesiam magnam omnes confugiebant? Ante multos annos a falsis quibusdam vatibus, sub Turcorum jugum urbem mittendam esse audierant; ipsosque in eam vi irrupturos, Romæosque trucidando, ad magni Constantini columnam usque processuros esse. Ubi eo ventum foret, angelum e cælo descensurum, qui strictum gladium, simulque imperium viro cuidam obscuro, tenui admodum ac egeno, columnæ illi insidenti, talibus affatus eum verbis, traderet: Gladium hunc accipe, & populum Dei vindica. statimque terga daturos Turcos; quibus fugientibus Romæi magna strage edita instarent: illos urbe non solum, sed etiam ex occidentis regionibus, ipsaque Anatolia, ad locum usque Monodendrium dictum in Persiæ finibus situm, expellerent. Hæc exitum habitura persuasi quidam ad Ecclesiam currebant, aliosque sequi hortabantur. Hanc Romæi a multis jam annis opinionem, ut etiam factis docuerunt, præceperant, ut, si post se Crucis columnam relinquerent, iram Dei impendentem suis cervicibus declinarent. quapropter in magnam Ecclesiam confugere. Templi itaque illius amplissimi cum inferior area, tum superiores pergulæ, vestibula, peristylia, omnesque anguli, horæ unius spatio turba virorum ac mulierum infinita referti fuere: cujus etiam portis clausis intus se multitudo loco freta, salutemque inde sperans continuit. Infelices ac miseri Romæi, templum illud, quod heri ac nudiustertius speluncam & altare hæreticorum appellabatis, quod nullus vestrum, ne pollueretur, adibat, ob celebratam in eo li-

Maii die 29. anno 1453. capta Constantinopolis.

Ad S. Sophiam concurrunt Turci.

Obsessi captam urbem vix credunt.

Edit. Paris. pag. 263.

Incolarum urbis in templum S. Sophiæ concursus.

Falsa opinione ducti incolæ Constantinopoleos in S. Sophiæ templum confugiunt.

Ducas Græcis pertinaciam, qua schisma fovebant, exprobrat.

A τες ᾤχοντο. καὶ εἰς τὸν τοῦ πρωτοστράτορος οἶκον ἐμβάντες, θησαυροὺς ηὗρον τοὺς πρόπαλαι θησαυρισθέντας ἐξ ἡμερῶν παλαιῶν, ἐξυπνίζοντες τὰς ἀρχοντίδας ἐκ τῆς κοίτης· ἦν γὰρ ὁ Μάϊος φέρων εἴκοσι ἐννέα, καὶ ὁ πρωϊνὸς ὕπνος ἡδὺς ἦν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν νέων, καὶ νεανίδων. ὡς χθὲς γὰρ, καὶ πρότριτα θαῤῥοῦντες ἀμερίμνως ἐκοιτάζοντο· τότε σύρφος πολὺ τῶν ἀσεβῶν ἤρχετο τὸν δρόμον, τὸν ὑπάγοντα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἦν ἰδεῖν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τι τάρασμα. πρωΐας γὰρ οὔσης, ἔτι λυκοφεγγούσης τῆς ἡμέρας, τινὲς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ εἰσβολῇ τῶν Τούρκων, καὶ τῇ φυγῇ τῶν πολιτῶν ἔφθασαν φεύγοντες τοῦ καταλαβεῖν τὰς οἰκίας, καὶ προμηθεύσασθαι τὰ B τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας. Ἐμβαίνοντες οὖν τοῖς μέρεσι τοῦ ταύρου, καὶ περαιοῦντες τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ, αἱματόφυρτοι ὄντες ἠρωτῶντο παρὰ τῶν γυναικῶν, τί ἄρα τὸ ἀποβάν; ὡς οὖν ἤκουσαν τὴν ἀπευκταίαν ἐκείνην φωνὴν, ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς πόλεως πολεμίους κατασφάττοντες τοὺς Ῥωμαίους· τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὑβρίσαντες, καὶ ἐξουθενίσαντες, ὡς ἀπαίσιον μηνυτήν. ὄπισθεν δὲ τοῦ ἑτέρου, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλον, ὅλως αἱματοφύρτους ἔγνωσαν, ὅτι ἤγγικεν ἐν χείλεσι τὸ ποτήριον τῆς ὀργῆς Κυρίου. πᾶσαι οὖν γυναῖκες, καὶ ἄνδρες, μοναχοὶ, μονάζουσαι ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἔθεον, βαστάζοντες ἐν ταῖς ὠλέναις τὰ νήπια αὐτῶν ἄν- E δρες τε καὶ γυναῖκες, ἀφέντες τοὺς οἴκους αὐτῶν ἐρήμους. ἦν δὲ ἡ ὁδὸς ἐκείνη βουλομένῳ χωρεῖν καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἀγυιὰν ἐκείνην πεπυκνωμένην πλήρη ἀνθρώπων. Τὸ δὲ προσφεύγειν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοὺς πάντας, τί; ἦσαν πρὸ πολλῶν χρόνων ἀκούοντες παρά τινων ψευδομάντεων, πῶς μέλλει Τούρκοις παραδοθῆναι ἡ πόλις, καὶ εἰσελθεῖν ἐντὸς μετὰ δυνάμεως, καὶ κατακόπτεσθαι τοὺς Ῥωμαίους παρ' αὐτῶν, ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. μετὰ δὲ ταῦτα καταβὰς ἄγγελος φέρων ῥομφαίαν, παραδώσει τὴν βασιλείαν σὺν τῇ ῥομφαίᾳ ἀνωνύμῳ τινὶ ἀνδρὶ, εὑρεθέντι τότε ἐν τῷ κίονι ἱσταμένῳ, λίαν ἀπερίττῳ, καὶ πενιχρῷ, καὶ ἐρεῖ αὐτῷ· λάβε τὴν ῥομφαίαν ταύτην, καὶ ἐκδίκησον τὸν λαὸν Κυρίου. τότε τροπὴν ἕξονται οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώξουσιν αὐτοὺς κόπτοντες, καὶ ἐξελάσουσι καὶ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς δύσεως, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν, ἄχρις ὁρίων Περσίας, ἐν τόπῳ καλουμένῳ Μονοδενδρίῳ. Ταῦτα τινὲς ὡς [illegible] ἔχοντες ἔτρεχον, καὶ τοὺς ἄλλους ἐσυμβούλευον τρέχειν· αὕτη ἦν τῶν Ῥωμαίων ἡ σκέψις, ἣν γὰρ πρὸ χρόνων πολλῶν ἦσαν μελετῶντες, τὸ νῦν προχθέν. ἔτι εἰ καταλείψομεν τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ ἐξόπισθεν ἡμῶν, φευξόμεθα τῆς μελλούσης ὀργῆς. καὶ αὕτη ἦν ἡ φυγὴ τῆς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. Ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ ὁ ὑπερμεγέθης D ἐκεῖνος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε, καὶ γυναικῶν, καὶ κάτω καὶ ἄνω, καὶ ἐν τοῖς περιαυλίοις, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ὄχλος ἀναρίθμητος. κλείσαντες δὲ τὰς θύρας εἱστήκεισαν, τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλπίζοντες. ὦ δύστηνοι Ῥωμαῖοι, ὦ ἄθλιοι, τὸν ναὸν ὃν ἐκαλεῖτε χθὲς, καὶ πρὸ τῆς χθὲς σπήλαιον καὶ βωμὸν αἱρετικῶν, καὶ ἄνθρωπος οὐκ εἰσήρχετο ἐξ ὑμῶν ἔσω, ἵνα μὴ μιανθῇ, διὰ τὸ ἱερουργῆσαι ἔνδον τοὺς τὴν ἕνω-

ὧν τῆς ἐκκλησίας ἀσπαζομένους, νῦν ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης ὀργῆς ὡς σωτήριον λύτρον ἐνδύεσθε; ἀλλ' οὐδὲ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐπελθούσης, ἐκίνησεν ἂν τὰ σπλάγχνα ὑμῶν πρὸς εἰρήνην. καὶ γὰρ ἐν τοσαύτῃ περιστάσει, εἰ ἄγγελος κατήρχετο ἀπ' οὐρανοῦ ἐρωτῶν ὑμᾶς· εἰ δέχεσθε τὴν ἕνωσιν, καὶ τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν τῆς ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς πόλεως, οὐκ ἂν συνετίθεσθε. εἰ δὲ καὶ συνετίθεσθε, ψεῦδος ἂν ἦν τὸ συντιθέμενον. ἴσασιν οἱ λέγοντες πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, κρεῖττον ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Τούρκων, ἢ Φράγκων. Τότε οἱ Τοῦρκοι κουρσεύοντες, σφάττοντες, αἰχμαλωτίζοντες, ἔφθασαν ἐν τῷ ναῷ, οὔπω πρώτης ὥρας παρελθούσης, καὶ εὑρόντες τὰς πύλας κεκλεισμένας, σὺν τοῖς πελέκεσιν ἔβαλον κάτω μὴ βραδύναντες. ἐλθόντες δὲ ξιφήρεις ἐντὸς, καὶ ἰδόντες τὸν μυριάριθμον δῆμον, ἕκαστος τὸν ἴδιον αἰχμάλωτον ἐδέσμει. οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων, ἢ ὁ μὴ προδιδοὺς ἑαυτὸν ὡς πρόβατον. Τίς ἐστιν ὡς διηγήσεται τὴν ἐκεῖ συμφοράν; τίς τοὺς γεγονότας τῶν κλαυθμοὺς, καὶ τὰς φωνὰς τῶν νηπίων, καὶ τὰ σὺν βοῇ δάκρυα τῶν μητέρων, καὶ τῶν πατέρων τοὺς ὀδυρμοὺς τίς διηγήσεται; ὁ τυχὼν Τοῦρκος τὴν τρυφερωτέραν ἐρευνᾷ, τὴν ὡραίαν ἐν μοναζούσαις προκατεῖχε μέν τις, ἄλλος δὲ δυνάστης ἁρπάζων ἐδέσμει. ἡ δὲ τῆς ἁρπαγῆς καὶ τοῦ ἑλκυσμοῦ αἰτία πλόκαμοι τριχῶν, στηθέων καὶ μαστῶν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων ἐκτάσεις. Τότε ἐδεσμεῖτο δούλη σὺν τῇ κυρίᾳ, δεσπότης σὺν τῷ ἀργυρωνήτῳ, ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ θυρωρῷ, τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένοις· παρθένους ἃς οὐκ ἑώρα ἥλιος, παρθένους ἃς ὁ γεννήσας μόλις ἔβλεπεν, ἑλκομένας· εἰ γὰρ καὶ βίᾳ ἀντωθοῦντο, καὶ ῥαβδιζόμεναι. ἐβούλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς τόπον ἄγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλείᾳ, στραφῆναι καὶ δευτέραν πραῖδαν ποιῆσαι, καὶ τρίτην. ἐβιάζοντο οἱ ἅρπαγες, οἱ ἐκδικηταὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντας μὲν ἰδεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσμωθέντας. τοὺς μὲν ἄρρενας σὺν καλωδίοις, τὰς δὲ γυναῖκας σὺν τοῖς σουδαρίοις αὐτῶν· καὶ ἦν ἰδεῖν ὁρμαθοὺς ἐξερχομένους ἀπείρους ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων τοῦ ναοῦ, ὥσπερ ἀγέλας, καὶ ποίμνια προβάτων. κλαίοντες, ὀδυρόμενοι, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν. τὰ δὲ τοῦ ναοῦ πῶς; τί εἴπω; ἢ τί λαλήσω; ἐκολλήθη ἡ γλῶσσα μου τῷ λάρυγγί μου. οὐ δύναμαι ἑλκῦσαι πνεῦμα, τοῦ στόματός μου σφραγέντος. αὐθωρὸν οἱ κύνες τὰς ἁγίας εἰκόνας κατέκοψαν τὸν κόσμον ἀφελόντες, τὰς ἁλύσεις, μανουάλια, ἐνδυτὰς τῆς ἁγίας τραπέζης. τὰ φωτοδόχα ἀγγεῖα ἄλλα φθείροντες, ἕτερα λαμβάνοντες. τὰ τοῦ ἱεροῦ σκευοφυλακίου τίμια, καὶ ἱερὰ σκεύη, χρυσᾶ τε, καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἐξ ἄλλης τιμίας ὕλης κατασκευασθέντα ἅπαντα ἐν μιᾷ ῥοπῇ συνάγαγον, ἀφέντες τὸν ναὸν ἔρημον, καὶ γυμνὸν, μηδ' ὁτιοῦν καταλείψαντες. Τότε ἐπληροῦντο καὶ ἐν τῇ νέᾳ Σιὼν, τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἀμὼς τοῦ προφήτου λεγόμενα· Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ παντοκράτωρ. ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια Βεθὴλ, καὶ κατασκαφήσεται τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πεσοῦνται ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ συντρίψω, καὶ πατάξω τὸν οἶκον τὸν περίπτερον, ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν θερινόν. καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἶκοι οἱ ἐλεφάντινοι, καὶ ἀφανισθή-

Ducæ Hist. Byz.

turgiam ab iis, qui concordiam Ecclesiarum amplectuntur; Deo nunc irato ac succensente, meritasque pœnas a vobis exigente, in illud velut salutis portum confugitis. Sed neque vindici justæ Dei iræ pœnas luentes, intra viscera vestra pacis cogitatione & desiderio commovemini. In tanta siquidem clade ac calamitate, si angelus cælo adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: *pacem & concordiam Ecclesiæ dummodo colatis & amplectamini, hostes urbe pellam*; in eam conditionem haud consentiretis; ad quam etiam adducti, ficte tamen & simulate id ageretis. Hujus sibi conscii sunt illi, qui paucos ante dies in Turcorum, quam Francorum potestatem devenire, satius esse dicebant. Interea vero Turci, dum discursant, cædunt, in servitutem rapiunt, ad templum illud hora diei prima nondum exacta pervenere. Valvas clausas securibus confestim deturbant ac dejiciunt: strictis deinde gladiis illud ingressi, ac populi multitudinem innumeram contuiti, mancipia nullo intercedente, vel obsistente, omnibus etiam seipsis pecudum more prodentibus, singuli vinciunt. Quis cladem ac calamitatem illam enarrabit? quis lamentabiles ejulationes, infantiumque vagitus referet? quis matrum lachrymas, patrumque fletus describet? Turcus de turba quivis delicatiorem, interque moniales formosam, contrectat. vinctam abducit aliquis, quam validior superveniens abripit. Ad rapiendum trahendumque, comæ cirri ac cincinni, pectus ac papillæ denudatæ, brachia etiam jactando extensa invitabant. Domina cum ancilla, herus cum mancipio suo empto vinciebantur. Archimandrita cum janitore suo; delicati ac teneri juvenes cum virginibus, quas solis ardor non infuscarat, quasque pater vix conspexerat; & si raptorem vi repellere conatæ fuissent, fuste verberatæ agebantur. Prædam quippe suam in locum tutum deducere volebat prædo, iterum, tertioque ad diripiendum reversurus. Horæ unius spatium prædonibus istis, iræ divinæ ministris ac vindicibus, ad vinciendum omnes satis fuit. Mares equidem funibus revinctos, fœminas vero fasciis earum, redimiculisque alligatas; concatenatorum deinde longos innumerosque ordines ejulantium, ærumnæque suæ illachrymantium e templo, adytisque exeuntes intueri licebat; nec, qui eorum miseria ac calamitate tangeretur, ullus aderat. De templo autem quid loquar? adhæsit lingua faucibus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo. Canes illi sanctas imagines ornamentis, torquibus nempe & armillis ablatis, illico diruperunt. Sacram mensam contegentes mappas rapuerunt. Lucernis sustinendis vasa partim fregerant, partim tulerunt. In sacrario pretiosa & sancta, quæ asservabantur, ex auro argento aliave eximia materia, vasa, temporis momento cuncta compilarunt, ac convasarunt: omnibusque rebus spoliatum ac nudatum templum solitudine compleverunt. Tunc in nova Sion, quæ per Prophetam Amos Deus locutus est, exitum habuerunt. (Hæc dicit Dominus Deus omnipotens, De altaribus Bethel vindictam sumam, & cornua altaris suffossa cadent, terraque obruentur; conteram, & deturbabo domum altam seu pinnatam in æstivam. peribunt domus eburneæ, multæ-

Edit. Paris. pag. 164.

Turci templum S. Sophiæ invadunt.

Græcos omnes in eo conclusos vinciunt, & in servitutem abducunt.

Miserabilis captivarum conditio.

S. Sophiæ templum prophanatum ac direptum.

Verba prophetæ Amos.

Edit. Paris. pag. 165.

que aliæ solo æquabuntur, dicit Dominus. Festivitates vestras aversatus sum, neque earum celebritates me delectant. Holocausta & victimas si mihi obtuleritis, propterea non respiciam. Odarum tuarum sonum apage a me, organorum tuorum psalmum non audiam. Dixitque mihi Dominus, populi mei Israel finis adest; ultionem de illo amplius non differam. In illa die ululabunt templi laquearia, ait Dominus. Audita jam ista vos qui pauperem mane affligebatis, mendicisque terræ imperabatis. Qui dicunt, quando mensis exactus erit, ut vendamus? quando aderunt sabbata, ut thesauros (horrea) aperiamus, imminutaque mensura merces (frumentum) in illis reconditas vendamus? pondus earum corruptarum interim augeamus, & libra ad fallendum corrupta, parva pecunia mendicos emamus, humilisque sortis homines pro calceis possideamus. Die illa, dicit Dominus, Sol meridie occidet, & die lucido tenebræ terræ offundentur. Festivitates vestras in luctum convertam, & omnes cantus vestros in planctum & lamentationes.) Horrenda equidem illa die, qua urbs expugnata penitus absumpta est, sanctæ Martyris Theodosiæ memoriam celebrari contigit: cujus solemnitati frequens populus interfuit; plurimique viri ac fœminæ ad sanctæ monumentum pervigilium egerunt. Ubi etiam illuxit multæ mulieres conjuges suos comitatæ, ornatæ ac comptæ, cereos & incensum ad venerationem sanctæ ferentes, derepente, & ex improviso in Turcorum laqueos sese induunt. Quomodo enim tam repentinam Dei iram, temporis puncto orbem tam amplam pervadere persuaderi possent? qui in ea versati sunt, iis amplitudo urbis cognita est. Hi porro, quos diximus, minaces ignes ardentesque a Charsi sanctique Romani portis, palatii quoque partibus ubique diffundebantur.

Dies Maii 29. S. Theodosiæ sacer.

Classis vero, quæ in portu contra Turcos stabat, quominus in muros scalis subirent, prohibuit, illicque Turcis Romæi superiores, lapidibus ac missilibus ad horam usque diei tertiam eos infestavere. donec pars eorum, qui mane in urbem penetraverant, jamque prædas egerant, illuc accederent. Qui, ubi Romæos obnixe contra oppugnantes pugnare conspexerunt, totis pectoris viribus vociferando in superiorem muri partem evadunt. Romæi Turcis intra urbem conspectis voce lamentabili, HEI MIHI, missa, viribus ac robore destituti e muris præcipites cadere. Qui in navigiis Turci, simul ac suos in urbem penetrasse animadverterunt, captam quoque intellexere, celeriterque admotis scalis muros scandunt, & in eam perveniunt; portis deinde effractis, via omnibus irruentibus patuit. Magnus etiam Dux ad Regiam portam, quam tuebatur, Turcos venisse cernens, domum suam paucis stipatus abiit. Ea enim deserto plerique diffugerant; domosque nondum assecuti multi capti sunt. Alii ædeis suas desertas ingressi, abductis uxore & liberis, omnibusque opibus direptis, suspiriis ac planctui, quo miserias suas deflere possent, spatium haud invenere, manibusque post terga vinctis trahuntur. Alii domum se recipientes, cum conjugibus & liberis charissimis, jam jam abducendis, vinciuntur. Senes vero, qui domi vel morbo, vel ætatis imbecillitate detenti, foras exire nequibant,

Classis Christianorum Turcos, qui in biremibus erant in muros subire prohibet.

Donec Turcos in urbem penetrasse senserent Christiani.

pag. 166.

Magnus Dux stationem deserit, & domū se recipit.

A συντακῆναι ἑτέροις πολλοῖς, λέγει Κύριος. ἀπώσμαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν. διότι εἰ ἐνέγκητέ μοι ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομαι· μετάστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι· καὶ εἶπε Κύριος πρός με, ἥκει τὸ πέρας ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραήλ· οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν αὐτόν, καὶ ἀλαλάξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος· ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἐκθλίβοντες εἰς τὸ πρωῒ πένητα, καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς. οἱ λέγοντες, πότε διελεύσεται ὁ μήν, καὶ ἐμπολήσομεν· καὶ πότε ἥξει τὰ σάββατα, καὶ ἀνοίξομεν θησαυρούς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον, καὶ τοῦ μεγαλῦναι σταθμίον, καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον, τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχούς, καὶ ταπεινοὺς ἀνθ' ὑποδημάτων. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, δύσεται ὁ ἥλιος μεσημβρίας, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ γῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός. καὶ μεταστρέψω τὰς ἑορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ πάσας τὰς ᾠδὰς ὑμῶν εἰς θρῆνον. ἔτυχε γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς συντελείας τῆς πόλεως ἑορτάζεσθαι καὶ πανηγυρίζειν τὴν μνήμην τῆς ἁγιομάρτυρος Θεοδοσίας. ἐπλεῖτο οὖν ἑορτὴ πάνδημος, ἦσαν γὰρ ἀφ' ἑσπέρας πλεῖστοι καὶ πλεῖσται διανυκτερεύσαντες ἐν τῇ σορῷ τῆς ἁγίας· οἱ πλείονες δὲ πρωῒ ἡμέρας γενομένης αἱ γυναῖκες σὺν τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν ἀπερχόμεναι εἰς προσκύνησιν, φέρουσαι κηροὺς καὶ θυμιάματα περικεκαλλωπισμέναι, καὶ περικεκοσμημέναι οὖσαι, ἐξαίφνης ἐν ταῖς παγίσι τῶν Τούρκων ἐνέπεσον. τίς γὰρ εἶχεν ἐννοῆσαι τὴν ἐξαίφνης ὀργὴν εἰς τοσοῦτον πλάτος τῆς πόλεως; ἴσασιν οἱ εἰδότες τὸ μέγεθος. αὕτη ἡ ἀπειλή, ἣν εἰρήκαμεν, ὑπῆρχον ἀναφθεῖσα, καὶ καίουσα ἐκ τῆς Χαρσοῦ πύλης, καὶ τῆς ἁγίου Ῥωμανοῦ, καὶ τοῦ μέρους τοῦ παλατίου. ἡ δὲ τῶν πλοίων κατὰ τοῦ λιμένος ἀντίστασις, οὐκ ἐνεδίδου χώραν τοῖς Τούρκοις, τοῦ στῆσαι τὰς κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσιν· ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρατέστεροι τῶν Τούρκων, βάλλοντες λίθους καὶ βέλεσι ἄχρι τρίτης ὥρας τῆς ἡμέρας· ἕως οὗ ἦλθον, καὶ κατανόησαν μέρος τῶν σκυλευόντων ἀπὸ πρωΐας ἐντὸς τῆς πόλεως. καὶ ἰδόντες τοὺς Ῥωμαίους

D πολεμίζοντας τοὺς ἔξω, καὶ φωνὴν ὅσην δύναμις ἀφέντες, ἔδραμον ἐπάνω τῶν τειχῶν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς Τούρκους ἰδόντες ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ φωνὴν ἀφέντες ὀδυνηρὰν τὸ οἴμοι, ἀπὸ τοῦ τείχους κατέπιπτον. οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ πλεῖον ἰσχύς, οὔτε δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις. τότε καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις θεασάμενοι τοὺς Τούρκους ἐντὸς γενομένους, ὅτι ἡ πόλις ἑάλω, καὶ ὡς ἐν τάχει τὰς κλίμακας θέντες, αὐτοὶ ἐβιβάσθησαν, καὶ τὰς πύλας κατεάξαντες, ἅπαντες ἔσω εἰσῄεσαν. Ἰδὼν δὲ καὶ ὁ μέγας Δοὺξ τοὺς Τούρκους ἐλθόντας οὐ ἵστατο ποσῶς, ἦν γὰρ ἐπιβλέπων τὴν βασιλικὴν πύλην, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον οἶκον ἀνεχώρησε σὺν ὀλίγοις, καὶ γὰρ ἦσαν ἅπαντες διασκεδασθέντες· καὶ

E οἱ μὲν πρὸ τοῦ τὴν οἰκίαν καταλαβεῖν ᾐχμαλωτίζοντο· οἱ δὲ τὰς αὐτῶν οἰκίας καταλαβόντες ἐρήμους παίδων, καὶ γυναικός, καὶ πραγμάτων εὕρισκον· καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ στενάξαι καὶ κλαῦσαι, ἐδεσμεύοντο τὰς χεῖρας ὄπισθεν· ἕτεροι ἐρχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εὑρόντες τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα ἤδη ἀπαγόμενα, καὶ συνεδέδεντο, καὶ ἐδεσμεύοντο σὺν τοῖς φιλτάτοις, καὶ τῇ συζύγῳ. τοὺς δὲ γέροντας τοὺς ἐν

ἄνδρες, τοὺς μὴ δυναμένους ἐξελθεῖν ἐκ τῆς οἰκίας διὰ τὸ νόσον ἢ διὰ γῆρας, πάντας, καὶ πάσας ἀνηλεῶς ἔσφαττον, τὰ βρέφη τὰ ἀρτιγέννητα ἐπὶ τῶν πλατειῶν ἔρριπτον. ὁ δὲ μέγας δοὺξ εἶχε τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τὴν γυναῖκα, ἦν γὰρ ἀσθενοῦσα, ἐν τῷ πύργῳ κεκλεισμένους, καὶ κωλύοντας τοῖς Τούρκοις τὴν εἴσοδον, αὐτὸς μὲν συνελήφθη σὺν τοῖς ὑπακολουθοῦσιν αὐτῷ. ὁ δὲ τύραννος πέμψας τινὰς ἐφύλαττον καὶ αὐτὸν, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. τοὺς δὲ καταλαβόντας, καὶ περικυκλώσαντας τὸν οἶκον αὐτοῦ Τούρκους, ἔδωκεν ἱκανὰ ἀργύρια, ὥστε δοκεῖν ἐξαγοράζειν αὐτοὺς διὰ τὸν ὅρκον· ἐφυλάττετο δὲ πανοικί. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἅπαντες εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ οἱ βόσκοντες τὰς ἡμιόνους, καὶ οἱ μάγειροι πάντες ἐξαπλοῦντες ἔφερον. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανός, ὃν φθάσας ὁ λόγος ἔπεμψεν ἐν τῇ νηΐ, τοῦ θεραπευθῆναι τὴν πληγὴν ἣν ὑπέστη, κατευθὺς ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι, τινὲς τῶν αὐτοῦ φεύγοντες ἔδραμον λέγοντες, πῶς οἱ Τοῦρκοι εἰσίασιν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσφάγη. ἀκούσας οὖν πικρότατον, καὶ δεινὸν λόγον, προστάττει τοὺς σαλπικτὰς διὰ σαλπίγγων ἀνακαλεῖν τοὺς αὐτοῦ ὑπασπιστάς, καὶ συμπλώτας. ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαὶ νῆες ἡτοιμάζοντο. ἦσαν γὰρ αἱ πλεῖσται ἀποβεβληκυῖαι τοὺς ναυάρχους αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντας. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινὸν ἐν τῇ παραθαλασσίᾳ τοῦ λιμένος, ἄνδρας, γυναῖκας, μοναζούσας, μονάζοντας βοώσας οἰκτρῶς, καὶ τύπτουσαι τὰ στήθη δεόμενοι τοὺς ἐν τῇ ναυσὶ τοῦ ἀντιλαβέσθαι αὐτῶν· ἀλλ᾿ οὐκ ἦν δυνατὸν· ἅπαξ ἐπροωρίσθη, τὸ πιεῖν τὸ ποτήριον τὸ πλῆρες τῆς ὀργῆς Κυρίου· εἰ γὰρ καὶ αἱ νῆες ἐβούλοντο, ἀλλ᾿ οὐκ ἠδύναντο. καὶ γὰρ εἰ μὴ ἠσχολοῦντο τὰ πλοῖα τοῦ τυράννου ἐν τῇ πραίδᾳ, καὶ τῷ σκυλμῷ τῆς πόλεως, οὐκ ἂν ἀφέθη μία ἢ μόνον· ἀλλ᾿ οἱ Τοῦρκοι ἀφέντες τὰ πλοῖα πάντες ἔνδον ἦσαν, καὶ οἱ Λατῖνοι ἄδειαν εὑρόντες ἐξήρχοντο τοῦ λιμένος. ὁ δὲ τύραννος ἔτριζε μὲν τοὺς ὀδόντας; ἀλλ᾿ οὐκ ἠδύνατο πλέον τι πρᾶξαι, καὶ ἄκων ἐκαρτέρει. Οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ ἰδόντες ταύτην τὴν ἀνήκεστον συμφορὰν, σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ἔτρεχον ἐν τῷ αἰγιαλῷ, περισκοποῦντες τὰς βάρκας. καὶ οἱ ἐπιτυχόντες ἀκατίῳ εἰσερχόμενοι ἐν ταῖς ναυσὶν εἰσέδυον ἀφέντες καὶ πράγματα καὶ οἰκίας. ἦσαν δὲ πολλοὶ οἵτινες ἀπὸ τῆς βίας καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν τῷ βυθῷ παρέπεμψαν, καὶ ἄλλας δεινὰς ζημίας ὑπέστησαν. εἷς γὰρ τῶν τυράννου μεσαζόντων, ὡς καὶ ἠγαπᾶτο τότε παρὰ τοῦ Μεχεμέτ, αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ συγκροτήσας τῷ τυράννῳ τὴν μάχην γενέσθαι, δραμὼν ἐν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ μέρεσι, Ζάγανος αὐτῷ τὸ ὄνομα, ἐβόα· μὴ φεύγετε, καὶ κατόμνυε τὴν κεφαλὴν τοῦ τυράννου ὅρκον, ὅτι μὴ φοβεῖσθε. ὑμεῖς γὰρ τοῦ ἡγεμόνος ἐστὲ φίλοι, καὶ ἕξετε τὴν πόλιν ὑμῶν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὰς συνθήκας, ἃς εἴχετε μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ μεθ᾿ ἡμῶν κρειττόνως ἕξετε, καὶ ἄλλο μὴ φροντίσητε, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν κινήσητε τὸν ἡγεμόνα. Ταῦτα ὁ Ζάγανος εἰπὼν, ἐκώλυσε τοὺς Φράγκους τοῦ Γαλατᾶ μὴ ἀναχωρῆσαι· πλὴν ὅσοι ἐδυνήθησαν φυγεῖν ἔφυγον· τότε συμβουλευθέντες οἱ λοιποὶ, ἔλαβον τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου σὺν τῷ ποδεστάτῳ αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον προσκυνήσοντες τῷ τυράννῳ· καὶ προσκυνήσαντες, καὶ δόντες τὰς κλεῖς, αὐτὸς περιχαρῶς ἔλαβε, καὶ τούτους σὺν ἱλαροῖς λόγοις καὶ βλέμματι ἀπέπεμψεν. αἱ δὲ νῆες τὰ ἱστία πτερώσασαι πέντε μόνον αἱ μεγάλαι, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελθεῖν, ἦσαν γὰρ νῆες ἀπολειφθεῖσαι, καὶ οἱ ναύαρχοι αὐτῶν φυγόντες σὺν ταῖς ἄλλαις ναυσὶν ἐσώζοντο· καὶ νῆες φυγοῦσαι, καὶ τοὺς ναυάρχους αἰχμαλώτους καταλιποῦσαι τὴν

omnes viri fœminæque immanitate fœda ac summa trucidati; infantesque recens nati per plateas projecti. Dux vero magnus ad liberos & uxorem ægrotantem turri inclusos, & ab ingressu Turcos arcentes cum venisset, ipse interim, cum iis qui ipsum sequebantur, captus est. Militibus statim aliquot, qui illum ejusque domum custodirent, a Tyranno missis, cum tota familia & domo asservatur; Turcis porro, qui domum suam circumsedebant, multos nummos largitus est, ita ut jurejurando adactos ipsos emere videretur. Cæterum Turci urbem promiscue intrantes, agasones etiam, & lixæ ubique diripere ac prædam agere. Johanni vero Justiniano, quem, ut vulnus curaret, in navem abiisse diximus, portum intranti affertur a suorum aliquot fuga arrepta accurentibus, Turcos in urbem irrupisse, & Imperatorem vulneribus occubuisse. Nuncio tam gravi & acerbo accepto, tubicines, ad milites suos navigationis comites revocandum, receptui canere jubet. cæteræ pariter naves, quarum pleræque navarchos in servitutem actos amiserant, ad discessum se comparare. Spectaculum etiam miserandum in portus crepidine intuentibus oblatum, viri, mulieres, moniales, & monachi lamentabiliter clamare, pectora tundere, vectores navium rogare, ut se in eas susciperent. Verum hoc possibile non erat, quod semel decretum, ut iræ Domini plenum poculum haurirent. Nec, etiamsi nautis eos accipere propositum fuisset, id exequi concessum; cum ne una quidem navis salva evadere potuisset, nisi Tyranni classis milites, sociique navales prædæ ac urbi diripiendæ intenti, dilapsi huc & illuc fuissent. At dum Turci per urbem discursant, e portu solvendi citra periculum tempus Latinis datum. Tyrannus interim dentibus stridere, & ægre id ferre, cum plus præstare ipse nequiret. Galatini calamitatis hujus intolerabilis spectatores, cum uxoribus & liberis ad littus accurrunt, scaphas & acatia circumspiciunt: & primo quoque obvio ad naves feruntur, easque, ædibus ac cunctis opibus derelictis, conscendunt. Multi etiam thesauros suos in profundum mare vi coacti abjecere, aliaque gravia damna sunt passi. Interea Tyranni Mesazonton unus Zaganus nomine, Mehemeti tunc charus, quod oppugnationem decernentis consilium probasset ac laudasset, versus Galatam accurrens, voce contenta, per Tyranni quoque caput juratus, his verbis a fuga revocabat: *Ne fugite, aut quidquam reformidate, principis amici cum sitis. Oppidum vestrum ab omni injuria & damno immune erit. fœdera, quæ cum Romæorum Imperatore iniveratis, pariteri vobis melioreque conditione nobiscum sociabuntur, aliud omne propositum omittite, ne principis iram in vos accendatis.* His dictis Zaganus Francos Galatinos, ne abirent, persuasit; quibus tamen, quotquot aufugere potuerunt, fidem haud habuere. Cæteri, qui oppidum non deseruerunt, habito consilio Magistratum comitati Tyrannum veneraturi, clavesque ei oblaturi abeunt. Venerationis officio exhibito, traditas claves ipse lætus accepit, eosque grato sermone, vultuque blando allocutus dimisit. Naves quinque magnæ tantum vela ventis dedere; cæteræ e portu solvere nequiverunt; quod a nautis, qui illas quinque saluti consulentes conscenderant, derelictæ essent. Quæ ergo

Magnus Dux captus & jussu Tyranni domi asservatus.

Justinianus fugit per tubicinem revocat.

Inclamant urbis incolæ nautas, ut se in navibus reciperent; sed frustra.

Edit. Paris. pag. 167.

Galatini animo perculsi aufugere conantur.

Galatini a Vesti Zagano a fuga revocati.

Magistratus Galatæ Tyrannum adit, clavesque oppidi offert.

Naves quinque Christianorum, & Venetorum tres ex aliis et aufugiunt.

aufugerunt naves, navarchis aliis captivis relictis, salvæ evasere, eque portu egressæ plenis velis flante Borea ferebantur, urbis calamitatem suspiriis ac lamentis prosecutæ. Actuariæ quoque Venetorum triremes vela fecerunt. At universam populi multitudinem, a nautis spretam ac desertam, extra urbem nacti Turci classiarii, viros & mulieres in navigia deduxerunt: urbis vero reliqui incolæ extra mœnia abacti in castris pecudum more stabulabantur.

Turci classiarii magnum captivorum numerum nanciscuntur. omnes urbis incolæ aut in castris, aut in classe Turcorum repetti.

συστηνεῖαν ἐπραγματεύσατο. ἐξελθοῦσαι οὖν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ ἀνέμου πνεύσαντος βορραίου, τοῖς ἱστίοις πλήρη γενόμενα ἔπλεον, σὺν ἀναστεναγμοῖς καὶ θρήνοις κλαίοντες τὴν τῆς πόλεως συμφοράν. ὁμοίως καὶ αἱ τριήρεις τῶν Βενετίκων αἱ ἐμποριναί.. τὸν δὲ λαὸν ἅπαντα οἱ τῶν πλοίων Τοῦρκοι ἔξω τῆς πόλεως εὑρόντες παρητιμασμένον, ἄνδρας τε, καὶ γυναῖκας, πάντας ὅπου καὶ ὅσους συναθροίσαντες, εἰς τὰ πλοῖα εἰσήγαγον. ὁ δὲ λοιπὸς λαὸς τῆς πόλεως ἔξω εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ φοσσάτου ἐμανδρίζετο.

Edit. Paris. pag. 168.

CAPUT XL.

Mehemetes urbem ingreditur, & in S. Sophiæ templum venit, precesque suas ibi recitare Imamem jubet. Magnum Ducem ad se vocatum alloquitur. Constantini caput agnitum columnæ in Augustio affigitur. Alia de Magno Duce & Orchane narratio. Mehemetes Magnum Ducem consolatur, & illustrium nomina describit. Magni Ducis uxorem invisit, & blande alloquitur. Ad convivium natu minorem filiorum Magni Ducis venire jubet Mehemetes; cum mittere filium Magnus Dux recusaret, Mehemetes ipsum interfici jussit. Magnus Dux filios suos, ut mortem æquo ac forti animo subeant, hortatur, & ipse demum capite plectitur. Proceres omnes a Mehemete redempti, & interfecti.

Mehemetes urbem ingreditur.

Ad S. Sophiæ templum venit.

Turcum marmor templi frangentem increpat & interficit.

QUæ hactenus narrata, ab hora diei prima ad octavam usque cuncta peracta sunt. Omni suspicione ac metu tunc remotis. Tyranus Mesazontibus aliisque satrapis suis stipatus urbem intravit, ante & post etiam cinctus satellitum suorum ignem spirantium manu, qui Apolline sagittario præstantiores, herculea vi juvenes, singuli aliis decem pugnando pares erant. Ad magnam Ecclesiam ubi devenit equo desiliit, cum ingressus huc & illuc dispiciens admirabundus attonitusque restitit. Turcum vero quendam marmor confringere cum animadvertisset, interrogat, quare pavimentum sic corrumperet: respondit iste, fidei zelo id se facere. extensa tum manu Turcum gladio, hæcce fatus, percutit: *Thesauri ac captivi vobis sufficiunt, urbis porro ædificia mea sunt.* Pacti equidem cum militibus suis conventi Tyrannum, thesauros exhaustos totque abductos captivos cernentem, pœnituit. Turcum porro illum semianimem pedibus tractum extra templi limina projecere. Ipse vero princeps unum ex impuris suis sacerdotibus vocatum ad se ambonem ascendere jussit, ubi prophanus preces suas recitavit; principe filio iniquitatis, Antichristi præcursore super sacra mensa interim locuto, precesque suas recitante. Proh calamitatem! proh horrendum monstrum! hei mihi quo loci res nostræ devenerunt! heu! heu! quid vidimus! Turcum impium sanctum altare pedibus calcantem, stantemque super Apostolorum, & martyrum reliquiis in eo repositis. perhorrescat Sol. Ubinam agnus Dei? ubi filius & verbum patris super altari illo mactatus, manducatus, nec umquam consumptus. Pro nothis & adulterinis revera æstimati sumus. Religionem nostram, & cæremonias propter peccata nostra gentes flocci fecerunt. Templum quod verbi Dei sapientiæ nomini extructum ac consecratum erat: templum sanctæ Trinitatis appella-

Nemas seu preces suas recitari in templo S. Sophiæ jubet Mehemetes, ipsque altari, seu mensa sacra conscensa precatur. Ducæ planctus & lamentationes.

ΤΑΥΤΑ γὰρ ἅπαντα ἐγεγόνεισαν ἀπὸ ὥρας πρώτης τῆς ἡμέρας, ἕως ὥρας ὀγδόης. τότε καὶ ὁ τύραννος πᾶσαν ὑποψίαν καὶ φόβον ἀποθέμενος, εἰσίει ἐντὸς τῆς πόλεως σὺν τοῖς αὐτοῦ μεσάζουσιν, καὶ ἑτέροις σατράπαις, ἔχων ἔμπροσθεν τοὺς αὐτοῦ δούλους πῦρ πνέοντας, πάντας τοξότας ὑπὲρ τὸν Ἀπόλλωνα, νέους ἡρακλείδας, ὁ εἷς πρὸς δέκα ἀντιπαρατάξασθαι ἕτοιμος. κατελθὼν δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀποβὰς τοῦ ἵππου, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς, ἐξέστη ἐπὶ τῇ θέᾳ. εὑρὼν δὲ ἕνα τῶν Τούρκων κατεάξαντα μίαν τῶν μαρμάρων ἐκείνων, τὸν μὲν Τοῦρκον ἐρώτα τίνι τρόπῳ φθείρει τὸ ἔδαφος; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ἕνεκα πίστεως. αὐτὸς δὲ τείνας τὴν χεῖρα παίει τῷ ξίφει τὸν Τοῦρκον, λέγων, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ ὑμῖν ὁ θησαυρὸς, καὶ ἡ αἰχμαλωσία, αἱ δὲ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως ἐμαὶ τυγχάνουσιν. ἰδοὺ γὰρ ὁ τύραννος μετανοήσας ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τῇ γενομένῃ, ὁρῶν τὸν ἐξαντλούμενον θησαυρὸν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ἄμετρον. ἑλκύσαντες δὲ τὸν Τοῦρκον ἐκ τῶν ποδῶν ἔξω ἡμιθανῆ ἔρριψαν. αὐτὸς δὲ κελεύσας ἕνα τῶν αὐτοῦ μιαρῶν ἱερέων, ἀνέβη ὁ κληθεὶς ἐπ' ἄμβωνος, καὶ ἐδελάλησε τὴν μιαρὰν αὐτοῦ προσευχήν. Ὁ δὲ υἱὸς τῆς ἀνομίας, ὁ πρόδρομος τοῦ Ἀντιχρίστου, ἀναβὰς ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἐποίησε τὴν προσευχήν. Βαβαὶ τῆς συμφορᾶς. φεῦ τοῦ φρικώδους τέρατος. οἴμοι, τί γεγόναμεν, αἲ, αἲ, τί εἴδαμεν. Τοῦρκος ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, ἐν ᾧ λείψανα Ἀποστόλων καὶ Μαρτύρων ἵδρυνται, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ ἀσεβὴς; φρῖξον ἥλιε. καὶ ποῦ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ; καὶ ποῦ ὁ Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Πατρὸς, ὁ θυόμενος ἐπάνω καὶ ἐσθιόμενος, καὶ μηδέποτε δαπανώμενος; ὄντως εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν, ἡ λατρεία ἡμῶν εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη τοῖς ἔθνεσι, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. ὁ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου σοφίας ἀνοικοδομηθεὶς ναὸς, καὶ τέμενος τῆς ἁγίας Τριάδος ὀνο-

μαζόμενος, ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἡ νέα Σιών, σήμερον βωμὸς βαρβάρων, καὶ οἶκος τοῦ Μωάμεθ ἐπικλήθη, καὶ γέγονε. Δικαία ἡ κρίσις σου, Κύριε. ἐξελθὼν οὖν ἐκ τοῦ βωμοῦ, ἐζήτησε τὸν μέγαν Δοῦκα, καὶ αὖθις παρέστησαν αὐτόν, ἐλθὼν οὖν καὶ προσκυνήσας, εἶπεν αὐτῷ. Καλῶς ἐποιήσατε, τοῦ μὴ παραδοῦναι τὴν πόλιν. ἴδε πόση ζημία ἐγεγόνει, πόσος ὄλεθρος, πόση αἰχμαλωσία. Ὁ δὲ Δοὺξ ἀπεκρίνατο. Κύριε, οὐκ εἴχομεν τοσαύτην ἡμεῖς ἐξουσίαν τοῦ διδόναι σοι τὴν πόλιν, οὐδὲ Βασιλεὺς αὐτός. ἄλλως ὅτι καὶ τινὲς τῶν σῶν ἐδυνάμουν τὸν Βασιλέα ἐν λόγοις γράφοντες. μὴ φοβοῦ, οὐ γὰρ ἰσχύσει καθ' ὑμῶν. τοῦτο γοῦν ὑπέλαβεν ὁ τύραννος διὰ τὸν Χαλὴλ Πασίαν, ὃν γὰρ τρέφων θυμὸν κατ' αὐτοῦ. Τότε ἀκούσας τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλέως, ἠρώτησεν εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα σὺν ταῖς ναυσί. καὶ ὁ Δοὺξ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐκ οἶδεν, ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ τότε, ὅτε οἱ Τοῦρκοι συνεζώτησαν, εἰσελθόντες ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Χαρσοῦ, τῷ Βασιλεῖ. ἀποσταλθέντες οὖν ἐκ μέσου στρατοπέδου δύο νέοι, εἴρηκεν ὁ εἷς τῷ τυράννῳ. Κύριε, ἐγὼ τοῦτον ἀπέκτεινα, βιαζόμενος οὖν τοῦ εἰσελθεῖν, καὶ ἁρπάσαι σὺν τοῖς σὺν ἐμοί, ἔασα αὐτὸν νεκρὸν καταλείψας. Ὁ δ' ἄλλος εἶπεν. ἐγὼ τοῦτον ἐπάταξα πρῶτον. τότε ὁ τύραννος στείλας καὶ τοὺς δύο, ἐνετείλατο φέρειν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. οἱ δὲ ταχυδρομήσαντες εὗρον, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμόντες παρέστησαν τῷ ἡγεμόνι. Ὁ δὲ τύραννος ἔφη πρὸς τὸν μέγαν Δοῦκα. εἰπέ μοι τὸ ἀληθές, εἰ ἡ κεφαλὴ αὕτη ἐστὶ τοῦ βασιλέως σου. τότε κατασοχασάμενος αὐτὴν εἴρηκεν, ἐκείνου ἐστί, Κύριε. εἶδον οὖν αὐτὴν καὶ ἕτεροι, καὶ ἐγνώρισαν. τότε προσήλωσαν αὐτὴν ἐν τῷ κίονι τοῦ Αὐγουστείου, καὶ ἵστατο ἕως ἑσπέρας. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδείρας, καὶ ἀχύροις τὸ δέρμα συβάσας, ἔπεμψε πανταχοῦ, δεικνύων τὸ τῆς νίκης σύμβολον τῷ τῶν Περσῶν ἀρχηγῷ, καὶ τῶν Ἀράβων, καὶ τοῖς ἄλλοις Τούρκοις. Ἕτεροι δέ φασιν, ὡς ὁ Δοὺξ εὑρέθη μετὰ τοῦ Ὀρχὰν ἐν τῷ πύργῳ τῷ τοῦ καστελίου τῶν Φραντζίζιδων, ἐκεῖ παρεδόθησαν, ὁρῶντες ὡς οὐκ ἦν δυνατὸν ἀνθίστασθαι πλέον τοῖς Τούρκοις. ὄντων δὲ πλείστων ἐκεῖ καὶ εὐγενῶν ἀρχόντων σὺν τῷ Δουκί, ἐνήσατο ὁ Ὀρχὰν ἀπό τινος μοναχοῦ τὰ ἀμφία αὐτοῦ, καὶ φορέσας αὐτὰ ἔδωκε τῷ μοναχῷ τὰ αὐτοῦ· καὶ διὰ μιᾶς τοξοβολικῆς θυρίδος, ἔβαλεν ἑαυτὸν κατὰ γῆς ἔξω τῆς πόλεως. καὶ λαβόντες οἱ τῶν πλοίων καὶ δεσμεύσαντες, ἔβαλον ἐντὸς σὺν τοῖς λοιποῖς αἰχμαλώτοις. οἱ δὲ τοῦ πύργου παραδοθέντες καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ πλοίου ἐκείνου εἰσάχθησαν. τότε εἷς τῶν αἰχμαλώτων τῶν Ῥωμαίων καταπραγματευσάμενος τὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, εἴρηκε τῷ ναυάρχῳ. εἰ ἐλευθερώσεις με σήμερον, ἔχω σοι δοῦναι τὸν Ὀρχάν, καὶ τὸν μέγαν Δοῦκα ὁμοῦ. τότε ἀκούσας ὁ ναύαρχος, ὤμοσε τοῦ ἐλευθερῶσαι αὐτόν. καὶ τότε δείξας τὸν μελαμφόρον Ὀρχάνην, καὶ μαθὼν ὅτι κατ' ἀλήθειαν ἐκεῖνός ἐστιν, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. τὸν δὲ μέγαν Δοῦκα ζῶντα, καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀρχὰν λαβὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγεν, ἐν τῷ Κοσμιδίῳ. ἐκεῖνος δὲ τῷ ναυάρχῳ εὐεργετήσας, καὶ πλοῦτα δοὺς ἀπέλυσε. τὸν δὲ μέγαν Δοῦκα, ἐκέλευσε καθίσαι, καὶ παρηγορήσας αὐτόν, ὥρισε διαλαληθῆναι ἐν τῷ φοσσάτῳ, καὶ

Edit. Paris. pag. 169.

tum, Ecclesia magna, nova Sion, hodie in Barbarorum aram, & Mohamedis domum re ac nomine transformata est. Quam rectum judicium tuum Domine! Templo cum exiisset Tyrannus, ad se venire Ducem magnum jussit: qui illico adductus principem veneratus est. Hisce Tyrannus eum allocutus est verbis: *Vos equidem, urbe mihi non dedita, egregie gessistis. damnum ac jacturam, quanta sint, æstimatione metire, cæsorum immanem stragem, captivorumque numerum considera.* Istis Dux respondit: *hac in urbe Domine, nec Imperator, nedum ipse ego, tanta auctoritate pollebamus, ut illam tibi permittere penes nos fuerit: præcipue cum inter tuos nonnulli bonum animum nos habere juberent, scriptis ad Imperatorem in hunc modum litteris:* NE FORMIDA, NEQUE ENIM VIRIBUS SUIS VOS DEBELLABIT. Hæc ab Halile Bassa scripta suspicatus est Tyrannus, in quem odio ac ira jam flagrabat. Imperatoris nomine audito, num aufugisset cum navibus interrogat. Id se ignorare Dux respondit; ad portam siquidem regiam in statione tunc se fuisse, quando Turci in urbem porta Charsi irruentes Imperatorem adorti sunt. E mediis castris duo juvenes mox exciti sunt, quorum alter Tyranno dixit; *Domine illum occidi, & cum turba a tergo urgente progredi ut cogerer, una cum meis commilitonibus prædam abstulit, mortuum ipsum omisi.* Alter se priorem vulnus inflixisse jactavit. Ambos hosce juvenes Tyrannus illico abire ad conquirendum, sibique ejus caput afferendum, jussit. mandato confestim paruere, inventique cadaveris amputatum caput principi attulere. Magnum Ducem allocutus Tyrannus, an revera hoc sit Imperatoris caput, interrogat; ea indiciis agnitum, illius esse fassus est; aliisque conspectum pariter approbatum. Ab iis deinde columnæ, quæ in Augustio locata est, clavis affixum, ad vesperam usque ibi spectaculo fuit. Pellis denique detracta, paleaque referta, per Persarum, Arabumque principum, aliorumque Turcorum ditionea, ut victoriæ symbolum, ostentanda ejus mandato circumfertur. Alii porro narrant, in turre, quam Franci tuebantur, Ducem cum Orchane latitasse; ibique, cum Turcis resistendo impares se agnoscerent, in eorum potestatem deditione devenisse; plurimosque nobiles ac proceres cum Duce illic adfuisse. Inter eos etiam, ut referunt, monachus erat, a quo vestes, quibus indutus erat, Orchanes petiit, illisque suas commutavit: per fenestram deinde quamdam sagittis emittendis accomodatam extra oppidi muros præcipitem se dedit: quem comprehensum nautæ vinxerunt, & cum cæteris captivis navibus imposuerunt. Qui in turre erant cæteri & ipsi se Turcis permisere, inque navem eamdem abducti sunt. Ex his quidam captivus Romæus in libertatem se asserere sollicite satagens, talia Navarcho dixit: *Si me libertati restitueris, Orchanem, magnumque Ducem hodie tibi tradere possum.* Hoc ut intellexit navarchus, eum libertate donaturum se juravit. Illico igitur Orchanes nigris vestibus indutus, captivi istius indicio proditus est. Navarchus itaque Orchanem illum esse pro comperto habens, caput ei amputavit. Virum deinde magnum Ducem, Orchanisque caput principi, in Cosmedio tum versanti, obtulit: qui navarcho gratiis actis, multa etiam largitus est,

Mehemetes magnum Ducem ad se vocatum alloquitur.

Magnus Dux Mehemeti respondet.

Halil Bassa de proditione suspectus.

De Imperatore quid actum sit se nescire asserit magnus Dux.

Constantinus a quibus interemptus fuerit.

Caput Constantini affertur Mehemeti & a magno Duce agnoscitur.

Alia de magno Duce & Orchana Musulmano neputa historia.

Pag. 170.

Orchanes & magnus Dux proditi.

Orchani caput amputatum.

Mehemetes magnum Ducem consolatur.

Magnum vero Ducem sedere jussum consolatus est, ejusque liberos & uxorem per castra & classem a tubicine conquisitos adduci imperat. Singulis aspra milla distribuit princeps, demumque magnum Ducem bene sperare hortatus, longo humanoque sermone ejus dolotem levat, dicitque. *Hanc adea amplam urbem fidei tuæ regendam ac curandam credere volo, illustrioribusque, quam quos in Imperatoris aula gessisti, honoribus honestabo, animo saltem ne despondeas.* Gratiis actis, ejusque manu deosculata, magnus Dux domum suam abiit. Cum autem ab eo intellexisset Mehemetes nobilium illustriumque palatii & aulæ principis officialium nomina, singula descripsit; quos per classem & castra conquisitos, redemptosque mille aspris singulos, locum in unum conduxit.

Mehemetes nomina illustrium aulæ virorum describit.

Postridie illius tenebrosæ diei, qua genus nostrum interneciona deletum est, in urbem venit Tyrannus, Ducisque magni domum se contulit, in cujus occursum Dux processit, eumque veneratus excepit; eo tempore conjux ipsius morbo decumbebat, ad ægrotantis ergo lectum, lupus sub ovis specie latens, accessit, & eam alloquitur his verbis: *Salve mater, ne ea, quas isti dies tulere, casus mœrore conficiant; Dei decreto parendum. plura amissis tibi largiri possum, hoc unum, ut valeas, cura.* Ducis quoque magni filii ipsum adoraturi accesserunt: gratias demum de tanta humanitate ei cum egissent, exivit ipse, & urbem lustrando obit.

Mehemetes in magni Ducis domum abit, cujus uxorem alloquitur, die Maii 30.

Magni Ducis filii Mehemetem salutant.

Desolatæ urbis facies.

In ea penitus deserta, nec homo qui mutiret, nec avis aut quadrupes, quæ vocem mitterent, exaudiebantur, domos solum modo scrutabantur, qui invalidi rapere quidquam & deprædari haud potuerant. Mutuis hac de causa cædibus se confoderunt multi, dum spolia sibi invicem rapiunt, quæ validiori ac robustiori, imbecillioribus lethali vulnere oppressis, cessera. Altera ab urbe capta die, Maii trigesima labente iterum eam intrant, & prædæ reliquias corradunt. Tyrannus majore urbis parte lustrata, convivioque in palatii regiona vicina instructo hilariter epulatus est; jamque vino madidus ac temulentus Archieunucho suo talia imperat, Domum magni Ducis abi, & eum ita alloquere: *Mandat princeps, ut filium tuum natu minorem* (is equidem forma oris pulchra, annos quatuordecim natus erat) *ad convivium mittas.* Ad quæ verba, adolescentis pater fere exanimatus est; vultuque colore mutato Archieunucho dixit: *Legis nostræ instituta haud ferunt, ut, me ministra ac perductore, filius meus stupro violandus tradatur; carnificem mittere, qui caput meum amputatum auferret, potius erat.* Ut vero iram Tyranni devitaret, consilium dabat Archieunuchus, ut adolescentulum dimitteret. Cui parere recusans dixit: *Si illum abducere tibi propositum est, ita fiat; absit vera, ut illum tibi sponte dedam.* Reversus ergo Archieunuchus a magno Duce, adolescentem mittere renuente, acceptum responsum principi affert. Quo percitus ira Tytannus Archieunucho mandat, *carnifice tecum ducta vadi, & adolescentem huc adducas; carnifex vera magnum Ducem ejusque liberos huc agat.* Domum magni Ducis veniunt, qui tali nuncio accepto liberos & uxorem complexus, filio ac genero suo Cantacuzeno comitibus, carnificem secutus est. Adolescentulum perductum principi sistit Archieunuchus, cæteros interim ad palatii portam stare innuit, quos subito

Edit. Paris. pag. 171.

Mehemetes urbem lustrat, & convivio proceres aulæ suæ excipit.

Ad se adduci magni Ducis filium natu minorem jubet.

Magnus Dux id volens fieri sistere detrectat.

Archieunuchus magni Ducis responsum Mehemeti refert.

Magnus Dux ad mortem ducitur.

ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ τῶν παίδων, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ παραυθὺς συνήχθησαν. τότε ὁ ἡγεμὼν δὺς ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν κατὰ κεφαλὴν, ἀπέλυσε πάντας εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν μέγαν Δοῦκα θαῤῥύνας αὐτὸν, καὶ παρηγορήσας τὰ πλεῖστα εἰπὼν αὐτῷ. ὅτι τὴν πόλιν ταύτην σοὶ μέλλω παρακαταθέσθαι, τοῦ ἔχειν τὴν ἅπασαν αὐτῆς φροντίδα, καὶ ποιήσω σε εἰς κρείττονα δόξαν, παρ' ἣν εἶχες ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Βασιλέως, καὶ μὴ ἀθύμει. εὐχαριστήσας οὖν, καὶ ἀσπασάμενος τὴν αὐτοῦ χεῖρα ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μαθὼν δὲ παρ' αὐτοῦ τὰ ὀνόματα τῶν εὐγενῶν, τῶν ἐν τῷ παλατίῳ ἀναστρεψάντων ὀφφικιαλίων, πάντων τὰ ὀνόματα κατέγραψε, καὶ ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ ἐν ταῖς σκηναῖς. συναθροίσας οὖν πάντας, ἐξηγόρασεν, ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν δοὺς τοῖς Τούρκοις. πρωΐας δὲ γενομένης παρελθούσης ἐκείνης τῆς πρώτης, καὶ ζοφερᾶς ἡμέρας, ἐν ᾗ ἐγένετο ἡ πανωλεθρία τοῦ γένους ἡμῶν, εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ὁ τύραννος, καὶ εἰς τοὺς οἴκους τοῦ μεγάλου Δουκὸς ἐλθών. ἐξελθὼν δὲ εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν εἰσῆλθεν ἐντός. ἦν δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀσθενοῦσα κλινήρης· τότε ὁ προβατόσχημος λύκος ἐγγίσας τῇ κλίνῃ, ἔφη προσαγορεύσας αὐτῇ. χαῖρε ὦ μῆτερ, μὴ λυποῦ ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι. τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω. ἔχω ἔτι πλείονα παρ' ὧν ἀπώλεσας τοῦ δοῦναί σοι. μόνον ὑγίαινε. ἐλθόντες δὲ οἱ παῖδες αὐτοῦ προσκύνησαν αὐτῷ, καὶ εὐχαριστήσαντες αὐτὸν ἐξῆλθε, περιοδεύων τὴν πόλιν. ἦν γὰρ ἡ πᾶσα ἄοικος, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε κτῆνος, οὔτ' ὄρνεον κραυγάζον, ἢ λαλοῦν ἐντός. μόνον τινὲς τῶν μὴ δυνηθέντων σκυλεῦσαί τι, διὰ τὸ ἀνίσχυρον αὐτῶν. διότι καὶ πολλοὶ ἀπ' ἀλλήλων ἐφονεύθησαν, ἕλκων ὁ εἷς ἐξ ἑτέρου τὰ λάφυρα, καὶ ὁ δυνηθεὶς ἥρπαζεν, ὁ δὲ μὴ δυνάμενος ἀντιστῆναι, καιρίαν λαμβάνων πληγὴν, ἔκειτο. τῇ δὲ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, τριακοστὴν ἄγων ὁ Μάϊος, εἰσῆλθον, καὶ τὰ ἐγκαταλειπόμενα αὐτοὶ συνέλεγον. Τότε ὁ τύραννος διελθὼν τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως, καὶ πρὸς τοῖς τοῦ παλατίου μέρεσι συμπόσιον ποιήσας εὐφραίνετο. καὶ ὢν καταβαπτισθεὶς ὑπὸ τοῦ οἴνου, καὶ μεθυσθεὶς, ὥρισε τῷ ἀρχιευνούχῳ αὐτοῦ, καὶ προστάξας εἶπεν. ἄπελθε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου Δουκὸς, καὶ εἰπὲ αὐτῷ. ὁρίζει ὁ ἡγεμὼν, ἵνα στείλῃς τὸν υἱόν σου τὸν νεώτερον ἐν τῷ συμποσίῳ. ἦν γὰρ εὐειδὴς ὁ νέος ἄγων τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος. ἀκούσας οὖν ὁ πατὴρ τοῦ παιδὸς ἀπενεκρώθη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ἠλλοιώθη, καὶ λέγει τῷ ἀρχιευνούχῳ· οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαγωγῇ, ἵνα τοῦ παραδώσω τὸ ἐμὸν παιδίον οἰκείαις χερσὶ μιανθῆναι παρ' αὐτοῦ. κρεῖττον ἂν ἦν μοι τοῦ στεῖλαι δήμιον καὶ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ' ἐμοῦ. ὁ δὲ ἀρχιευνοῦχος συμβουλεύσας αὐτῷ τοῦ δοῦναι τὸ παιδίον, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν ἐκκαύσει τὸν τύραννον· ὁ δὲ μὴ πεισθεὶς, ἀλλ' εἰπὼν, ὅτι εἰ βούλει λαβεῖν αὐτὸ καὶ ἀπελθεῖν, λαβὼν ἄπελθε. τὸ δὲ ἐγώ σοι τοῦτο διδόναι οἰκείῳ θελήματι οὐ γενήσεται πώποτε. τότε ὁ ἀρχιευνοῦχος στραφεὶς εἶπε τῷ ἡγεμόνι ἅπαντα τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου Δουκὸς λαληθέντα, καὶ πῶς τὸ παιδίον οὐκ ἠβουλήθη δοῦναι. τότε ὁ τύραννος θυμωθεὶς εἴρηκε τῷ ἀρχιευνούχῳ, λάβε τὸν δήμιον σὺν σοὶ, καὶ στραφεὶς ἄγε μοι τὸ παιδίον. ὁ δὲ δήμιος ἀγαγέτω τὸν Δοῦκα, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. τότε ἐλθόντος, καὶ μαθὼν τὸ μήνυμα ὁ Δοὺξ ἠσπάσατο τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπορεύετο σὺν τῷ δημίῳ αὐτὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ Καντακουζηνός. τὸ δὲ παιδίον ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ ἀρχι-

ἀρχιευνοῦχος. εἰσελθὼν ἔσω καὶ δείξας τὸ παιδίον τῷ ἡγεμόνι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου ἱσταμένους. ὥρισε τῷ δημίῳ ξίφει τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆναι. τότε λαβὼν αὐτοὺς μικρὸν κάτωθεν τοῦ παλατίου, εἶπεν αὐτοῖς ὁ δήμιος τὴν ἀπόφασιν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν σφαγὴν ἔκλαυσεν. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ γενναίως σταθεὶς ἐνεδυνάμωσε τοὺς νέους στηρίζων αὐτοὺς καὶ λέγων. Τέκνα εἴδατε τῆς χθὲς ἡμέρας ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ τὰ ἡμέτερα πάντα φροῦδα γεγονότα· ὁ πλοῦτος ἡμῶν ὁ ἀπέραντος, ἡ δόξα ἡ θαυμαστὴ, ἣν εἴχομεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, καὶ δι' αὐτῆς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἣν οἰκοῦσι Χριστιανοί. νυνὶ δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ οὐκ ἐγκατελείπετο ἄλλο εἰς ἡμᾶς, πλὴν ἡ παροῦσα αὕτη ζωή. ἔσται δὲ ἡμῖν αὕτη οὐκ ἀτελεύτητος, ὀψέποτε γὰρ θνηξόμεθα. καὶ ταῦτα πῶς; ὑστερούμενοι τῶν ἀγαθῶν ὧν ὠλέσαμεν, τῆς δόξης, τῆς τιμῆς, τῆς αὐθεντίας, παρὰ πάντων ὀνειδιζόμενοι, καταφρονούμενοι, καὶ ταλαιπωρούμενοι, ἄχρις οὗ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὁ θάνατος, λαβὼν ἐκ τοῦ βίου ἀτίμως. ποῦ ὁ ἡμέτερος Βασιλεύς; οὐκ ἐσφάγη χθές; ποῦ ὁ ἐμὸς συμπένθερος, καὶ σὸς πατὴρ ὁ μέγας δομέστικος; ποῦ ὁ Παλαιολόγος, καὶ πρωτοστράτωρ σὺν τοῖς δυσὶν υἱέσιν αὐτοῦ; οὐκ ἐσφάγησαν χθὲς ἐν τῷ πολέμῳ; εἴθε καὶ ἡμεῖς ἀπεθάνομεν σὺν αὐτοῖς. πλὴν καὶ αὕτη ἡ ὥρα ἱκανή ἐστι, μὴ πλημμελήσωμεν πλέον. τίς γὰρ οἶδε τὰ ὅπλα τοῦ διαβόλου; εἰ καὶ βραδύνοντες πληγῶμεν παρὰ τῶν ἰοβόλων βελῶν αὐτοῦ, ἰδοὺ τὸ στάδιον ἕτοιμον, ἐν ὀνόματι τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ θανόντος, καὶ ἀναστάντος ἀποθάνωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα σὺν αὐτῷ ἀπολαύσωμεν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. Ταῦτα εἰπὼν καὶ στηρίξας τοὺς νέους, ἐγεγόνεισαν πρόθυμοι τοῦ θανεῖν. καὶ λέγει τῷ σπεκουλάτωρι, ποίησον τὸ κελευσθέν σοι, ἀρξάμενος ἀπὸ τοὺς νέους. καὶ ὑπακούσας ὁ δήμιος ἀπέτεμε τὰς κεφαλὰς τῶν νέων. ἱστάμενος ὁ μέγας Δοὺξ καὶ λέγων τὸ, εὐχαριστῶ σοι Κύριε, καὶ τὸ, Δίκαιος εἶ Κύριε. τότε εἶπε τῷ σπεκουλάτωρι, ἀδελφὲ, δός μοι ὀλίγην σχολὴν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ προσεύξασθαι. ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ναὸς μικρός. ὁ δὲ ἀφῆκε, καὶ εἰσελθὼν προσηύξατο. τότε ἐξελθὼν ἐκ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ, ἦσαν γὰρ ἐκεῖ τὰ σώματα τῶν παίδων αὐτοῦ ἔτι σπαραττόμενα. καὶ πάλιν δοξολογίαν πέμψας Θεῷ ἀπετμήθη τὴν κεφαλήν. λαβὼν οὖν ὁ δήμιος τὰς κεφαλὰς ἦλθεν εἰς τὸ συμπόσιον, ἐμφανίσας αὐτὰς τῷ αἱμοβόρῳ θηρίῳ· τὰ δὲ σώματα γυμνὰ ἐκεῖ καὶ ἄταφα κατέλιπεν. ὁμοίως καὶ ὅσους τῶν ἀρχόντων καὶ ὀφφικιαλίων τοῦ παλατίου μεγιστᾶνας ἐξηγόρασε, πάντας στείλας τὸν σπεκουλάτορα κατέσφαξε. τὰς δὲ γυναῖκας καὶ παῖδας αὐτῶν ἐξελέξατο τὰς ὡραίας κόρας, καὶ εὐειδεῖς ἄρρενας, καὶ παρέδωκε τῷ ἀρχιευνούχῳ τοῦ τηρεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ. τὴν δὲ λοιπὴν αἰχμαλωσίαν παρέδωκεν ἄλλοις τοῦ φροντίζεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἄχρις οὗ ἀπαχθῶσιν εἰς Βαβυλῶνα τὴν Ἀδριανοῦ. καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἅπασαν πόλιν ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ φοσάτου, τὴν δὲ πόλιν ἔρημον νεκρὰν κειμένην, γυμνὴν, ἄφωνον, μὴ ἔχουσαν εἶδος, οὐδὲ κάλλος.

princeps a carnifice capite plecti imperat. Paulo infra palatium deductis, principis jussa carnifex declarat; quæ cum audiisset magni Ducis filius instantem cædem deflere; at pater forti ac erecto animo liberos suos adolescentes his verbis confirmare: *Hesterna die vidistis filii omnia nostra, opes inexhaustas, gloriam admirabilem; cujus claritudine in hac magna urbe, ac per totum proinde orbem Christianum splendebamus, temporis momento evanuisse. Ex his omnibus, præter hanc vitam, nihil nobis nunc superest; quam in sempiternum producere haud datur; tandem enim, quamvis sero, ex ea nobis migrandum; at quo statu quæso? Opibus, dignitatibus, honoribus, & auctoritate spoliati, probris traducti, & ab omnibus contumeliose habiti, & spreti; ærumnis pressi vitam tandiu trahemus, donec mors superveniens despectos ac contemptos istis misellis nos subtrahat. Ubi noster Imperator? nonne heri occisus est? ubi consocer meus, idemque pater tuus magnus domesticus? ubi Palæologus & cum filiis suis Protostrator? nonne inter prœliandum occubuere? utinam & nos eodem fato consociati fuissemus. Verumtamen hæc ipsa hora nobis satis opportuna, ultra non peccabimus: quis enim novit arma diaboli? num dilata morte, ab illius venenatis telis appetemur? nunc paratum stadium in nomine illius, qui pro nobis mortuus ac crucifixus, a mortuis resurrexit. Ipsi ergo commorientes, bonis ejus fruamur.* His sermonibus adolescentium animos erexit, confirmatosque ad mortem alacriter subeundam promptos reddidit. Ad satellitem deinde conversus ait. Ab adolescentibus incipiendo, quæ in mandatis habes exequere. Statim, spectante magno Duce, gratiis Deo actis, hisce etiam verbis, JUSTUS ES DOMINE, ab eo prolatis, adolescentium capita carnifex amputavit; quem etiam Dux ita rogat: *Tantisper cunctare, amice, dum ingressus Deum orem*, vicina quippe erat ædicula; spatio orandi a satellite concesso, in illo templo preces Deo obtulit; quibus peractis, liberorum cadaveribus adhuc palpitantibus exivit; laudibusque iterum Deo magnificato, capite plexus est. Cæsorum capita, nudis illic insepultisque cadaveribus relictis, feræ illi sanguinem sitienti, tumque convivanti spectanda obtulit. Quotquot etiam nobiles, palatii officiales proceresque redemerat, per missos satellites neci dedit. Ex eorum uxoribus & liberis delectu habito formosas virgines pulchrosque pueros sibi sepositos, Archieunuchi curæ ac diligentiæ custodiendos mandavit. Reliquam mancipiorum turbam, donec Babylonem, Adrianopolim dico, abduceretur, curandam aliis dedit. Universi tum demum urbis incolæ & opes in castrorum tentoriis conspecti; urbs vero deserta, exanimis, nuda, voce carens, specie ac decore spoliata jacebat.

Magnus Dux filium, ut animo forti mortem subeat, hortatur.

Edit. Paris. pag. 172.

Magni Ducis filius ipsi deinde caput amputatum.

Proceres omnes interfecti.

CAPUT XLII.

Ducæ super urbe capta, deletoque Christianorum in Oriente imperio Monodia.

URbs, o urbs cunctarum urbium caput! quatuor mundi partium centrum; Christianorum gloria; quæ Barbarorum splendorem hebetatum ac languescentem retundebat. O urbs Paradisus alter, omnibus plantarum ac arborum generibus, ex quibus fructus spirituales nascuntur, consitus; Quo decor tuus? quo gratiarum spiritualium corpori & animo benefica irrigatio diffugit? Ubinam Apostolorum Domini mei corpora, a longo tempore in semper virenti paradiso deposita? circumdantia purpuream togam, lanceam, spongiam & arundinem; quas dum venerabamur, eum, qui in crucem sublatus est, cernere cogitabamus. Ubi sanctorum, ubi martyrum reliquiæ? Ubi magni Constantini, cæterorumque Imperatorum cineres? viæ, porticus, trivia, agri, vineta reliquiis sanctorum passim sparsis, nobilibus olim, castisque Ascetarum & Ascetriarum corporibus, proh damnum! strata sunt. (Posuerunt Domine morticinia servorum tuorum escas volatilibus cæli; carnes sanctorum tuorum feris terræ in circuitu novæ Sion, nec erat, qui sepeliret.) O templum! o terrenum cælum! cæleste altare! divinæ & sacræ ædes! o pulchritudo Ecclesiarum! o libri sacri, & divina eloquia! o leges antiquæ & novæ! tabulæ Dei digito scriptæ. O Evangelia ore Dei annunciata! o Theologiæ angelorum corporibus vestitorum dogmata! doctrinæ virorum divino spiritu afflatorum, instituta Heroum semideorum! o Respublica, popule, exercitus, olim supra modum eximii, nunc vero deleti, &, non secus ac navis inter navigandum profundo mari hausta, obruti. O Domus, & palatia omnimodæ structuræ, sacri etiam muri! omnia hodie compello, vobisque velut animatis, Jeremiæ miserabilis tragœdiæ vestigia premens, condoleo. Quomodo deserta sedet urbs populo frequentissima? Quæ inter gentes fœcundissima erat, tanquam vidua redacta est. quæ dominabatur regionibus, multis tributum pendere jussa est. Tota nocte acerbe ejulando genas suas lachrymis rigavit, nec eorum, qui eam diligunt, ullus consolatur. Qui se amicos ei jactabant, hostes facti amicitiam renunciavere. Multi incolæ ejus captivi, per Asiam in colonias deducti sunt, ipsaque spoliata vilescit. Inter gentes vexata, nec quiete levata habitavit. Ab iis, qui ipsi infesti erant, in medio ærumnarum ac cladium deprehensa est. Viæ urbis lugent, quod nulli ad festivitates accurrant. cunctæ illius portæ deturbatæ sunt; sacerdotibus gementibus, abductisque virginibus ipsa intra præcordia sua acri dolore conflictatur. Qui affligunt illam hostes, imperium adepti dominantur ei, quem ob flagitia ac scelera prope infinita Deus dejecit ac prostravit. Abacti infantes ab eversionis ejus auctoribus servitutem servire abierunt. Decor & forma filiæ Sion penitus evanuerant. Principes ipsius arietibus, quos pascua deficiunt, similes

Edit. Paris. pag. 173.

A Ὦ Πόλις, πόλις, πόλεων πασῶν κεφαλή. ὦ πόλις, πόλις, κέντρον τῶν τεσσάρων τοῦ κόσμου μερῶν. ὦ πόλις, πόλις Χριστιανῶν καύχημα, καὶ βαρβάρων ἀφανισμός. ὦ πόλις, πόλις, ἄλλη παράδεισος φυτευθεῖσα πρὸς δυσμάς. ἔχουσα ἔνδον φυτὰ παντοῖα βρίθοντα καρποὺς πνευματικούς. ποῦ σου τὸ κάλλος, παράδεισε; ποῦ σου ἡ τῶν χαρίτων τοῦ πνεύματος εὐεργετικὴ ῥῶσις ψυχῆς τε, καὶ σώματος; ποῦ τὰ τῶν Ἀποστόλων τοῦ Κυρίου μου σώματα, τὰ πρὸ πολλοῦ φυτευθέντα ἐν τῷ ἀειθαλεῖ παραδείσῳ; ἔχοντα ἐν μέσῳ τούτων τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον, τὴν λόγχην, τὸν σπόγγον, τὸν κάλαμον· ἅτινα ἀσπαζόντες ἐφανταζόμεθα τὸν ἐν σταυρῷ ὑψωθέντα ὁρᾶν. ποῦ τὰ τῶν Οσίων λείψανα; ποῦ τὰ τῶν Μαρτύρων; ποῦ τὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων πτώματα; αἱ ἀγυιαὶ, τὰ περίαυλα, αἱ τρίοδοι, οἱ ἀγροὶ, οἱ τῶν ἀμπέλων περιφραγμοὶ, τὰ πάντα καὶ πλήρη μεστὰ λειψάνων ἁγίων, σωμάτων εὐγενῶν, σωμάτων ἁγνῶν, ἀσκητῶν, ἀσκητριῶν; ὦ τῆς ζημίας· Ἔθεντο Κύριε τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου τοῖς θηρίοις τῆς γῆς κύκλῳ τῆς νέας Σιὼν, καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων. ὦ ναὶ, ὦ ἐπίγειε οὐρανὲ, ὦ οὐράνιον θυσιαστήριον. ὦ θεῖα καὶ ἱερὰ τεμένη. ὦ κάλλος ἐκκλησιῶν. ὦ βίβλοι ἱεραὶ, καὶ θεῖα λόγια· ὦ νόμοι παλαιοί τε, καὶ νέοι. ὦ πλάκες γραφεῖσαι Θεοῦ δακτύλῳ. ὦ εὐαγγέλια λαληθέντα Θεοῦ στόματι. ὦ θεολογίαι σαρκοφόρων ἀγγέλων. ὦ διδασκαλίαι πνευματοφόρων ἀνθρώπων. ὦ παιδαγωγίαι ἡμιθέων ἡρώων. ὦ πολιτεία, ὦ δῆμε, ὦ στρατὲ ὑπὲρ μέτρον ποτὲ, νῦν δὲ ἀφανισθεὶς ὡς ποντιζομένη ναῦς ἐν τῷ πλεῖν. ὦ οἰκίαι, καὶ παντοδαπὰ παλάτια, καὶ ἱερὰ τείχη· σήμερον συγκαλῶ πάντα, καὶ ὡς ἔμψυχα συνθρηνῶ, τὸν Ἱερεμίαν ἔχων ἔξαρχον τῆς ἐλεεινῆς τραγῳδίας. Πῶς ἐκάθισε μόνη ἡ πόλις ἡ πεπληθυμμένη λαῶν, ἐγενήθη ὡς χήρα ἡ πεπληθυμμένη ἐν ἔθνεσιν. ἄρχουσα ἐν χώραις, ἐγενήθη εἰς φόρον. κλαίουσα ἔκλαυσεν ἐν νυκτὶ, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπάρχει παρακαλῶν αὐτὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαπώντων αὐτήν. πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτὴν ἠθέτησαν ἐν αὐτῇ, ἐγένοντο αὐτῇ εἰς ἐχθρούς. Μετῳκίσθη* ἡ Ἀσία ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ ἀπὸ πλήθους δουλείας αὐτῆς. ἐκάθισεν ἐν ἔθνεσιν, οὐχ εὗρεν ἀνάπαυσιν. πάντες οἱ καταδιώκοντες αὐτὴν, κατέλαβον αὐτὴν ἀνὰ μέσον τῶν θλιβόντων. ὁδοὶ πόλεως πενθοῦσι παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἐρχομένους εἰς ἑορτήν· πᾶσαι αἱ πύλαι αὐτῆς ἠφανισμέναι. οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἀναστενάζουσιν, αἱ παρθένοι αὐτῆς ἀγόμεναι, καὶ αὐτὴ πικραινομένη ἐν ἑαυτῇ. ἐγένοντο οἱ θλίβοντες αὐτὴν εἰς κεφαλήν· καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς εὐθηνοῦσιν, ὅτι Κύριος ἐταπείνωσεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῆς. τὰ νήπια αὐτῆς ἐπορεύθη ἐν αἰχμαλωσίᾳ κατὰ πρόσωπον θλίβοντος. καὶ ἐξῆλθεν ἐκ θυγατρὸς Σιὼν πᾶσα ἡ εὐπρέ-

* l. i

πεια αὐτῆς. ἐγένοντο οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ὥσπερ κριοὶ οὐχ εὑρίσκοντες νομὴν, καὶ ἐπορεύοντο ἐν οὐκ ἰσχύϊ κατὰ πρόσωπον διώκοντος. ἰδόντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς ἐγέλασαν ἐπὶ μετοικεσίᾳ αὐτῆς. ἁμαρτίαν ἥμαρτεν Ἱερουσαλὴμ διὰ τοῦτο εἰς σάλον ἐγένετο. χεῖρα αὐτοῦ ἐξεπέτασεν ὁ θλίβων ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς. εἶδε γὰρ ἔθνη εἰσελθόντα εἰς τὸ ἁγίασμα αὐτῆς, ἃ ἐνετείλω μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σου. Πᾶς ὁ λαὸς αὐτῆς καταστενάζοντες, ζητοῦντες ἄρτον. ἔδωκαν τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς ἐν βρώσει, τοῦ ἐπιστρέψαι ψυχήν. Ἴδε Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον. πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδὸν ἐπιβλέψατε, καὶ ἴδετε, εἰ ἔστιν ἄλγος κατὰ τὸ ἄλγος μου καὶ ἐπεφυλλισέ μοι, ἐξ ὕψους αὐτοῦ ἐξαπέστειλε πῦρ ἐν τοῖς ὀστέοις μου, καὶ κατήγαγεν αὐτὸ ἐπ' ἐμέ. διεπέτασε δίκτυον τοῖς ποσί μου. ἀπέστρεψέ με εἰς τὰ ὀπίσω. ἔδωκέ με ἠφανισμένην ὅλην τὴν ἡμέραν ὀδυνωμένην. ἐξῆρε πάντας τοὺς ἰσχυρούς μου ὁ Κύριος ἐκ μέσου μου. ἐκάλεσεν ἐπ' ἐμὲ καιρὸν τοῦ συντρίψαι ἐκλεκτούς μου. ληνὸν ἐπάτησε Κύριος παρθένῳ θυγατρὶ Ἰούδα· ἐπὶ τούτοις ἐγὼ κλαίω· ἐγένοντο οἱ υἱοί μου ἠφανισμένοι, ὅτι ἐκραταιώθη ὁ ἐχθρός· δίκαιος ἐστὶ Κύριος, ὅτι τὸ στόμα αὐτοῦ παρεπίκρανα. Ἀκούσατε δὲ πάντες λαοὶ, καὶ ἴδετε τὸ ἄλγος μου· αἱ παρθένοι μου, καὶ οἱ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ. ἐκάλεσα τοὺς ἐραστάς μου, αὐτοὶ δὲ παρελογίσαντό με. οἱ ἱερεῖς μου, καὶ οἱ πρεσβύτεροί μου ἐν τῇ πόλει ἐξέλιπον. ἀκούσατε δὲ ὅτι στενάζω ἐγώ. Ἐγένετο Κύριος ὡς ἐχθρός, καὶ ἐξεπέτασεν ὡς ἄμπελον τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, διέφθειρεν ἑορτὴν αὐτοῦ. ἐπιλαθέσθαι ἐποίησε Κύριος ἐν τῇ πόλει ἑορτῆς, καὶ σαββάτου· καὶ παρώξυνεν ἐν ἐμβριμήματι ὀργῆς αὐτοῦ βασιλέα καὶ ἱερέα. Ἀπώσατο Κύριος θυσιαστήριον αὐτοῦ. ἀπετίναξεν ἁγίασμα αὐτοῦ: συνέτριψεν ἐν χειρὶ αὐτοῦ τεῖχος * βάρεων αὐτῆς. φωνὴν πολέμου ἔδωκαν ἐν οἴκῳ Κυρίου, ὡς ψαλμὸν Λευϊτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς· Ἴδε Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον, τίνι ἐπεφύλλισας οὕτως. ἐφονεύθησαν νήπια θηλάζοντα μαστούς. εἰ ἀποκτενοῦσιν ἐν ἁγιάσματι Κυρίου ἱερέα, καὶ προφήτην. ἐκοιμήθησαν εἰς γῆν ἐξόδου παιδάριον, καὶ πρεσβύτης· παρθένοι μου, καὶ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν, συνετέλεσε Κύριος θυμὸν αὐτοῦ. ἐξέχεε θυμὸν ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ ἀνῆψε πῦρ ἐν τῇ πόλει, καὶ κατέφαγε τὰ θεμέλια αὐτῆς. Μνήσθητι Κύριε τί ἐγένετο ἡμῖν, ἐπίβλεψον, καὶ ἴδε τὸν ὀνειδισμὸν ἡμῶν. ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἀλλοτρίοις, οἱ οἶκοι ἡμῶν ξένοις. ὀρφανοὶ ἐγενήθημεν ὡς μὴ ἔχοντες πατέρα, μητέρες ἡμῶν ὡς χῆραι. ἐδιώχθημεν, ἐκοπιάσαμεν, οὐκ ἀνεπαυσάμεθα. οἱ πατέρες ἡμῶν ἥμαρτον, καὶ οὐχ ὑπάρχουσι, καὶ ἡμεῖς τὰ ἀνομήματα αὐτῶν ὑπέχομεν. δοῦλοι ἐκυρίευσαν ἡμῶν, λυτρούμενος οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. τὸ δέρμα ἡμῶν ὡς κλίβανος ἐπαλαιώθη, συνεσπάσθη ἀπὸ προσώπου καταιγίδος λιμοῦ. ἐκλεκτοὶ ἐν μύλοις ἤλεσαν, καὶ νεανίσκοι ἐπὶ ξύλοις ἀνεσκολοπίσθησαν. πρεσβῦται ἀπὸ πύλης κατέπεσον· καὶ ἐκλεκτοὶ ἀπὸ ψαλμῶν αὐτῶν κα-

evaserunt; insequentibus terga dantes, languidi & infirmi incesserunt. Ab hostibus, ipsam alio migrare videntibus, risu ac subsannatione excepta est. Procella jactata & agitata est Jerusalem, propter peccata sua. Manibus suis contrectavit hostis omnia, quibus suaviter & cum voluptate fruebatur. Vidit enim gentes sanctuarium suum ingressas, de quibus præceperas, ut in Ecclesiam tuam non intrarent. Omnis populus ejus panem mendicando gemit. Quæ chara ipsis ac valde cupita, esca, ad revocandam sustinendamque animam, permutarunt. Respice Domine, & considera. Omnes qui transitis per viam, attendite: &, num dolori meo par ægritudo alium vexet, videte. Qui ad racemationem usque mea corrasit & decerpsit; ignem in me vibratum, & ad ossa mea penetrantem e sublimi sede sua jaculatus est. extendit laqueum pedibus meis, post tergum suum me abjecit. Delevit me, &, ut tota die gemerem, fecit. Omnea viribus eximios abstulit mihi Dominus, egregiorumque virorum, qui me tuebantur stragem acceleravit. Virgini Judæ torcular calcavit Dominus, ex quo cæsorum profusus sanguis manavit. Hæcce lugeo ac comploro. Superior viribus hostis filios meos perdidit. Justus tamen est dominus, qui, ore suo scelerum meorum acerbitate exasperato, me repuit. Auscultate jam populi, & dolorem meam conspicite. Virgines, & adolescentes, quos sinu meo fovi, sub servitutis jugum mecum missi sunt. Præterita ac neglecta sum a procis meis, quorum suppetias frustra inclamavi. Sacerdotes & seniores mei in urbe defecerunt. Suspiriorum meorum argumentum discite, Hostilem erga me animum indutus Dominus, tabernaculum suum tanquam vitem avulsit, festosque dies suos abolevit. festum & sabbatum in urbe oblivioni tradidit Dominus: itaque fremens Imperatorem, & sacerdotem exagitavit. Altare suum adversatus est Dominus, sanctuarium suum demolitus est. fundamentorum molem manu sua diruit, ac contrivit. Voces bellicæ in domo Domini exauditæ sunt, psalmorum vice a Levitis diebus festis decantatorum. Vide Domine & considera, an quemquam simili clade resciderit. Lactantes infantes cæsi sunt. In sanctuario Domini si prophetam & sacerdotem trucidabunt. In terra, in quam migrarunt, humi senex & puer jacuere. Virgines & adolescentes mei captivi abierunt, iram suam Dominus ad finem perduxit, eam impetu effudit; ignem in urbe, quo ejus fundamenta cremata & absumpta sunt, accendit. Recordare Domine, quid acciderit nobis: contumeliis & probris, quibus traducimur, adverte. Hæreditas nostra ad alienos translata est, extranei domus nostras occupaverunt. in orphanorum, qui patre orbati sunt, ordinem coacti sumus, matresque nostræ pro viduis habitæ sunt. Pulsi ac defessi requiem non cepimus. Patres nostri peccaverunt, & his cladibus subducti obierunt: nos vero errorum, quos admiserunt, pœnas luimus. Servilis conditionis homines dominati sunt nobis, nec quisquam ab ipsis nos redimit. Pellis nostra quasi senio jam desiccata, ad clibani instar fuligine atrata, inaruit; dira ac horrenda fame corrugata ac contracta est. Viri eximii in pistrinis molas versarunt, & adolescentuli lignis suspensi sunt. Senes a porta, seu

Edit. Paris. Pag. 174.

pag. 175.

tribunali judiciali, exciderunt. & egregii psalmos suos canere cessaverunt. Gaudium ex animis nostris fugatum est, choreæ nostræ in luctum versæ sunt. corona capitis nostri decidit. Væ nobis, quia in hoc peccavimus. Cor nostrum dolore & ægritudine contractum est. oculis hac de causa nostris offusa caligo est a lachrymis, quas ob deletam novam Sion fudimus. In ipsa vulpes discursarunt. Tu vero Domine in æternum habitas, sedes tua a generatione in generationem permanet. Ut quid in ira tua obliviſceris nostri, nosque in longitudinem dierum derelinques. Ad te Domine converte nos & ad te revertamur. Dies nostri, sicut olim erant, renoventur. Tu ipse nos repulisti, cum a nobis repulsam tuleris; & ideo in nos ira tua vehementer exarsit. Hæ sunt lamentationes & planctus Hieremiæ, quos ob antiquorum Hierosolymorum expugnationem & eversionem edidit: quos etiam ob novorum cladem, spiritum prophetæ suggessisse mihi verisimile fit. Verumenimvero quæ lingua adeo eloquens & diserta est, ut calamitatem, qua urbes conflictata est, enarrare possit? Quis captivitatis ærumnas & transmigrationis acerbitatem, quibus jactata est, edisseret? Non a Hierosolymis in Babylonem, vel Assyriam: sed a Constantinopoli in Syriam, Ægyptum, Armeniam, Persas, Arabiam, Africam, Italiam, in Asiam minorem cæterasque provincias translati sunt, ac dispersi incolæ. atqui quo pacto? in Paphlagoniam maritus, in Ægyptum mulier, liberi in aliam regionem passim distracti & abducti: a gente idiomatis diversi in aliam differentem, a pietate in impietatem; a divinis codicibus ad absurdas scripturas traducti. Perhorresce Sol, & tu terra! genus nostrum funditus eversum, ac recto Dei judicio ob peccata nostra destructum gemitibus ac suspiriis lugete. Qui in cælos oculos tollamus, indigni sumus; demisso in terram vultu, & in faciem procumbentes clamemus, Justus es Domine & rectum judicium tuum. Peccavimus, inique nos gessimus, & præ cæteris nationibus injuste egimus. Clades quibus nos affectos voluisti, sententia tua ex æquo & vero lata, illatæ sunt. Parce tamen Domine orantibus nobis.

A πέπαυσται· κατελύθη χαρὰ καρδίας ἡμῶν. ἐπεςράφη εἰς πένθος ὁ χορὸς ἡμῶν· ἔπεσεν ὁ στέφανος τῆς κεφαλῆς ἡμῶν. οὐαὶ ἡμῖν ὅτι ἡμάρτομεν. περὶ τούτου ἐγενήθη ὀδυνηρὰ ἡ καρδία ἡμῶν, περὶ τούτου ἐσκότασαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἐπὶ τῇ νέᾳ Σιὼν, ὅτι ἠφανίσθη· ἀλώπεκες διῆλθον ἐν αὐτῇ. Σὺ δὲ Κύριε εἰς τὸν αἰῶνα κατοικεῖς, ὁ θρόνος σου εἰς γενεὰν, καὶ γενεάν. ἵνα τί εἰς νεῖκος ἐπιλήσῃ ἡμῶν, καταλείψεις ἡμᾶς εἰς μακρότητα ἡμερῶν. Ἐπίστρεψον ἡμᾶς Κύριε πρὸς σὲ, καὶ ἐπιστραφησόμεθα, καὶ ἀνακαινισθῇ ἡμέρα ἡμῶν, καθὼς ἔμπροσθεν, ὅτι ἀπωθούμενος ἀπώσω ἡμᾶς, ὠργίσθης ἐφ' ἡμᾶς ἕως σφόδρα. Οὗτοι οἱ θρῆνοι, καὶ B οἱ κοπετοὶ τοῦ Ἱερεμίου, ὡς ἐκόψατο ἐν τῇ ἁλώσει τῆς παλαιᾶς Ἱερουσαλὴμ· οἶμαι δὲ καὶ περὶ τῆς νέας, καλῶς τὸ Πνεῦμα τῷ προφήτῃ ὑπέδειξε· ποία τοίνυν γλῶσσα ἐξισχύσει τοῦ εἰπεῖν, καὶ λαλῆσαι τὴν γενομένην ἐν τῇ πόλει συμφορὰν, καὶ τὴν δεινὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν πικρὰν μετοικίαν, ἣν ὑπέστη, οὐκ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βαβυλῶνα, ἢ εἰς Ἀσσυρίους· ἀλλ' ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Συρίαν, εἰς Αἴγυπτον, εἰς Ἀρμενίαν, εἰς Πέρσας, εἰς Ἀραβίαν, εἰς Ἀφρικὴν, εἰς Ἰταλίαν σποράδην, ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις· καὶ ταῦτα πῶς; ὁ ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἡ γυνὴ, C καὶ τὰ τέκνα ἐν ἄλλοις τόποις σποράδην ἀλλοιούμενα, ἀπὸ γλώττης εἰς γλῶτταν, καὶ ἀπ' εὐσεβείας εἰς ἀσέβειαν, καὶ ἀπὸ θείων γραφῶν εἰς ἀλλόκοτα γράμματα. Φρίξον ἥλιε, καὶ σὺ γῆ στέναξον εἰς τὴν παντελῆ ἐγκατάλειψιν, τὴν γενομένην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· Οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι ἀτενίσαι τὸ ὄμμα εἰς οὐρανὸν, εἰ μὰ μόνον κάτω νενευκότες, καὶ εἰς γῆν τὰ πρόσωπα θέντες, κράξομεν· Δίκαιος εἶ Κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνα. καὶ πάντα, ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ καὶ δικαίᾳ κρίσει ἐπήγαγες. Πλὴν φεῖσαι ἡμῶν Κύριε δεόμεθα.

Edit. Paris. pag. 176.

CAPUT XLII.

Prædam quantam Turci ex urbe capta tulerint. Galatam ingreditur Mehemetes, & partem murorum diruit. S. Sophiam in Meschitam transformat. Adrianopolim revertitur. Magni Ducis uxor obiit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur: Serviis tributa imperat, & Georgium Despotam Servia decedere jubet. Hungari Turcorum provincias vastant. Mehemetes Smedrovo frustra oppugnata Adrianopolim prædæ dives abit. Sarajum Constantinopoli construit Mehemetes. De Palæologis vaticinium.

Maii ultima die.

Prædam qualem tulerint Turcæ capta Constantinopoli.

TERTIA ab urbe capta die classi missionem dedit, ut in suas provincias & oppida renavigare possat, tanto onere gravatis navibus, ut parum, quin aquis haurirentur, abfuerit. At quibus rebus onustæ erant? vestibus pretiosis, vasis aureis, argenteis, æneis, stanneis, li-

D ΜΕΘ' ἡμέρας οὖν τρεῖς τῆς ἁλώσεως ἀπέλυσε τὰ πλοῖα. πορεύεσθαι ἕκαστον εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν καὶ πόλιν, φέροντα φόρτον ὥστε βυθίζεσθαι. ὁ δὲ φόρτος τί; ἱματισμὸς πολυτελὴς, σκεύη ἀργυρᾶ, χρυσᾶ, χαλκᾶ, κασσιτέρινα· βιβλία ὑπὲρ ἀριθ-

μόν· αἰχμάλωτοι, καὶ λαϊκοὶ, καὶ μονάζουσαι, καὶ μοναχοί. τὰ πάντα πλήρη φόρτου· αἱ δὲ σκηναὶ τοῦ φοσσάτου πλήρεις αἰχμαλωσίας, καὶ τῶν ἄνωθεν ἀριθμηθέντων παντοίων εἰδῶν. καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν μέσῳ τῶν βαρβάρων, ἵνα φοροῦντα σάκκον ἀρχιερατικὸν, καὶ ἕτερον ζωννύμενον ἐπιτραχήλιον χρυσοῦν, ἕλκοντα κύνας ἐνδεδεμένους, ἀντὶ τῶν σχοινισμάτων, ἀμνοὺς χρυσοϋφάντους. ἄλλοι δὲ συμποσίοις καθήμενοι, καὶ τοὺς ἱεροὺς δίσκους ἔμπροσθεν σὺν ἀγαθόροις ὀπώραις ἐσθίοντες, καὶ τὸν ἄκρατον πίνοντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν κρατήρων. τὰς δὲ βίβλους ἁπάσας ἀριθμὸν ὑπερβαινούσας, ταῖς ἁμάξαις φορτηγώσαντες, ἁπανταχοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει διέσπειραν. Δι' ἑνὸς νομίσματος δέκα βίβλοι ἐπιπράσκοντο, Ἀριστοτελικαὶ, Πλατωνικαὶ, Θεολογικαὶ, καὶ ἄλλο πᾶν εἶδος βίβλου. Εὐαγγέλια μετὰ κόσμου παντοίου ὑπὲρ μέτρον, ἀνασπῶντες τὸν χρυσὸν, καὶ τὸν ἄργυρον, ἄλλα ἐπώλουν, ἄλλα ἔρριπτον. τὰς εἰκόνας ἁπάσας πυρὶ παρεδίδουν, σὺν τῇ ἀναφθείσῃ φλογὶ κρέα ἕψοντες ἤσθιον· τότε μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθον ἐν τῷ Γαλατᾷ, καὶ προστάξας τοῦ γενέσθαι ἀπογραφὴν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν αὐτῷ, εὗρε πολλοὺς οἴκους κεκλεισμένους. ἦσαν γὰρ φυγόντες οἱ Λατῖνοι σὺν ταῖς ναυσίν. ὥρισε γοῦν τοῦ ἀνοιχθῆναι τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ καταγραφὴν ποιῆσαι ἐν πάσῃ τῇ περιουσίᾳ αὐτῶν, τοῦ εἰ μὲν στραφῶσιν ἄχρι προθεσμίας μηνῶν τριῶν λαβέτωσαν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, εἰ δ' οὐκ ἐπιστραφῶσιν, ἔσονται τοῦ ἡγεμόνος. Τότε ἐκέλευσε τῇ στρατιᾷ πάσῃ, καὶ τὰς περιξ κώμας τοῦ χαλάσαι, καὶ εἰς γῆν ῥίψαι τὰ τείχη τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἀπολῦσαι αὐτάς; ὃ καὶ γέγονε. χαλάσαντες οὖν τὰ τείχη ὅσα πρὸς τὴν ξηρὰν ἐπεπήγνυντο, ἐάσαντες τὰ πρὸς τὸν λιμένα κείμενα. τοὺς δὲ ἀσβεστοεργάτας προσέταξε δι' ὅλου τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἔχειν ἕτοιμον ἄσβεστον, τοῦ ἀνοικοδομῆσαι τὰ καταπεσόντα τείχη τῆς πόλεως. αὐτὸς δὲ καταγράψας φαμιλίας ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν ἑώας καὶ δύσεως χιλιάδας ε', προσέταξε μέχρι Σεπτεμβρίου μηνὸς τούτους πανοικὶ ἐν τῇ πόλει εἶναι, ἐπάνω ποινῆς κεφαλικῆς τιμωρίας· καὶ ἔπαρχον καταστήσας Σολεϊμὰν ὀνόματι δοῦλον αὐτοῦ. καὶ τὸν μέγαν ναὸν, βωμὸν τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ Μωάμεθ ἐνθρονίσας, τοὺς λοιποὺς ἀφεὶς ἐρήμους, αὐτὸς διὰ τῆς Ἀδριανοῦ νικητὴς ἐπανέζευξεν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ ἄπειρον αἰχμαλωσίαν, καὶ λάφυρα ὑπὲρ ἀριθμόν. Ἐξῆλθεν οὖν ἐκ τῆς πόλεως τῇ ιη' τοῦ Ἰουνίου μηνὸς πάσας τὰς εὐγενίδας, καὶ τὰς αὐτῶν θυγατέρας ἄγων ἐν τοῖς ἅρμασι, καὶ ἐν ταῖς ἱππηλασίαις. Ἡ δὲ τοῦ μεγάλου Δουκὸς γυνὴ ἐν ὁδῷ ἐτεθνήκει πλησίον κώμης Μεσηνῆς λεγομένης, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐκεῖ· γυναῖκα περιβόητον ἐν ἐλεημοσύναις, καὶ πενήτων οἰκτιρμοῖς, σώφρων, ἐγκρατευομένη παντοίων ψυχικῶν παθῶν. ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐντὸς μετὰ θριάμβου ἐξοχωτάτου, ἦν ἰδεῖν συῤῥέοντας πάσας, καὶ πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς, καὶ ἡγεμόνας τῶν Χριστιανῶν τοὺς ἐγγὺς, καὶ τοὺς πόῤῥω προσαγορεύοντας τὸ, χαῖρε. ποία καρδία, ποία γνώμη, ποῖα χείλη, ποῖον στόμα; ἀλλ' ἄκοντες, καὶ μὴ βουλόμενοι προσεκύνουν σὺν δώροις. φοβούμενοι μὴ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια πάθωσιν. ὁ δὲ τύραννος ἐκάθητο ὑψαύχην, καὶ ἀλαζὼν, ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς πόλεως. οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Χριστιανῶν ἵσταντο τρομαλέοι, ἐκδεχόμενοι τί ἄρα ἔσται τὸ μέλλον εἰς αὐτοὺς ἀποφ-

A bris etiam infinitis; captivis quoque tam Sacerdotalis quam Laici ordinis, monialibus & monachis. Omnes denique naves gravi præda plenæ erant. In castrorum etiam tentoriis infiniti captivi, similis prædictæ omnisque generis præda videbantur. In Barbarorum medio cernere erat hunc sacco pontificali indutum, illum collari aureo præcinctum, eoque canes alligatos ducentem. equos jumentaque, centonum & stragulorum vice, agnis auro intextis alios sternere. Inter epulandum, in discis sacris appositis, fructibus vesci variis quidam conspiciebantur, & merum sacris calicibus haurire. Libros quoscumque innumeros curribus impositos per orientem & occidentem dispeserunt, ac distraxerunt. Uno nummo volumina decem Aristotelis, & Platonis, Theologica cæterarumque scientiarum & artium venierunt. Evangelia etiam adhibitis supra modum ornamentis & arte compacta, auro argentoque inde revulsis partim venundata, partim projecta. cunctæ imagines ab iis igne crematæ; quibus ad edulia coquenda abusi sunt. Die ab urbe expugnata quinto Galatam ingressus est Mehemetes, cumque omnium incolarum capita censeri præcepisset, clausæ domus multæ, quod Latini naves conscensi aufugissent, repertæ sunt. Domos itaque ipsorum aperiri, opes omnes, supellectilem, & instrumenta omnia describi mandavit: Edictoque trimestre spatium præstituit, intra quod reversi res suas repeterent; ubi vero dies cessisset, fisco suo caducas addixit. Muros quoque Galatæ, qua continentem spectant, a milite suo dirui ac everti, integris relictis portus crepidini adstantibus, mandavit. Ad mœnium quoque ruinam reficiendam, ut per totum mensem Augustum calcem paratam coctores haberent, etiam præcepit. Quinque deinde familiarum millia, ex occidentis ac Orientis provinciis conscripta, intra totum mensem Septembrem integras singulas, capitis pœna imperium detrectantibus indicta, in urbem migrare jussit: cui præfectum Soleimanem quemdam servum suum imposuit. Templo deinde magno Dei sui & Mohamedis sacris acceptious consecrato, cæteris desertis ac relictis, captivorum turbam, spoliorumque coogeriem post se ingentem trahens, Adrianopolim victor contendit. Junii die decima octava urbe discessit, omnesque fœminas nobiles earumque filias curribus aut equis vectas deduxit. Inter eas magni Ducis uxor aderat, ipsa in itinere prope Mesenem vicum obiit, ibique sepulta est; illustris equidem pietate fœmina, quæ in egenorum levandis miseriis pecunias multas erogabat: cujus temperantia & continentia, ab omnibus animi passionibus tutam eam ac immunem reddiderunt. Cum Adrianopolin superbissima triumphi pompa venisset Mehemetes, cunctos principes ac Duces Christianos cum vicinos, tum longe dissitos, ut ipsi salutato gratularentur, confluentes undique cernere licebat. Eorum animi sententiam, orisque speciem conjicere potest quivis; inviti quippe ac coacti, eamdemque calamitatem declinare studentes donis ei adblanditi, & venerari sunt. Tyrannus ergo superbus ac insolens, ob debellatam urbem animo elatus in solio sedere, principes vero Christiani trepidantes, & qualem erga ipsos in

Librorum dissipatio, & jactura.

Galatam ingreditur Mehemetes Junii die 2. & res ibi constituit.

Murorum partem oppidi disjici jubet.

Edit. Paris. pag. 177.

Urbis muros reficit, & novos colonos deducit.

S. Sophia in Meschitam versa.

Mehemetes die Jun. 18. Adrianopolim revertitur.

Uxor magni Ducis obiit.

Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur.

posterum se præstaret, expectantes stare. Primum itaque, duodecim millium nummorum, tributum annuum a Serviis Turcorum ærario solvendum se injungere, eorum legato significat. Despotæ etiam Peloponesi decem millium nummorum dono allato, ad eum adorandum singulis annis accedere jussit. Chii insulæ principi pecunia annua, sex millia nummum, tributi nomine imperata. Mitylenæus pariter tria nummorum millia annua pendere: Trapezuntius quoque, ac cæteri Pontici maris accolæ vertente uno quoque annos donis allatis, tributisque solutis veneratum venire jussit. Anno itaque ab urbe capta primo, mense Augusto a Serviæ Despota legati venerunt, qui debita tributa solverunt, largamque stipem & eleemosynam captivis Adrianopoli erogarunt. Georgii namque Despotæ mandato, moniales centum juvenes ac vetulas redemptas libertati restituerunt. Illustres porro, & a palatinis genus ducentes captivi, in Serviam profecti, ab eo & Regina sua conjuge pecunias, quibus se redimerent, eleemosynæ nomine acceperunt. Autumnus deinde, simulque ab orbe condito annus sex millesimus nongentesimus sexagesimus secundus iniere: sequentemque hyemem Mehemetes domi transegit, Despotam adventante vere invadere, totamque Serviam imperio suo adjungere animo agitans. Hunc equidem acerbum tristemque nuntium, injuriamque ab inexplebilis avaritiæ Tyranno, post captam urbem sibi inferendam, quotidie expectabat Despota; qui senex longa rerum experientia edoctus, utque narravimus, damna multa ab injusto Tyranno perpessus erat. Hanc autem belli contra jus fasque causam prætexit, hisce Despotæ objectis: *Provincia cui dominaris tua non est, nec paterni juris hæres eam possides: totum jus in ea Stephanus filius Lazari habet ac sibi vindicat, propterea ad me quoque pertinet. Illius itaque finibus nil cunctatus decede. Vulci patris tui ditionis partem, urbemque Sophiam tibi dare possum. Sin parere renueris in te confestim movebo.* Talia per quemdam sibi maxime fidum satellitem suum Despotæ significavit. illique servo suo viginti quinque dies præstituit, intra quos reversus a Despota responsum ipsi afferret; diu mas magis moras trahenti capitis pœnam, insepultumque cadaver feris escam projiciendum minitatus. In Serviam profectus Tyranni Apocrisiarius Despotam trans Istrum agere comperit. cum interea distinent proceres, hodie, & crastina die adfuturum causati. Moras hac arte trahendo, oppidis muniendis tempus occupavere, in quæ cibaria cæteraque necessaria copiose comportant. Lusum sibi factum Apocrisiarius cum demum advertens, diemque præstitutam, quæ jam elapsis triginta diebus cesserat, se Tyranno non stitisse; pœnam sibi indictam reformidabat. Adrianopoli igitur cum toto exercitu ira accensus Tyrannus movet, & Philippopolim venit. Interea, quem miserat, caduceator ei occurrit, Despotam in Hungariam aufugisse affert: insidiasque & dolos a magnatibus, qui ipsum distinuerant, sibi structos exponit. Hunc equidem morte damnasset Tyrannus, nisi ante præstitutam diem de tam longæ moræ causis, Serviorum bellico apparatu, & Despotæ fuga eum certiorem litteris fecisset. Hungari fluvio superato agros

Servis tributa imperat Mehemetes, aliisque Christianis principibus.

1451. mense Augusto Servii tributa solvunt.

Georgius Despota eleemosynis captivorum miseriam levat.

Edit Paris. pag. 178.

Annus mundi 6962. Christi 1451.

Anno 1454. vere.

Quodnam jus in Servis sibi arrogaret Mehemetes.

Fecialem ad Georgium mittit.

Delusus Mehemetis fecialis.

Mehemetes Philippopolim venit.

Hungari Turcorum provincias vastant.

ναι. ἀπελογίσατο οὖν πρῶτον τῷ πρέσβει Σερβίας, τὸ διδόναι κατ' ἔτος τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Τούρκων νομίσματα χιλιάδας δώδεκα. τοὺς δεσπότας τῆς Πελοποννήσου χιλιάδας δέκα, κατ' ἔτος σὺν δώροις ἔρχεσθαι εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. τῷ ἐν τῇ Χίῳ κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας ἕξ.. τῷ Μιτυλήνης κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας τρεῖς. τῷ Τραπεζοῦντος, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ οἰκοῦσιν, κατ' ἔτος ἐρχομένους ποιεῖν τὴν προσκύνησιν μετὰ δωροφορίας, καὶ διδόναι τὰ τέλη. τῷ πρώτῳ οὖν ἔτει Αὐγούστῳ μηνὶ, ἐλθόντες οἱ τοῦ δεσπότου Σερβίας, καὶ παραδόντες τὰ χρεωστούμενα τέλη, ἐποίησαν καὶ μεγάλην ἐλεημοσύνην ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει· παραγγείλας γὰρ αὐτοῖς ὁ δεσπότης Γεώργιος ἐξηγόρασαν μοναστρίας νέας, καὶ γραίας ἕως ἑκατὸν ἐλευθέρωσε. καὶ οἱ τῶν ἐντίμων, καὶ ἐκ γένους παλατίου, πάντες συῤῥέοντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερβίᾳ, ἐλάμβανον καὶ παρ' αὐτοῦ, καὶ παρὰ τῆς βασιλίσσης τὰ πρὸς ἐξαγορασίας ἐφόδια, ἕνεκα ἐλεημοσύνης. Τοῦ φθινοπώρου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ ἔτους ἤδη τρέχοντος ,ϛϠξβ', καὶ τὸν χειμῶνα οἴκοι διαβιβάσας, ἠβουλήθη ἐν ἔαρι τῷ δεσπότῃ προσβαλεῖν, καὶ τὴν πᾶσαν Σερβίαν προσοικειῶσαι τῇ ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης, μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, καθ' ἑκάστην ἐκδεχόμενος ἦν τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ τὸ τοῦ πλεονέκτου ἀδίκημα. ἦν γὰρ πρακτικὸς γέρων, καὶ τῶν τοῦ τυράννου ἀδικημάτων πολυπαθὴς, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, ὁ δεσπότης. Τίς οὖν εἰς τὸ μέσον αἰτία τοῦ ἀδικήματος; ἐμήνυσε λέγων. ὡς ὁ τόπος ὃν δεσπόζεις οὐκ ἔστι σὸς, ἀλλ' οὐδὲ πατρικὸς, δηλονότι ἡ Σερβία, ἀλλ' ἐστὶ τοῦ Λαζάρου υἱοῦ τοῦ Στεφάνου. ἀνήκει οὖν ἐμοί· ἔξελθε οὖν ταχέως ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῆς. ἔχω δὲ δωρήσασθαί σοι μέρος ἐκ τῆς γῆς τοῦ πατρός σου τοῦ Βούλκου, καὶ τὴν πόλιν Σοφίαν. εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαι κατὰ σοῦ. Ταῦτα οὖν μηνύσας δι' ἑνὸς τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ δούλων, προστάξας ἐν ἡμέραις εἴκοσι καὶ πέντε ἀριθμηθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ, τοῦ μαθεῖν τὴν ἀπόκρισιν. εἰ δ' οὐ μὴ, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμὼν τὸ σῶμα ῥίψει τοῖς θηρσὶν εἰς βοράν. ὁ δὲ ἀποκρισιάριος τοῦ τυράννου ἐλθὼν ἐν Σερβίᾳ, καὶ εὑρὼν τὸν δεσπότην πέραν τοῦ Ἴστρου διάγοντα, κρατήσαντες αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἄρχοντες, ὡς σήμερον ὁ δεσπότης ἔρχεται, αὔριον ἐπιδημεῖ· σὺν τούτοις ἐπεμελοῦντο τῶν πολιχνίων, καὶ τὰ πρὸς χρείαν πάντα ἐν ἀποθήκαις ἐσύβαζον. ἰδὼν οὖν ὁ ἀποκρισιάριος ὅτι ἠπάτηται, φοβηθεὶς καὶ τὸ ἐπιτίμιον τῆς προθεσμίας. ἦν γὰρ διαβιβάσας ἐπέκεινα ἡμέρας λ'. ὁ τύραννος οὖν θυμοῦ πλησθεὶς, ἐξῆλθε τῆς Ἀδριανοῦ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ, καὶ κατέλαβε τὴν Φιλίππου. ἐλθὼν δὲ ὁ δοῦλος, καὶ ἀπαγγείλας τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου ἐν Οὐγγρίᾳ, καὶ ἐνέδραν τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ πῶς ἐκράτησαν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀπέλυον. ἔμελλε γὰρ θανατῶσαι τοῦτον ὁ τύραννος, πλὴν ὁ δοῦλος ἀπὸ τῆς προθεσμίας ἔστειλε τῷ ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ βραδύτητα, καὶ τὰς κατασκευὰς τῶν Σέρβων, καὶ τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου. Οὔγγροι δὲ ποθὲν διαβάντες τὸν ποταμὸν, καὶ τὰ τῆς Τερνόβου μέρη ληλατήσαντες,

καὶ σὺν στρατιᾷ Τούρκων εὑρεθέντες, καὶ τὴν νικῶσαν λαχόντες σὺν πλείστῃ λείᾳ, τὸν Ἴστρον πάλιν ἐδιέβησαν· ὁ δὲ τύραννος ἀπάρας ἐκ τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς Σοφίαν ἐπορεύθη, κἀκεῖ τὸν στρατὸν καταλείψας σὺν τοῖς Μεσάζουσι, καὶ πάσῃ τῇ γερουσίᾳ αὐτοῦ σὺν πεζικῷ στρατῷ μέχρι χιλιάδας κ΄. εἰς Σερβίαν εἰσῆλθε. μὴ εὑρὼν δὲ τὸν συναντήσοντα αὐτῷ, ἤδη γὰρ ὁ δεσπότης πρὸ ἡμερῶν ἱκανῶν ἐν Οὐγγρίᾳ περάσας σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ πανοικί. τὰ δὲ κάστρα ὀχυρώσας, καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα κελεύσας ἐντὸς αὐλισθῆναι, ἐκέλευσε μὴ δειλιᾶν, καὶ προδίδοσθαι. αὐτὸς γὰρ ἥξειν μέλλει σὺν δυνάμει πολλῇ ὡς ἐν ὀλίγῳ. ὁ δὲ τύραννος εἰσελθὼν ἄχρι Σμεδρόβου, ἦν γὰρ διψῶν τὴν αὐτῆς πόλεως ἅλωσιν, διὰ τὸ εἶναι ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ, καὶ διδόναι δίοδον τοῖς μέλλουσιν ἐν Οὐγγρίᾳ περᾶν. μὴ δυνηθεὶς δὲ πρᾶξαί τι ὑπέστρεψε, πολεμήσας τὸ πολιχνίον τινί, τὸ μὲν κάστρον οὐ παρεδόθη. ὁ δὲ λαὸς ὁ παρακείμενος ἔξω τοῦ πολιχνίου τῶν κωμῶν, καὶ τῶν τοῦ κάμπου χωρίων, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ζώνην ἑτέραν τοῦ κάστρου ἔξωθεν φυλάττουσαν αὐτούς· ἦν γὰρ τὸ πολίχνιον ὀχυρόν, τὸ δὲ ἐξώκαστρον οὐ τόσον· σὺν ὅρκοις ὁ ἐπίορκος ἔλαβε. καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν πάντας ὁμοῦ ᾐχμαλώτισεν ἄγων· τὸ δὲ φρούριον οὐ παρεδόθη. στραφεὶς οὖν ἐν τῇ Σοφίᾳ, καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς Ἀδριανοῦ, ἄγων καὶ τὴν λείαν, κἀκεῖ δωρησάμενος τοῖς ἄρχουσιν, καὶ τοῖς κοπιακόσι σὺν αὐτῷ τὸ ἥμισυ· αὐτὸς τὸ ἥμισυ αἰχμαλωσίας λαβών, ἐν ταῖς κώμαις ταῖς περὶ τὴν Κωνσταντίνου ἔπεμψεν οἰκήσας αὐτούς, ἦν γὰρ τὸ λαχὸν μέρος αὐτοῦ ἀνδρόγυνα χιλιάδες τέσσαρες. αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐξ Ἀδριανοῦ εἰς Κωνσταντίνου ἀφίκετο. ἦν γὰρ, ὅτε ἐν τοῖς Φιλίπποις διέτριβε, κελεύσας οἰκοδομηθῆναι τὰ χαλασθέντα τείχη τῆς πόλεως· εὗρεν οὖν ἀνοικοδομηθέντα, καὶ καλῶς ἀπαρτισθέντα, ὡς ἐχρῆν. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ διαμετρήσας ἐν μέσῳ αὐτῆς γῆν περιέχουσαν στάδια η΄, ἢ καὶ πλέον, ἐκέλευσε περιορίσαι αὐλήν, καὶ ἔνδον αὐτῆς οἰκοδομῆσαι παλάτια. γενομένης οὖν τῆς περιορίας, ἐκάλυψε πᾶσαν τὴν ὀροφὴν αὐτῆς ἐν μολυβδίναις πλάκεσιν, ἀφελὼν αὐτὰς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων· ἦσαν γὰρ ἔρημα μείναντα· ἐν γὰρ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος εἰσῆλθον κναφεῖς οἰκοῦντες, καὶ ἐργαζόμενοι, σκυτοτομοῦντες ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ. ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων μονῇ Τουρκοκαλόγηροι, ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἀνδρογυναικόπαιδα Τούρκων. Ταῦτα ἃ γράφω μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, οὐκ ἔξεστί μοι γράφειν· οὐ γὰρ ἦν πρέπον χρονογράφειν μοι νίκας, καὶ ἀνδραγαθήματα τυράννου δυσσεβοῦς, καὶ ἐχθροῦ ἀσπόνδου, καὶ ὀλετῆρος τοῦ γένους ἡμῶν· ἀλλὰ τὸ πεῖσάν με γράφειν ἐστὶ τοῦτο, ὃ λέξων ἔρχομαι. Ἔμαθον παρά τινων γερόντων τιμίων ἀνδρῶν ἔτι νέος ὤν, ὅτι τὸ τέλος τῆς τυραννίδος τῶν Ὀθμάνων ἔσται ὁμοῦ φθάσας σὺν τῷ τέλει τῆς βασιλείας Παλαιολόγων. ὁμοῦ γὰρ ἤρξατο ὁ Ὀθμὰν ἐν τυραννίδι, καὶ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἐν βασιλείᾳ. πρὸ ὀλίγου μὲν ὁ Μιχαήλ· μετ᾽ ὀλίγον δὲ ὁ Ὀθμὰν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. ἦν δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μιχαὴλ τυραννῶν ὁ Ὀθμάν, πλὴν λῃστρικῶς. κατὰ τοῦτο ἐπρόκειτο καὶ τὸ τῶν βασιλέων, καὶ τῆς πόλεως πέρας προλαβὸν γενέσθαι· εἶτα τὸ τῶν Ὀθμάνων. ἔτυχε γὰρ ὁ Μιχαὴλ οἰωνοσκοπήσας τότε, εἰ τὴν βασιλείαν κληρονομήσει ὁ υἱὸς αὐτοῦ τελευτήσας αὐτός. ἠλέγχετο γὰρ ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ἀδίκως τὴν βα-

Ternovo circumjectos jam populati ac deprædati, consertisque cum Turcorum exercitu manibus victoriam adepti, spoliisque graves fluvium iterum trajecerant. Motis Philippopoli castris Sophiam Tyrannus accessit, ibique toto exercitu, Mesazontibus totoque Senatu suo relictis, assumptis secum pedestrium copiarum viginti millibus in Serviam irrumpit; nec, qui adversum se præliaretur, obvium habuit: jamdiu namque Despota, ejusque proceres cum integris suis familiis transierant; postquam præsidiis arcibus impositis, intra eas populum universum se recipere ille præcepit: bono animo esse, nec se hosti permittere hortatus est, brevi se affuturum cum potenti exercitu pollicitus. At Tyrannus Smedrovum usque processit, quam arcem fluminis ripæ impositam, commodumque in Hungariam trajectum præbentem, capeam avide cupiebat: ab eaque frustra tentata recessit. Oppugnato deinde, nec expugnato quodam castro firmo satis ac valido, oppidum ei subjectum minusque firmum, intra cujus mœnia rustici ex vicis agrisque circumjectis se tutabantur, conditionibus jurejurando pactis ac sancitis, deditione in ejus potestatem venit: violato deinde sacramento omnes, qui in oppido erant, captivos abduxit. Sophiam reversus, indeque motis castris Adrianopolim præda gravis redit; quam cum proceribus suis, quique operam ei navaverant ex semisse partitus est. Partem captivorum, quam sibi retinuit, quatuor millia virorum & fœminarum, colonos novos in vicos Constantinopoli vicinos deduxit. Adrianopoli profectus est Constantinopolim, cujus mœnia, quæ dum Philippopoli agebat, diruta refici curaverat, absoluta tunc reperit. Postquam in urbem venit, spatium stadiorum per ambitum octo vel amplius in ipsius medio mensus, aream definitam muris circumdari præcipit, intraque ipsam palatia ædificari. Constructarum ædium testudines ac fastigia plumbeis, quas e monasteriis desertis abstulit, laminis contexit. Pantocratoris monasterium occupaverant fullones, ac cerdones in medio templi calceos consuentes. Turcocalogeri (Drevisii) in Manganorum cœnobio sedes habebant; in ceteris Turci cum uxoribus & liberis hospitabantur. Quæ post urbem captam gesta sunt, ea scribere mihi equidem non licet. nec profecto victoriarum rerumque a Tyranno, gentis nostræ eversore ac hoste capitali, prospere gestarum decet me historiam contexere; quæ vero ad scribendum causa me impulerit, hic afferam. Dum adhuc juvenis essem, a quibusdam senibus egregiis viris intellexi fore, ut Othmanorum Tyrannis, ac Palæologorum imperium simul conciderent: quod eodem tempore Othmanes, & Michael Palæologus Tyrannidem invasissent. Paulo equidem ante fasces imperii suscepit Michael: statimque post, imperante Andronico Michaelis filio, regnare cœpit Othmanes. Hic equidem Michaele etiamnum superstite, latrociniis & deprædationibus tantum innotuerat. Quapropter ordinis ratio postulabat, ut Imperatorum ac urbis excidium, & expugnatio antecederent, Othmanorumque sequeretur interitus ac eversio. Michael ex hariolis & augutibus olim quæsierat, an heredem in Imperio filium, ubi fato concessisset,

Edit. Parif. pag. 179.

Smedrovum frustra tentat Mehemetes.

Adrianopolim præda onustus revertitur, eamque cum suis partitur.

Servii novi coloni Constantinopolim deducti.

Sarajum Mehemetes ædificat.

Monasteria a quibus post urbem captam habitata.

Cur ab urbe capta historiam producere, rationem reddit.

De Palæologis & Othmanis prædictiones.

pag. 180.

De Michaelis Palæologorum r. posteris vaticinium.

haberet. Conscientia enim sceleris premebatur, quo nefarie imperium, excæcato hærede legitimo, sibi assumpserat; infinitis etiam dirisque imprecationibus in caput suum, posterosque jactatis percellebatur. Oraculum ipsi hac voce Mamaimi nihil significante redditum. quod vates sic interpretatus est: *Quot literarum elementis hæc dictio barbara constat, tot ex tua stirpe imperatores regnabunt, urbi demum, ac posteris tuis imperium auferetur.* Nos itaque, qui ad hæc ultima tempora vitam perduximus, quique horrendas ac formidabiles minas nostræ genti intentatas conspeximus, quasi per insomnium libertatem illius, ac restaurationem expectamus. Deoque, qui castigat & rursus sanat supplicantes; a viris sapientibus & prudentibus prædicta, fore ut exitum sortiantur ferventissimo animo sperantes; quæ a Tyranno, post terrores a Deo nobis injectos, gesta sunt, scribimus. Verum ad historiam nostram pertexendam redeamus.

A σιλείαν δραξάμενος, τυφλώσας τὸν κληρονόμον, καὶ μυρίους ἀφορισμοὺς κατὰ κεφαλῆς δεξάμενος, καὶ κατὰ τῆς τοῦ γένους σειρᾶς. τὸ μαντεῖον οὖν φωνὴν ἄσημον ἐξεφώνησε, ΜΑΜΑΙΜΙ. ὁ δὲ μάντις ἐξηγούμενος ἔλεγεν· ὅσα στοιχεῖα ἐν τῇ ἀσήμῳ λέξει τυγχάνουσι, τοσοῦτοι ἐκ τῆς σῆς σπορᾶς βασιλεῖς βασιλεύσουσι, καὶ τότε ἡ βασιλεία καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τοῦ γένους σου ἀρθήσεται. τοῦτο οὖν ἡμεῖς, οἱ ἐν τῇ ὑστάτῃ τοῦ χρόνου φορᾷ φθάσαντες, καὶ ἰδόντες τὴν ἀπαίσιον, καὶ φοβερὰν ἀπειλὴν τὴν γενηθεῖσαν τῷ ἡμετέρῳ γένει, ὀνειροπολοῦντες ἐκδεχόμεθα τὴν ἀνάῤῥυσιν. καὶ δι' ἐπιθυμίας εἰς ἄκρον ζεούσης, ἱκετεύοντες τὸν παι-B δεύοντα, καὶ πάλιν ἰώμενον Θεὸν, καὶ τὰ προῤῥηθέντα παρά τινων εὐλαβῶν ἀνδρῶν εἰς ἔκβασιν ἐλπίζοντες, γράφομεν καὶ τὰ μετὰ τὸν τοῦ Θεοῦ ἀπειλὴν παρὰ τοῦ τυράννου γενόμενα. ἀλλ' ἐπανέλθωμεν αὖθις εἰς τὸ τῆς ἱστορίας ἐλλεῖπον.

CAPUT XLIII.

Legati a magno Magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis tributum sibi solvi peteret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abit, qui cum magno Magistro agat. Sed tributum denegante Rhodio delusus ad Mehemetem redit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamzas maris præfectus Chium proficiscitur, quædam vastat, ad se missos de controversiis transigendis abducit. Coum vastat: Rachiam frustra obsidet: cum Chiis paciscitur. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamzam reversum Mehemetes asperis verbis excipit. Chiis bellum indicit.

Anno 1455. Christi, legati a Rhodi magno Magistro venjunt, de pace & commercii securitate acturi.

SEcundo, postquam urbis dominium adeptus est, anno, ab orbis creatione 6963. eum Adrianopoli commorantem, Fratres militaris Hierosolymitani ordinis equites adeunt, donisque quamplurimis allatis venerati sunt. Pacta mutuo sacramento iniri petierunt, quibus commercium liberum in Cariæ & Lyciæ partibus, suæ ditioni finitimis, exercere possent; Turcisque vicissim tuto ac secure in Rhodum trajicere liceret: ut in ipsa, ejusque dominii insulis, sibi necessaria compararent, & inter se pacati ac amici agerent. Exigebat ab iis tributum Tyrannus; cui a Legatis responsum, de hac re in mandatis se nihil habere. Monuere eos Mesazontes his verbis: *Nisi tributum pendere velitis, pax nobis & amicitia cum Principe non intercedent; Deinceps enim maris Ægæi insulis dominabitur. Quemadmodum Chii, Lesbii, Lemnii & Imbrii cæteræque insulæ imperata fecerunt, hoc exemplo ducti vos etiam obtemperate. Si parere recusaveritis, bellum grave inde orietur, insulamque vestram & circumjectas magnus Princeps vastabit & evertet.* Hisce ab Apocrisiariis responsum: *Accedat nobiscum aliquis e Principis servis, de istis cum magno Magistro acturus; & si ita sentiat, tributum annuum; & quidvis aliud, quod insulæ commodis conferat, pendatur: ad ista namque respondere non possumus.* Accepta fuit conditio, illique decore ac honeste dimissi: simulque domesticorum

Tributum ab iis poscit Mehemetes.

Edit. Paris. pag. 181.

Vezirorum ad legatos Rhodi verba.

Legatorum responsio.

C Ὁ γὰρ τύραννος ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἀφ' οὗ ἐγένετο κύριος Κωνσταντινουπόλεως, ἔτος τῆς τοῦ κόσμου παραγωγῆς ,ςϡξγ'. ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ὤν, ἔρχονται καὶ ἀπὸ Ῥόδου φρέριοι, προσκυνήσαντες τῷ τυράννῳ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις, καὶ συνθήκας ἐνόρκους αἰτήσαντες τοῦ ἐμπορεύεσθαι εἰς τὰ τῆς Καρίας, καὶ Λυκίας μέρη οἱ γείτονες. ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐν Ῥόδῳ ἀφόβως περαιοῦντες τὸν πορθμὸν, τὰ πρὸς χρείαν αὐτῶν ἀπὸ Ῥόδου, καὶ τῶν ταύτης νήσων ἐμπορευόμενοι ἐν ἀγάπῃ ὦσιν. ὁ τύραννος φόρους ᾐτήσατο· οἱ δὲ πρέσβεις ἀπελογίσαντο, ὡς περὶ τούτου οὐκ ἔστιν ἀπόκρισιν δοῦναι. οἱ δὲ μεσάζοντες εἶπον· εἰ οὐ παραδέχεσθε φόρους διδόναι, οὐδὲ τὴν ἀγάπην D τοῦ ἡγεμόνος ἕξετε. καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐστὶ κύριος τῶν νήσων ἁπασῶν, τῶν ἐν Αἰγαίῳ πελάγει κειμένων. καὶ ὥσπερ Χῖοι, καὶ Λέσβιοι, Λήμνιοι, καὶ Ἴμβριοι, καὶ ἄλλαι νῆσοι ὑπετάγησαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. εἰ δ' οὐ, μάχη καρτερὰ γενήσεται, καὶ τὴν νῆσον, καὶ τὰ πέριξ ἀφανίσει ὁ μέγας ἡγεμών. Τότε οἱ ἀποκρισιάριοι ἀπεκρίναντο· ἐλθέτω μεθ' ἡμῶν εἷς τῶν τοῦ ἡγεμόνος δούλων, καὶ περὶ τούτου λεγέτω τῷ μεγάλῳ Μαΐστορι· καὶ εἰ θελητὸν αὐτῷ ἐστὶ, δότω καὶ φόρους, καὶ ἄλλο ὅτι ἂν λυσιτελῇ διὰ τὴν νῆσον. τὸ δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἀπόκρισιν δοῦναι. Ἤρεσεν οὖν ὁ λόγος, καὶ σὺν αὐτοῖς ἕνα τῶν περιφήμων αὐτοῦ δούλων ἔστειλε, ἀπο-

ἀποπέμψας αὐτοὺς ὡς ἐχρῆν. Ἐλθόντες δὲ ἐν Ῥόδῳ, καὶ τὰ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος καλῶς ἐνωτισθεὶς ὁ μέγας Μαΐστωρ ῥήματα, ἀπεκρίνατο, λέγων τῷ δούλῳ· ὡς ἡ νῆσος αὕτη οὐκ ἔστιν ἐμοῦ, εἰμὶ κἀγὼ εἰς ὑποταγὴν τοῦ Πάπα, ὡς σὺ εἰς τὸν σὸν κύριον. ὁ Πάπας οὖν κελεύει μοι τοῦ μὴ δοῦναι φόρους τινὰ, οὐ μόνον τὸν σὸν ἡγεμόνα ὅς ἐστιν ἔθνους ἑτέρου, (καὶ πίστεως ὁμογενὴς, καὶ ὁμόφρων,) ἀλλ' οὐδένα τῶν βασιλέων τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων λέγω οὖν οὕτως. εἰ μὲν βούλεται τοῦ εἶναι φίλος, καὶ κατ' ἔτος ἐκ τῶν ἐμῶν ἀναλωμάτων πρέσβεις στέλλων, προσαγορεύω ὡς γείτονα, καὶ ἡγεμόνα μέγαν, ἰδοὺ καλόν. εἰ δ' οὔ. ποιησάτω ὃ δύναται. ἀπέλυσεν οὖν τὸν δοῦλον σὺν τούτοις σκωπτικοῖς ῥήμασι. ἀκούσας δὲ ὁ τύραννος τοὺς λόγους τούτους, καὶ θυμοῦ πλήρης καὶ μεστὸς γεγονὼς, ἐκήρυξε μάχην καρτερὰν, καὶ τῷ βουλομένῳ ἐχαρίσατο τοῦ ἀπελθεῖν, καὶ αἰχμαλωτίσαι, καὶ φθεῖραι ὅσον δύναιτο. τότε οἱ τῆς ἐπαρχίας τῆς Καρίας οἰκοῦντες Τοῦρκοι ἐμβάντες ἐν διήρεσι, καὶ ἄλλοις ἀκατίοις ἕως τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὴν περαίαν διαβάντες, καὶ εἰς ἓν μέρος τῆς νήσου λῃστρικῶς ἐπιβάντες ᾐχμαλώτευσαν ψυχὰς μ'. καὶ ἐν νήσῳ τῇ Κῷ ὁμοίως. ἔαρος δὲ ἐπελθόντος, στόλον ἀπαρτίζει μέγαν τριήρεις κε', διήρεις ν', καὶ μονήρεις ἑκατὸν, καὶ πλέον. ὡς εἶναι τὰς πάσας ἀριθμουμένας μέχρι τῶν ρπ'. καὶ τῷ Ἰουνίῳ μηνὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως, ἦλθασιν ἐν Μιτυλήνῃ ἔχοντες Ἀμηραλῆν Χαμζᾶν πιγκέρνην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν αὐτὸς ἔπαρχον πάσης Χερρονήσου κατέστησε, καὶ καπιτάνιον στόλου. ὁ δὲ ἡγεμὼν καλῶς αὐτὸν δεξιωσάμενος, ἔπεμψε γάρ με εἰς αὐτὸν τοῦ ποιῆσαι τὰ πρέποντα. καὶ γὰρ οὐκ ἐνέβη ἐν τῷ λιμένι, ἀλλὰ πρύμναν κρούσας τὴν περαίαν κατέλαβεν, ἵνα μὴ σύγχυσις ἐν τῇ πόλει γένηται, ἦν γὰρ κἀκεῖ λιμὴν εἰς ὑποδοχὴν τοιούτου στόλου. ὁ γὰρ ῥηθεὶς Χαμζᾶς ὑπῆρχεν ἀσυνείδητος ἄνθρωπος. ὁ δὲ ἡγεμὼν στείλας ἐμὲ σὺν δώροις, καὶ ἱκανοῖς ἄλλοις τοῖς κατ' ἔθος διδομένοις, ἐδεξιωσάμην τὸν ἄνδρα, καὶ ὡς ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος πεποίηκα. ἦσαν γὰρ τὰ σταλθέντα, ἱματισμοὶ σηρικοὶ, καὶ ἐξ ἐρίου ὑφαντοὶ ὀκτώ. χάραγμα ἀργυρίου χιλιάδες ς'. βόες κ'. πρόβατα ν'. οἶνος ὑπὲρ τὰ ὀκτακόσια μέτρα. ἄρτοι πεφυρμένοι μοδίων β'. ἄρτοι μαλακοὶ μοδίου ἑνὸς, τυροὶ ὑπὲρ τὰς χιλίας λίτρας, ὀπῶραι ὑπὲρ μέτρον. ὁμοίως καὶ τοὺς συγκαθέδρους αὐτοῦ, κατὰ τὸ ἀνάλογον. ποιήσας γοῦν ἡμέρας δύο εἰς τὸ Ἁγιασματίον. (οὕτω γὰρ καλεῖται τὸ τοῦ τόπου ὄνομα,) καὶ τὰ ἱστία πτερώσας κατέντησεν ἐν Χίῳ. κἀκεῖ οὕτω ποιήσας, καὶ τὴν ἀντίπεραν διαβὰς, καὶ σταθεὶς, οὐκ ἐνεδείξαντο οἱ Χῖοι τὴν φιλοτιμίαν, ἣν ὁ τῆς Λέσβου ἄρχων ἐποίησεν εἰς αὐτούς. ἦσαν γὰρ οἱ Χῖοι πρὸ καιροῦ ὀλίγου παραβλεπόμενοι παρὰ τοῦ τυράννου, ἕνεκα ὑποθέσεως τινὸς νομισμάτων χιλιάδων τεσσαράκοντα, ἣν ἐνεκαλέτουν Φραντζίσκος Δραπέριος εἷς τῶν ἀρχόντων τοῦ Γαλατᾶ, ἕνεκα τιμῆς στυπτηρίας, ὃς Φραντζίσκος ἦν τῷ στόλῳ. καὶ τῷ Χαμζᾷ ὁ τύραννος ἐκέλευσεν, ὡς εἰ μὴ δοθῇ τὸ χρέος αὐτὸ τῷ Φραντζίσκῳ, καὶ τὴν Χίον αὐτὴν προσκρούσει, καὶ ἀφανίσει ὅσον ἂν δύναμις. τῇ ἐπαύριον δὲ ἐγερθεὶς ὁ στόλος ἐκ τῆς περαίας ἦλθε, καὶ τὰς ἀγκύρας χαλάσας ἔστη ἐγγὺς τοῦ ναοῦ

Legati Rhodii redeunt, & secum a Mehemete ad magnum Magistrum missum ducunt.

Principis unus magni nominis vir, cum iis ad magnum Magistrum destinatus est. Rhodum cum pervenissent, & magni Principis sententiam ac propositum, ab ejus servo domestico clare percepisset magnus Magister; ei respondit: *Hæc insula mea non est, Papæ ego, ut tu domino tuo, subditus sum. Vetat me Papa, non solum tuo Principi, a genere & fide nostra alieno & dissentienti; verum etiam ulli Regum gentis, ac religionis suæ solvere tributum. Siquidem ergo amicitiam mutuo a nobis cultam magnus cupit Princeps, ad eum, ut pote finitimum potentemque monarcham, Legatos quotannis cum venerandi muneris oblaturos sumptibus meis mittam, & ita vitæ constitutæ res erunt; quibus si non acquiescit, viribus suis ex libidine experiatur.* Illum demum satellitem ludibrio ac scommatibus habitum dimisit.

Magni Magistri ad Mehemetis domesticum verba.

His intellectis Tyrannus ira prætumidus acre bellum indicit, cunctisque, quantum possent, excurrendi, captivos abigendi, devastandi ac populandi copiam fecit. Qui Cariam incolunt Turci biremibus, aliisque navigiis triginta in Rhodum transvecti, partem quandam insulæ latrociniis vexavere, abductis ex ea quadraginta captivis: similique excursione in Coum insulam facta, prædam egere. Ineunte deinceps vere, classem ingentem triremium viginti quinque, biremium quinquaginta, centumque etiam & amplius moneriun apparat; ita ut tota navibus CLXXX. constaret: quæ mense Junio Callipoli solvit, Mitylenemque venit.

Mehemetes bellum Rhodiis indicit.

Illi præerat Amiralius Hamzas, quem apud suum patrem pincernæ munere olim functum toti Chersoneso & classi ducem Mehemetes præfecerat.

Hamzas maris præfectus.

Eum honorifice habuit Lesbi Princeps, meque ad officia & obsequia, quæ decebat, ei præstanda destinavit. Portum quippe Amiralius ingressus non est: sed versa prora ad littus oppositum, ubi classis capax portus situs est, appulit; ne quoquo modo urbs turbaretur, ita sibi faciendum vir prudens, ac peritus Hamzas ratus.

Ducas in Lesbi principis familia præcipuis muneribus fungitur.

Edit. Paris. pag. 181.

Missus itaque a Lesbi Principe illum salutavi, donis multis aliisque, quotannis præstari solitis, benevolentiam conciliavi, fraternaque cum Principe amicitia eum conjunxi. Dona porro oblata talia fuere, vestes sericæ & ex contexto panno VIII. Argenti signati sex nummum millia. Boves XX. Verveces L. Vini plusquam octingentæ mensuræ. Panis subacti modii duo. Panis mollis modius unus. Casei ultra mille libras pondo, legumina insuper innumera. Dona quoque illius consessoribus, habita proportione, data. Cumque biduum in eo loco, qui Agiasmates dicitur, transegisset, velis expansis in Chium fertur.

Lesbi Princeps Hamzam donis demeretur.

Locus Agiasmates dictus.

Eumdem modum, quem in Lesbo, tenuit, appulsa ad continentis littus insulæ oppositum classe; illum stationem ibi habentem Chii nullo honore, Lesbi Principem nequaquam imitati, prosecuti sunt; quod paulo ante a Tyranno spreti ac durius habiti fuissent, ob quadraginta nummorum millia, quæ Franciscus Draperius inter Galatinos præcipuos unus, aluminis venditi pretium numerari sibi ac solvi petebat. Ille Franciscus cum classe & Hamza venerat; cui nisi debita pecunia a Chiis solveretur, totis viribus insulam ut invaderent, & omnia solo æquarent Princeps injunxerat. Postridie ex littore insulæ opposito solvit classis, & ad templum sancti Isidori Martyris progres-

Chii superbe erga Hamzam se gerunt.

Francisc. Draperius a Chiis pecuniam repetit.

Chii Hamzam salutant.

sa, jactis anchoris stationem habuit. Missis nunciis Chii Hamzam salutarunt: quibus ipse Tyranni mandata legenda porrigit; iis lectis se Francisco quicquam debere, ac solvere velle negant, cæterum, quod visum sibi fuerit, faciat.

Draperio se quicquam debere negant.

Hamzas Turcos in insulam exponit.

His actis in terram Turcus exponit Hamzas, vicos circumjectos partim deprædatur, vineta & hortos vastat: cum urbi damnum ullum inferre haud posset. Exteriora siquidem urbis propugnacula ingens hominum multitudo tuebatur; atque plurimi armati Itali animosi, & manu prompti intra mœnia aderant; quæ duplici per ambitum fossa latissima, & ultra treis orgyas alta circumdabantur. Ad portus custodiam naves plusquam viginti, vectoribus militibusque armatis instructæ, præsidebant. Adversus eos se nihil proficere, cum animadvertisset Hamzas,

Ad paciscendu adducuntur Chii, duosque viros ad Hamzam mittunt.

Chii principes viros hortatur, ut unum vel duos e suis, accepta fide in triremem mittant cum Francisco collocuturos. Fide data freti duo, senex unus Cyticus Justinias, juvenis alter ad triremem se conferunt.

Edit. Parif. pag. 183.

Inter proficiscendam autem ad classem, variis molestisque rationibus animos subeuntibus torquebantur; dum secum agitant, num promissorum pœnitentia actus Turcus, ipsos in triremi comprehensos abducere vellet; cui nullus inque ab ipso factum dicere, & apud eum intercedere auderet: nedum Turci, qui scelus ejusmodi generosum facinus ac stratagemma prudens æstimaturi sunt. Dum de his deliberant, classi magis ac magis admotos, metus vehementior quoque invadit: flexis itaque habenis, subditisque calcaribus in contrarium equos citant.

Pœnitentia ducti Justinias ejusque socius ad suos redire cogitant, sed a Turcis intercipiuntur, & abducuntur.

At Turcorum per vineas & hortos palantium multitudo, quominus in urbem se referrent, occupatam viam intercepit. Comprehensi, Francis, qui ipsos comitabantur, cedentibus missilibusque repulsis, ad classis Ducem adducuntur: quos in trireme cum accepisset, sublatis anchoris, velisque explicatis Rhodum versus navigat.

Hamzas Rhodum venit.

Illuc postquam advenere, urbem procul visam oculis lustrant, in portu naves magnas state ad acie experiundum paratas, urbemque amplam deprehendunt; eamque, quam Chium, bellico apparatu duplo instructiorem rati, ad Coum insulam navium cursum dirigunt.

Coos insula direpta.

In insulam expositi, desertum oppidum nacti, residua illic inventa diripuere. cumque in senes aliquos, vetulasque incidissent, ab eis sciscitantur, quo se oppidani recepetint: respondere isti, in aliam arcem Rachiam dictam, utpote tutissimam ac validissimam, eos aufugisse. quare secum avectis illis senibus Rachiam classis provehitur: & adscensu in terram facto, loca tentoriis capiunt.

Rachiam Hamzas classem appellit.

Postridie præsidiarios ad deditionem per caduceatorem compellant, danteque fidem ac jusjurandum, nullum captivum se abducturos, hocque negotium componendum, transigendumque in se Franciscus receperat; at ordinis Hierosolymitani militaris fratres telis ac missilibus, nullo dato responso, eum repulerunt.

Hamzas arcem Rachiam frustra tentat.

Quamobrem Hamzas scalis ad subeundum in muros, bellicis tormentis ac machinis omnique arte admotis, dies duos & viginti continuos arcem oppugnat: frustra tandem tentata expugnatione, Turcis quamplurimis cæsis, multis etiam alvi torminibus absumptis, abscessit. Is deinde inter navigandum cum Cytico collocutus, ad has conditiones

A τοῦ μάρτυρος Ἰσιδώρου. καὶ οἱ Χῖοι στείλαντες τινὰς προσηγόρευσαν αὐτὸν, καὶ αὐτὸς τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ τυράννου δοὺς αὐτοῖς, καὶ ἀναγνώσαντες ἀπεκρίθησαν, ὅτι χρέος ἡμεῖς τῷ Φραντζίσκῳ οὐκ ἐχρεωστοῦμεν, οὐκ ἀποδίδομεν, καὶ ποίει ὡς βούλει. τότε ὁ Χαμζᾶς ἐκβαλὼν Τούρκους, καὶ μερικὴν πραίδαν ποιήσαντες εἰς τὰ πέριξ χωρία, καὶ ἐν ἀμπέλοις, καὶ κήποις ζημίαν, οὐ γὰρ εἶχον ἐν τῇ πόλει τί πρᾶξαι. ἦν γὰρ τὸ ἔξω τῆς πόλεως πλῆθος ἀνδρῶν. τὸ δὲ ἐντὸς πλῆθος ἀρμάτων, καὶ Ἰταλῶν ὀξυθύμων, καὶ πρὸς σφαγὰς ἑτοίμων. ἡ δὲ πόλις περιεκύκλωτο τάφροις διπλαῖς εἰς εὖρος ἐκτεινούσαις πολὺ, καὶ εἰς βάθος ὑπὲρ ὀργυίας τρεῖς. ὁ δὲ λιμὴν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ B τὰς εἰκοσιν ναῦς τὰς ἐκ Γενουίας, πᾶσαι πλήρεις ἀνδρῶν καὶ ἀρμάτων. τότε ἰδὼν ὁ Χαμζᾶς ὅτι οὐ δύναται ποιεῖν οὐδὲν, μηνύει τοῖς ἡγεμόσι τοῦ ἐλθεῖν ἐξ αὐτῶν εἷς ἤτε καὶ δύο συντάραι λόγον μετὰ τοῦ Φραντζίσκου ἐν μιᾷ τῶν τριήρεων, δοὺς πίστεις αὐτοῖς. οἱ δὲ πιστώσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον δύο, εἷς ἐκ τῶν γερόντων Κύρικος ὀνόματι Ἰουστινιάς, καὶ ἕτερος νέος. ἐρχόμενοι δὲ ἐν τῷ στόλῳ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐνωχλοῦντο ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ ἐπιέζοντο, λέγοντες καθ᾽ ἑαυτούς. εἰ μεταμεληθεὶς ἐπὶ τοῖς ὑποσχομένοις ὁ Τοῦρκος, καὶ βουληθείη ἆραι ἡμᾶς ἐν ταῖς τριήρεσι, τίς ἐστιν ὁ ἀντειπὼν αὐτῷ, ὅτι κακῶς ἔπραξεν; οὐδεὶς τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀνδρείας τὸ δρᾶμα ἡγήσονται, καὶ σοφιστικὴν ἐνέργειαν. ἐν τούτοις τοῖς βουλεύμασι, καὶ ὁ στόλος ἦν ἤδη C ἐγγύς. ὅσον ἐπλησίασαν τὸν στόλον, τοσοῦτον καὶ ὁ φόβος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐπέπαγη. οἱ δὲ στρέψαντες τὰς ἡνίας ἀντιστρόφως τοὺς ἵππους τρέχειν ἠνάγκαζον. πλῆθος οὖν τῶν Τούρκων ἐν ταῖς ἀμπέλοις καὶ κήποις εὑρεθὲν, ἐκώλυσαν τὴν δίοδον ἔξω πηδήσαντες. καὶ λαβόντες αὐτοὺς μηδὲν κωλυθέντες παρὰ τῶν ἐπακολουθούντων Φράγκων, ἀλλὰ καὶ βέλεσι βάλλοντες αὐτοὺς ἀπεδίωξαν, τοὺς δὲ δύο ἄρχοντας τῷ καπιτάνῳ παρέστησαν. λαβὼν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς τριήρεως, καὶ τὰς ἀγκύρας ἄραντες, καὶ τὰ ἱστία ὑψώσαντες πρὸς τὴν Ῥόδον ἔπλεον. ἐλθόντες δὲ καὶ ἰδόντες ἀπὸ μακρόθεν τὴν πόλιν, καὶ τὸν λιμένα πλήρη νηῶν μεγάλων, καὶ πάσας εἰς παράταξιν ἑστώσας, καὶ τὴν πόλιν ὑπερμεγέθη, D καὶ διπλῆν τὴν παρασκευὴν ἐννοήσαντες, ἢ τὴν Χίου, εἰς τὴν νῆσον Κῶ τὴν θάλατταν ἔσχιζον. ἐκεῖ τοίνυν ἐξελθόντες, καὶ τὸ καθολικὸν πολίχνιον ἔρημον εὑρόντες, τὰ εὑρεθέντα ἐσκύλευσαν, καὶ μέρος γερόντων τε, καὶ γραῶν εὑρόντες ἠρώτων περὶ τῶν πολιτῶν. οἱ δὲ ἔφασαν ἐν ἄλλῳ πολιχνίῳ, ὃ Ῥαχεία λέγεται, ἐν ἐκείνῳ ὡς ὀχυρωτάτῳ εἰσάχθησαν. λαβόντες οὖν αὐτοὺς, καὶ εἰς τὴν Ῥαχείαν ὁ στόλος διαβὰς, ἐξελθόντες τὰς σκηνὰς ἔπηξαν, καὶ τῇ ἐπαύριον ζητήσαντες τὸ πολίχνιον, καὶ ὅρκους τοῦ μὴ αἰχμαλωτεῦσαι. ἦν γὰρ ὁ τὴν διάλεκτον μεταχειρισθεὶς ὁ Φραντζίσκος. οἱ δὲ τοῦ κάστρου φρέριοι διὰ βελῶν καὶ ἀκροβολισμῶν τοῦτον ἐδίωξαν, μηδὲ ἀπόκρισιν δόντες. τότε ὁ Χαμζᾶς σὺν τοῖς ὑπ᾽ αὐE τὸν, καὶ δι᾽ ἐπάλξεων καὶ διὰ κλιμάκων, καὶ διὰ προβόλων μηχανικῶν, καὶ διὰ πάσης ἄλλης μεθόδου καταπολεμήσας τὸ πολίχνιον ἡμέρας κβ´, καὶ μηδὲν κερδήσας ἐπανέζευξε καταλιπὼν Τούρκους πολλοὺς, τοὺς μὲν παρὰ τοῦ πολιχνίου σφαγέντας, τοὺς δὲ κοιλιακῷ νοσήματι. καθ᾽ ὁδὸν δὲ ὁ Χαμζᾶς σὺν τῷ Κυρίκῳ λόγοις ὁμιλήσας καὶ εἰς συμβιβάσεις ἐλθὼν, ἔστερξαν ἄμφω τὰ μέρη

τοῦ στεῖλαι ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου δύο εἰς τὸν ἡγεμόνα ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει, ἐξ ὧν ὁ εἷς εἶναι ὁ Κύριακος, ἵνα τὴν πᾶσαν ἀγωγὴν αὐτῷ ἀπαγγείλωσι, καὶ τὸ ἀποφανθὲν παρ' αὐτῶν ἔσται βέβαιον. ἐλθόντες δὲ ἐν Χίῳ ἀπέλυσεν αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια. καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἐφιλοτιμήσαντο καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. ἡ δὲ τύχη βλέψασα βλοσυρῶς πρὸς τοὺς Χίους τί κλώθει; ἐξελθόντες οἱ Τοῦρκοι ἐκ τῶν τριήρων, καὶ μεθυσθέντες ἤρξαντο ὀχλαγωγεῖν, καὶ ὑβρίζειν, καὶ ἄλλας ἀσχημοσύνας ποιεῖν. εἷς δὲ Τοῦρκος ἐν ναῷ τινὶ προσεγγίσας, ἤρξατο ῥίπτειν ἐκ τοῦ στέγους τὰς κεραμίδας κάτω, καὶ συντρίβειν αὐτάς. Ἰταλὸς δὲ εἷς ἰδὼν τὸν Τοῦρκον ἀδεῶς τὰ κεράμια συντρίβοντα, παίει τὸν Τοῦρκον, ἕτεροι δὲ Τοῦρκοι κατέδραμον εἰς βοήθειαν αὐτοῦ. ὁρῶντες δὲ οἱ Χριστιανοὶ, Λατῖνοί τε, καὶ Ῥωμαῖοι τὸν ὄχλον, πάντες εἰς τοὺς Τούρκους ἐπεπήδησαν, καὶ τοὺς μὲν ξίφει, τοὺς δὲ ξύλοις ἔπαιον. οἱ δὲ Τοῦρκοι φεύγοντες ἐν τῇ διήρει εἰσέτρεχον. ἦν γὰρ ἡ διήρης ἐκείνη τοῦ Χαμζᾶ. ὁ δὲ Χαμζᾶς οὐκ εἴασε τινὰ ἐξελθεῖν τῶν τριήρων, ἀλλὰ φοβερὰς ἠπείλει τὸν ἐξερχόμενον· οἱ δὲ τῆς διήρεως φεύγοντες, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ, οἱ δὲ ἐν τῇ διήρει. καὶ οἱ μὲν Χριστιανοὶ ἔθεον ἐξόπισθεν παίοντες, ἄχρις οὗ ἐν τῇ διήρει προσήγγισαν. καὶ δὴ πάντες Χριστιανοί τε καὶ Τοῦρκοι εἰς μίαν τὴν διήρεως πλευρὰν βαρυνθέντες, τὴν τρόπιν ἄνω, καὶ τὰ στέγη κάτω τοῦ βυθοῦ παρέπεμψαν. πνιγέντες οἱ πάντες Τοῦρκοι, καὶ αἴτιοι, καὶ ἀναίτιοι, ὧν ὁ πρωτεύων ὑπῆρχε τοῦ Χαμζᾶ δοῦλος, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀγαπώμενος, ὃν καὶ οἰκοδεσπότην τῆς οἰκίας αὐτοῦ κατέστησεν. ἐλυπήθη ὁ Χαμζᾶς εἰς τὸ συμβὰν, ὁμοίως καὶ οἱ τῆς νήσου ἄρχοντες. πλὴν τὸ καλόγνωμον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχόντων, κατέπαυσε τὸν θυμὸν, δόντες αὐτῷ τὴν τιμὴν τῆς διήρεως, τοῦ δούλου, καὶ ὧν πραγμάτων ὄλεθρος γέγονεν ἐπὶ τὸ διπλοῦν, καὶ εἰρηνεύσαντες αὐτὸν ἀπέλυσαν ἐν εἰρήνῃ. Ἐλθὼν δὲ ὁ στόλος ἐν Μιτυλήνῃ, μετεκαλέσατο αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷ λιμένι. σταλεὶς δ' ἐγὼ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελὲς εἰσῆλθον ἐν τῇ τριήρει, καὶ συνδειπνήσαντες· πρωῒ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλίπολιν ἔπλεε, δύο μῆνας ὅλους λιπὼν, ἀπὸ δὲ Καλλιπόλεως εἰς Ἀδριανοῦ ἀφίκετο. ὁ δὲ τύραννος θυμωθεὶς ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ τοῦ ταξιδίου, καὶ ὑβρίσας αὐτὸν, καὶ ἐξουθενώσας εἰπὼν, εἰ μὴ ἐγίνωσκον τὴν ἀγάπην, ἣν ἔτρεφεν ὁ πατήρ μου εἰς σὲ, τὸ δέρμα σου ἂν ἀφελόμην ἐκ τῆς σαρκός σου· οὕτως εἰπὼν ἀπεδίωξε. μεθ' ἡμέρας δέ τινας, μαθὼν παρ' ἄλλων τὸ γεγονὸς ἐν τῇ διήρει, καὶ τὸν θάνατον διὰ τῆς πνιγμονῆς, καὶ πῶς οἱ Χῖοι ἦραν χεῖρα κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ κατέσφαξαν αὐτοὺς, μετακαλεῖται τὸν Χαμζᾶν. καὶ μετὰ θυμοῦ κράζει λέγων· ποῦ ἡ διήρης, ἡ παρὰ τῶν Χίων καταποντισθεῖσα, ὦ Χαμζᾶ; καὶ ὃς ἀπεκρίνατο, κατεποντίσθη, λέγων, ὑπὸ τοῦ βυθοῦ. ὁ δὲ, ἐν τῷ πελάγει; ὁ δὲ Χαμζᾶς, οὐχὶ κύριε, ἀλλ' ἐν τῷ λιμένι. παρὰ τίνων; παρὰ τῶν Λατίνων. οἱ δὲ Τοῦρκοι, καὶ μὴ θέλοντός μου ἐξῆλθον, καὶ οἰνοφλυγήσαντες ἤρξαντο κατασπᾶν τὰς θύρας, καὶ τὰ στέγη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἰδόντες οἱ Λατῖνοι ἐκώλυον, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον ἐπετίθεντο. ὁ

A ambas partes adduxit, ut ex Chii primoribus ad principem Adrianopolim aliqui, inter quos Cyricus adesset, mitterentur; qui totum negotium ei exponerent; & latæ a principe sententiæ constanter nec cunctati acquiescerent. Chium deinde appulsos domumque suam deductos Cyricus excepit, qui cum eo & suis decenter ac honeste se gesserunt. Verum fortuna torvis ac iniquis oculis Chios respectans, quas ipsis tricas nectit! Temulenti Turci a triremibus prosilientes, turbas excitare, ac contumeliis afficere cœperunt, aliaque indecora & propudiosa patrare. Ex istis unus templum ingressus tectum scandit, tegulasque ex alto in solum dejectas ac deturbatas confringit. Quem, tam audacter ac confidenter tegulas conterere B animadversum, quidam Italus percussit: ut opem percusso ferrent, Turci alii accurrunt. Tumultu cognito Christiani Latini ac Romæi Turcos invadunt, partim gladiis, partim fustibus verberant; in fugam versi Turci biremem, qua Hamzas vehi solebat, cursim petunt. ille quemquam e triremibus exire vetuerat, jussa spernenti suspendii pœna indicta. Navalium sociorum, alii fugientes in biremem intrant, alii in mare feruntur, insequentibus a tergo, cædentibusque Christianis, donec ad biremem ventum esset. Confestim Christiani ac Turci biremis latus alterum pondere suo prementes, eam propendere ac procumbere faciunt; versa tandem sursum carina, tectoque tabulato aquis C immerso, navem in profundum detrusere Turci. tum qui tumultus auctores, quam qui extra noxam erant, omnes aquis absorpti & extincti sunt, quibus Hamzæ servus ei admodum charus, totique familiæ ejus regendæ præpositus, præerat. Tali casu mœstus admodum Hamzas fuit; eumque insulæ principes ægre ac graviter tulerunt. Vir equidem mansuetæ indolis iram suam repressit; principum insuper diligentia mitigatus, qui biremis, servi, & perditarum rerum pretium in duplum ei solverunt, placatumque pacifice abeuntem dimiserunt. Classem cum Mitylenem appulisset Hamzas, ab insulæ principe invitatus anchoras in portu jecit; cœnamque splendide ac D opipare instructam, in triremem, in qua simul convivati sunt jussus attuli; postridie mane e portu solvit, & Callipolim versus, unde duobus integris mensibus abfuerat, navigat, indeque Adrianopolim proficiscitur. Tyrannus ob rem male gestam in expeditione navali castro ira percitus, contumeliis ac probris eum incessit, hisque allocutus est: *Nisi te charum patri meo fuisse compertum haberem, pellem tibi vivo detrahi præciperem*; & cum a se facessere continuo jussit. Paucos post dies, ea quæ in biremi successerant, Turcos aquis extinctos interiisse, Chios manus in eos misisse, & aliquos occidisse, a quibusdam cum didicisset; Hamzam ad se accersitum iratus percontatur: *Hamza, ubinam biremis, quam Chii demerserunt?* E respondit ille, *aquis absorpta & obruta est.* Sciscitatur princeps, an inter navigandum id actum? *Nequaquam, Domine*, respondit Hamzas, *sed dum in portu staret.* *A quibusnam?* inquit princeps. *A Latinis* dixit Hamzas; *Turci namque mandatis meis spretis e biremi exiluere: haustoque largiter vino tepentes, Ecclesiarum valvas revellere, tectaque deturbare cœperunt, vehementiusque opus urgent, dum Latini eis se opponunt.*

Hamzas cum Cyrico pacisci tur.

Edit. Paris. pag. 184.

Tumultus a Turcis ebriis excitatus, quo

triremis Turcica demersa, & multi Turci extincti.

Hamzas id ægre fert, & eum Chii placant.

Mitylenem redit Hamzas & a principe laute excipitur.

Mehemetes duris verbis Hamzam excipit.

pag. 185.

Plebs ergo infima turba, tumultuatim eos insecuta in biremem insilit, cujus pondere in latus alterum impulsa aquam admittit: & cum ebrii ad æquilibrium erigere nequirent, in profundum mersa est, omnesque penitus aquis obruti ac extincti fuere. Ad Hamzam Tyrannus dixit, *Quare de hoc casu non me monuisti?* respondit ille, *nolui molestiam tibi & animi ægritudinem afferre. Damnum enim rationibus meis solis nocet; biremis &, qui interierunt, servi mei erant; ad me quoque res cæteræ, quarum facta est jactura, pertinebant. Qua de causa ad te de istis retulissem Domine? Turci aliquot justè perierunt, omnes equidem obsequio corrupto morte plectendi.* Hactenus Hamzas respondit, & Tyrannus bellum atrox Chiis indixit. Prædictus vero Franciscus, qui pro tribunali principis stabat, ab eo interrogatus est, *Francisce, ubinam quadraginta nummum millia exstant?* (in ære enim principis tantæ pecuniæ nomine erat) *Abi, in posterum ære isto alieno solutus eris: jus tuum in me transfero, quod a Chiis in duplum damnatis, pretiumque sanguinis Turcorum repetam.* Continuo Franciscus Tyranni manum deosculatus, nomine, quo æri principis obnoxius erat, recepto exivit. Hamzas autem Callipoli pulsus, Attaliam Pamphyliæ, ut eam regeret missus est: Chiis vero atroci bello indicto, hostem se professus est Mehemetes.

Mehemetes Chiis bellum indicit, & Draperii jus in se transfert.

συρφετώδης οὖν ὄχλος καταδιώξας αὐτοὺς ἀπάντας ἐν τῇ διήρει εἰσιόντες, καὶ παρακλίναντες ἐν τῷ ἑνὶ μέρει τοῦ πλοίου, χυθεῖσα ἡ θάλασσα ἐντός· καὶ ὑπὸ τοῦ μέθης μὴ δυνάμενοι ζυγοστατῆσαι ταύτην κατεποντίσθη, καὶ ἄρδην πάντας ἀπέπνιξε. Τότε ὁ τύραννος λέγει τῷ Χαμζᾷ, καὶ διατί οὐκ εἴρηκάς μοι τὸ δρᾶμα; ὁ δὲ, οὐκ ἠθέλησα ἐν ἀθυμίᾳ μεταστκευάσαι σοι· καὶ γὰρ ἡ ζημία ἐν ἐμοὶ ἐμετρήθη, τὸ πλοῖον ἐμὸν, οἱ δοῦλοι οἱ πεπνιγότες ἐμοὶ, τὰ ἐν τῷ πλοίῳ πάντα ἐμά. τί εἶχον τοῦ ἀναγγεῖλαί σοι Κύριε; ἀπεπνίγησαν μέρος Τούρκων, καὶ πάντες ἦσαν ἔνοχοι θανάτου, καὶ δικαίως ἀπώλοντο. τότε Χαμζᾶς παύσας τὰς ἀποκρίσεις, ὁ τύραννος κατὰ τῆς Χίου μάχην ἄσπονδον ἐκήρυξεν· ὁ δὲ ῥηθεὶς Φραντζίσκος παραστὰς ἐν τῷ βήματι ἠρωτήθη παρὰ τοῦ τυράννου, ποῦ αἱ τεσσαράκοντα χιλιάδες τὰ νομίσματα, ὦ Φραντζίσκε; ἦν γὰρ χρεωστῶν ταῦτα πρὸς τὸν τύραννον. ὁ δὲ, ὕπαγε, ἔσο ἀπὸ νῦν τοῦ χρέους ἐλεύθερος. ἐγὼ γὰρ τοιοῦτος εἰμὶ ὡς ἐπὶ τὸ διπλοῦν ἀπαιτῆσαι τὸ ἐμὸν παρὰ τῶν Χίων, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ αἵματος τῶν Τούρκων. Ὁ μὲν Φραντζίσκος ἀσπασάμενος τὴν χεῖρα τοῦ τυράννου, καὶ λαβὼν ἔγγραφον ἀποφλητικὸν ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐξεβλήθη τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ ἐστάλη ἐν Ἀτταλείᾳ τῆς Παμφυλίας τοῦ ἡγεμονεύειν ἐκεῖ. κατὰ δὲ τῆς Χίου, ἐκήρυξεν ἔχθραν, καὶ μάχην ἄσπονδον.

CAPUT XLIV.

Lesbi princeps obit, Ducas Mehemetem vectigal ei soluturus abit. Coactus Lesbi princeps Mehemetem adit, & tributum consueto amplius promittit: Thasum insulam Mehemeti relinquit. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii Turcas de Piratarum adventu certiores facere tenentur. Genuæes maris præfectus litem Lesbi principi movet; & biremem unam sibi tradi petit. Phocæa nova Turcis dedita. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes, interim Phocæam veterem ei eripit.

Anno illo 6963. (Christi 1455.) Junii die trigesima Dorinus Gareluzus insulæ Lesbi princeps obiit: Augusti deinde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolim destinatus sum, ut tributa annua Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia trecenta viginti quinque solverem. hanc siquidem insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, stipulatus Tyrannus concesserat. Æni toparchæ Imbrum insulam possidendam quoque dedit tributum annuum duorum millium aureorum nummum pactus. Principem igitur adoraturus, ut mos est, adivi, ejusque manum deosculatus, coram ipso, donec pransus esset, sedi: quo demum salutatu recessi. Aureos nummos Veziris postridie numeravi; qui, solutione tributi facta, sic me interrogavere; *ut se Mitylenes princeps habet? bene valet?* respondi ego, *firma is valetudine utitur, vosque salutat.* Ipsi instant, *super sene totius insulæ domino rogamus.* Ad ista dixi, *diebus jam quadraginta obiit: qui vero nunc dominatur ante sex annos princeps renunciatus est. Cum enim fluxa ac infirma valetudine pater ut plu-*

Lesbi principis obitus. Ducas Adrianopolim accedit, tributa soluturus. 1455.

Edit Paris. pag. 136.

Æni toparcha

Sultani manum deosculatur Ducas.

Veziri de sene principe interrogant Ducam.

Ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ Ἰουνίου λ΄. τοῦ ,ϛϡξγ΄. τέθνηκεν ὁ ἡγεμὼν τῆς νήσου Λέσβου Δορῖνος ὁ Γατελοῦζος· καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Αὐγούστου ἐστάλθην ἐγὼ παρὰ τοῦ νέου ἡγεμόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Δομινίκου τοῦ Γατελούζου ἐν Ἀδριανουπόλει, τοῦ δοῦναι, τοὺς κατ' ἔτος διδομένους φόρους, τρισχίλια νομίσματα διὰ τὴν νῆσον Λέσβον, καὶ δισχίλια τριακόσια εἰκοσιπέντε διὰ τὴν νῆσον Λῆμνον. ἦν γὰρ παρὰ τοῦ τυράννου δοθεῖσα ἡ νῆσος αὕτη τῷ ἡγεμόνι Λέσβου, τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος τὸν γεγραμμένον φόρον. τῷ δὲ ἡγεμόνι Αἴνου τὴν νῆσον Ἴμβρον, τοῦ διδόναι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν αὐτὴν νῆσον χίλια διακόσια χρυσᾶ νομίσματα. ἐλθὼν οὖν καὶ κατὰ τὸ ἔθος προσκυνήσας τὸν ἡγεμόνα, ἀσπασάμενός τε τὴν χεῖρα, καὶ καθίσας ἐνώπιον μέχρις οὗ ἐβρώθη τὸ ἄριστον, καὶ προσκυνήσας ἀπῆλθον· ἐπὶ τὴν αὔριον δὲ λαβὼν τοὺς χρυσίνους ἦλθον καὶ παρέδωκα τούτους ἐν χερσὶ τῶν Βεζυρίδων. παραλαβόντες δὲ τοὺς φόρους, λέγουσιν ἐρωτῶντές με. πῶς ὁ ἡγεμὼν Μιτυλήνης; ἔχει καλῶς; ἐγὼ δὲ ἀπεκρινάμην, καλῶς ἔχει, καὶ ἀσπάζεται ὑμᾶς. οἱ δὲ, περὶ τοῦ γέροντος ἐρωτῶμεν τοῦ καθολικοῦ ἡγεμόνος· ἐγὼ δὲ πάλιν, ἐκεῖνος τέθνηκεν ε-

χει σήμερον ἡμέρας μ'. ὁ δὲ νῦν ἡγεμονεύων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἡγεμὼν πρὸ χρόνων ἓξ. καὶ γὰρ κλινήρης ὢν ὁ πατὴρ, καὶ κατάκοιτος ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ὃς καὶ ἦλθεν εἰς προσκύνησιν καὶ μίαν, καὶ δὶς, καὶ ἐν τῇ πόλει φέρων προσαγορεύσεις χαροποιοὺς τῷ μεγάλῳ ἡγεμόνι. εἰ δὲ εἶπον· ἄφες ἃ λέγεις, σήμερον ἐγεγόνει, καὶ ἵνα ἔστιν ἄλλως ἀληθινὸς ἡγεμὼν Λέσβου, πλὴν τοῦ ἐλθεῖν, καὶ λαβεῖν τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου ἡγεμόνος· ἄπιθι τοίνυν καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐλθέ. εἰ δ' ἄλλως γένηται, ἐκεῖνος οἶδε τὸ μέλλον· στραφεὶς δὲ ἐγὼ ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ λαβὼν τὸν ἡγεμόνα σὺν μεγικοῖς ἄρχουσι Λατίνοις τε, καὶ Ῥωμαίοις. ἀναθέντες εἰς Θεὸν τὰς ἐλπίδας ἐξήλθομεν τῆς νήσου, καὶ διαβάντες τὴν Χερρόνησον ἤλθομεν εἰς Ἀδριανοῦ. ὁ δὲ ἡγεμὼν τόπον ἐκ τόπου ἀμείβων διὰ τὴν πληγὴν τοῦ βουβῶνος, ἦν γὰρ τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Χερρονήσῳ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Θρᾴκῃ τοσαύτη λοιμώδης νόσος, ὡς ἀτάφους πολλοὺς ῥίπτεσθαι ἐν ταῖς τριόδοις. μαθόντες οὖν ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν τῇ Φιλιππουπόλει διάγει, καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῇ. εὑρόντες δὲ τὸν ἡγεμόνα πρὸ δύο ἡμέρας ἀπάραντα, ἦν γὰρ καὶ ἐκεῖ τὸ δεινὸν τῆς νόσου, καὶ πρὸς τὰ τῆς Σοφίας μέρη στρατεύοντα. καὶ ἡμεῖς ἀπὸ Φιλίππου ἀπάραντες, καὶ ὄρη δύσβατα διαβάντες, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἤλθομεν εἰς τινὰ κώμην Βουλγάρων Ἰζλατὴ καλουμένην. ἐκεῖ καὶ τὸ στρατόπεδον σὺν τῷ τυράννῳ* κατανοῶν ἦν. ἐλθόντες δὲ καὶ σὺν δώροις πλείστοις ἐμφανισθέντες τοῖς πατρικίοις, τῷ τε Μαχμοὺτ Πασίᾳ, καὶ τῷ Σεϊτῇ Ἀχμὰτ Πασίᾳ, τῇ ἐπαύριον τῷ ἡγεμόνι ἐμφανεῖς γεγόναμεν· καὶ ἀσπασάμενος ὁ Μιτυλήνης ἡγεμὼν τοῦ τυράννου τὴν χεῖρα, ἐξήλθομεν. τῇ ἐπαύριον δὲ διὰ τῶν πατρικίων μήνυμα ἐγεγόνει πρὸς τὸν ἡμέτερον ἡγεμόνα παρὰ τοῦ τυράννου, ὡς ὅτι τὴν νῆσον Θάσον βούλεται, καὶ αἰτεῖ ταύτην παρ' αὐτοῦ τὸ δωρήσασθαι. ὁ δὲ Λέσβου μὴ ἔχων τί τὸ ἀντειπεῖν, ἢ ἀλλῆσαι, τὴν νῆσον ἐδωρήσατο. τῇ δ' ἐπιούσῃ ἄλλο μήνυμα, ὅτι τοὺς φόρους, οὓς κατ' ἔτος ἐλάμβανε, βούλεται διπλασιάσαι. ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Μιτυλήνης ἐν τούτῳ δυσφορήσας ἀπελογήσατο, ὅτι εἰ καὶ τὴν Λέσβον ὅλην βούλεται λαβεῖν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν ἐστί. πλὴν ὃ αἰτεῖ ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δύναμιν ἐστί. πλὴν δέομαι κύριοί μου τοῦ δοῦναί μοι χεῖρα βοηθείας. τότε οἱ Μεσάζοντες παρακαλέσαντες τὸν τύραννον, ἐπρόσθηκεν ἕτερα χίλια νομίσματα, καὶ οὐ πλέον. ἦν γὰρ κατ' ἔτος πληρουμένη τρισχίλια νομίσματα, ἐγένοντο δὲ τετρακισχίλια. τότε ἐνέδυσαν αὐτὸν χρυσοϋφαντον στολὴν, καὶ ἡμᾶς συνεργά, καὶ ἐγγράφως ὁρκωμοσίας ποιήσαντες ἐξήλθομεν, καὶ δι' ἡμερῶν τρισκαίδεκα ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ κατηντήσαμεν, δοξάσαντες ἅπαντες τὸν λυτρωσάμενον ἡμᾶς Θεὸν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀλάστορος. Ὁ δὲ τύραννος, καθὼς προέφημεν, στόλον ἀπαρτίσας μικρὸν τριήρεις δέκα, καὶ διήρεις ἑτέρας δέκα, ἔτι ὄντων ἡμῶν ἐν Φιλιππουπόλει, ἔχων στρατηγὸν Γενούζην ὀνόματι νεανίαν εὐειδῆ, ὃν καὶ προεχειρίσατο ἔπαρχον Καλλιουπόλεως, καὶ μέγαν κονοσταῦλον τοῦ στόλου. καὶ ἀπάρας ἐξ Ἑλλησπόντου κατὰ τῆς Χίου ἔπλεεν. ἐλθὼν δὲ εἰς Τρῳάδα καὶ ἐκ τῆς Τρῳάδος ἀρξαμένου τὰ ἱστία πτερῶσαι, καὶ ἰδοὺ λαῖλαψ βαρὺς, καὶ ἦχος πνευμάτων πολύς. ἀνέμου βαρέος πνέοντος, καὶ τὴν θάλατταν ἀναμοχλεύοντος, καὶ βίας τοὺς ἐπιβάτας σὺν ταῖς ναυσὶν ἄλλην ὁδὸν τρέπειν κελευούσης, πέντε ἐκ τῶν εἴκοσι κατεποντίσθησαν, καὶ δύο ἐν ταῖς ἀκταῖς συνετρίβησαν· καὶ ὁ τοῦ κοντοσταύλου Γενούζη ναύκληρος δεινὸς ἐν τοιαύταις, καὶ τοσαύταις ταραχαῖς, καὶ κλυδωνισμοῖς τῆς θαλάσσης, ἦν γὰρ Λατῖνος Ἰσπανὸς τῷ γένει, πρύμναν ἀρύσας, καὶ τὸ ῥόθιον τῶν κυμάτων ἡμέρας τε, καὶ ἐπέχων

A *ximum decumberet, filio suo principatu sponte decessit; ab eoque tempore semel atque iterum principem magnum adoraturus, eique gratulaturus in urbem venit. Missa fac ista, loquiunt, hodie sic sit: necut Lesbi princeps appelletur, fieri potest, nisi postquam celsissimum principem adierit, & ab eo principatum impetraverit. Abi itaque & da operam ut illum huc conducas. Sin minus obtemperaverit novit ille quid futurum sit.* Reversus itaque Mitylenem, cum aliquot præcipuis viris Latinis & Romæis Lesbi principem adduxi. Spe nostra in Deum reposita ex insula solvimus, & Cherronesum emensi Adrianopolim pervenimus. At princeps ob grassantem pestem sedes subinde mutabat; quippe ista pestiferi morbi contagio Cherso- B neso & toti Thraciæ ita infesta erat, ut in triviis insepulta cadavera jacerent. Cum itaque principem Philippopoli morari comperissemus, eo contendimus; postquam vero illuc advenimus, ipsum ante biduum inde, ob vim morbi sævientem discessisse, & Sophiam versus movisse didicimus. Philippopoli itaque abeuntes montibus arduis ac asperis superatis, tridui itinere ad vicum quemdam Bulgarorum Izlati dictum, ubi Tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobiles & Satrapas Mahmutem, & Seidi Ahmetem Bassas plurima dona ostentantes convenimus; postridie coram Imperatore nos stitimus, cujus manum postquam deosculatus est Mitylenes princeps, subito ab eo exivimus. Sequenti die per Bassas suos Tyrannus principi no- C stro significat, se postulare, ut Thasus insula sibi dono detur. cui se verbis opponere aut contrastare cum nequiret Lesbi princeps, eam concessit. Postridie aliud ab eo affertur, poscere nimirum duplo amplius annuum tributum consueto sibi solvi. Hoc graviter ferens Mitylenæus respondit, *totam etiam Lesbum, si habere sibi voluerit, accipere ille potest: quæ vero a me poscit, vires ac facultates mea longe superant: Verumtamen Domini, ut me hoc in negotio juvetis, vos rogo.* Mesazontes Tyrannum hac de re admonent, & placant, ita ut solis mille nummis tributum auxerit; annua itaque pensio, quæ hactenus trium millium fuerat, ad quatuor millia aucta est. Vestem auro intextam ipsum, D nosque ejus domesticos ac comites sericas tum induerunt: conscriptis pactis sacramento mutuo firmatis discessimus, & die decimotertio in Lesbum, collaudantes Deum, qui ex manibus iniqui nos salvos eripuerat, pervenimus. Tyrannus, ut in superioribus dictum, dum Philippopoli morabamur, decem biremium totidemque triremium classem instruxerat, cui Genuzim formosum juvenem, Callipoleos quoque præfectura, ac Contostabuli magni dignitate auctum, præfecerat. Ille Hellesponto solvit & in Chium navigat; cum vero Troadis oris advectus vela dedisset ventis, turbine procelloso sonoroque circumvenitur. Ventis salo incassi, fluctusque intumescentis impetu ac E vehementia, vectores cum navibus cursum alio dirigere cogunt; e viginti navibus eversas quinque deprimunt; duæ insuper littoribus impactæ naufragio perierunt. Contostabli Genuzæ nauclerus navigandi peritus, hisce procellis ac maris insanientis agitationibus exercitus, Latinus quippe, genere Hispanus erat, puppi volutatis fluctibus obversa, eorum impetum paulatim ac opportune gubernaculo frangere, ac per aulum navigare;

Lesbi novum principem adire Sultanum debere Vesiti contendunt.

Lesbi princeps Sultanum adit.

Lesbi princeps Sultani manu deosculatur.

Thasum insulam Sultanus petit, & a Lesbio accipit.

Vectigal duplo majus a Lesbio petit Mahemetes.

Edit. Paris. pag. 187.

Triente tantum augetur.

Classis in Chium a Turcis missa. Genuzes Callipoleos gubernator, & archistrat. [illegible] seu Contostaulus classem regit.

Classis pars naufragio perit.

Chii deinde oram occidentalem Cycladasque insulas die illo prætervectus, sequenti nocte, reddita cælo tranquillitate, Chii oram orientalem mane legere; qua agnita, hymni & cantici Deo & prophetæ suo decantati, & gratiæ ab illis actæ. O divini judicii profunditas! in tanta maris agitatione, tamque æstuante salo, quare navis illa fluctibus absorpta non est? propter peccata equidem nostra Tyranni discipulus salvus evasit. Sola namque triremis, qua Genuzes vehebatur, a cæterarum cursu, quæ in portum Mitylenes integræ pervenerunt, aberrando sejuncta fuerat. Ibi sciscitantur ab incolis numquid de Duce suo comperissent. cumque illic conspectum non fuisse audiissent, valde commoti ac perturbati restant. Sub vesperam, velum, quod biremis esse putabatur, a Chii partibus in conspectum se dat.

Lesbii tenebantur piratas explorare, & eorum adventum notificare.

Mitylenæa erat a principis Lesbi fratre in Chium missa, ut speculaMetur explorareturque, num Catalanorum prædatoriæ naves ab occidente advenissent, de his deinceps Turcos, ut sibi rebusque suis providerent, caverentque, monituri. Jam ab initio Lesbii illiberali turpique servituti obnoxii, rem explorare, deque ea monere tenentur. Quod si de prædonum adventu certiores facere Turcos neglexerint: damnum, quantumcumque his inferatur, resarcire, illis onus incumbit: idque ab ipsis præstandum a Pergami fluvii ostio usque ad Assum urbem, quæ hodie Machramion appellatur. Postquam biremis in portum subiit, aliud velum procul conspicitur, ex cujus amplitudine & colorum varietate, classis præfectum adesse conjectantibus lætitia injecta est. Is demum in portum devehitur, & in terram exscensu facto, sub tentoriis a servis suis erectis, a jactatione & æstu maris se refecit.

Edit. Paris. pag. 188.

Contostaulus Genuzes a Lesbi principe humane exceptus, sceleste fraude litem ei movet.

Syr (id est Dominus) Nicolaus Gateluzus principis Lesbi frater apparato ad eum excipiendum convivio magno, ab arce ad Contostauli tentorium descendit; haudque diu illic moratus redit. Iratus tunc iniqui discipulus, fraudem ei hancce causam prætexendo struit. *Biremem*, inquit, *quam in hunc usque portum persecutus sum, & cuncta quæ ea vehuntur, mea esse assero.* (ea quidem illustris & e præcipuis Chiorum familiis fœmina advecta erat, magni pretii mundo muliebri ex auro argentoque secum allato.) *Illam, si Domini mei amicitiam colere vobis propositum est, mihi restituite. Quod si facere recusaveritis ad Amiram magnum jamjam scripturus sum.*

Biremem quique ea vehebantur, resque omnes sibi tradi postulat.

Recusant Chii.

Respondeunt Mitylenæi; *quas nectis causas, ignoramus; biremem in Chium propter alios usus nostros necessarios destinavimus; illa vero, de qua verba facis, fœmina nobilis multo jam tempore hic moratur;* Principis Mitylenes illa socrus erat, quam ab insula discessurus ille accersiverat, ut Dominæ filiæ suæ adesset, & levandæ solitudinis causa tempus cum ea ageret: remque ita se habere verissimum est.

Ad Sultanum Genuzes scribit.

His fide non adhibita Contostaulus, quæ sibi visa sunt, Amiræ scripsit; indeque solvit, & Phocæam novam appulit: nuncioque misso præcipuos viros, magistratumque loci, ut ad eum conveniant, monet; ut ipsi eum adituri processerant, antequam ab eo nuncius venisset. Illis Contostaulus Tyranni scripta mandata recitat, quibus ille, nisi arcem sponte dederent, omnibus servitutis jugum oppidique ruinam minitabatur.

Phocæa nova Turcis dedita & Genuensia direptæ facultates.

Oppidani attoniti, nulla ratione opposita aut respon-

A διὰ τὸ πηδαλίων χίζων, ἔπλει τῷ πελάγει. καὶ διαβὰς τὴν Χίον ἀπὸ τῶν ἑσπερίων, καὶ περάσας τὰς Κυκλάδας νήσους ἐν ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς εὐδίας γενομένης πρωῒ παραστάντες τὴν Χίον εἰς τὰ πρὸς ἕω, καὶ γνωρίσαντες ταύτην εἶναι τὴν νῆσον, χαριστηρίους ᾠδὰς ἀπέπεμψαν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ προφήτῃ αὐτῶν Μουχμέθ. ὦ Θεοῦ κριμάτων ἄβυσσος. ἐν τῷ τοσούτῳ κλύδωνι, καὶ τῇ βιαίᾳ ταραχῇ τῆς θαλάσσης πῶς οὐ κατεποντίσθη ἡ ναῦς; ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐσώθη ὁ μαθητὴς τοῦ τυράννου. ἦν γὰρ μόνη ἡ τριήρης ἡ ἐξορισθεῖσα τοῦ Γενούζα, αἱ δὲ λοιπαὶ διασωθεῖσαι κατέδυσαν ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. ἐρωτήσαντες δὲ περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς ἔμαθον ὅτι οὐκ ἐφάνη τοῖς B ἐκεῖσε μέρεσιν, ἐν ἀδημονίᾳ ἦσαν. τότε πρὸς ἑσπέραν ἤδη γενομένης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῶν τῆς Χίου μερῶν ἀνεφάνη ὡς διήρεως ἄρμενον, ἦν δὲ ἡ διήρης αὕτη τῆς Μιτυλήνης σταλεῖσα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῇ Χίῳ, τοῦ μαθεῖν εἰ ἄρα ἐκ τῶν ἑσπερίων ἦλθασι λῃστρικαὶ νῆες τῶν Κατελάνων, ἵνα δώσωσι γνῶσιν τοὺς γείτονας Τούρκους τοῦ φυλαχθῆναι. ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο τὸ μήνυμα, δουλεία ἀνελεύθερος τῶν Λεσβίων. ὅπως μὴ φθάσαντες δοῦναι λόγον τῆς ἐφόδου τῶν λῃστῶν, εἴ τις ἄρα ζημία γενήσεται ἐν τοῖς Τούρκοις, αὐτοὶ οἱ Λέσβιοι τὸ ἀνῆκον τοῖς Τούρκοις ἀποδώσουσι· τὰ δὲ ὅρια τῆς δουλείας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Περγάμου ἄχρι Ἀσσοπόλεως, ἣ νῦν καλεῖται Μαχράμιον. εἰσελθοῦ- C σα ἡ διήρης ἐν τῷ λιμένι, ἐξέθορε, καὶ ἕτερον ἄρμενον, καὶ ἰδόντες τὰ ἱστία εὐρύχωρα, καὶ κοκκινοβαφῆ, ὑπέλαβον τὸν στρατηγὸν εἶναι καὶ ἐχάρησαν. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ λιμένι, καὶ τένταν πήξαντες ἐν τῇ ξηρᾷ, ἐξῆλθε καὶ ἀνεπαύσατο ἐκ τοῦ πολλοῦ σάλου, καὶ κλύδωνος. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος Κὺρ Νικόλαος Γατελοῦζος ποιήσας δοχὴν μεγάλην, κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ κάστρου εἰς τὴν σκηνήν, καὶ μικρὸν καθίσας ἐπανῆλθε. Τότε ὁ τοῦ δολίου ἀλάστορος μαθητὴς ὀργισθεὶς, δόλον ῥάπτει κατ' αὐτοῦ λέγων· ὅτι ἡ διήρης, ἣν ἐγὼ καταδιώξας ἤλαυνον ἕως ὧδε ἐμὰ ὑπάρχει, αὐτή τε καὶ τὰ ἐν αὐτῇ. ὑπῆρχε γοῦν ἐντὸς ἐν αὐτῇ μία τῶν γυναικῶν ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου ἡ ἐνδοξοτέρα, ἔχουσα μεθ' αὐτῆς D κόσμον πολὺν χρυσοῦ τε, καὶ ἀργύρου. εἰ οὖν τοῦ ἐμοῦ κυρίου φίλοι ἐστὲ, ἀπόδοτε ταύτην ἐμοί. εἰ δὲ μήγε, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ γράφω ταῦτα τῷ μεγάλῳ Ἀμηρᾷ. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ οἴδαμεν ὃ λέγεις, καὶ γὰρ δι' ἑτέρας ἡμετέρας χρείας ἐστάλθη ἡ διήρης ἀφ' ἡμῶν ἐν Χίῳ. τὴν δὲ εὐγενίδα, ἣν σὺ λέγεις, πρὸ πολλοῦ ἐστὶν ὧδε. ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ὅτε ἔμελλεν ἐξελθεῖν, μετεκαλέσατο ταύτην τοῦ συνδιάγειν μετὰ τῆς κυρίας καὶ θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ γὰρ οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀκούσας ταῦτα, καὶ μὴ πιστεύσας γράφει πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν ἃ ἐβούλετο· καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Φώκαιαν ἔρχεται τὴν ἐπονομαζομένην νέαν, καὶ στέλλει πρὸς τοὺς ἄρχοντας, καὶ πρὸς τὸν πο- F δεστάτον τῆς χώρας μήνυμα τοῦ ἐξελθεῖν, καὶ συνεδρευθῆναι σὺν ἐκείνῳ. ἐκεῖνοι δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸ μήνυμα ἐξῆλθον, καὶ συνεδρεύθησαν· ὁ δὲ στρατηγὸς δείξας αὐτοῖς καὶ ἀναγνοὺς τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου, καὶ γὰρ ἦν γεγραμμένον ἐὰν οἰκειοθελῶς μὴ δώσωσι τὸ πολίχνιον πάντας ἄρδην αἰχμαλωτίσωσι, καὶ τὴν πόλιν κατασκάψωσιν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄνευ λόγου, ἢ ἀποκρίσεως προδόντες τὴν χώραν ἐντὸς εἰ-

σίεισαν καὶ τοὺς μὲν ἐμπόρους τῶν Γενουιτῶν τοὺς εὑρεθέντας ἐκεῖ τὰς πραγματείας ἀφεῖλον, αὐτοὺς δὲ ἐν ταῖς τριήρεσιν ἐνέβαλον. τοὺς δὲ πολίτας ἅπαντας καταγράψας, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ παιδίσκας ἐγγύς που ἑκατὸν ἀφελών, καὶ φύλακα τῷ πολιχνίῳ ἕνα τῶν Τούρκων ἐγκαταστήσας, καὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας τελέσας ἐκεῖ, ἐξῆλθασιν αἱ τριήρεις τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς, ͵ϛϡξδʹ. ἔτους. φθάσασαι δὲ αἱ τριήρεις ἐν Καλλιπόλει, καὶ μαθὼν ὁ στρατηγὸς, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγει, καὶ αὐτὸς ἱππεύσας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους σὺν τοῖς παισὶ λαβὼν ᾤχετο. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἰδὼν τοὺς ἐμπόρους, καὶ μαθὼν αὐτοὺς Γενουΐτας εἶναι ἐκέλευσε πραθῆναι. ὃ καὶ γέγονε. Ὁ ἡγεμὼν δὲ τῆς Λέσβου ἐλθὼν ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ αὐταδέλφου τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως ὁ στρατηγὸς ἐζήτει τὴν πενθερὰν αὐτοῦ, ὡς τῆς Χίου μίαν οὖσαν τῶν ἐκεῖ εὐγενίδων, καὶ τὰ ἑξῆς, στέλλει ἐμὲ ἀπολογησόμενον περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. ἐλθὼν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ διαλεχθεὶς ἐνώπιον τῶν Βεζυρίδων σὺν τῷ στρατηγῷ Γενούζῃ, καὶ εἰπὼν ἐνόρκως ἐγὼ τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν, καὶ ὁ Γενούζης ἐνόρκως τὸ πᾶν ψεῦδος, δεδικαίωτο ἐκεῖνος, καὶ κατεκρίθην ἐγώ. Κελεύει οὖν ὁ ἡγεμὼν ἓν τῶν δύο τοῦ ἑλέσθαι, ἢ δέκα χιλιάδας νομίσματα χρυσίου τῖσαι, ἢ μάχην γενέσθαι. ἐγὼ ἀνθιστάμενος τῇ τοσαύτῃ ἀδικίᾳ, αὐτὸς διὰ προστάγματος, τινὸς μὴ γνωσαντος, πέμψας ἕνα τῶν δούλων εἷλε Φώκαιαν τὴν παλαιὰν λεγομένην, ἥτις ὑπῆρχε τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου, Δεκεμβρίου μηνὸς κδʹ. τοῦ ͵ϛϡξδʹ. ἔτους. τότε μαθὼν ὁ τύραννος τὴν ἅλωσιν Φωκαίας ἀπέλυσεν ἐμὲ, καὶ τὴν δίκην κατέπαυσεν. ἀπάρας δὲ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τῇ κδʹ. τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς κατῆλθεν εἰς Αἶνον, καὶ ταύτην παρέλαβε, καὶ παῖδας, καὶ παιδίσκας λαβὼν ἐστράφη εἰς Ἀδριανούπολιν. ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Αἴνου ἦν διάγων τῷ τότε καιρῷ ἐν Σαμοθράκῃ τῇ νήσῳ.

so dato, Turcos intra mœnia accipiunt. Genuenses mercatores, qui illic negotiabantur, direptis eorum bonis ac opibus, triremibus impositi; oppidanorum omnium censa capita, pueri puellæque circiter centum abducti. Arcis custodiæ Turcus impositus: ibique diebus quindecim transactis, Novembris die xv. anni 6964. (Christi 1455) e portu triremes solverunt. Contostablus Callipolim appulsus Constantinopoli principem agere comperit. quare terrestri itinere captivis & pueris secum abductis eques eo proficiscitur. Mercatores isti, ubi principi Genuenses esse innotuerunt, ejus jussu vænière. At Lesbi princeps Mitylenem profectus, de iis quæ acciderant a fratre certior factus; utque socrus sua, utpote Chia nobilis, aliaque a Contostablo repetebantur: caussam suam apud Imperatorem ut agerem, me misit. Constantinopolim cum venissem apud Veziros caussam egi, & cum Contostablo Genuza litigavi; quæcumque attuleram vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter, etsi falsa ac ficta, juratus, quæ dixit, vera esse asseruit; secundum quem, me victo, vindiciæ datæ sunt. Alterum etiam e duobus Imperator eligendum proponit, aut aureorum nummorum decem millia solvere, aut, quod Lesbius inferetur, bello se parare. Tam alienæ ab æquo & bono injuriæ cum obsisterem, ipse omnibus insciis suorum satellitum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis Lesbii principis oppidum Decembris mensis xxiv. die anno mundi 6954. (Christi 1455.) occupavit. Captam Phocæam ubi rescivit Tyrannus absolutum me dimisit. Ipse Januarii die xxiv. Constantinopoli abiit, & ad Ænum movit; qua recepta, abductisque puerilis ætatis maribus ac fœminis, Adrianopolim contendit, per id tempus insula Samothrace Æni principe commorante.

1455. Christi.

Edit. Paris. pag. 189.

Genuenses Phocææ advecti & vænumdati.

Ducas adversus Genuzem pro Lesbi principe caussam coram Sultano agit, sed cadit.

Decem aureorum millia a Lesbio petit Mehemetes.

Phocæa vetus a Turcis occupata.

CAPUT XLV.

Chii bello petiti a Mehemete grandi ære pacem emunt. Lemnii Turcos advocant, eorumque princeps Nicolaus insula pellitur. Mehemetes Belogradum frustra obsidet. Callistus Papa triremes ad opes insularibus ferendas mittit. Catalani insulas occupant, & Lesbius in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Comanis & Usun-Hassane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Jedicula Constantinopoli constructum. Mehemetis in Moream profectio. Rezestanum Constantinopoli ædificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. ejus verba ad familiarem quemdam suum curiosum. Sinopes principem, & Trapezuntinum Imperatorem ditionibus spoliatos in Europam trajicit. A Vvalacho tributa petit, qui ea dare negat, ad se missos palo transfigit. Turcos Hamza duce ditionem suam invadentes cædit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemetes improspero successu in eum movet. Lesbum a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangulavat, repetit. In Lesbum transit Mehemetes, ad deditionem compellat, recedit, & obsidendæ Mitylenes onus Mahumeti Veziro imponit.

ΕΑΡΟΣ δὲ ἀρχομένου κελεύει ὁ τύραννος στόλον μέγαν γενέσθαι κατὰ τῆς Χίου. οἱ δὲ Χῖοι μαθόντες πέμπουσι πρέσβεις, καὶ πολλὰ καμόντες

Jam ver inierat, cum classem ingentem ad invadendum Chium instrui Tyrannus imperat. quare Chii bello se peti animadvertentes legatos destinant;

Mehemetes Chium invadere classe ad id instructa parat.

Edit. Parif. pag. 190.

qui, postquam longis disputationibus certatunt, tandem paciscuntur, damni biremis demersæ Turcorumque, qui simul perierant, præstandi causa, triginta millia aureorum solvere: annuumque tributum decem millium aureorum pendere; pace demum composita abierunt. Interea Lemnii principi suo Nicolao infensi, e præcipuis viris aliquos ad Tyrannum clam mittunt; qui eum rogarent, ut suorum aliquem regendæ insulæ præficeret. Conditione avide accepta, Eunucho Ismaeli Callipoleos & Chersonesi, post exactum inde Geuuzem Cariæque gubernandæ impositum, præfecto ac Contostablo hunc rerum statum declarat, jubetque ut in Lemnum triremibus naviget, & Hamzam insulæ secundum leges ex æquo & bono gubernandæ prætorem constituat. Dum hæc gerebantur, Lesbi principes biremem unam simulque navem armatis centum pluribusve instructas, quarum Johannes Fontaoa & Spinera Columbotus duces erant, mittit; mandatque, ut si exploratum habuerint Lemnios actorum suorum pœnitentia duci, leniter ac mansuete cum iis agant, colloquiis blandis, conditionibusque æquis in insulæ possessionem restituant. Sin minus id obtineri posset, fratrem suum Nicolaum, qui in vetere arce habitabat, secum assumerent, reverterenturque. Verum mandatis haud obsecuti, in terram armati excendunt, & hostiliter se gerunt. Lemnii itaque præter propter quingenti conscensis equis in fugam versos partim cædunt, partim ad littus insecuti, tam strenue fugientibus instant, ut in mare, quo hausti sunt, præcipites se dare cogerent: quadraginta insuper capti, cæteri, qui in biremi & navi remanserant, Nicolao secum abducto in Lesbum renavigant. Post triduum Lemnum appulit Ismael, Hamzamque novum præfectum advexit; & compertis, quæ nuper gesta erant, Lemnios laudat. Mense Majo anni 6964 (Christi 1456) Lesbios vinctos avehens Callipolim rediit. deque iis quæ in Lemno successerant Tyrannum certiorem facit, inque Lesbios & eorum principem ira incendit. Impræsens vero ad Belogradum ingenti exercitu, machinarumque apparatu maximo expugnandam conversis cogitationibus expeditionem suscipit. Hac urbe obsidione cincta, globisque lapideis everso muro, navigiisque sexaginta fluvii navigatione intercepta, oppugnatio eo processit, ut Turci eam ingressi prædas jam agerent. At supra memoratus Jancus eadem die superato fluvio urbem intravit, hostesque insecutus, plerisque eorum cæsis vel vulneratis, expulit. Eruptione etiam cum ingenti militum manu ex portis facta, tormentis omnibus potitur: & Turcorum maxima strage edita, ipso etiam Tyranno in femore vulnerato, intra urbem receptus Turcorum navigia demum incendit. Tyrannus contumeliam ac repulsam passus Adrianopolim remeat, bello se petiturum anno novo Belogradum minitatus; hæcce porro anni prædicti mense Julio gesta sunt. Sequente Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annuum pendit, solverem, missus sum. Eo numerato, quos Lemnii tamquam proditionis reos tradiderant, repetenti mihi negati: jubetque Tyrannus ipsos Adrianopoli carceribus inclusos capite plecti; dumque ad supplicium ducerentur, pœnitentia actus venumdari imperat, mille-

Chii grandi pecunia & annuo vectigali promisso se liberant.

Lemnii Turcos accersunt.

Contostaulus idem & Callipoleos gubernator Ismael.

Lesbi princeps fratri suo Nicolao opem fert.

Duces a Lesbio missi perperam mandata exequuntur.

Nicolaus Lemno rebelli in Lesbum fugit.

Christi 1456.

Expeditio Mehemetis ad oppugnandam Belogradum.

pag. 191.

Turci ad Belogradum cæduntur.

Ducas ad Mehemetem ut vectigal solveret missus.

Lesbii in Lemno capti veneunt.

A συνέθεντο δοῦναι ἕνεκα τῆς διήρεως καὶ τῶν σὺν αὐτῇ ἀπολωλότων Τούρκων χρυσίου νομίσματα τριάκοντα χιλιάδας, καὶ κατ' ἔτος φόρους δέκα χιλιάδας. ποιήσαντες οὖν εἰρήνην τάχα ἀπῆλθον. οἱ Λήμνιοι δὲ κακογνωμήσαντες κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Νικολάου, πέμπουσι κρύφα τινὰς τῶν ἀρχόντων, ζητοῦσαι παρὰ τοῦ τυράννου ἵνα τῶν δούλων αὐτοῦ, τὸν ἡγεμονεύειν τὴν νῆσον. ὁ δὲ προθύμως τὸν λόγον ἀκούσας μηνύει τῷ εὐνούχῳ Ἰσμαὴλ τότε ἐπάρχῳ ὄντι Καλλιπόλεως. ἦν γὰρ ὁ Γεωύζης ἐκβεβλημένος, καὶ τὴν ἐπαρχίαν Καρίας ἐπεστάτει. ὁ δὲ Ἰσμαὴλ ἀντεστήχθη Κοντοσαῦλος, καὶ ἔπαρχος ἐν Χερρονήσῳ. προστάττει οὖν τοῦ ἀπελθεῖν ἐν τῇ Λήμνῳ, σὺν τριήρεσι, καὶ παραδοῦναι τὴν νῆσον Χαμζᾷ τῷ δούλῳ, B τοῦ ἐπάρχειν καὶ διοικεῖν ἃ θέμις· ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ὁ ἡγεμὼν τῆς Λέσβου στείλας μίαν τῶν διήρεων αὐτοῦ, καὶ ναῦν σὺν ἀνδράσιν ἑκατόν, ἢ καὶ πλέον, ἔχοντας στρατηγοὺς Ἰωάννην Φοντάναν τινά, καὶ Σπινέταν Κηλημπόνην, ἀναθεὶς αὐτοῖς, ὡς εἰ ἴδωσι τοὺς Λημνίους μεταμεληθέντας εἰς ἃ πεπράχασιν, ἱλαρῶς πως εἰς αὐτοὺς βλέψωσι, καὶ διὰ γλυκέων ῥημάτων, καὶ συνθηκῶν πάλιν εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον ἐπαναστραφῆναι ποιήσωσιν· εἰ δὲ οὐ, λαβόντες τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον ἐπαναστρέψωσι, ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ παλαιοκάστρῳ αὐλιζόμενος. οἱ δὲ οὐχ οὕτω πεπράχασιν, ἀλλ' ἐξελθόντες σὺν ὅπλοις ἐμάχοντο. οἱ δὲ Λήμνιοι ἐξελθόντες ἔφιπποι ὡς πεντακόσιοι τούτους κατετροπώσαντο, καὶ τοὺς C μὲν κατέσφαξαν, τοὺς δὲ τῇ θαλάσσῃ καταδιώξαντες ἀπέπνιξαν, αὐτοχειρὶ δὲ ἕως τεσσαράκοντα ἔλαβον. οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ διήρει, καὶ τῇ νηῒ λαβόντες τὸν Νικόλαον εἰς Λέσβον ἀπῆλθον· καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς καὶ ὁ Ἰσμαὴλ ἐν τῇ Λήμνῳ ἄγων τὸν Χαμζᾶν τὸν νέον ἔπαρχον. μαθὼν δὲ τὰ γενόμενα ἐπῄνεσε τοὺς Λημνίους, τοὺς δὲ Λεσβίους λαβὼν δεσμίους, ἐστράφη εἰς Καλλιούπολιν Μαΐῳ μηνὶ τοῦ ςϡξδʹ. ἔτους. μηνύσας δὲ τῷ τυράννῳ τὰ συμβάντα ἐν Λήμνῳ, καὶ θυμοῦ πλησθεὶς κατὰ τοῦ Λέσβου, καὶ τοῦ ἡγεμόνος, αὐτὸς πρὸς Βελόγραδον ἔρχεται σὺν δυνάμει βαρείᾳ, καὶ μηχανικαῖς παρασκευαῖς πλείσταις. ἐλθὼν δὲ καὶ διὰ τῶν πετροβολισμῶν βαλὼν κάτω τὰ τείχη, ἔχων καὶ διὰ τοῦ ποτα- D μοῦ πλοῖα ἕως ξʹ, εἰς τοσοῦτον κατίσχυσε τὰ τοῦ πολέμου, ὡς καὶ ἐντὸς εἰσελθεῖν τοὺς Τούρκους, καὶ εἰς πραίδαν ἄρξασθαι. τότε ὁ Ἰάγγος, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, περάσας τὸν ποταμόν, ἦν γὰρ φθάσας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ εἰσελθών, καὶ καταδιώξας αὐτούς, τοὺς μὲν σφάττων τοὺς δὲ πλήττων ἐξήλασε τῆς πόλεως. ἐξελθὼν δὲ τῆς πύλης καὶ αὐτὸς σὺν στρατιώταις πλείστοις ἔλαβε τὴν πολεμικὴν πᾶσαν παρασκευήν. καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσας, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν τύραννον πληγῆναι ἐν τῷ μηρῷ, τέλος ἐν τῇ πόλει ὑπέστρεψε, καὶ τὰ πλοῖα τῶν Τούρκων πυρὶ παρέδωκε. ὁ δὲ τύραννος κατῃσχυμένος ὑποστρέψας ἐν Ἀδριανουπόλει, τὸ ἐπιὸν ἔτος ἠπείλει κατὰ τοῦ Βελογράδου στρατεῦσαι. ἦ- E σαν δὲ ταῦτα γενόμενα μηνὶ Ἰουλίῳ αὐτοῦ ἔτους. ἐν δὲ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ ἐπέμφθην ἐγὼ φέρων τὸ κατ' ἔτος διδόμενον τέλος παρὰ τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου. δοὺς δ' αὐτό, καὶ ζητήσας τούς, οὓς οἱ Λήμνιοι παρέδωκαν ὡς ἀπίστους, οὐκ ἠθέλησε δοῦναι. ἀλλὰ μᾶλλον ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆναι, ἦσαν γὰρ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐγκλειστοι· ὡς δὲ ἀπήγαγον αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, μεταμεληθεὶς ὁ τύραν-

τύραννος ἐκέλευσε πραθῆναι τούτους, καὶ ἠγοράσθησαν εἰς νομίσματα χίλια. ἐν δὲ τῷ ͵ϛϡξέ. ἔτει ἦλθασιν ἐκ τῆς Ῥώμης τριήρεις ἕνδεκα ἔχοντες ἀρχηγὸν πατριάρχην τῆς Ἀκυιλίας, πεμφθεῖσαι παρὰ τοῦ Πάπα Καλλίστου εἰς βοήθειαν τῶν νήσων τῶν πλησιαζόντων τοῖς Τούρκοις, οἷον Ῥόδον, Χίον, Λέσβον, Λῆμνον, Ἴμβρον, Σαμοθράκην, καὶ Θάσον, καταντήσασαι οὖν εἰς Ῥόδον, ὡς ὑπὸ τὸν Πάπαν τελοῦσαν, καὶ φόρους μὴ θελήσασαν δοῦναι τοῖς Τούρκοις. ἀπὸ δὲ Ῥόδου ἀπάραντες ἦλθασιν ἐν Χίῳ, αἰτοῦντες τοῦ μὴ δοῦναι φόρους τοῖς Τούρκοις, ἀλλὰ μάχην μᾶλλον ἑλέσθαι, οἱ δ' οὐκ ἐπείσθησαν. ὁμοίως καὶ ἐν Λέσβῳ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια. ἀπὸ δὲ Λέσβου ἀθροισθέντων τῶν Πάπα, τῶν Καταλάνων, καὶ ἑτέρων λῃστρικῶν πλοίων τὸν ἀριθμὸν ἕως μ'. ἀπήντησαν ἐν τῇ Λήμνῳ, καὶ παραλαβόντες τὴν νῆσον ἦλθασιν ἐν Σαμοθράκῃ, καὶ λαβόντες καὶ ταύτην εἰς Θάσον ἐγένοντο. καὶ φύλακας ἐνθέντες ἐν ταῖς νήσοις, καὶ καλῶς ἀσφαλίσαντες εἰς Ῥόδον ὑπέστρεψαν· τότε ὁ τύραννος μαθὼν τὰ γενόμενα τὴν πᾶσαν αἰτίαν τῷ ἡγεμόνι τῆς Λέσβου κατέγραψε, καὶ δὴ μάχην κρατερὰν ἐνστήσας κατ' αὐτοῦ, στόλον ἀπαρτίζει βαρὺν, καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ πέμπει τοῦτον ἐν Λέσβῳ, ἔχων ἀρχηγὸν τὸν Ἰσμαήλ. καὶ δὴ εἰς Μήθυμναν ἐλθὼν, καὶ πολλὰς μεθόδους, καὶ μηχανικὰς πράξεις διά τε πετροβολισμῶν καὶ κλίμακας, καὶ τειχορυχίας ἐμπράξας οὐδὲν ὠνήσατο, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πολλοὺς ἀπεβάλλετο τῶν οἰκείων καὶ οὕτως ὑπέστρεψεν ἄπρακτος. ἐν δὲ τῷ ͵ϛϡξϛ'. ἔτει στέλλει πρὸς τοὺς δεσπότας Πελοποννήσου δοῦλον ἕνα, δι' ὁρισμοῦ φρικώδεις διαλαμβάνων· πῶς ὑμεῖς οἰκειοθελῶς ὑπεσχέθητε τοῦ δοῦναί μοι φόρους κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας δέκα, νῦν δὲ ὁρῶ ὑμᾶς καταφρονοῦντάς με, καὶ τῶν συνθηκῶν ἀμελήσαντες. ἐκ τῶν δύο οὖν ἕλεσθε τὸ κρεῖττον, ἢ τὰ χρεωστούμενα πληρώσατε, καὶ ἔσται ἀγάπη ἐν μέσῳ ἡμῶν, καὶ ὑμῶν, ἢ ταχέως ἐξέλθετε ἀφέντες τὸν τόπον ἐν τῇ ἐμῇ δεσποτείᾳ. καὶ γὰρ ἦσαν χρεωστοῦντες τριῶν ἐτῶν τέλος. ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ ἐστάλησαν ἀποκρισιάριοι παρὰ τῶν Κομάνων. παρὰ τοῦ δεσπόζοντος τὰ μέρη τῆς Ἀρμενίας, καὶ γειτνιάζοντος τοῖς Κόλχοις Οὐζουν Χασὰν αἰτοῦν παρ' αὐτοῦ τινὰ περιφρονήσεως πράγματα. λέγων κεχρεωστῆσθαι αὐτῷ τέλος ἐπέκεινα ἐτῶν ξ'. τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος χίλια σαγίσματα διὰ τοὺς ἵππους αὐτοῦ, καὶ χίλια ταπήτια, καὶ χίλια κεφαλοδέσμια, ἅτινα ἔταξε τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος ὁ πάππος αὐτοῦ πρὸς τὸν πάππον ἐκείνου. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, κἀγὼ τῷ ἐπερχομένῳ ἔτει κομίσω ταῦτα σὺν ἐμοὶ, καὶ ἀποδώσω τὸ χρέος. Ὁ δὲ τύραννος τῷ χειμῶνι ἐκείνῳ ἤρξατο οἰκοδομεῖν, πρὸς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως τὸ καλούμενον χρυσεία πύλη, πολίχνιον, τὸ ὁ Ἰωάννης ὁ γέρων ὁ βασιλεὺς ἐβουλήθη τοῦ κτίσαι. καὶ ὁ Παγιαζὴτ ὁ τοῦ τυράννου πάππος ἐκώλυσεν αὐτόν. τοῦ δὲ ἔαρος ἤδη ἐλθόντος, καὶ εἰς ἓν τὰς δυνάμεις ἀθροίσαντος ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὥρμησε, καὶ πρῶτον Κόρινθον ἔσχεν ἄνευ πολέμου. μαθόντες οὖν οἱ δεσπόται τὸ γεγονὸς, ὁ μὲν Θωμᾶς πρὸς Ἰταλίαν ἐχώρησε σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις. ὁ δὲ Δημήτριος, παρεδόθη ἑκὼν, καὶ προσεκύνησε τῷ τυράννῳ. παραλαβὼν οὖν πᾶσαν Πελοπόννησον, καὶ ἐγκαταστήσας ἀρχηγοὺς, καὶ ἡγεμόνας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ὥρμησε, φέρων μετ' αὐτοῦ πανοικὶ τὸν Δημήτριον, ἄγων σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς τοῦ παλατίου, καὶ τοὺς λογάδας, καὶ εὐτυχεῖς πάσης Ἀχαΐας, Λακεδαιμονίας, καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν. τοὺς δὲ τῶν Ἀλβανῶν πρωτάρχοντας πάντας κατέσφαξε, οὐκ ἄλλο τῶν πολιχνίων ἐάσας πλὴν Μονεμβασίας, καὶ τοῦτο ἄκων, καὶ μὴ βουλόμενος. τῆς δὲ διὰ θαλάσ-

que nummis vænire. Anno 6965 (Christi 1457) triremes undecim a Papa Callisto missæ, cujus classis prætor erat Aquileæ Patriarcha, Roma advenerunt; insulis Turcorum ditioni adjacentibus Rhodo, Chio, Lesbo, Lemno, Imbro, Samothracæ & Thaso opem laturæ. Rhodum, quod Papæ subdita, nec Turcis tributa pendere pacta esset, primum appulsi, in Chium inde navigant; hortanturque ne Turcis vectigal pendere, sed bello potius experiri velint; quibus Chii haud paruere. Lesbum pariter advecti eamdem ad incolas orationem habuere, similemque responsum ab iis tulere. Cum e Lesbo solvissent Papæ triremes, Catalanorum aliorumque piratarum navibus adjunctis, quadraginta simul Lemnum appellunt, insulaque potiti Samothracem navigant; eaque capta Thasum feruntur. Præsidiis validis hos insulas muniunt firmaruntque, & Rhodum deinceps redierunt. At Tyrannus eorum gnarus, Lesbique principem auctorem suspicatus, atrox bellum in eum movere destinans, classem ingentem apparat; eamque mense Augusto in Lesbum Ismaele duce mittit. Is ergo Methymnam cum devenisset, multis artibus, machinis tormentisque muros tentasset, scalis etiam admotis, ductisque cuniculis; re impropere gesta ac infecta, multis etiam suorum amissis pedem retulit. Anno 6966 (Christi 1457) ad Peloponesi Despotas satellitem unum cum horrendis mandatis destinat. *Quo animo decem millium nummorum vectigal annuum sponte polliciti mihi estis: cum nunc me a vobis sperni, pactaque negligi videam? Alterutrum, quod vobis potius fuerit, eligite; vel soluto mihi vectigali* (cujus triennii integri pensiones debeantur) *amicitia & pax inter nos stabiles sint, vel locis, quæ occupatis, mihi decedite.* Eodem etiam anno a Comanis ad Mehemetem Apocrisiarii, atque ab Usun-Hasane Armeniæ partibus Colchidi finitimis imperante, res quasdam viles, nulliusque pretii flagitantes venere. Ipsi enim afferebant deberi sibi sexaginta annorum pluriumve stipendia, quæ singulis annis Mehemetis avus Usun-Hasanis avo solvi præceperat, mille nimirum equis insternendis stragula, mille tapetes, totidemque mitrarum redimicula. Respondit illis Mehemetes: *secuti redite, anno proximo mecum illa afferam, & debitum solvam.* Per illam hyemem in extrema urbis parte, ad Auream portam appellata, arcem construere cœpit Tyrannus. Quam Johannes senior olim conditurus, a Bajazite Tyranni abavo vetitus est. Vere autem jam ineunte, contractis simul copiis in Peloponesum movit. Corinthus citra belli discrimen ab eo deditione recepta. De iis quæ gerebantur certiores facti Despotæ, alter, Thomas nimirum, Italiam cum uxore & liberis petit: alter, Demetrius Tyranno sponte se permisit, & eum veneratus est. Tota ergo Peloponeso subacta eique præfectis impositis Adrianopolim revertitur, Demetriumque cum tota ejus domo, cæterosque palatii officiales secum abducit; Eximios quoque ac divites viros ex Achaja, Lacedæmone aliisque provinciis transfert. At Albanorum proceres ac præcipuos interfecit: nec aliam arcem integram præter Monembasiam, etiamque invitus, reliquit. Maritima autem expeditione suscepta, missis in Ægeum mare & Cycladas in-

1457. Triremes mittit Papa Callistus insulis auxilia ferentes.

Turcis ne vectigalia solvant Christianos hortantur.

Insulas aliquot occupat classis occidentalium.

Suspectum sibi Lesbium Mehemetes bello petit sed frustra.

Cum minis atrocibus a Despotis Peloponesi vectigal repetit.

Edit. Parif. pag. 192.

A Comanis & Usun-Hasane legati ad Mehemetem veniunt.

Castrum Heptaculades seu Jedi-culi a Mahemete exstructum. c. 58.

In Moream movet Mehemetes, & magnates in alias regiones transfert.

Albanos occidit.

Juventus ex Peloponeso translata, & familiæ integræ Constantinopolim deductæ.

sulas adversus hostes biremibus triremibusque circiter centum octoginta, cum nihil profecisset, ex Peloponeso familias bis mille, totidemque pueros transportat. hi quidem militiæ tyronibus adscripti; familiis pars urbis Constantinopoleos habitanda concessa. Hiemem ipse partim Adrianopoli partim Constantinop. transegit, navemque ingentis magnitudinis fabricari curavit. In urbe etiam theatrum extruxit, quod vestium forum, Persice vero Bezestan, appellatur.

Bezestan ædificatum Constantinopoli 1461.

In Asiam trajicit Mehemetes.

Anno 6969 (Christi 1461) Classem biremium triremiumque circiter ducentarum naviumque decem apparavit, Labente vere fretum ipse transvectus Prusam Bithyniæ venit, cunctis consilii ejus ignaris; circa quod mirabile quoddam referam.

Secretum principis inquirendi Doctori, quid Mehemetes responderit.

Doctor legis ipsius, qui & judex judicum eo tempore erat, familiaritati, quæ ipsi cum Principe intercedebat, reverentiæ etiam ab eo sibi exhibitæ confisus, cum solus ei adesset, audacter sciscitatur: *Domine hunc exercitum terra marique instructum, quo movere jubes?* Ille subiratus cum intuetur, dixitque: *Heus tu hoc a me disce, si mihi constaret barbæ meæ pilum unum arcani mei conscium esse, avulsum, eum igne me crematurum*; tam dissimulatus ac iracundus natura ipse erat.

Edit. Paris. pag 193.

Ad Mehemetis profectionem universi maris accolæ & insulares trepidant.

Hujus expeditionis fama, non solum qui Lycostomium incolunt Walachi, sed & Caphatini, Trapezuntii, Sinopenses, & Ægæi maris insulæ, Rhodus parvæque ei circumjectæ terrori erant. Chios etiam & Lesbos, quamvis vectigales, ejus inconstantem ac levem animum reformidabant.

Sinopensem Principem invadit, & spoliat.

Princeps Bithyniam discedens Ancyram Galatiæ petit, ubi castra cum posuisset, Sinopes Principis filius cum donis quamplurimis ad eum a patre missus, servili habitu ac more venerabundus adit. Humane ac comiter a Principe susceptus, quæcumque patri suo ab illo asserenda erant, nuncii munus ipse apud parentem obiturus audivit; quæ ejusmodi fuere: *Patri tuo nuncia Sinopem mihi dedi valde me cupere: quã si sponte, nec vi coactus, decesserit, Philippopoleos præfecturam ipsi gratificatus donabo. quod si parere recusaverit; brevi accedam.* Classis interea Pontico mari Sinopem advenit. Filius Ismaelis Sinopes Principis ad patrem quoque profectus Tyranni verba omnia retulit. Classem vero Sinopem appulsam esse Tyrannus certior factus, terrestri quoque itinere eo contendit. Ismael animi anceps, opis ac consilii egenus, Sinope in occursum ejus egreditur, ac submisse adorat. a Tyranno comiter benigneque susceptus, jussusque omnes thesauros suos auferre, equos, mulos, camelos cæteraque asportare, quæcunque in horreis & penu habebat; omnesque de illis quidquam contrectare vetiti.

Sinopes res constituit, & Prætorem præficit Mehemetes.

Rebus ergo Sinopensibus recte constitutis, Prætore urbi uno mancipiorum suorum imposito, Armeniæ interiora petit.

Usun-Hasan in montes aufugit.

Interea prædictus Princeps Usun-Hasan Persidis fines montanos cum suis occupaverat, viribusque inferior, quam ut acie concurrere cum tyranno posset, illic tempus transigebat.

Phasim superat Mehemetes.

Peragrata Armenia, Phasique flumine superato regiones quasdam debellavit ille: alias cum subigere non potuisset, transcurrit: montem Caucasum multo labore, cibariorum & necessariorum penuria artatus superavit, Colchosque devenit.

Colchos & Trapezuntem venit.

Trapezuntem cum accessisset illius Imperatori per nuncium

A σας τῶν τριήρεων πρὸς ἐχθροὺς εἰσβολὴν, ἐν Αἰγαίῳ πελάγει διὰ τῶν Κυκλάδων νήσων ἔστειλε τὸν ἀριθμὸν ὡς ρπʹ, διήρεις καὶ τριήρεις μηδὲν ὠφεληθέντας, μετοικίσας ἐκ τῆς Πελοποννήσου φαμιλίας δισχιλίας ἅπαν, καὶ παῖδας ἰσαρίθμους. τοὺς μὲν παῖδας εἰς νεόλεκτον στρατὸν κατεγράψατο, τὰς δὲ οἰκίας ἐν τῷ τῆς πόλεως μέρει κατέθετο. αὐτὸς οὖν τὸν χειμῶνα ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ Κωνσταντινουπόλει διῆγε πήξας ναῦν ὑπερμεγέθη· καὶ δομήσας θέατρον ἐν τῇ πόλει, ὃ καὶ βεστιοπρατήριον λέγεται, καὶ Περσιστὶ Πεζεστάνιον ὀνομάζεται· ἐν δὲ τῷ ͵ϛϡξθʹ ἔτει ἐποίησε στόλον τριήρεων καὶ διήρεων μέχρι τῶν σʹ, καὶ νῆας ιʹ. αὐτὸς δὲ τῷ ἔαρι τὸν πορθμὸν διαβὰς ἦλθεν εἰς Προῦσαν τῆς Βιθυνίας, μὴ ἐπισταμένου τινὸς, μηδὲ νοήσαντος τὴν βουλήν· εἴπω καί τι

B παράδοξον. Ὁ νομοδιδάσκαλος αὐτοῦ, ὃς καὶ κριτὴς κριτῶν ὑπῆρχε τῷ τότε καιρῷ, θαρρήσας ὡς πρὸς τὴν πλησιότητα ἣν εἶχε πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ ὁ ἡγεμὼν πάλιν ὡς πρὸς τὴν εὐλάβειαν ἣν ἐδείκνυε πρὸς τὸν διδάσκαλον, τολμήσας λέγει τῷ ἡγεμόνι ἔτι ὄντων αὐτῶν κατὰ μόνας· Κύριε, τὴν παράταξιν ταύτην τὴν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης ἑτοιμασθεῖσαν ποῦ κελεύεις φέρεσθαι; ὁ δὲ ὀργίλως πῶς ἐμβλέψας εἰς αὐτὸν ἔφη· Ἴθι, ὦ οὗτος, εἰ ᾔδειν ὅτι ἐκ τοῦ πώγωνός μου τριχῶν θρὶξ μία ἀπελάβετό μου τὸ μυστήριον, ἀποσπάσας ἂν αὐτὴν πυρὶ παρέδωκα. Τοσοῦτον κρυψίνους ὁ ἀνὴρ καὶ ὀργίλος. φοβηθέντες πάντες οἱ οἰκοῦντες ἔν τε τῷ Λυκοστομίῳ Βλάχοι. ἀλλὰ δὴ καὶ Καφᾶς, Τραπεζοῦς, καὶ οἱ Σινωπεῖς, αἵ τε νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελά-

C γους, Ῥόδος καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς νησίδια, Χίος καὶ Λέσβος, εἰ καὶ τελοῦντες ἦσαν, ἀλλὰ τὴν ἀκαταστασίαν αὐτοῦ γινώσκοντες ἐτρόμαξαν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπάρας ἀπὸ Βιθυνίας ἦλθεν εἰς Ἄγκυραν τῆς Γαλατίας, κἀκεῖ τὰς σκηνὰς πήξας, ὁ τῆς Σινώπεως ἡγεμὼν στείλας τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ πλείστης δωροφορίας, καὶ προϋπαντήσας αὐτῷ δουλικῶς προσεκύνησεν. Ὁ δὲ ὑπεδέξατο τοῦτον ἀσμένως, καὶ τὰ τῷ ἰδίῳ πατρὶ μου ῥηθησόμενα τούτῳ ἀπήγγειλε, καὶ αὐτὸν ὡς ἄγγελον τῶν ῥηθησομένων πάντα κατεῖπε, λέγων· ἀνάγγειλον τῷ πατρί σου, ὅτι τὴν Σινώπην βούλομαι, καὶ εἰ μὲν ταύτην ἐλευθέρως παράσχοι, κἀγὼ χαριέντως ἀνταποδίδω αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Φιλιππουπόλεως. εἰ δὲ οὐ, ἔρχομαι ταχύ. ὁ δὲ στόλος διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Ποντικῆς ἔφθασεν

D ἐν Σινώπῃ. ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἰσμαὴλ ἡγεμόνος τῆς Σινώπης ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ τυράννου. Τύραννος δὲ μαθὼν τὴν ἀνάβασιν τοῦ στόλου γεγονυῖαν ἐν Σινώπῃ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς εἰς αὐτὴν ὥδευεν· ὁ δ' Ἰσμαὴλ ἀπορήσας ἐξῆλθε τῆς Σινώπης, καὶ προϋπαντήσας αὐτῷ, καὶ δουλικῶς προσκυνήσας. ἀσπασίως αὐτὸν ὁ τύραννος ὑπεδέξατο, κελεύσας πάντας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ ἵππους, καὶ ἡμιόνους, καὶ καμήλους, καὶ ἄλλο εἴ τι ἐν τοῖς αὐτοῦ ταμείοις ἐκέκτητο, καὶ μὴ προσψαῦσαί τις τι τῶν αὐτοῦ. τὴν Σινώπην οὖν καλῶς ἐγκαταστήσας, καὶ ἡγεμόνα ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ χειροτονήσας, αὐτὸς εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ἐνδότερα ἐχώρει. ὁ δὲ προρρηθεὶς Οὐζοὺν Χασὰν ἡγεμὼν εἰς τὰ τῆς

E Περσίδος ἔσχατα ἐπάνω ὀρέων σὺν τοῖς αὐτοῦ διέτριβε, μὴ ἔχων ἰσχὺν καταπροσωπῆσαι τῷ τυράννῳ. περάσας δὲ τὴν Ἀρμενίαν, καὶ διαβὰς τὸν Φᾶσιν ποταμὸν, χώρας τὰς μὲν εἷλε, τὰς δὲ οὐ δυνηθεὶς παρέδραμε, καὶ τὰ Καυκάσια ὄρη μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου καὶ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγκαίων ἀναβὰς ἀπῆλθεν εἰς Κόλχους. καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα ἀπελθὼν πέμπει τῷ βασιλεῖ Τραπεζοῦντος ἵνα τῶν δύο ἑλέσθαι τὸ κρεῖττον. ἢ παραδοῦναι τὴν βασιλείαν τῷ

τυράννῳ, ἄνευ ζημίας αὐτοῦ τινὸς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ θησαυρῶν, ἀργύρου, χρυσοῦ, χαλκοῦ, ϗ παντοίου εἴδους ἄλλου, δούλων τε ϗ δουλίδων, ϗ πάσης ἄλλης κινητῆς ὑποστάσεως. ἢ σὺν τῇ βασιλείᾳ, ϗ ταῦτα πάντα, ϗ τὴν ζωὴν ἀφαιρεθῆναι. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἐξελθὼν πανοικὶ προσεκύνησεν. ἦν γὰρ ὁ στόλος πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀπάρας ἀπὸ Σινώπης εἰς Τραπεζοῦντα, ἀλλὰ καὶ πολεμῶν καθ᾽ ἑκάστην οὐδὲν ἤνυσε, ἕως ὁ τύραννος διὰ ξηρᾶς κατέλαβεν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις προσεκύνησεν. ἦν δὲ οὗτος Δαβὶδ ὁ Κομνηνὸς, υἱὸς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ϗ ἀδελφὸς Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ προβεβασιλευκότος· στείλας δὲ αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει σὺν τῇ τριήρεσι παγγενεὶ μετ᾽* ἑτέρους, θείους, ϗ ἀνεψιοὺς αὐτοῦ, ϗ σὺν τοῖς ἄρχουσι, ϗ εὐγενέσι τοῦ παλατίου· φέρων ὁ καθεὶς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ἄνευ τῶν ἀκινήτων. αὐτὸς δὲ τὰ τῆς Τραπεζοῦντος καλῶς διοικήσας ἐπανέστρεψε χρόνον τέλειον πληρώσας εἰς τὴν ἀποδημίαν αὐτήν. ἐν δὲ τῷ ,ϛϡξ. πέμπει πρὸς τὸν Βοϊβόδα Βλαχίας ἀποκρισιάριον μηνύων αὐτῷ τοῦ ἐλθεῖν ἐν τάχει εἰς προσκύνησιν, ἔχων καὶ φέρων σὺν αὐτῷ παῖδας φ΄, ϗ τὸ κατ᾽ ἔτος διδόμενον τέλος, ἤγουν χρυσίνους χιλιάδας δέκα. αὐτὸς δὲ ἀπεκρίνατο τοὺς μὲν χρυσίνους ἑτοίμους ἔχει τοῦ δοῦναι, τοὺς δὲ παῖδας οὐ δύναται, τὸ δὲ αὐτὸς εἰς προσκύνησιν ϗ τοῦτο ἀδυνατώτερον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος ἠγριώθη, καὶ στείλας ἕνα τῶν ἐπιφανῶν σὺν ἑνὶ τῶν γραμματέων αὐτοῦ εἶπεν. ἀγάγετέ μοι τοὺς φόρους ϗ περὶ τῶν λοιπῶν ἐγὼ σκέψομαι. οἱ δὲ ἐλθόντες, καὶ τῷ Βλάχῳ τὰ μηνυθέντα δηλώσαντες, πρῶτον αὐτοὺς ἐν πάλοις καθίστησι, θάνατον ἀπάνθρωπον, ὀδυνηρὸν, ϗ ἀσχήμονα. εἶτα περάσας σὺν δυνάμει κατέδραμεν ἐν τοῖς μέρεσι Δύστρας, ϗ πολὺν λαὸν συρφετώδη λαβὼν ἐν Βλαχίᾳ περάσας, πάντας τὸν αὐτὸν θάνατον τῶν πάλων τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐξεμέτρησε. ϗ τῶν ἄκρων ἐκείνων εἷς ἀρχηγὸς τοῦ τυράννου, θέλων δεῖξαι ἀριστείαν τινὰ περάσας εἰς Βλαχίαν σὺν χιλιάσι δέκα Τούρκων, ϗ συμβαλὼν αὐτοῖς ὁ Βλάχος, οὓς μὲν ἐν πολέμῳ ἀπέκτεινας ἔκτεινε, οὓς δὲ ζῶντας ἠγρεύσεν, πάντας τῷ τοῦ πάλου θανάτῳ, ϗ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Χαμζὰν πικρῶς κατεδίκασε. τοῦτον ἰδὼν ὁ τύραννος καὶ πλήρης σκοτοδινίας, ϗ ζάλης τυχὼν, ἁπανταχοῦ συναθροίσας δύναμιν ὑπὲρ τὰς ρν΄. χιλιάδας. τῷ καιρῷ τοῦ ἔαρος ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ ἦλθεν εἰς Δάνουβιν, ἀφεὶς τὰς σκηνὰς πήξας, ἔστη ἕως οὗ πᾶσα ἡ δύναμις εἰς ἓν σῶμα γένηται. ὁ δὲ Βλάχος ϗ αὐτὸς πάντας τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν εἰς κλεισούρας ϗ δενδρώδεις τόπους μετοικίσας, καὶ τοὺς κάμπους ἐρήμους ἀφεὶς, ϗ ζώων παντοίων τὰ γένη ἐν τοῖς ἐνδοτέροις ἐλάσας ὁρίοις τοῖς πρὸς Ἀλανοὺς ϗ Οὔννους, αὐτὸς ἐν ὀχυροῖς ἄλσεσι, ϗ δάσεσι τόποις σὺν τῇ ὑπ᾽ αὐτὸν στρατιᾷ διημέρευεν. Ὁ δὲ τύραννος περάσας τὸν Δάνουβιν ϗ ἐπέκεινα ζ΄. ἡμερῶν τόπον ἀνύσας, οὐχ εὗρε τὸ σύνολον ἢ ἄνθρωπον ἢ ζῶον τὸ τυχὸν, ἢ τῶν βρωσίμων τι, ἢ ποτίμων. φθάσας οὖν ἐν τινὶ τόπῳ λιβαδιαίῳ, ϗ εὐθέτῳ, ὁρᾷ πάλους πεφυτευμένους μυριάκις, βρίθοντας

horum alterum, quod melius sibi æstimatione metietur, eligendum proponit. Vel se salvo, omnibus thesauris suis argenti, auri, æris, cæterarumque rerum, servis etiam & ancillis, omnique alia supellectile integris, Imperium Tyranno relinquere; vel cum Imperio ista omnia cum vita amittere. His auditis Imperator urbe exit, illumque adorat. Classis equidem multis jam diebus Synope solverat, & Trapezuntem appulsa quotidianis præliis urbem frustra tentaverat, donec Tyrannus terrestri profectione eo venisset. Urbe itaque Imperator uxore, ac liberis comitantibus excessit, & illum veneratus est. David Comnenus appellabatur, Alexii Comneni filius, Joannis decessoris sui frater; cum tota gente sua socetis, avunculis & nepotibus suis cumque palatii nobilibus & proceribus, singulis supellectilem suam secum auferentibus, immobilibus bonis relictis, Constantinopolim triremibus vectus est. Mehemetes Trapezuntis rebus rite compositis, anno solido in illa expeditione transacto, reversus est. Anno 6070. (Christi 1462.) Walachiæ Vaivodæ per Apocrisiarium injungit, ut ad se venerandum prompte ac diligenter accedat, adolescentes quingentos adducat, annuumque tributum aureorum nummorum decem millia efferat. Respondet Walachus se nummos aureos solvendo paratos habere, adolescentes vero tradere non posse: impossibili porro propius esse, ut ipse ad adorandum abeat. His auditis, Tyrannus exasperatus, illustrium procerum quemdam comite adjuncto Secretario destinat, mandatque ut tributum afferant, cæteris se prospecturum esse. Isti cum in Walachiam pervenissent, quæ in mandatis habebant, Vaivodæ nunciant. At ille comprehensos mortis inhumano, acerbo turpique genere, palo per anum transfixos affecit. Superato deinde Danubio copiis secum ductis in Dystræ regionem excurrit, turbamque infimæ plebis captivam in Walachiam trajecit; quos omnes eodem mortis genere, pali transfixione plecti jussit. Finibus illis a Tyranno quidam dux præfectusque constitutus, egregio aliquo facinore fortem se ac bellicosum approbare cupiens, ductis Turcorum decem millibus in Walachiam trajecit: cum istis Walachus manus conserit ac pugnat, & inter pugnandum partim internecione delet, partim vivos capit; quos omnes eorumque ducem Hamzam acerba pali pœna damnatos necavit. His compertis animi vertigine & æstu circumactus Tyrannus, copias undequaque ad centum quinquaginta militum millia contrahit: per tempus vernum Adrianopoli profectus ad Danubii ripam venit: ibique castris positis, donec universæ copiæ se conjunxissent, subsistit. Walachus interea omnes subditos suos in arcta loca, silvisque obsita migrare jussit. Agrisque vastatis pecudes cæteraque animalia ad partes interiores, Alanorum Hunnorumque fines abegit. se vero ac exercitum intra silvas densas, tutis locis occupatis, continuit. At tyranno Danubium transvecto, septemque dierum itinere emenso, nec homines nec pecora occurrerunt, nulla cibaria, ne potus quidem, inventa. Cum vero in locum irriguum, & opportune situm pervenisset, palos innumeros erectos depactosque conspi-

Edit. Paris. pag. 194.

Trapezuntinus imperio decedit, & Mehemeti se permittit.

David Comnenus imperio Trapezuntino spoliatus Constantinopolim venit.

1462.

Superba mandata Walachiæ Vaivodæ a Mehemete missa.

Walachus Mehemetis legatis palo transfixione enecat, & in Dystræ regionem movet.

Hamza a Walacho cæsus, captivi palo trajecti.

Mehemetes in Walachum movet.

pag. 195.

Walachus intra silvas delitescit.

Mehemetis profectio difficilis.

eit, fructuum vice cadaveribus graves: in omnium medio Hamzam byssinis ac coccineis vestitum paloque transfixum. Hoc portento Tyrannus obstupefactus ac territus, nocte ipsa, qua castra metatus est, fossis circumductis intra se continuit. Walachus summo mane copias in aciem dispositas ante diluculum deduxit: & eum ad castrorum dextrum cornu casu delatus fuisset, subito in ea irrupit, & donec dies appeteret, Turcorum ingentem stragem cæsis innumeris edidit. Turci in tenebrarum caligine trepidi, nec hostem dignoscentes, mutuis vulneribus se confodere. Ubi illuxit, intra castra sua Walachi recepti iis se continuere. Tyrannus castris tum motis turpiter recedens, & Danubium transvectus Adrianopolim regreditur. Anno 6971. (Christi 1462.) classe triremium sexaginta naviumque septem instructa, mense Septembri in insulam Lesbum movet: terrestri vero profectione copiis secum ductis accedit. Insulam a Nicolao Gateluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi poscit. Hic Dominici decessoris sui, quem ditione spoliatum laqueo necaverat, frater erat, quartusque annus ab occupata dominatione agebatur. Nicolaus equidem Mitylenes securitati prospexerat; machinis bellicis omnis generis instructum armatorum valido præsidio firmaverat: fossis profundis aggeribusque munierat: ejus mœnibus eum quinque militum millibus pluribusve, turbæ quoque plebejæ, adnumeratis mulieribus ac pueris, viginti millibus se tutabatur. Cum ab Hagiasmatio in insulam trajecisset Tyrannus, urbemque & insulam sibi dedi postolaret: respondit Nicolaus, illas se prodere non posse, nisi præliando ipse suique milites prius occubuissent. Hoc reddito responso in continentem remeavit Tyrannus, & Vezirum Mahmut obsidioni ac oppugnationi Mitylenes præfecit. Qui tormentis mœnia ita quassavit, ut eorum pars, quæ Melanudion appellatur, conciderit: in aliis etiam locis propugnacula & turres in solum corruetint. Oppidani his animadversis * * *

Sævum inhumanumque spectaculum, quo terretur Mehemetes.

Castra Mehemetis Walachus expugnat, & Turcorum ingentem stragem edit.

1462. In Lesbum movet, & eam repetit.

Nicolaus Gateluses fratrem suum Dominicum strangulat.

In insulam trajicit Mehemetes, & ad deditionem compellat.

Mitylene oppugnata.

A ἀντὶ καρπῶν νεκρὰ σώματα, καὶ τὸν Χαμζᾶν, ὃν προείπομεν, ἐν μέσῳ μετὰ βυσσίνων, καὶ κοκκίνων, ὧν ἐφόρει, πεπερονημένον ἐν τῷ πάλῳ. ἰδὼν οὖν τὴν ἀπειλὴν ταύτην ὁ τύραννος ἐξεπλάγη, καὶ τῷ παντὶ φοβηθεὶς, ἐν ᾗ ἔπηξε τὰς σκηνὰς, τάφρος ἀνήγειρε, καὶ ἐν μέσῳ τῶν τάφρων ἔκειτο. Ο δὲ Βλάχος ὀρθρίσας καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν καλῶς συντάξας, ἔτι σκοτίας οὔσης κατῆλθε, καὶ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φοσάτου τυχὸν εἰσῆλθεν ἐξαίφνης, καὶ ἕως πρωῒ ὑπὲρ ἀριθμὸν κατέκοψε. καὶ πολλοὶ τῶν Τούρκων ἀλλήλους ἐφόνευον, ἕως ἡ ἡμέρα διαύγασε. πρωΐας δὲ γενομένης οἱ μὲν Βλάχοι εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν εἰσελθόντες ἡσυχάσθησαν. ὁ δὲ τύραν-

B νος ἐγερθεὶς κατῃσχυμμένος, καὶ περάσας τὸν Δάνουβιν ἧκεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐν δὲ τῷ ‚ςϡοα´ ἔτει στόλον ἀπαρτίσας τριήρεων, καὶ διήρεων ἑξήκοντα καὶ νῆας ζ. κατῆλθεν ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς σὺν δυνάμει. ἐλθὼν οὖν ᾐτήσατο τὴν νῆσον παρὰ τοῦ κρατοῦντος Νικολάου τοῦ Γατελιούζη, ὃς ὑπῆρχεν ἀδελφὸς Δομινίκου τοῦ προηγεμονεύσαντος, ὃν ὁ ῥηθεὶς Νικόλαος κατήγαγε τῆς ἡγεμονίας, καὶ ἀπέπνιξεν. αὐτὸς δὲ ἡγεμὼν κατέστη τῆς Λέσβου τέταρτον ἄγων ἔτος ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. Ο δὲ Νικόλαος ἀσφαλῶς τὴν Μιτυλήνην ὄντα πολεμικοῖς παρασκευαῖς καὶ ἁρμάτων πλήθει, καὶ τάφρων βαθύνσει

C καὶ χωμάτων ἀνορύξεσι κατασκευάσας, μέσον ἐκάθητο σὺν πολεμισταῖς πλείοσιν ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων πέντε, καὶ συρφετώδη λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ παιδαρίοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων κ. περάσας οὖν ὁ τύραννος ἀπὸ τοῦ Ἁγιασματίου, καὶ ζητήσας τὴν πόλιν σὺν τῇ νήσῳ, ἀπεκρίνατο ὁ Νικόλαος· οὐκ ἔστι δυνατὸν παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ τὴν νῆσον, εἰ μὴ πρῶτον αὐτοὶ πολεμικῷ νόμῳ σταυρωθήσονται. τότε πάλιν τὴν περαίαν διαβὰς ὁ τύραννος ἀφῆκε τὸν αὐτοῦ Βεζύρην Μαχμοὺτ τοῦ πολιορκεῖν Μιτυλήνην. καὶ δὴ τὰς πετροβόλους σκευὰς ἀντικρὺ παραστήσας, καὶ πετροβολῶν τὸ ἐν μέρος τῆς πόλεως τὸ λεγόμενον Μελανούδιον κατὰ γῆς ἔρριψεν, ὁμοίως καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τὰς προμαχῶνας, καὶ πύργους. ὁρῶντες οὖν οἱ ἔσω **

Edit. Paris. pag. 196.

CHRONICON BREVE,

Ex Bibliotheca Regia manuscripto Libro.

Anni orbis cond.	Anni Christi.	
6597	1089	ARGOS Metropolis facta. Johannes, qui ei Ecclesiæ tunc præerat, ad Metropolitæ dignitatem provectus est, octogesimumque thronum seu locum obtinuit, qui ad centesimum septimum deinde depressus est.
6695	1187	Sanctum Domini sepulchrum occupaverunt Saraceni.
6711	1203	Franci Constantinopolim occupaverunt.
6768	1260	Dominus Andronicus Palæologus Constantinopolim, expulsis Francis cepit.
6856	1348	Magna pestilentia grassata est.
6857	1349	Despota Cantacuzenus in Moream profectus est.
6880	1372	Secunda pestilentia.
6882	1374	Tertia pestilentia.
6888	1380	Festo Paschatis Despota Cantacuzenus e vita migravit.
6896	1388	Quarta pestilentia.
		Despota Palæologus Porphyrogenitus in Moream accessit.
		Branezis in Moream venit, eamque per totum circuitum peragratus est.
6897	1389	Illustrissima Dominatio nostra (id est, Respublica Veneta) Nauplium occupavit.
		Quinta pestilentia.
6899	1391	Eodem anno Lacedæmonam venit Branezis, & in urbem Leontarim; cum principe junctus, Acuvam copias ambo duxerunt, eamque Dominica Tyrophagiæ, seu esus caseorum, id est, Quinquagesimæ, ceperunt.
		Eodem anno Demetrius Raoul cum exercitu ex Leontariis & Albanitis collecto Junii die xv. Principem oppressit, & mense Decembri proditus est.
6902	1394	Moreæ Despota fœdera pactus est cum Dominis Venetis, iisque Argos & Termisum concessit: qui ei vicissim Megra & Mylopotami turrim donaverunt.
6905	1397	Jacupes Bassa, & Murtasis cum exercitu sexaginta millium Turcorum Junii die a. Sabbato Argos venerunt. Postridie Dominica urbem ceperunt, incolasque mancipia ceperunt. Ejusdemque mensis ar. Leontariam venerunt, eamque expugnarunt. Eodem tempore Ducas Epicernus Nauplii agebat.
6907	1399	Sexta pestilentia.
6912	1404	Idem Despota Porphyrogenitus Corinthum, ejusque regionem a Rhodiæ militiæ equitibus recepit Junii mensis xrv.
6915	1407	Despota Porphyrogenitus obiit.
6918	1410	Septima pestilentia. Mortem obiit Dominus Manuel magnus Dux.
6923	1415	Dominus Imperator Manuel Palæologus in Moream venit, & Hexamilium mense Majo refecit. Martii die xxx. magno Sabbato Moreæ Principes subegit.
6926	1418	Octava pestilentia.
		Eodem anno Anavateal Tabiam venerunt.
6929	1420	Decembris xvii. feria iv. immanis ac horrenda procella Nauplii orta est; vis imbrium tonitruum & fulgetris continuis immixta Sancti Andreæ Narthica dejecit. Templi valvæ & sepulchra aperta fuerunt; campana cecidit: in parietibus & portis vestigia gladio impactorum ictuum apparuerunt.
6929	1421	Indictione xrv. Januarii a1. feria 3 Siguntonanis Latinorum Episcopus, sanctissimi Petri Nauplii & Argorum Episcopi pretiosas reliquias ab urbe Argis Nauplium, quæ Episcopalis sedes est, transtulit. Qui tum illic præsentes adfuerunt, asseruerunt terram, cum sanctum monumentum illud apertum fuit, motu concussam fuisse. Odor etiam suavis admodum dimanavit, locum illum & totum aerem complevit: & monumentum luminibus splendere visum est. Pretiosæ reliquiæ in honesto & venerando loco depositæ sunt; quarum particulas cum fideles aliquot accepissent, plurimi illis sanati sunt.

Pag. 199.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ
ΣΥΝΤΟΜΟΝ.

ΤΟ Αργος γέγονε μητρόπολις ἐν ἔτει ,ϛφϟζ'. Ιωάννης ἦν ὁ ἀναβιβασθεὶς Μητροπολίτης εἰς τὸν θρόνον. γέγονε δὲ ὕστερον εἰς ρζ'.
Ετος ,ϛχϟϛ'. παρέλαβον οἱ Σαρακηνοὶ τὸν ἅγιον τάφον τοῦ δεσπότου Χριστοῦ. ,απϛ'.
Ετος ,ϛψια' παρέλαβον οἱ Φράγκοι τὴν Κωνσταντίνου πόλιν.
Ετος ,ϛψξθ'. παρέλαβε τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἀπὸ τοὺς Φράγκους Κύριος Ανδρόνικος Παλαιολόγος.

Τῷ ,ϛωνϛ' γέγονε τὸ μέγα θανατικόν.
Τῷ ,ϛωνζ' ἦλθεν εἰς τὸν Μωραίαν ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.
Τῷ ,ϛωπ' γέγονε τὸ δεύτερον θανατικόν.
Τῷ ,ϛωπβ' ἐγένετο τὸ τρίτον θανατικόν.

Τῷ ,ϛωπη' γέγονε Κύριον πάχα, ἀπέθανε καὶ ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.
Τῷ ,ϛωϟϛ' γέγονε τὸ τέταρτον θανατικόν.
Ηλθεν ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος ὁ Πορφυρογέννητος εἰς τὸν Μωραίαν.
Ηλθεν ὁ Βρανίζης θελήματι τοῦ δεσπότου, καὶ ἐγύρισε τὸν Μωραίαν.
Ετος ,ϛωϟζ'. παρέλαβεν ἡ ἐκλαμπροτάτη ἡμῶν Αφεντία τὸ Αναύπλι.
Τῷ ,ϛωϟθ' ἔτει γέγονε τὸ πέμπτον θανατικόν.
Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν ὁ Βρανίζης εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, καὶ τότε εἰς τὸ Λέοντος, καὶ ἐνώθη μετὰ τοῦ Πρίγκιπος, καὶ ἀπήγασι καὶ ἐπεῖραν τὴν Ακωβαν τῇ κυριακῇ τῆς Τυρινῆς.
Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκατέβηκε Κύριος Δημήτριος ὁ Ραλ μὲ τὸ φοσάτον τοῦ Λέοντος, καὶ τῶν Αλβανιτῶν, καὶ ἐπίασε τὸν Πρίγκιπα, μηνὶ Ιουνίῳ δ'. καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἠγοράσθη.
Εἰς τὰ ,ατϟδ' ἐσυμφώνησεν ὁ δεσπότης τοῦ Μωραίου μὲ τὴν ἀφεντίαμας. καὶ ἔδωσεν ὁ δεσπότης τῆς ἀφεντίασμας τὸ Αργος καὶ τὸ Θερμίσον. καὶ ἡ ἀφεντίαμας ἔδωσε τοῦ δεσπότου τὰ Μέγρα, καὶ τὸν πύργον τοῦ Μυλοποτάμου.

Τῷ ,ϛϠδ' ἔτει ὁ Γιαγουπατᾶς, καὶ ὁ Μυρτάσης μὲ τὸ φόσατον τὸ Σύρκικον χιλιάδες ξ' μηνὶ Ιουνίῳ β'. εἰς τὸ Αργος ἡμέρᾳ σαββάτου, καὶ τῇ κυριακῇ ὥρᾳ β'. ἐπεῖραν αὐτὸ, καὶ ἠχμαλώτισαν τὸν λαόν. καὶ τῇ κα'. τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἦλθον εἰς τὸ Λέοντος καὶ ἐπολέμισαν. καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν εὑρέθη εἰς τὸ Αναύπλι Δοῦκας ὁ Επικερνός.
Τῷ ,ϛϠζ'. γέγονε τὸ ἕκτον θανατικόν.
Τῷ ,ϛϠιβ' παρέλαβεν ὁ δεσπότης Πορφυρογέννητος τὴν Κόρινθον, καὶ τὴν καστελλανίαν αὐτῆς, ἀπὸ τοὺς φρερίους Ῥόδου μηνὸς Ιουνίου ιδ'.
Τῷ ,ϛϠιε' ἔτει ἀπέθανεν ὁ δεσπότης ὁ Πορφυρογέννητος.

Τῷ ,ϛϠιη' ἔτει γέγονε τὸ ἕβδομον θανατικόν. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπέθανε Κύριος Μανουὴλ ὁ μέγας Δοῦκας.
Τῷ ,ϛϠκγ' ἔτει ἦλθεν ὁ Κύριος Μανουὴλ ὁ Βασιλεὺς ὁ Παλαιολόγος καὶ ἔκτισε τὸ ἑξαμίλιον μηνὶ Μαΐῳ, καὶ μηνὶ Μαρτίῳ λ' ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἐπίασε τοὺς ἄρχοντας τοῦ Μωραίου.
Τῷ ,ϛϠκϛ' γέγονε τὸ ὄγδοον θανατικόν.
Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθε καὶ οἱ Αναβαρέζοι εἰς τὴν Ταβίαν.
Τῷ ,ϛϠκθ' ἡμέρᾳ δ' Δεκεμβρίου ιζ'. ἐγένετο χειμὼν φοβερὸς, πλῆθος βροχῆς, καὶ συνοχὴ βροντῶν, καὶ ἀστραπῶν ἐν τῷ Αναύπλι καὶ ἐχάλασεν ὁ Νάρθηκας τοῦ ἁγίου Ανδρέου, καὶ ἠνοίχθησαν αἱ πύλαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μνημεῖα ἠνοίχθησαν, καὶ ἡ καμπάνα ἔπεσε, καὶ σημεῖα ἐγίνοντο εἰς τοὺς τοίχους, καὶ εἰς τὰς πύλας ὡς ἀπὸ ξίφους.

Τῷ ,ϛϠκθ' ἔτει Νεμέσει ιδ' Ιανουαρίου κα' ἡμέρᾳ γ'. Σιγουντονάνης Επίσκοπος Λατίνων μετεκόμισε τὰ τίμια λείψανα τοῦ ὁσιωτάτου Πέτρου Επισκόπου Ναυπλίου καὶ Αργους, ἀπὸ τοῦ Αργους εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ναυπλίου· φασὶ δὲ οἱ ἐκεῖσε εὑρεθέντες, ὅτι ὅταν ἤνοιξαν τὸν ἅγιον τάφον ἐκεῖνον ἐγένετο σεισμὸς ἐν τῷ τόπῳ. καὶ ἐξῆλθεν εὐωδία πλείστη, καὶ ἐπλήρωσε τὸν χῶρον, καὶ τὸν ἀέρα. καὶ ὁ τάφος πεπληρωμένος φωτός. καὶ τὰ τίμια λείψανα σημαῖς κατακείμενα, ἃ καὶ λαβόμενοι τινὲς τῶν πιστῶν ἐγίνοντο πλεῖσαι ἰάσεις.

Τῷ ,ςϡλ' ἔτει τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου, γέγονεν ὁ μέγας σεισμὸς, καὶ εὐθέως ἤρξατο εἰς τὸν Μωραίαν σποράδην λυμαίνεσθαι τὸ θανατικόν.

Τῷ ,ςϡλα' Μαΐῳ κβ' ἦλθεν ὁ Τοῦρκος ὁ Τυραχάνης μετὰ φοσάτου εἰς τὸ Εξαμίλιον, καὶ ἐπῆρεν αὐτὸ, καὶ ἐχάλασέ το. εἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, εἶτα εἰς τὸ Λέοντος. εἶτα εἰς τὸ Γαρδικὸν, εἶτα εἰς τὴν Ταβίαν, καὶ ἐκεῖ ἔκοψαν τοὺς Αλβανίτας Ἰουνίου ε'.

Τῷ ,ςϡλη' ἐπῆραν οἱ Μουσουλμανοὶ τὴν Θεσσαλονίκην.

Τῷ ,ςϡλθ' ἔτει γέγονε τὸ ἔνατον θανατικόν.

Τῷ ,ςϡμζ' ἔτει γέγονεν ἡ λεγομένη ἡ Σύνοδος ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ.

Τῷ ,ςϡνβ' ἔτει νεμήσει ζ' Δεκεμβρίου α'. ἦλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως Κύριος Κωνσταντῖνος δεσπότης ὁ Παλαιολόγος, καὶ παρέλαβε τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μωραίως. ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύριος Θεόδωρος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ δεσπότης Μωραίως ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἵνα γένηται βασιλεύς. καὶ ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ, ἐβασίλευσε γὰρ κύριος Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Τῷ ,ςϡνβ' ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἔκτισε τὸ Εξαμίλιον κύριος Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ὁ δεσπότης Μωραίου, παρέλαβε δὲ ὁ αὐτὸς τὰς Θήβας τὰς ἑπταπύλας, καὶ ἐκούρσευσε μέχρι Λιβαδείας, καὶ Ζητουνίου, καὶ τοῦ τόπου τῶν Αγράφων.

Τῷ ,ςϡνε' νεμήσεως ι'. ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον ὁ ἁγιώτατος Μητροπολίτης κύριος Μαλαχίας, μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἁγιωτάτου Μάρκου.

Τῷ ,ςϡνε' ἔτει τοῦ κόσμου τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ,αυμς' Δεκεμβρίου γ' ἡμέρᾳ σαββάτῳ, ἦλθε μετὰ φοσάτου ,α, ξ' Τοῦρκος Αμηρᾶς Αχμάτης ὁ Αμουράτης εἰς τὸ Εξαμίλιον Κορίνθιον. καὶ τῇ ἄλλῃ ἐρχομένῃ παρὰ κ' ἑσπέρᾳ ἤρξατο τοῦ πολέμου· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς γενομένης ἰσχυρᾶς τῆς μάχης, τῷ πρωῒ ἀφέθη ὁ τεῖχος παρὰ τῶν ἐπιβούλων, καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν οἱ Ρωμαῖοι, καὶ εἰσέβησαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἐδίωχναν τους, καὶ οὓς μὲν ἀπέκτειναν, οὓς δὲ ᾐχμαλώτισαν καὶ ἐπῆραν ἄπειρα πλήθη, καὶ ἅρματα, καὶ ζῶα, καὶ χρήματα· εἶτα ἀπῆγαν εἰς τὰ βασιλικὰ, εἶτα εἰς τὴν Βοστίτζαν, καὶ ἐσκόρπισαν αὐτὴν, καὶ ᾐχμαλώτευσαν ὁμοίως· καὶ εἰς τὴν Πάτραν, χωρὶς τὸν Κουλὰν, ἔτι δὲ καὶ τὰ πέριξ τόπων. καὶ ἐγίνετον ἡ αἰχμαλωσία πολλὴ σφόδρα, καὶ οὕτως ἐστράφηκεν.

Τῷ ,ςϡνθ' ἔτει ἐτελεύτησεν ὁ Αμηρᾶς ὁ Αμουράτης, καὶ ἔλαβε τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζαλαπὴς, καὶ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἔκτισε τὸ νεόκαστρον, καὶ ἤρξατο ζητεῖν τὴν Κωνσταντίνου πόλιν. διαλύσας δὲ τὴν εἰρήνην συνήθροισε πλῆθος ἄπειρον, καὶ στρατὸν συνάξας, διά τε ξηρᾶς, καὶ θαλάσσης. παρεκάθισε τὴν πόλιν ἐν συγκλεισμῷ. ἤρξατο πολεμεῖν αὐτὴν, μηχανήματα δὲ πολλὰ κατασκευάσας. καὶ σύνταξιν συγκροτήσας πεζῶν, καὶ ἱππέων, καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος πληρώσας πλοίων, συγκροτεῖ πόλεμον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. καὶ παρέλαβεν αὐτὴν μηνὶ Μαΐῳ κθ'. ὥρα γ' τῷ ,ςϡξα' ἔτει νεμήσεως α',

Τῷ ,ςϡξδ' ἔτει μὲν δ'. μηνὶ Μαΐῳ κθ'. ἐφάνη ἀστὴρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων, ἐκβλύζων ὥσπερ καπνὸν εἰς μῆκος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Τῷ ,ςϡξδ' ἔτει νεμήσει δ' μηνὶ Ἰουνίῳ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων ἡ πόλις τῶν Αθηνῶν.

Τῷ ,ςϡξδ' ἔτει νεμήσει δ' ἐγένετο λεῖψις καὶ ὑστέρησις πάντων καρπῶν, καὶ ἤσθιον ὁ λαὸς ἐκ τοῦ λιμοῦ βοτάνας, χλόας, ῥίζας, γιγάρτας, ἀκρόδρυα. ἔφερε δὲ τὸ πεντάλιτρον τὸ σῖτος ὑπὲρ λ'. καὶ οὐχ εὑρίσκετο.

Τῷ ,ςϡξς' μηνὶ Μαΐῳ ἦλθεν ὁ Αμηρᾶς ὁ Μεχέμετ Τζαλάπης μετὰ φοσάτου ,α, ,ϛξ εἰς τὴν Μωραίαν, καὶ παρέλαβε τὴν Πάτραν τὸ Μουχλὶν, καὶ Αὐγούστου εἰς τὰς ς' παρέλαβε τὴν Κόρινθον.

Τῷ ,ςϡξη' ἔτει ἦλθεν ὁ αὐτὸς Αμηρᾶς τὸ δεύτερον εἰς τὴν Μωραίαν, καὶ ἐπαρέλαβε τὸν Μεζηθρᾶν, καὶ ἐπῆρε τὸν κύριον Δημήτριον τὸν Δεσπότην σὺν τῇ βασιλίσσῃ, καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ. τὴν ὁποίαν ἐπῆρεν εἰς τὸ Σαράϊ μηνὶ Μαΐῳ λ' νεμήσει ζ'.

Τῷ ,ςϡοα' ἔτει μηνὶ Απριλλίῳ γ'. ἡμέρᾳ κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐπαράδωσαν οἱ Αργεῖοι τὴν χώραν τοῦ Αργους εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων. καὶ τῇ κε' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ β'. ἐξῴκισαν αὐτοὺς οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὸ Αργος, καὶ ἐξώρισαν αὐτοὺς, σὺν γυναιξὶ, καὶ τέκνοις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου παρέλαβον οἱ Βενετικοὶ τὸ αὐτὸ Αργος.

Τῷ ,ςϡοβ' ἔτει συνήθροισεν ἡ Αὐθεντία τῶν Βενετικῶν στρατὸν διὰ ξηρᾶς, καὶ θαλάσσης, ἱππέων, καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων πλείστων εἰς τὸ Ανάπλι. καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀπῆλθεν εἰς τὸ Εξαμίλιον καὶ ἤρξαντο κτίζειν, καὶ τειχεῖν αὐτὸ ξηρόμβολον· καὶ ἐπολέμιζον, καὶ τὴν Κόρινθον. καὶ γενομένης ἔριδος διὰ μέσων αὐτῶν διελύθη ἡ σύναξις.

Τῷ ,ςϡοε' ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἦλθεν ὁ Αμπάρ-Μπεκυς μετὰ πλείστου λαοῦ, καὶ τεχνιτῶν, καὶ ἔκτισε τὸν πύργον τοῦ Αργους, καὶ ἔβαλε φύλαξιν, καὶ ἐκράτησεν αὐτό.

Τῷ ,ςϡοη' ἔτει νεμήσεως ιι'. ἦλθεν ὁ Αμηρᾶς σὺν στρατοῦ πλείστου ἱππέων καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων

CHRONICON BREVE.

Anni orbis cond.	Anni Christi.	
1630	1422	Feria 2. hebdomadis Diacænesimæ, id est, postridie Paschatis, magnus terræ motus contigit: statimque per Moream pestis grassari passim cœpit.
6931	1423	Maii 22. Turachanes Turcorum Dux cum exercitu ad Hexamilium processit, expugnatumque dejecit. Inde Lacedæmonem profectus est, deinceps Leontopolim, Gardicum & Taviam, ubi Junii die v. Albanitarum copias cecidit.
6938	1430	Musulmani Thessalonicam occupaverunt.
6939	1431	Nona pestilentia.
6947	1439	Synodus octava Florentiæ celebrata.
6952	1443	Indictione VII. Decembris xx. Dominus Constantinus Despota Palæologus Constantinopoli in Moream venit, cujus dominium adeptus est. Dominus vero frater ipsius Theodorus Porphyrogenitus Moreæ Despota Constantinopolim, ut Imperator renunciaretur, profectus, voti compos factus non est: ipsius enim frater Dominus Joannes regnavit.
6952	1444	Mense Martio Dominus Constantinus Palæologus Moreæ Despota Hexamilium refecit, Thebas heptapylas, id est, septem portas habentes, occupavit: Libadiam, Zetunium & Agraphorum agrum usque excurrit.
6955	1446	Indictione x. Sanctissimus Metropolita Dominus Malachias, post obitum sanctissimi Marci, Corinthum venit.
		Decembris die III. Sabbato, Turcus Amiras Ahmetes Amorates ad Hexamilium Corinthium secum ducto sexaginta millium militum exercitu profectus est. Postridie sub vesperam oppugnare cœpit: cumque tota nocte non cessasset valide vehementerque pugnare, appetente die in murum subierunt obsessores. Tum Romæis in fugam effusis, intraverunt Turci, & fugientium tergo instantes, alios occiderunt; alios, quorum ingens multitudo fuit, captivos ceperunt, currusque, animalia & omnia impedimenta. Inde Basilica abierunt, & deinceps Bozizam, quam in servitutem incolis abductis, incenderunt. Patras etiam, agrosque circumjectos, & præter Culam, castra occuparunt. quamplurimos secum abducentes captivos reversi sunt.
6959	1451	Amiras Amorates obiit, Imperiique habenas suscepit filius ejus Celebis: qui Imperium adeptus Neocastrum extruxit: cepitque Constantinopoleos subigendæ rationes inire. Pace itaque violata, multitudinem infinitam contraxit: conscriptoque exercitu, terra marique urbem per ambitum obsidione cinxit. Oppugnationem deinde multis machinis admotis cœpit. acie itaque peditum ac equitum instructa, portuque navigiis occupato, ab utraque parte expugnare aggreditur: tandemque Maii 29. hora III. anno 6961. Indict. I. urbe potitur.
6961	1453	
6964	1456	Indictione IV. Maii 29. Cometa in cælo apparuit, qui per multos dies velut fumum protensum emittebat.
		Mense Junio Athenæ in Turcorum potestatem devenerunt.
		Frugum omnium penuria laboratum: plebs urgente fame herbam, gramen, radices, acinos, glandesque vescebatur. Panis qui vix reperiebatur, libræ quinque pluris nummis triginta vænierunt.
Edit Paris. pag. 200. 6966	1458	Mense Majo Amiras Mehemetes Celebi cum exercitu sexaginta millium militum Moream ingressus Patras & Muchlin cœpit. Augusti deinde 6. die Corinthum occupavit.
6968	1460	Amiras ipse in Moream iterum movit, Mesithram cœpit; Dominumque Demetrium Despotam cum Regina ejus uxore & filia captum Maii die 30. Indictione VII. Constantinopolim in Sarajum transtulit.
6971	1463	Aprilis mensis die 3. Dominica Palmarum Argivi regionem suam Turcis dediderunt, & Julii die 25. feria II Turci eos cum uxoribus & liberis Argis Constantinopolim transportarunt, habitationemque eis adsignarunt. Augusti die 5. Veneti Argos ceperunt.
6972	1464	Veneta Respublica terra marique exercitum peditum equitumque, navesque plurimas Nauplii contraxit. dieque Septembris I. ad Hexamilium exercitus accessit, quod in partibus mediterraneis ædificari cœptum. Corinthus deinde oppugnata est: ortaque in exercitu discordia ac dissensione ab incœpto cessatum.
6975	1467	Mense Martio Argos accessit Abar-begus, multosque operarios ac artifices secum adduxit: Argis turrim extruxit, impositoque præsidio eam firmavit.
6978	1470	Indictione VIII. in Euripum, secum ducto ingenti exercitu pedestrium ac equestrium copiarum, classeque trecentarum majorum minorumque navium, Amiras movit. Multisque admotis machinis noctu atque interdiu, a Junii die 12. oppugnavit. Julii tan-

Anni orbis cond.	Anni Christi.	*CHRONICON BREVE.*
		tandem die 12. feria v. vi valida ac vehementi expugnatam, edita magna strage cepit. Ingens cæsorum numerus ab utraque parte fuit. hocque pacto totam insulam (Euboeam) subegit.
6985	1477	Junii die 17. cum Turco Excelsissima Respublica nostra. Veneta pacem composuit.
7007	1499	Respublica nostra (Veneta) cum Turcis, qui eodem anno Naupactum occuparunt, bellum gessit.
7008	1500	Turci Mothocoronem occuparunt.
7011	1503	Veneti cum Turco pacem inierunt.
7020	1512	Amiras Bajazites obiit, Imperium regendum filius ipsius ac successor (*Selimas I.*) suscepit. Eodemque anno cum fratre suo Ahmete bellum gessit, doloque oppressum, & a Magnatibus proditum arcus chorda strangulari jussit.
7021	1513	Ahmetis liberos binos oppressit & interfecit. Eodemque fratrem suum alterum Corcutem morte affecit.
7022	1514	Aprilis die 16. Zacynthus insula ingenti terræ motu quassata est; ita ut domus plurimæ corruerint in superiori castro, & inferioris pars collapsa sit, istaque ruina multi homines obruti perierunt.
		Ingentem exercitum conscripsit Selimes, copiis equestribus ac pedestribus ducentis millibus militum collectis. In Persiam contra Sophinum movit. Augusti mensis 29 hora noctis secunda, castra Sophini adortus est. Repulit eum Sophinus, cædemque ac stragem, occisis supra centum mille Turcis, edidit. Selimes clade affectus revertitur. Tauritium seu Taurisium Regiam Persarum sedem Sophinus deinde recepit, omniaque oppida, quæ Selimes occupaverat.
7025	1517	Sultanus Selimes Cairum cepit, totamque Sultani Ægypti domitam ditionem subegit. Sultanum victum captumque acerba morte affecit. Sultanus Barac, id est, Rex Benedictus ille appellabatur.
7029	1520	Septembris die 26. postquam annos IX. regnasset impius Amiras, Sultanus Selimes obiit: vir generosus, temperans, & judex æquus. Christianos valde, præcipue vero Christi Ecclesiam dilexit. Imperante ipso multa Christianorum templa condita sunt. Integram libertatem antiqua templa diruta reficiendi concessit. Dixitque ut omnes Deo consecratæ ædes ornarentur; præter antiquas igitur novæ multæ a fundamentis constructæ sunt.
		Eodem anno filius ipsius Suleimanes annum agens XXVII. in Imperii solium collocatus est Adrianopoli, Septembris die 26. *Edit. Paris. pag. 203.*
7029	1521	Mense Junio Sultanus Suleimanes, cum exercitu centum millium militum, tam peditum quam equitum, in Hungariam movit. Obsessamque Belogradum oppugnavit, & die Augusti 2. eam cepit; unde Adrianopolim reversus est.
7930	1522	Mense Junio conscripto ducentorum millium militum exercitu, classeque ducentorum septuaginta velorum, cum triremium, tum navium & dromonum apparata, Sultanus Suleimanes in Rhodum insulam trajecit: urbemque muris admotis machinis a mense Junio ad Decembrem usque oppugnavit. tandemque hujus mensis die 25. ei urbs misera dedita est, Libertatem abeundi omnibus, quicumque discedere vellent, fecit.
		Priusquam hic Suleimanes Imperium adeptus fuisset, ipsum adiit quidam Hebræus Magus, sicque allocutus est: Audi, mi Sultane, & pro certo habe te regnaturum esse. Talia verba Sultanus Suleimanes excepit interrogando, post quantum tempus id futurum erat? Respondit Hebræus. Tribus litterarum elementis id mihi cognitum; verum, per illa num anni, menses, vel alia temporis intervalla intelligenda sint, nescio. His & aliis, quæ ex re erant, dictis, Sultanus Suleimanes hæc ei dixit, *Si imperium adeptus fuero, mercedem, quantam volueris, solvam:* scriptoque de ipsi præstanda mercede cavit. Fasces itaque Imperii secundum Hebræi vaticinium suscepit, quod numero litterarum inito, verum fuisse patuit. Mercedem itaque ex instrumento scripto a Principe Hebræus repetiit: eam accepit, multisque honoribus affectus est. Interrogavit porro Sultanus Hebræum, quinam casus, dum ipse regnaret, futuri erant. Tum Hebræus aut animo malo pulsus, vel, quod verius, arte sua divinatrice edoctus respondit, (Christianos, quandiu in urbe fuerint, in eo laboraturos ut seditionem excitent, Imperatoremque constituant quemlibet, quo duce adversus potentiam tuam rebellent: propterea tales, o Sultane, rescindere & avellere debes, priusquam in hoc scelus prorumpant.) Ipse ergo cum suis Protosymbulis, seu Veziris, de Christianis perdendis deliberat. Unus ipsorum, Pyri Bassa vocatus, a tam iniquo ac nefario impetu & proposito retraxit, eumque sic af-

διὰ θαλάσσης τριακοσίων ξ' μικρῶν, καὶ μεγάλων εἰς τὴν Εὔριπον. καὶ ἐπολέμιζεν αὐτὴν ἡμέρας, καὶ νυκτὰς μετὰ μηχανημάτων πολλῶν ἀπὸ Ιυνίυ ιβ. ἕως Ιυλίυ ιβ. καὶ τῇ ιβ' Ιυλίυ ἡμέρᾳ πέμπτῃ παρέλαβεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς Αμυράς ὁ Μεεμέτης Τζαλαπῆς μετὰ αἱματοχυσίας πολλῆς καὶ μάχης ἰσχυρᾶς. ἀπέθανε δὲ πλῆθος ἄπειρον ἀμφοτέρωθεν. καὶ οὕτω παρέλαβε, καὶ τὴν καθόλυ νῆσον.

Εἰς τὰ ,αυπζ Ιυνίυ ιζ. ἐποίησεν ἡ πανυψηλοτάτη ἡμῶν αὐθεντία τῶν Βενετίων ἀγάπην μὲ τὸν Τῦρκον.

Εἰς τὰ ,αυϟθ' ἐποίησεν ἀμάχην ἡ αὐθεντία ἡμῶν μὲ τὸν Τῦρκον, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπαρέρι ὁ Τῦρκος τὸν Ναύπακτον.

Εἰς τὰ ,αφ' ἔτη ἐπῆρε τὴν Μοθωκορώνην.

Εἰς τὰ ,αφγ' ἐποίησε τὴν ἀγάπην μὲ τὸν Τῦρκον.

Τῷ ,ζκ' ἔτει ἀπέθανεν ὁ Αμυρᾶς ὁ Παγιζήτης, καὶ παρέλαβε τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτῦ τῦ Παγιαζήτη.

Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν εἰς πόλεμον μετὸν ἀδελφὸν αὐτῦ τὸν Αχμάτη καὶ ἐπίασεν αὐτὸν μετὰ δόλυ ὑπὸ τῶν αὐτῦ μεγιστάνων παραδοθείς, τὸν ὁποῖον ἔπνιξε μὲ τὴν χόρδην τῦ τοξαρίυ.

Τῷ ,ζκα' ἔτει ἐπίασε τὰ δύο παιδία τῦ Αχμάτη, καὶ ἔκοψεν αὐτά. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπίασε τὸν ἕτερον ἀδελφὸν αὐτῦ τὸν Κυρκύτι καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.

Τῷ ,ζκβ' ἔτει Απριλλίυ ις'. ἐγένετο μέγας σεισμὸς εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὥστε ἐχάλασαν πλῆστα ὀσπίτια ἀπὸ τὸ κάστρος τὸ ἄνω, καὶ μερτικὸν ἀπὸ τὸ κάτω, καὶ ἐπλάκωσαν πλεῖστον λαόν.

Τῷ ,ζκβ' ἐσυνάξεν ὁ Σαλήμης πλεῖστον φυσάτον, ἱππέων, καὶ πεζῶν, πλεῖστον ὑπὲρ τὰς σ' χιλιάδας, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Περσίαν εἰς τὸν Σοφίν. καὶ εἰς τὰς κθ' τῦ Αὐγύστυ μηνὸς ὥρᾳ δευτέρᾳ τῆς νυκτὸς ἔδωσαν πόλεμον εἰς τὸν τόπον τῦ Σοφί. καὶ ἐνζάκησεν αὐτὸν ὁ Σοφὶς, καὶ ἔκοψεν ἀπὸ τὸ φοσάτον τῦ Σαλήμη περισσότερον ὑπὲρ χιλιάδας ρ'. καὶ ἐγύρισεν ὁ Σαλήμης τζακισμένος· καὶ πάλιν ἔλαβεν ὁ Σοφὶς τὸ Ταμπρίζιν, καὶ τὸ Σπαμνὴν αὐτῦ, καὶ τὸν τόπον ὅσον τὸν ἐπῆρεν ὁ Σαλήμης.

Τῷ ,ζκε' ἐπῆρεν ὁ Συλτὰν Σαλήμης τὸ Κάηρος, καὶ τὴν ἀφεντίαν τῦ Συλτάνου ὅλην. καὶ ἐπίασε τὸν Συλτάνον, καὶ ἐθανάτωσέ τον πικρῷ θανάτῳ, ὃς ὀνομάζετον Συλτὰν Μπαράν. ἑρμηνεύεται δὲ τῇ Ελλήνων γλώττῃ βασιλεὺς εὐλογημένος.

Τῷ ,ζκθ' ἔτει Σεπτεμβρίῳ κς'. βασιλεύσας ἔτη θ'. ἀπέθανεν ὁ ἀσεβὴς Αμυρᾶς, Σουλτὰν Σελήμης, ἀνὴρ ἀνδρεῖος, σώφρων, καὶ δίκαιος κριτής. ἠγάπα τὺς Χριστιανὺς πλεῖστα, καὶ μάλιστα τὴν Εκκλησίαν τῦ Χριστῦ. τῷ αὐτῦ καιρῷ ἀνηγέρθησαν πολλαὶ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν· ἔδωσεν ἁπλῆν ἐξουσίαν, εἰς τὸν καιρὸν τῦ ἁπλῶς αἱ παλαιαὶ ἐκκλησίαι ἵνα ἀνεγείρονται. ὅπως εἶπε πάντες οἱ οἶκοι τῦ Θεῦ νὰ καλλωπίζονται, καὶ σὺν ταῖς παλαιαῖς ἐκκλησίαις, ἔγιναν καὶ πλεῖσται νέαι ἐκ θεμελίων.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἔλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτῦ ὁ Σουλαϊμὰν ἐτῶν ὢν κγ'. καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τῷ αὐτῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ εἰς τὰς κς'. ἐν τῇ Αδριανυπόλει.

Τῷ ,ζκθ' ἔτει Ιουνίῳ μηνὶ ἐποίησεν ὁ Σουλτὰν Σουλαϊμάνης φουσάτον ἱππέων, καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ'. ὡς τις ἐπῆγεν εἰς τὴν Ουγγρίαν, καὶ ἐπολέμιζε τὸ Αμπελεγράδι, καὶ εἰς τὰ β' τῦ Αὐγύστου ἐπαράλαβεν αὐτό, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Αδριανύπολιν.

Εἰς τὰ ,αφκβ' Ιουνίῳ* ἐποίησεν ὁ Συλτάνης Σαλαϊμάνης φοσάτον διὰ ξηρᾶς χιλιάδας σ', καὶ στόλον θαλασσινὸς ἑβδομήκοντα ἄρμενα κάτεργα, καράβας καὶ φύστες, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ρόδον, καὶ ἐπολέμησεν αὐτὴν διὰ πλείστων ἑλεπόλεων ἀπὸ τὸν Ιουνίου μῆνα ἕως τῦ Δεκεμβρίυ, καὶ τῇ κε'. τῦ αὐτῦ παρεδόθη ἡ αὐτὴ ἀθλία εἰς χεῖρας αὐτῦ. ἔδωσε δὲ ἄδειαν, καὶ ἐξέβη ὅς τις ἤθελεν.

Πρὶν βασιλεῦσαι οὗτος ὁ Συλαϊμάνης, ἐπροσῆλθε τὶς Εβραῖος μάγος πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ· γίνωσκε Συλτάνε μυ, ὅτι μέλλεις βασιλεῦσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Συλτὰν Συλαϊμὰν εἶπεν αὐτῷ, ἐν πόσῳ, καιρῷ; ὁ δὲ Εβραῖος ἔφη, τρία στοιχεῖα γραμμάτων μὲ διδάσκουν· ὐκ οἶδα εἰ χρόνοι εἰσὶ ἢ μῆνες ἢ καὶ τὰ ἄλλα. καὶ ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἄλλα ὅσα ἦταν χρείαν. ἔφη ὁ Συλτὰν Συλαϊμάνης, ὅτι ἐὰν βασιλεύσω, δώσω σοι λοφὰν ὅσον θέλης. καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἔγγραφον ὁμολογίας. καὶ κατὰ τὸν λόγον τῦ Εβραίυ ἐβασίλευσε, καὶ τῶν στοιχείων ἀριθμυμένων εὑρέθη ἀληθὴς ὁ Εβραῖος. ἦλθε δὲ ὁ Εβραῖος, καὶ αἰτήσας τὴν λοφὰν κατὰ τὸ ἰδιόγραφον τῦ ἀφέντος, καὶ λαβὼν αὐτὸ, καὶ ἄλλας πλείστας τιμάς. ἠρώτησε δὲ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας αὐτῦ τί μέλλει γενέσθαι; ὁ δὲ Εβραῖος ὁ κακίᾳ φερόμενος, ἢ καὶ ἀληθῶς ὡς ἐδιδάσκετον ὑπὸ τῆς μαντείας αὐτῦ, ἔφη, ὅτι οἱ Χριστιανοί, ὁπῦ εἶναι εἰς τὴν πόλιν μέλλει να ποιήσουν στάσιν, καὶ βασιλέα ὅστις ἔνε τὴν σήμερον εἰς τὴν πόλιν· καὶ αὐτοὶ σὺν αὐτῷ νὰ στασιάσουν κατὰ τῦ σῦ κράτυς, καὶ διὰ τῦτο προσέχε ἡ βασιλεία συ νὰ τὺς κόψης, ἵνα μὴ πλέσουν τὸ ἔργον. ὁ δὲ συμβύλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβύλων αὐτῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς. καί τις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ὀνόματι Πυρὴ Μπασιᾶς, ἀπέκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀθέσμυ καὶ ἀδίκυ ὁρμῆς, εἰπὼν αὐτῷ· Σουλτάνε μυ, τὰ τοιαῦτα μεγάλα πράγματα

ἀπὸ Θεοῦ εἰσί· καὶ εἰ μὲν εἰσὶν ἀπὸ Θεοῦ, οὐ δυνάμεθα ἐναντιωθῆναι, ἵνα μὴ εὑρεθῶμεν καὶ Θεομάχοι. εἰ δὲ εἰσὶν ἐξ ἀνθρώπων, ἄφες ἡμᾶς τοὺς δούλους σου, ἵνα ποιήσωμεν τὴν ἐκδίκησιν.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔδειξεν ὁ Θεὸς σημεῖον τοιόνδε ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τῇ μεγάλῃ κυριακῇ τοῦ Πάσχα· τὸ μεσονύκτιον ἠγέρθησαν οἱ Τερβύσιδες, καὶ ὑπήγαν εἰς τὴν ἁγίαν σοφίαν, νὰ σαλαβατίσουν κατὰ τὸ αὐτῶν ἔθος. καὶ ἐλθόντες εἰς τὰ προαύλια τοῦ ναοῦ ἤκουσαν ψαλμῳδίαν, καὶ εἶδον καὶ φῶς μέγα ἐν τῷ ναῷ, καὶ πλησιάσαντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεῳγμένας. καὶ φωνὰς ψαλμῳδίας, τὸ Χριστὸς ἀνέστη. καὶ ἀκούσας αὐτοὺς δαίμως ἔδοσαν γνωστὸν τοῦ ἀφέντος. ὅστις ἦλθε σωματικῶς, καὶ ἤκουσε, καὶ εἶδεν ἐν ὀφθαλμοῖς, κελεύσας ἵνα ἀναβοῦν εἰς τὰ ἀνηγούμενα, νὰ σκοπεύσουν μήποτε ἐστὶν ἐξ ἀνθρώπων, ἡ τοιαύτη ἐνέργεια. καὶ εὐθὺς ἐξέλειπε καὶ τὸ φῶς, καὶ ἡ ψαλμῳδία. καὶ πάλιν ὥρμησεν, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς· εἰ μὴ πάλιν ὁ αὐτὸς Πυριπασιᾶς ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν ὁρμήν.

Εἰς τὰ ͵αφκβʹ Ἰουλίῳ ἐπῆρεν ὁ Σπανίας τὴν Γένουβαν ἀπὸ σπαθίου, καὶ ἔκοψεν ἐν αὐτῇ ψυχὰς λεʹ χιλιάδας.

Εἰς τὰ ͵αφκγʹ ἀπεστάλη ὁ Αἰχμάτη Μπασιᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀμηροῦ Σουλτάνου Σουλαιμάνη εἰς τὸ Κάστρος ἵνα ὁρίζει αὐτό. ὅστις διὰ φθόνον διά τι ἠγάπα ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς τὸν Πραμπάσιαν, ἀνυποτάκτισε, καὶ ἐγίνεν ἀντάρτης. καὶ ἔκοψεν ὅλους ὅσους εὗρεν ὅπου ἤθελαν νὰ εἶναι εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ ῥηθέντος Ἀμηρός. οἱ δὲ οἰκεῖοι τοῦ αὐτοῦ τόπου ὕφασιν τὸν ῥηθέντα Μπασίαν καὶ ἐποίησαν αὐτὸν Σουλτάνον, οὗ ὁ ἀδελφὸς ἦν Φλαμπουριάρις εἰς τὸν Μωραίαν, καὶ ἔστειλεν ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς, καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτὸν ἐν τῇ Μεθώνῃ· τὴν ὁποίαν κεφαλὴν ἔδειραν, καὶ ἐπῆραν αὐτὴν εἰς τὴν Κωνσταντινόπολιν.

Ὁ δὲ ῥηθεὶς Ἀχμάτης, ὁ νεωστὶ Σουλτάνος ἐσυνάξεν ὅλους τοὺς Ἑβραίους τοὺς ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἔκοψέν τους, καὶ τὸν βίον αὐτῶν ἐδήμευσεν ἐξ αὐτῶν βίον πλῆθος ἄπειρον.

Τῷ αὐτῷ ἔτει διὰ συνέργου τοῦ ῥηθέντος μεγάλου ἀφέντος τοῦ Σουλαιμάνη ἐσκότωσαν μέσα εἰς τὸ λουτρὸν τὸν ῥηθέντα Ἀχμὰτ Μπασία, καὶ πάλιν ὁ τόπος ὅλος τῆς Συρίας ἐγύρισεν εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ μεγάλου ἀφέντος.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς ἐξέβαλεν πολλὰς φαμιλίας ἀπὸ τὰ κάστρη τῆς Ῥωμανίας, καὶ ὑπῆγε τους εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ Τούρκους.

Τῷ αὐτῷ ἔτει, καὶ τὸ παρελθὸν ἐγένετο λοιμικὴ νόσος παγκόσμιος, κυρίως δὲ εἰς τὴν Κρήτην. εἰς τὴν Ῥόδον, εἰς τοὺς Κορφούς, εἰς τὴν Ζάκυνθον. εἰς τὴν Ἄρταν, εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐγένετο Περίαν, καὶ εἰς τὸν Μωραίαν σποράδην, καὶ εἰς τὴν Ἀθήνας.

Τῷ αὐτῷ ἔτει Αὐγούστου εἰς τὰ ηʹ ἐπέρασεν ὁ Κούρτογλης μετὰ κατέργων, καὶ φούστων, καὶ ὑπῆγε τὸ μέρος τῆς Πουλίας, καὶ ἐπῆρεν ἕνα κάστελλον.

ΤΕΛΟΣ.

Anni orbis cond. | Anni Christi.

CHRONICON BREVE.

fatus est. (Mi Sultane, tam magnæ ac arduæ tes nonnisi a Deo perfici possunt. Si namque isti a Deo sunt, non possumus adversari, quin & adversus Deum pugnare deprehendamur. Quod si ab hominibus fuerint, sine nos servos tuos vindictam de iis sumere.)

Hoc eodem anno tale signum Constantinopoli magna Paschatis Dominica Deus ostendit. Cum Dervisii media nocte, ut ipsis mos est, surrexissent, & ad S.Sophiæ templum venissent, juxta ritus suos orgia celebraturi; vestibulum ingressi Psalmodiam audierunt, lumenque magnum in templo viderunt: propius deinde accedentes patentes portas conspexere, audieruntque voces canentium Hymnum, *Christus resurrexit.* Quod ad Sultanum accurate retulerunt, ipseque accessit, audivit & vidit oculis suis, jussitque ut attenderent ad resonantes istos cantus; perpenderentque, num ab humana voce ederentur. Statim simul cum psalmodia lumen defecit. Iterumque Sultanus de Christianis interficiendis vehementius agit, a quo violento consilio Pyri Bassa eum retraxit.

Mense Julio Genuam vi occupavit Hispaniæ Rex, hominumque triginta quinque millia occisa sunt.

Ahmetes Bassa Cairum in Ægypto, ut provinciam regeret, a Sultano Suleimane missus est. Invidiæ vero stimulis in Abrahamum Bassam percitus, quod apud Sultanum gratia præ cæteris valeret, a Suleimane deficit, & contra eum rebellat: omnesque, qui in fide & obsequio erga Ameram prædictum stare voluerunt, de medio tollit. Provinciales Achmetem illum Bassam Sultanum proclamarunt: hujus frater in Morea Flaburiaris, id est, Sangiacus, erat: quem Methonæ per satellites illuc missos Amiras capite truncari fecit; abscisso capiti pellem detraxerunt. & Constantinopolim asportarunt.

Edit. Paris. pag. 204. — 7031 | 1523

Ahemetes vero nuper Cairi Sultanus renunciatus, cunctos suæ ditionis Hebræos simul contractos interficit, eorumque bona publicat, unde magnam pecuniarum vim corrasit.

Eodem anno, magno Sultano Suleimane auctore, Achmetes Bassa in balneis oppressus necatur: rursusque universa Syria Sultani imperio subjicitur.

Eodem anno prædictus Amiras ex Romaniæ, id est, Thraciæ, oppidis familias multas in Ægyptum, & inter Turcos migrare fecit.

Eodem anno, etiamque superiori contagiosus morbus per universum orbem sævit, præcipue vero per totam insulam Cretam grassatus est, Rhodum, Corsunium, Zacynthum, Artam, Johannina, Peria: Moream passim Athenasque invasit.

Eodem anno Augusti die 8. in Apuliam triremibus dromonibusque Curtugles trajecit, istiusque provinciæ partem populatus est, & castrum unum occupavit.

FINIS.

Edit. Parif. pag. 206.

ISMAELIS BULLIALDI

AD DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIAM

NOTÆ.

AD CAPUT PRIMUM.

Pag. 1.

INITIO hujus operis propositum Auctoris fuit, annorum a mundi ortu & creatione exactorum synopsim ob oculos ponere juxta Ecclesiæ Orientalis calculum; quæ ab initio mundi ad annum 1. Æræ Christianæ vulgaris annos integros 5508. a Septembri antecedente Kal. Janu. anni primi numerat. Nullos vero eorum, qui in Chronologia parumper versati sunt, nescit Græcos annum suum ab illo termino Kal. Septemb. ordiri: ita ut Christus anno 5509. sive autumno, sive ineunte hyeme ὀπωρινὸς eum genuisse dicatur, natus sit. Norunt etiam omnes septuaginta, ita appellatos ac creditos, veteris testamenti Interpretes, plures annos a mundi exordio ad Abrahamum; in versione sua computavisse, quam in textu Hebraico reperiantur. Qua ratione id contigerit assequi arduum. Textus equidem Hebraicus ab Adamo ad diluvium annos exactos solummodo exhibet 1655. cum interim LXX. Interpretes numerant 2242. In hujus enim capitis verbis, ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βσμβ΄, rectus est: etsi a generationum explicatarum numeris colligantur 2249. A diluvio ad Abrahamum textus Hebraicus numerat annos 292. at Interpretes LXX. numerant annos 1178. hic noster 1121. De hac computandi dissensione non est dicendi nunc locus; nec propositum est nobis disquirere & scrutari num textus Hebraicus, quo illi usi sunt, ab eo, qui omnibus probatus circumfertur, variaverit. Num etiam aliqua ratione ducti illi viri, qui gentilium, Ægyptiorum præcipue ac Græcorum, oculis ac judicio sacram historiam subjiciebant, annos aliquot ab orbe condito ad diluvium, & inde ad Abrahamum intercalarint,

pag. 207.

importunas gentium ob idololatriam cæcutientium objectiones declinaturi.

Pag. 1. A

Οὗτος ὁ Μωσῆς) At Eusebii Chronicon initium annorum Inachi alligat anno ætatis Abrahami 161. eo ipso quo natus est Jacob seu Israel. Mosem vero natum prodit anno ab Abrahami nativitate 435. ita ut annis totis 274. posterior sit Inachi initio Mosis nativitas.

Ibid. C.

Εὕρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδὰμ) In enumerandis annis ab orbe condito ad Incarnationem hallucinatus est hujus historiæ auctor, vel, qui illum transcripsit, lapsus est. Ab anno namque primo Æræ mundi ad annum primum Christi Ecclesia Græca numerat annos 5508. & tali intervallo Epocharum utitur in sequentibus hic scriptor; legendum itaque hoc loco ἔτη ,εφη΄. 5508.

Ibid.

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας) Mysterium adorandum Incarnationis filii Dei Græci Theologi & Scriptores appellant ἔνσαρκον οἰκονομίαν.

Ibidem

Ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου) Post Christi epocham mentionem facit Constantini, qui ob redditam Christianæ Ecclesiæ pacem & tranquillitatem clarus, Deo ac hominibus acceptus, Græco etiam homini religiose cultus est. Hujus enim Imperatoris matrisque Helenæ Ecclesia Orientalis memoriam die 21. Maii celebrat. Et Constantinopolitani Imperatores, referente Codino Curopalata lib. de officiis Palatii Constantinopolit. in templum SS. Apostolorum die illa se conferebant. κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἔνθα καὶ ἡ ἁγία τούτου σορὸς κεῖται. *Die qua Magni Constantini memoria celebratur, confert se Imperator in templum SS. Apostolorum, in quo illius sanctus loculus situs est.* Græcorum insuper universitati chara Constantini memoria est, qui translata Imperii Romani sede ab Italis ad Græcos, nomini suo novam, quam condidit Romam, consecravit. Byzantii appellatione omissa urbem immensum in modum auctam atque ornatam Constantinopolim appellavit. Justinianus etiam de S. Sophiæ magnificentissimo, ac elegantissimo, quod extruxit, templo jure commendatur. Anno porro 11. regni sui Justinianus Sanctam Sophiam restitutam ac ædificatam consecravit. Georgius Cedrenus, Τῷ ια΄ ἔτει γέγονε τὰ ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτὴ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου μετὰ τοῦ Πατριάρχου, βασιλέως σὺν τῷ λαῷ. ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς καύσεως αὐτῆς μέχρι τῶν ἐγκαινίων, ἔτη ε΄ μῆνες ια΄. καὶ ἡμέραι ι΄. παρῆλθον· ἐν γὰρ τῷ ,ςκη΄ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἰνδικτ. ιε΄ τῇ κγ΄ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ὥρᾳ πρώτῃ τῆς ἡμέρας, τὴν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνοικοδομὴν ἤρξατο ποιεῖν ὁ Ἰουστινιανός. *Anno Justiniani 11. Magnæ Ecclesiæ encænia, seu consecratio, celebrata sunt. Litanias & preces recitantes Patriarcha & Imperator, comitante populo, a sancti Anastasiæ templo egressi processerunt. A die porro, quo flammis periit, ad encænia anni 5. menses 11. dies decem transierunt. Anno enim ab orbe condito 6008. Indict. xv. Februarii die 23. hora diei prima, Justinianus instaurationem Magnæ Ecclesiæ auspicatus est.* In hoc Cedreni loco mendum Librarii occurrit in annis mundi hic enumeratis; cœpit Justinianus anno Christi 527. mundi 6035. Kalend. April. anno ejus quinto, id est, 531. Christi, mundi vero 1039. vel 6040. seditio Constantinopoli orta est. Februario mense cœpta est reædificari Sanctæ Sophiæ Basilica: & anno ejus undecimo consecrata est, id est, anno Christi 537. ab April. Kal. ad similem diem anni 538. &, ut quod sentio dicam, anno mundi 6040. Februario mense cœpit instaurari templum Sanctæ Sophiæ Indictione 12. ita ut legendum sit ,ςμ΄ ἔτει ἰνδικτ. ι΄. anno 6040. Indictione 10. præ-

ter illud alia collapsa, aut seditione factionum Prasinæ ac Venetæ combusta instauravit. Xenodochia & monasteria fabricari jussit, iisque reditus annuos ingentes attribuit. Imperii fines Barbarorum incursionibus angustiores redditos dilatavit. de quibus omnibus Procopii tractatus sex περὶ τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων legendi sunt.

Edit. Paris. pag. 208.

Ab Æræ Christianæ vulgaris initio ad Constantinum computantur anni 305. & unius semissis cum diebus aliquot. Nam mortuo anno 306. Julii die 25. Constantio Chloro, ipse Imperii fasces suscepit. Perperam igitur noster a Christo ad Constantinum numerat annos 318. A Constantino pariter ad Justinianum erravit statuens annorum 210. intervallum: cum revera intercesserint ab anno 306. Julii 25. ad annum 527. Kal. April. quo Imperium adeptus est Justinianus, anni 221. fere: quatuor quippe propemodum menses desunt. Ista numerorum perturbatio etiamdum cernitur in illo temporis intervallo, quo Justiniani initia distant a Constantino Leonis IV. F. & hujus conjuge Irene, quod noster Historicus statuit annorum 260. cum tamen juxta historicam veritatem anni tantum 253. numerentur. Etenim cum Irene matre cœpit Constantinus anno Christi 780. A Constantino & Irene ad Alexium Comnenum numerat annos noster 295. simul itaque collectis intervallis, quæ a Christo ad Alexium Comnenum statuit, reperiuntur anni elapsi 1083. ideo cœpisset Alexius 1084. ineunte. Juxta veritatem vero Chronologicam anno Christi 1081. Imperium adeptus est Alexius Comnenus. Propterea a Constantino & Irene ad Alexium verum temporis intervallum statuitur annorum 301. Videtur equidem historiæ hujus Auctor has temporum epochas & intervalla ex memoria descripsisse: nam ista cum sequentibus committi ac concinnari nequeunt. Cum enim occupatam a Latinis urbem Constantinopolim anno mundi 6712. hoc anno Christi 1204. Aprilis die 12. statuat: numeretque Ducæ Murtzuphli, Alexii Angeli, ejusque fratris Isaaci annos, quibus regnarunt, 19. fere: Comnenorum vero Dynastiam annorum 103. (quæ summa colligitur ex numeris annorum attributorum singulis ex gente Comnena Imperatoribus.) non vero 101. ut in textu legitur: summa annorum, quibus Angeli ac Comneni regnarunt fit 122. quam cum ab annis 1204. rejecerimus ad annum 1082. & initium Alexii Comneni regrediendo perveniemus. At ex intervallis antecedentibus initia Dynastiæ Comnenorum anno Christi 1084. hunc auctorem alligare invenimus. Non sibi itaque constat Ducas in hac calculi subductione.

Ibidem D

Ἐν ᾗ καὶ ἑάλω ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων) Huc advocandæ sunt Kalendarii notæ vulgares, ut nobis constet num auctor in assignanda die erraverit. Anno Christi 1204. fuit Cyclus Lunæ VIII. Solis IX. litteræ Dominicales D, C. Pascha igitur Aprilis 25. Dominica τῶν βαΐων, sive Palmarum Aprilis 18. ergo dies Aprilis 12. fuit feria 2. seu dies Lunæ sextæ septimanæ jejuniorum, ut a nostro notatur: quæ in libris Græcorum Ecclesiasticis δευτέρα τῆς ἕκτης τῶν νηστειῶν vocatur. huic etiam temporis notæ consentit Nicetas Acominatus Choniates. Flandriæ Comes Balduinus ab Henrico Dandulo Venetiarum Duce, cæterisque 12. vel, ut aliis placet, quindecim electoribus, Imperator electus est 6. Kal. Maii, hoc est, postridie Paschatis, quod eo anno incidit in 7. Kal. Maii, seu 25. Aprilis. coronatur vero 17. Kal. Junii, hoc est, Maii 16. hæc tradit Jacobus Meyerus Balliolanus Annal. Flandriæ lib. 7. sub finem. Villharduinus scribit diem coronationis indictam fuisse tribus post Pascha septimanis, hoc est 16. die Maii, quæ fuit Dominica *Jubilate*.

Inducit Villharduinus Dandulum promittentem se Imperatoris nomen proclamaturum *Hora qua Deus natus est*. quæ verba me inducunt, ut credam vigilia Paschatis electionem factam, & post Pascha incoronationem Balduini dilatam: ita ut Calvisio adhæreamus, qui electionem 24. Aprilis Sabbatho sancto factam asserit. & fortasse Villharduinus scripsit aut scribere voluit, *Hora, qua Deus resurrexit*, hoc est, summo mane die Paschatis, paulo post mediam noctem. Hic tamen omittere non debemus, Imperatorem Balduinum, in epistola quam de Constantinopoli expugnata scripsit monere se electum fuisse Dominica *Misericordias Domini*, quæ contigit Maii die 9. sublimatum vero Dominica *Cantate*, hoc est, Maii die 23. epistolam illam edidit Aubertus Miræus in Codice *Donationum piarum a Flandriæ comitibus factarum*.

pag. 309.

AD CAPUT II.

Pag. 1. A

ΘΕΟΔΩΡΟΣ *Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ*) Extincto a Latinis Alexio Duca Murtzuphlo, qui Alexium Angelum veneno bis frustra aggressus, laqueo tandem necaverat, Balduinus Belga seu Flander, adjuvante Henrico Dandulo Venetiarum Duce C. Politanus Imperator renunciatur. Theodorus vero Lascaris occupata a Latinis urbe in Orientem abiit, & Nicææ Imperator salutatur. Ita Nicephorus Gregoras lib. 1. Hist. Byzant. post urbem captam, ἕως ὀψὲ καὶ μόλις περὶ τὴν Νικαέων μητρόπολιν ἀναγορευθῆναι συνέπεσε βασιλέα Θεόδωρον Λάσκαριν τριακοστὸν ἤδη τυγχάνοντα. *Donec in Nicæa metropoli vix tandem acciderit Theodorum Lascarim annos jam triginta natum Imperatorem renunciari*. Clarius vero lib. 4. cap. 2. ἐνθένδε εἰς Νίκαιαν αὖθις ὑποστρέφει. αὕτη γὰρ ἐγεγόνει Ῥωμαίων βασίλειον μετὰ τὴν τῆς Βυζαντίδος ἅλωσιν. Inde Nicæam redit, quæ regia sedes Imperatorum Romanorum post captam Byzantium fuit. Nicetas enim Choniates in Annalibus Theodorum Lascarim in Asia regnasse scribit duobus in locis. ὁ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος εἰς γένος ἀριστίνδην καὶ κῆδος βασιλικὸν περιδέξιος, ἀπελαθέντος ἐκείνου, τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὑποδύεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑφ' ὅλων τῶν ἑῴων ἀναγορεύεται πόλεων. *Theodorus Lascaris genere nobilissimus, & Imperatoris affinitate clarus, illo repulso (Manuele Maurozome) calceos purpureos induit, & a cunctis urbibus provinciarum Orientalium imperator proclamatur*. & infra, κατὰ δὲ τὴν ἕω Προυσαεῖς μὲν καὶ Νικαεῖς, Λυδοί τε καὶ οἱ Φιλομηλῖται, καὶ Σμύρνη, καὶ Ἔφεσος, καὶ αἱ μεταξὺ τούτων κείμεναι πόλεις Θεοδώρῳ προσανεῖχον τῷ Λάσκαρι. *In Oriente vero Prusæ & Nicæenses, Lydi & Philomelphi, Smyrna & Ephesus, quæque regiones illas interjacent urbes, Theodoro Lascaris partibus adhærebant*. Nescio igitur cujus auctoritate fulti Sethus Calvisius, in prima editione suæ Chronologiæ, quam postea correxit, & ampliorem reddidit; & post eum Christophorus Helvicus dixerint Lascarim Adrianopoli regnasse: imprimis vero Calvisium demiror, qui Nicephorum auctorem citat. Non extra rem erit si Lectorem moneamus populum illum, qui Φιλομηλῖται hic vocantur, apud nullum Geographum reperiri: & procul dubio error est Librariorum, & forte ex duobus Φυλακηνοὶ & Ἱεραπολῖται, coaluit vox Φιλομηλῖται. Phylacensii autem & Hierapolitæ populi sunt Phrigiæ majoris, quæ Lydiæ, cui Theodorus Lascaris imperavit, finitimi & contermini sunt.

Ibidem

Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης) Nicephorus Gregoras lib. 2. cap. 1. ἀκτωκαίδεκα δὲ βασιλεύσαντι τούτῳ (Λάσκαρι) πεπλήρωντο ἔτη, καὶ τὸν παρόντα βίον ἠμείβετο, διάδοχον τῆς βασιλείας καταλελοιπὼς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ Εἰρήνῃ γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν. *Cum annos 18. Lascaris in Imperio egisset, ex hac migravit vita, successore relicto Joanne Duca, qui filiam ejus Irenem uxorem duxerat*. Sed sedem

habuiſſe Johannem Batatzam, ſeu Vataciam, Magneſiæ potius quam Nicææ non conſtat ex illo loco. cap. 6. ait Johannem, luſtrata Macedonia & Thracia, per æſtatem Nicæam receſſiſſe, & in hyberna milirem dimiſiſſe. & cap. 52. Johannem ædificaſſe Magneſiæ templum, ὄνομα τῆς θεομήτορος Σωσάνδρα καλούμενον, aliudque, ἐντὸς τῆς Νικαίας εἰς ὄνομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. hic Vatacia Didymotæcho oriundus erat, & Protoveſtiarii dignitatem adeptus a Laſcari gener adſcitus eſt. Georgius Logotheta in Chronico.

Θεόδωρος Λάσκαρις ἔτη δ'.) Hic Theodorus junior ſenioris ex filia nepos, annos triginta tres natus erat, quando faſces Imperii ſuſcepit: anno enim quo pater ipſius Johannes Imperator deſignatus fuit, natus eſt Theodorus, ut ſcripſit Gregoras lib. 2. ſub finem.

Edit. Pariſ. pag. 210.

Ibidem

Ἰωάννης Λάσκαρις.) Hic filius Theodori junioris fuit, cui pater moriens Arſenium Patriarcham, & Muſalonem Protoveſtiarium tutores dederat, ut res Imperii adminiſtrarent, donec Joannes, qui ſexennis ſolummodo erat, adoleviſſet. Muzalo dum funus Theodori effertur, & Magneſiæ in magno templo Soſandrio defuncti commemoratio agitur, ad ipſam ſacram menſam ab irruentibus militibus confoditur. Arſenius deinde Patriarcha rerum uſu ac conſilio deſtitutus Michaelem Palæologum in Imperatorem coronat, ea conditione ut adulto Johanni Imperio cedat, ſeque abdicet. Michael coronatus Johannem cuſtodiendum Magneſiam mittit, tandemque excæcat, hocque ſcelere ineptum ac inhabilem Imperio reddit. Niceph. Gregoras lib. 3. ſub finem, & lib. 4. Georgius Phranzes lib. 1. capp. 3. & 5. Michael Palæologus ex gente antiqua & nobiliſſima oriundus erat, quam, ut ex aliis Petrus Bizarius refert lib. 2. de bello Veneto, *Ex Italia adeoque Viterbo ipſo Hetruriæ civitate haud ſane ignobili, (quæ olim Vejuſa nuncupata, tamquam trium urbium ſepta vel mœnia in ſe complectens,) originem traxiſſe nonnullis placet.*

Ibid. B.

Ἐξώθησαν ἡ οἱ Λατῖνοι τῆς πόλεως.) In margine adſcriptum ἐν ἔτει ,ϛψξη' Ἰουλίῳ κε'. *mundi anno 6768.* (Chriſti 1260.) *Julii 25* referri debet hæc temporis nota ad annum 1. Imperii Michaelis Palæologi. quippe urbs a Græcis recuperata fuit anno Chriſti 1262. mundi juxta Græcos anno 6770. Nam collectis annis Theodori Laſcaris, Johannis Vataciæ, Theodori, & Johannis annis tribus fit ſumma an. 58. qui cum additi fuerint annis 1204. exhibebunt annum 1262. quo Joannes, cui Imperialis corona numquam impoſita fuit, a Palæologo Michaele excæcatus & Imperio pulſus eſt, & Latini urbe exacti ſunt. Libro etiam 4. Gregoras de urbe recuperata per Cæſarem Strategopulum verba faciens notat, δύο ἤδη ἐνιαυτοὺς ὅτε ἐν' ὅ τ τε βασιλικοῦ θρόνου ἐγκρατὴς ὁ Μιχαὴλ ἐγεγόνει. quo igitur anno urbs capta eſt, jam duos in Imperio annos integros Michael expleverat: unde conſtat ipſum clypeo inſidentem Imperatorem proclamatum eſſe anno 1260. Phranzes cap. 4. lib. 1. Dynaſtiam Francorum annos 59. menſ. 3. dies 4. C.Poli duraſſe ait. Georg. Logotheta in Chron. C.Politano ſub finem ait urbem a Latinis captam anno 6712. & eam tenuiſſe annis 58. recuperatam anno 6769. Indict. 10. in quo ſibi non conſtat: nam menſis Julii 25. captam ait CPolim a Græcis. Poſt annos 58. qui additi cum fuerint annis 6712. dabunt annos 6770. & Indictionem v. tranſcriptoribus fortaſſe hic error imputandus eſt, non Logothetæ.

Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος.) Sub Michaele Palæologorum primo cœperunt Turci provincias Aſiaticas, quæ imperatoribus CPolitanis adhuc parebant, vexare ac perpetuis latrociniis vaſtare. Gregoras lib. 5. & lib. 7. cap. 1. ſtatum provinciarum Aſiæ talem fuiſſe narrat. Κατέσχε δὲ μετὰ τὸν Καρμανὸν Ἀλισούριος τὰ πλείω τῆς μεσογείου Φρυγίας, ὅ ἐστι τὰ μέχρι Φιλαδελφείας, καὶ τὰ ἐγγὺς πάντα ἀπὸ τῶν περὶ Μαίανδρον ποταμὸν Ἀντιοχείας. τὰ δὲ ἐκεῖθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῶν ἐντὸς παραλίων τῆς Ἰωνίας, ἕτερος ὄνομα Σαρχάνης· τὰ γὰρ περὶ Μαγνησίαν καὶ Πριήνην καὶ Ἔφεσον φθάσας ὑφήρπασε σατράπης ἕτερος ὄνομα Σασάν. Τὰ δὲ ἀπὸ Αἰολίδος ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τῷ Ἑλλησπόντῳ, ὁ, τε Καλάμης ἐκέκτητο, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ Καρασῆς. τὰ δὲ περὶ τὸν Ὄλυμπον καὶ ὅσα τῆς Βιθυνίας, ἐξῆς ἕτερος ὄνομα Ἀτμάν. τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαγγαρίου μέχρι Παφλαγονίας διεμερίσαντο οἱ τοῦ Ἀμουρίου διάδοχοι παῖδες. *Caramanus itaque Aliſurius maximam Phrygiæ mediterraneæ partem occupaverat, & Philadelphiam atque etiam Antiochiam ad Mæandrum uſque omnia ditioni ſuæ ſubjecerat. Quæ vero regiones ab illis locis ad Smyrnam & Joniæ maritima pertingunt, alius Sarchanes appellatus illis dominabatur. Saſan etiam, qui vocabatur, Satrapa Magneſiam Prienen & Epheſum, (Romais) eripuerat. Calames ejuſque filius Caraſis ab Æolide uſque ad Myſiam Helleſponto adjacentem regnabat. Bithyniam & quæ Olympo monti circumjecta ſunt alius nomine Atman obtinebat. A Sangario tandem fluvio Paphlagoniam uſque Amurii filii inter ſe regionem partiti erant.* Qui noſtro Carmian appellatur Gregoræ eſt Caramanus Aliſurius. Sarchanem & Caraſim utrumque habet: pro Othmane Gregoras legit Atman. Saſanem noſtet, ut & Amurii ſeu Homurii filios neſcit. Gregoras Mantachiam ignorat, etiamque Atinen. Laonicus Chalcocondylus lib. 1. de Reb. Turc. non longe ab initio, lib. etiam 2. hos duces fuiſſe Aladinis Selzucii, qui ſedem Imperii Iconii habuerat, miniſtros aſſerit. quique Laonico eſt Ædines noſtro vocatur Atin, & qui illi Mendetius nobis eſt Mantachias. Phranzes lib. 1. cap. 26. hos duces enumerat ut Gregoras, eaſdemque ditiones attribuit. Leunclavius in Pandectis hiſtoriæ Turcicæ num. 13. duces iſtos aliter enumerat, ita ut in tanta varietate auctorum nomina illa, durumque numerus in incerto aliquatenus maneant, Aſiæ ſtatu interim miſero Imperiique vaſtatione pro compertis habitis. Cantac. l. 2. cap. 29. Atinis filios ait fuiſſe Χετὴρ ϗ Ἀμὴρ, id eſt, Cherenem & Homurium. Cataſem vero Phrygiæ Regulum tradit lib. 3. c. 82.

pag. 212.

Καὶ τὴν Μαγίδων ἐπαρχίαν.) Valde probabile eſt Magedi vel Magidi præfecturam hic vocari, quæ in MS. Notitia Epiſcopatuum CP. diœceſeos ſub Sardium Metropolita legitur ὁ Σατάλων Μαγίδων. Sub Sylæo etiam ſive Pergæo Metropolita Phamphyliæ ſecundæ habetur in eadem Notitia Μαγίδου Epiſcopatus, ſed in alio exemplari legitur Μαγύδου, quæ ab alia differt. hæc ſecunda forte illa eſt quam Nagidon appellat Leunclavius, & Turci Nigde. Magydum habet in Pamphylia Ptolemæi Interpres, textus Græcus Μάτυλον non longe a Ceſtri fluvii oſtiis. Nagidon non habet Ptolemæus: Stephanus de urbibus Νάγιδος πόλις μεταξὺ Κιλικίας καὶ Παμφυλίας ubi citat Hecatæum, eſtque eadem cum Matylo. Caſaubonus in Strabonem lib. 14. in his verbis τοῦτο δ' ἐστὶ Ἄγιδος πόλις ex Stephano corrigit, & Νάγιδος legit.

Ibid.

Ἀπὸ Ἄσσου πόλεως ἄχρι ϗ Ἑλλησπόντου.) Aſſus urbs ad Propontidem in littore Aſiatico, quam Strabo lib. 13. a Methymnæis conditam ſcribit, teſte Myrſilo, φησὶ δὲ Μυρσίλος Μηθυμναίων κτίσμα εἶναι τὴν Ἄσσον. Stephanus de urbibus duas facit Aſſos, unam in Lycia πλησίον Ἀταρνέως, alteram in Æolide ad Helleſpontum. Hic obiter notabimus Stephanum erraſſe, dum Aſſos duas facit, primamque in Lycia collocat Atarnæ vicinam; in Lycia ſiquidem Atarna ſita non eſt, ut ipſe ſcribit, ſed in Myſiæ & Lydiæ finibus, Ἀταρνὸν πόλις μεταξὺ Μυσίας ϗ Λυδίας. Strabo quoque lib. 13. Atarneam habet prope Aſſum: nec ipſe nec Ptolemæus Aſſum in Lycia ponunt. Notitia Epiſcopatuum ſub throno Conſtantinopoleos habet Ἄσσον ſub Epheſino Metropolita.

Ibid. C

Ibid. *Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἐβασίλευσε Μιχαήλ*) Hic auctor noster male ac perperam scribit Michaelem in Imperio successisse Andronico patri: simul namque pater & filius regnarunt: & Michael anno 6829. (Christi 1320.) Octob. 12. die Dominica ante patrem obiit, accepto Thessalonicæ nuncio Manuelem secundo genitum filium ab Andronico natu majore, (quem ejus frater Manuel in meretricis, cum qua consueverat ille, domo quærebat,) occisum fuisse, cum quis esset Andronici satellites ignorarent, rivalemque esse suspicarentur; de quibus adeundus Gregoras lib. 8. in principio. Cantacuzenus lib. 1. hist. cap. 1. generis mortis nullam mentionem facit, quo Manuel extinctus est. diligenterque animadvertendum dissidii causam inter Andronicos avum & nepotem orti, quo mutuis odiis certarunt, in avum a Cantacuzeno transferri; & Gregoram ab isto, ut pote scriptorem mendacem, asperis aliquando verbis castigatum esse, quod ipse scripsit Cantacuzenus lib. 4. capp. 24. & 25. cui tamen potior fides hac in re adhibenda sit nescio. Nam Cantacuzenus cum juniore Andronico a puero educatus adoleverat, inter hujus fidissimos ac maxime familiares semper numeratus, ita ut ab eo ad dignitatem usque imperatoriam, tutoris munere cohonestatus, provectus fuerit: quapropter non levi suspicione perstringendus venit, actis & gestorum ab Andronico juniore memoriæ nimio studio indulgens & consulens, dum Andronico seniori æquum minus forte se præbet.

Edit. Paris. pag. 212.

Phranzes Protovestiarius lib. 1. cap. 10. sub finem tradit Andronicum seniorem cum Michaele regnasse annos 45. & Andronicum juniorem cœpisse anno mundi 6836. qui fuit Christi 1328. Gregoras lib. 8. notat Andronicum juniorem coronatum fuisse Februarii *δευτέρᾳ ἱσταμένου ὀγδόης ἰνδικτιῶνος*. Hæc Indictio VIII. congruit cum Christi anno 1325. ita ut hic auctor noster, annos Impp. Andronici ejusque F. Michaelis dum numerat 45. terminum istum incoronationis junioris Andronici respiciat, quæ anno 1325. Februarii die 2. Indict. VIII peracta est. quibus etiam consentit Cantacuzenus lib. 1. cap. 41. Post quam incoronationem nepotis, Andronicus avus annos 3. in Imperio adhuc vixit: ita ut totos annos 46 cum filio & nepote regnaverit, quos 45. solummodo numerat Protovestiarius, anno siquidem 1328. nepos solus Imperio potitus est. Christi deinde anno 1330 senior Andronicus ad vitam monasticam a nepote invitus cogitur, ut ait Gregoras; inque Monasterio mutato nomine Antonius appellatus biennium vixit, summaque rerum necessariarum inopia pressus anno demum 1332. obiit. Cantacuzenus lib. 2. cap. 16. Andronicum seniorem ad vitandas insidias, quas sibi aliquos struere tyrannidem affectantes suspicabatur, sponte monasticam vestem induisse asserit: ærumnis ac miseriis colluctantem obiisse silentio transmittit, ne sibi dedecus accersat, & Andronico juniori invidiam & odium conciliet; quandoquidem præcipuum inter consiliarios hujus Andronici, apud quem præ cæteris gratia potentiaque valuit, Irabitum esse notum sit. Hic Andronicus ad vitam privatam coacto avo solus regnavit ab anno 1328. ad annum 1341. Junii diem 15. orbis conditi 6849. ita ut annos 13. imperaverit. Notandum etiam Andronicum seniorem anno ætatis suæ 74. fato concessisse: ex quo vero Imperium assecutus fuerat anno 50. ut adnotavit Gregoras lib. 9. monodia in eum scripta, & in eo cum aliis convenit. Tradit præterea ipsum, vivente patre Michaele Palæologorum primo, Imperatorem designatum & appellatum esse, quod contigit circa annum 1281. Michael secundus Palæologus Andronici F. tradente Cantacuzeno lib. 5. cap. 1. anno mundi 6892. Octobris 12. vitam cum morte commutavit, id est, anno Christi 1320. non vero 1321. ut in editione Parisiensi Typographiæ Regiæ in margine adscriptum est; at ex Niceph. Greg. in lib. 7. calce annus alius colligi potest. narrat quippe Johannis Glycæ Patriarchæ anno 2. vehementi Borea flante crucem e manibus statuæ æneæ, quæ columnæ imposita ante vestibulum templi S. Sophiæ stabat, excussam fuisse anno mundi 6825. id est, anno Christi 1316. a Kal. Septemb. ad easdem Kal. anni 1317. paulo post dicit, Irenem ex Alemania Andronico juniori avum despondisse: Michaelem deinde Imperatorem Thessalonicam abiisse, & anno ibi exacto rebus humanis exemptum esse. ex quibus annum orbis 6827. Christi 1319. concludere possumus: veruntamen Cantacuzeno, qui annum & diem adscripsit, adhærebimus.

Ibid. *Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος*) Andronicus junior filium suum, quem ex Anna, nostro Alemanna, Cantacuzeno ex Sabaudia, aliis Pannonia, susceperat, Imperii hæredem reliquit. Johannes Andronico nascitur post avi Andronici obitum anno 6840. Christi 1332. Junii die 18. ut adnotavit Gregoras lib. 10. cap. 3. obiit autem Andronicus junior anno mundi 6849. Christi 1341. ita ut impubes admodum esset Johannes, annum agens cum Imperium adeptus est nonum: quot etiam fuisse tradit Cantacuzenus lib. 3. cap. 2. Quamobrem pater moriens rebus Imperii administrandis tutorem testamento dedit hunc Johannem Cantacuzenum magnum Domesticum, historiæ jam sæpius allegatæ auctorem. Virum equidem Gregoræ & nostro laudatum: Phranzæ affectati regni suspectum, & quod voluerit ad liberos suos Imperium transferre insimulatum. Legendus Phranzes lib. 1. cap. 13. 14. & 15. Illum Cantacuzenum tanti fecit Andronicus junior, ut testamento suo, quod anno Christi 1330. gravi morbo decumbens condidit, præteritis in illo Andronico avo adhuc superstite nondumque monacho, matre etiam sua Xena, tutorem eum posthumo filio suo daret, si ex Anna uxore sua tunc prægnante nasceretur. Nec etiam omittenda sunt, quæ a Codino Curopalate de Andronici erga Johannem Cantacuzenum benevolentia & amore referuntur lib. de offic. Palat. Constantinopolit. *ἰσάζει τὸν μέγαν Δομέστικον Καντακουζηνὸν Ἰωάννην, ὃς ὕστερον καὶ ἐβασίλευσε*, *Magnum Domesticum Joannem Cantacuzenum, qui postea imperavit, æqualem summo Panhypersebasto reddit*. paucisque lineis interjectis, post Andronici senioris obitum ab hoc juniore Cantacuzenum honoribus auctum esse narrat, *ὑπερέχοντα πάντων ἐποίησε, τῶν μὲν τοῦ πάππου καὶ βασιλέως, ἀνεψιῶν, ἑαυτοῦ δὲ θείων, τῶν ἑτέρων τε πάντων τοῦ Πανυπερσεβάστου, βεστιαρίου διὸ οὗτος ἐτάχθη ὁ μέγας δηλαδὴ Δομέστικος μετὰ τὸν Καίσαρα*. *Supra cæteros eum extulit, avi sui Imperatoris nepotibus, suisque avunculis, cæterisque omnibus summo Panhypersebasto & Vestiario dignitatis ordine antepofuit, hacque sanctione secundus erat a Cæsare magnus Domesticus*.

pag. 213.

Ibid. *Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει * ἤρξαντο οἱ Τοῦρκοι*) Hæc Turcorum in Europam irruptio prima est sub auspiciis Oguzorum sive Othmanidum regnante Orchane sive Urchane: antea enim in Europam transierant Turci, a Catelanis bellum Andronico seniori & Michaeli ejus F. inferentibus evocati, ut lib. 8. Hist. Rom. narrat Gregoras, & post eum Laonicus lib. 1. Transierunt etiam Turci paulo post annum 1300. eodem Laonico teste lib. 1. Hujus quoque Turcorum in Europam expeditionis meminit idem loco citato, verum jam defuncto Orchane, & Suleimane ejus filio regnante. Nostro tamen consentit Turcorum narratio a Leunclavio

vio adducta lib. 4. Hist. Musulmanicæ; & Phranzes lib. 1. capp. 15. & 27. quibus potior fides habenda est. Adnotatur autem ille transitus, quoniam Turci tunc primum sedes in Europa fixerunt, occupata Callipoli anno juxta Annales Turcicos 758. Christi 1357. Matthæus Villanius Hist. Florent. lib. 6. cap. 29. transitum Turcorum accidisse ait anno 1356.

Ἄχρι Διδυμοτείχου) Didymotechus oppidum Thraciæ, quod Hebrus alluit. Nicetas Choniates duobus locis illius meminit, *ὑετοῦ ῥαγδαίου βραχὺ δεῦρο ἐμπεσόντος ἐν τοῖς ἄνωθεν τοῦ Διδυμοτείχου μέρεσιν, ὁ τὴν φρουρὰν παραρρέων Εὔρος διῳδηκὼς ὑπὸ*, &c. *Imbre subito ac impetu cadente in locis supra Didymotichum sitis, quâ oppidum alluit Hebrus, undas dilatavit*. Turcis *Dimotuc*.

Ἄχρι Σηλυμβρίας) Stephanus, *Σηλυμβρία πόλις Θρᾴκης. καλεῖται δὲ ἀπὸ Σήλυος, Βρία γὰρ παρὰ Θρᾳξὶ ἡ πόλις. Selymbria Thraciæ urbs: nomen a Selye trahit, Bria enim Thracibus urbs dicitur*.

Ἐκ τῆς Ναυάρας ὡρμημένων Φράγγων) Franci ex Navarra sunt ii, quos alibi Catelanos appellat, qui Hispaniam Tarraconensem habitant. Illa Genuensium expeditio ab Augustino Nebiensi, Uberto Folieta, & Petro Bisaro facta adnotatur anno Christi 1336. quo Simone Vignosio duce Genuenses, Chium, Smyrnam & Phocæam utramque dominio suo adjecerunt. Idem testatur Joannes Villanius Hist. Florent. lib. 12. cap. 169. *l'anno 1346. el simile feciono all' Isola del Sio in Arcipelago di Romania e quella presono, e fanne signori e tolsella a Greci, ove nasce la Mastica la quale è di grande frutto e vendita*. Non video autem quare Navarros hoc loco adducat: nisi quia illius temporibus Petrus IV. Arrogoniæ Rex Philippi III. Navarræ Regis filiam Mariam anno 1334. uxorem duxerat. Rex Navarræ seu Vasconiæ his fœderibus nuptialibus urbes aliquot Arragonio concesserat: vicissimque Arragonius illi; propterea Navarri seu Vascones Arragonensibus juncti atque Catelanis in Orientem profecti sunt. Tunc etiam Vascones in illis expeditionibus Catelanis ultro magis se adjunxerunt; quod in regni successione Maria sorori suæ Johannæ prælata esset, si Philippo patri mascula proles deesset. Genealog. Dom. Franciæ clarissimorum virorum fratrum Sammarthanorum lib. 22. Mariana lib. 16. cap. 4. hist. Hispanic.

Edit. Paris. pag. 114.

AD CAPUT III.

Pag. A

EN δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτελεύτησεν ὁ ἀμηρᾶς Ὀρχάν) Duæ sunt de anno obitus Orchanis opiniones. alii e vita migrasse volunt anno Hegiræ 759. id est, Christi 1358. nam cœpit annus 759. anno 1357. Decemb. 14. feria 5. & ita Calvisius sentit. Leunclavius sub finem lib. 4. aliam sequitur, quæ mortuum Orchanem asserit anno 760. qui cœpit anno 1358. Decembris die 3. feria 2. Annales Turcici adnotant post captam Callipolim Suleimanem inter venandum equo lapsum humi tam graviter afflictum fuisse, ut statim expiraret, & duobus mensibus ante patrem obiisse. quæ narratio non consentit illis quæ infra cap. 10. Ducas noster narrat, deletum scilicet exercitum Turcorum a Matthæo Cantacuzeno, & Suleimanem occisum, antequam Imperio cessisset Johannes Cantacuzenus, id est, ante annum 1355.

Ibidem

Τῷ Ἀδριανουπόλεως ϛω̅ξα̅) In margine adjecimus annum ex Leunclavii hist. Musul. lib. 5. Hegiræ 763. Christi 1362. At Annales referunt ad annum 761. id est, Christi 1360. quem annum Calvisius retinuit.

Ibid. D

Συλλαμβάνονται ἅμα ὁ Λάζαρος) Laonicus lib. 1. sub finem hanc Serviorum infelicem expeditionem cladenque acceptam narrat secundum Græcorum sententiam, hujus nostri narratio-

ni paucis mutatis prope similem: Lazarumque Eleazarum appellat; Moratem peremptum inter præliandum tradit; at Phranzes a Lazaro necatum fuisse scribit. Nomen illius, qui Moratem occidit, Miloes traditur a Laonico: Milos Cobilitzius appellatur a Leunclavio; Milos Cobilik Lazari Despotæ gener a Mauro Orbino. Lazarus ille, ut hic Orbinus in Slavorum historia scribit, partem Imperii defuncti Stephani Cralis seu Imperatoris occupavit, alii alias: cum Uroseus Stephani F. ignavia ac desidia tempus transigeret. Hic Lazarus primus fuit Serviæ Despota e familia Privazia sive Pribazia. Pugna porro illa commissa est in campo Cossovo anno Hegiræ 791. Christi 1389. non vero anno 1390. ut vult Leunclavius in Pandectis Turcicis cap. 54. Annus enim 791. cœpit anno Christi 1388. Decemb. 30. fer. 4. Cyclo Solis xxv. litt. E, D. Propter occisum vero ex insidiis Moratem, morem ac consuetudinem inde manasse ait Leuncl. ut nullus Legatus Sultanum accedat, nisi a duobus Capigis brachia complectentibus ducatur. Ex parte verum esse concedatur: honoris nihilominus gratia, id etiam nunc fieri constat: & anno 1647. Vezir-Azemum seu primum Vezirum palatio suo egredientem, rursumque illud ingredientem vidi, duorum famulorum manibus brachia complectentium sublevatum. Eodemque modo Genitzerorum Agam seu Præfectum, qui eumdem Vezirum conveniebat, duorum famulorum manibus sublevatum incedere adspexi. Hic Lector monendus est falli Leunclavium lib. 6. hist. Musulm. quando mense Junio Ramadzan celebratum esse ait anno Hegiræ 791. Neomenia enim hujus mensis Ramazan jejunii Turcorum eo anno incidit in Augusti diem 24. anni 1389. Æræ Christi.

Ἀγνοοῦντος δὲ Σαβουζίου) Conveniunt inter se historici de Bajazitis ad Imperium evectione. Ducas excæcatum fuisse prodit Sabucium; Laonicus & Phranzes strangulatum asserunt. Leunclavius lib. 5. eodem mortis genere periisse scribit, & Bajazitem Gilderum, nostro Ilerim, quod nomen *fulmen* interpretantur, natu majorem, fratremque illius Jacupem Zelebim natu minorem fuisse. Laonicus Suleimanem fuisse natu majorem, Bajazitem vero minorem tradit. Phranzes illum Musulmanum, Turci Jacupem, Laonicus & Græci Suleimanem appellant, quem Ducas Sabucium nominat.

pag. 215.

Pag. 5 A

AD CAPUT IV.

DE Bajazitis expeditione in Asiæ minoris Regulos Turcos adeundi Laonicus lib. 2. Leuncl. lib. 6. & Phranzes lib. 1. cap. 29.

De Lazari Despotæ filia Maria Stephani sorore, quam Bajazites uxorem duxit, non convenit cum Leunclavio noster: ille enim lib. 6. Histor. Musulm. Bajazitem Bulcoglii principis Christiani filiam uxorem duxisse refert; & cap. 54. Pandect. hist. Turc. in Genealogia Bulcorum accuratius explicat quænam illa fuerit, Stephani nempe Serviorum Despotæ filiam non sororem facit, & loco historiæ citato adnotavit Mariam illam Serviam Bajazitem vinum bibere primam docuisse, cum Otmanidæ abstemii hactenus fuissent. Cum nostro faciunt Laonicus lib. 3. qui Eleazari, qui Lazarus est, filiam fuisse scribit, & a Temyre captam, non sine Bajazitis indignatione summa, illi pocula ministrasse. Maurus quoque Orbinus in historia de regno Slavorum illam fuisse Lazari filiam scribit, ejusque nomen Milievam fuisse prodit: eamque Bajaziti in matrimonium collocatam a matre sua Miliza Lazari vidua, ut benevolum ac pacatum eum sibi pararet.

Ἐκ τῶν μετάλλων Σιδηρίου) Illarum argenti fodinarum meminit Bonfinius D. 3 lib. 5. *Mehemetes superiorem*

Y

prius Mysiam ingressus, fodinas argenti, quæ Despotis erant, occupare nititur. Novum montem Trepcium & Prisren ejus oppida, argenti metallorumq; feracissima, obsidet & expugnat. Maurus etiam Orbinus in Slavorum regno, *Monte nero ove il Turco ha richissime minere d' oro e d' argento.*

Ἐς μέσον Καλλιπόλεως & Λαμψάκου) Callipolis urbs ad Hellespontum in Europa sita, a Callia Atheniense olim condita: cum a Turcis Suluimane Bassa duce Callipola seu Calliopolis capta fuit, & tantæ jacturæ nuncius Constantinopolim perlatus, eo væsaniæ cæci Græci devenerant, ut dicerent, *Amphoram vini a Turcis ereptam*, nec de illa arce recuperanda cogitarent. Lampsacus in Asia est, & *Lapsaco* hodie a Græcis vocatur.

Ἐπὶ τὸ Κοτυάειον) Majoris Phrygiæ urbs, quam Turci *Catabige* appellant.

Καὶ εἰς Λαοδίκειαν) Laodicea urbs Phrygiæ Capparianæ, Diospolis antea appellata.

Τὸν Μαίανδρον) A Turcis *Madre* appellatur.

Pag. 6. A

Ὁ δὲ Παγιαζὴτ τὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν) Laonicus lib. 2. refert Imperatorem Manuelem per caduceatorem jussisse Philadelphiæ cives, ut se Bajaziti dederent ac permitterent: quibus parere renuentes Bajazites obsidione cinxit, urbeque potitus est. Libro etiam 6. historiæ Musulm. narrat Leunclavius, Bajazitem anno Christi 1390. Philadelphiam subegisse; quæ per multos annos steterat, postquam cæteras Asiæ urbes in ditionem suam Turci redegissent. Philadelphia Lydiæ urbs est, Sardium Metropolitæ olim subdita.

Edit. Paris. pag. 216.

AD CAPUT V.

Ibid. B

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης) Quæ ab Orchane ejusque filio Morate gesta sunt dum Christianorum aut vicinorum Turcorum se se rebus immiscent, breviter enarravit hujus historiæ auctor. Bajazitis deinde initia usque ad Johannis obitum leviter hactenus perstrinxit: ad eorum deinde narrationem regreditur, quæ in aula Constantinopolitana, & Imperio Græcorum, quibus Johannes regnavit temporibus, acciderunt. Rerum ac eventuum præcipuorum seriem exponit, & infortunia narrat, quibus labantis illius Imperii Constantinopolitani reliquiæ sub Andronico & Johanne tamquam procellosis turbinibus circumactæ ac jactatæ, tandem perierunt. quarum ampliorem notitiam qui habere cupit, Cantacuzeni historiam & Gregoræ adeat. Jam diximus Cantacuzenum illum ob generis splendorem, eximias insignesque virtutes, quibus domi militiæque claruit, a Gregora & nostro laudatum: accusatum vero a Phranza affectatæ tyrannidis, & in Joannem perfidiæ. His de objectis sibi criminibus passim in historia, quam scripsit, purgat se Cantacuzenus, omnemque suspicionem a se, quantum potest, amolitur. quicquid sit coronam Imperialem sibi & uxori bis imponi voluit, Matthæum liberorum suorum primogenitum Despotam designavit, calceosque purpureos induere jussit; Manuelem natu minorem Spartæ Despotam proclamavit: ita ut viam, ad Imperium sibi suisque usurpandum ac retinendum, sternere voluisse videatur. Ut vero inceptum omitteret, vires, quibus instructus erat, infirmæ ac fluxæ, rerum Imperii perturbatio, quæ attritæ in pejus quotidie ruebant, atque imminentia a Turcis pericula suaserunt.

Ibid. C

Ἠβούλετο ὁ Καντακουζηνὸς πενθερὸς αὐτοῦ γενέσθαι) Phranzes lib. 1. cap. 12. tradit Andronicum morti vicinum mandatis supremis præcepisse, ut filius suus ac hæres Johannes filiam Cantacuzeni uxorem duceret, quam ob caussam potiori jure affinitatem illam contrectam Cantacuzenus cupiebat. Verum Senatorii ordinis huic adversata est sententia, in quam Annam adducere haud difficile fuit. Rerum quippe summa ex testamento Andronici jam potiebatur Cantacuzenus. quod Annæ Imperatrici Johannis matri grave ac molestum erat. contracto deinde matrimonio illo, pluribus nitebatur munimentis tutor socerque imperatoris factus. Hoc loco Lectorem monebimus historicum nostrum in enarrandis rebus, quæ sub Imperatore Johanne gesta sunt, donec Cantacuzenus monachus & anachoreta fieret, ab hoc non multum dissentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet; cum Cantacuzenus diligens ac judicio præstans historicus sit. Paucis indicabimus illa quæ diversa apud Cantacuzenum occurrunt, qui res illas singulas amplius & exquisite magis explicatas complexus est.

Lib. 3. cap. 3. Cantacuzenus queritur se a Patriarcha & Apocaucho statim post excessum Andronici petitum esse. Cumque in Triballos seu Servios, qui fines Imperii populabantur, moturus esset, urbe excedit: prius vero quam abeat, Imperatricem adit ei valedicturus. Dum inter se colloquuntur, Cantacuzenum Anna hortatur, ut ante discessum filiam suam Imperatori Johanni despondeat, quod ut faceret, adduci tunc non potuit, & sponsalia illa post reditum suum distulit. Πρὶν δὲ Βυζαντίου ἐξελθεῖν γενόμενος ἐν βασιλείοις αὖθις ὡς συνταξόμενος τῇ βασιλίδι, τὴν θυγατέρα κελευούσης βασιλεῖ τῷ νέῳ Ἰωάννῃ τὸν μέγαν δομέστικον κατεγγυῆσαι, ἀνεβάλετο εἰς τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ τὴν ἐκ τῆς ἑσπέρας. *Antequam vero Byzantio discederet, in palatium iterum abiit Imperatrici valedicturus: quæ cum hortata ipsum fuisset ut Johanni Imperatori adolescenti filiam suam desponderet, id facere post reditum suum ex occidente distulit.* Dissentit ergo a Cantacuzeno Ducas noster, qui eum ambiisse generum sibi Imperatorem adsciscere narrat: eumque repulsæ impatientem, invidiaque procerum se peti animadvertentem Constantinopolim deseruisse.

pag. 217.

Edit. Par. pag. 213.

Αὕτη ὡς ὅτι καὶ ἐξ Ἀλεμανίας ἦν) Ducas eam ex Alemannia fuisse dicit; quod fortasse Sabaudiæ Comites Imperio subditos esse sciverit: vel quod eadem regione ortam, ac Imperatricem ex Ducum Brunsvicensium prosapia Annam Andronici senioris uxorem, crediderit. Verum Cantacuzenus ipsam ex Sabaudiæ Comitibus ortam asserit. Quod confirmat Lambertus Vander-Burchius in Sabaudorum Ducum Principumque historia gentilitia, sed illam vocat Johannam: sic itaque ille. *Johanna uxor Andronici Palæologi Imperatoris Byzantini, Amedæi IV. Sabaudiæ Comitis VIII. & Johannæ Brabantinæ filia.* Gregoras lib. 8. cap. penult. appellatam fuisse Annam, mutato nomine, tradit.

Ibidem

Πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν) Excæcationem ut vitet monent: verosimile enim est ipsum excæcandum fuisse, si tunc captus fuisset, ut Imperio ineptus redderetur; ipseque Cantacuzenus lib. 4. sub finem genero suo Johanni gratias agit, quod Matthæum Cantacuzenum filium non excæcaverit: hic enim Imperium affectabat, & regnante patre Cantacuzeno Despota designatus fuerat. Theophylactus Simocatta Hist. Mauricianæ lib. 4. cap. 6. de excæcato Hormisda Persarum rege a subditis suis verba faciendo hisce exponit, ὥστε κατ' αὐτοῦ τὸ λοιπὸν ἀεὶ ποινὰς ἐψηφίζοντο. *Noxæ perpetua eum damnarunt*, ne ut Cabades olim aufugeret, & contumelias sibi illatas ulcisceretur.

Pag. 9. A

Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀπόντα αὐτόν) In Cantacuzenum, dum Constantinopoli abest Reipublicæ caussa, invidia & odio accensi Patriarcha, & Apocauchus conjurant, & ut hostem proscribunt, hicque præfectus urbi creatus est. Cantacuzenus lib. 3. cap. 22. Ἀνακηρύττουσι δὲ τὸν παρακοιμώμενον ἄρχοντα Βυζαντίου ἀποδείξαντες, ἐπιλέγοντες τὸν πόλεμον κινεῖν ὅποι ἂν αὐτῷ δοκοίη βέλτιον. *Apocauchum vero accubitorem Byzantii præfectum crearunt, inferentque in quascumque partes, prout ipsi e Republica visum erit, bellum movere.* Quisnam

Ibidem

Ibid. D

fuerit iste Apocauchus, & unde ortus, discimus a Cantacuzeno lib. 3. Οὗτος γὰρ δὴ ὁ παρακοιμώμενος ἐκ Βιθυνίας ἀφιγμένος καὶ ἄσημος ἐκ φαύλων φύς· τὰ πρῶτα μὲν ὑπογραμματεύσας τοῖς τὰ δημόσια χρήματα πεπρακόσιν ὀλίγου ἕνεκα μισθοῦ, &c. *Hic accubitor* (Apocauchus) *ex Bithynia profectus, inglorius, parentibusque vilibus & obscuris natus, primum quidem operam suam mercede tenui vectigalium redemptoribus ad scriptum faciendum locavit*. Vocatur etiam a nostro ἀγενὴς καὶ ἄνανδρος. Fortuna tamen usus secunda ad præcipuas palatii dignitates provectus est, ita ut Magnus Dux creatus sit.

Ibidem. Οὗτος μαθὼν τοὺς τοῦ Καντακουζηνοῦ) Noster Historicus semel in carcerem compactos Cantacuzeni amicos indicat: sed hic historiæ suæ libro tertio capp. 36. 87. & 88. sæpius incarceratos fuisse queritur. His vero duobus postremis capitibus de constructione istorum ergastulorum loquitur, & de nece Apocaucho illata. cap. 87. sic narrat δεσμωτήριον δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καινὸν ποιεῖν διενοεῖτο. οἶκον γὰρ ὄντος ἐκεῖ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἐπονομαζόμενον, τῆς στέγης ὑπὸ τοῦ χρόνου διεφθαρμένης, τὰς αὐτοῦ εἰσόδους ἀποφράξας, οἰκίσκους ἔνδον ἐποίει· πλείστους ἑκατέρωθεν ἐφ᾽ ἑκατέρου μέρους, καὶ τούτους καταπαύσειν τοὺς δεσμώτας ἄνωθεν καλωδίοις καθεῖς, ὥστε νύκτας μὲν τοῖς οἰκίσκοις χρῆσθαι, ἡμέρας δὲ περὶ μετρίαν ἀναπνεῖν ὑπολελειμμένην μεταξὺ χώραν. *Carcerem novum in Constantini magni palatio extruere cogitavit: in quo domus ampla de Justiniani nomine appellata stabat, cujus tecta temporis lapsu diruta erant: aditibus omnibus præclusis, intra illius parietes tuguriola plurima a se invicem separata ex utraque parte ædificare volebat, in quæ per superius ostium carcerati funibus demitterentur, in hisque totam noctem agerent: per diem vero in area levandæ ægritudinis causa deambulare iis liceret*. (Edit. Paris. pag. 218.) Quomodo vero interemptus fuerit Apocauchus sequenti capite 88. narrat eodem fere modo, quo Ducas noster. Alia vero Constantinopoli gesta sunt, quæ recenset Cantacuzenus, ex quo Apocauchus Præfecturam urbis inivit, ad ipsius cædem per incarceratos illos patratam. Statim namque Præfectus urbi creatus Apocauchus, aliquos Cantacuzeni amicos interfecit, aliquos in vincula conjecit; quo territi alii ad hunc aufugerunt, & hortantur ne longiores moras nectat: Imperatorisque nomen & insignia quanto ocyus sumat: quorum monitis tandem paruit, & ornamenta Imperatoria induit. Quæ cum ad Annam & Senatum Constantinopolitanum allata essent, iis placuit Johannem Imp Palæologum coronari. Apocauchus porro auctoritate sibi concessa per superbiam ac proterviam abutendo, Cantacuzeni matrem diris ac inhumanis modis in carcere vexat: quæ febri tandem correpta, medicorum ope, alimentisque opportunis immanitate sævissima ei negatis, anno 6850. (Christi 1342.) Januarii die 5. diem obiit. His peractis ad Serviæ seu Triballorum Cralem Stephanum Cantacuzenus abit, & junctis cum eo fœderibus auxilia sibi parat. Ubi dum moratur, Atinis seu Aidinis F. Amur sive Homur superato Hellesponti freto Didymotechum advolat, ei opem laturus, qui a Cantacuzena humane ac magnifice excipitur: & per longum tempus frustra expectato Cantacuzeno in Asiam revertitur. Unde ab illo evocatus opem fert, & auxiliares copias ei adducit. Cum vero Smyrna a Latinis capta fuisset, eam oppugnaturus Amurius abit, frustraque tentat. Imperatrix ad Orchanem auxilia rogatum Legatos mittit & fœdus cum eo init: quod Cantacuzenus, Orchane in partes suas tracto, interrumpit; iterumque Amurium ut sibi opem ferat accersit. Apocauchi deinde consilium de extruendo carcere secutum est, & cædes illius ab incarceratis patrata.

Ibid. D. Ἐκ γένους Ῥαοὺλ) Unde genus duxerit Raulus ille non mihi constat; cujusdam ejusdem nominis mentionem facit Gregoras lib. 6. duobus in locis, qui a Muzalone relictam Theodoram, Michaelis Imperatoris ex ejus sorore Eulogia neptem, uxorem duxit. γυνὴ δ᾽ ἦν πρότερον τοῦ Μουζάλωνος τοῦ πρωτοβεστιαρίου, ὕστερον καὶ τοῦ Ῥαοὺλ πρωτοβεστιαρίου ἐμοὶ αὐτοῦ γενομένη. & infra refert Constantinum Porphyrogenitum Rauli filiam uxorem duxisse: Phranzes lib. 3. cap. 23. & 25. Georgii Rauli viri nobilitate generis eximii meminit, qui num ex eadem gente ortus fuerit non mihi constat.

Pag. 8. A. Θεῖος ὁ πατρὸς πατήρ) Ex hoc loco discimus Historiæ hujus auctorem ex Ducarum antiqua gente originem paternam duxisse: ex qua Imperatores aliquot orti sunt, Constantinus Ducas, Michael, Alexius Murzuphlus dictus, & quartus Joannes Vatacia cognominatus: si tamen hic ex eadem gente ortus sit; quem Didymotecho oriundum ex Georgio Logotheta supra ad cap. 3. didicimus.

AD CAPUT VI.

QUÆ hoc capite Ducas enarrat, videntur potius ante Apocauchi mortem, quam postea accidisse: anno nempe 6850. (Christi 1342.) quo tempore Joannes Imperator Palæologus annos x. natus erat, cui ætati impuberi conveniunt verba illa τὸ εὐηχὲς ἐν ψελλίζειν &c. post mortem enim Apocauchi non longo tempore CPolim ingressus est Joann. Cantacuzenus anno 6855. (Christi 1347.) quo tempore Palæologus annos fere xv. natus erat, nec amplius puer lactens balbutiensque appellari poterat.

Ibid. D. Τότε ὁ Καντακουζηνὸς) Hortatu suorum amicorum imperatoria ornamenta induit Cantacuzenus, crepidas sericas coccinei seu purpurei coloris, quæ insignia fuerunt ab Impp. Constantinopolitanis usurpata. (pag. 219.) Zonaras tom. 3. de Basilino quodam remige Imperatoriæ triremis Michaelis Theodoræ filii mentionem faciendo, δίδωσιν αὐτῷ τὰ φοινικόχροα πέδιλα, καὶ προστάττει ὑποδύσασθαι, καὶ βασιλέα ἀνεῖπε. *Dedit ei* (id est Michael Imperator Basilino) *purpureos calceos, & induere præcepit, eumque Imperatorem appellavit*. Nicetas Choniates in Annalibus duobus locis: primo cum Alexius Comnenus Johannem filium suum successorem designat, ἐρυθρὰ τε πέδιλα μεταδίδωσι, καὶ βασιλέα εἶναι ἀναγορεύει. *Crepidas purpureas ei concessit, Imperatoremque appellavit*. & tomo 3. de Theodoro Lascari, τὰ ἐρυθρὰ πέδιλα ὑποδύεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑφ᾽ ὅλων τῶν ἑῴων ἀναγορεύεται. *Calceos purpureos induit, & Romanorum Imperator ab Orientalibus omnibus proclamatur*. Gregoras etiam libro tertio de Palæologorum generis splendore differens, & de contracta affinitate ab Alexio Angelo Imperatore cum Palæologo Alexio, cui Irenem primogenitam filiam despondit, eamque Imperio destinavit. ὃς ἐπειδὴ γονῆς ἄρρενος αὐτὸς ἀπεστερεῖτο, ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι πεδίλοις προσετετάχει· ἵνα εἶεν αὐτή τε, καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχοι. *Qui* (Alexius Angelus) *postquam prolem masculam non suscepit, crepidas purpureas induere hanc* (Irenem filiam suam) *præcepit, ut ipsa & qui ei junctus esset, in Imperio ei succederent*.

Pag. 9. A. Τοῖς δὲ Ῥωμαίοις ἐπὶ τοῖς φρικωδεστάτοις ἔργοις) Theodorus Lascaris II. Johannis Batatzæ seu Vataciæ filius Johannem filium suum pupillum moriens reliquit, tutoresque ei dedit Arsenium Patriarcham & Muzalonem. Theodorus, quod futurum verebatur, a successore suo avertere voluit, ideoque semel atque iterum ab aulæ suæ proceribus infimisque jusjurandum exegit, ut filio suo fideles obsequentesq; eo constricti se præberent; post illius etiam obitum repetitum ac statim violatum est. hoc de negotio adeundus Gregoras lib. 1. cap. 3. Michael etiam Palæologus, & Muzalonis cædis rei, anathemate dirisque devoti, & excommunicati sunt.

Ἐπιτιθεὶς δ' αὐτῷ ῥημάτων τῷ Καντακουζηνῷ) Stephanus Serviæ Crales Cantacuzeno auxilium roganti conditiones tulit, quibus ei opem ferre cogitabat: at duras nimis visas Cantacuzenus haud admisit: Stephanus propterea Cantacuzeno indignatus de vi ei inferenda consilium agitavit, verum per uxorem Cralænam reconciliatus statim fuit. Cantacuzenus lib. 3. capp 43. & 44. Monendus hic Lector hunc Serviæ Despotam seu Cralem Stephanum, ad quem Cantacuzenus confugit, ex Nemagna gente fuisse, vocatumque Imperatorem: Byzantinique Imperii provincias Thessalonicam usque dominationi suæ supposuisse. Regnare cœpit hic Stephanus anno 1331. quo patrem suum Uroscum aulicorum consilio gula fracta interfici jussit. regnavit ad annum usque 1354. cum ad Diolopotamum Thraciæ urbem fato concessit. Successit illi Uroscus unicus filius, qui Imperium ignavia amisit; aviique diras & imprecationes, in filium ejusque posteros jactatas, expertus est. Supra notavimus Lazarum Vulci filium Urosco partem Imperii paterni ademisse. Maurus Orbinus in Hist de Regno Slavorum. Vide etiam ad caput xxx. infra.

AD CAPUT VII.

ΣΥΜΠΟΛΕΜΗΤΑΣ) Id est, *συμμαχοῦντας* ita ut fœdus inter eos intercederet, tam ad propulsandum quam inferendum bellum junctis semper simul viribus. *(pag. 10. C)*

Ἦκον γὰρ ὅτε οἱ τῆς Ῥόδου φρέριοι) Jacobus Bosius qui historiam religionis & militiæ S. Johannis Hierosolymitani Italice scripsit, Smyrnam a fœderatis captam ait anno Christi 1344. sed de castro ædificato nullam mentionem facit. Recte equidem convenit hæc temporis nota cum illis quæ a Cantacuzeno narrantur; nam belli civilis hujus initio Homur Didymotœchum venit. Bosio consentit Cantac. lib. 3. cap. 68 & a Rhodiis equitibus aliisque belli fœdere consociatis captam Smyrnam tradit. *Τριήρεις γὰρ τεσσαράκοντα, καὶ εἴκοσι Λατίνων καὶ ἄλλων τῶν ἐπὶ τοῦ τε ... ἐπιπλεύσαντες τῇ Σμύρνῃ, καὶ τὸ περὶ τῷ λιμένι φρούριον εἷλον, καὶ ναῦς ἐνέπρησαν οὐκ ὀλίγας Περσικάς. Ἀμοὺρ δὲ ... Λατινικὰς δυνάμεις. Triremes XXIV Latinæ Rhodiorum equitum, aliarumque Smyrnam bene instructæ appulsæ sunt, & ab iis castrum portui impositum occupatur, naves que ... Persicæ incenduntur. quo cum accessisset Homur, & pro viribus Latinos oppugnaret, ipsos nunquam superare potuit.* *(Edit. Paris. pag. 220.)* Manifeste sibi adversantur Ducas noster & Cantacuzenus: nam si, quæ Cantacuzenus narrat, vera sunt, post Smyrnam scilicet a Latinis occupatam Homurem eam expugnare frustra tentavisse, Cantacuzeno deinde suppetias laturum fretum Hellespontiacum denuo trajecisse: non potuit in oppugnanda Smyrna, ut noster narrat, occubuisse. Qui porro Fierii Rhodi appellantur, sunt religiosi ac milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, qui hodie vulgo Equites Melitenses appellantur.

Ἐν τῷ Πολιχνίῳ τῆς Σμύρνης.) Anno 1647. vidimus adhuc castrum illud in montis vertice locatum, cujus mœnia integra ferme sunt. Verum omnia ædificia, præter templum, quod in Meschitam Turci transformarunt, diruta sunt. Extat etiam in eo cisterna amplissima, cujus laquearia ac fornices multis columnis fulciuntur. Castrum illud quadratum oblongum est, vicinum illi urbis antiquæ regioni, in qua Acropolis, cujus adhuc mœnium pars cernitur, sita erat. Castrum inferius ad littus maris & portus ingressum situm est, nuncque integrum videtur. *(Pag. 11. B)*

AD CAPUT VIII.

ΑΣΦΑΛΤΩΣΑΣ *τὰ πλοῖα*) Metaphora a re navali ducta: ut enim naves firmiores sint, nec facile aquam admittant, pice & sebo inunguntur. quod etiam ad navigationis celeritatem confert. Usus est autem hoc verbo *ἀσφαλτῶ* . *bitumine inducere*, quod pro *πιττῶ* etiam, id est impicare, usurpatur. Sed fortasse voluit scribere *ἀσφαλίσας*. *(Pag. 12. A)*

Abasgi, de quibus hoc capite loquitur, populi sunt olim Iberi dicti ad Euxinum pontum pertinentes. *(Ibidem)*

Cantacuzenus harum turpium & Christiano nomine indignarum conditionum non meminit, quibus cum Orchane fœdus & societatem belli Anna contraxit.

AD CAPUT IX.

HOc capite de nuptiis Orchanis & Cantacuzeni filiæ Theodoræ agitur. in eo notanda est varietas & dissensio inter nostrum auctorem & Cantacuzenum; hic quippe asserit lib. 3. cap. 92. Orchanem filiæ suæ nuptias ambiisse; quas cum in aliud tempus rejiceret Cantacuzenus, imo pro eo respondere differret, ab Homure eam affinitatem utilem sibi fore suasus filiam suam Orchani despondet. Cantacuzeno soli in sua causa credendum non est: & verisimilius videtur quod dicit noster, Cantacuzenum filiæ nuptias Orchani proposuisse, ut fœdus, quod cum eo jungere cupiebat, arctiori vinculo stringeret, & Orchanem a priori cum Anna pacto averteret: alliciendus erat Princeps ille; nec gratiori aut suaviori esca eum in partes suas trahere poterat Cantacuzenus, quam nuptiarum spe, ac ingentis dotis promissis. Phranzes cap. 15. lib. 1. has inter Imperatores discordias ad tempora Ameræ Moratis falso transfert. quod hoc loco notandum fuit. *(Ibidem; pag. 221.)*

Ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ) Adeundus ipse Cantacuz. lib. 3. cap. 99. ubi de se modestius verba facit, quam noster eum loquentem inducit. hortatus est equidem Annam, ut se ad pacis conditiones adduci pateretur, neve pertinacia sibi ac liberis malum extremum arcesseret. *(Pag. 13. D)*

Οἱ δὲ τῆς πόλεως) Videndus Cantacuz. lib. 3. cap. 96 ubi queritur se contumeliis a Constantinopolitanis incolis sæpius petitum fuisse. *(Pag. 14. A)*

Εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει) Cantac. lib. 3. cap. 99. annum ad marginem notavimus. *(Ibid. B)*

AD CAPUT X.

CONSENTIT omnino Cantacuzenus his quæ narrantur a Duca: adeundus est a cap. 99. lib. 3. ad cap. 10. lib. 4. *(Ibidem C)*

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ κεφαλῇ) Gestus est venerantis, salutantis, & officium exhibentis. Codinus Curopalates de Offic. Palat. Constantinop. ubi de Protovestiarii officio agit, ipsum nudato capite ad Imperatorem accedere notat, ut e veste ejus floccos, vel quidvis sordium, si casus ita tulerit, auferat: ita ut apud Græcos caput nudum habere venerationis causa in usu fuerit. Verba Codini talia sunt. *ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἰδικὸν ἐξαίρετον, ἐὰν ἴδῃ τι ζωΰφιον ἢ πηλὸν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον εἰς τὸ ἱμάτιον τοῦ βασιλέως, τὸ σκιάδιον, ἢ εἰς τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐκβάλλων, τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἐπαίρει ἢ καθαίρει τοῦτο ἀπροσκλήτως. Hoc etiam ei soli (Protovestiario) officium peculiare obeundum, ut si togæ Imperatoris floccum, lutum aliasve sordes adhærere viderit, umbella seu capitis tegmine deposito manum extendat non vocatus, & detergat.* *(Ibid. B)*

Ἐπισημαζόντων ζητιών γάμων) Cantac. lib. 4. c 1. ait in Blachernis, & templo sanctiss. Virginis nuptia- *(Ibid. E)*

rum solemnia peracta esse, quoniam anno superiore 6854. (Christi 1346.) terræmotu S. Sophiæ templum quassatum fuerat, & vestibuli pars conciderat; cubæ etiam seu tholi pars rimis dehiscebat: quas ruinas Johannes Imperator instauravit. Nuptiæ porro celebratæ sunt Maii die 21. quo memoria Constantini Magni, ejusque matris Helenæ ab Ecclesia Orientali peragitur.

Πολλὰ τὰ ἔτη) Ad multos annos, Mos usurpatus in aula Constantinopolitana, in festis celebrioribus annos multos Imperatoribus precari, ut apud Codinum Curopalatem videre est multis locis: & uno verbo dicebant, *πολυχρονίζειν τὸν βασιλέα.* hicque mos adhuc durat in Ecclesia Constantinopolitana; ut sacram liturgiam celebranti Patriarchæ ex Ecclesiæ officialibus unus aliquoties, sed per intervalla acclamet, *εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα.* quæ etiam verba tanquam *εὐχαριστικὰ* a Græcis nunc usurpantur, cum gratiam officio vel muneri accepto verbis reponunt, dicunt enim, *εἰς πολλὰ ἔτη*, multos annos precantes.

Pag. 15. A

Ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης) Cap. 4. lib. 4. iterum se coronatum fuisse hoc anno Maii 13. scripsit: voluisse etiam uxorem suam coronari. Adrianopoli jam coronatus fuerat, quare denuo sibi coronam imponi voluerit, hanc ipse rationem affert: *Καὶ τοίγε αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει ὑπὸ Λαζάρου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων Πατριάρχου ἐστέφθη· καὶ ἀπεχρῆσεν ἂν ἡ τοῦ ἁγίου μύρου χρῖσις εἰ εὐγνώμοσι διαλογίζεσθαι· ἵνα δὲ μηδεμία ᾖ πρόφασις τοῖς ἐθέλουσιν ἐπηρεάζειν ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῶν βασιλέων ἔθος, καὶ τὸ διάδημα αὖθις ἐπέθετο. Jam ipse Adrianopoli ab Hierosolymorum Patriarcha Lazaro coronatus fuerat: itaque sancti chrismatis unctio apud benevolos sufficiebat. ne vero occasio ulla calumniandi maledicis & sibi iniquis relinqueretur, quod ex more ab Imperatoribus antiquitus servato Byzantii coronam non suscepisset, solemnis iterum incoronatio repetita & peracta est.* Hic ritus aliquatenus necessarius ad res in illo Imperio auctoritate Imperatoria gerendas habitus est. Quoniam equidem Constantinus, qui in Constantinopoleos expugnatione occubuit, coronatus non fuit, Imperator a nostro censeri non videtur; Johannem enim Palæologum Manuelis F. Palæologinæ stirpis ultimum infra appellat, & Constantinum illius fratrem Despotam solummodo vocat, postquam mortuo Johanne ipse res Imperii Constantinopoli administravit. Michael Palæologorum primus, ut res Imperii administraret, ejusque auctoritate & auspiciis gererentur, coronam suscepit: interim cum legitimus hæres non coronaretur, quod per ætatem puerilem rebus gerendis ineptus esset. eaque solemni cærimonia Imperii non tantum insignia, sed & legitimam potestatem traditam esse videri potest, & ad tempus etiam concedi potuisse: siquidem Patriarcha Arsenius, qui Michaelem coronavit, imperium ei continuum non concessit. *πλὴν* (ait Gregoras lib. 4.) *οὐκ αὐτῷ γε διηνεκῆ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν χαρίζεται, ἀλλ' ὡς τῶν πραγμάτων τοῦτο ἀναγκαζόντων δεῖσθαι αὐτὸν αὐτῆς, μέχρις ἂν ὁ ὀρφανὸς ἐκεῖνος ... ἐφήβου ... ἡλικίας τύχῃ· τότε δὲ αὐτὸν ἐκείνῳ παραχωρεῖν ἐκείνῳ μόνῳ τοῦ τε αὐτοκρατορικοῦ θρόνου, καὶ πάντων ἅμα βασιλικῶν συμβόλων. Verumtamen perpetuum ipsi Imperium non concessit, sed ut tantisper, rebus ita flagitantibus, Imperium administraret, dum legitimus hæres adolescentiæ annos adeptus in Imperio etiam succederet: tum solio Imperatorio ac ornamentis illi soli sponte cederet.* Ex Cantacuzeno idem constat lib. 3. cap. 36. Nam ut auctoritatem Johannis Palæologi Cantacuzeno opponerent Anna Imperatrix Senatusque Constantinopolitanus, illum coronari curarunt, ut ejus auspiciis ac auctoritate legitima res geri possent. At ubi certa est in Imperio successio, statim ac decessor obiit, hæredi jus ac titulus, Regiæque majestatis insignia cedunt: nec illa unctione aut coronatione opus habet, ut Regem agat, rerum summa potiatur, ejusque auspiciis ac nomine cuncta gerantur.

Περαιοῦται οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἄβυδον) Ducas invertit situm locorum. Turci enim ex Asia in Europam trajicientes ἐξ Ἀβύδου πρὸς Σηστὸν vehebantur, Abydus enim Asiæ littori, Sestus Europæo adjacet.

Τότε καὶ Σουλαμαὴν υἱὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀρχάν) Videndus Cantacuzenus lib. 4. cap. 10 qui Suleimanem Orchanis filium in hac expeditione occubuisse non refert: ejusdemque libri cap. 38. illum Callipolim terræ motu eversam de integro ædificasse & munivisse narrat. Leunclavius historiæ Musulmanicæ lib. 4. in quo res ab Orchane gestas exponit: nulla prorsus mentione facta fœderis inter Annam Imperatricem & Orchanem sociati: aut etiam affinitatis inter hunc & Cantacuzenum contractæ: res Turcorum auspiciis gestas solummodo narrat, Suleimanisque in Chersonesum expeditionem: ubi fato illum concessisse scriptores Turci tradunt: in hoc tamen variant, cum quidam asserant ante captam a Turcis Callipolim Suleimanem obiisse; alii ejus ductu & auspiciis compulsam ad deditionem fuisse.

AD CAPUT XI.

pag. 223.

HOc capite narrat Ducas noster causas ob quas Johannes Palæologus Imperator a socero iterum alienior factus, Constantinopoli relicta, in Italiam & Germaniam discesserit: ubi transacto biennio, & collecta pecuniæ subsidiis, ad urbem adversus Turcos tuendam, Tenedum revertitur: ibique Gatelusium nactus, cum eo de Constantinopoli & Imperio recuperandis consilia agitat. Phranzes lib. 1. cap. 15. Gatelusii nullatenus meminit, nec etiam profectionis Johannis Palæologi in Italiam, antequam socerum urbe ac Imperio pelleret, imo cap. 17. postquam solus regnare cœperat, auxilii contra Turcos petendi causa illam profectionem suscepisse scribit. Cantacuzenus lib. 4. c. 33. tradit Johannem Palæologum, quem candidum ac simplicem dicit, a quibusdam aulicis ei familiaribus excitatum ac irritatum fuisse: hisque rationibus in sententiam eorum pertractum: quod scilicet Cantacuzenus res Imperii solus gereret ac moderaretur, totam potentiam in se traheret, destinatisque ad Imperium filiis, Johannem legitimum hæredem privatam agere vitam artibus suis cogeret. Ab iisdem etiam Cantacuzeno objiciebatur, quod inermis Johannes Thessalonicæ relictus Turcorum incursionibus expositus esset: dum universas copias contra Serviæ Cralem duxerat Cantacuzenus. His itaque permotus Palæologus etiamnum adolescens cum socero simultates odiaque occulta exercere cœpit, Tenedum aufugit, & inde Constantinop. spe potiundi urbe ductus revertitur. Verum Cantacuzeni factio, opes, apud multitudinem gratia, atque etiam Imperatricis Cantacuzenæ diligentia, Johannis molimina irrita reddiderunt; neque Galatam se reciperet, adegerunt. Tandem, cum Palæologus socerum in Imperatorio sedere solio diutius ferre non posset, Tenedum repetit, ubi conscensa una biremi, Constantinopolim vectus urbem recuperat, simulque Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur. Nullum equidem de Gatelusio verbum facit Cantacuzenus, quamvis certissimum sit Genuensem illum egregiam operam Johanni Palæologo navavisse. Quodque Cantacuzenus Gatelusii facinus tacuerit, merito in suspicionem venit multa silentio transmisisse, quæ ipsi dedecus ac famæ detrimentum creare poterant. De Gatelusio, præter nostrum Ducam, præclare disserunt Genuensis historiæ scriptores. Augustinus Justinianus Episcopus Nebiensis in Annalibus Italice scriptis ad ann. 1355. [*Imperatore di Constanti-*]

Edit. Paris. pag. 222.

nopoli nominato Calo-Johanni con aggiuto di Francesco Gattilusio Genoese scacciò uno nominato Catacozino, che gli occupava parte del imperio: e per gratitudine diede sua sorella per moglie al detto Francesco, e per dote li diede l' Isola di Metellino. Ubertus Folieta lib. 7. Hist. Genuensis. *Nonnulla in historia nostra inserere haud abs re duxi, quæ a civibus Genuensibus privatim gesta, quanquam rempublicam nihil attingunt, dignitatem tamen civitatis nostræ augent, quæ tales viros tulerit, qui virtute clarisque gestis rebus, ad magnos honores magnamque potentiam apud maximos principes pervenerunt, qualis fuit Franciscus Catalusius, cujus viri in Græcorum historia plurima est mentio. Is igitur vir classium Græcarum præfectus, fortem & fidelem Johanni Græco Imperatori multorum annorum navatam operam egregio facinore cumulavit. Conatus enim Cantacuzeni magnæ nobilitatis ac potentiæ hominis, ingentibus motibus adversus Cæsarem consurgentis, bona ditionis Constantinopolitanæ parte jam illi adempta, opera & consilio suo compressit. quod promeritum Cæsar insigni præmio remuneratus est; insula Lesbo illi & successoribus fiduciaria tradita, sororeque sua in matrimonium data.* quæ anno 1355. accidisse notat etiam Folieta. Petrus quoque Bizarus lib. 6. Histor. Senatus Populique Genuensis eadem de Catalusio scripsit; addidit solummodo, *triremes in subsidium Calo Johannis Græci Imperatoris cum Genuensibus confœderati, adversus Cantacuzenum, qui magnam Imperii partem illi abstulerat Byzantium transmissas*. Vult itaque auspiciis viribusque Reipublicæ Genuensis, non privati viri Catalusii opibus gestum id fuisse. Adeundus etiam Laonicus lib. 10. de rebus Turcicis, ubi de Catalusiis occasione sibi, ex narratione status insularum maris Ægæi, totiusque Archipelagi, data, obiter differit. ita ut dedita opera nomen Catalusii subticuisse Cantacuzenus videri possit: ne Imperator in Imperii seda privati hominis stratagemata oppressus diceretur, quod ipsi turpe ac infame futurum erat: præcipue cum illius uxor Cantacuzena Imperatrix tam egregiam ac strenuam operam antea navasset, ut Constantinopolim invadentem Johannem Palæologum repelleret, & Galaram petere cogeret.

Edit. Paris. pag. 224.

Ibid. D.

καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀπῄει) Parachronismum procul dubio hic admisit Ducas, qui Johannem Palæologum in Italiam profectum asserit, antequam Imperio Cantacuzenum deturbaret. Phranzes, ut jam notavimus, ei advertatur. Laonicus etiam lib. 1. Johannis profectionem post expulsum Cantacuzenum contigisse memorat, rerum apud Turcos summum obtinente Murate, qui patri suo Orchani anno 1359. successit, quatuor post Cantacuzenum regno pulsum annis. Profectionem illam susceptam fuisse a Johanne Palæologo ab anno Christi 1367. ad 1371. ex Pauli Mauroceni Patricii Veneti historia constat lib. 13. *Perciò Giovanni Paleologo Imperatore non contento de soli officii de gli Ambasciatori, per rappresentare il bisogno, si risolse venire egli medesimo in Italia, e nelle provincie Occidentali, sperando con la forza di sua presenza dal Pontefice e da gl' altri Prencipi ottener quei ajuti, che fossero al suo pericoloso stato necessarii. Nel ritornare a Constantinopoli si condusse a Venetia, onde con ogni cortesia & honore receuuto, di vinti cinque milla ducati fù accommodato, & in oltre per le sue galee di quattro cento stara di biscotto, & il figliuolo che haveva seco con altro nobil dono presentato.* Laonicus & Phranzes cum Mauroceno non sentiunt in modo, quo Venetiis habitus est Johannes. Ille lib. 1. tradit a mercatoribus Venetis, qui pecuniam ei crediderant, quo minus discederet, nisi soluto ære alieno, prohibitum fuisse. Hic cap. 17. lib. 1. Manuelem Joannis filium pecuniam patri attulisse quo se alieno ære exolveret.

Pag. 16. B.

Τῆς Ὁδηγητρίας) Parva hæc porta Odegetriæ, seu viæ monstratricis, ea forte est quam Græci Contoscalii vocant, quæ in murorum parte Bosporo adjacente aperta est; de qua Leuncl. in Pandectis Hist. Turc. num. 201. Gillius Condascalam vocat lib. 1. cap. 20. Topograph. Constantinopoleos. Cantacuz. lib. 4. cap. 39. de illo appulsu Johannis Palæologi ad Constantinopolim, *ἀθρόον μηδενὸς εἰδότος ἐπιπλεῖ Βυζαντίῳ, καὶ ἐγένετο κατὰ ὄρθρον τῷ ἐν Ἑπτασκάλῳ νεωρίῳ. Confestim omnibus inscìis Byzantium navigavit, nocte navale Heptascali ingressus est.* Porta illa inter portas Psamatii & Catergolimenis sita est; & a nostro vocatur ὁδηγητρίας a Monasterio τῶν ὁδηγῶν, in quo Beatissimæ Virginis Mariæ imago miraculis clara colebatur.

Ibid.

Τῆς λαίνων) Vox est idiomatis vulgaris Græci, figulus λαινᾶς dicitur, vas fictile λαΐνι.

AD CAPUT XII.

pag. 225.

Pag. 17.

DE excæcatione Contuzis & Andronici adeundus Laonicus lib. 1. qui Sauzen, non Cuntuzen appellat, & natu maximum filiorum Moratis fuisse dicit. Johannes Imp. aceto fervido Andronici oculis infuso eum excæcavit. Phranzes lib. 1. c. 16. Moratis istum filium appellat Mosen Zelebin, & patris jussu capite plexum fuisse ait. De illorum excæcatione Leunclavius nullum verbum facit.

Pag. 18. A

Ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ) Leunclavius in Pandectis Histor. Turcorum docet se a Zygomala didicisse Constantinopoli turres illas, quas Leonardus Chiensis in narratione expugnationis Constantinopoleos Aveniades appellat, vero nomine Anemanis turres vocari, & asse eas, quæ in arca Pentapyrgo, ad angulum urbis Orientalem, juxta Blachernarum templum, sitæ visebantur.

Ibid.

Δοτίαν δὲ ἐν φυλακῇ) In carcerem conjectus ait Andronicus a patre excæcatus, ut c. 16. narrat Phranzes: ex eo vero extractus est, cum proceres Constantinopolitani Amuratem Moratem, ut liberaretur exoratum habuerunt. narrat postea Johannem in Italiam profectum, Andronicum excæcatum Despotam rebus Imperii interea procurandis præfecisse: at, ubi reversus fuit, Manuelem filium suum secundo genitum, universis applaudentibus, Imperatorem proclamasse. quod indigne ferens Andronicus, ad Bajazitem aufugit: & auxilia ab eo consecutus, urbem noctu ex improviso adortus, patrem fratremque cepit, & in carcerem compegit: qui post duos annos cum semisse, Bulgaris custodibus deceptis, ad Bajazitem aufugerunt: tributaque annua pendere polliciti, in Imperium reducti sunt. Hac de re Laonici narratio lib. 1. hist. de rebus Turc. valde confusa est, nec his consentit. vult etiam ante Andronici excæcationem Johannem in Italiam discessisse. De Andronici ad Bajazitem profectione lib. 2. agit.

Ibid. C

Δάονον καὶ Ἡράκλειαν) Apud alios legitur Daonium: oppidum est Thraciæ maritimum sub Heracleensi Metropolita. Heraclea, quæ hodie Propontidi adjacet, & Metropolis est, olim Perinthus appellata fuit, ut clare docet inscriptio, quam Heracleæ anno 1647. Maii die 1. ex marmore transcripsimus; Lapis ille marmoreus olim fuit Stylobates, cui Imperatoris Severi statua imposita erat. Parieti templi Metropolitanæ Heracleensis, quod templorum Christianorum per Græciam universam residuorum elegantissimum est, transverse insertus visitur lapis ille, non erectus: & qui illum inseruere fabri, forinsecus inscriptionem apparere, ut legeretur, voluerunt: illam in marmoribus Arundellianis Seldenus transcripsit pag. 55. sed corruptam: qualem ipsi legimus, hic proponimus:

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΟΥΗΡΟΝ
ΕΥΣΕΒΗ ΠΕΡΤΙΝΑΚΑ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟΝ
ΑΔΙΑΒΗΝΙΚΟΝ ΠΑΡΘΙΚΟΝ
ΜΕΓΙΣΤΟΝ Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ
Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ
ΝΕΟΚΟΡΩΝ
ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ

Ultimæ syllabæ duarum vocum Σεουήρον Σεουήρον ita scriptæ sunt, ut intra O, τὸ N, comprehendatur.

Quæ statua posita fuit proculdubio a Perinthiis: quando capta a Severo, quæ ei fame compulsa se permisit, Byzantium, muris, balneis, publicisque ædificiis ejus dirutis, in vici formam redacta, omni jurisdictione privata, Perinthiis attributa est, ut Dion Nicænus in Severo prodidit, *καὶ δασμοφόρον ἀποφήνας, τὰς τε οὐσίας τῶν πολιτῶν δημεύσας, αὐτήν τε καὶ τὴν χώραν αὐτῆς τοῖς Περινθίοις ἐχαρίσατο. Vectigalem eam reddidit, civiumque bona in fiscum publicum redegit: ipsamque & ejus agrum Perinthiis gratuito attribuit.* In ista inscriptione hæc verba, ὁ δῆμος τῶν νεωκόρων, significant *Universitatem, vel collegium Sacerdotum, vel Æditruorum*. Latini hac etiam voce usi sunt, ut apud Grutherum Inscriptionum libro legimus pag. 1102.

Edit. Paris. pag. 226.

VETTIO AGORIO PONTIFICI.
VESTÆ PONTIFICI.
SOLI QUINDECIMUIRO, AUGURI, TAUROBOLIATO, CURIALI, NEOCORO, HIEROFANTÆ, PATRI SACRORUM.

Zosimus, qui tempore erecti hujus monumenti posterior est, lib. 1. etiam testatur suis temporibus Perinthi nomine omisso, Heracleam vocatam fuisse. *Συντριβέντι αὐτῷ κατὰ τὴν Πέρινθον, ἣ νῦν Ἡράκλεια μετωνόμασται* Stephanus de urbibus idem testatur.

Ibid. D

Τὸν δὲ Μανουὴλ εἰς τὸ στεφθῆναι) Annum quo Manuel Imperator designatus est, excæcato Andronico, habemus in themate cælesti, erecto ad Meridianum Constantinopoleos ipso meridie, anno mundi 6882. Septembris 25. id est, anno Christi 1373. Sic se habet, *θέμα γενέσεως ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει κυροῦ Μανουήλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἔτους ͵ϛωπβʹ μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κεʹ ἐπ' αὐτῆς τῆς Μεσημβρίας.* Horoscopus Sagittarii gradus 17. Dom. 2. Capricorni grad. 19. m. 40 Dom. 3 Aquarii grad. 27. m. 20. Dom. 4. Arietis grad. 10. Dom. 5. Arietis 27. m. 20. Dom. 6. Tauri grad. 19. m. 40 oppositæ domus sex inde haberi possunt. loca vero planetarum sic se habuerunt: Sol in Libræ gradu 10. m. 21. Luna Capricorni gradu 8. m. 44. Saturnus, Capricorni grad. 27. m. 30 Jupiter, Cancri grad. 26. m. 22. Mars, Arietis grad. 12. m. 28. Venus, Libræ grad. 22. m. 10. Mercurius, Libræ grad. 18. m. 37 Nodus Ascendens seu caput Draconis, Virginis grad. 28. *κλῆρος βασιλείας*, seu Sors regia in Capricorni grad. 9. *Τύχη*, seu Pars fortunæ, Piscibus grad. 15. 43. Quivis ex istis, Themate delineato, planetas & alia puncta cæli per domus distribuere poterit. Hocce porro Thema cæleste nacti sumus in Bibliotheca Serenissimi Magni Hetruriæ DUCIS FERDINANDI II. Principis Sapientissimi & erga litteratos humanissimi.

AD CAPUT XIII.

Pag. 19. A

ΕΠΕΙ *δὲ ὁ Βαγιαζὴτ*) Supra cap. 4. legenda sunt quæ scripsit Ducas.

Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον) Supra adnotavimus Byzantinos Imperatores tributa obtulisse, adeoque a Turcis Imperium precario obtinuisse. Laonicus porro, Phranzes & Leunclavius nullam mentionem faciunt munitæ a Johanne Imperatore Constantinopoleos: aut tributa ei a Bajazite imperata fuisse.

Ibidem

Ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἱκανοῖς) Non solum Manuel, si Phranzæ credimus, sed & illius pater Johannes Bajaziti militarunt, ut narrat lib. 1. cap. 16. & Laonicus lib. 2.

Ibid. B

Ἀλλὰ δὲ ἑτέρων ἀναθημάτων) Gregorius Cedrenus in Mauricio meminit templi illius Quadraginta Martyribus dicati: quodque a Tiberio inchoatum, a Mauricio Imperii sui anno octavo absolutum ejus verba talia sunt: *τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Μαυρίκιος τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, ὃν ἀπήρξατο Τιβέριος, ἀνεπλήρωσε.* Zonaras iisdem fere verbis Tomo tertio. De templo sancti Mocii mentionem facit idem Cedrenus in Basilio, qui collapsum refecit. *ἀνενεώσατο καὶ τὸν μέγα τέμενος Μωκίου τοῦ μάρτυρος, καὶ τὸ ἄδυτον τούτου καταβληθὲν ἄχρις γῆς, ὡς καὶ τὴν ἱερὰν κατεάξαι τράπεζαν, ἐπιμελῶς ἤγειρε καὶ τοῦ πτώματος ἐρρύσατο. Martyris Mocii templum denuo absolvit: adytaque in terram usque prolapsa, quorum ruina sacra mensa fracta ac disrupta fuerat, refecit, & de integro instaurari curavit.* Johannes quoque Curopalates hujus templi, quique illud refecit, Basilii meminit. De omnium sanctorum templo, de quo Ducas hoc loco verba facit, nihil præterea legi.

pag. 227.

Pag. 19. C

Ἀπὸ τῆς χρυσείας πύλης) Arcem istam Joannes ædificaverat in mœnium urbis angulo, qui ostio Propontidis & Bospori Thracii adjacet: in quo Mehemetes II. post captam CP. castrum ædificari jussit, quod a septem turribus *Jedi-cula* Turcice appellatur: hodie desertum pene visitur, & a paucis hominibus habitatum. Aurea illa porta nunc etiam, ut & Leunclavii temporibus, clausa est. de hac arce infra cap. 45. Duca. mentionem facit.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης) De hoc Johanne Imperatore, ejusque libidinibus & lascivia Laonicus lib. 2. ubi scribit ipsum Manueli filio suo sponsam Trapezuntini Imperatoris F. abstulisse, & quamvis podagra confectum, uxorem duxisse.

Pag. 20. B

Εἰς τῶν αὐτοῦ κριτῶν) Omnes Musulmani hoc semper ambierunt, ut in Christianorum, quas incoluerunt, urbibus Cadizios seu Cazileros, a quibus judicarentur, suos haberent. Messitas se habuisse Constantinopoli jactant Musulmani, Constantino Copronymo, ejusque successore Leone regnantibus: quod tradit Leuncl. lib. 1. hist. Musulm. Inter monumenta MSS. Nicolai Fabri Pierescii viri clarissimi, & in antiquitate investiganda accuratissimi, repertum est exemplar pactorum olim fœderum inter Imperatorem Fridericum Siciliæ regem, & Abu-Isac F. Abu-ebraim, nepotis Abi-Hafri. anno Hegiræ 628. Ziumadiachir, id est, secundo mediante seu die 15. fuit annus Christi 1231. Aprilis 21. die Dominica: eo namque anno littera Dominicalis fuit E. cœpit vero annus Hegiræ 628. anno 1230. Novembris 9. feria 7. In illorum fœderum diplomate talia verba leguntur ex versione Marci Obelii Ciceronis. *Et ut etiam detur illis dimidium tributi insulæ Cosiræ stipatum & ordinarii tempore messis solitæ. Neque habeant Christiani in prædicta insula Cosira jurisdictionem super ullum Mahumetanū, præter præfectum Mahumetanum missum a prædicto Rege Siciliæ nomine suo, ad regendos tantummodo populos UNITATIS, & sit occupatus in negotiis populi Unitatis, quem Deus honorificet.* Ex quibus patet omnino Musulmanos seu Mahumetanos semper in eo laborasse, ut a Christianis judicibus lites eorum minime dirimerentur, sed a suis Cadiziis. In verbis allegatis notandum est Cosiram vel Cossyram insulam jacere inter Siciliam & Africam, hodieq; *Pantalaream* appellari. Per populos UNITATIS Mahumetani intelligendi sunt, non propterea quod Deum haud in personarum Trinitate, sed in unitate tam essentiæ quam personæ adorent; verum dicuntur populi Unitatis, id est, concordiæ, quoniam inter se concordiam & consensum diutissime servarunt, & propterea *Islami*, id est, unanimes, sunt appellati, ut passim adnotat Leunclavius. Fridericus, qui cum

Abu-Issac fœdus inivit, anmine secundus est, Friderici Ænobarbi nepos. De illo judice Musulmano Constantinopoli instituto Laonicus lib. 2. adnotat, Andronicum luminibus privatum hanc conditionem Bajaziti, cuius opibus ac viribus Imperium recuperare sperabat, proposuisse, præter vectigal annuum Imperij causa solvendum, καὶ ἐφορεύειν ἔχειν ἐν τῇ πόλει, *Iudicem se in vrbe habiturum*: quem scilicet e Musulmanis Bajazites dedisset. Verum Laonici perturbatæ narrationi ac confusæ parum fidei adhibendum esse mihi videtur.

Ibid. C — Τοτε ὁ νίφαννος) Leunclavius lib. 6. in Gildetune Bajazite agrum Thessalonicensem tunc solummodo occupatum fuisse a Turcis memorat, vrbem neutiquam prout quibusdam traditum est.

Ibid. — Ἀπὸ Πανίδου) Panidus vrbs ad Propontidem sita, olim Pactya dicta & Patos. Plinio lib. 4. cap. 11. Pactie vocatur.

Ibid. — Ἀβρανεζίων ἀρχηγὸν) His temporibus res gessisse Eurenosem in Thessalia ad Serras Leunclavius tradit, sed Phranzes lib. 1. cap. 20. item cap. 29. Brenezem in Peloponesum missum esse scribit, & ita cum nostro Duca sentit. Hic Eurenoses ab uno e tribus Ducibus, cum quibus Othmanes fœdus ac societatem inivit, & qui inter Turcos nobiles habentur, genus ducebat; alii erant Marcozogli, a quodam Marco Religionis Christianæ desertore, & Michalogli ab alio Michaele appellato, pariterque apostata, genus ducentes.

Edit. Paris. pag. 228.

Τουραχάνην) Turachanides a quodam Turachane nobili etiam inter Turcos habito. Infra de Abranezidis & Turachanidis Cinenes loquitur, ut de nobilitate ac antiquitate generis illustribus cap. 26. pag. 95. Leunclav. in Pandectis cap. 27.

Ibid. — Ἡ δὲ πολιορκία ἤρχετο) Per totum fere decennium urbs Constantinopolis a Bajazite circumtecta fuit admodumque vexata, ut narrat Phranzes lib. 1. cap. 39. sub finem. Verum cœpisse circumdari milite Turco, postquam pugnatum ad Nicopolim fuit, memorat. Ducas vero noster ante prælium id commissum cœptam obsideri scribit: & cum eo convenit Leunclavius lib. 6. Hist. Musulm. qui Bajazitem terra marique Constantinopolim obsedisse narrat ante pugnam ad Nicopolim initam.

Ibid. E — Κινηθεὶς τοίνυν ὁ Σιγισμοῦνδος τοῖς λόγοις) Adeundi Laonicus lib. 2. Phranzes lib. 1. cap. 19. Leunclavius lib. 6. Hist. Musulm. Bonfinius Hist. Hungaricæ Decadis 3. lib. 2. Froissardus vol. 4. cap. 79. & seqq. aliique.

Pag. 21. D — Τὸν Δοῦκα τῶν Φλαμάνδρων) Hic est Iohannes Dux Niveraensis, Philippi Audacis Burgundiæ Ducis F. Johannis Galliarum Regis N. Omnes porro ævi illius æquales historici acceptæ a Sigismundo tam insignis cladis culpam in nostros conferunt, qui Turcorum modum ac artem pugnandi nescientes, temerario impetu in perniciem suam cæterorumque ruerunt. Annus autem hujus prælii varie a diversis proditus est. Turcorum annales, quos sequitur Leunclavius, illam Christianorum stragem editam a Musulmanis tradunt anno Hegiræ 794. qui cœpit anno Christi 1391. Novemb. 29. fer. 4. quapropter pugna illa commissa est anno Christi 1392. Turcorum Chronologiam secutus est Calvisius in prima editione: sed perperam scribit anno 1391. Novemb. 27. cœpisse annum Hegiræ 794. fortasse error est typographicus: in posteriori vero editione ad annum 1396. transtulit. Quare vero Turci anno Hegiræ 794. hocce prælium commissum esse scripterint, causam, ut mihi videtur, valde probabilem adducam. Ex Hist. Hungarica Bonfinii Decad. 3. lib. 2. constat Sigismundum Hungariæ regem, post cæsum profligatumque Walachorum Turcorumque exercitum, Nicopolim minorem obsedisse, & expugnasse anno Christi 1392. hanc cladem a suis passam, ut ex annalibus suis expungant Turci, anno 1392. quo eorum exercitus cæsus est, prælium Nicopolitanum adsignant, insigne Christianorum strage ac cæde: duas ergo pugnas confundunt, & sibi prosperam in annum 1392. transtulerunt, ut improsperæ memoriam obliterent. His adversantur Froissardus loco citato, qui accidisse ait anno 1396. die Lunæ seu feria 2. ante festum S. Michaelis, qui fuit Septembris 25. quoniam anno illo fuerunt litteræ Dominicales B, A. Bonfinius Decad. 3. lib. 2. contigisse ait kalend. Octob. anno 1396. Brassoviæ seu Coronæ in Transsylvania in Ecclesiæ parietibus ita scriptum legitur, ANNO 1396. SIGISMUNDUS INFOELICITER PUGNAT AD NICOPOLIM CONTRA BAIAZITEM SEPTEMB. 28. ita refertur in volumine Scriptorum Hist. Hungaricæ. His Maurus Orbinus in Slavorum Historia consentit. Buntingus & Vbo Emmius in Chronologia anno 1395. contigisse scribunt. At Phranzes, quem hactenus Latine solum habemus, illam cladem ad annum mundi 6900. id est, Christi 1392. refert, & Turcicis congruit Annalibus. ubi notandum etiam, Phranzem post pugnam illam Nicopolitanam, Christianis tam lugubrem, Manuelis in Italiam discessum, ut & Ducam collocare. Ex Hist. Veneta constat anno 1395. Manuelem Constantinopoli solvisse, & Venetias accessisse: quod si hujus profectio cladem ad Nicopolim secuta est: annus prælii Nicopolitani antecessit annum 1395. Quomodo conciliari possint ista, non video: sed nostris auctoribus fidendum potius existimo, qui accuratius, & hoc loco meliori, quam Turci, fide tempora observarunt.

pag. 229.

Ibid. — Δεσπότου ἐγγύην τοῦ αὐθέντου Μιτυλήνης) Idem scribit Froissardus de sponsione facta a Principe Mitylenes; verum in rebus ac Geographia regionum Orientalium ignarum admodum ac imperitum se prodit.

Hoc autem loco rem adnotare, quæ ad pugnæ illius Nicopolitanæ historiam pertinet, alienum prorsus non esse. Inter Galliæ Principes, qui ei interfuerunt, Philippus Artensius regiæ prosapiæ Princeps, Comes de Eu, & Franciæ Conestabilarius recensetur: isque una cum Iohanne Nivernensium Duce captus est. De ejus obitus die & loco, ubi fato concessit, Historicos nostros & monumenta, quæ Constantinopoli extant, inter se dissentire animadverto. Clarissimi viri Sammarthani fratres Genealogiæ domus Franciæ lib. 30. Philippum Artensium Prusæ, vulgo Burusæ, die 3. Iunii anno 1397 fato functum fuisse tradunt: ejusque cadaver in Galliam translatum, & in choro templi Monasterii seu Abbatiæ S. Laurentij Effiorum, vulgo de *Eu*, conditum esse. Dum vero anno 1647. per menses Februarium, Martium & Aprilem Constantinopoli agebamus, in Monasterii S. Francisci Galatensis sacello uno, peristylio seu claustro contiguo, sepulchrum illius Principis marmoreum vidimus, cui sequens epitaphium characteribus Gothicis insculptum legitur: ✠ SEPULCHRUM MAGNIFICI DOMINI PHILIPPI DE ARTOIS, COMITIS DE EV, ET CONESTABILIARII FRANCIÆ, QUI OBIIT IN MICALICI MCCCLXXXXVII DIE XV. IUNII. IN : $\overset{\circ}{\varepsilon}$: EST CARNE SUA : ANIMA CUIUS REQUIESCAT IN PACE. Hocce epitaphium crux in medio posita in duas partes dividit. Ad latus insignia gentilitia Franciæ, qualia tunc indefinito liliorum numero constabant, addita Artesiæ familiæ peculiari trifidæ laciniæ in Scuti fronte distinctione, cernuntur. Micalici seu Michalizi vrbs & regio est, non plus decem milliaribus distans a lacu Lopadio, ejusdemque nominis urbe; quam hodie Græci Lupadi, Turci Vlubat appellant. Burusa etiam bidui itinere abest. Laonicus lib. 4. regionis Michalizii, & Leunclavius Histor. Musulm. libb. 4. & 13. atque in Pandectis cap. 86. meminerunt. In illo epitaphio quid significet illud ($\overset{\circ}{\varepsilon}$) adsequi hactenus non potui.

A D

AD CAPUT XIV.

Pag. 22. A

ΦΥΣΙΩΘΕΙΣ ὤν) Leunclavius lib. 6. idem scribit, caduceatorem scilicet a Bajazite missum, qui Constantinopolim sibi dedi, Manuelemque ea decedere juberet.

ibid. B

O πρὸ μικροῦ λεχθεὶς Ἀνδρόνικος) De Johanne Andronici excæcati filio in Imperium a Bajazite constituto Ducas a Phranze multum discrepat. Hic namque lib. 1. cap. 20. Johannem a patruo suo Manuele in Italiam discedente rebus Constantinopoleos administrandis præfectum fuisse refert, non vero a Bajazite Sultano in solium Imperatorium collocatum. Laonicus omnia confuse lib. 2. describit.

Pag. 23. C

Ἔπλει εἰς Βενετίας) Nicolaus Dolionus Histor. Venetæ lib. 6. scribit Emanuelem Imperatorem anno Christi 1395. Constantinopoli discessisse, Venetiasque, appulsum in Galliam inde transiisse: at adversus ingruentem, singulisque diebus auctam Turcorum potentiam, opem & suppetias impetraret. Johannes Juvenalis Ursinius adnotavit Manuelem anno Christi 1400. Parisios venisse; anno demum 1402. ab aula Regis Christianissimi post biennium cum anni semisse in ea transactum discessisse. Augustinus Justinianus in Annalibus Genuensibus tradit ipsum Genuam advenisse Januarii die 22. anno 1403.

Edit. Paris. pag. 230.

Εἰς Μεθώνην) Urbs Peloponesi Methone, quæ hodie *Modon* appellatur, in sinu Messeniaco vulgo *Golfo di Coron*.

AD CAPUT XV.

LEUNCLAVIUS lib. 6 tradit Cazim seu Cadim ab Imperatore Byzantino Constantinopoli admissum anno Hegiræ 795. qui fuit Christi 1393.

Pag. 24. A

Ἐν ἀφθόνοις στρουθῶν κελαδίσμασι) Passeres pro omni genere avium hic sumuntur: e rure tamen petitum schema illud, nam aliæ sunt aves magis vocales, quarumque suavior vocis inflexionibus variis cantus sentitur.

ibid.

Σάξων) Cur hic Saxonum potius meminerit noster, quam Alemannorum seu Germanorum, nescio: aut si per Saxones quos hic nominat, eos intelligat qui Transsylvaniæ partem unam incolunt, reliquis duabus a Ciculis & Transsylvanis occupatis. Dubitare etiam possumus an Polonos intelligat: infra siquidem cap. 32. ῥῆγα τῶν Σάξων appellat Hungariæ regem Ladislaum Casimiri Poloniæ Regis fratrem. Leunclavius adeundus in Pandectis num. 122.

ibid. B

Καταπατεταλωπότες ἦν) De Legatione Temyris, qui vulgo Tamerlanes dicitur, ad Bajazitem, legendi sunt Phranzes lib. 1. cap. 16. Laonicus lib. 2. sub finem, & Leunclavius lib. 7. histor. Musulm.

ibid. D

Ἐκέλευσε ξυρῷ καθάραι τοῦ πώγωνας) Principes Turcos ignominiæ inurendæ causa barbam alicui præcidi jubere mos fuit. Leunclavius lib. 4. in Urchane Gasi, ubi de pristinis Turcorum institutis agit, hæcce scribit, *Sicut Rex iratus esset ignominiæ & pœnæ causa barbam homini præcidi jubebat*. Et lib. 10. exemplum hujus affert, dum Suleimanus filiorum Bajazitis unus bellum cum fratre suo Moyse gerebat, Chasani Agæ barbam injuriæ ac contumeliæ inferendæ causa præcidi mandavit. Apud Cantacuz. etiam lib. 4. cap. 21. legimus Stephanum Serviæ Cralem, postquam Macedoniæ Edessam in potestatem suam, prodentibus aliquot civibus, redegisset, jussisse, τὸ γένειον ἐκ' αὐτοῦ τίλλεσθαι, *barbam e mento se coram velli Lyzico ejus urbis præfecto*; quod se acrius urbem intranti opponere voluisset. Leunclavius lib. 7. Legatos illos Temyris Bajazitem indigne habuisse, dona sibi missa flocci fecisse, tandemque epistolam superbe ac insolenter scriptam eis tradidisse narrat.

Ἔστω κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμετῆς) Laonicus lib. 2. sub finem alia verba respondisse Bajazitem Legatis Temyrianis tradit, ἢ δὲ Πεμπζὺτην ὑπολαβόντα ἐς τὴν ἀγγελίαν φάναι, εἰ τοίνυν μὴ ἐπὶ μαχόμενος ἡμῖν, ἐς τρὶς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχοιτο ἀπολαβών, *Si itaque bellum nobis non intuleris, uxorem suam* (dimissam) *ter apud se admittat*. Exponit deinceps virum quando uxorem repudiavit, jurejurando affirmare eam apud se numquam admissurum: ita ut ipsi fas non sit, cum a tribus splenibus dimisit uxorem, eam iterum domi accipere nisi adulterio pollutam; idem Laonic. lib. 3. ubi de Turcorum moribus differit adeundus. Ratio, ob quam turpissimum habetur ad uxorem dimissam redire, hæc est, perjurii ac levitatis nota macula se adspergit, qui se non amplius admissurum juravit, deinceps vero admittit: ab honesto denique & decoro alienum est adulterio pollutam sibi uxorem adjungere. Quando igitur Bajazites dixit, *a legitima uxore separetur*, cætera subaudienda sunt, illamque repudiatam a tribus splenibus apud se accipiat, quo dedecus ipsi adultera ducta accedat, levitatisque ac perjurii nota inuratur. Leunclavius lib. 7. non longe a fine Temyris ad Bajazitem verba refert, quæ lucem istis afferunt, *Quid opus erat te quosdam ad me mittere, tot nugas mihi renunciaturos, atque etiam addere, te pro marito meretricis me habiturum, ni tuis in regionibus te quæsitum irem, ac vice versa ni tu bello me venires oppugnatum, ut a te libera esset mulier tua, hoc est, divortio separata; rursumque tibi nuberet ab alio prius polluta*. Quibus verbis manifestus fit hujus loci sensus.

pag. 231.

Pag. 25. A

Καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπέρσων) Turcopersæ atque etiam Persæ appellati sunt Turci, postquam in Persidem a Muchumete Imbrailis filio vocati, in eumque deinceps rebellantes duce Tagrolipice, regionis illius dominium adepti sunt circa annum Christi 1042. unde a Zengi, vel Taingi-Chane pulsi, circa annum Christi 1200. in Anatoliam venerunt. Turci etiam Iconienses hac appellatione comprehenduntur.

Ibid.

Ἀρσιγγὰν) Olim Dascuta, seu Dascusa, ut habet Itinerarium Antonini, sita ad Euphratis oram, in finibus Cappadociæ & Armeniæ majoris. Illam Leunclav. lib. 6. & 7. Ertzintzanem appellat.

Ibidem.

Καὶ ὁ μέγας προφήτης) Bajazites intelligit prophetam suum Mohammedem.

Ibid. C

Σεβάστειαν) Sebastia urbs Cappadociæ, quam Turci Sivas, & Sivaste appellant: cuniculis ductis eam cepisse Temyrem refert Leunclav. lib. 7. Laonicus vero lib. 3. tradit Temyrem suffossa trabibus sustentasse mœnia, illisque igne injecto consumptis, ista corruisse.

Ibid.

Πλίνθοις ὠμαῖς) Hodie etiamnum in Anatolia istis lateribus crudis ad domos ædificandas utuntur: qui ea terra aqua modice subacta formantur in lignea forma quadrata, & ad Solem siccantur.

Pag. 26. A

Καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκοῦ) Leunclavius lib. 7. Hist. Musulm. & in Annal. Turcicis Halepum primum captam, deinde Damascum tradit: hoc contigit anno Christi 1400. ut etiam Augustin. Justinian. Episcop. Nebiens. in Annal. Genuensibus adnotavit. Diris modis ac inhumanis Damascum afflixit ac vastavit Temyr, cujus illatæ cladis causa a Turcicæ historiæ scriptoribus talis traditur. Jezides Princeps, hæreticus a Musulmanis habitus, Hasanem & Huseinem prophetæ Muhametis e filia nepotes occidit, ejusque familiam contumeliis gravibus affecit: tandem mortuus Damasci sepultus est: Illius itaque sepulchrum perquiri Temyr, & eo reperto ossa refodi ac comburi, stercore etiam humano sepulchrum oppleri jussit. Quod ergo Jezides Damasci sepultus esset, erga Damascenos tam crudeliter ac immaniter se gessit. Mitiori vero modo Hamuscnos, olim Emisenos dictos, habuit: quod inter ipsos Halidis, (*qui Velidis filius erat*) & Amru (*Humeja patre nati*)

Hohametis sociorum ac discipulorum sepulchra ac monumenta extarent.

AD CAPUT XVI.

Ibid. C

KAI τοῖς Ταυροσκύθαις καὶ Ζυγχοῖς) Tauroscythæ sunt, qui inter Borysthenem & Tanaim, & Tauricam Chersonesum habitant. Zinchi populi sunt ad Euxinum pontum, Sindi alias dicti. Plinius lib. 6. cap. 7. *A Cimmerio accolunt Meotici, Vali, Serbi, Archi, Zingi, Psesii.* qui Zyngi Plinio ii Zynchi sunt, in peninsula Corocondama siti. Sindi & Zinchi iidem sunt Eustathio ad Περιηγήσεως Διονυσίου hunc versum,

Σίνδοι, Κιμμέριοί τε καὶ οἱ πέλας Εὐξείνοιο,

ὅτι Σαυρομάταις ἐπέχουσιν οἱ Σίνδοι, οἱ καὶ Ζυγχοὶ λεγόμενοι κατά τινας. *Sauromatis succedunt Sindi, qui apud quosdam Zinchi appellantur.* Regio Zynchorum Ζυγχία appellatur in Biblioth. Regiæ MS. libro, in formulis subscriptionum & inscriptionum epistolarum Patriarchæ Constantinopoleos: & habetur inter Metropolitas, quibus scribit Patriarcha, ὁ Ματράχων δὲ καὶ Ζυγχίας. Constant. Porphyrogenitus lib. de administratione Imperii sub finem de Zinchia hoc adnotatum reliquit, ἰστέον, ὅτι ἐν τῇ Ζυγχίᾳ φασὶ τὸν τόπον τῆς γαίης, τῆς οὔσης πρὸς τὸ μέρος τῆς Παπαγίας, ἐν ᾗ κατοικοῦσι Ζυγχοί, ἐννέα πηγαὶ εἰσὶ ἀφθὼν αἰναδιδοῦσαι. *Tenendum in Zinchiæ parte ad fontem qui Papagiam respicit, quam Zinchi incolunt, novem esse fontes, quorum aqua pota ulcera labiis atque pustulas affert.*

Edit. Paris. pag. 232.

Πλινθίον ἐποί) Leonis Imperatoris Tacticæ lib. 1. cap. 2. hunc titulum habet, περὶ πληκτῶν ἤγουν ἀπλήκτων verò & φοσσάτων eadem sunt, & *castra* significant, & verbum ἀπληκεύειν, *castra locare* eodem loco significat. per apocopen τοῦ (α) scripsit Ducas πληκεύειν, quæ figura Græcis etiam nunc tam familiaris est, ut unum verbum vix integrum ab iis pronuncietur, nec antiqui Græci idiomatis vestigia cernantur.

Ibid. D

Πλησίον Ἀγκύρας) Ancyra urbs Galatiæ est.

Pag. 27. B

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις) Johannes Juvenalis Ursinius illius Cometæ, qui anno 1401. fulsit, & Buntingus in Chronologia meminerunt; hicque mense Februario visum esse addit. Cometa autem λαμπαδίας dictus, quod ardentes imitetur faces. Plin. lib. 2. cap. 25.

Pag. 28. B

Τζιαβουζίδας) Hanc periodum non ita claram, ob auctoris impurum stylum, constructionemque barbaram, vertimus hoc sensu, ut Bajazitem Persis ignaviam exprobrantem exposuerimus; cum antea de se multa jactavisset, & contumeliose erga eos se gessisset. Non sine ratione etiam potest intelligi Bajazites suis iratus, quod pugnam segnius inirent, probra in eos jactasse; tuncque per Tzabuzidas Tzauzios intelligere oportebit.

Ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀτίν) Omnes isti Turcorum reguli hic enumerati, antea a Bajazite spoliati fuerant, & ditionibus suis exuti, ut supra noster enarravit. Leuncl. lib. 7. idem de Bajazite ab illorum regulorum subditis deserto testatur. βάνδον autem significat *vexillum*, & βανδοφόρος, *vexillifer*. βάνδον Turcis *Sangiak*.

Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιός) Fabula notissima graculi, qui plumis alienis se adornaverat, ab aliis deinde avibus, dum suas quæque repetit, spoliatus est.

Ibid. D

Καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζὴτ τὸν λεγόμενον Μουσουλμάν) Laonicus lib. 3. non longe a fine Bajazitem cum uxore & liberis suis Musulmane, Jesu & Mehemete captum esse tradit. At Leunclavius lib. 8. in principio solum Musam (id est, Mosem) cum patre captum fuisse testatur: & cum eo sentit Phrantzes lib. 1. cap. 22. Leuncl. ibidem scribit Emirem Suleimanem ab Eisnes-Bego, & Hasaan-Aga pugnæ subtractum in Europam abductum fuisse. hic Suleimanes Ducæ est Musulman, quem Stephanus, Leunclavio lib. 7. Vulcoglius, res desperatas videns arrepta fuga e prælio abduxit.

Ibid. E

Ἕως οὗ ὁ Παγιαζὴτ) Leunclavius his consentit, dum Genitzeros Bajazitem ultimos deseruisse scribit: nec deditionem eos fecisse, nisi cum nulla spe salutis reliqua Bajazitem mox captum iri vidissent.

Pag. 29. A

Νόμος γάρ ἐστιν αὐτοῖς) Quod pro lege auctor noster adducit, Leunclav. lib. 7. Temyris propositum fuisse tradit, & illius ad Bajazitem verba refert, *Quo tempore, ait, meis e regionibus ipse discedebam, hanc suscepturus expeditionem: juratus promisi Deo, siquidem prælio victor evaderem, neminem me deinceps a pugna commissa interfecturum.* Cum vero Ducas Romæos eadem consuetudine usos ait, intelligere oportet erga Romæos: sicut Musulmani erga Musulmanos utuntur.

Ibid. B

Τότε καὶ μετ' ὀλίγον κατέβη τοῦ ἵππου) Hanc Bajazitis cladem & captivitatem referunt Turci ad annum Hegiræ 803. post triduum finientem, qui fuit annus Christi 1401. Augusti 7. feria 1. cœpit enim annus 804. Augusti 11. feria 5. confirmat hanc temporis epocham cometa visus vere antecedente, quem Juvenalis Ursinius fuisse testatur anno 1401. & in Chronologia Buntingus, ut jam diximus. quæ nota cæteris, anni etiam characteribus vulgaribus, certior est. Congruit etiam tempus anni calidissimum, quo Leonis dodecatemorion Sol permeabat. Ursinius tamen anno 1402. prælium initum fuisse tradit; Phrantzes eodem anno contigisse vult Julii die 28. ut colligitur ex lib. 1. capp. 21. & 22. In illo natum se scribit anno mundi 6909. Augusti die 30. dum Constantinopolis obsidebatur; certum est autem solutam fuisse urbis obsidionem diu antequam Temyr Bajazitem bello vicisset: quare 28 Julii, quo Phranzes hosce Principes acie dimicasse tradit, erit annus 6910. Christi 1402. quod etiam confirmatur ejus verbis, quibus profitetur cap. 21. se scripturum deinceps ea, quæ ab anno 6910. præclara facinora ac memoria digna contigerunt: unde excluditur annus ille 6909. Non dissimulandum est, notam seu characterem temporis, quem ex Hanivaldana historia refert Leunclavius, congruere cum 28. Julii anni mundi 6910. (Christi 1402.) dicit enim feria 6. quæ Zuma juni, id est, dies templi, Turcis dicitur, ad Ancyram pugnatum fuisse: & ille dies Julii 28 fuit feria 6. Hegiræ anno 804. finiente, & post triduum mox incipiente anno 805. Augusti die 1. feria 3. Paulus Interianus in Annal. Genuens. lib. 5. Ubertus Folieta lib. 9. Petrus Bizarus quoque lib. 9. Historiæ Genuens. Augustin. Justinian. in Annalibus Genuensibus pugnam anno 1402. commissam scribunt. Damascum a Temyre captam & vastatam anno 1400. testatur Augustinus Justin. cujus urbis clades, secundum nostrum Ducam anno uno pugnam ad Ancyram antecessit. Verumtamen Cometæ supradicti nota cæteris aliis certior est, ita ut in ea sententia stemus, quæ anno 1401. pugnatum fuisse asserit; Sethus Calvisius in Chronologia pugnam istam anno Christi 1399. alligat, anno Hegiræ 801. jam jam finienti Septemb. 2. fuisse quoque feriam 6. scribit: a vero longius recedit illa sententia, & a nota illustri, quam Ducas prorsus aliena est: si enim biduo vel triduo ante Septemb. diem 2. pugna commissa est, Sol tunc Virginem, non Leonem tenuerit, contra indicatum a Duca insignem characterem. Jacobus Bosius in historia Ordinis Militiæ Hierosolymitanæ annum prodidit Chr. 1398. qui a vero longissime distat; ut & Bonifius Decad. 3. lib. dum obitum Temyris anno Christi 1399. accidisse scribit.

Pag. 233.

Ἦν γὰρ ὁ ἵππος Ἀραβικός) Hic & infra commendantur equi Arabici. Leunclavii locus in supplemento Annalium Turc. ad annum Christi 1384. confirmat Principes Osmaneos his equis ut maxime agilibus usos fuisse. Zonaras in Romano Diogene de equis Arabicis talia scribit: οἱ γὰρ ἵπποι τοῖς Ἄραψι ταχεῖς μὲν εἰσὶ τῷ δρόμῳ,

καὶ τῷ λοιπῷ τῷ ἀνατῷ [illegible], οὐκ ἐπὶ πολὺ δὲ τὸν δρόμον ἐκτείνουσι. ἀλλ' ἀπονεύουσι ταχέως. Arabum equidem equi primo impetu prompti, & præ cæteris celeripedes sunt, cursum vero per longum spatium statim deficientes minime continuant.

Ibid. B — *Ζατρίκιον*) Ita apellatur ludus Schacchorum ab Artemidoro in Oneirocriticis.

Δεῖ αὐτῷ Περσιστὶ Σιαχρούχ) Si Leunclavium sequimur, legendum erit *σὰχ ῥούχ*, quo Ducas noster id significare vult, quod Itali *Scacco matto*, Galli *Eschec mat* appellant: quando in Zatrichii ludo Regulus ad angustias ita redactus est, ut mox capiendus & decumbandus, in nullam amplius se movere possit partem, ut salvus evadat. Leunclavius lib. 18. Scach Ruch duas distinctas voces facit, quibus Rex Ruchus significetur: eo nomine sic vocatus est Temyris filius, qui Laonico Sachruchus dicitur. Ad hunc Schacchorum, ut mihi videtur, ludum alludebat Sinanes Bassa, cum anno 1583. allato nuncio cladis in Perside a Turcis acceptæ, Sultano Morati III. dixit *Schachum Schacho*, id est, regem regi opponendum esse, ut res Turcorum a Persis fractas in melius restitueret.

Edit. Paris. pag. 234. Ibid. B — *Καὶ ψυχαγωγήσαι καὶ παρηγορήσαι*) Adeundus Leuncl. lib. 7. Historiæ Musulmanicæ, ubi modum explicat, quo Temyr Bajazitem excepit & habuit. Phranzes lib. 1. cap. 29. & Laonicus lib. 3. non longe a fine, sed uterque a Duca & Leunclavio dissentiunt.

Pag. 30. A — *Ὁ δὲ Τεμὶρ λαβὼν πλοῦτον*) Crudelissimum & avarissimum fuisse Temyrem testantur Laonicus & Leunclavius.

Ibid. B — *Ἐπὶ ὄντος τοῦ Πεγιαζὴτ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου*) Leunclavius lib. 8. in principio omnes Bajazitis filios enumerat, quorum nomina hæc fuere Ertogrul, Emir Suleiman, Mustapha Zelebis, Isa Zelebis, Musa Zelebis, Sultanus Mehemetes, Cassimes vel Cassumes Zelebis. Occisus est Ertogrul in pugna contra Casim Bucharedinem; Mustaphas in prælio Temyriano periit. Suleimanes ex eo subtractus salvus evasit, etiamque Mehemetes rebus deploratis excessit. Isa Prusam seu Bursam venit, illicque imperii sedem habuit. Musa captus est cum patre; interea vero Cassumes in Seraio educabatur. Hoc loco noster Mustaphæ nomen omisit, eumque infra in pugna non occubuisse asserit. quem porro Ese vocat Ducas, eum Laonicus Jesum, Leunclavius Isam appellant: hodieque Turci Dominum redemptorem nostrum *Prophetam Isam* vocant.

Ibidem. — *Εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ*) Hic Mustaphas postea in scenam prodibit adversus Mehemetem, qui Musulmano, Mose & Ese seu Isa occisis, ac Mustapha hocce debellato, Osmanici Imperii summam solus obtinebit. Discrepat ergo Leunclavius a nostro tam in Mustaphæ ætate, quam in natu minimi nomine, qui Orchanes nostro, Cassumes illi dicitur.

Ibidem. — *Εὑρὼν δύο τεχνίτας ὀρυκτάς*) Laonicus lib. 3. prodidit a Bajazitis Ducibus, non a Mehemete ejus filio, tentatum fuisse, ut in libertatem ille assereretur, corruptis grandi pecunia Temyris fossoribus, qui cuniculum in eam partem, in qua Bajazites erat, egerunt: demumque in ipso opere deprehensi capti sunt. Leunclavius & Phranzes hujus facinoris egregii & audacis nullam mentionem faciunt.

Ibid. D — *Πρωΐας δὲ παρεκάθη τῷ Τεμίρ*) Nescio quare Ducas caveam illam ferream ita reticeat, ut nullum de ea verbum ipse fecerit: cum accurate satis cætera recenseat. Equidem, ut, quod sentio, aperiam cum bona dissentientium venia, caveam illam, ad immanitatem & sævitiam Temyrischani exaggerandam, commentos esse temporis illius homines ingenue dicam: vel fortasse manicas pedicasque ferreas, quibus noctu vinciebatur Bajazites, caveam ferream ipsos appellavisse.

Leunclavius lib. 7. narrationem Ducæ partim confirmat, quæ ad Chotziaferuaen seu Hozzapherizem Begom spectat, ipsum nampe in pugna captum fuisse: at ipsi caput fuisse abscissum omisit, quod noster factum fuisse narrat.

AD CAPUT XVIII.

Pag. 31. — HOc capite res gestas a Temyre accuratius Ducas, quam Leunclavius, aut Laonicus, narrat: Smyrnæ præcipue expugnationem describit, quam optime ob locorum viciniam, bidui siquidem itinere Lesbos a Smyrna dissita est, nosse potuit; atque etiam ex Principis Lesbi seu Mitylenes monumentis, qui Temyri honorem cultumque, ad sævitiam ejus iracundiamque devitandam, exhibuit. Ducas vero illius Lesbi Principis successori in præcipuis negotiis operam suam navavit, & inter ejus maxime familiares ac consiliarios habitus est. Jacobus Bosius in Hist. Ord. Militiæ Hierosolymitanæ Smyrnam a Temyre expugnatam fuisse prodidit, ut & Laonicus lib. 3. qui breviter expeditionem illam explicat & machinas, quibus ad urbium expugnationem utebatur Temyr, describit. Leunclavius Smyrnam expugnatam fuisse non docet. — pag. 235.

Ibid. A — *Καὶ σὺν αὐτοῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου*) Leunclavius lib. 7. Lazari filiam, quæ in superioribus Maria appellatur, ad convivium Temyris mandato venire jussam tradit: cum apud Zagatajos Scythas id vitio aut dedecori non verteretur. Injuriam nihilominus sibi fieri Bajazites Gilderum ex more gentis suæ reputans, id ægerrime tulit. Videndus etiam hac de re Laonicus lib. 3.

Ibid. — *Ἀδραμύττιον*) Urbs maritima Phrygiæ inferioris vel Lydiæ Asso vicina, hodie appellatur Landrimyti, Ephesino olim Metropolitæ subdita.

Ἀτταλὴν) Notitia Patriarchatus Constantinopoleos sub Sardium Metropolita habet *Ἀτταλείας* Episcopum, alium ab eo, qui Sylæi seu Pergæ Metropolitæ subest.

Ibid. C — *Νύμφαιον*) Veteres Geographi non meminerunt loci illius prope Magnesiam ad Sipylum. Plinius in Asiæ descriptione in Cilicia collocat Nymphæum lib. 5. cap. 27 ideo conjicere possumus, Nymphæum, de quo hoc loco Ducas mentionem facit, multis sæculis Plinio & aliis Geographis posterius esse. de illo duobus locis Gregoras meminit, lib. 3. sub finem, traditque Johannem Vataciam Imp. illic obiisse. lib. deinde 6. appellatque *Νύμφαιον τῆς Λυδίας*. Logotheta quoque in Chronico Constantinopolitano.

Pag. 32. A — *Μίαν πέτραν ἐνδοῖς, καὶ μέσον κεφαλὴν συμπηγνύουσαι*) Genus illud structuræ ad similitudinem reticulatæ facta erat, de qua sic Vitruvius lib. 2. cap. 8. *Structurarum genera sunt hæc, reticulatum, quo nunc omnes utuntur, & antiquum quod incertum dicitur: ex his venustius est reticulatum, sed ad rimas faciendas ideo paratum, quod in omnes partes dissoluta habeat cubilia & coagmenta.*

Pag. 33. B — *Καὶ πρὸς τὴν Μιλασσόν*) In margine correximus *Μυλασσόν*, in Caria enim fuit Mylassa vel Mylas, a Stephano etenim & aliis ita appellatur. In notitia Thronorum sub CPolitano Patriarcha, Metropolitæ Stauropoleos subjicitur Episcopus *τῆς Μιλάσσου*, vel ut alius MS. Codex correctius exhibet *τῆς Μυλάσσου*, & propterea Mylassum reddidimus, quod ad hodiernam pronunciationem magis accedat.

Ibid. C — *Ἀπὸ δὲ Λαοδικείας εἰς Φρυγίαν Σαλουταρίαν*) Quo in loco mortuus sit Bajazites non prodiderunt Laonicus, Phranzes & Leunclavius. Animi ægritudine confectum obiisse docet Laonicus; caussam addit Leunclavius, quod Bajazites a Temyre intellexisset, fore ut Semerkandum transferretur, idque Ducas aliquatenus innuit. Venenum a Temyre ipsi propinatum aliqui volunt, quod Leuncl. in calce lib. 7. Histor. Musulm. scribit. Ducas in Phrygia Salutaria Turcis Carasar dicta Bajazitem diem supremum

clausisse docet. Locus autem ille Caraśar, quo nomine noster Phrygiam Salutariam intelligit, proculdubio est, quem Kara-Chisarem Turci appellant, id est, arcem nigram; Græci medii ævi locum illum μαυρόκαστρον, hoc est, *nigrum castrum*, quem antiqui Corycum appellarunt, ut notat Leuncl. lib. 3. & cap. 144. Pandect. Turcic. Contigit mors Bajaazitis anno Hegiræ 804. id est Christi 1402. postquam annos 14. regnasset, ita tradit Leuncl. lib 7. at lib. 8. mortuum ait anno Hegiræ 805. Laonici textus admodum depravatus est, qui annos 25. eum regnasse prodit. Orbinus scribit uxorem Bajaazitis Lazari filiam Milievam, (Ducas Mariam appellat) altero post maritum die obiisse; cui ut illuderet Temyr, vestes illius ad pudenda usque rescindi jussit, & eo habitu mensæ accumbentibus ministrare coegit.

Ibid. B — Ἀπ' ἐκείνου) Post mortem Bajaazitis interregnum constituunt Turcici Annales annorum 12. donec Sultanus Mehemetes rerum summa & Imperio potiretur.

AD CAPUT XVIII.

Edit. Paris. pag. 226. Pag. 34. A

KAI τῶν τοῦ Παγιαζὴτ) Hoc loco addidimus καὶ αὐτοὶ, absque quibus verbis constructio orationis claudicat.

Ibid. B — Ἐπεὶ ἔδωκεν ἀδελφοὺς αὐτοῦ) Ducas hoc loco duos Bajazitis liberos obsides datos ait, marem unum, fœminam alteram nomine Phatma-Catun. nt infra cap. 20. narrat tres obsides fuisse datos, duos mares impuberes, & illam Phatmam: quorum alter, isque natu grandior, & Phatma redditi sunt; minor Constantinopoli remansit, Christianisque sacris initiatus obiit. Leunclavius lib. 10. cui Suleimanicus titulus est, Suleimanem Græcorum auxilia sibi parare cogitantem, fratrum natu minimum Cassimem, & sororem suam Sultanam Fatimam obsides dedisse tradit. Phranzes cap. 30. lib. 1. eum, qui Christianus obiit, Jusuphum, id est, Josephum, appellat. Porro Phatma, seu Fatima Catun idem est ac Domina Fatima, Italis *Signora Fatima*: ista enim vox *Caden* Turcis est quod Italis *Signora o vero Madamigella*: Armeni Cadun vel Catun per, u, Italicum pronunciant. Nomen illud Fatima Turcis familiare est ac venerandum: sic enim appellabatur unica Muhamedis filia, quam ex Aische Ebubekiris filia suscepit, & Hali patrueli suo nuptam dedit.

Τὰ τοῦ Στρυμόνος) Strymon Macedoniæ fluvius est; Zetunium oppidum est: cujus Episcopus Larissæo secundæ Græciæ Metropolitæ olim suberat, & ad Thermopylas situm Sperchii fluminis ripis adjacet. Laonicus lib. 5. τό, ἐν Ζητουνίῳ τῷ ἐν Θερμοπύλαις. Sperchius olim, postea Ἀγριομέλας appellatus est, qui in sinum Pelasgicum, hodie *del Volo* appellatum influit. Zetunii mentionem faciunt Joh. Curopalata, Scilitza in Basilio & Constantino: & in iisdem Georgius Cedrenus.

Ibid. C — Δημητρίου Λασκάρεως) pro Λασκάρεως more vulgaris idiomatis: hujus Demetrii meminit Phranzes lib. 1. cap. 39.

Ibid. D — Καταβὰς τοίνυν ὁ Καραμάν) Leuncl. lib. 7. hist. Musulm. narrat Temyrem principibus a Bajazite spoliatis ditiones restituisse. qui hic vocatur Carmian Alyśar, Laonico Caramanus Alosurius dicitur lib. 2. videndus Leuncl. in Pandectis hist. Turcicæ num. 56.

Ibid. — Παγιαζὴτ υἱοί, ὁ μὲν Μεχεμέτ) Leunclavius libb. 9. 10. & 11. hanc fratrum lanienam strągesque narrat. lib. 9. quæ adversus Isam-begum gessit Mehemetes, exponit; Temirtasem a partibus Ese vel Isæ stetisse, & a militibus Mehemetis occisum fuisse, Isamque, postquam se fugæ commisit, nusquam conspectum fuisse tradit. Verum noster Temirtem, qui cum Temirtasi idem est, Mehemeti militasse affirmat. Laonicus lib. 4. Jesum seu Isam contra Musulmanum bellum gessisse, & captum prælio morte affectum fuisse scribit: cui Phranzes lib. 1. c. 30. consentit. Sed quod lib. 10. initio dicit Leunclavius verissimum est, Laonici narrationem confusam & mutilam esse, ex qua vel acutiores se se extricare & expedire vix possint. Becani Annales & Historia Verantiana, eodem Leuncl. teste, & eos improbante, Isam a Musa occisum tradunt.

Pag. 35. A — Ἐν δὲ τῷ ἀπὸ Ἰωνίας μέρει) Hujus Cineitis mentio frequentissima est in hac nostra historia. Laonicus libb. 4. & 5. de eo verba fecit, & Ζουναΐτην appellat. Leunclavius ejus meminit primum lib. 10. in quo Dulme, seu suppositii Mustaphæ historiam contexuit, eumque Tzuneitem nominat. Ducas ubique Τζινεὴτ habet, quod nomen Cineitem reddidimus, ita ut, *ci*, prima syllaba pronunciatione Italica efferatur. Hic Cineites a Leunclavio Ismyroglu, id est, Smyrnæ principis, filius dicitur: Ducas vero eum Kara-Supasii, id est, nigri Subassi filium fuisse prodit, & Adinis, seu Atinis filios, qui Ismyroglu, & Smyrnæ principes erant, Jonia expulisse. Obiter hic lectores monebimus, in enarrandis interregni rebus Ducam nostrum a Laonico & Leunclavio multum differre. *pag. 237.*

Ibid. C — Ὁ δ' Ὀμοὺρ καλούμενος) Homur iste fuit frater Ese seu Isæ, & uterque Homuris illius nepotes, cui Smyrna ab Equitibus Militiæ Hierosolymitanæ erepta fuit, uti supra cap. 7. narratum. Vocantur autem isti Atinis filii, quod ab Atine Turcorum duce genus duxerunt; filiorum etiam nomine nepotes & posteri continentur.

Ibid. — Ἐλιαζὴτ ὀγλοῦ) id est, Eliam-begum ex Mantachiæ posteris.

Pag. 37. A — Μαίμαλος ὀνομαζόμενος) Hoc castrum ad maris litus situm fuisse, quæ mox sequuntur, ostendunt: & fortasse illud est, quod tabulæ Geographiæ Gulielmi Blaeu ad sinum Halicarnassi, vel castri S. Petri, situm ostendunt, & *Castelmarmora* appellant. habent equidem Strabo, Ptolemæus & Stephanus Μαλλὸν ἐν Κιλικίᾳ, sed non est ille de quo noster hic verba facit, quippe situs est Mallus in extrema fere Cilicia versus Amani portas & Issum; Mamalus vero in Caria esse debet. Turci *Mermere* appellant, unde in Rhodum brevis est trajectus.

Ibid. B — Καὶ Ἀτίνου Καθολικοῦ) Legatus generalis, seu Vicarius Atinis, id est, Adinensis ditionis, quam Turci Aidin-ili appellant; cum Homure enim ab Atine orto, affinitate contracta, soceri sui vicarius generalis proclamatus est.

Ibidem. — Τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ) Hermus est qui Smyrnæos campos alluit.

Ibid. C — Ὁ δὲ Μουσουλμὰν μὴ φέρων) Expeditionem suscepisse hunc Musulmanum seu Soleimanem adversus Mehemetem, & in Asiam transiisse Leunclav. lib. 10. ex Hanivaldana historia tradit.

Pag. 37. A — Ἐν τῇ καμπῇ τοῦ Μαινομένου) Hodie retinet idem nomen, & ab omnibus Smyrnæ incolis appellatur Μαινομένη, *Menemé*. Planicies camporum illa, quam Hermus alluit, Smyrnæ ejusque sinui a Septentrione objacet. Fertilis est ager, vini generosi, peponum, aliorumq; fructuum ferax. Ille locus est de quo Leunclavius lib. 6. mentionem facit, eumque in Sarchanis seu Saruchanis ditione situm fuisse, & a Turcis *Menmen* appellari docet: ubi tunc temporis salis officinæ erant.

Ibid. — Μαινόλιον) De illo loco nihil legi: si cui forte appellatio loci illius corrupta videtur, dispiciat num ex νέας αὐλῆς degeneraverit; quam urbem Catalogus seu Notitia Episcopatuum sub Patriarchali Constantinopoleos throno constitutorum refert, suppositam esse Ephesino Metropolitæ.

Ibid. B — Μεστὸν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεὴτ) Vafer admodum ac versipellis hic Cineites fuit, ingenioque tam versatili præditus, ut sæpius ad contrarias partes transierit. diuturnos carceres toleravit in Lemno, & tandem a Ducibus Sultani Moratis captus vitam laqueo finivit.

Ibid. B — Πρὸς Γαλήσιον ὄρος) Mons ille Galesius Ephesio vicinus est, & proculdubio nomen ab urbe Gale-

ſio traxit, cujus meminit Stephanus de urbibus. *Γαλήσιον πόλις Ἐφέσου. Παρθένιος ἐν ἐπικηδείῳ τῷ εἰς Αὐξίθεμιν. Galesium urbs Epheso subdita. Parthenius in Auxithemim epicedio.* Abrahamus Ortelius de illo monte perperam opinatur, cum vicinum Conſtantinopoli illum facit, & Gregoram, ut ſuam tueatur ſententiam, adducit.

Pag. 38. A

Πίνειν ὅλον τὰς οἰνοις) Lib. 10. hiſtor. Muſulm. notat Leuncl. hunc fuiſſe Soleimanis ſeu Muſulmani genium, ut diuturnis, aliquando quadrimeſtribus, compotationibus indulgeret: quæ ignavia ac ſocordia ultimam perniciem ei tandem attulerunt.

AD CAPUT XIX.

Edit. Parif. Pag. 238.

LEUNCLAVIUS lib. 10. Moſis adverſus Soleimanem ſeu Muſulmanum geſta narrat, auctorumque diſſentientes narrationes notat.

Ibid. B

Ἡγεμονεύοντος Σπεντιαρ τοῦ Τυρκομάνου) Iſfendiares a Leunclavio appellatur, ejuſque genealogiam deſcripſit. A Turcis Omeroglu & Iſfendiaroglil appellati ſunt. Laonicus lib. 4. Moſem ad Sinopes Principem profectum eſſe etiam narrat.

Ibid.

Καὶ τῷ Μύρτζε βοεβόδᾳ) Mirkien Iſtakum, ſeu Marcum Valachum appellat illum Leunclavius; Laonicus lib. 4. Myrxen. Hic eſt Dani frater, de quo infra fit mentio cap. 29.

Ibid. C

Σκλαγγούζῳ δὲ Νίγρῳ) Annales Genuenſes nullam iſto tempore hujus Nigri mentionem faciunt: cujuſdam alius, qui ſæculo ſuperiore vixit, nomen ab illis celebratur.

Ibid. D

Ἐν τοῖς μέρεσιν τῆς Ἀχρίδος) In MS. lib. Bibliothecæ Regiæ catalogus urbium & locorum, quorum nomina mutata ſunt, extat: in eo *πρῶτη Ἰουστινιανὴ ἡ Ἀχρίδα*. In alio MS. ejuſdem Bibliothecæ extant formulæ inſcriptionum & ſubſcriptionum, quibus Conſtantinopolitanus Patriarcha in literis ad Papam, Patriarchas & Metropolitas utitur. inter illos extat, *πρὸς τὸν Ἰουστινιανῆς*, his verbis: *Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς, Ἀχρίδος καὶ πάσης τῆς Βουλγαρίας ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος. Beatiſſime Archiepiſcope Juſtinianæ primæ, Achridarum, & univerſæ Bulgariæ in Spiritu ſancto Dilecte mediocritatis noſtræ frater.* Ex his iſtis verbis videri poſſet Juſtiniana prima differre ab Achridis, illaque eſſe urbs; hæc regio dici poſſet: cui conveniunt verba Libri MS. 1932. Bibliothecæ Regiæ, *Θρᾴκη ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Σοφίας, καὶ τῆς Βουλγαρίας, καὶ τῆς Ἀχρίδος καὶ τῶν μερῶν αὐτῶν. Thracia ab Adrianopoli ad Conſtantinopolim extenditur, & Sophia; Bulgaria & Ochride ejuſque partibus terminatur.* Ita ut Ochris ſeu Achris pro provincia & regione hoc loco, non pro urbe accipiatur. Juſtinianam primam Turci Giuſtandil appellant. Urbs Achris a Gregora lib. 3. in Macedonia collocatur, quæ & Bulgarici regni, in Illyricum uſque protenſi, pars fuit. libro etiam 2. habet *περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Βουλγαρίας ἣ καὶ Ἀχρίδος καλεῖται, De Archiepiſcopatu Bulgariæ qui & Achridis dicitur*, cujus Metropolis Juſtiniana prima dicta. Georg. Logotheta in Chron. de Achridis mentionem facit. Laonic. lib. 1. Macedoniæ urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis Papæ IX. adverſus Michaelem Cerularium, & Leonem Achridæ Epiſcopum, urbem eſſe clare exponunt: in illis extat epiſtola Michaelis & Leonis quæ ſic incipit: *Michael univerſalis Patriarcha novæ Romæ, & Leo Archiepiſcopus Achridæ Metropolis Bulgarorum dilecto fratri Johanni Canenſi Epiſcopo.* Cantacuzenus etiam *πόλιν ἐπίσημον* eam appellat, lib. 2. cap. 20. ita ut dubium omne tollatur: & Achridam eſſe urbem conſtet.

Pag. 39. B

Ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐν χωρίῳ τινὶ) Ejus mortem eodem fere modo accidiſſe Beccani Annales & Hiſtoria Verantiana narrant. diſſentit ab illis Hanivaldana. videndus Leunclavius lib. 10. ex quo annum devicti Muſulmani textus margini adjecimus. Laonicus lib. 4. rem aliter, quam alii, narrat.

Ibid. E

Καβοὺρ ἐγένετο) Gaurum & Gauros ſcribit Leunclavius: Turci Giaour diſſyllabum Gallica pronunciatione: verbum contumelioſum eſt, quod *infidelem* ſignificat. Moſes porro fratrem ſuum Muſulmanum Gaurum ſeu infidelem appellat, ob fœdus cum Imperatore Manuele ab eo percuſſum, obſideſque fratrem ac ſororem datos.

Pag. 239.

Τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου) De Halis acinace hic locus intelligendus eſt: de quo Leuncl. Hiſt. Muſul. lib. 1. ex Arabum & Turcorum monumentis ſic diſſerit. *Hinc illæ Muhametanorum fabellæ de illius* Sulficare (*ſic Alis acinacem nominare conſueverunt*) *quem narrant, quoties vagina educeretur, ita ſe diviſiſſe, ut geminus efficeretur, cubitos 18. longus, & Alim ea contra Gauros utentem, ab utroque latere non aliter ipſos, ac ſegetem meſſores proſternere ſolitum: ac montes etiam ſeu ſcopulos eo diſſecuiſſe. Mos indidem inolevit, ut in militaribus ſignis Muſulmanorum hic Alis acinax, ſive* Sulficar, *velut inauſpicatus Chriſtianis, fauſtus ipſis exprimatur*, &c. In ſuperliminaribus quarumdam ædium publicarum Conſtantinopoli, hoc Sulficar expreſſum bifidi enſis figura vidi, & gladium Halis appellati ab incolis audivi; hoc *μορμολυκείῳ* & terriculamento, pavorem Chriſtianis injicere, gens viribus ſuis nimium confiſa, credit.

Pag. 40. A

Πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατεδραμεν) Adeundus Leunclavius lib. 11. Hiſtor. Muſulm. a Muhamede per legatos ad fœdus amicitiamque contrahendam Manuelem Imperatorem ſollicitatum Verantiana & Hanivaldana hiſtoriæ tradunt. Illa victum a Mehemete Moſem primo congreſſu, hæc vero ſecundo prælio aſſerit; & utraque Moſem in fratris ſui Mehemetis manus vivum deveniſſe affirmant. De Moſe Laonicus lib. 4. adeundus. Phranzes etiam lib. 1. cap. 30. iſtorum Bajazitis filiorum res geſtas narrat: noſtroque conſentit, cum ſemel atque iterum victum Mehemetem a Moſe receſſiſſe, tertio tandem prælio victoria potitum eſſe ſcribit.

Pag. 41. C

Πάντα τὰ ἐν μετώπῳ γραφέν) Juxta mentem Muſulmanicæ religionis, quæ prædeſtinationem inevitabilem aſtruit, nihilque ex hominis voluntate libera fieri aſſerit.

AD CAPUT XX.

LEUNCLAVIUS libb. 12. & 13. eorum, quæ inter Manuelem Imperatorem & Principes Othmaneos geſta ſunt, nihil attigit.

Pag. 42. C

Καὶ Δοκὸς τῆς Ἰωαννίνων) Urbs Epiri ſub Metropolita Naupacti Ætoliæ, olim Caſſiope appellata, nunc Johannina.

Ibid. C

Καὶ συνάπτει εἰς τὸν ζυγὸν Ῥωσίας) De his nuptiis pauca Phranzes lib. 1. cap. 38. Illius Annæ a Rhoſia ſeu Ruſſia obitum accidiſſe anno 6925. Chriſti 1417. & peſte conſumptam fuiſſe ſcribit.

Pag. 43. A

Ὁ δὲ ἄλλος ὁ παῖς) Hunc filiorum Bajazitis natu minimum Chriſtianum fuiſſe teſtantur Laonicus lib. 4. qui Jeſum eum appellat, & Phranzes lib. 1. cap. 30. eique Juſuph ſeu Joſephum nomen fuiſſe tradit.

Ibid. D

Καὶ ἐτέλεσεν ἐν Ἰταλίᾳ) Hæ ſecundæ Johannis Imperatoris nuptiæ juxta Phranzem celebratæ ſunt anno 6927. (Chriſti 1419.) Januarii 19. ita ut biennium intercedat ut plurimum inter mortem Annæ a Ruſſia, & ſecundas iſtas nuptias: nequaquam vero triennium ſecundum Ducæ calculum, qui hanc alteram Johannis uxorem Sophiam appellatam, eximia & abſoluta pulchritudine nitentem ironice deſcribit: ejuſque partes anteriores Quadrageſimæ, poſteriores Paſchati, proverbio non nimis honeſto, comparat. hinc facie macilenta nec florida deformemque fuiſſe concludere licet. De illa Laonicus lib. 4. non longe a fine il-

lam narrat, *ἐπιεικῆ μὲν τὸν τρόπον, αἰσχρὰν δὲ τὴν ὄψιν, moribus quidem honestis, sed ingrata ac deformi facie fuisse.*

Ἡ δὲ βασιλὶς ἐφυγε τὸ ἀμετάθετον) cap. ultimo lib. 1. Phranzes eam aufugisse testatur anno 6934. (Christi 1426.) Augusto mense.

Edit. Paris. pag. 240.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐπέλευσε) Phranzes & Ducas dissentiunt in assignando tempore, quo Sophia in Italiam aufugit. Ducas Manuele superstite id factum tradit: contra vero Phranzes jam obiisse diem Manuelem adstruit: fato siquidem concessit Manuel, ut refert Phranzes lib. 1. cap. ultimo, anno mundi 6933. (Christi 1425) Julii die 21. Sophia vero anno 6934 mense Augusto aufugit, post mortem scilicet Manuelis. Aliud etiam hoc loco notabimus circa temporis momenta a Phranze indicata de Manuelis obitu & Johannis initiis: Mors Manuelis contigit anno prædicto 6933. Julij 21. Capite deinde primo lib. 2. narrat anno 6934. mense Augusto rerum summam ad Johannem Imperatorem devolutam fuisse. Quod equidem verisimile mihi non videtur; Johannem jam coronatum Imperatorem, post annum a morte patris Manuelis, rerum summam adeptum esse. Phranzem ergo, aut qui illum transcripsit, errasse puto, vel pro Septembre mense Augustum scripsisse. vel si Augusto mense Johannes Imperij administrare res cœpit, pro anno 6934 legendum esse anno 6933.

Ibid.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης) Phranzes lib. 2. cap. 1. anno 695. (Christi 1427.) Augusti 29. Mariam Trapezuntinam Constantinopolim advenisse, & anno 6936. (eodem Christi anno 1427) mense Septembri nuptiarum solemnia celebrata esse scribit. At Laonicus rerum ordinem perturbans narrat, postquam Marchionis Μονφερράτου filia aufugisset, aliam uxorem Johannem duxisse *ἀπὸ τῶν Σαρματῶν τοῦ Σαρμάτων βασιλέως θυγατέρα. o Sarmatia, Sarmatarum*, id est, Russiæ seu Moscoviæ, *regis filiam*. quod duobus testibus Ducæ & Phranzi repugnat, qui tertiam Johannis uxorem Trapezuntini Imperatoris filiam esse asserunt.

Ibid. D

Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπῆρεν ἀπὸ Κωνσταντίνου.) Auctor noster trium uxorum Johannis historiam digressione usus hactenus pertexuit, redit deinceps ad narrationis seriem, exponitque Manuelis in Peloponnesum profectionem: quam Imperator hicce, anno adventum Annæ a Russia sequenti, teste Phranze suscepit, mundi nempe 6923. (Christi 1415.) cujus mense Martio die 23. in Cenchreorum portum salvus venit. anno deinde sequente 6924. Constantinopolim rediit. Profectionis illius mentionem facit Laonicus lib. 4. Hexamiliumque, quod & Phranzes testatur, ab eo refectum. Martinus Papa V. indulgentias plenarias postea concessit illis, qui ad Hexamilium propugnandum abire vellent. Quoniam vero de Cenchreorum navali & portu hic mentio injecta est, Lectorem admonebimus, Leunclavium lib. 14. Historiæ Musulmanicæ, & in Pandectis Historiæ Turcicæ cap. 120. nec sibi constare, nec veritatem adsecutum omnino esse. Non sibi similis est, quod lib. 14. Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum collocet: cap. vero 150 Pandect. in Laconia seu Tzaconia; quod impossibile est in duobus locis eamdem urbem sitam esse. Veritatem partim adsecutus est, cum Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum sitam dixit; at Corinthus non est, sed Cenchreæ in Saronico sinu, ubi quondam fuerunt Corinthiorum navalia.

AD CAPUT XXI.

Leunclavius Histor. Musulm. lib. 12. & in Annalibus Turcicis expeditionis Mohametis contra Cineitem, qui illi Ismyroglius est nullum verbum facit: sed adversus Caramanum in Asiam movisse scribit.

Ἐλθὼν εἰς Κύμην) *Κύμη πόλις Αἰολίδος πρὸ τῆς Λεσβοῦ, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος*. Stephanus de urbibus. Idem Strabo lib. 11. Dominicus Marius Niger vult esse Phocæam novam, quæ Lesbo objacet.

Τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζὸκ) Notitia Metropoleon sub Smyrnæ throno habet *ἐπίσκοπον τοῦ Ἀρχαγγέλου*, qui proculdubio is est, cujus hic nomen a nostro refertur. Pag. 45. B

Τὸ Νυμφαῖον) Urbis istius nomen in partibus Æolidis, Lydiæ, aut Joniæ in antiquis Geographis non reperitur: Ptolemæus, Strabo, & Stephanus in Taurica Nymphæum habent inter Panticapæum & Theodosiam. Abrahamus Ortelius hujus nostri in Lydia Nymphæi nullum verbum facit. At Gregoras duobus in locis de eo loquitur oppido. lib. 2. in fine, ubi de Johannis Ducæ obitu, qui in eo obiit, *περὶ τὸ νυμφαῖον τότε ποιούμενος τὰς διατριβάς* & lib. 6. cap. 13. ubi de Porphyrogenito verba facit, *ἐπεὶ δὲ τότε περὶ τὸ νυμφαῖον τῆς Λυδίας ἐτύγχανε*, &c. Pag. 54 C. Ibid.

Πινακωτικοί) Phavorinus, *πυκτὸς πίναξ παρ' Ὁμήρῳ, τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῖς ὕστερον δηλοῖ. πυκτὸς, apud Homerum abacum seu tabulam significat, apud recentiores epistolam.* Pag. 46. A

In Latina versione post ista verba (Albanus sum) interserenda sunt, *cujus religionis*. respondit Adulas. *Antea Cavur eram, nunc Musulmanus sum* Ibidem legendum (filiam meam uxorem legitimam.) Ibid.

Ὁ δὲ μέγας μαΐστωρ) Magnus magister militiæ Hierosolymitanæ tunc fuit Frater Philibertus de Naillaco natione Gallus, & antequam magnus Magister electus fuisset, Aquitaniæ Prior. Creatus fuit sociorum suffragiis anno 1395. ut lib. 4. tradit Jacobus Bosius, anno 1409. Pisas appulit ad Concilium proficisci cogitans, & Constantiensi interfuit. Rhodum deinde rediit anno 1420. & sequenti 1421. obiit, ut idem Bosius lib. 5. testatur. Verum de illius incœpto Smyrnæ castrum iterum excitandi, deque cum Sultano Mehemete colloquiis verbum nullum facit. Ibid.

Ἐγὼ μὲν πάτερ) Melius sic redderetur ista periodus, *Ego quidem, o pater, erga omnes Christianos liberalis ac magnificus esse cupiebam*. Hic enim patrem vocat Mehemetes Magnum Magistrum. Pag. 47. A

Τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμανοῦ) Susmanus ille Mysiæ inferioris Dux fuit, a Bajazite vivus captus, & in carcerem detrusus. Ut vitam impetraret, filius patri cognominis musulmanissavit, quod a Leunclavio lib. 5. scriptum est. Sulmani quoque lib. 1. Laonicus mentionem habet. Cantacuzenus meminit etiam lib. 3. cap. 2. Sismani; qui Michaelis Mysorum regis filius erat, qui ad Turcos primum, deinde Constantinopolim profugit. Illum repetebat Alexander Mysorum rex, qui Michaeli successerat. Ibid.

Ἐν τῇ Πόρῳ, ἢ Μύλῳ, Juxta hodiernam pronuntiationem scripsit Μύλῳ. cum Μῆλον antiqui dixerint, Latini Melum.

Κατὰ τοῦ Δουκὸς Νάξου) Leunclavius de illo bello & prælio nihil habet. Laonicus lib. 4. non longe a fine, more suo confuso & intricato illud narrat, & classis Venetæ ducem fuisse Petrum Lauredanum asserit. A Duca dissentit in eo quod scripsit de Venetis, *τήν τε Λάμψακον πολιορκίᾳ παρεστήσαντο, καὶ φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες, αὐτοὶ ᾤχοντο ἐπ' οἴκου ἀποπλεύσαντες, Lampsacum deditione acceperunt, impositoque præsidio, domum renavigarunt.* Ducas ipsos frustra tentasse scribit, & Constantinopolim navigasse. Phranzes lib. 1. cap. 35. paucissimis verbis de illo bello differit; ducemque classis Venetæ Petrum Lauredanum fuisse notat.

Ἀδριανοῦ κόλπον) Improprie appellat Adrianoi sinum. Mare Hadriaticum ab urbe Hadria nomen habet, non ab Adriano. Notandum porro per sinum Adriaticum hic intelligi mare Jonium, quod Siciliam & Peloponesum interfluit: & hodie a nautis *il Golfo* adhuc appellatur.

Edit. Paris. pag. 242.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις) Hanc de nova secta historiam persequitur Leuncl. lib. 12. & in Annal. Turc. Bedredinis Semavinæ F. nomen nostro ignotum est, sicut etiam monachus Cretensis Leunclavio ignotus. magna singulariq; prudentia Sultani Mehemetis huic nascenti sectæ itum obviam, quæ seditiones & tumultus excitasset: quales postea contigerunt sub Soleimane anno 1526. in Asia minore excitati, ut lib. 18. Leuncl. notat.

Ibidem

Ὁ ναυτικῶς καλοῦσι στιλάριον) Nautæ Itali in tabulis nauticis loci illius nomen, *Capo Stilari*, habent: eumque a Smyrna milliaribus 40 Phocæa a veteri, *Foja Vecchia* milliaribus 20. a Chi sancta Panagia milliaribus 10. distare asserunt. Dominicus Marius Niger in Comment. Asiæ primo, disserens de Chersoneso Chalcitide, talia scribit, *In cujus altera cornu promontorium est Numantis* (Mimantis dicendum erat,) *quod recentiores caput Stilari appellant*. Antiquis temporibus *μελαίνα*, ut Strabo lib. 14. refert, appellabatur, inque eo promontorio Latomiæ moliarum lapidum erant, quæ appellatio antiqua hodiernæ Turcicæ respondet: appellatur enim hodie Kara-borru, Kara-bornu vulgo pronunciatur, id est, niger nasus, seu nigrum promotorium. Fallitur Leunclavius lib. 12. cit. qui Caraboru, vel Caraburum Lyciæ oppidum, Turcicamque appellationem inde derivatam putat. Caraborum, ubi secta illa increverat, in Aidinensi ditione situm est, cui Adin seu Atin imperaverat, cujus pars Jonia fuit. Cara-boram illud seu Caraboru promontorium est altissimum, quod sinum, cui Smyrna adjacet, intrantibus ad dextram objacet.

Ibid. D

Ὁ τοῦ Σουσμανοῦ υἱὸς) Historiæ Turcicæ, quas edidit Leunclavius, expeditionum ab Alexandro Susmano, & Hali-bego in sectæ novæ auctorem ejusque sequaces susceptarum non meminerunt; ultimæ, cujus Morates Mehemetis filius, & Bajazites Mesaxon duces fuerunt, solummodo meminere. Illibenter enim Turci se victos fatentur; nec hactenus nisi semel atque iterum, prælio fractos fuisse se agnoscunt: bello nempe Temyriano, & navali ad Naupacti, *Lepanto* vulgo, sinum, a fœderatis cum Veneta Repub. Principibus Christianis superati. quem porro Ducas Berclizlam Mustapham, Leuncl. Burugluseim Mustapham appellat.

Pag. 50. B

Τοῦ Σουλτὰν ὄψις) Pronunciatur *Dede*, qua appellatione viris sanctitate ac gravitate præstantibus venerationem exhibent. *Dede* Turcice *avum* significat. Dervisium quemdam ab ipsis *Sidik Dede* appellatum audivi, id, est *intime fidelem avum*, quod honoris causa ab ipsis factum: secundus enim a Præsule Dervisiorum erat.

AD CAPUT XXII.

Pag. 51. A

O *δὲ προῤῥηθεὶς μέγας μαΐστωρ*) Philibertus de Naillaco appellatus.

Καὶ ἐκεῖθεν ὑπάρχει τρίτη ἐκεῖ κάστρον ὃ λέγεται Πέτρου) Bosius lib. 4. Hist. Ord. Milit. Hierosol. scribit anno 1399. Smyrnam a Temyte expugnatam: statimq; magnum Magistrum in Cariam cum classe navigasse: locum illic sive tutissimum inter sinus Ceramicum & Jasium, qui hodie *Golfo di San Pietro* appellatur, ubi quondam steterat Halicarnassus, occupavisse, & S. Petri castrum ædificavisse, de quo sic loquitur Bosius, *Il quale fu poi di gran gloria e riputazione a quest' ordine, e di grand' utile alla Christianità* additque canes in eo castro nutritos fuisse, qui interdiu vincti, noctu ad castri custodiam emittebantur: quorum adeo exquisita erat sagacitas, ut Christianos a Turcis olfactu dignoscerent; hos dilaniarent, illos ad castri portam salvos deducerent. lib. quoque 5. idem Bosius de isto castro disserit. Notandum ergo discrimen quod inter Ducam & monumenta a Bosio in historiam suam relata intercedit, quorum tempora annis, ut minus, 17. a se invicem distant. Si, quæ Ducas scripsit, vera sunt, & anno 1516. vel 1417. acciderunt, non potuit magnus Magister, qui tunc Concil. Constantiæ intererat, Smyrnam venire, castrum reficere, & cum Mehemete colloqui: oportet itaque Legatum magni Magistri aliquem, qui classi præesset, a Duca Magnum Magistrum appellari. Porro verosimile non est Rhodios istos anno ipso, quo Smyrna a Temyre capta est, castrum sancti Petri in Caria ædificasse: totus enim ille Asiæ tractus a Temyriano exercitu occupatus erat. Præterea Smyrnæ situs opportunus magis est in medio fere intervallo Ponti Euxini, & maris Carpatii: cum S. Petri castrum in Caria, Asiæ minoris angulo locatum sit, hac de causa prius tentasse Rhodios Smyrnam iterum occupare, quam alias sedes quæsivisse; & proculdubio Smyrnam facilius confugere poterant Christiani, & in libertatem se vindicare; quod iis quidem utile erat, atque etiam illi Rhodiorum equitum societati; qui ex illa confugientium multitudine socios navales, volonesque remiges legere poterant, & ad navales expeditiones excursionesque eorum opera uti.

Pag. 243.

Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ὕστερος ἄρχοντος) Hæc est expeditio, cujus meminit Leuncl. lib. 12.

Ibid. B.

Πῶς ἐστιν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μουσταφᾶς) Hic est Mustaphas, de cujus natalibus controvertitur. Historici Musulmani, quos sequitur Leunclavius, suppositititium esse contendunt, eum propterea *Dusme* lingua Turcica appellant. Phranzes lib. 1. cap. 32. legitimum eum fuisse asserit, Moratisque secundi patruum, ab eoque victum & strangulatum. Laonicus lib. 4. *Μουσταφᾶς γέ τοι ὁ τῶν Παιαζήτεω παίδων εἷς, Baiazitis filiorum unus Mustaphas*. Ducas pariter illius filium fuisse asserit, idque adversus reclamantes Turcos contendit. Leunclavius porro & Phranzes eum innotuisse sub Morate II. tradiderunt: Laonicus sub Mahomete Moratis patre: qua in parte cum nostro sentit, atque in enarrandis primordiis tumultus ab isto Mustapha excitati, Cineitis ad ejus partes transitu, amborumque carcere mediocris est.

Pag. 52. A

Μίχα καὶ τῶν πόλιν Θεσσαλονίκην) Laonicus dicit Thermam venisse, captos Constantinopolim deductos fuisse: verum Auctoris nostri narratio amplior est, & circumstantiis appositis lucidior. In margine editi Laonici, anno 1615. Coloniæ Allobrogum Therma vocatur Thessalonica; Therma equidem a Thessalonica non longe abest & sinui Thermaici oris utraque adjacet. Posterioribus temporibus Thessalonica appellata est, quæ olim Therma: si verum est testimonium Auctoris, qui Catalogum descripsit urbium aliquot, quorum nomina mutata sunt: *Θέρμα, ἡ νῦν Θεσσαλονίκη*. extat in MS. lib. 1334. Bibl. Reg.

Ibid. B

Περὶ ὧν τὸ προσφύγων) Manuel Imperator, ut Principem summum, alienæ clientelæ non obnoxium, generosum ac magnanimum virum decet, Mehemeti respondit. Indignum enim se facinus flagitiumque admisisset, seque Mehemetis subditum ac clientem confessus fuisset: si, asylorum ac hospitalitatis jure violato, eos fugientes ad se Mustapham & Cineitem tradidisset.

Pag. 53. A

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις) Infra hujus Theologi, qui Corax dicebatur, scelera & proditiones, ob quas acerbissimo supplicio mulctatus est, fusius explicantur; cujus apud alios nullum verbum invenio.

Pag. 54. A

Μίαν δὲ θολόγε) *Θολόγος*, Sordium aut fæcium collector. *Θολὸς* enim significat cœnum, sordes, fæces

Ibid. D

Pag. 55. A

Παραδοῦναι δαι τοῦ Μαχεμὲτ) Mortem Mahometis I. anno Hegiræ 824. qui cœpit anno Christi 1421. Januarii 6. fer. 2. Annales Turcici contigisse volunt. Leunclavius & alii, quo perierit morbo, non scripsere.

Ibid. B

Καταλείπει τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν) Leunclavius lib. 13. ita tradit Imperii hæredem primogenitum filium suum Mehemetem morientem declaravisse: & ut quam celerrime accerseretur ille, mortemque suam in occulto Bassæ tenerent, donec advenisset, jussisse. Idem factum Morate II. mortuo, ejusque mors celata, infra cap. 33.

Ibid.

Οὐς ἀρχὴ Καραϊουλούκ) Hic Karajuluccus, sive Kara-olluccus apud Leuncl. lib. 14. Hist. Musulm. filium habuit nomine Habilem a Damascenis, id est, Mizirensibus seu Ægyptiis in servitutem redactum. Laonicus lib. 5. Caraiiuci filios Leucarnas appellatos dicit. Turcice porro Kara-oiluc idem est ac Latine *nigra meridies*. sicque a calore climatis, & terræ colore appellatur Mesopotamia. Eodem quoque libro notat Leuncl. Kisulis Cozzæ, hoc est, *rubri senis* filios Amasianam provinciam seu Sangiacatum latrociniis infestasse: eosque auctores fuisse Chasani-bego Dulgadiris filio & Habili-bego Karaoiluc-oglio in eas provincias pariter grassandi: quos Cozzæ filios Jorguzes Bassa captos occidit, & Turcomannis prædas agendi facultatem in posterum ademit.

Edit. Paris. pag. 244.

Ibid. E

Ὅπως τῷ ἀνδρὶ Παγιαζὴτ) Hunc Bajazitem fuisse Vezir-azemum seu summum ex Leunclavio intelligere licet. Ille enim post Mehemetis mortem communicatis cum Chasi-eivasu, & Abrahamo Bassa consiliis, res omnes usque ad Moratis adventum administravit. Quæ porro de officiis Mehemeti a Bajazite Bassa præstitis, quæque de ærumnis quas ille post Temyrianam pugnam toleravit, nullus præter nostrum Ducam narrat.

Ibid. E

Μονοχίτωνα) Per Monochitonem Dervisium seu Monachum Musulmanum tunica una indutum intelligit.

Pag. 56. B

Καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ ἅλατι) Bajazitem Bassam per panem & salem, quos ei præbuerat, adjuravit Mehemetes, quæ ipsi mandabat, exsecuturum se esse. apud Leuncl. lib. 10. Emirem Suleimanem alloquitur Hali-Bassa, & de suorum imminente defectione eum monet, & verba ista adjicit. *Nec ab alio pates admonitionem hanc animo proficisci, quam illius hominis, qui diu & copiose patris tui panem & salem comedit*. Dominus itaque hoc historiæ hujus loco adjurat per panem quo victus præcipue constat; & per salem, quo edulia condiuntur, magisque grata palato parantur: quorum nomine servus domino tenetur.

Ibid.

Τὰ δὲ δύο ἀπέθανον) Tres ergo solum mares superstites liberos reliquit Mehemetes. At Leuncl. quatuor fuisse ex Verantiana Historia asserit lib. 12. & 13. in Dusme Mustapha. Mares quinque susceperat, sed Ahmetes tertiogenitus res humanas ante patrem reliquit. Fuerunt ii Morates, Mustapha, Ahmet, Jusuphus & Mahmutes. Laonicus lib. 4. sub finem alio modo de Mehemetis liberis ejusque testamento differit: duos scilicet illi tantum Moratem & Mustapham fuisse filios, huicque Asiæ, illi Europæ Imperium dedisse, quod ita verisimile non est.

Θανὼν δὲ Μαχουμὲτ-της) Paulo antequam obiret, occultari mortem suam, donec filius suus Morates adveniret, jussit.

AD CAPUT XXIII.

Pag. 57. C

KAI τῶν ταχυδρόμων τινός) Cursor ille erat primus Cesnegit, id est, prægustator, nomine Elvan-begus.

Pag. 58. A

Συναθροίσας ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν) Morates primus nomine hujus militiæ Genitzerorum ex nationibus cunctis collectorum auctor fuit, sapienti equidem prudentique consilio usus. Inexhaustus enim fundus ille militum est, qui a nullo præter principem præmiorum spe dependent: cujus non solum mancipia, sed etiam alumni ac veluti filii sunt.

Ibid. B

Παγιαζὴτ σὺν τῷ ἰατρῷ) Primi Veziri cadaver defuncti Imperatoris gestant, Romanos imitati Senatores, qui funus Augusti humeris extulerunt; vel Consulares, qui urnam, qua Severi cineres Romam portati sunt, humeris gestarunt, ut notat Herodianus lib. 4. Hist. post Marcum.

Παλαιολόγου Λαχανᾶ) Infra pag. 102. Λαχανᾶν, ut alii etiam, appellat.

Edit. Paris. pag. 246.

Πρὸς Χαζαρίαν) Constantinus Porphyrogenitus lib. de admin. Imperii cap. 5. Chazarorum mentionem facit; qui populi sunt ad Boream ultra pontum Euxinum siti, & Borysthenem accolentes, Chersonorumq; vicini. Bulgari oram Danubii australem accoluere: ripam oppositam Patzinacæ, seu Patzinacitæ, quæ hodie regiones a Valachis, Moldavis, & Podolis occupantur. Versus Borysthenem & Boream sequebantur Uzii, Chazari & Alani. eodem lib. cap. 37. de Patzinacitis loquitur Constantinus, Κεῖνται παρ' αὐτοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ πρὸς τὰ ἀνατολικώτερα καὶ βορειότερα μέρη ἀποβλέποντα, πρός τε Οὐζίαν, καὶ Χαζαρίαν, καὶ Ἀλανίαν, καὶ τὴν Χερσῶνα, καὶ τὰ λοιπὰ κλίματα, *Ad Danapris sita Borysthenis ripam jacent, Patzinatitæ, ad ortum, & Boream, Uziam, Chazariam, & Alaniam, & Chersonem, aliaque climata respicientes*. Hos Patzinacitas Uzii, & Chazari sedibus expulerunt antiquis: illique has occuparunt. Pulsis itaque Patzinacitis, probabile est Uzios & Chazaros ea simul occupasse loca: & partem illam Ponto Euxino, ostiisque Danubii vicinam, Chazariam ab illis populis appellatam esse. alioqui certa constare non potest, quod Ducas scribit. tunc temporis enim imperante Johanne, nihil ultra Thraciam, nedum Æmum montem aut Danubium, Constantinopolitani Imperatores tenebant: ita ut vicinia locorum, quibus imperabat Constantinus Palæologus accipi nequeat de Chazariæ antiquæ regione, sed de ista quam Chazari, pulsis Patzinacitis, occuparunt: quæ Ponto Euxino adjacens & Danubii ostiis, vicina aliquatenus dici potest Mesembriæ, aliorumque castrorum Euxini oræ Thracicæ impositorum. De Chazaris Chersonæ seu Chersoneso Tauricæ vicinis mentionem faciunt Georg. Cedrenus, & Zonaras in Justiniano Rhinotmeto. Paulus etiam Diaconus Historiæ Miscellæ lib. 20.

pag. 245.

pag. 59. C

Οἱ Τοῦρκοι κατελθόντες ἐκ Περσίδος) Circa annum Christi 1042. imperante Romano Argyro, Turci in Persiam primo evocati sunt a Muchumete Imbrailis F. qui eorum opera adversus rebellantes Indos & Babylonios uti volebat. Turcorum rex tria militum millia, quorum dux erat Tagrolipix Mucaletus, e Selzucciorum gente nobili ortus, Muchumeti suppetias mittit. Post navatam egregie adversus Babylonios operam ad suos redire voluerunt: cum interim ipsos in Indiam ducere cogitaret Muchametes. Hinc simultates ortæ, quæ Turcis Saracenos latrociniis vexandi primum causæ extiterunt, & in apertum tandem bellum proruperunt. Muchumetes victus a Turcis & occisus est: Selzuccii deinde Tagrolipicis posteri in Perside regnarunt, sedemque Imperii in Belche seu Balcha Chorazmis (Chorasminia vero provinciæ secundum Georgii Chrysococcæ catalogum in Astronomia Philolaica a nobis editum) urbe habuerunt. Annis demum 160. vel secundum Turcos 170. postquam illic regnarunt, a Zengi-chane post annum 1200. Perside pulsi fuere. Turcis tum imperabat Aladines, qui relicta Perside in Lycaoniam venit, & Iconii sedem Imperii fixit. inde latrociniis & excursionibus Asiam minorem infestare, omniaque ferre & agere cœperunt Turci.

Ibid. C

Εἰ δὲ καὶ Χατανοί) Hujus animorum prompti-

ptitudinis luculentum exemplum notare quivis potest apud Leunclav. lib. 5. cum Morates I. adversus Lazarum Serviæ Despotam ad bellum se compararet. *Mox igitur universis regibus vicinis, Caramanoglio, Tekeasi, Aidinio, Menteso & Saruchanio, indicta profectio fuit, & ingens adversus Gauros expeditio. Illi vero lubentibus animis adjecti, coacta, quam quisque poterat, maxima multitudine militum, ad religiosum (ut ipsi quidem existimabant) hoc bellum sese accingebant. Præterea diversi e regnis ac provinciis tam extraneis, quam Osmanidarum Imperio subjectis, ad Sultanum Muratem magno Reguli numero confluebant.*

Edit. Paris. pag. 246.

Ἀκιν) Leunclav. in secundo Onomastico cum unico κ scribit Akin. quæ vox *incursum, grassationem & depopulationem* significat: unde Akinzileri, vel Akenzilari appellati sunt.

Ibidem B

Ἀλλ' οὐ μόνον πρὸς εἰρήνην μεταχειρίζόμενοι) Qui gentis Turcicæ historias parum attente legerit, notasse potest duobus simul bellis hactenus se implicitam noluisse, singulos adortam cum cæteris pacem coluisse: quos etiam bello infestaverit, pacem oblatam, cujus beneficio a toleratis ærumnis se recrearent, numquam recusasse: & quanta quidem gentis illius prudentia tunc fuit, tantus Christianorum error mentisque cæcitas notari potest, qui res suas adversus Turcos stare posse temporibus istis arbitrati sunt, quod cunctos simul bello non lacesserent: quasi a toto rescissa parte illud nec minueretur nec decresceret. Nostri ergo otiosi (atque utinam a mutuis bellis, incendiis, urbium oppidorumque direptionibus ac eversionibus otiati fuissent, nec laniensis mutuis cædibusque vires suas attrivissent) singulos opprimi permiserunt; quo admisso errore Bulgari, Servii, Græci & Hungari maxima ex parte perierunt, Venetorumque Respub. ad angustiores terminos, amissa Cypro insula, redacta est.

Ibidem

Τὰ ἀνατολικὰ θέματα) Id est, provincias: Constantinus Porphyrogenitus lib. 1. περὶ θεμάτων, nomen ad id significandum recens usurpatum ait, Græcum tamen, *αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θέματος Ἑλληνικόν ἐστι, καὶ οὐ Ρωμαϊκόν, ἀπὸ τῆς θέσεως ὀνομαζόμενον. Nomen thematis ipsum Græcum est, non Romanum,* (id est, Latinum) *quod a thesi,* (id est, positione,) *deducitur.* In themata illa distributum erat Romanum Imperium, quod in ἐπαρχίας etiam aliquando divisum fuit; aliquando in Præfecturas Prætorio. Appellantur autem themata orientalia, ut idem Constantinus docet, ὅτι πρὸς ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας Βυζάντιον, ἐκ τῶν τῆς Εὐρώπης μερῶν λέγεται ἀνατολικόν, *Quoniam respectu nostri, qui Byzantium incolimus & Europam, Oriens appellatur.*

Ibid. E

Τοῦτον οὕτω αἰχμαλωτ. τὸ πέμπτον) Novella ista constitutio circa annum Christi 1362. capta Adrianopoli, regnante Sultano Morate I. sancita est, quod apud Leuncl. Hist. Musulm. lib. 5. videre est. cujus auctor fuit Cara-Rustemes Molla, seu Menlana, aut Taiismanus, id est, legis Musulmanicæ peritus, illiusque verba talia referuntur. *Quintum quodque, respondit Cara Rustemes, ex illis mancipiis, quæ Turci milites nostri capiunt, de præscripto legis divinæ Sultano debetur.* Hactenus equidem mancipiorum quinta pars Sultano addicta non fuerat: sed prædæ reliquæ solummodo, cujus exemplum habemus in Ertogrul begn apud eumdem Leuncl. lib. 2. *Præda quintam partem excepit, in milites reliqua lucra distribuit. Inde dictam spoliorum quintam partem, ceu Principi debitam, gratulabundus Sultano Aladini misit.* Illa porro mancipiorum quinta pars Genitzerorum ordini ac numero adjuncta est.

Pag. 61. B

Ἐξισωταί) Sunt illi qui res inspiciunt, & ex arbitrio, secundum jus & æquum eas æstimant. Svidas, ὁ ἰσωτής, ὁ ἐξετάστης. idemque significat ἔφορος, qui recognoscendi, recensendi, ac inspiciendi jus habet.

Ζαρκολᾶς λεγόμενοι) Capitis est tegumentum e lana alba, quo utuntur Genitzeri, cujus formam & figuram multis in libris expressam habemus Fimbria aurea circumdata est Zarcula, in parte ejus anteriore adsurgit cylindroides argentea vel ænea fistula; & a vertice in dorsum syrma trium spithamarum longitudine demittitur: Genitzeris est album, quibusdam alii rubrum id capitis tegumentum.

Ἀδιάφορον μετεβάλλετο) Hujusce indifferentiæ in Principibus agnoscendis luculenta exempla exhibita sunt in Bajazitis I. liberis quatuor. In Mehemetis I. duobus filiis, Morate & Mustapha. In filiis Mehemetis II. Bajazite II. ejusque fratribus: Sultani quoque Suleimanis liberis: & tandem hocce sæculo in Achmetis Sultani fratre Mustapha, & liberis.

Ibid.

---

pag. 247.

AD CAPUT XXIV.

Pag. 62. A

Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν) Laonicus lib. 5. de reducendo in Imperium Occidentis Mustapha initum consilium alio, quam noster, modo exponit. Dissensisse nempe inter se Imperatores, Manuelemque pactis cum Mehemete fœderibus stare voluisse: atque ejus filio Johanne adnitente Romæos Mustaphæ partes fovisse. Phranzes etiam lib. 1. c. 40. rem brevissime narrat: uterque sane jejune, & Leontarii nomine omisso. Ducæ & Laonico contrarius est Phranzes, dum Johannem Imperatorem reduxisse e Peloponneso Mustapham scribit. Leunclavius lib. 13. Hist. Musulm. de Mustapha Dusme historiam auspicatur; eumque post Sultani Mehemetis I mortem in Selanicensi seu Thessalonicensi urbe primum innotuisse scribit.

Θεσσαλίας ἄχρι Ἐρισσοῦ) Aliter Ἱερισσὸς appellatur, in catalogo urbium, quarum nomina mutata sunt, qui habetur in Cod. manuscripto Biblioth. Regiæ, Ἱερισσὸς ἡ Ἀπολλωνία, Jerissus nunc appellata, Apollonia olim vocata fuit. Notitia Patriarchalis Throni Constantinopoleos, sub Thessalonicensi Metropolita habet ὁ Ἱερισσοῦ, ὅτοι ἁγίου ὄρους. *Jerissi Episcopus, vel Montis Sancti:* id est, Athi Montis. Mela Acroathon illam appellat, & Ptolemæus Ἄθω ἄκρον, *Promontorium Athi.* Hoc tamen loco notandum Erissum & Athon in Macedonia, non vero in Thessalia, sitos esse: & Ducam aut errasse, aut aliis finibus regiones illas terminatas fuisse, quam quos antiqui Geographi produnt.

Καὶ δὴ τὸ Γασμουλικόν) Scriptum repetitur etiam γασμουλικόν. Nicetas in Manuele Comneno βασμουλίκους vocat, & levis armaturæ milites exponit, καὶ τὸ τῆς στρατιᾶς ἐλαφρόν, τοὺς παρ' ἡμῖν λεγομένους βασμουλίκους. Niceph. Gregoras lib. 6. γασμουλικὸν appellat. Georgius etiam Pachymerius in historia Gasmulicum, & natos tales milites viris Latinis, mulieribus Romanis, id est, Græcis, ad bella animosos esse dicit: eadem etiam significant Gregoræ verba loco citato, qui eos Græcis Latinisque moribus adsuetos dicit, ab his fortitudinem, ab illis audaciam didicisse.

Pag. 63. D

Οἱ δὲ τοῦ Μουράτ δουλεύοντες) Quam Ducas orationem Veziros ad Moratem habuisse hoc loco narrat, cum historia Verantiana apud Leunclavium consentit, eam ad Bajazitem Basam illos habuisse Morates Dragomannus apud eumdem asserit. In narrandis enim rebus hisce a Bajazite gestis, Morates a Duca, & Verantiana historia discrepat, dum Basam illum, ad solam famam prosperi rerum Mustaphæarum successus, a Morate defecisse scribit.

Τὰς προποντίδας τοῦ ἱεροῦ στομίου) Ducas Bosporum Thracium, errorem vulgi secutus, Propontidem perperam vocat: illis quippe temporibus, binæ Propontides a Græcis imperitis ferebantur. Codex Reg. MS. Προποντίδες δύο, ἡ μὲν κατὰ τὴν Ἄβυδον ἡ δὲ κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ Ψαμαθίου. *Una ad Abydum: alia ad (ostium) sacrum & Psammathion.* ἱερὸν στόμιον, ad Bosporum pertinet Thracium, ubi in angustissimam latitudinem coarctatur fretum. In utroque littore castrum ædificatum est: Gillius lib. 3. c. 5. de Bosporo Thracio adeundus.

Pag. 64. C

Μεγάλην Καρδίαν) Ptolemæus & Stephanus in Thracia Chersoneso habent Καρδίαν; quam Dominicus Marius Niger comment. 10. in Europ. Geographiam Cardiaspolim appellat. Illam quoque

exhibent Tabulæ Geographicæ Cæsiorum in Chersoneso Thracica, quæ procuidubio illa est μεγάλη Κάρια, pro Καρδία, a Græcis antiquis appellata. Leunclavius in Pandectis Historiæ Turcicæ c. 26. in Thracia Cherepolim locat, quam Græci Chariupolim appellant. Notitia Episcopatuum sub Patriarcha Byzantino exhibet Χαριούπολιν, Heracleensi Thraciæ Metropolitæ subditam. Cantacuz. lib. 1. c. 42. habet etiam mentionem illius urbis, μεγάλη Καρία, κατὰ τοῦ Λιτηνοῦ λεγόμενον ὄρος, *Magna Carya juxta Lipitem montem sita*. Lib. 3. c. 76. de ea loquitur, ita ut Hexamilio Chersonesi Thraciæ vicina sit; ubi & cap. etiam 77. illam Chariupolim vocat.

Edit. Paris. pag. 248.

Pag. 64. B Ibidem

Ἐπλάνθη ὁ Τζυνάϊτ) Laonicus lib. 5. Bajaz tem Bassam jussu Mustaphæ interfectum, & Phranzes lib. 1. c. 40. scriptum reliquere. Leuncl. lib. 13. ex hist. Verantiana tradit, occisum fuisse Vezirorum invidia: qui, ut diutius Veziri munere apud Mustapham fungeretur, pati nequibant. Ex Morste Dragomano addit, necatum fuisse in loco quodam Sali-dere dicto. Hamzam hujus Bajazitis fratrem a Magnatum parte, qui salvum eum volebant, servatum fuisse Verantiana Historia narrat.

Pag. 67. B

Οἱ δὲ τοῖς Καλλιπολίταις) Laonicus & Phranzes delusos fuisse Græcos a Turcis narrant: hi siquidem illis Callipolim relinquere, ut inter ipsos convenerat, noluerunt: causam, cur id facere recusarent Turci, affert: quod sibi rebusque suis nondum satis confirmatis, talem urbem Græcis concedi haud expediret. Phranzes, id sibi religiosum esse Turcos dixisse, docet: in eo quippe loco cerimonias litaniasque juxta Musulmanicum ritum primum celebraverant, postquam in Europam transierunt: lege propterea sibi vetitum Christianis eum tradere. A Phranze non dissentiunt Mustaphæ ad Leontarium verba.

Ἐγγίζουσι τὰ τριάκοντα ἔτη) Fieri nequit, ut a Bajazitis illius obitu ad hanc diem anni triginta numerentur, cum Bajazites obierit an. Christi 1402. Leontarius vero an. 1422. hæc ad Mustapham verba habuerit.

AD CAPUT XXV.

Pag. 69. C

ΜΑΘΩΝ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ) Verisimiliora sunt quæ noster hic explicat, quam illa quæ Phranzes & Laonicus, quasi per transennam & negligentissime percurrunt. Delusus enim a Mustapha, qui opem tulerat, Manuel ita commotur consilia, quibus istum pessumdare, suasque in tuto res collocare possit, jure agitat, & ad finem perducere laborat.

Pag. 70. B

Πέμπει πρὸς βασιλέα Ἰβραΐμ) Frater hujus Abrahami fuit Hali-begus: quem c. ar. fugatum vidimus a Percligiæ Mustaphæ sectatoribus.

Δρουγγάριον ἢ Κόμητας) Drungarii sunt classis præfecti, quibus inferiores erant Comites. Videndus Curopalates in Officiis aulæ CPolitanæ.

Ibid. C

Καὶ μεσάζων οὖς ἐγένετο τοῦ Μουσῆ) Μεσάζων hic pro συμβούλῳ, seu consiliario, Turcis *Vezir* dictus.

Pag. 71. A

Ἐν τῇ Φωκίδι) Plinius lib. 5. c. 29. *finis Joniæ Phocæa*. Idem, qui lib. 35. loca omnia, in quibus alumen gignitur, enumerat, hujus in Phocide Asiatica montis, in quo aluminis conficiendo apti lapides reperiantur, non meminit. A multis etiam annis omissæ sunt illæ aluminis officinæ: nec hodie occidentalium provinciarum mercatores, Phocææ novæ confectum, in Occidentem advehunt. Quoniam vero de alumine conficiendo hic sermo est, ex Petri Bizari Senatus Populique Genuensis Historiæ lib. 13. lineas aliquot transcribemus, quibus in Occidente restitutam aluminis confectionem an. 1459. adnotavit. *Bartholomæus Pernix, civis ac negotiator Genuensis solertis ingenii rerumque naturalium diligentissimus investigator, in Ischia insula plures scopulos ad alumen conficiendum aptos reperit: adeo ut, parte illorum desumpta, & in fornace decocta, optimum ac præstantissimum alumen inde conflaverit: Fuitque primus, qui hanc artem diu in Italia, & plerisque aliis regionibus intermissam, cum incredibili multorum beneficio, in usum tamquam postliminio reduxerit, dignus profecto, cujus nomen ab omni interitu vindicetur*. Hoc idem adnotavit Augustinus Justinianus lib. 5. Chron. Genuensium.

Edit. pag. 249.

Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ) Nicephorus Gregoras lib. 11. c. 1. de Phocæa Cataneis concessa, sic loquitur: πατρῷα δὲ αὐτῷ παραδοθεῖσαν ἀπὸ προγόνων ἡ Φωκαία, πρὸς τοῦ βασιλέως ᾗ πάππου τοῦ βασιλέως σφίσι δοθεῖσα ἐπιτροπεύειν, ἕνεκα χρημάτων τινὸς φόρου. διὸ ᾗ κατὰ χρόνους τακτοὺς, οἱ ταύτης ἄρχειν διαδεχόμενοι, γράμμασι βασιλικοῖς ἀνανεοῦσθαι ἀεὶ ἐπετέλλοντο τὴν δόσιν τοῦ κλήρου. μὴ λάθῃ παραγραφομένην τὴν βασιλικὴν δεσποτείαν ὁ μεταξὺ τοῦ χρόνου μακρὰ περίοδος. *Phocæa jure hæreditario ei* (Cataneæ) *obtigerat a majoribus accepta, quibus ab Imperatoris avo, eoque Imperatore, ut eam regerent, vectigal & pensionem eo nomine ipsi solverent, concessa erat. Idcirco definito temporis intervallo, qui regimen illius capessunt, bulla Imperatoria donationem hæreditatis sibi renovari postulant, ne temporis lapsu contra dominatum jusque Imperatorium præscribant*. Catanea iste, de quo loquitur Gregoras, Mitylenen invasit, (ut etiam ex Cantac. hist. lib. 2. c. 29. discimus) & Imperatorem Andronicum juniorem viribus imminutum sprevit: cui tamen Genuenses Phocæam & Mitylenem postea dediderunt. ex illis Gregoræ verbis constat, Phocæam tamquam feudum Cataneis concessam fuisse: aut potius contractu emphyteutico ab Imperatore locatam pensionis seu vectigalis annui accipiendi causa. Cum vero de Imperatoris Andronici junioris avo hic loquatur Gregoras, de seniore intelligendum esset Andronico, quem junior excepit. at verba illa, ἀπὸ τῶν προγόνων, ostendunt Cataneam illum non a patre, aut avo, sed abavo saltem, successionis jure accepisse: propterea temporum exigente ratione Mihaelem Palæologum, qui teste Bizaro lib. 4. Hist. Genuens. Smyrnam & Chium Genuensibus anno 1261. donavit, eam concessisse. Ita ut Ducas rem accurate tradiderit; qui prout gesta erat probe nosse potuit: ut pote qui Lesbi Principis negotia procuravit, & Phocææ domum possedit.

Pag. 71. C

Ibid. C

Pag. 72.

Pag. 72. C

Pag. 72. A

Ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφᾷ) Amisus seu Aminsus Galatiæ oppidum, Turcis *Hemid*. Amastris Bithyniæ Metropolis olim, *Samastro* vulgo. Capha olim Theodosia Tauricæ Chersonesi.

Ibidem B

Καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις ἐδέετο) Id est, cum Adurno. Occidentales namque omnes Germani, Itali, quique occidentaliores illis sunt, Franci ab orientalibus appellantur.

Pag. 73. D

Ἀλλ' ὁ πονηρὸς οὗτος) Cineites ubique perfidus: sponte equidem Mustaphæ partes secutus fuerat, ejusque natalium statum testimonio suo vindicabat, Bajazitis filium verum esse asserendo. cum se Mustaphæ adjunxit, eum magis strenuum forsitan crediderat; eumque ipse ac opinione se deceptum sensit, rebus suis consulere eum deserendo, quam cum eo perire maluit. Multos Cineites sectatores habet, pauciores Cicero: qui cum Pompeii imprudentiam negligentiamque perviderет, Cæsarem vero acrem magis ac strenuum cognosceret; volens sciens partibus Pompejanis perituris adhærendo, pericula victis impendentia potius obire, quam fidem corrumpere elegit.

Pag. 74. A

Ἐν ταῖς ἀρχαῖς) pro ἐν ταῖς ἀρχαῖς. Sicque voluit scribere: sed vitiosæ pronunciationis perpetuus Jotacismus, in scribendo etiam ista οι, η, ει, υ, ι, confundit, nisi linguæ Græcæ peritissimus sit scriptor.

Ibid.

Ἦλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον) Lopadium, Turcis *Ulubat* dicitur. Leuncl.

Ibid. C

Pag. 75.

Τοῦ τε Χατζημαΐβαζην) Ille est quem Leunclavius lib. 13. Chazi-Eivazem appellat. Chazi apud Turcos ille dicitur, qui religionis causa Meccam aut Medinam adivit.

Ibidem

Edit. Parif. pag. 250.

AD CAPUT XXVI.

SCRIPTORUM, præter Ducam, nullus accurate narrat, quibus artibus Cineites a Moratæis sollicitatus Mustapham deseruerit.

Pag. 76. B — Μετὰ γὰρ τῆς Τερτάρων ἐπιδρομῆς) Ex his constat Cineitem non fuisse ex Atinis seu Aidinis posteris; quamvis id velit Leunclavius.

Ibid. C — Κελπεζιὲ ἀνδρὸς Τελτέλη) Supra c. 21. Alexandri Susmani filium illum appellavit.

Pag. 77. A — Χιλίρα καὶ Θυάτιρα) Sub Ephesino Metropolita episcopus urbis Chileræ constitutus erat: locumque ultimum tenebat: eidemque metropolitæ subditi sunt Thyræorum, quæ hodie Thyria dicitur, Bryelæ sive Βρυέλων, Erythrarum & Clazomenarum Episcopi. At Sardium Metropolitæ subditus erat Thyatiræ Episcopus. eadem, quæ Ducas, Stephanus & & Strabo urbium nomina habent.

AD CAPUT XXVII.

Pag. 78. C — O δὲ Ἀδούρνος) Laonicus lib. 5. & Leuncl. lib. 13. nave una Genuensi, quæ fortuito ad Lampsaci oram appulerat, usum esse ad transfretandum Moratem narrant. Phranzes lib. 1. c. 40. Moratem, ut trajiceret, navibus Genuensibus usum esse ait.

Pag. 80. A — Περὶ Θεωρίον) Castrum est; sub Trajanopolitano Metropolita Episcopatus. De illo loco ita loquitur Cantacuz. Hist. lib. 2. c. 38. dum recenset oppida ab Andronico juniore instaurata, καὶ μετὰ ἄλλα ἐν τῇ Θρᾳκῶν παραλίῳ ἑτέραν πόλιν, κατεσκαμμένην καὶ αὐτὴν, ἥν φασιν Ἀναστάσιον βασιλέα Ῥωμαίων οἰκίσαι, καὶ ἐξ ἐκείνου προσαγορευομένην, ἀνέστησεν αὖθις, οὐ πᾶσαν, ἀλλ' ὅσον μάλιστα ἐπὶ ἀποβολὴν, Περιθεώριον προσαγορεύσας. *Verum etiam in Thracia maritimam aliam urbem ædificavit antea dirutam; cujus conditæ auctorem Anastasium Imperatorem dicunt, & de ejus nomine Anastasiopolim vocatam fuisse. Illam* (Andronicus) *refecit; non totam equidem, sed quantum spatii concludere potuit, Peritheoriumque appellavit.* Urbs illa Æno urbi vicina est in Thracia sita, non longe ab insula Thaso.

Ibidem B — Ἐν τῷ Δημοσίῳ τόπῳ) De castelli pinna suspensus a Leunclavio dicitur lib. 13. in loco autem publico factum, ut supposititium Mustapham homines crederent. Principes enim Musulmani clam & extra hominum conspectum fratres & consanguineos necare consueverunt.

Porro quod ad annorum notam spectant, observandum est Leunclavium Hist. Musulm. lib. 13. bellum a Mustapha Morati illatum, & universas ad illius interitum res gestas, ad unum Hegiræ 825. (Christi 1422.) referre: cœpit enim ille MDCCCXXV. anno, Christi 1421. Decembris 26. fer. 6. Cyclo Solis a littera E. Atque eumdem ann. lib. 1 c. 40. ista Phranzes retulit. Idem vero Leunclavius in Annalibus Turcicis ad annum 827. Hegiræ, Christi 1424. (perperam 1425. apud Leunclavium legitur) Moratem salutatum esse Imperatorem, capto strangulatoque Mustapha Dusme, narrat. Ista igitur conciliare tali discrimine adhibito oportet: ita ut dicamus, post mortem Mehemetis adversus ejus filium Moratem statim Mustapham rebellasse, ac pro Imperatore se gessisse: id bellum triennio gestum esse: ac tandem capto strangulatoque Mustapha anno Hegiræ 827. (Christi 1424.) finitum esse. Hunc equidem Mustapham triennio regnasse testis est Laonicus lib. 5. ἐτελεύτησε δὲ Μουσταφᾶς βασιλεύσας ἐν Εὐρώπῃ ἔτη τρία. *Vitam finivit Mustaphas, postquam tres annos in Europa regnaverat.* (pag. 251.) Plura equidem gesta sunt, negotia plura agitata, Legati de jungendis fœderibus ultro citroque missi, quam ut anni unius spatio perfici potuerint. Recte itaque Calvisius in Chronologia Mustaphæ mortem anno 827. Arabum (Christi vero 1424.) adsignat: quem etiam, Annalesque Turcos sequimur.

AD CAPUT XXVIII.

Pag. 81. C — EN ὀλίγαις δὲ ἡμέραις) Hanc Constantinopoleos obsidionem Phranzes refert ad annum mundi 6930. ut & Johannes Cananus, brevi a doctissimo clarissimoque viro Leone Allatio edendus. Noster Ducas eodem anno, quo Mustaphas strangulatus est, tradit, id est, anno Christi 1424. mundi 6932. Laonicus lib. 5. post interfectum Mustapham, Constantinopolim a Morate, frustra tamen obsessam ait; idemque Phranzes lib. 1. c. 32. quod Annales Turcici silentio transmittunt.

De Theologo illo Corace, & Pylle nihil apud Phranzem & Laonicum legimus.

Pag. 84. A — O δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ) Hunc Mustapham Moratis fratrem, Mustaphopulum Phranzes lib. 1. c. 40. appellat, Byzantiumque venisse tradit. Laonicus vero illum apud Caramanum degisse, quæque ad victum necessaria sunt, ab eo accepisse scribit. Constantinopolim deinde venisse: Græcorum tandem factione in Asiam transvectum, ab Aliaze Saraphtare, cui Mehemetes eum crediderat, Morati proditum, hujusque jussu strangulatum. Leunclavius lib. 14. ex Verantii & Hanivaldi monumentis illam historiam fusius explanavit.

Ibid. D — Μανουὴλ ἀπέθανε) Mortem Manuelis Phranzes accidisse tradit anno 6933. Julii 21. (id est, Christi 1425.

Pag. 84. B — Ακιντζίδων) Id est, Cursores, *Ackin* excursio. dicuntur etiam Akenzii.

Ibid. C — Ετιμωρήσατο τὸν τῆς Ἰωνίας ἄρχοντα) Quæ ex Hanivaldanis monumentis refert Leunclavius, Ducæ narrationi magis congruunt, quam quæ ex Verantiano lib. excerpta sunt. Laonicus hujus adversus Cineitem expeditionis nullum verbum facit.

Pag. 85. B — Τὸ Ἀλὰ ἐπονομαζόμενον) Turcis appellatur Alasar, vel Alachaisar, id est, altum castrum. Hypsilin quoque eam vocant, quæ nostro maritima est.

Ibid. D — Ἀμόριον) Phrygiæ majoris urbs.

Pag. 86. A — Τὰ τριάκοντα) Alibi non extat hujus loci nomen.

Ibidem B — Πέρονδος Παλαδέντζίνη) De isto nihil repetio in Genuensi Historia.

Ibid. D — O δὲ Χαμζᾶς) Hic Hamzas est, qui a Cineite servatus fuit, Bajazitis Bassæ frater; de quo supra actum cap. 24.

AD CAPUT XXIX.

Pag. 87. B — OMOΙΩΣ καὶ Λάζαρος) Non appellabatur Lazarus, sed Stephanus Lazari F. hic loquutus est Turcorum more: qui Serviæ Despotas Lazaros sive Lazar-oglios appellarunt.

Ibidem — O δεσπότης Ἀνδρόνικος) Laonicus lib. 4. ab Andronico qui elephantiasi postea obiit, venditam Venetis Thessalonicam, quod ad tuendam illam impar esset. lib. deinde 5. post Mustapham a Morate fratre suo occisum, Thessalonicam ab hoc Morate expugnatam fuisse tradit. hoc loco meminisse oportet a Laonico Thessalonicam Thermam vocari. Phranzes lib. 1. capp. 21. & 32. etiam adeundus. Sed cap. 25. errorem admisit (pag. 252.) & parachronismum: ait enim Andronicum eodem anno Thessalonicam vendidisse, quo Theodorus Lacedemonem Rhodiorum Collegio Spartam vendidit, quod est falsissimum. Nicolaus Doglionius Venetæ Hist. lib. 6. Thessalonicam a Morate II. captam anno 1430. scribit, postquam per annos quatuor sub Venetiarum dominio stetisset. Annales Turcici ad annum 833. referunt, qui cœpit anno 1429. Sept. 30. feria 6. Phranzes lib. 2. cap 9. mense Aprili anno 6938. (Christi 1430.) occupatam a Turcis Thessalonicam scribit. Paulus Maurocenus Patricius Venetus Hist. lib. 20. anno 1430. tradit Andream Dandulum, qui Ducis titulo res gerebat, & Paulum Contarenum Capitanei munere fungentem, ignavia ac socordia sua Thessalonicam perdidisse.

Pag. 88. D Εἰς Σέῤῥας ἦλθε) Serræ Thessaliæ urbs Metropolis, tronum 58. sub Leone Philosopho tenuit.

Pag. 89. C Εἶτα ἐκέλευσε εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν) Hoc notavit Auctor noster, quoniam Turcorum instituto adversari videtur: qui Christianorum templa, in quibus preces suas recitaverint, lege vetiti restituere se posse negant.

Ibidem Τὸ βοεβόδα Βλαχικὸν Μύλτζε) Ut Ducæ narratio, quam de Valachis hic prosecutus est, rite intelligatur, principum istorum seriem genealogicam subjiciemus, qualem ea textu ipsius colligimus.

N

MYLCE, seu MIRKES de quo cap. 19. & hoc 29. — DANUS

(Mylce:) N. filius Nothus a Dano Dani F. occisus. — DRACULA alter filius Nothus, qui Danum Dani F. occidit.

(Danus:) DANUS a Dracula occisus. — N. a Morate in Valachiam ut ei imperaret missus: & a Dracula victus & interfectus.

(Danus a Dracula occisus:) N. a Johanne Hunniade excæcatus. *Hist. Hung.*

De Mirke & Dano Johanoes Thwroczius in Chronicis Hungaricis anno 1415. c. 27. mentionem facit, eodem sanguine natos, non tamen fratres fuisse: quorum hic Turcorum auxilia, ille Sigismundi opem imploravit. Antonius pariter Bonfinius Rerum Hungaric. Decad. 3. lib. 3. anno 1415. sic loquitur. In causa Valachorum duo fuere Principes, Daan alter, alter Merkes dictus est, uterque eodem genere natus. dominandi gratia est nata discordia. Daan cum se viribus inferiorem esse cerneret, præcipiti consilio tractus ad Turcarum opem confugit: a quibus auxilia, quæ petierat, facile impetravit, cum occupandæ illi Daciæ potissimam hanc esse ducerent occasionem. Quare ut cognatum sibi infensum regno exigeret, prophanas Legiones induxit. Merkes, ne Turcas Daciam invadere pateretur, neve fœdæ gentis opibus regno ejiceretur, ad Sigismundi opem confugit, &c. Losoncius cum exercitu ad tuendum Merkem missus a Turcis & Valachis cæsus est. Laonicus lib. 4. de Myrke, & Tano verba facit, quorum opibus & auxiliis usus est Moses adversus Musulmanum. lib. 5. Draculium ab Hunniade victum, & Daciæ seu Valachiæ Danum præpositum fuisse: qui omnes Draculii consanguineos & affines occidit: qui Duces Myrxæ filii nothi erant, ait Laonicus. ex Johanne vero Thwroczio discimus, post cladem Varnensem ab Hungaris acceptam, Johannem Hunniadem Corvinum fuga salutem sibi quærentem in Walachiam evasisse, ibique a Draculio Vaivoda captum, aliquandiu detentum fuisse. tali injuria accepta ira incensus Hunniades in Draculium anno 1446. movet, captumque cum filio ejus primogenito capite plectit. Edit. Paris. pag. 253. Dani quoque Vaivodæ filium luminibus privat. Laonicus lib. 7. de capto a Draculio Hunniade etiam differit; & hunc in Dacos movisse, ut Danum in possessionem Walachiæ mitteret. Belli exitus is fuit: Daci Dracalium deserunt, & ad Danum transfugiunt. Draculius a suis desertus fugæ se mandat, a qua per Danum, qui cum infectatus fuerat, retrahitur, ab eoque una cum filio interficitur. Aut igitur Laonicus de Dano isto falsa scribit, aut duos fuisse necesse est: unum, juxta Hungaricam historiam, excæcatum: alterum, qui, juxta Laonicum, Draculium interfecit. De his Mirke & Dano pauca Leunclavius in Pandectis n. 71. sed quæ nullius sunt momenti.

Pag. 90. B Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει) Hujus belli Caramano illati Laonicus lib. 5. & Leuncl. lib. 14. mentionem faciunt.

Pag. 91. A Ἀκσάραν, Πογοσέας) Leuncl. lib. 14. captas has urbes dicit, quas vocat Acti heherem & Beg-Schehe-rem, & eodem libro Boscara appellat. In tabulis Geographicis vulgatis Sari, quæ forte Acsiari, sita est ad Septentrionem Iconii. Bogas, quæ Begsiari vel Boscara est, ad ortum & meridiem Iconii respectu jacet. Fallitur Ortelius, qui Ac-Serai Leunclavii Anazarbum facit: cum Anazarbus in Ciliciæ finibus orientalibus olim fuerit, quæ ab Iconio plurium dierum itinere distat.

AD CAPUT XXX.

Ibid. B ΟΤΙ ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου) Ut clarior sit legentibus Historia Ducæ in illis, quæ ad Serviæ Despotas spectant, repetemus hic ex Mauro Orbino, qui Italice Regnum Slavorum scripsit, Genealogias duas, unam ex parte gentis Nemagnæ scilicet; alteram Privaziorum.

PARS GENEALOGIÆ

Gentis Nemagnæ.

MILUTINUS, vel UROSCUS SANCTUS.

WLADISLAUS. — UROSCUS a filio Stephano laqueo interemptus anno 1331. — CONSTANTINUS.

(Uroscus:) PRIMISCIA, vel SIMMISSA, — STEPHANUS DUSCIANUS obiit ad Δεαβόλιν, ab Andronico juniore eructum oppidum, anno 1354. ætat. 45. — NEDA Michaelis Bulgarorum Regis uxor. de illa Cantacuzenus lib. 3. cap. 2.

(Stephanus Duscianus:) UROSCUS Rex ultimus gentis Nemagnæ: quem Cantacuzenus lib. 4. c. 43. Οὔρεσιν appellat Cralæ filium: qui adversus Simeonem avunculum suum Acarnaniæ Principem bellum gessit.

Pag. 255. Unde patet Ducam cap. 3. hujus historiæ errasse, cum Lazarum Stephani, qui in hac Genealogia Duscianus est, filium asserit; quod forte crediderit alium præter filium Stephano Cralæ non successisse. Lazari itaque Genealogiam exhibebimus, ut ultimorum Serviæ & Rasciæ Despotarum originem videamus.

Edit. Parif. pag. 254.

GENEALOGIA GENTIS PRIBAZIÆ, *ex qua ultimi Serviæ Despotæ.*

PRIBASIUS.

- Despota LAZARUS occiſus in prælio ad Coſſovum campum; is Urosco, Stephani Duſciani F. Imperii partem armis ademit.
  - STEPHANUS Despota Serviæ.
  - MARA, vel MARIA uxor Wlki Branchovikii.
    - STEPHANUS.
      - GEORGIUS.
      - Wk
        - JOHANNES.
          - MARIA, uxor Ferdinandi Frangipani.
      - MARIA, uxor Bonifacii Marchionis Montisferrati.
    - GEORGIUS Despota Serviæ ſuccedit avunculo ſuo Stephano. ejus uxor Irene Cantacuzena.
      - CATHARINA Comitis Ciliæ Ulderici uxor.
      - LAZARUS.
        - MARIA, uxor Stephani Bozinæ Regis.
        - JERINE, vel IRENE uxor Johannis S. Petri to Galatinâ Ducis.
        - MILIZA, uxor Leonardi Deſpotæ Lartenſis.
      - MARIA, uxor Moratis II.
      - NN. filii duo a Morate luminibus privati.
    - GREGORIUS.
      - JOHANNES.
  - JELENA, vel HELENA uxor Nicolai de Gara.
  - DESPINA, uxor Balſæ.
  - WCOSAVA, uxor Milos Kobliichii, qui Moratem I. occidit.
  - MILIEVA, Wk. uxor Bajazitis primi.

Ex iſta Genealogia & ex Hiſtoriæ conſenſu Leunclavii error confutatur, qui Bajazitis I. uxorem Georgii Deſpotæ filiam aſſerit: & omnino falſa eſt Genealogia, quam in Pandectis numero 54. exhibuit. Lazari filius, qui liberis nullis ſuperſtitibus, obiit anno 1421. Stephanus eſt: cui ſucceſſit Georgius Brancovikius Lazari nepos ex Mara, quam Maro Ducas appellat. Quod vero dicit noſter Georgium fuiſſe Lazari generum, non autem nepotem, perperam ſcriptum; & certe ſcribere debuit, ὡς ὁ Βίλκε τοῦ γαμβροῦ τοῦ Λαζάρου. Si enim Stephanus Deſpota, ſuperſtite ex ſorore ſua Maro, ſeu Mara, nepote, qui ei ſucceſſit, obiit: alius eſſe non poteſt præter Georgium, a quo novi juris repertor Morates Serviam repetebat; quia ſine liberis Stephanus ejus avunculus obierat. Morates Mahometis F. Bajazitis N. Milievam aviam non habuit: ex ea enim liberos ſuſcepiſſe Bajazitem nullus auctor tradidit.

Pag. 13. C

Καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον) Maurus Orbinus in regno Slavorum notat Moratem in Georgium Serviæ Deſpotam poſt Stephani, qui Lazaro natus erat, obitum moviſſe, & loca aliquot occupaſſe: quem ut placaret Georgius, tributarium ac vectigalem Moratis ſe profitetur. Verum cum Morates Georgium promiſſis haud ſtare cerneret, bellum rurſus anno 1435. ei intulit. Legatum vero Georgius ad eum mittit, per quem ſe vectigal ſolvere paratum, & ad juſſa capeſſenda promptum fore pollicetur. Morates ergo per Saraziam Baſſam non ſolum vectigal, ſed & Mariam Georgii filiam uxorem ſibi dari poſtulat. Ut tributum ſolvere paratus erat Georgius; ita nuptias illas averſabatur. Victus tamen Jerinæ ſive Irenes uxoris ſuæ precibus, quæ hoc matrimonio Serviis placatum Moratem ſperabat, filiam ſuam Chalili Baſſæ ad Moratem adducendam tradit. De Serviæ parte dotis nomine a Georgio conceſſa nullum verbum facit Orbinus. Ibidemque refellit Reinerium Reineccium & alios, qui dixerunt Mariam illam Georgii filiam Semendriæ ſeu Smedrovi deditione in Turcorum manus deveniſſe, Morati deinde matrimonio junctam: in qua etiam opinione deprehenditur Bonfinius Rerum Hungaricarum Decad. 3. lib. 4. Mariam-

pag. 255.

que captam fuiſſe ſcribit. De Smedrovo, Morate concedente, ædificato Leunclavius & Laonicus nihil tradunt: qui de nuptiis illis mentionem faciunt hic lib. 5. ille 14.

Ibid. D

Ὁ δὲ Μουρὰτ ἰὼν δέρων) De hac expeditione Moratis, Draculio duce, adeundus Leunclavius lib. 14. quo loco Direcolam hunc vocat. Zipinium vero Cibinum eſt ſeu Hermenſtadium Tranſſylvaniæ, quam Ardeliam appellat Laonicus, urbs inter præcipuas.

Pag. 92. D

Ἦν γὰρ ἔχων ἡ ἐκείνη) Hic locus, & qui infra cap. 33. probant Moratem ex iſta Maria Mehemetem non ſuſcepiſſe, quod aliqui, inter quos Reinerius Reineccius, ab Orbino confutati ſcripſerunt.

Ibid. C

Ἔτους δ' ἀρχομένου) Poſt obitum Sigiſmundi Imperatoris, qui incidit in annum 1437. ut notant Thwroczius & Bonfinius, bellum Georgio Serviæ Deſpotæ Turci anno 1438. intulerunt, dum Albertus Auſtriacus Sigiſmundi gener & ſucceſſor bello Polonico diſtinebatur. Impar viribus Georgius Savum tranſvectus ac Danubium, cum nobilibus & ſacerdotibus, & filiorum uno Lazaro, in Hungariam, in qua oppida poſſidebat, abiit. Synderoviam, quæ Smedrovum, Sancti Andreæ caſtrum appellatum, tuebatur filiorum Georgii unus. Synderoviam fame expugnatam Turci deditione accipiunt. Gregorius Stephani frater capitur & excæcatur. hæc Bonfinius Dec. 3. l. 4. Laonicus lib. 5. Smedrovi obſeſſæ ac deditæ meminit.

Pag. 95. A

Ἦν γὰρ ὁ σῖτος τοῦ κάστρου κτλ.) Notavit Maurus Orbinus Synderoviam fame expugnatam fuiſſe; cum Irene Georgii uxor avara mulier omne frumentum, ut pecuniam corraderet, diſtraxiſſet. quo ſimili errore muliebri & impotenti avaritia, aliæ urbes in hoſtium poteſtatem conceſſerunt.

Ibid. C

Καὶ κατὰ τοῦ Πελογραδίου ἐστράτευσεν) Bonfinius D. 3. l. 5. (eo fere anno quo Albertus obiit, Amurathes Myſiam occupavit; Albam Græcam obſedit, & fruſtra expugnare tentat.) ad annum Hegiræ 843. (Chriſti 1439.) ea referunt Turci. Laonicus lib. 5. de iſta Belogradi obſidione mentionem facit. Belogradum multis nominibus appellatur, Alba Græca, Alba Bulgarica, Nandor Alba.

Ibid. C

Πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσαντος αὐτόν) Ducas Sigismundum, quem Hungariæ Cralem appellat, Albam Græcam a Georgio, tuendæ illius causa adversus Turcos, petiisse scribit. At Hungaricarum rerum Scriptores aliter narrant. Thwroczius Georgium Sigismundo cessisse Nandor-Albam : & cum eo permutasse anno 1425. scribit. Bonfinius Decadis 3. lib. 3. Sigismundo cessisse Albam Græcam Georgium scribit. *Frequentavit quoque illius aulam Georgius, superioris Mysiæ princeps, quem Despotam nominant. Hic Sigismundi beneficentia victus, Albam Græcam, ibi ad Danubii ac Savi confluentia sitam, ubi Taurinum olim fuerat, in perpetuæ fidelitatis pignus, veluti tuti obsidis loco, Imperatori sponte dono dedit: quod quidem in Mysia, & ea, quæ ad Turcos nunc spectat, Hungariæ unicum est propugnaculum. Contra ille, ne bene merendo cederet, hæc illi castella in regno rependit, Zalon, Kemem, Ecklem, Kelpem, Vilagosvarum, Tocbajum, Monkachum, Thaallium, Rhegesum. Oppida vero, Zathmar, Bezermem, Debreczem, Thur, Varsan, & pleraque alia: Budæ autem magnificas ædes, quæ regiæ loco haberi possunt.* Sunt tamen alii Auctores, qui hanc permutationem factam ab Alberto Austriaco Hungariæ rege dicant.

Pag. 94. A

Βοτάνης ἐνδιαίας) *Βοτάνιν* appellant Græci moderni pulverem tormentarium seu pyrium. Hoc loco *Τοτάνης* per, T, scribitur in Cod. MS. Sed in dictionariis Græcobarbaris *θειάφι*, sulphur. Verba porro illa, *ὀσμὴν ὅσον ἀσίδου ὁ τῆς σπινθῆρος πυρὸς, εἰ πλησιάσειεν*, reddidi ut in textu leguntur. & pro *ἀσίδου*, *ἀσφάλτου* voluisse dicere probabile est, cum *ἀσίδι* Græcobarbara vox, idem significet ac *θεῖον*. deinde quis odor scintulæ illius pulveris accensi, nisi sulphureus, cui bituminis odor proximus est.

Edit. Paris. pag. 256.

AD CAPUT XXXI.

POST multas rixas, contentiones, atque dissidia, quæ pacem ac concordiam Ecclesiarum convulserunt, sub Photio Constantinop. Patriarcha, qui Ignatio ejecto sedem invasit, schisma secutum est: quod instar ulceris carcinomatici serpsit: nec postea sanari potuit, quamvis Christianæ pacis studiosi medicamina & unguenta ei adhibere conati sint. Sub Constantino demum Monomacho, Patriarcha Constantinopolitanus factus Michael Cerularius, odio capitali Ecclesiam Romanam ejusque Præsules prosecutus est: illiusque malis artibus discordia invaluit. Alexio Patriarchæ successit Cerularius anno mundi 6551. (Christi 1043.) Martii 25. ut scripsere Georgius Cedrenus, & Joh. Curopalates Scylitza. Quæ in Ecclesiam Romanam molitus sit ille Michael: quantumque fuerit Leonis IX. pacis ac concordiæ studium in hujus contra Acridanum actis, & apud Baronium videre licet anno 1053. Quod ut magis confirmemus, malevolumque Cerularii animum ostendamus: Græci, anonymi quidem, testimonium adducemus, quod extat in Bibliothecæ Regiæ MS. Σημείωσις ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ἀναχθεὶς εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, ἅμα τῷ χειροτονηθῆναι, τὸν Πάπαν Ῥώμης ἐξέβαλε τῶν διπτύχων, τὸ τῶν ἀζύμων ζήτημα ἐπενεγκὼν αὐτῷ τῆς ἐκβολῆς αἴτιον. καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκην, ὥς φασι. συνήργησαν αὐτῷ ὁ Πέτρος Ἀντιοχείας ὁ πατριάρχης, καὶ Λέων ὁ Βουλγαρίας. ἐβασίλευσε δὲ ὁ βασιλεὺς ὁ ῥηθεὶς τοῦ Μονομάχου κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Σκυλίτζη περιέχει ἐν ἔτει ,ϛφνζʹ. ποιεῖ ἕως ἐν τῷ παρόντι ,ϛϡξαʹ ἔτη (εἰς ὃ δὲ ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Τούρκων γέγονε, Μαΐου κθʹ. ἡμέρᾳ τρίτῃ) ἔτη υδʹ. ἀφ' οὗπερ ἐγένετο τὸ σχίσμα τῆς ἐκκλησίας τῶν Ῥωμαίων καὶ Φράγκων ἤτοι Λατίνων. ὁ δὲ αὐτὸς Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ἐπὶ πλεῖον ἀνήγειρε τὸ σχίσμα, καὶ τὴν φλόγα ἐξέκαυσεν αὐτοῦ. καὶ διά τινα κοσμικὰ πράγματα, ἅτινα ἐλάλει ἀξιωματικὸς ὁ Ἰταλὸς Ἀργυρός· ἐπὶ πλέον δὲ διὰ τὸ θέλειν τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, καὶ τοὺς μετ' αὐτόν, εἶναι μὴ ἐγκαλεῖσθαι καὶ κρίνεσθαι παρὰ τοῦ Ῥώμης. ἀντιποιήσασθαι δὲ τοὺς ἑαυτοῖς, ἐκ τῶν τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν θρόνων κράτος. καὶ εἶναι τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ πάντων, ὅπερ ἐν πρώτοις ὁ Ῥώμης τῶν πάντων ἐξῆρχεν. *Imperante Constantino Monomacho in sedem Patriarchalem collocatus est Michael Cerularius: qui statim ubi creatus fuit, Papam Romæ e sacris diptychis abrasit: ei objiciens quod pane azymo Eucharistiam conficeret, & symbolo additam Spiritus sancti a Filio processionem. Hoc in negotio adjutores ipsi fuere Petrus Antiochiæ Patriarcha & Leo Bulgariæ Archiepiscopus. Regnabat porro Monomachus ille juxta Scylitzæ Chronicon anno 6557.* (Christi 1049.) *Inde ad annum 6961.* (*quo Constantinopolis ab atheis Turcis capta est Maii 29. feria 3.*) *anni 404. elapsi sunt, quibus schisma inter Romæos seu Græcos, & Francos seu occidentales perseveravit. Michael ipse Cerularius schismatis malum auxit, & in majus discordiæ incendium prorumpere fecit. Italus quoque quidam nomine Argyrus, rebus quibusdam secularibus admixtis, vulnus illud exasperavit. Maxime vero ac præcipue Patriarchæ libido; qui se suosque successores Romanæ sedis jurisdictioni subtrahere volait; nec ad Papam amplius provocari, nec ab eo judicari. Propositum insuper illius erat, in aliorum Patriarcharum thronos auctoritatem & jurisdictionem in se trahere: quamque antea Papa Romæ in cæteros habuerat, potestatem ad Constantinopolitanum Patriarcham transferre.* Hoc schisma ad Michaelis I. Palæologi tempora perseveravit: qui anno 1274. in Concilio Lugdunensi illud reconciliare, discordias inter Græcos & Latinos componere per Legatos laboravit: & Græcam Ecclesiam in communionem a Romana recipi effecit. Verum unionis decreto Græci plerique contradixerunt: frustraque fuit Michaelem Imperatorem unionem amplexum esse: Johannemque Becum Patriarcham, qui dum privatus vixerat, eam aversatus fuerat, tandem approbasse. Andronicus enim Michaelis filius, & Georgius Cyprius Patriarcha illam improbarunt, & condemnarunt. Andronicus etiam patrem suum Michaelem defunctum sepulturæ pompa ac consuetis honoribus privavit, quod cum Latinis sensisset. Johannes deinde Cantacuzenus, cum res ejus ad angustias redactæ essent, illam Ecclesiarum unitatem meditatus est, & Græcam Ecclesiam cum Romana in gratiam redire cupiebat, ut summum Pont. Latinosque in suas partes adversus Annam & Senatum C. Politanum traheret quod ipse in historia, quam scripsit, testatur. Verum quem ex ea unione fructum sperare poterat, in tanta Græcorum ab Ecclesia Romana dissensione, quam maximam fuisse, & sævisse in Latinos acerbissimo odio Orientales ex ipso Cantacuzeno constat? Ille enim de Apocauchi perditissimi viri malis artibus disserendo, tradit istum ad summum Pont. Imperatricis Annæ nomine, eaque inscia scripsisse: quibus Anna Orientalem Ecclesiam Romanæ restituebat, & Papæ jurisdictioni subjiciebat. Rem serio agi verasque esse litteras persuasus Pontifex ad Annam rescribit: de tam sancto proposito eam laudat, hortaturque ut in eo perseveret. Pontificis litteræ Apocaucho redditæ sunt, quas apud se occultabat, adversus Annam in medium illas adducturus, si eam abhorrere a conjugio Johannis Imperatoris & filiæ suæ sensisset. in publicum siquidem Pontificis litteris editis, Clerum Constantinopolitanum plebemque in Annam concitaturum se sciebat: illique Ecclesiarum unioni Græcos prorsus adversari noverat. Manuele porro Palæologo imperante, cum Græcorum res a Turcis attritæ fuissent, nec Imperium nisi precarium, ut ita dicam, Turcis vectigales facti, obtinerent: ultima necessitate cogente, opem rebus afflictis suis imploraturi, ad Latinos confugiunt; utque facilius impetrent,

pag. 257.

spem ad Ecclesiæ communionem redeundis Latinis faciunt. & circa annum Christi 1417. a Manuele missus in Italiam Eudæmon Johannes, Constantinopolitanam Ecclesiam, totumque Orientem Ecclesiæ Romanæ redditurus erat. & cum illius anni die 11. Novemb. summus Pontifex electus fuisset Martinus V. cum eo de Ecclesiarum conciliatione agit: Imperatoris & Patriarchæ affectum, quo promovere tam ingens bonum student, exponit. Martinus Papa Eudæmonem Johannem benigne amplexus est, indulgentiasque concessit illis, qui militatum irent ad Hexamilium propugnandum. Litteras etiam ad Imperatorem & Patriarcham scribit, quibus significat, quanta animi cupiditate Ecclesiarum unionem optet. Postquam vero Manuel obiit, Johannes ejus successor Legatos ad Papam de reconcilianda concordia semel atque iterum mittit. Secundam Legationem, cujus meminit Phranzes l. 2. c. 9. obierunt circa annum 1430. Marcus Jagaris magnus Stratopedarcha, Curunus Manganorum Præsul, & Demetrius Angelus Clidas, qui Imperatori a secretis erat. Actum deinde de concilio indicendo, ut in eo transfigerent, decernerentque Ecclesiæ unionem. Concilium per id tempus Basileæ habebatur, ad quod Orientalem Ecclesiam Patres invitabant: sed Græci summi Pont. partibus adhærent, & in Italiam veniunt, cumque Latinis Concilium Ferrariæ, Florentiæ demum celebrant: quod, qualem exitum habuerit, ex hac historia Ducæ colligere licet.

Ibid. C — Οἱ δι᾽ ἀξιωθέντες) Archipræsules a Patriarcha electi eum comitati sunt, & Synodo interfuerunt, Ephesi, Trapezuntis, Heracleæ, Cyzici, Sardium, Nicomediæ, Nicææ, Tornovi, Monembasiæ, Lacædemonis, Amasiæ, Mitylenes, Stauropoleos, Moldaviæ, Rhodi, Melenici, Dramæ, Ganni, Dristræ & Anchiali: omnes numero viginti. Venit ad Conciliam & Russiæ Archipræsul cum Episcopo. Ex Archontibus etiam Ecclesiæ adfuerunt, Magnus Sacellarius, Magnus σκευοφύλαξ, seu vasorum custos; Magnus Cariophylax, Magnus Ecclesiæ Præfectus, Protecdicus, Nomophylax, & alii officiales omnes fere excepto Hieromnemone, qui tunc morbo decubuit. Præsules vero Monasteriorum fuerunt, Greg. Pantocratoris Præsul, S. Basilii Præsul. Ex Hieromonachis Pachomius, Moyses Lauræ Monasterii, Dorothæus Batopedii Monasterii Monachi. Alexandrini Patriarchæ vicarius fit Heracleensis Archiepiscopus. Antiochiæ Patriarchæ vices obeunt Greg. Pneumaticus, & Russiæ Archiepiscopus. Hierosolymitani tandem Ephesi & Sardium Archiepiscopi.

Edit. Paris. pag. 258.

Ibid. — Καὶ τριήρεις τέσσαρας ὁ Πάπας) Illæ triremes Venetæ circa finem Septemb. anno 1437. quibus Præfectus erat Antonius Condolmerius Eugenii Papæ nepos, Constantinopoli appulsæ sunt, terræque motus ipso die factus adnotatur.

Ibidem — Ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν) Constantinopoli solverunt Novemb. 24. anno 1437. quo die Constantinopoli terræmotus accidit. Phranzes cap. 14. lib. 2. ait Imperatorem advenisse Venetias Februarii 8. anno 6946. (Christi 1438.) Qui tum etiam cum Imperatore & Patriarcha aderant, tradunt Venetias advenisse Sabbatho τοῦ ἀσώτου, id est, Sabbatho pridie Dominicæ, qua orientalis Ecclesia Evangelium prodigi filii, quod habetur Lucæ cap. 15. in Liturgia recitat. experiendum est num conveniat Phranzes cum his. Anno illo 1438. Cyclus Lunæ fuit 14. Solis 19. littera Dom. E. Ergo Pascha fuit Aprilis die 13. a quo si retro numeremus Dominicas 9. perveniemus ad Februarii diem 9. Dominicam τοῦ ἀσώτου, seu filii prodigi. pridie ergo fuit Sabbathum Februarii dies 8. Dominica illa ἀσώτου, nobis Latinis Septuagesima dicitur. ab illa Dominica ad sequentem, quæ τῆς ἀπόκρεω appellatur, carnibus egregie vescuntur Græci. Convenit etiam notatio diei 8. Martii anni illius, qui fuit σάββατον δ᾽ τῶν ἁγίων νηστειῶν, quo die Patriarcha Josephus Papam salutavit osculo pacis in Domino, ut refert Phranzes cap. 16. lib. 2. & qui Concilio interfuerunt Græci idem tradunt, adduntque Patriarcham noluisse juxta occidentalium consuetudinem Papam salutare.

Ibidem — Ἐκδόμεν ἐν αὐταῖς) Quodnam templum Veneti Græcis ad liturgiam celebrandam tunc concesserint nescio, nisi forte S. Georgii, in quo Venetias reversi pro defuncto Patriarcha liturgiam celebrarunt. Notant qui adfuerunt Græci, a Venetiarum Duce rogatum Imperatorem a Concilio Venetias reversum, ut Græcos in D. Marci templo liturgiam celebrare juberet; quod factum. Ad celebrandum Protosyncelus, quos Latinis norat maxime adversari, elegit: & præsente Venetiarum Duce Patriciisque, sacra liturgia, iis probantibus cærimoniasq; laudantibus, peracta est. Excusant hanc celebrationem in Latinorum templo peractam, dicuntq; in proprio Antimensio celebrasse: vasis suis usos esse, omnemque ordinem & cærimonias Ecclesiæ suæ servasse. Nec omittendum est Heracleæ Archiepiscopum cum Lacædemoniensi celebrare noluisse, eo quod irregularis ipsi factus videretur: quod ad ordinem sacerdotalem quemdam homicidam promovisset.

Pag. 95. B — Ο δὲ κατὰ τὸν ὅρον) Illa de additione, seu potius explicatione, symbolo facta, contentio exorta est circa tempora Leonis Papæ IV. qui anno 847. adsumptus est, anno vero 855. obiit.

Πάντες δὲ ὑπογράψαντες) Julii die 5. Dominica anno 1439. Græci decreto subsignarunt, excepto Ephesino Marco. Papa deinde subsignatione sua confirmavit & probavit: rem porro infectam esse dixit, cum Ephesinum non subscripsisse intellexit. Postridie Julii 6. fer. 2. liturgia celebrata est. Cantores Papæ & Musici cecinerunt: deinde Græci τὴν μεγάλην δοξολογίαν. Decretum in ea lectum. Philantropininus mantile, quo manus abstersit Papa, porrexit. & celebrata illa Missa, unio perfecta est. Petiit deinde a Papa Imperator, ut eo præsente Græci quoque Liturgiam celebrarent: quod obtinere nequivit.

pag. 259. — Μὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν) Græci Theologi aliquando utuntur hoc verbo αἰτία in explicando SS. Trinitatis mysterio: sed eo sensu intelligunt, ut filius genitus a patre generante, ut principiatum a principio, non vero tamquam effectus a causa differat, ut ἑνώσεως ratio integra servetur.

Ibid. D — Καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τὴν ἕνωσιν) Qui Concilio adfuerunt, aliter tradidere: Patriarcham scilicet Junii die 10. Indict. 11. Patriarchatus anno 24. ineunte & ante dies 20. cœpto, dum cœnaret obiisse. Decreto vero non subsignaverunt Græci, nisi Julii sequentis die 5.

Ibid. E — Καὶ ἀπὸ Βενετίας εἰς Κωνσταντινούπολιν) Constantinopolim redierunt Græci anno 1440. Februarii die 1. Indict. 11. feria 2. τῆς τυροφάγου: fuit enim hoc anno Pascha Martii die 27. Cyclo Lunæ 16. Solis 21. Litteris C, B. unde Dominica τοῦ ἀσώτου, seu Septuagesimæ concurrit cum Januarii die 24. & Dominica τῆς ἀπόκρεω cum 31. Januarii: ita ut Februarii dies prima fuerit feria secunda τῆς τυροφάγου Septimanæ, qua Græci caseis ad Dominicam sequentem vesci possunt.

Ibid. — Ο δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουράτ) Phranzes lib. 2. c. 13. notat Amiram Moratem, ad quem Andronicus Jagrus, seu Jagris missus est, voluisse ab illa profectione Imperatorem avertere. Alii dicunt Johannem Imperatorem ad Moratem misisse Paulum Asanem, ut de profectione sua eum certiorem faceret. Moratem discessum Imperatoris in Italiam dissuasisse, veritum ne quod fœdus cum Latinis contra Turcas iniret. Veziros etiam Asani dixisse tradunt Sultani amicitiam, quam Latinorum utiliorem Imperatori fore.

Pag. 96. B — Ο Ἡρακλείας Ἀντώνιος) Hic Antonius Heracleensis Metropolita, postquam Constantinopolim Græci reversi de eligendo Patriarcha egerunt, vel invitus electioni adfuit, non ut suffragium ferret,

negavit enim id laturam : sed ut coram universo clero, peccatum, quod admiserat subscribendo decreto Florentino, confiteretur ac execraretur ; seque dignum, cui manus, qua subscripserat, præscinderetur, quibusdam familiariter secum versantibus se fassus est.

Τινὲς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν) Qui ex Clero Constantinopolitano Concilio Florentino adfuerunt, negant, quando decreto subsignatum est, Græcos *σιτηρέσιον*, id est, cibaria & pecunias petiisse, aut Latinos promisisse : quod Græcis tamen in patriam reversis objectum est, ipsosque auro suffragia sua vendidisse. Iidem equidem fatentur pecuniam accepisse aliquos : plures tamen eorum decreto non subsignavisse. De illo Florentino Concilio adeundus Laonicus lib. 6. Phranzes lib. 2. cap. 13. & seqq. usque ad 17.

AD CAPUT XXXII.

O *δὲ περίφημος δεσπότης Γεώργιος*) Hoc cap. Ducas in rebus Hungaricis parum peritum se prodit : cum eo tempore Hungariam a Regina gubernatam & Janco scribit. Sic autem se res habet : Albertus Austriacus Sigismundi gener, cum socero defuncto successisset in Hungariæ regno, biennio fere regnavit ; obiitque anno 1439. Octob. die 27. Elizabetha conjuge prægnante relicta, quæ an. 1440. Februarii die 22. Ladislaum posthumum peperit. Nuptiis quoque Ladislai Poloni, Regis Poloniæ Casimiri fratris, aspernata, anno eodem in festo Pentecostes filium suum infantulum Hungariæ Regem coronari curat. Seditiosi interea aliquot Hungariæ proceres Ladislaum Polonum regem eligunt, & in Hungariam evocant. Adventantem Polonum cum Elizabetha sensisset, in Austriam, filio secum abducto, & Hungariæ corona clam subrepta ac asportata, ad Fridericum III. Imperat. aufugit. Ladislaus Polonus die 17. Julii Hungariæ Rex coronatur : eique corona, qua S. Stephani Regis reliquiæ coronatæ erant, imponitur : quod aliam Regina suffurata esset, secumque abstulisset. Polonus Hungariam usque ad cladem Varnensem rexit. eoque interfecto, Ladislaus posthumus, cujus mater Elizabetha regina anno 1441. obierat, Hungariæ rex iterum anno 1445 proclamatur : simulque Johannes Hunniades Corvinus Interrex & regni gubernator eligitur, eique Reipub. Hungaricæ summa traditur ; quam ad annum usque 1453. cum Ladislaus posthumus ex Austria in Hungariam reversus est, rexit. Georgius Serviæ Despota, post Sigismundi obitum & Smedrovum a Morate occupatum, tota Servia spoliatus cum filio suo Lazaro Antibarium, vulgo *Antivari*, se recepit. Eum Morates ab hujus urbis incolis repetit, & Ragusium aufugere cogit. Cumque Ragusæos Morates, ut Georgium sibi dederent, sollicitaret, molestiam & incommodum Ragusæis creare Despota veritus, in Hungariam ad Regem Wladislaum sive Ladislaum Polonium confugit ; eumque rogat, ut sibi contra Turcos opem ferat. Ladislaus Georgii ærumnis ac calamitate motus, simul ut Turcorum audaciam retunderet, in Turcos movere destinat, bellumque ad annum 1443. protractum est. Veritus Morates illius belli exitum, inducias decennales cum Ladislao & Despota pepigit ; huicque ditiones suas ipsamque Semendriam restituit. Vix compositis induciis ad arma reditum est : Julianoque Cardinale Cæsarino auctore atque impulsore, Ladislaus inducias & jusjurandum violat, fœderaque confundit. Denuo itaque conscripto exercitu Ladislaus anno 1444. Morati bellum infert. Pœnas vero repetente Nemesi a fœderum corruptoribus, jurisquejurandi contemptoribus, ad Varnam, Tiberiopolim olim appellatam, ad pontum Euxinum sitam, prælium committitur : in quo Ladislaus & Julianus Cardinalis occubuerunt : magnaque clade Christiana Respub. afflicta est. Bonfinius D. 3. libb. 4. 5. & 6. Thwroczius in Chronicis Hungaricis. Gerardus de Roo Histor. Austriacæ lib. 5. & Maurus Orbinus in Slavorum regno.

Τῆς καλουμένης σοφίας) Urbs Serviæ Sophia.

Ἰζλάτην) Hunc locum angustias saltus Isladini Leunclavius appellat.

Καὶ μένων ἐν Οὐγγρίᾳ ῥηγὸς) Fieri nequit istud, ut ex superioribus liquet. aufugerat anno 1440. Regina, & in Austriam transierat, anno sequenti 1441. res humanas reliquit : quare gestis anno 1443. interesse non potuit.

Ἦν γὰρ στρατοπεδάρχης ὁ Ἰάγγος) Verum est Jancum seu Johannem Hunniadem præfectum generalem Hungaricæ militiæ fuisse.

O *δὲ τοποτηρητὴς τ. κ. α. ὡς ὁ ῥὴξ τῶν Σάξων*) Hoc falsum. Ladislaus enim Polonus Rex fuit Hungariæ, eamque regio nomine, non tutorio aut vicario rexit : nec unquam Saxonum, qui hoc loco pro Polonis a Duca sumuntur, Rex fuit : sed Casimiri Poloniæ Regis frater. Videndus Leuncl. lib. 14. de istis motibus bellicis, & pace cum Hungaris Turcisque inita.

O *δὲ Ἰάγγος σὺν ὀλιγοστοῖς*) Cum istis non bene conveniunt, quæ hujus capitis initio dixit Ducas : omnia scilicet in Hungaria per Reginam & Hunniadem gesta fuisse & gubernata : hic vero per Proregem & Regis adolescentis tutorem. Quamvis vero Ducas res Hungariæ, personarumque principum statum ignoraret, res inter Turcos & Hungaros gestas optime persecutus est. De istis bellis adeundi Laonicus libb. 6. & 7. Leunclavius lib. 14. & Phranzes lib. 2. cap. 18.

Αὐτοὶ κατὰ τοῦ Καραμάν) Laonicus lib 6 & Leuncl. lib. 14. hujus quoque belli, post motus Hungaricos Serviosque compositos, historiam narrant.

Λάρανδα) Urbs Lycaoniæ sub Iconii throno.

Χαμαρτὴς δὲ ὁ ἀδελφὸς) Leunclavius Aladinis mortem ex historiis Turcicis anno 846 & ex Annalibus anno 847. contigisse statuit : ante bellum a Johanne Hunniade & Georgio Despota Turcis illatum. Ducas vero post bellum illud confectum, pacemque cum Hungaris & Serviis compositam tradit.

Καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους) Leunclavius idem notat lib. 14. & in Annalibus Turcicis classem Italorum fuisse dicit.

Κατ' ἀπὸ τῆς Βύχας) Forte hic intelligenda urbs in Odrysiis, quæ *Βουκέλλα* appellatur, sub Metropolita Adrianopoleos Æmi montis. Bilgiur Turcis appellatur, ut ex vocabulorum elementis probabile fit.

O *δὲ Ἰάγγος ἐνίκησε*) Idem Phranzes lib. 2. cap. 18. tradit. Laonicus lib. 7. Wladislaum, ut castra Moratis aggrederetur a quibusdam impulsum, qui Hunniadi invidebant, scribit.

O *γὰρ Χαλὶλ*) Leunclavius lib. 14. & Laonicus lib. 8. quibus artibus Chalil Moratem in regium solium reduxerit, exponunt. Id factum adnotant Annales Turcici anno Hegiræ 850. (id est, Christi 1446.) expeditionemque Moratis in Moream eodem anno. Sed ita intelligendum est ; Anno 849. (Christi 1445.) Moratem in thronum Imperatorium reductum ; in Peloponesum sub finem anni 1445. at Hegiræ 849. venisse, & anno 1446. Hegiræ 850. Hadrianopolim rediisse. Tam Annales Turcici quam Historia Hungarica adnotant Moratis in Moream expeditionem plusquam biennio antevertere Hunniadis cum Morate in campo Cosovo prælium : quod equidem verum est. Expeditio siquidem in Moream contigit circa finem anni 1445. & initium 1446. pugna in campo Cosovo anno 1448. Phranzes tamen & Chronicum breve, quod hic dedimus, ad annum 6955. mensemque Decembrem, (id est, Christi 1446.) referunt. Ducas forte hujus quoque pugnæ mentionem statim subjicit illis, quæ de Varnensi narravit : quod ad res Hungaricas & Serviorum pertineant.

Πρὸς

Ibid. Πρὸς τὸ Νῖσον) Nisis urbs Serviæ ad Ibasem fluvium. Ptolemæo in IX. Europæ Tabula habet Νῖσον in superiore Mysia: in qua habetur etiam fluvius Ciabrus, quem aliqui volunt esse Ibarem; verum in illa Ptolemæi tabula longissime abest Ciabrus fluvius ab urbe Neso. Laonicus lib. 7. Νισσον vocat.

Ibid. B. Ο γὰρ Κωνσταντῖνος) Adeundus Laonicus l. 7. ubi diffusius illam expeditionem narrat, & cum nostro prorsus sentit. Phranzes lib. 2. cap. 19.

Ibid. C. Παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανιτῶν) Moreæ seu Peloponesi partem Albanos habitasse testatur Phranzes l. 3. c. 21. qui ipsos vocat Peloponesios Albanitas.

Μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας) Patræ urbs Achajæ in Peloponeso Metropolis. Clarenza vulgo *Chiarenza*, olim Cyllene, in Elide Peloponesi. ultra est Dyme. Sita est in ora occidua Moreæ seu Peloponesi.

AD CAPUT XXXIII.

Pag. 100. A. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης) Phranzes l. 2. cap. ult. Laonic. l. 7. sub finem. Constantinus Imperatoris Johannis frater: Demetrio fratri natu

Ibid. B. majori prælatus est. Metuebant enim C. P. ne Constantinus sepulsam passus, Demetrio & orbi bellum inferret: resque Græcorum reliquas perderet.

Ibid. Τοῦτον βασιλεὺς) Johannes ultimus Imperator appellatur, quia nunquam Constantinus ejus successor coronatus est.

Ibid. Βουλόμενος δὲ γάμον ποιῆσαι) Leuncl. l. 14. hanc mulierem Dulgadiris, qui est Turcatis, neptem, & Sulemani filiam fuisse tradit, ex historia Hanivaldana: noster Ducas Turcatiris seu Dulgadiris filiam dicit, in quo cum Verantiana Historia consentit.

Ibidem. Ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ) De Moratis morte & Mehemetis initiis Laonicus l. 7. in calce, & 8. in capite adeundus. Leuncl. etiam lib. 14. & 15. & Phranzes lib. 3. cap. 2.

Edit. Paris. pag. 262. Θυγατέρα τοῦ Τουρχατη) Hujus Dulgadiris sive Turcatisis ditio, Anadole, sed vera pronontiatione Aladeule, ut vult Leuncl. in Pand. Histor.

Ibid. B. Turcic. Cappadocia ad Boream & occasum terminatur: ad meridiem Syria & Caramania ei objacent: ad Ortum Armenia minor. Leuncl. cap. 263. adeundus.

Pag. 102. A. Πλεῖστα νομίσματα χρυσᾶ) Leuncl. in Annalibus Turcicis, Selimem II. in funere patris ingentem pecuniæ summam erogavisse scribit, & funebre epulum apparasse. In funere Bajazitis Ilerim seu Gilderunis epulum etiam instructum lib. 3. Hist. Musulm. in fine.

Ibid. Ὁ θάνατος ὅπως τοῦ Μουράτ) De genere mortis Moratis, & ejus indole, eadem, quæ Ducas, ex Turcorum historiis Leuncl. tradit.

Ibid. C. Εἰς τὸ τὴν νῆσον) Illam sic explicat Leunclav. Insula vero Adrianopolitana vocatur, interjectum fluminibus duobus, Meritzæ Tunsæque, spatium: quod amœnos admodum hortos, campos & prata complectitur. Meritza, olim appellatus fuit Hebrus, Tunsa vero Tænarus.

Ibid. D. Δευτέρα τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς) Vide notam in hujus capitis fine, ubi de anno mortis Moratis pauca disseruimus.

Ibid. E. Ἐκβαλεῖν ὅπως ὁ σφενδόνη τοῦ δακτυλίου) Apud Oneirocriticos, annuli ejectio significat rerum amissionem. Artemidorus lib. 5. cap. 31. ἔδοξέ τις τὸν δακτύλιον ᾧ πάντα κατεσημαίνετο, ἐκβαλεῖν. εἶτα ζητῶν καταλαβεῖν τὸν ἐν αὐτῷ λίθον κατεαγμένον εἰς πολλά, ὥστε ἄχρηστον εἶναι. διεφθάρη αὐτῷ πάντα τὰ τῆς οἰκίας πράγματα ἡμερῶν πέντε καὶ πεντήκοντα. *Visus est sibi quis annulum suum, quo omnia obsignabat ejecisse: & postea quæsisse, ac reperisse lapidem ei infixum, in multa fragmina comminutum, & ad obsignandum inutilem dissipatæ ac disperditæ sunt cunctæ res illius quinquaginta quinque diebus.* & juxta Persas ac Ægyptios tradit Achmetes in Oneirocriticis c. 250. annulum reges & regiam potestatem significare. τὸ δακτυλίδιον εἰς πρόσωπα βασιλέως κρίνεται. πολλάκις γὰρ καὶ οἱ βασιλεῖς ἐξ αὐτοῦ κρίνονται, ἐκ τῶν σημάτων. *Annulus ad regni confirmationem refertur. sæpius enim reges, etsi absque corona, ex eo sæpe intelliguntur.* & infra, καθ' ὅλου τὸ δακτυλίδιον πρὸς τοὺς τὸ κοινὸν πράττοντας ἐξουσίαν ἢ βασιλείαν οὕτω κρίνεται. τοῖς δὲ μὴ τοιούτοις, χαρὰν καὶ τέκνον μετὰ γυναικὸς σημαίνει. *Generaliter annulus, eorum respectu, qui res gerunt & administrant, potentiam & regnum indicat. Privatæ vero conditionis hominibus gaudium, liberos & uxorem prænuntiat.* σφενδόνη est proprie pala anuli, sed pro ipso annulo hic accipitur.

Pag. 103. B. Εἶτα ἄρας παιδίον) Leuncl. l. 14. sub finem, hunc puerum Cutzug-Achmetem appellat, nec a fratre suo necatum tradit: imo ex Moratis II. liberis, solum Mehemetem superstitem fuisse. quod etiam disertis verbis scripsit Phranzes l. 3. c. 2. At Laonicus hunc puerum, spiritu aqua ei intercluso, necatum fuisse docet. Hic ex Spendiaris, seu Isfendiasis filia natus erat Leuncl. teste loco cit.; & verba Ducæ, qui Mehemetem ancilla natum tradit, confutant Reineccium & Philippum Lonicerum: qui scripsere ortum ex Maria Georgii uxore filia; & religionis Christianæ dogmatibus ab ea imbutum. Quod si res ita se habuisset; credibile non est, illam Morate mortuo, ad patrem remissam fuisse.

Πρωτοστράτορος) Turcice *Cupiel-bachi*.

Ibid. Τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡρμόσατο) Laonicus l. 7. idem tradit de Spentiaris filia Isaaco Bassæ nupta, & de Georgii Despotæ filia, ad ipsum remissa.

Ibid. E. Ὁμοίως καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν) Laonicus lib. 7. pacem a Græcis initam & fœdera sancita cum Mehemete tradit.

Pag. 104. B. Τοῦ Ὀρχὰν τοῦ προλεχθέντος) Hic Orchanes, secundum Turcos, Dubine seu suppositius fuit: Orchanis filius ferebatur, Suleimanis, qui Ducæ Musulmanus, nepos, & Bajazitis I. pronepos. De quo Orchane sic loquitur Leuncl. l. 15. *Emir Suleiman rebus humanis excedens, Urchanem filium superstitem, cum filia quadam unica reliquit. ambo simul urrepta, Musæ patrui metu, fuga, CP. se receperunt.* infra c. 40. in urbis expugnatione Orchanes, de quo hoc loco fit mentio, agnitus, occisus est. *pag. 263.*

Ibid. Ῥόδου, &c. ἐλθόντος) Ex Jacobi Bosii Histor. Militiæ Hierosolymitanæ l. 6. discimus magnum Rhodi Magistrum Fratrem Johannem Lasticum, legatum ad Mehemetem destinasse Petrum Zinottum, qui pacem cum Mehemete, an. mundi 6959 Ind. xv. (Christi 1450.) Decemb. 25. Hegiræ vero 855. firmavit.

Hoc loco notabimus discordiam auctorum in assignando anno Christi, quo obiit Sultanus Morates II. Hic Bosius & noster Ducas an. 1450. contigisse asserunt: verum refragantur Phranzes l. 3. c. 2. qui asserit mortuum an. mundi 6959. mense Februar., & Leuncl. lib. 14. & in Annalibus Turcicis, e vita migrasse refert an. 855. mense Meherem die Mercurii seu fer. 4. totis 53. diebus mors illius occultata est: die vero 16 Meherem Adrianopolim accessit Mehemetes. Cœpit annus Hegiræ 855. Februarii die 3. feria 4. anno 1451. cum Cyclus Solis esset 4. littera C. Obiit Morates die Mercurii seu fer. 4. Meherem seu Muharram mense: usque ad filii adventum, mors ejus in occulto per dies 53. habita est, & die 16. Muharram Mehemetes Adrianopolim venit. Dies 16. fuit feria 5. seu dies Jovis, qui congruebat tunc cum die 18. Februarii. A quo si retrocedamus per 13. dies, proximam feriam 4. reperiemus Muharram diem 2. Februariique diem 3. unde concludere possumus Moratem obiisse Februarii die 3. quæ fuit Neomenia Muharram: deincepsque ejusdem mensis die 16 seu 14. Muharram mortem Moratis vulgatam, simulque Sultani Mehemetis Callipolim adventum: biduo post, nempe 16. Muharram, & Februar. 18. Mehemetem

Imperatorem salutatum fuisse. In hocce Ducæ textu transcriptoris, non auctoris errorem esse, ut credam, adducor: eo quod, quid quoque anno gesserit Mehemetes, diligenter persequitur. Ab anno itaque urbis captæ 1453. si regrediendo annos computemus, per res a Mehemete gestas: anno 1452. illum occupatum in ædificando castro ad Bospori fauces videbimus: anno vero 1451. bellum Caramano intulisse, eodem nempe quo Morates ipsius pater fatis concessit. unde dubitandum non est, quin error transcriptoris sit in textu, in quo legendum ,ϛϡνθʹ Φεβρουαρίου γʹ 6959. Febr. 13.

(Pag. 55. A; ibid.)

AD CAPUT XXXIV.

(Ibid. C) KAI ὁμοίως ἐγένετο Οὐγγρίαις τῷ λιγγῷ) Mehemetem pacem cum Triballis seu Servis inisse, statim ac fasces Imperii suscepit, testis est Laonicus.

(Ibid.) Κατὰ τὰ Καραμάνου ἐκστρατεύει) Hanc expeditionem, statim post patris obitum, suscepisse Mehemetem anno Hegiræ 855. (Christi 1451) tradit Leunclavius, & Laonicus lib. 7. sub finem.

(Ibid.) Φεύγει τούτω) Videndi sunt cap. 29. & 32. supra.

(Pag. 105. B) Ασπρῶν τριακοσίων χιλιάδων) Si pro singulis piastris Hispanicis, argentea aspra 120. tunc computabantur, accipiebant Græci annuam pensionem ad Orchanem alendum, piastrorum 2500. Hocce vero tempore 80. solummodo aspris piastrum mutant, edicto Imperatorio de re monetaria ante quinque circiter annos lato: dum Vezir-azemus erat Kara Mustapha Bassa: vir, quamvis ineruditissimus, ut qui nec legere, nec scribere sciebat, in rebus gerendis negotiisque expediendis solertissimus ac promptissimus.

(Ibid. E) Συνόδου μετεωρισάσης) Apud Theophylactum Simocattam lib. 2. cap. 14. in oratione cujusdam senis ad Commentioli exercitum, οἱ γὰρ κακόνοι παίδων ὑμᾶς μισανθρωπότεροι τοῖς αἰχμαλώτοις.

(Edit. Paris. pag. 264.) Ἐποίει γὰρ ἐκεῖνον) Bonfinius Hist. Hungar. Decad. 3. lib. 8. Constantinum questum esse de hoc novo opere apud Sultanum Mehemetem tradit. In annorum intervallo fallitur Ducas, (Ibid. E) Adrianopolis enim capta est anno 1360. vel 1362. Mehemetes vero anno 1452. castrum ædificabat, anni itaque tantum 90. vel 92. elapsi sunt.

(Pag. 107. D) ἃ ἐν κλέμμασι) Mehemetes χειροδίκαν hic se profitetur, jusque habere in manibus & armis. Quæ ratio aliena invadendi, universum terrarum pervasit orbem: ita ut, qui viribus pollent, jure ac causa superiores esse se credant: quasi fortioribus ac validioribus, infirmi ac invalidi jure naturali parere teneantur. Leones cæteraque ferocia animalia, quæ rapto vivunt imitantur isti: quæ quidem solitarie vagantur, nec gregatim ambulant. Illi ergo homines, societatem cæteris renunciare, & se diversæ, a vera genuinaque humanitate differentis speciei esse prædicare debent: ut & leones ab ovibus, vultures & aquilas a gruibus differre novimus. Humana equidem natura ad societatem nata, secundum verum dictamen rationis, Imperium, non viribus, sed sapientiæ defert: quæ suum cuique tribuere, neminem lædere, alienaque non rapere docet.

(Pag. 108. A) Κατανεύγια) Nescio, num sit locus Bospori littori Asiatico adjacens, Καταγγύναι appellatus, & nomen illius mutatum fuerit.

Ὁ δὲ Μεχμὲτ ἐδίδου ἄρχειν ἀκ.) Phranzes Martii 26 castrum ædificari cœptum lib. 3. cap 7. tradit,

(Ibid. B) Πάσχοντ) Laonicus lib. 8. hocce castrum appellat λαιμοκοπίας: sed juxta vulgi errorem scripsit, illam arcem ædificatam esse κατὰ τὴν Προποντίδα ἐν Βοσπόρῳ. Differunt enim & appellatione & situ Propontidis & Bosporus Thracius. Leunclavius a Turcis *kessen-hisari* appellatum fuisse monet. Gyllius in Bospori Thracii descriptione arcem illam in promontorio Hermæo ædificatam fuisse. Sosthenium vero & Phonea Ponto Euxino viciniora sunt, & propterea Hermæo superiora: de quibus Gyllius adeundus lib. 2. de Bosporo Thracio capp. 12. & 13. Illa porro appellatio *Base-Kesen* recte reddita est a Duca κεφαλοκόπτης, *Base* enim caput significat, *Kesmek* scindere, & participium *Kesen* scindens.

(Ibid. D) Τὸ ναὸν τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ) Vocabatur templum illud τῶν ἀσωμάτων, id est, *Incorporeorum*: quoniam dicatum erat S. Michaeli Archangelo, Angelorum, & militiæ cælestis archistratego. Vocabatur etiam Michaelium: quo in loco Estias ab antiquis appellato ædificatum fuerat. Sozomenus lib. 2. τόπος ὁ ἐν Ἑστίαις, in quo τὸ Μιχαήλιον. Archangelus Michael ibi apparuit, multæque morborum miraculosæ curationes factæ sunt, ut tradunt Græci.

(Pag. 109. A) Εν τοῖς Ἀδραμυττίῳ) Isphendiaris filius Sinopes Reguli Adramyttio, seu ut Ducas habet Adramyttio Epibatas venit: quod castrum non longe a Selymbria situm est. Adramyttium urbs est Æolidis ad mare sita, quæ hodie *Landrimyti* appellatur: Quare probabile est hunc Isfendiaris filium, Moratis Sultani defuncti generum Adramyttii tunc degisse, non vero in Sinopensi provincia. Aliqua de causa voluit Morates generum suum apud se degere, & Adramyttii sedem habitationis habere. Non enim ad Epibatas accessisset, aut Adramyttio profectus esset, si ex mari Pontico ad castrum novum profectus fuisset. Adramyttium porro urbs sub Metropolita Ephesio.

(Pag. 110. A) Αλωνι) Hæc vox, locum seu aream in qua messis trituraretur, significat, at pro ipso frumento hic usurpatur.

(Ibid.) Φεριζάγγην) Leunclavio Pherizes begus appellatur. In Historia Hungarica Frige-begus.

AD CAPUT XXXV.

(pag. 265.) EΞΗΛΘΕΝ ἐκ τῆς πόλεως τις τεχνίτης) De illo artifice Leonardus Chiensis in enarratione captivitatis Constantinopoleos. (Itaque artifex (ibid. C) cui provisio negata fuit ex nostris, ad Teucros (Turcos dicere vult) reductus, quanto ingenio potuit, naves frangere studuit. (Laonicus de eodem lib. 8. τηλεβολιστὴς δὲ ἦν τοῦ βασιλέως, τοὔνομα Ορβανὸς, Δὰξ τὸ γένος, ὃς πρότερον παρ' Ἕλλησι διατρίβων, & τοὺς Ἕλληνας καταλιπὼν δεόμενος βίου, ἀφίκετο παρὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως. *Sultani porro bombardarius erat Dacus quidam nomine Urbanus qui inter Græcos primum habitaverat; victus vero quotidiani inopia coactus, eos reliquit, & ad Sultani portam se contulit.*

(Pag. 111. B) Ῥούτζος ὁ τριήραρχος τοὔνομα) Phranzes lib. 3. c. 3. de isto Riccio mentionem facit, & a Turcis interfectum fuisse insinuat his verbis. *Et ego 14. Septembris anni 6960. Christi 1451. Constantinopolim incolumis reverti, in navi optimi viri Antonii Riccii, qui postea propter Christi fidem martyrium pertulit.*

(Pag. 112. A) Λαλα) Sultanus Vezirem suum hac voce compellans ei adblanditur, & anxietate metuque liberat.

(Ibid. B) Καβὼρ ἰργατζῆ) Benevolus lector in textu pro *infidelium nutritus* leget *infidelium sodalis*; hoc enim Turcice significat *Ortachi*, Græce συντροφος. nobis verbum pro alio in versione exciderat.

AD CAPUT XXXVI.

(Pag. 113. A) KAI ὁ πατριάρχης Γρηγόριος) Hic Gregorius teste Phranze l. 3. c. 3. anno 1451. mense Augusto ab urbe instar exulis discesserat.

(Ibid. B) Ὁ καρδινάλιος ὢν) Inter eos, qui mercede conducti sunt a Cardinali Sabinensi Isidoro, fuit Leonardus Chiensis Mitylenes Archiepiscop., ut ipse testatur in *principio* narrationis de captivitate Constantinopolitana.

(Ibid. C) Τὸ πλεῖστον ὢν μέρος τοῦ ἱερατικοῦ) Idem testatur Leonardus Chiensis.

(Pag. 114. B) Ὡς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου) Heraclio imperante Hunnorum Avarum Rex Chaganus C.P. adortus est, dum Chosroes in Asia imperii provincias

populabatur, & Heraclium in Persarum propulsandis incursionibus distineret. Post annos vero 36. imperante Constantino Pogonato Agareni Constantinopolim obsederunt. Tertio sub Leone Isaurio iidem Agareni urbem oppugnarunt. Hisque angustiis pressæ urbi ter Beatissima virgo Hodegetria opem tulit, ut Græci docent. Has ob causas, & tanti beneficii memores Constantinopoleos incolæ, sabbato quintæ septimanæ jejuniorum, id est more nostro loquendi sabbato ante Dominicam Passionis, secundam Vigiliam Palatii celebrabant, quæ τῆς ἀκαθίστου vocabatur. In qua hymnus ἀκάθιστος & ἀκοίμητος, a Clero & Laicis stantibus per totam noctem canebatur. ἀκάθιστος enim appellata est illa solemnitas, propterea quod a stantibus non sedentibus indesinenter hymnus canebatur.

ibid. C — Ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ) Leonard Chiensis, *Verum quoniam nec ratio, nec auctoritas, nec variæ Scholarii, Isidori Neophytique opiniones adversus Romanæ Ecclesiæ fidem stare poterant, actum est industria & probitate præfati domini Cardinalis, ut sancta unio assentiente Imperatore Senatuque (si non ficta fuit) firmaretur celebrareturque secundo Idus Decembris, Spiridionis Episcopi sancti die.* qui Pridie Idus Decembris duodecimus est mensis.

Ibid. B — Ἀντὶ, ἴδωμεν) Allegata quam proxime verba Leonardi (*si non ficta fuit*) confirmat hic Ducas.

AD CAPUT XXXVII.

Edit. Paris. pag. 266.

LAONICUS l. 8. in principio consulendus qui apparatum istum describit, machinæq; advectionem. Leonard. etiam Chiensis adeundus, & Phranz. l. 3. c. 8.

Pag. 116. A

Ibid. B — Ἡ δὲ Σηλυμβρία) Capta Constantinopoli Selymbria deditionem fecit.

Ibid. — Σκέντρα) Hic pro turmis equitum tribus, usurpatum σκέντρα τρία, quæ sub totidem Bandis seu vexillis stipendia faciebant.

Ibid. — Κανὼν δεσμοῦ) Canon hic pro pœnitentia, & pœna quæ pœnitenti indicitur.

Pag. 117. A — Φαιλόνιον) Penulam interpretantur alii; sed genus vestis communis olim fuit. *Pallium* vertere nolui, siquidem sacerdotibus non convenit, sed solis Archiep. quibus a Summo Pontif. confertur. a quo etiam olim Patriarchæ CPolit. id acceperunt. Stolam interpretari placuit, quæ omnibus Sacerdotibus coovenit, & propria est. Hodie apud Græcos non solum Patriarchæ, sed & Episc. pallium gerunt.

ibid. C — Ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς) Vocabantur oratoria illa εὐκτήρια, de quibus Canon 31. Synodi 6. in Trullo τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις ἔνδον οἰκιῶν τυγχάνουσι λειτουργοῦντας κληρικοὺς, ὑπὸ γνώμην τοῦτο πράττειν τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου ὁρίζομεν. ὥστε εἴ τις κληρικὸς μὴ τοῦτο οὕτω παραφυλάξῃ, καθαιρείσθω. *Clericos, qui in oratoriis intra domus privatæ parietes constructis sacra faciunt, sacras Liturgias celebrare in illis ex Episcopi loci sententia & assensu decernimus. Quod si quis Clericus decreto nostro non paruerit, deponatur.* Et Leo Philosophus novella 4. de illis ita statuit: ὁρίζομεν οὖν, μὴ μόνον τῆς ἑκάστης καθολικῆς ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἑκάστης οἰκίας, ἄδειαν ἔχειν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱερᾶσθαι τε καὶ μυσταγωγεῖν, οὓς ἂν προσκαλεῖσθαι αἱροῖτο ὁ ἑκάστης οἰκίας δεσπόζων.) *Decernimus itaque non solum singularum Ecclesiarum Catholicarum* (id est hoc loco parœcialium) *sed etiam uniuscujusque domus Sacerdotes, libere in omnibus domibus sacram Mystagogiam celebrare posse, quos singularum domuum dominis vocare visum fuerit.* Novella deinde sequente, in iis baptizare quoque permittit. adeundus Theodorus Balsamo.

ibid. D — Εἰ γὰρ λάβοι) Quasi corporis dominici consecratione conficiendi potestatem, unionem amplexus amisisset. insanisse Græcos, ac transversos actos fuisse, certissimum est.

Ibid. — Οὐκ ἐῶ ἐνζύμοις) Ista ad Ecclesiæ Græcæ situm pertinent, quæ panem fermentatum adhibet, & aquam calidam calici immiscet.

Pag. 118. B — Τῇ παρασκευῇ δὲ τῆς διακαινησίμου) Hebdomada illa Diacænesimi, seu renovationis, ea est, quæ Paschatis diem sequitur: cujus Codinus Curopalates meminit c. 14. l. de officiis aulæ C.P. vocatur etiam νέα, id est nova, ob renovatos baptismate Catechumenos, qui Paschate baptizati fuerant. Latina Balsamonis commentariorum in Canones Apostol. Canone 69. versio, quorum textus Græcus non extat, sic habet *Hebdomas autem τῆς διακαινησίμου, tanquam ipse magnus dies Dominicus reputatur.* Anno illo Aureus seu Lunæ Cyclus fuit x. Cyclus Solis VI. lit. G. Pascha April. 1. fer. 6. diacænesimi April. 6. Pentecoste. Maii 20. Dominica omnium SS. Maii. 27. Juxta Ducam ergo, cœpit C. P obsidio April. die 6. Juxta vero Leonard. Chiensem, &, qui eum secutus est, Bizarum, cœpit Nonis seu die 5. Apr. Phranzes Apr. 2. obsideri cœpisse l. 3. c. 8. asserit. Hist. Turc. oppugnationem tradunt Rebiul-evel die 17. qui fuit Martii dies 28.

ibid. — Κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χαρσοῦ) Alibi habet Χαρσοῦ. Gyllius l. 1. c. 20. Topographiæ Constantinopoleos portæ Charsianæ meminit. Leunclavius c. 200 Pandectar. Hist. Turcicæ, hodie vocari a Turcis *Egri capi*, id est *obliquam portam* docet. Græca vox κάρσιον *obliquum* significat: & tramite obliquo, in urbem per illam portam patet ingressus. qualem, in portis arcium urbiumque munitarum locandis, Architecti nostri regulam servant. Loco cit. notat Leunclavius, a quodam Charsia portam illam Charsiam appellatam. Quem Venetæ factionis fuisse Paralipomena originum Constantinopolitanarum a Gretzero edita tradunt, & Magdalæ cujusdam tilbuni plebis collegam; quando Theodosius junior, diebus sexaginta, muros terrestres ad Blachernas usque construxit. Vicina est illa porta Palatio, Constantini vulgo dicto, Blacherniano olim appellato. Leonardus Chiensis portam illam appellat Caligaream, sive Caligariorum, qui sutores sunt. In illo Constantini Palatio, cubiculi superioris concamerationis januæ boream spectantis, & qua in meniana patet exitus, lapidi superliminari aquila biceps alis expansis insculpta est: & in columellarum, quæ meniana ambiunt, capitulis lilia scuti Francici cernuntur; aliquot etiam scuta hac forma expressa in Palatio illo videntur.

pag. 167.

Aliquando putavi Pascha legi debere: & in Francis nostris, seu illa insculpta fuisse cum mentione Paschatis. Quod Constantinopoli capta, utrumque Paschatis festum in urbe celebrassent. Quod etiam Balduinus in festo Paschatis, ut historici tradunt, & eorum aliqui in ipsa Paschatis vigilia, Constantinopolitanus Imperator electus sit.

Ibid. — Ἀπὸ δὲ τῆς Ξυλοπόρτου:) Xyloporta est illa, quæ vicinissima est Occidentali urbis angulo. Blacherniana olim dicta fuit, quod Blachernarum templo proxima asset. Videndus Gillius lib. 5. cap. 50. Leunclavius Pandectis Hist. Turc. c. 200. appellat eam Xylokercon. verum diversas fuisse persuadeor: hancque Xylokercon, eam esse quam Ducas Kercoportam infra appellat, quæ jam a longo tempore occlusa tenebatur. Quod ut credamus & asseramus auctor nobis est Cantacuzenus l. 3. c. 9. καὶ διελέγετο κρύφα τοῖς ἐν Βυζαντίῳ φίλοις, ὅπως δύναιντο τὴν πόλιν αὐτῷ παραδιδόναι. ἐπηγγέλλοντο τε τὴν τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένην πύλην ἐκ πολλοῦ τοίχῳ ἀποκεκλεισμένην διορύξαντες εἰσάγειν. *Clam etiam cum amicis suis, qui C. P. morabantur, colloquitur & agit, quomodo sibi urbem tradere possent. promittebant illi portam, quæ XyloKerci dicitur, quæque a multis annis pariete clausa erat, perfossuros, & ut illa ingrederetur urbem, patefacturos.*

ibid. — Τῆς Χρυσῆς πύλης) Aurea porta adhuc clausa est. Selymbriæ porta olim appellabatur, ut notat Leunclavium loco citato. Ad illam

extra muros sont adhuc extat, prope quem templum B. Mariæ Deiparæ extructum erat. In marmore sculpti Herculei labores Auream portam ornantes cernuntur. Sed calcis albo, cum anno 1647. eos considerabam, ut & totus mœnium ambitus, inducti erant: ita ut oculos fugeret sculpturæ elegantia.

Ibid. Εως τὸ Κοσμιδίου) De Cosmidio Zonaras Annal. Tomo III. in Romano Lecapeno: ex quo ad littus Ceratini sinus extra urbem situm fuisse patet. καὶ κατὰ τὸν τὸ Κοσμιδίου αἰγιαλὸν, &c. Nicetas etiam in Annalibus ὁ δὲ ἱππικὸς μετὰ τῆς προβαδίζουσης πεζῆς στρατιᾶς τὸ Κοσμίδιον ἐπίσχουσι, [illegible] τῶν Ῥωμαίων ἀντιστάντων, περὶ γέφυραν καὶ τὸν λεγόμενον τρυπητὸν λίθον. καὶ τὰ μὲν [illegible], καὶ οἱ [illegible]. *Copiæ equestres (Latinorum) cum peditatu, qui antecedebat, Cosmidium occupant: cum languide ipsis restitissent Romæi, qui ad pontem illic constructum, & lapidem Perforatum appellatum stationem habebant.* Fuisse autem locum illum extra urbis muros ea eodem loco constat, [illegible] τοῖς τείχεσι. *Erecta tentoria (Latinorum) videbant, qui intra muros erant.* & capite seq. satis ostendit Ducas ad littus Ceratini sinus extra urbem Cosmidium situm fuisse. Locus ergo ille ad extremum littus sinus Ceratini situs erat juxta pontem S. Mamantis: & alius esse nequit, præter eum, qui hodie Ai-bazari appellatur: cui vicina est Meschita IVP appellata; in qua collegii doctorum & Legisperitorum Pontif. Muphti appellatus, imperatori novo imperium adepto, precibus quibusdam additis, acinacem cingit.

Ibid. E Κατὰ τὸ [illegible], &c. Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου) Beatus Thomas de Aquino opusculum scripsit adversus Græcos. quod Urbano quarto Pontifici Maximo dedicavit, extat editum in operum illius Tomo XVII. eodemque continetur aliud opusculum ordine tertium, adversus Græcos, Armenos, & Saracenos scriptum.

Edit. Paris. pag. 208.

Ibid. Δημητρίου τοῦ Κυδώνη) Johan. Cantacuz. lib. 4. cap 16. Histor. hujus viri eruditissimi, cujus plura doctrinæ ac eruditionis monumenta extant, mentionem facit. fuit Cantacuzeno familiaris hic Demetrius, vitamque monasticam cum Nicolao Cabasila amplecti aliquando meditatus est. In Serenissimi Hetruriæ magni Ducis Bibliotheca Laurentiana, Ptolemæi Mathematicæ Syntaxeos volumen in membranis elegantissime scriptum asservatur, quod hic Cydones in Bibliotheca sua olim habuit. In illo tres Lunares Eclipses Thessalonicæ observatas, earumque momenta adnotantur, ex quibus Epicycli Lunaris quantitas demonstratur. Has observationes a Cydone & Cabasila habitas & consignatas fuisse arbitror: quarum prior facta adnotatur anno Alexandri 1665. Athyr 13. in 14. lucescente Hora 2. m. 24. post mediam noctem Sole Sagittarii gradum 16. m. 7. percurrente.

Ibid. Μεγαδούκα [illegible]) Hic est Lucas Notaras de quo cap. 19. supra mentio facta est, quem Leonardus Chiensis Chir Lucam appellat, id est κῦρ Λουκᾶν, *Signor Luca*: qui cum Scholario sentiebat, de quibus talia verba facit Leonardus, *intendebat ex una parte Scholarius, ex altera Chir Luca quandoque ad præsentiam semet Apostolicam conferre, ut hi essent, qui soli rem intellexisse viderentur, quique primi audirentur tantæ unionis auctores.*

AD CAPUT XXXVIII.

Pag. 129. C BENETIKΩN [illegible]) Tres fuerunt, ut adnotat Leonardus, qui intra urbis muros tunc agebat. Aderant insuper duæ agiles seu leves triremes Venetæ actuarias illas comitatæ. Bizarus lib. 12. Naves Genuenses septem. Cretenses tres, & Chienses paucas in Byzantii portu fuisse tradit.

Ibid. [illegible] Λόγγου) Leonardus eadem de Longo narrat, deque extra portas obsessorum eruptionibus.

Pag. 130. A Καὶ οἱ [illegible] τὰ Γαλατᾶ [illegible]) Leonard. clam Galatinos opem tulisse obsessis ait: verum eos ignaviæ arguit, quod castrum ad fauces Bospori ædificari non impedierint.

Pag. 131. A Ην κεκλεισμένη [illegible] τῇ ἁλύσει) Constantinopoleos portum catena ferrea clausum fuisse securitatis causa constat, cum Galli CPolim expugnarunt: ut Nicetas in Annalibus docet. οἱ δὲ οἱ μὲν [illegible], οἱ δὲ [illegible] τῷ φρουρίῳ [illegible], ἐν ᾧ [illegible] Ῥωμαῖοι [illegible], [illegible] τῷ ἐρύματι. *ut vero, qui terra profecti & mari advecti erant, ad castrum accessere: in quo retinaculum fixum est, cui catenam ferream gravissimamque alligare solent Romæi, si classis hostilis irruptio immineat: Statim illud oppugnant.* Laonicus lib. 8. catena ferrea clausum fuisse portum hocce obsidionis tempore tradit.

Ibid. Αἱ δὲ [illegible]) Tres fuisse Chienses narrat Leonardus, & navale prælium describit: Laonicus etiam lib. 8. adeundus.

Ibid. E Λίτρας [illegible]) Hoc per Hyperbolem dixit Ducas. quingentas etiam uncias æquavisse incredibile est, nedum tot libras aerum fuerit. fortasse drachmæ hic intelligendæ sunt, quarum quingentæ æquant uncias 62. cum semisse unius, id est libras nostras quatuor, minus sescuncia.

Ibid. Πάλδα [illegible]) Balthoglum appellat illum Leonardus: cui vitam concessisse Mehemetem procerum precibus flexum; fortunis tamen omnibus honoribusque privatum scribit. Laonicus lib. 8. paulo aliter de Palda, quem Pantoglen vocat, disserit: & inter prœliandum a suis lethum fuisse tradit. Phranzes quoque adeundus l. 3. c. 10.

pag. 269.

Edit. Par. pag. 270.

Προσέταξε τὰ [illegible]) Hoc factum fuisse asserit etiam Leonardus Chiensis: & per stadia 70. terra tractas fuisse biremes. Res equidem ardua, & locorum peritis tanto magis difficilis videtur, quod e mari per clivum sursum trahendæ fuerunt. Augustinus Justinianus in Chronicis Genuensibus terra tractas in *aquas dulces* tradit: id est in fluviorum Barbysæ & Cydaris ostia, quibus in sinum Ceratinum influunt. Leunclavius lib. 15. transvectionem illam navigiorum terra factam quoque asserit, ut & Laonicus lib. 8. & Phranz. l. 3. c. 10. Extat apud Zonaram in Basilio Macedone, & apud Cedrenum, tale traductarum terra navium ex uno mari in aliud exemplum. Nicetas Ooryphas Saracenos ut imparatos & ex improviso opprimeret, e Cenchrearum portu in Sinum Corinthiacum terra traducit. Zonaras [illegible] τὰ κατὰ Κεγχρεὰς [illegible], &c. *per Isthmum Corinthiacum terra triremes celeriter traxit, & ex improviso hostes adoritur.*

Pag. 133. B Κατῆγεν τὰ [illegible]) Uno verbo Διπλοκιόνιον dicitur. Turcis vero *Betzikrachs* id est *Cunarum Saxum*: quod a Galata ad Pontum Euxinum navigantibus post superatum locum, qui *Ortachioi* appellatur, ad sinistram statim occurrit.

Ibid. Δια τῶν φαλαγγίων) Phalangia ligna sunt, quibus naves dum in terram subducuntur, aut in navali repositæ stant, fulciuntur. Phranzes adeundus lib. 3. c. 10. Notabit lector in Latina versione pro voce illa *trajecta* quæ nobis excidit, legi oportere *ex ostiis sacri freto*.

Ibid. Εκ τῶν [illegible] τοῦ ἱεροῦ [illegible]) Hoc loco στόμιον ἱερὸν juxta Διπλοκιόνιον collocare videtur Ducas, unde navigia in sinum Ceratinum terra tracta sunt. In quo locorum situ cum Gillio & Leunclavio non consentit: qui στόμα ἱερὸν supra castella locant versus Pontum Euxinum: ita vocatum a templo Jovis Urii, quod in Christianæ religionis templum a Constantino magno postea commutatum est.

Ibid. D Καὶ ὅτε [illegible] [illegible]) Hoc bombardarius faciebat, ut certius dirigeret ictum majoris tormenti: quem, ut efficaciorem, ad locum destinatum certo dirigi, magis intererat. Laonicus lib. 8. narrat, ad latera majoris tormenti duo minora apposita fuisse: ita ut tribus bombardis

murus quateretur: primo minoribus, majori deinde, quod lapides trecentarum librarum pondo emittebat.

Ibidem.

Ην δὲ τότε κατὰ τὸ ἔθος ἀρχαῖον) Quotannis Feria 5. quintæ septimanæ jejuniorum (cum μέγας κανὼν ab Andrea Cretensi compositus recitatur, atque etiam vigilia prima in Palatio peragebatur) Imago B. Mariæ Virginis Hodegetriæ, a monasterio τῶν ὁδηγῶν in Palatium deferebatur. Codinus cap. 12. offic. Constantinop. Από δὲ πρώτης αὐτῶν ἑβδομάδος ἐν τῷ παλατίῳ εἰσὶν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ὁδηγητρίας, μένει μέχρι καὶ τῆς μεγάλης κυριακῆς τοῦ Πάσχα, ἥντινα εἰκόνα ἐρχομένην μετὰ αὐτῆς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου δέχεται. τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀναχωροῦσαν προπέμπει μέχρι καὶ τῶν ὑψηλῶν ἐκτός, καὶ γενομένης ἐκεῖσε μνήμης τῶν βασιλέων ὁ βασιλεὺς ὑποστρέφει. (A prima quatuor istarum vigiliarum Sanctissimæ Deiparæ imago in Palatium venit, & usque ad magnam Paschæ Dominicam in eo moratur. Cui venienti ad portam aulæ Palatii occurrit Imperator. Feria vero secunda post Pascha, abeuntem deducit ad usque gradus altos exteriores: factaque ibi Imperatorum commemoratione Imperator revertitur.) De hac Santissimæ Virginis imagine adeundus Gregoras libro 5. qui Michaelem Palæologum primum urbem, post exactos Latinos, intrasse, præeunte sancta imagine scribit. Lib. 9. Andronicum Seniorem ante illam orasse, dum ipsius nepos junior Andronicus ipsum invaderet. tuncque in Palatio steterit sancta imago extra tempus consuetum, capta siquidem fuit ab Andronico juniore Constantinopolis Maii 24. multis post Pascha celebratum diebus. quæ etiam hujus ultimæ obsidionis tempore, in Palatio ad expugnatam urbem mansit. Cantacuzenus quoque lib. 4. cap. 5. narrat Annam Imperatricem ejusque filium Johannem Imperatorem orantes ante imaginem SS. Virginis Odegetriæ stetisse, cum ipse Cantacuzenus occupata urbe in Palatium penetravit. De illa qui plura volet, adeat Jacobi Gretzeri commentar. in cap. 12. Curopalatæ Codini.

Edit. Parif. pag. 270.

Εν τῇ μονῇ τῆς χώρας) Hujus Monasterii hoc loco & pag. 162. mentionem facit Ducas. Illud Gregoras lib. 9. cap. penult. a Justiniano ædificatum: collapsum deinde ab Alexii Imp. socru instauratum: tandem a Theodoro Metochita ruinæ proximum refectum fuisse lib. 8. scribit. Gregoræ interpres vertit Choræ monasterium: quare vero Χώρας appellatum sit nescio. In versione vertimus, tamquam Χώρας hoc loco *Regionem* vel vicum significaret. Sed videtur melius esse, si Choræ monasterium appellemus; forte quia in urbis parte, quæ Χώρα proprie appellabatur, & quæ Palatio vicina fuisse videtur, constructum esset.

Pag. 123. D

Ο ῥὴξ τῶν Οὐγγρῶν) Ita se res habet. An. 1453. Idib. Februarii, Ladislaus Posthumus Alberti filius Hungariæ Rex Budam venit: & a Johanne Huniade Corvino, qui a Varnensi clade Prorex Hungariæ fuerat, & Hungaricam Rempublicam administraverat, arces quamplurimæ ei, administrationem regni tunc capessanti, redditæ sunt. Quod vero Turcorum mala fides suspectos ipsos semper redderet, Hungariæ partes inferiores tuendas Corvinus suscepit. Perque multos dies in regia aula versatus, & secum omnibus consiliis communicatis, a Ladislao honorifice dimittitur. Sed de pace inter Mehemetem & Corvinum inita, aut de pacis illius instrumento scripto reddito, missoque ad Mehemetem nuncio, nullum verbum Historia Hungarica facit. Imo, ubi Ladislaus regni administrationem suscepit, adversus Turcos Johanne Capistrano adhortatore Corvinus statim se accinxit.

Ibid. E

Οτι δ᾽ ἐπὶ τῆς τρίτης ἡττῶν) Quæ accidit anno 1448. ad Cossovum campum, seu Merulæ.

Pag. 124. A

Ο π᾽. π᾽. π᾽. πύργος τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ) Sancti Romani porta hodie vocatur a Turcis *Top-capi*, id est tormentorum bellicorum seu bombardarum porta: eo quod machinas illas ad expugnandam urbem, contra istam portam præcipue direxerit Mehemetes. Stat autem ipsa inter Adrianopolitanam & Novam Turcis *Geni-capi* appellatam.

Εν τῇ βασιλικῇ πύλῃ) Hæc porta Regia Leunclavio eadem est cum Pulchra.

Ibid. D

Ενδεχόμενος τὴν ὥραν) Huc referri debent, quæ in Legatione Constantinopolitana Luitprandi Cremonensis Episcopi leguntur: quam ipse anno 968. obiit pro Othonibus Augustis & Adelheida ad Nicephorum Phocam. ejus verba talia sunt. *Sed cur exercitum non in Assyrios duxerit, quæso advertite. Habent Græci & Saraceni libros, quos ὁράσεις, seu visiones Danielis vocant: ego autem Sibyllinos: quibus scriptum reperitur, quot annis Imperator quisque vivat: quæ sint futura, eo imperitante, tempora: pax an simultas; secundæ Saracenorum res, an adversæ. Legitur itaque hujus Nicephori temporibus, Assyrios Græcis non posse resistere, hunc que septennio tantum vivere, post cujus obitum Imperatorem isto deteriorem (sed timeo quod inveniri non possit) & magis imbellem debere surgere: cujus temporibus prævalere debent adeo Assyrii; ut in Chalcedoniam usque, quæ distat Constantinopoli haud longe, potestative cuncta debeant obtinere. Considerant enim utrique tempora; una eadem re Græci animati insequuntur, Saraceni desperati non resistunt; tempus expectantes cum & ipsi insequantur, Græci interim non resistant.* Hactenus inter Turcos Piratas iste mos invaluit, ut librum quemdam, in pretio habitum & religiose observatum adeant: sortes ex eo ducant: ut olim Homericas & Virgilianas, & omnium æstimatione ac religionis opinione præcipue cultas Prænestinas, consuluisse veteres novimus. Quod si ex libro Pirata faustam sortem duxerit, naves quascumque adgredi haud dubitat, nec cunctatur. Sæpe tamen delusus, stultæ credulitatis ac barbaræ superstitionis pœnas, præda ipse factus, luit. Gentis Turcicæ moribus satis congruit, hariolos & Isicos, vel ut Laonicus Zichidas appellat, qui in Mehemetis exercitu plures erant, tempus commodum urbi expugnandæ indicasse: sic enim spes obsidentibus injecta urbe potiundi, auctique ad cœptum perficiendum animi.

Ibid. C

pag. 271.

Ο δὲ βασιλεὺς ἰδὼν τὸ τεῖχος) Notant Historici Saraceni a gente sua Constantinopolim sæpius obsessam fuisse, primo imperante Constante Heraclii nepote, anno ejus 13. Christi 654. tuncque totus ager Constantinopolitanus direptus fuit. Secundo Constantini Pogonati anno 5. Christi 672. Tertio Leone Isaurio imperante anno Christi 717. Quarto Constantini Copronymi temporibus, anno Christi 743. Verum hujus obsidionis quartæ gloriam totam falso sibi arrogant, suisque auspiciis bellum gestum fuisse prædicant. Juxta Græcos siquidem sic se res habet. Dum Ardavasdam usurpatorem Copronymus bello petit, & imperium recuperare conatur, Constantinopolim obsidet ac capit anno prædicto 743. Quinto obsessa fuit ejusdem Copronymi anno 24. Christi 764. Sexto tandem anno quarto Leonis Copronymi F. Irenes mariti, qui fuit annus Christi 779. Anno præterea Christi 798. regnante Irene, Saraceni in Thraciam penetrant, & ad suburbia Constantinopoleos omnia deprædantur. Postea anno 821. a servo quodam fugitivo Thoma, qui ad Saracenos transfugerat, fidemque Christianam ejuraverat, Constantinopolis obsessa fuit. Anno quoque 914. Bulgari urbem obsidione cinxerunt. A Gallis & Venetis anno 1204. obsessa ac expugnata fuit. eam quoque Morates II. per trimestre tempus obsedit, & tandem anno 1453. a Mehemete II. expugnatur; qui tormentis æneis, quæ anteriora sæcula ignorabant, muros quassavit ac diruit.

Ibid.

Καὶ ποιήσει πόλεμον) Laonicus lib. 8. narrat Mehemetem Legatum ad obsessos misisse Ismailem Spentiaris F. ut eos ad deditionem hortaretur, vel potius ut urbis statum exploraret. Ad illum vero Græcos respondisse, nullo modo se dedituros, sed extrema, ut urbem tuerentur passuros.

Ibid.

Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας) Leunclavius lib. 15. contrarium ex Historia Turcarum refert. Constantinum scilicet & Chir Lucam de deditione facienda cogitasse: nisi Italorum auctoritate & factione, qui ei nusquam consensuri erant, ab hoc proposito retracti fuissent.

Ibid. B — *Τότε ὁ Λόγγος Ἰουστινιανὸς*) Hujus cœpti meminerunt Laonicus lib 8. Leonardus Chiensis & Phranzes lib. 3. c. 11. De nave Genuensi a Turcis demersa idem Phranzes capite 12. disserit, sed a nostro in quibusdam dissentit.

Pag. 125. E — *Κατεσκεύασε καὶ γέφυραν*) Leonardus Chiensis Laonicus lib. 8. Leunclav. lib. 15. Phranzes lib. 3. cap. 10. adeundi.

AD CAPUT XXXIX.

Pag. 126. A — ΑΠΑΡΤΙΣΑΣ *οὖν τὰ πάντα*) Cap. proximo diximus quisnam fuerit ille Legatus, & quo anno a Mehemete fuerit missus. præter Laonicum adeundi Leonardus Chiensis, atque etiam Paulus Maurocenus Historiæ Venetæ libro 24.

Ibidem. — *Καὶ ἀπόκοψιν καὶ τοῦ φόρου*) Non conveniunt de hujus tributi solutione Duca & Laonicus. Ille quippe Constantinum inducit, quamlibet vectigalis annui summam pollicitum, quantam Mehemetes imperaret: quod hunc respuisse supra narravit. Laonicus vero decem myriadas aureorum tributi nomine sibi solvi Mehemetem petiisse scribit.

Ibid. B, Ldit. Paris. Pag. 272. — *Τὴν μιαρὰν αὐτῶν φωνὴν*) Intelligit voces illas *Alla-hu*, id est *Deus est*, & illas *Alla hu-ekber*, id est *Deus magnus est*. Quas quidem Ducas *μιαρὰν φωνὴν* appellat, quia a pollutis impiorum labiis, Dei nomen contra ipsum, ejusque Ecclesiam usurpantibus, pronunciatur.

Pag. 127. C — *Ἐκκλησία ποτὲ Κυριωτίσσα*) De illa ne verbum quidem faciunt Gyllius & Leunclavius. videnda sunt quæ supra c. 37. attulimus, ubi de Xyloporta mentio habetur.

Ibid. D — *Ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἄχρι τῆς πλατείας*) Haglo-bazari, vulgo Ai-vazari appellatur his temporibus; vicina est Occidentali urbis angulo. verum differt a porta Xylocerco appellata. Hæc quippe Xyloporta semper aperta fuit; at Xylocercos etiam Cantacuzeni temporibus, hujusque etiam obsidionis clausa erat. Platea Cyaego vicina est.

Ibid. — *Ἀπὸ τῆς ὡραίας πύλης*) Pulchra porta appellabatur, quæ hodie *Bacze-capi*, id est *Horti porta* vocatur, vel *Cifut-capi*, quod magna frequentia portæ illius proximi vici, ab Hebræis habiteatur, qui per contumeliam *Cifat* appellantur.

Ibid. — *Τὸν Μαγγάνων*) Arx illa fuit in Promontorio quod Bosporus Thracius & sinus Ceratinus ambiunt: in quo hodie Sultani Sarajum ædificatum cernitur.

Ibid. — *Τὴν ἐν τῇ μονῇ τῶν ὁδηγητρίας*) Ex hoc loco & superiori c. 25. colligere licet monasterium *τῶν ὁδηγῶν* non longe fuisse dissitum a muris Bosporo objectis.

Ibid. — *Ἄχρι τῶν Βλαχερνῶν*) Non longe distat hic locus ab arce Heptapyrgo, Jedi-cula Turcice dicta.

Pag. 129. D — *Ἀζαπίδες*) Hæc vox proprie significat pedites: & Geanizeri eo nomine appellari possunt, quod pedites etiam sint.

Pag. 130. A — *Ὁ Μαΐος φέρων εἰκοσιεννέα*) Capta fuit Constantinopolis anno 1453. Maii 29. ut quoque Phranzes & Leonardus, qui obsidionem toleravere, testantur: quare nulli Chronologi contra horum auctoritatem audiendi sunt. Annus Hegiræ 857. tunc agebatur & Tziumadi-evel dies 20. cœperat autem annus ille Januarii die 12. 1453. fuerunt itaque initia mensium, Muharam Januarii 12. Sepher Februarii 11. Rebiul-evel Martii 12. Rebiul-Achir Aprilis 11. Tziumad-evel Maii 10. cujus proinde mensis dies 29. fuit Tziumad-evel dies 20.

Qui conferre volet Ducæ narrationem de expugnata Constantinopoli cum aliorum narrationibus, adeat Leonardum Chiensem cum Philippi Loniceri historia editum: Laonicum lib. 8. Phranzem, qui accurate omnia, quæ ad urbis obsidionem pertinent, complexus est lib. 3. a cap. 12. ad 19. Justinianus porro apud plerosque male audit, & propter omissam moripropugnationem, accepto levi tantum vulnere, ignaviæ accusatur. Errorem etiam gravem admissum ab ipso notant: quod loco, cui præerat, decedens, nullum, qui imperaret, substituit. In insula Chio inglorius postea obiit, ut tradit Petrus Bizarus Historiæ S. P. Q. Genuensis lib. 12. Augustinus Justinianus in Annalibus & Folieta lib. 10. vulnus lethale ipsum accepisse scribunt.

Ibid. B — *Τοῖς μέρεσι τοῦ Ταύρου*) Tauri regio est illa, in qua Sultani Bajazitis Meschita, & Balnea ædificata sunt.

Ibid. C — *Ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου*) Eadem est cum columna Crucis; hodie *columna cremata* appellatur, quod incendiis tota deformata sit.

Pag. 131. B — *Μάρτυρος Θεοδοσίας*) Templum illius Sanctæ in ea parte, quæ *Casan Bassa* hodie appellatur, ultra sinum Ceratinum sita, Galatæ adjacente, in Meschitam postea conversum est. At quomodo potuerunt sinum transire cum Turci omnia litora complerent?

AD CAPUT XL.

Pag. 273. Pag. 136. B — TOTE *δὲ ὁ Τύραννος*) Phranzes videtur nostro consentire cap. 18. lib. 3. & eo ipso captæ urbis die illam ingressum esse Mehemetem affirmare. Alii, inter quos Leonardus & Bizarus, tertio ab urbe capta die intrasse illam asserunt.

Ibid. C — *Αὐτοὶ δὲ ἐκκλησίᾳ ἐν*) In templo S. Sophiæ recitatas ab Imame seu Doctore Hutbeas preces, die Veneris expugnationem urbis sequenti, qui fuit Junii dies primus, tradit Leunclavius lib. 15. *Primo post urbem captam Veneris die celebratum ad Ajam Sophiam (sic Turci scribunt) hoc est ad Hagiam seu Sanctam Sophiam, festum fuit longe maximum: conceptæque preces Hutbeæ Sultani Muhamedis nomine, pro ipsius tam incolumitate, quam prosperitate: ritu veteri, quo Turci suis omnia fausta Principibus optare solent.*

Pag. 135. A — *Μὴ φοβοῦ*) Phranzes lib. 3. cap. 14. Halilem Bassam consilium Mehemetis patefecisse obsessis, & animum ipsis addidisse narrat.

Ibid. B — *Εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε*) Phranzes lib. 3. c. 18. agnitum Imperatorem ex calceis purpureis, aquilisque in eis depictis scribit, qualibus uti Imperatores consueverant.

Ibid. C — *Ἐν τῷ κίονι τοῦ Αὐγουστεῶνος*) Forum Augustium non longe a S. Sophia ædificatum, & in quo columna a Justiniano erecta fuit, suaque statua equestris ei imposita. Procopius de ædificiis Justiniani, sermone 1.

Ibid. E — *Τὸν δὲ Μεγαδοῦκα*) Dissentiunt a se invicem Ducas & Phranzes, in iis quæ ad Magnum Ducem Lucam Notaram pertinent. Hic equidem inimicum & infensum nimis ei se profitetur. Laonicus ad nostri Ducæ sensum magis accedit.

AD CAPUT XLI.

Pag. 138. A — HOc capite Ducas Monodiam in captam desolatamque urbem, Nicetam Acominatum Choniatem imitatus scripsit.

AD CAPUT XLII.

Pag. 141. A — ΣΑΚΚΟΝ *ἀρχιερατικὸν*) Id est vestem Sacerdotalem, quæ ad modum Sacci consuta est, exitumque capiti & manibus præbet, eamque superiajectam induunt. Solis Patriarchis

Saccus competit, quem tribus anni diebus Paschate, Pentecoste & Natali gestant.

Ibidem. Επιτραχήλιον) Patriarcharum & Archidiaconorum gestamen. ἀμνοὶ Χρυσοΰφαντοι sunt panni, in quibus agnorum figura & imago, (qua Jesus Christus Dominus noster vere agnus Dei significatur) acu depicta est.

Ibid. C Καὶ ἐπάρχην κατέστησε) Leunclavius hunc quoque Suleimanem-begum appellat, & Subaſſam a Mehemete Constantinopoli captæ præpoſitum narrat.

Ibid. Καὶ τὸν μέγα ναὸν) Hoc factum Junii die 6. seu die Veneris, ut ad cap. 40. ex Leunclavio adnotavimus: Ita ut prius S. Sophiam in Meſchitam transmutatam ritui ſuo conſecraverit, quam Galatam intraverit.

Pag. 142. A Απελογίσατο δοῦναι φόρον) Jacobus Boſius Histor. Milit. Hieroſolymit. lib. 7. poſt captam urbem anno 1453. Chios, Lesbios, Servios, Trapezuntinos & Caffatinos vectigales factos eſſe narrat.

Ibid. Τῷ αὐθέντῃ τῆς Σερβίας) Leunclavius aſſerit lib. 15. eadem æſtate, qua capta eſt urbs, Mehemetem in Serviam exercitum duxiſſe: & anno ſequente arcem Novabardem occupaviſſe.

Ibid. C Edit. Pariſ. pag. 274. Ὡς ὁ τόπος ὃν δεσπόζει) Neſcio quod jus in Servia ſe habere jactabat Mehemetes: qui maternum genus a Vulcovitzio non ducebat; Maria enim Georgii filia natus non erat Mehemetes, ſed ancilla: videnda, quæ ſupra ad cap. 30. diximus. Hinc colligere poſſumus, quam noxia ac peſtiiens ſit arcta nimis ſocietas cum gente Turcorum; qui ex tali contracto matrimonio, jus ſibi acquiſitum jactabant. affinitas ac fœdera illa procul fugienda erant, Chriſtianis præcipue: qui in certam perniciem illis trahebantur. Pacem tamen ac ſocietatem, quales cum cæteris intercedunt Chriſtianis, cum illis inire, & paciſci licitum, & commerciis tractandis utile atque commodum. Fas etiam adverſus uſurpatoris injuſtam invaſionem, illos objicere: nec æquitatis ſtudioſus Regem aut Remp. qui repugnando impar, adverſus potentiorem invadentem hoſtem, auxilia inde ſibi paraverit, merito reprehendere poteſt. Peccat qui aggrediendo adverſarium adigit ad tales protectores & adjutores confugere: & viam iis ad noſtras provincias occupandas ſternere. quidquid enim uni perit Principi Chriſtiano, omnibus perit.

Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει) De ædificiis a Mehemete Conſtantinopoli conſtructis adeundus Leuncl. l. 15. & in Pandectis cap. 139.

Εμαθεν παρά τινων) Advertendum eſt Michaelem Palæologum primum, diem obiiſſe an. 1283. ut cap. 2. in margine adnotavimus: etiamque Turcos cœpiſſe tunc Aſiæ minoris themata reſidua diripere ac deprædari. Ertogrul Othmanis pater, vivis exemptus eſt anno Hegiræ 687. qui cœpit anno Chriſti 1288. Februarii 5. fer. 5. tuncque agebat Othman annum 35. Ita ut principia militiæ illius, ſuperſtite adhuc Ertogrule, cum Michaelis primi Palæologi ultimis temporibus congruant.

Ελέγχετο γάρ) Non ſolum Michael conſcientiæ ſtimulis vexabatur, ſed & filius ejus Andronicus, ob excæcatum & imperio ſpoliatum, contra jus jurisjurandique ſacramentum, Johannem Laſcarim. Nicephorus Gregoras lib. 6. adeundus c. 7.

Τὸ μαμαΐμι) Vox iſta conficta proculdubio ab illis, qui ultimis Johannis Palæologorum poſtremi diebus, res Græcorum ad exitium adductas cernebant; & ἄκρα στοιχεῖα accipientes nominum Palæologorum, qui ab anno 1258. regnarunt, Michaelis I. Andronici I. Michaelis II. Andronici II. Johannis I. Manuelis & Johannis II. vocem illam nihil ſignificantem, MAMAIMI, compoſuerunt. Ex Gregora equidem diſcimus, temporibus Michaelis Palæologorum primi, oracula quæſita fuiſſe; hiſque ineptiis & præſtigiis animos ſuos, non ſuperſtitione ſolum perculſos, ſed & ignavia & ſocordia dejectos, Græcos paviſſe. adeundus ille lib. 5. tribus locis non longe a fine.

Non extra rem fuerit, ſi hic indicemus quædam ex Aſtrologia judiciaria petita oracula vel prædictiones, circa Muſulmanorum regnum; ut vanitas artis, & eorum, qui fallendos ſe illis hariolis bona fide tradunt, ſtultitia deprehendantur. In Bibliotheca Sereniſſimi magni Hetruriæ Ducis Ferdinandi ſecundi extat MS. liber cujus titulus eſt παράδοσις εἰς τοὺς Περσικοὺς κανόνας τῆς Ἀστρονομίας, & ſic incipit, ἡ τῶν Περσικῶν κανόνων σύστασις γέγονε, & in illo præterea quædam Aſtrologica continentur; ex quo Codice ſupra cap. 12. allatum thema cæleſte, ad tempus ἀναρρήσεως Manuelis Imperatoris conſtitutum, excerpſimus: atque etiam ſequentia exſcripſimus ex Stephani cujuſdam Alexandrini Aſtrologi, de Mohammede & illius de religione dogmatibus ſucceſſoribuſq; ex Aſtrorum poſitione vaticinio.

Στεφάνου φιλοσόφου, καὶ οἰκουμενικοῦ διδασκάλου, τοῦ Αλεξανδρέως ἀποτελεσματικὴ πραγματεία πρὸς Τιμόθεον τὸν αὐτοῦ μαθητὴν. πρόρρησιν μὲν ἔχουσα τὴν γεννηθεῖσαν καὶ ἄθεον νομοθεσίαν τοῦ Μωάμεθ, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν μελλόντων προαγορεύουσα.

Ὡς οἶδας, ὦ ἀφθονώτατε Τιμόθεε, ἡμῶν τὰς διατριβὰς ἐν τῷ παιδαγωγικῷ κηπιδίῳ ἐχόντων. ἐπέστη ἡμῖν ὁ αἰδεσιμώτατος Ἐπιφάνιος ὁ Ἀραβικὸς ἔμπορος, ἄρτι τῆς Ἀραβίας ἀφικόμενος. καὶ χαίρειν ἡμᾶς προσαγορεύσαντα, ἀσμένως αὐτὸν καὶ ἡμεῖς καὶ φιλοφρόνως ἀντησπασάμεθα. ἔφαμεν δὲ πρὸς αὐτόν· εὖ ἥκεις ὦ φίλε, καὶ τοῖς καλοῖς ἀγωγιμαῖς ἡμᾶς ξένιζε. ὁ δὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ μάλα φιλοτίμως ἀντυπεκρίνατο. Τί δαὶ μάλιστα εἰδέναι, ἔφη, τοῖς φιλοσόφοις ἡμῖν; φάναι δὲ τὸν ἔμπορον, εἰ μέν τι καὶ ἄλλο οὐκ οἶδα, μάλιστα δὲ ὧν ἐτεθεασάμην ἐπ' ἀληθείας, τὴν ἐξήγησιν ἑτοίμην ἔχω, ξενοφανέστατα ὄντα καὶ ἐκπλήττοντα, ἀπαγγεῖλαι. πῶς ἔχει ταῦτα, εἶπον δ' ἐγώ; ὁ δὲ ἔφη πρὸς ἐμέ· τὸ ἀστρολάβον διαρτῶν ἐπισκεψάμενός τινα τῶν σῶν φωτῶν, καὶ τὴν ὡροσκοπικὴν μοῖραν γνῶθι, παρασημειωσάμενος καὶ τὴν τῶν ἀστέρων κίνησιν, καὶ τῶν κέντρων τῶν διαλαμβανομένων βεβαίωσιν, μετὰ τὸ καινὸν διήγημα καὶ ξένον τὸ ἐπιχείρημα. παραχρῆμα δὲ ἐγὼ τῷ ἐμῷ Στεφάνῳ ἐνετειλάμην διαρτῶν τὸν ἀστρολάβον· αὐτοῦ δὲ διαρτώσαντος, καὶ τὴν ὥραν πολυπραγμονοῦντος, ἀνέῳξας τὸ στόμα ὁ ἔμπορος διηγεῖτο ἡμῖν. Ὅτι κατὰ τὴν ἔρημον τῆς* αἰθιοπίας, ἐφάνη τις ἀνὴρ, ἐκ τῆς τῶν λεγομένων Κορραισινῶν φυλῆς, τῆς τοῦ Ἰσμαὴλ γενεαλογίας, ὄνομα δὲ αὐτῷ Μωάμεθ· καὶ ἑαυτὸν εἶναι λέγει προφήτην. φανεὶς δὲ ἐν μηνὶ Φαμενώθ, ὃς λέγεται ῥωμαϊκῶς Ἀπρίλλιος τὸ ἀπ' ἀρχῆς Φιλίππου. ἄγει δὲ κακοφωνίας, καὶ διδαχὴν ἐξηπατημένην· ὑπισχνεῖται δὲ τοῖς δεχομένοις αὐτὸν τὸ δοθηναι πολέμων νίκας, καὶ ἐχθρῶν ἐπικράτησιν, καὶ παραδείσου τρυφήν. ἐγὼ δὲ ταῦτα παρατηρήσας, καὶ ἔμφοβος γενόμενος ἐπὶ τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἀδοκήτῳ, πῶς δεξιᾷ κέχρηται τύχῃ, καὶ ἐν ἀνδραγαθίᾳ κρατύνεται, ἐσχόμην σκοπὸν ἀναζητῆσαι σοι ταῦτα τῷ φιλοσόφῳ· ὅπως, διὰ τῆς συνόδου τῶν στοιχείων, εἴπῃς πῶς εἰς αὐτὸν ταῦτα τὸν ἄνδρα γνῶσιν. πεπεισμένος δὲ ἐγὼ αὐτῷ παρὰ τοῦ αἰδοῦς, ὥσπερ τὸ γεγονὸς παρεχώρησα· καὶ σκεψάμενος, ὡς οἶδας, καθ' ἑκάστην τοῦ παιδαγωγεῖν, καὶ τὸν ἄνδρα προσκαλέσας, διεκελευσάμην τὸ διὰ τοῦ ἀστρολάβου, ἀποδοθεῖσάν μοι ὡροσκοπικὴν μοῖραν. καὶ διὰ τὰ κέντρα διαπτυξάμενος, καὶ ἐπιγνοὺς τὰς ἐποχὰς τῶν πέντε πλανωμένων, ἡλίου τε καὶ σελήνης, ἐπὶ πολλαῖς ἐνησχολήθην ἡμέραις ταῖς ἀποτελεσματικαῖς βίβλοις· καὶ μετὰ πολὺν μόχθον καὶ κόπον, εὐδιανόητον γνῶναι τὴν τῶν μελλόντων διασάφησιν, περὶ τε τοῦ προῤῥηθέντος ἀνδρὸς, καὶ τῶν αὐτοῦ ὁμοφύλων· ὅσοι τε ποσὸς ἔσται τῶν ἐτῶν τῆς αὐτῶν ἐπικρατείας, καὶ τοὺς χρόνους τῶν ἐν αὐτοῖς βασιλευσόντων μετὰ τῆς αὐτῶν ἐπισυναγωγῆς· καὶ ἄλλα τινὰ συμβησόμενα καθεξῆς ἐν ἰδίοις καιροῖς. πρὸς δὲ τὸ γνωσκειν σε τὴν ἐξεργασίαν, καὶ ὃν ὑπεβάλομεν τρόπον εἰς τόδε τὸ χρῆμα, ὑπεθέμην τὴν ζωδιακὴν τῶν κέντρωσιν, καὶ τῶν ἀστέρων τὰς ἐποχὰς, καὶ τὰς ἐξῆς ἀποτελεσματικὴν ἐπιῤῥοὴν, καθὼς ὑποτέτακται.

(Dum in hortulo Scholaſtico, prout optime Theophile noſti, agebamus, honorandus admodum Epiphanius mercator Arabs, qui ex Arabia nuper advenerat, ad nos acceſſit. quem, ubi nos ſalutavit, ex animo ac benevole amplexi reſalutavimus. Diximus porro illi, oportune advenis amice. pulchras etiam, quas attuliſti, res nobiſcum communica. Quibus honorifice reſpondit. Quas

pag. 275.

* MS. codex Bibliothecæ Regiæ habet τῆς ἐθρίβου,

ergo, inquam, nobis Philosophis res præcipue advexisti? Respondit mercator, quamvis alia nesciam, quorum tamen in exteris regionibus spectator fui, narrationem impræsens instituere possum: quæ novitate sua, aures & animos auditorum attonitos reddere possunt. Quidnam sit, dixi, edissere? Tunc ille, jube discipulorum tuorum unum, ut Astrolabum appendat; Tu horoscopi partem inquire, stellarumque motus adnota. Centris seu Cardinibus signa accurate adscribe: siquidem hoc facere, propter casus inceptique portentosi novitatem, operæ pretium erit. Statim itaque, ut astrolabum aptaret, Sophronium meum jussi: Appenso itaque horam curiose investigavit, cœpitque mercator de illis nobis disserere. In deserto Ethribo, vir quidam ex Corrhasianorum gente, quæ ab Ismaele deducit genus, innotuit nomine Mohamed, qui se prophetam prædicat. Ipse vero mense Pharmuti, qui Aprilis Romanis dicitur, anno a Philippi initio 932. in publicum prodiit. Novas voces ille, & dogmata a receptis diversissima invehit. In bello de hostibus victorias, & Paradisi delicias pollicetur iis, qui doctrinam suam amplexati fuerint. Ista cum audissem, pavorque mihi injectus esset, quod vir ille auctoritatem sibi compararet, prospera fortuna uteretur, & claris facinoribus potentiam stabiliret, ad te, qui Philosophus es, ea referre statui: ut qua polles, a Deo tibi concessa sapientia, de illo viro, quæ futura sunt, cognoscas. Ab illo talia cum rescivissem, cogitabundus restiti; dimissis illico Scholasticis, deductoque illico advena; astrolabo assignatam mihi horoscopi partem rectificavi. In cardinibus deinde collocatis rite signis, & planetarum quinque, etiamque Solis & Lunæ locis computatis, multos dies in libris, quibus apotelesmata seu decreta continentur, evolvendis consumpsi. multoque labore ac molestia in futurorum cognitionem deveni, quæ viro illi prædicto, ipsiusque genti accidere poterunt. quot scilicet annis ipsorum imperium stabit; & singuli reges quot annos regnabunt, illorumque numerum: alia insuper quædam temporibus tuis deinceps ventura. Ut vero operationem, & ejus, quem inivi, modum cognoscas, Zodiacum subjeci per cardines distributum; in eoque planetarum loca descripsi, & figuræ judicium prædictionemque subjeci.) Hactenus Stephanus, qui in sequentibus Mahometis sectatores Venereis rebus deditos fore prævidet, ex Libræ signo in Orientis cardine posito: & quia ζυγὸς Græce appellatur, in servitutem gentes omnes ipsos redacturos. *ζυγὸς ἀνατέλλων ζυγὸν δουλείας ἐπιφέρει πᾶσιν ἀνθρώποις. libra seu jugum exoriens cunctis hominibus servitutis jugum imponit.* Ex eo quoque cœli themate Stephanus regum numerum colligit. *κρίνει δὲ τῶν βασιλέων ἀπαραδέκτως τὸν ἀριθμὸν, ἐκ τῶν μοιρῶν αὐτοῦ μεσουρανοῦντος τοῦ ζωδίου ... ἐπέχει τὴν κδ΄. μοῖραν τοῦ καρκίνου, ὅπερ ἐστὶν ἐν ὁρίοις τῆς ἀφροδίτης, δηλοῖ τοὺς τῶν εἰκοσιτεσσάρων ... τοῦ ἔθνους τούτου. Saturnus regum numerum definiet ratione partium signi quod in medio cæli positus occupat. Cum vero Cancri 24. partem in Veneris finibus occupet, his 24. gradibus significat illos qui genti illi dominaturi sunt.* Codex Florentinus Reges 25. exhibet, imperium deinde ruiturum denunciat. At Codex Regius quem Parisiis habemos Imperatores 48. describit, & ultimo regnante gentis Mahometanæ & Saracenicæ eversionem pollicetur. quæ quam firmis rationibus nitantur; & quam accurate eventus responderint adsignato Imperatorum numero, hujus artis fallacis adhuc obtemperantes decretis viderint: conferantque Ducæ MAMAIMI cum Stephani apotelesmatico decreto. Monendi porro sunt Lectores, judiciariæ Astrologiæ studiosi, Stephanum thema illud cæleste erexisse an. mundi 6130. (non 6159. ut in margine Codicis Regii legitur) ad diem Septemb. 2. hor. 3. post solis ortum anno Christi 621. In quo themate Libræ gradus 20. horoscopum occupat. Cancri grad. 22. in medio cæli repetitur. Sol tenet Virginis partem 9 m. 5. Luna Capricorni gradum 15. m. 6. Saturnus Cancri grad. 23. m. 30. Jupiter Capricorni grad. 20. m. 39. Venus Leonis grad. 25. m. 6. Mercurius Virginis grad. 9. m. 5. Nodus ascendens seu caput Draconis Aquarii gr. 19. m. 50 Pars fortunæ in Capricorni grad. 22. m. 9. quæ deberet reponi in Aquarii gradu. 23. m. 1. Ex locis porro Saturni & Lunæ certo concludimus, non posse convenire alii anno, quam Christi 621. Loca vero trium planetarum ad diem Septemb. 2. hora ante Meridiem tertia, ex Ptolemæi tabulis computavimus, quæ non eadem, ac Stephanus invenit, se nobis obtulerunt. Invenimus enim locum Solis in Virginis grad. 8. m. 16. s. 53. Lunæ in Capricorni gr. 20. m. 43. s. 22. Saturni in Cancri gr. 23. ' 43. '' 7. Juxta vero tabulas nostras Philolaicas erat Sol in Virginis gr. 11. m. 56. s. 19. Luna in Capricorni gr. 13. m. 44. s. 8. Saturnus in Cancri gr. 26. m. 35. s. 49. Constantinus Porphyrogenneta lib. de administratione imperii, ad Romanum Porphyrogenitum F. suum, c. 16. ad annum mundi 6130. Indict. x. Heraclii 12. Septembris diem 3. feriam 5. Stephanum thema cæleste constituisse tradit. Verum equidem est Septemb. diem 3. eo anno fuisse feriam 5. Sed si thema ad diem istam erectum est, tunc Luna in Aquarium transierat, quod repugnat calculo & figuræ.

Vat. Parif. pag 276.

AD CAPUT XLIII.

ΕΡΧΟΝΤΑΙ *καὶ ἀπὸ ῥόδου τριήρεις*) Jacobus Bosius lib. 7. Histor. militiæ Hierosolymit. cum Duca omnino sentit, & Magnum Magistrum audaci fortique animo respondisse, & vectigal Mehemeti pendere omnino renuisse. *pag 277.*

Ο *μάγιστρος λεγόμενος*) Idem Bosius lib 7. ad annum 1455. de bello Rhodiis indicto; & munito castro Narangia in insula Coo, quæ *Lango* vulgo dicitur. *Mando il general del mare, con le galere ed altri vascelli armati della Religione a provedere la fortezza di Narangia nel isola di Lango.* Rachia & Narangia ejusdem loci appellatio est a variis nationibus, diversimode enunciata. Notandum autem & Bosium anno 1457. referre, obsessum fuisse a Turcis per 20. dies castrum Landimachium; quæ obsidio nescio num ea sit de qua Ducas hoc loco disserit; & fortasse in nomine loci error admissus ab alterutro fuerit, & a Bosio biennii parachronismus.

AD CAPUT XLIV.

ΗΓΕΜΟΝΙ *Αἴνου*) Ænus urbs Thraciæ ad mare situm: oppositam habet Thasum insulam. Imbrus insula maris Ægæi hodie *Lembro*. *Pag. 148. C*

Θάσος βασιλεύς) Thasus insula hodie *Tasso*, freto brevi a Thracia disjuncta. *Pag. 149. C*

Ἐπεῖχεν Καλλιπόλεως) Adnotavit Leunclavius temporibus illis Contostaulum, seu Architalassum, Baïlam quoque fuisse seu gubernatorem Callipoleos. *Ibid. D*

Τοῦ ποταμοῦ Περγάμου) Fluvius Pergamus hic appellatus, olim Caicus; qui Pergamum Galeni patriam præterlabitur: ab urbe illa his posterioribus sæculis nomen accepit. *Pag. 150. B*

Ἦν γὰρ παιδίσκη τοῦ ἡγεμόνος) Uxor ergo fuit Paridis Justiniani Chii. Vide infra ad cap. seq. notam ultimam. *Ibid. D*

AD CAPUT XLV.

ΠΡΟΣ *Βελίγραδον ἔρχεται*) De hac expeditione Hungarica Laonicus l. 8. Phranz. l. 3. c. 21. Bonfinius Decad. 3. l. 8. in principio. Ad annum Hegiræ 860. refertur a Leunclavio qui cœpit an. Chr. 1455. Dec. 11. feria 5. cum Solis Cyclus esset 8. lit. E. obsidere eam cœpit Mehemetes Junii die 13. Aug die 6. Mehemetes expugnare adoritur: repulsus, castrisque exutus in fugam postridie se conjicit. *Pag. 152. D*

Pag. 251. B — *Παρὰ τοῦ πάπα Καλλίστου*) Bosius lib. 7. Histor. Militiæ Hierosolymitanæ, narrat Petrum Archiepiscopum Terraconensem Præfectum classis a Papa missæ generalem fuisse: qui pecuniis omnino destitutus Rhodum venit, ut mutuam pecuniam acciperet, ad stipendia classiariis solvenda; Ducatos illi quinque mille octingentos octoginta sex Rhodii mutuum, ut suis subveniret, dederunt.

Ibidem — *Σαμοθράκην*) Samothrace insula est maris Ægæi Thraciæ continenti objecta.

Ibid. C — *Παρὰ τῶν Κομάνων*) Comana Pontica urbs Cappadociæ, a qua incolæ Comani dicti sunt. Ptolemæus illius nomen & situm tradit in Asiæ Tabula 1. ad ripam Iridis fluvii conditæ. Episc. fuit sub Neocæsareæ Ponti Polemoniaci Metropolita.

Ibidem — *Οὐζοὺν Χασάν*) Bosius l. 8. hujus Legationis meminit, quæ ab Usun-Chasane, id est Longo Hasane, ad Mehemetem missa est: denunciabat, ut vult Bosius Mehemeti ne Cappadociam, quam dotis nomine a socero suo Johanne Comneno Trapezuntis Imperatore acceperat, invadere aggrederetur. Armenia major hic intelligenda est quæ Colchidi finitima est.

Ibid. I — *Τὸ καλούμενον χρυσοῦν τεῖχος*) Leunclavius lib. 15. Supra ad cap. 13. aliquid adnotavimus.

Edit. Paris. pag. 278. Ibidem E — *Ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὥρμησε*) Laonicus lib. 9. & Phranzes prolixe lib. 3. cap. 25. & 26.

Pag. 254. A — *Πραγματείας*) Rerum merciumque omnis generis forum.

Ibid. B — *Λυκοστόμιον*) Dom. Marius Niger commentar. 10. in Europam, Lycostomium ad Euxinum situm esse in Mysia inferiori docet. Moncastro hodie appellari volunt. Arpispolim dictam esse, id est Arpiorum civitatem, postea Lycostomum ab ostii Istri seu Danubii nomine, quod os Lupi significat, ajunt. Hodie, ut & priscis temporibus oppidum ibi situm est. In Ptolomæi Tabulis Arpis ad Pontum Euxinum paulo borealior est ostio Istri Septentrionali.

Ibid. C — *Τὴν Σινώπην βούλομαι*) Laonicus lib. 9. Leuncl. 15. Phranzes lib. 3. cap. 27. Sinope urbs Helenoponti ad Pontum Euxinum sita, Amasiæ Metropolitæ olim subdita.

Ibid. E — *Φᾶσιν ποταμόν*) Phasis fluvius Colchidis.

Ibid. — *Καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα*) Comnenorum Trapezuntiam Imperium annos 257. duravit, ab Alexio, qui anno 1204. urbe a Latinis capta, Trapezunti Regiam sedem collocavit, ad Davidem, qui anno 1461. a Mehemete imperio spoliatus est. Trapezus urbs Lazicæ Metropolis, illius regionis incolæ Lazi dicti. Caucasus mons notissimus est in veterum libris, inter Euxinum Pontum & mare Caspium excurrens, Sarmatiam Asiaticam ab Albania, Iberia & Colchide determinat: Colchi hodie Lazi, Iberi & Albani Mengrelii appellantur.

Pag. 255. B — *Πέμπει πρὸς τὸν βοεβόδα Βλαχίας*) Is erat Draculii sive Draculæ filius, Uladus seu Uladislaus appellatus. Laonicus lib. 9. non longe a fine. Leunclav. lib. 15.

Ibid. C — *Δίστραν*) Dystra olim *Δυρόστολον λεγόμενον*, Durostorum, Mysiæ inferioris urbs ad Danubium sita.

Ibidem E — *Ἀλανῶν καὶ Οὔννων*) Alani in Sarmatia Europæa sedes habuerunt, Podolia hodie appellatur illa regio. *Οὖννοι* sunt Hungari qui Daciam occuparunt.

Pag. 256. A — *Ἐκεῖθεν οὖν γενόμενος τὴν νῆσον*) Bosius hanc obsidionem ad annum 1457. refert, sed perperam, anno enim 1462. Mitylene oppugnata & dedita est, & tota Lesbos in potestatem Mehemetis venit. Bosius porro asserit, Mehemetem terra cum filio accessisse, & Luchini Catalusii nothi proditione Mitylenea occupavisse.

Ἀδελφὸς Δομινίκου) Hic Dominicus duxerat uxorem Mariam filiam Paridis Justiniani, qui inter præcipuos insulæ Chii opibus præstabat. Hanc Paridis filiam Mariam, cum in lepram incidisset, maritus a se non dimisit; eodemque lecto ac mensa cum ea semper usus est. Postea, cum Dominicus in insidias inimicorum suorum incidisset, & ex uxoris carissimæ amplexibus vi abreptus esset, ipsa miserum nusquam deseruit, mutuo amore maritum dilectissimum prosecuta. Videndus Augustinus Justinianus in Annalib. Genuensibus. verum silentio transmisit, Dominicum a fratre suo Nicolao fuisse occisum.

Nota pag. 147. in Latino sic legendum erit. Tyrannus ob rem male gestam in expeditione navali ita percitus, &c.

Edit. Paris. pag. 279.

IN BREVE CHRONICON
NOTÆ.

CHRISTI 1089.

TO Αργη) Hoc ab Imperatore Alexio Comneno factum, qui anno 1081. regnare cœpit. Codinus in Expositione thronorum ab Imp. Andronico seniore facta, *ὁ Ἄργους καὶ αὐτὸς ...* *Argorum Metropolita cum octuagesimas octavas esset, ad centesimam quintam sedem depressus est.*

1187. Παρέδωσαν) Contigit Octobris die 2. deditione Hierosolymæ facta, postquam obsessi obsidionem 14. dierum toleraslent. Saladinus ante receptam Hierosolymam Julii die 3. Guidonem Regem prælio victum ceperat.

1203. Πιάσασι τὴν Πόλιν) Error hic admissus est, contigit enim Christi anno 1204. Mundi 6712.

1260. Παρεδόθη ἡ Κωνσταντίνου) Ab Andronico Palæologo impossibile est ereptam fuisse Latinis Constantinopolim, cum bimulus tantum tunc fuerit, ut notavit Gregoras lib. 4. qui Cæsarem Alexium Strategopulum urbem astu, ac quorumdam proditione occupavisse quoque docet. Error etiam in numeris deprehenditur: verum siquidem est anno Christi 1261. Latinos urbe exactos fuisse anno vero 1260. cœpit Michael Palæologorum primus.

1348. Μέγα θανατικὸ) Θανατικὸ vulgo hodie dicitur pro peste & morbis contagiosis.

1349. Ηλθεν ὁ τῶν Μανουὴλ) Hic Cantacuzenus Manuel appellabatur, eratque Johanni Cantacuzeni Imp. filius. Phranz. lib. 1. cap. 13.

1380. Εγίνετο λαμπρὰ Πάσχα) Pascha fuit anno illo Martii 25. Cyclo Lunæ 13. Solis 17. Litteris A. G Indict. 111.

1388. O Δεσπότης ὁ Παλαιολόγος) Is erat Theodorus Porphyrogenitus Johannis Imp. filius Manuelis frater. Phranz. lib 1. cap. 15.

O Β...) Adeundus Phranzes lib. 1. cap. 20.

1389. Ανάπλι) Nauplium olim Αργείων ἐπίνειον. hodie appellatur *Napoli di Romania*.

1391. Ακούβα) Phranzes hujus loci meminit lib. 3. cap. 22. Acuva seu Accumba in Helidis mediterraneis, olim Hypania appellata Peloponesi urbs. Tyrophagiæ dominica fuit illo anno Februarii 7. Pascha Martii 28. Cycl. Lunæ 2. Solis 26. littera C Eodem anno Thessalonica a Bajazite capta. Ducas cap. 13.

Αυθέντης ὁ Ραλ) Phranzes de Johanne Rale, quem Georgium etiam Raulem appellarat, & de Michaele Raule lib. 3 cap 26. & 28 mentionem facit, ex cadem forte gente erant, ac ille qui Apocauchum occidit.

Τοῦ Λεοντ... (Vulgo Leontariom & Leontari; Μεγάλη πόλις olim appellata. At in Tabulis Geographicis, Leondari longe a Megalopoli versus occasum distat. Albanitæ sunt Albani Peloponesum incolentes, ut ad Ducæ cap. 32. ostendimus.

1394. ...) Ubi locus ille Thermisus appellatus in Græcia sit, mihi incompertom. Mylopotami turris, de qua hic fit mentio, pariter mihi incognita; castrum Insulæ Cretæ hoc loco esse intelligendum, non facile persuadeor: cum in Peloponeso situm esse locum illum, aut in Attica oporteat Megra, Megara olim appellata locus est in Attica ad sinum Saronicum vulgo *Golfo d'Engia*.

1397. O Γιαγουπτ...) Adeundus Phranzes lib. 1 cap. 20.

1404. Παρέδωσεν ὁ Δεσπότης) Jacobus Bosius lib. 4. Histor. militiæ & Religionis Hierosolymitanæ tradit Dominicum de Alemania cum Theodoro Porphyrogenito, nomine collegii & societatis militiæ Hierosolymitanæ pepigisse, & de lite transegisse, quæ inter Theodorum & Rhodios orta erat, venditionis causa a Theodoro facta; qui Despotatum Peloponesi, Corinthi & Lacedæmonis collegio Rhodiorum vendiderat anno Christi 1397. dum Magnus magister erat Philibertus de Nailacco. Li-

pag. 280.

ti hac conditione finis impositus, ut Rhodiis ducatos aureos supra quadraginta sex mille quingentos, sortis ac usurarum nomine solveret Theodorus: & ita Corinthum ejus Castellaniam, Calauretam ejusque agrum ipsi redderent Rhodii. Actum refert Bosius anno 1404 Aprilis die sexta. De Peloponesi venditione Phranzes libro primo capite vigesimo, qui Theodorum Spartam, non totam Peloponesum, Rhodiis vendidisse scribit.

1415. Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς) Vide quæ notavimus ad Ducæ caput 20.

Αβαρῖνος) Abarinos forte intelligit. Abarinus autem est Pylus antiqua Nestoris patria. Si quis vero Navarenos e castro Navarino, quod ad promontorium Zonchio vulgo appellatum situm est, intelligere voluerit, per me licet. Ταβία seu Avia ad sinum Messeniacum, vulgo *golpho di Corone*.

1420. O Ν...) Johannes Meursius in Glossario, aliquot auctorum locis ostendit, Narthica locum esse extra Ecclesiam, ubi stabant *οἱ ἀκροώμενοι*, id est auscultantes, qui inter quatuor pœnitentium ordines numerabantur Suidas *... ὁ νάρθηξ. ... γὰρ ἐν τῷ ... τοῦ ἱεροῦ.* in vestibulo templi. Phavorinus: *νάρθηξ ... δύο ... τῆς ἐκκλησίας ... τὸ νάρθηκ ...* item: *νάρθηξ ... τὸ ... ἄμβωνα ...* *Narthex duo significat, Ecclesiæ Narthecem*: & vox illa ..., quæ intra significat; *eo quod infra templum videlicet infra ambonem seu suggestum Narthex collocatus sit*.

1421. Σεγουντο...) Forte Secundus Nanus; gens Nanorum Patricia apud Venetos omnibus nota.

1422. Τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου) Fuit hoc anno Cyclus Solis 3. Littera D. Lunæ 17 Indict. xv. Ergo Pascha Aprilis 12. feria 2. Diacænesimæ hebdomadis Aprilis 13. postridie Paschatis.

1423. O Ταρχάνης) Idem Phranzes libro primo cap. 41. Γαρδίκιον duplex in Peloponeso: unum ad Septentrionem & ortum prope Pellenen alterum ad occasum & meridiem ad fluvium Melana, non longe a Leontario vel Leontopoli, de hoc altero hic locus accipiendus est. Καρδίκιον Lionicus eam appellat libro nono.

1430. Επῆραν οἱ Μουσουλμάνοι) Phranzes libro secundo capite nono, Ducas capite vigesimo nono.

1439. H ... σύνοδος) Si Florentina Synodus octava est œcumenica, ex antiquarum numero delenda erit, vel quæ sub Irene & ejus filio Constantino anno 787. Nicææ secunda habita est: vel Constantinopolitana celebrata anno 869. ad dirimendam controversiam Ignatii & Photii, Imperantibus Basilio & Constantino vel Florentina Oecumenica nona appellandum, non octava.

1443. Νέμεσιν ζ.) Quia cœpit Indictio Imperatoria septima die Septembris præteriti 24. De illa Palæologorum protectione adeundus Phranzes libro secundo capite 18

1444. Επῆρε τὸ ἑξαμίλιον) Ducas cap. 32. Thebæ Heptapyle sunt in Bœotia Libadia, Achaja olim dicta.

Αγγρίτζιον) forte Intelligit ..., quæ ... etiam dicitur. videnda quæ supra cap. 24. notavimus de Etisso vel Jetisso urbe.

1446. De hoc Maren verba facit Phranzes lib. 2. c. 18.

Δεκεμβρίῳ ι'. ἡμέρα σαββάτῳ) Phranz. lib. 2. c. 19. Novembris 27. Moratem ad Hexamilium accessisse dicit, Decembris 10. occupavisse. Adeundæ notæ nostræ ad Ducæ caput 32. Ahmetes Morates a nullo alio vocatur. Cula locus in Laconica seu Spartana ditione, cujus Phranz. loco citato meminit Boziza est, quæ aliter Vostica appellatur, Achaiæ urbs Ægium olim appellata ad sinum Corinthiacum, nunc *Golfo di Lepanto*.

pag. 281.

1451. [illegible]) Phranzes lib. 3. cap. 2. & cap. 17. ubi de anno mense & die captæ Constantinopoleos. 6961. Maii 29.

1456. Ἐφάνη ἀστὴρ) Historia Musulmanica visum narrat Cometam cum duabus caudis, binos visos interpretantur, anno Hegiræ 860. qui cœpit anno 1455. Decembris 11. feria 5.

1458. Τὸ Μοῦχλιν) Phranzes Mochlion appellat lib. 3. cap. 22. Tegea olim appellata Arcadiæ urbs. Maii 5. Mehemetem in Peloponesum venisse, & Augusti 6. Corinthum recepisse adnotat Phranzes.

1460. Τὴν κάστρον Δημήτριον) Phranzes libro tertio capite 24. Mesithra est Lacedæmon.

1463. Ἀπριλίῳ γ'. Anno illo Cyclus Lunæ fuit 2. Solis 16. littera B. ergo Pascha Aprilis 10. & κυριακὴ τῶν βαΐων Aprilis 3. ut hic adnotatur.

1464. Phranzes libro tertio capite 27. Venetos hoc anno Monembasiam, Laconicæ urbem, olim Epidaurum, nunc *Malvasia*, occupasse tradit, insulamque Lemnum.

1470. Eubœam seu Euripum, Turcis *Egribos*, hoc anno Mehemetem subegisse tradit Pranzes lib. 3. cap. 30. Idem Annales Turcici.

1477. Doglionus lib. 8. Histor. Venetæ idem testatur.

1499. Annales Turcici, & Doglionus lib. 10.

1500. Μεθώνην καὶ Κορώνην) Μεθώνη & Κορώνη duæ sunt in Peloponeso urbes, hodie *Moden*, & *Coron* appellantur. Doglionus lib. 10. atque etiam Annales Turcici.

1503. 1512. Doglionus ibidem.

Ὁ Ἀμυρᾶς Παγιαζήτης) Annales Turcici referunt ad annum Hegiræ 918. mensemque Sepher. cœpit annus ille Martii 20. anno 1512. fer. 6. Neomenia Sepher incidit in Aprilis diem 18.

1514. Hanc expeditionem adversus Ismailem Sophinum resque gestas referunt Historiæ Turcorum ad annum 921. qui cœpit Februarii decimo quinto, feria quinta, anno 1515. Cladem accepisse Selimem tantum abest, ut tradant, potius vero Persas profligatos fuisse, & Tebrisium a Persis desertum Turcos occupasse.

1517. Sultanus Selimes juxta Annales Turcicos Ægypto potitus est anno Hegiræ 923. cujus anni mense Rebiul-evel seu prioris, die decima septima, Sultanus Ægypti Tommambais, vel Tomum-bel Alcairi media urbe suspendio necatus fuit. cœpit annus Hegiræ 923. anno 1517. Januarii vigesimo quarto, feria septima. Neomenia Rabiul-evel coincidit cum Martii 24. ergo 17. erit Aprilis 9. feria quinta.

1520. Anno 926. Scheval mensis die 7. Selimem mortuum perhibent Annales Turcorum. cœpit annus 926. Decembris 23. feria 6. ergo Neomenia Scheval cadit in Septembris 14. diem. Ergo dies 26. Septembris fuit Scheval 13. non septimus. Die 27. ejusdem, qui fuit Septemb. ultima, Soleimanes thronum regium conscendit.

1521. Expugnatam Albam Græcam dicunt Annales Turcici anno 927. Ramadzanis 25. cœpit annus 927. anno 1520. Decembris 12. fer. 3. Neomenia Ramadzan fuit 1521. Augusti 4. ergo Ramadzan 25. fuit Augusti 28. non 29. ut Calvisius habet. Chronicum itaque perperam diem consignavit.

1522. Capta fuit Rhodus juxta Annales Turcicos annos 929. mensis Sepher. 3. cœpit annus 929. anno Christi 1522. Novemb. 20. fer. 5. Decembris 22. fuit Sepher mensis 3. differt biduo Chronicon ab Annalibus.

Ibidem. Ὁ Γενουΐας) Duce Prospero Columna capta fuit Genua ac direpta.

Edit. Paris. pag. 182. 1523. De Ahmetis Bassæ rebellione nullum verbum facit Leunclavius. Jacobus Bosius Part. 3. Hist. militiæ & Religionis Hierosolymitanæ lib. 2. De Mustapha Bassa Soleimanis sororio in Ægyptum misso, & ab Arabibus Syrisque Alcairum, post cæsum ejus exercitum, compulso ac obsesso, historiam breviter descripsit, ut illum liberaret rebellesque in ordinem cogeret missus est cum ingenti exercitu Ahmetes Bassa, qui Mustapham illico liberavit, ad adventus sui famam pavore perculsis rebellibus. Ahmetes vero ab Ægyptiis Sultanus paulo post salutatur. quem ut reprimeret Soleimanes, Abrahamum Bassam cum valido exercitu adversus Ahmetem mittit. Territi, qui ad Ahmetem defecerant, ut in gratiam cum Soleimane redire possent, erroris que veniam obtinere, illum in Balneo se religionis causa lavantem obtruncant.

Φλαμουλιάρης) Flammularius seu vexillifer, quem Turci Sangiakum appellant.

FINIS.

NOMINA AUCTORUM
QUI IN NOTIS ALLEGANTUR.

Ahmetis Onirocritica.
Antonini Itinerarium.
Artemitordi Oneirocritica.
Theodorus Balsamo.
Bibliorum interpretes LXX.
Petrus Bizarus.
Bonfinius.
Jacobus Bosius.
Buntingus.
Guillelmi Caesii Tabula Geographica.
Sethus Calvisius.
Johan. Cananus.
Johan. Cantacuzenus.
Laonic. Chalcocondylus.
Isaac. Casaubonus in Strabonem.
Georg. Cedrenus.
Constantinus Porphyrogenitus.
Georg. Chrysococca.
Curopalates Codinus.
Johan. Curopalates, Scylitza.
Dion Nicaeus.
Dionysii περιηγησις.
Nicol. Doglionus.
Ubo Emmius.
Eusebii Chronicon.
Eustathius.
Ubertus Folieta.
Formulae inscriptionum & subscriptionum Patriarchae Constantinopolitani.
Froissardus.
Graecus Anonymus.
Petrus Gillius.
Nicephorus Gregoras.
Jacob. Gretzerus.
Christoph. Helvicus.
Herodianus.
Paulus Interianus.
Augustinus Justinianus Episc. Nebiensis.
Leonis Papae acta adversus Acbridae Episc.
Leonis Imperatoris Tactica.
Leonardus Chiensis.
Leunclavius.
Georg. Logotheta.
Luitprandus Cremonensis Episcopus.
Mariana.
Paulus Maurocenus.
Jacob. Megeras Balliolanus.
Aubert. Miraeus.
Nicetas Choniates.
Dominicus Marius Niger.
Notitiae Episcopatuum & thronorum Constantinopoleos.
Maurus Orbinus.
Abraham Ortelius.
Georg. Pachymerius.
Paulus Diaconus.
Phavorinus.
Georg. Phrantzes Protovestiarius.
Plinius.
Procopius.
Ptolemaeus.
Gerardus de Roo.
Sammarthanorum Geneal. Domus Franciae.
Seldenus.
Theophylactus Simocatta.
Sozomenus.
Strabo.
Stephanus de Urbibus.
Suidas.
ThuuroKzius.
Lambertus Vanderburchius.
Johan. Villanius.
Matthaeus Villanius.
Villarduinus.
Vitruvius.
Juvenalis Ursinius.
Zonaras.
Zozimus.

INDEX
IN DUCÆ HISTORIAM, CHRONICON BREVE, ET NOTAS.

A

B

COMNENI.

D

E

F

G

H

I N D E X.

P

PALÆOLOGI.

V

X

Z

FINIS.

CORRIGENTE

D. GEORGIO PATUSSA

ATHENIENSI,

FLANGINIANI SEMINARII

MAGISTRO ET RECTORE.